Aspecten van de Occulte Filosofie

Mysteriescholen

Esoterische cyclussen

Boeddha's en bodhisattva's

Evolutie tot in het mensenrijk

Beschavingen van Lemurië en Atlantis

Bewustzijnstoestanden na de dood

Oorsprong van het christendom

G. de Purucker

ASPECTEN VAN DE OCCULTE FILOSOFIE

VAN DEZELFDE AUTEUR:

The Esoteric Tradition
Studies in Occult Philosophy
The Dialogues of G. de Purucker
Fountain-Source of Occultism
The Path of Compassion
Occult Glossary
Golden Precepts of Esotericism
Wind of the Spirit
The Four Sacred Seasons
Man in Evolution

In het Nederlands verkrijgbaar:

Beginselen van de Esoterische Filosofie
Bron van het Occultisme
Het Pad van Mededogen
Occulte Woordentolk
Wind van de Geest
Mens en Evolutie
De Vier Heilige Jaargetijden
Levensvragen

Aspecten van de Occulte Filosofie

G. de Purucker

THEOSOPHICAL UNIVERSITY PRESS AGENCY
DEN HAAG

Oorspronkelijke titel:
Studies in Occult Philosophy
Auteur: G. de Purucker
1945

THEOSOPHICAL UNIVERSITY PRESS
POST OFFICE BOX C
PASADENA, CALIFORNIA 91109-7107

G. de Purucker
Aspecten van de Occulte Filosofie
Vertaling

ISBN 978-90-70328-78-8, E-boek

Nur 720
Trefwoord: theosofie, esoterie

Dit boek waarop copyright bestaat, mag kosteloos worden gedownload om het off-line te lezen, maar mag in geen enkele vorm of op geen enkele manier – elektronisch, mechanisch, of door middel van fotokopieën, of opnames, of op een andere manier – voor commerciële of andere doeleinden worden gereproduceerd en/of gedistribueerd, zonder eerst toestemming aan Theosophical University Press Agency te vragen.

© 2010 Theosophical University Press Agency
Daal en Bergselaan 68, 2565AG Den Haag
+31 (0)70 3231776
www.theosofie.net / info@theosofie.net

Voorwoord samenstellers

Na de dood van dr. De Purucker zijn twee verzamelingen van door hem nagelaten geschriften gepubliceerd. *Messages to Conventions* verscheen in 1943. In dat boek worden geïnspireerde adviezen gegeven aan alle leden van de Theosophical Society die belangstellen in het beleid, het werk en de doeleinden van de theosofische beweging. *Wind of the Spirit** werd in 1944 gepubliceerd. Het vertegenwoordigt het devotionele en praktische aspect van de theosofie, en verlicht het pad voor ieder mens die probeert het leven te leven. ASPECTEN VAN DE OCCULTE FILOSOFIE geeft de diepere filosofische en mystieke aspecten van de theosofische leringen. Heel doeltreffend beslaan deze drie boeken het organisatorische, devotionele en wetenschappelijk-filosofische terrein – de driehoek van wijsheid die de aspirant kracht, begrip en visie verschaft; ontbreekt één daarvan dan is hij als leerling onvolkomen.

In dit boek worden geen moderne, fantastische en op een aantrekkelijke manier gepropageerde zijwegen ingeslagen. Het bepaalt zich steeds tot de oorspronkelijke leringen zoals H.P. Blavatsky en de meesters die hebben gebracht. Maar binnen deze grenzen wordt er diep gegraven en men zou zich daarom vergissen als men het boek ziet als een beknopte handleiding voor het occultisme of een eenvoudige inleiding tot de theosofie. Het doet een beroep op hen die zich al met de theosofie verbonden voelen, die zich hebben gewijd aan het standvastig en vastbesloten zoeken naar de waarheid. Het behoeft geen verdediging, geen speciaal pleidooi van hen die al overtuigd zijn van zijn intrinsieke waarde voor de theosofische zaak. Maar de maat waarmee het moet worden gemeten is meeromvattend. Aanvaarding of verwerping moet in laatste instantie komen van *allen* die de geschriften van H.P.B. bestuderen, tot welke tak van de grote beweging zij ook behoren. Ze moeten echter bereid zijn het met een eerlijke, open en onpartijdige geest te beoordelen. Dat mag tenminste worden verwacht van hen die beweren de waarheid te plaatsen boven alle kleinere doeleinden, die waarheid die H.P.B. beschreef als

---

*In het Nederlands verschenen bij Theosophical University Press Agency, Den Haag, onder de titel *Wind van de Geest*.

'hooggezeten op haar diamanten rots, eeuwig alleen en verheven'.

In de langzame voortgang van het theosofische werk is de tijd waarin men hunkerde naar tekenen en wonderen beslist voorbij. Die zijn voor de flauwhartigen, zoals H.P.B. zegt. Waar we in alle theosofische geschriften naar zoeken is een verklaring van het leven en zijn veelsoortige mysteries, een weergave van een 'filosofie die een rationele verklaring van de dingen biedt'.

Het is misschien nodig iets over de inhoud van het boek zelf te zeggen. De 'Handelingen van de Loge van het Hoofdkwartier van de Theosophical Society', en ook de 'Onderwerpen uit de *De Geheime Leer* en *De Mahatma Brieven*', waren toespraken die op de geregelde studieavonden van de loge aan het Internationale Hoofdkwartier werden gehouden. Op deze bijeenkomsten werden theosofische boeken bestudeerd, waarbij het onderwerp werd ingeleid door een spreker, gevolgd door een algemene discussie. Het was de gewoonte van G. de P. om dan de verschillende naar voren gebrachte ideeën tot een samenhangend geheel te vormen, misvattingen over de leringen te corrigeren, zwakke punten in een betoog te versterken, schijnbare tegenstrijdigheden en paradoxen te verklaren. Hij heeft niet gepoogd een volledige verhandeling over een onderwerp te geven, en volgens de samenstellers geeft deze verzameling dan ook niet de volledige filosofie weer. De betekenis ervan ligt in de rijkdom aan gegeven aanwijzingen en in het feit dat ze vastlegt wat er in feite gedurende een twaalftal jaren door de groep aan het Hoofdkwartier werd bestudeerd. Ze toont eveneens hoe omvangrijk het gebied van de theosofische leringen is waarmee G. de P. vertrouwd was, zijn beheersing van grondbeginselen en van details, evenals de wijze waarop hij zijn onderricht gaf: niet van te voren uitgewerkt of uitgedacht, maar voor de vuist weg gegeven zonder enige poging er een fraaie vorm aan te geven.

In het Vraag-en-Antwoord gedeelte zijn de vragen voor het grootste deel weergegeven zoals ze oorspronkelijk door de vraagstellers zijn gesteld. Ze omvatten vragen van onderzoekers uit de hele wereld, waarvan vele in *The Theosophical Forum* zijn verschenen en vele andere na de dood van G. de P. zijn verzameld uit brieven die hij aan studerenden schreef. De samenstellers zijn bijzondere dank verschuldigd aan de docenten van de Theosophical University, C.J. Ryan, Judith Tyberg, Emma D. Wilcox, A.J. Stover, L.G. Plummer en Grace F. Knoche, voor het ter beschikking stellen van het materiaal.

De langere artikelen komen uit verschillende bronnen. 'De leer over

tulku's' werd geschreven voor de Encyclopedic Theosophical Glossary, onder redactie van G. de P., die alleen in manuscript bestaat;* 'Boeddha's en bodhisattva's' verscheen in *The English Theosophical Forum*; 'Occultisme en paranormale verschijnselen' en 'Onsterfelijkheid en continuïteit' zijn herdrukken uit *The Occult Review* (Londen); 'Is het juist om mensen te hypnotiseren?' is een verkorte versie van een artikel in *The Occult Review*; 'Een overzicht van de leringen over de planeetketens' komt uit een brief aan een belangstellende.

Zich volledig bewust van hun verantwoordelijkheid bij het gereedmaken van dit materiaal, hebben de samenstellers, zoals ook bij de twee eerder verschenen boeken, vermeden te redigeren, behalve wanneer dit beslist noodzakelijk was, en hebben ze zelfs afgezien van die documentatie die sommigen misschien nuttig zouden achten voor een werk van zo diepzinnige aard.

Van dr. Charles Ryan en dr. Henry T. Edge hebben de samenstellers onschatbare hulp ontvangen bij het verifiëren van bepaalde wetenschappelijke gegevens.

Tenslotte moet worden vermeld dat er bepaalde artikelen zijn die G. de P. nooit in de voor publikatie bestemde vorm heeft gezien. Deze worden aan het einde van dit boek opgesomd.

HELEN SAVAGE
W. EMMETT SMALL

Covina, Californië, 11 juli 1945

*Sinds april 1999 is dit manuscript door Theosophical University Press op internet toegankelijk gemaakt, op www.theosociety.org/pasadena/etg/etg-hp.htm.

Inhoud

Voorwoord Samenstellers v

HANDELINGEN VAN DE LOGE VAN HET HOOFDKWARTIER VAN DE THEOSOPHICAL SOCIETY

Esoterische aanwijzingen over cyclussen 3
Centraal-Azië, de bakermat van ons ras 16
Meer over H.P. Blavatsky 26
Over Cagliostro 29
De zes grote scholen van de Ouden 32
Het wortelras en zijn onderverdelingen 35
Na kaliyuga – ? 40
Opmerkingen over de aard van ons vijfde ras 44
Elementalenrijken en kosmische elementen 49
De leer van svabhāva 53
De zevenvoudige zeven beginselen 56
De oorsprong van het christendom 63
De beginselen in de constitutie van een boeddha 69
De neergaande boog en de opgaande boog 71
Symboliek in het verhaal van Jezus 74
Kansen in het kaliyuga 77
De eucharistie 78
'Er is geen eeuwig onveranderlijk beginsel in de mens' 81
Planeetketens en beginselen 87
Ontwikkeling van de beginselen van de mens in de ronden 94
De mystieke tempel van Salomo 102
Hoe de ziel van de mens naar de aarde terugkeert 105
Het levenssurplus 110
Meer over het levenssurplus 113
De vier dieren uit het boek Openbaring 116
Apen, mensapen en de vroege mens 120
Het kind weerspiegelt het ras 125
De eerste verzen van Genesis 129

Overblijfselen uit neolitische en paleolitische tijden 134
De oorsprong van goed en kwaad 139
Wat zijn kosmische stralen? 142
Niet mijn wil, maar de uwe geschiede 145
Goed en kwaad 149
De levensperiode van een planeetketen 160
Evolutie tot in het mensenrijk – I 167
Evolutie tot in het mensenrijk – II 174
Evolutie tot in het mensenrijk – III 182
Het sluiten van de deur naar het mensenrijk 191
Maan- en agnishvātta pitri's 195
De monaden in de mens 198
Over absoluut licht 201
Loka's en tala's 206
Geweten en intuïtie 210
Wortelrassen en levensgolven 213
De zeven kleuren van het spectrum 217
Vereisten voor het chelaschap – I 220
Vereisten voor het chelaschap – II 228

Onderwerpen uit 'De Geheime Leer'

Mislukkingen uit vroegere ronden 237
De incarnatie van de hoogste zeven 242
De geboorte van de zonen van wijsheid 244
Het grote offer 248
Sferen van verwachting 252
Asura's en sura's 254
De zeven embryonale mensheden 258
Mānasaputra's, maanpitri's, dierlijke monaden, enz. 261
De krachten van het heelal 266

Onderwerpen uit 'De Mahatma Brieven'

Tsong-kha-pa en de planeetgeesten 275
Verwijzingen naar de geschiedenis van de wortelrassen 280
Geestelijke mislukkingen 283
Overeenkomsten in de ronden 285
Alle dingen dragen bij aan alle dingen 288

Processen na de dood 295
'De toren van oneindig denken' 301
Is het nodig het kwade te ervaren? 305
Avalokiteśvara – de goddelijke tegenwoordigheid 308
Elementalen en elementaren, enz. 312
Kāmarūpa's – hun lot 313
De dood van een zon 315
Warmte en koude op Jupiter, enz. 317
Kometen en meteoren 323
Wat zijn de śishṭa's? 329
Verschillen in de tweede ronde 332
De 777 belichamingen 336
Het bouwen van de bollen 338
Devachan en de zeven beginselen 341
Licht uit het oosten 346
De laatste ogenblikken voor en na de dood 349
Manvantara's, kalpa's, enz. 356
De aard van het buddhi-beginsel 360

Langere artikelen

De leer over tulku's 367
Boeddha's en bodhisattva's 370
Occultisme en paranormale verschijnselen 375
Een overzicht van de leringen over de planeetketens 387
Onsterfelijkheid en continuïteit 391
Is het juist om mensen te hypnotiseren? 403

Vragen en antwoorden

De drie grondstellingen van *De Geheime Leer* 417
Vingerafdrukken en reïncarnatie 422
Mahāyuga's in een manvantara 422
Levensenergieën van de maan naar de aarde 423
De wetenschappelijke reden om niet over anderen te oordelen 424
'De vader, de zoon en de heilige geest' 425
Waar het kristalkijken op berust 426
De werkelijke geboortedatum van Jezus 428
Concentratie en meditatie 430

De aard van de Tibetanen 431
De Tibetanen van nu 432
De zeven oorspronkelijke mensengroepen 434
Cyclische voortgang, geen herhaling 436
Is de zon heet of koud? 438
Werd de T.S. te vroeg gesticht? 439
Fossielen uit de derde ronde 442
Hart en intellect zijn nodig in de theosofie 443
De aard van de kosmische ether 444
De oude taal Senzar 446
De oorsprong van de amerikaanse indianen 447
Microsomen en centrosomen 448
Arctische oorsprong van plant en dier 449
Het hart, het meest ontwikkelde orgaan 451
Leringen over chakra's zijn esoterisch 452
Is de neergaande boog onvermijdelijk slecht? 452
De levensbeschrijving van Krishṇa, een allegorie 453
Autonomie van een theosofische loge 454
Radioactiviteit en de ronden 455
Vier klassen van mānasaputra's 456
Het boek van Dzyan 458
Het orakel van Delphi 459
De deur naar het mensenrijk 460
Parthenogenetische reproduktie van konijnen 461
Theosofie en occultisme 465
Lijden in het dierenrijk 466
Vegetarisme 466
De meesters zijn niet onfeilbaar 468
Het absolute 470
Dagen en nachten van Brahmā 471
Elk wortelras heeft zijn kaliyuga 472
De paradox van de mānasaputra's 473
Ware meditatie 476
Twaalf bollen in een keten 477
Keren theosofen zich van de maatschappij af? 478
Opmerkingen over hemel en hel 480
De mens: een menigte monaden 481

Het overlappen van geologische tijdperken 483
Soefisme en theosofie 484
Geen communicatie met de doden 485
Godheid, geest en ziel 486
Argumenten voor reïncarnatie 487
Een fundamenteel middel tegen het lijden 488
Intellectuele belangstelling voor theosofie 490
Gebeden en smeekbeden 490
Ethiek zowel als intellect 493
Onderrassen van het vijfde wortelras 494
Metafysica van het bewustzijn en de aard van het lijden 496
Plichten niet onverenigbaar 500
De aard van de godheid 501
Gewelddadige methoden onverstandig 505
Waarom werden *De Mahatma Brieven* gedrukt? 508
Theosofie en het mahāyānaboeddhisme 509
Het absolute, een betrekkelijke term 510
Is het geestelijke ego onsterfelijk? 512
De meesters grijpen niet in 516
De geïnspireerde Dante 518
Het vele en het ene in de mens 518
Het mānasaputrische licht 521
Hoe moet men omgaan met wanhoop en depressiviteit 523
Laat hen die in kāmaloka zijn met rust 526
Het kāma-beginsel bij mediums 527
Gedachten zijn elementale wezens 528
Zielen en monaden 529
Het tweevoudige aspect van manas 529
Het absolute en het oneindige 532
De zeven beginselen 544
De oude Egyptenaren 545
De toekomst van het christendom 547
Waarachtig mens zijn 547
Op zoek naar een leraar 548
De betekenis van Osiris en Isis 549
Het symbool van de gevleugelde bol 550
Theofanie, theopneustie, theopathie 551

Het verwerpen van een boodschap van een leraar 552
Verbeelding en fantasie 553
Pantheïsme en universeel bewustzijn 554
De betekenis van de term Chaldeeërs 556
Het oude Amerika, Egypte en India 557
Beschavingen uit de prehistorie 561
De ouderdom van de grote piramiden 563
Svabhāva en de monade 564
Reïncarnatie en het vroege christendom 565
De drie logoi 569
Tegen medische inenting 570
De aard van het kwaad en de vrije wil in de mens 572
Plato over twee wereldzielen 573
Het mysterie van de pratyekaboeddha 574
Het noordpoolcontinent 576
Het schrijven van de vier evangeliën 579
Suggestie en autosuggestie 581
De mens gemaakt naar zijn eigen beeld 582
De ziel, het intermediaire beginsel 583
De leer van de drieëenheid 584
Leren door te lijden 585
De symboliek van de slang 585
De betekenis van de swastika 587
De zeven juwelen van wijsheid 589
Het vraagstuk van de schepping 591
De evolutionaire drang 592
Uitleg over de 'groepsziel' 592
Waar ben 'ik'? 594
Verloren zielen, achterblijvende ego's en de afdaling van de stof 594
Twijfelachtige waarde van bepaalde visioenen 599
Drie soorten dood 599
De doden en onze gebeden 601
Het leven vergeleken met een spel kaarten 602
Bewijs van toestanden na de dood 603
Reïncarnatie en de wereldbevolking 605
De nachtmerrie van de oorlog 606
Denken en fantaseren 607

De geestelijke toestand van nirvāṇa 607
Het denken, de vernietiger van de werkelijkheid 608
Maanpitri's vóór de vierde ronde 609
Mānasaputra's vóór de vierde ronde 609
De betekenis van fohat 610
Rasboeddha's 612
Een planeet en haar satellieten 612
De straf voor afgescheidenheid 613
De betekenis van dromen 614
De theosofische houding tegenover het spiritisme 615
Magnetische genezing op afstand 617
Kleinere paden naar de waarheid 618
Over groepszielen 618
Een verkeerde opvatting over tweelingzielen 620
Geen historische gegevens over Jezus 620
Duistere oorsprong van de evangeliën 622
Waarschuwingen in dromen 623
Prajāpati's, amshaspends, kabiri, enz. 623
De logos als individu en hiërarchie 624
Naties en rassen als entiteiten 625
De toren van babel 627
Pythagorische geboden 628
Evolutie en het beheersen van de levensatomen 630
De praktische betekenis van filosofisch denken 631
Lengte van het verblijf in kāmaloka 633
Het vormen van het kāmarūpa 636
De maan, een zevenvoudig kāmarūpa 637
Niet alle planeten hebben kāmarūpa's 638
Enkele problemen betreffende devachan 638
Het bekorten van devachan 639
Verering van de innerlijke godheid 640
De lamaïstische opvolging in Tibet 642
Geen vergeving van zonden 644
Hiërarchieën binnen hiërarchieën 645
Iemand van het leven beroven 646
Zelfbewustzijn in de derde ronde 646
Een geval van snelle reïncarnatie of helderziendheid 646

De toestand na de dood bij zelfmoord 649
De relatie van de mens tot het twaalfvoudige zonnestelsel 650
Troost bij de dood 650
De dood op het slagveld of door een ongeval 652
Hoe oud zijn de filosofische scholen van de hindoes? 653
Geneesmethoden en karma 655
Stralingsoctaven op de kosmische schaal 658
Theosofische opvatting over dichtheid 661
Marie Corelli 662
Het voorspellen van de toekomst 663
Het mysterie van de groeiende plant 665
Individualiteit en persoonlijkheid 666
Onsterfelijkheid en goed en kwaad 667
Centra van de oude mysterieleringen 669
Een reeks Zarathustra's 671
De mysteriescholen van nu 672
Hoe oud is het Indo-Europese ras? 673
Het bewustzijn na de dood 676
De occulte leer over het ego 677
De plaats van het Mahābhārata en het Rāmāyaṇa 681
De betekenis van aum 683
De term pāramitā 685
Was het christendom verantwoordelijk voor de duistere Middeleeuwen? 685
De tien avatāra's van Vishṇu 687
Is hypnose ooit gerechtvaardigd? 690
Trilling, cohesie en aantrekking 692
Plato over reïncarnatie 694
De ingewikkelde aard van de mens 695
Vlees eten versus vegetarisme 697
De monade en de monadische essentie 701
Soorten devachan 701
Kunnen wij een entiteit in kāmaloka helpen? 703
Natuurrampen als middel om het evenwicht te herstellen 704
Karma en zwakzinnigheid 706
Pygmeeën, toda's, eskimo's, negers 708
De oorsprong van de Sūrya-Siddhānta 710

Naar binnen zien 713
Heeft Jezus geleden? 714
De Purāṇa's en de grote heldendichten van India 715
Het scheiden van de seksen 718
Kabbalistische en theosofische beginselen 719
Androgyn en hermafrodiet 720
De verleiding van Jezus 722
Het lot van het dierenrijk 722
Boeddhisme en theosofie 724
Hoe kan men zijn goeroe vinden? 725
Incarneren wij ooit als dieren? 726
Cyclussen in China 727
Spiritisme 728
Euthanasie 730
Evolueren wij in de eeuwigheid 731
De houding van theosofen tegenover de militaire macht 732
De juiste betekenis van pantheïsme 733
Jezus en Boeddha 735
Het oneindige altijd in beweging zijnde leven 735
De legende van Lao-tse 738
De oude Pāli-taal 739
Boeddhisme, brahmanisme en de Advaita-Vedānta 740
De positie van Mohammed 743
Kwaad, het conflict tussen willen 744
De onzichtbare metgezellen van kinderen 747
Cyclussen binnen cyclussen 748
Achtergronden van het precipiteren van de brieven van de meesters en de aanval op H.P.B. door de gebroeders Hare 749
Het leven van de leraren in duisternis gehuld 753
Het nalaten van daden van barmhartigheid 754
Sympathie door lijden 755

Index 759

Handelingen van de Loge van het Hoofdkwartier van de Theosophical Society

ESOTERISCHE VERWIJZINGEN NAAR CYCLUSSEN

Kortgeleden werd ik erop attent gemaakt dat een nieuw lid van de T.S. (Theosophical Society) te kennen had gegeven dat hij moeilijk kon begrijpen van wie onze heilige methoden voor het berekenen van cyclussen en tijdperken afkomstig waren, zoals bijvoorbeeld de bekende en moeilijk te doorgronden tijdperken die de brahmanen uit India gebruiken en die ook de onze zijn.

Wat ik te zeggen heb is zo ingewikkeld dat ik aarzel, maar ik zal mijn best doen. Ingewikkeld door de vele vertakkingen of onderverdelingen die de natuur te zien geeft, hoewel ze in essentie eenvoudig is en de regels waarop deze heel oude berekeningen berusten al even eenvoudig zijn.

SLEUTELGETALLEN VAN HET ZONNESTELSEL

Deze berekeningen, op grond waarvan de theosofische ziener of profeet, zoals hij in de oudheid zou zijn genoemd, de toekomst kan zien als hij voldoende geschoold en bekwaam is, berusten niet op willekeur. Ze zijn door niemand uitgevonden. Ze zijn gebaseerd op de natuur zelf en voornamelijk op kosmische bewegingen, vooral van de planeten. Ik geef u nu de sleutel en zal proberen die tot op zekere hoogte te verklaren. De geheime getallen van deze hindoeyuga's, die vooral veel wiskundig aangelegde theosofen hoofdbrekens hebben gekost, liggen verborgen in een combinatie van het jaar van Saturnus en het jaar van Jupiter, uitgedrukt in aardse jaren. Dat is de sleutel.

De fout die theosofen voortdurend hebben gemaakt is dat ze probeerden deze getallen van de yuga's door 7 te delen en dat is niet mogelijk, want geen van die sleutelgetallen is door 7 deelbaar zonder dat er een rest blijft. 7 is het grondgetal van onze aarde, 10 van het zonnestelsel en 12 van ons melkwegstelsel, dat natuurlijk ons zonnestelsel omvat en dit laatste op zijn beurt onze aarde.

De sleutelgetallen zijn als volgt: Het jaar van Jupiter, uitgedrukt in aardse jaren, is circa 12, d.w.z. 12 van onze jaren vormen één jaar van de planeet Jupiter. Het Saturnusjaar, uitgedrukt in aardse jaren of onze jaren, is circa 30. Dat zijn uw twee sleutelgetallen: 12 en 30. Vermenigvuldig deze met elkaar en men krijgt 360; 30 x 12 = 360.

Ik wil uw aandacht vestigen op een belangrijk feit in de natuur, waar-

van de meest intuïtieve astronomen een vermoeden hebben; tot nu toe is echter geen van hen erin geslaagd zijn intuïtieve inzicht te bewijzen. Het is het feit dat ons zonnestelsel een organisch wezen is, een organisme, met andere woorden een individu, evengoed een organisme als het menselijk lichaam. Alle planeten van het zonnestelsel, met de zon en onze maan en andere manen, zijn als het ware aan elkaar gekoppeld en vormen een mechanisme aan de hemel, waarin ze zich ritmisch of harmonisch bewegen. Het is duidelijk dat, als dit niet zo was, er in de bewegingen van de lichamen van ons zonnestelsel geen sympathie, geen symfonie, geen harmonie zou zijn; deze lichamen zouden dan onordelijk heen en weer bewegen en we weten maar al te goed dat ze dat niet doen.

Theosofische wiskundigen die nog niet over deze sleutel beschikten, zijn allen op een dwaalspoor geraakt door het feit dat – hoewel de jaren van elke planeet van het zonnestelsel duidelijk aantonen dat al deze planeten onderling synchroon bewegen, alsof ze aan elkaar zijn gekoppeld en raderen in een machine zijn – de omlooptijd van elk van deze planeten toch niet een veelvoud is van een andere kortere omlooptijd of jaar. Er is altijd een verschil. Het jaar van Jupiter bijvoorbeeld duurt 11,86 aardse jaren, niet helemaal 12. Het jaar van Mars duurt niet precies twee aardse jaren, maar 1,88.

Waar ik op wil wijzen is dit: Deze gebroken getallen, waardoor de omlooptijden van de planeten op geen enkele manier precies met elkaar in overeenstemming zijn te brengen, zijn juist een bewijs voor de theorie; er wordt namelijk mee aangetoond dat, hoewel alle planeten als het ware aan elkaar zijn gekoppeld, en synchroon en harmonieus werken als een machine met in elkaar grijpende raderen, iedere planeet toch zelf een individu is met een zekere mate van bewegingsvrijheid. Als we deze essentiële vrijheid in gedachten houden, kunnen we de volgende punten beter begrijpen: in de eerste plaats dat het zonnestelsel een bezield organisme is, bestuurd door intelligentie; en ten tweede, dat elk van de planeten, al werkt ze in harmonische ritmen en met gecoördineerde tijden met alle planeten samen, toch een kleine eigen beweging heeft, en als het ware elk jaar ongemerkt iets verschuift; in de loop van de tijd verandert daarom het patroon van de planeten. Dit leidt tot de verschillen in lot en bestemming niet alleen van de mensheid en van de bewoners van de andere planeten, maar het brengt ook de karmische variaties en wijzigingen van het zonnestelsel teweeg. Ik leg grote nadruk op dit punt, want het is heel belangrijk.

Ik wil uw aandacht vragen voor enkele feiten om u te laten zien wat ik

bedoel met de ritmische bewegingen en om te bewijzen dat alle planeten door hun jaarlijkse omwentelingen – met andere woorden de duur van de planetaire jaren uitgedrukt in aardse jaren – organisch met elkaar zijn verbonden.

Neem bijvoorbeeld het jaar van Jupiter: het Jupiterjaar = circa 12 aardse jaren. Let nu op: de planeet Mercurius heeft ongeveer 48 eigen jaren in één Jupiterjaar. 48 is 4 x 12. Het getal 12 komt hier weer terug. U zult zich herinneren dat ik 12 en 30, of 6 zo u wilt, de sleutelgetallen noemde.*

Venus heeft ca. 20 jaar tegen één Jupiterjaar. Deze 20 is niet deelbaar door 12, maar als we een langere cyclus nemen, bijvoorbeeld de cyclus van 360 (18 x 20) jaar, dan geldt 12 op de 360 is 30, nietwaar? Nu is 18 gelijk aan 12 + 6 of de helft van 36 en dat is 3 x 12, en 36 is 1/10 van 360. Ik wil u laten zien dat deze sleutelgetallen telkens en telkens terugkeren. Het resultaat van iedere berekening in deze in elkaar grijpende planeetbewegingen is deelbaar door de factor 6 of 12, of 60 of 30.

De aarde heeft dus 12 jaar tegenover één van Jupiter. Het jaar van Saturnus duurt 30 van onze jaren. 12 op de 30 is 2 1/2. Maar dat is niet zo'n goed getal, en we zien daarom bij verdere uitwerking dat we de grotere cyclus moeten nemen, die zowel het Saturnusjaar als het Jupiterjaar omvat. Dat is de beroemde cyclus van 60 jaar die in heel China, Mongolië, Tibet, Azië – in heel Azië en het oude Europa – bekend is. Wat is deze cyclus van 60 jaar? 5 jaar van Jupiter uitgedrukt in aardse jaren. 5 x 12 = 60. Het Saturnusjaar, dat 30 van onze jaren duurt, gaat tweemaal in 60. We zien dus dat 5 Jupiterjaren gelijk zijn aan 2 Saturnusjaren. De verhouding is 5 staat tot 2, d.w.z. beide zijn deelbaar op 60 zonder dat er een rest blijft.

DE BELANGRIJKE CYCLUS VAN 5040

Nu komen we op 'een heel moeilijk punt', zoals sommigen van onze vrienden steeds zeggen! De Ouden kenden volgens mij de planeten Uranus en Neptunus, maar namen ze niet op in hun astronomische geschriften. Theosofen weten waarom. Het zou buitengewoon interes-

---

*'In alle oude Sanskrietwerken – *vedische* en *tantrische* – ziet u dat het getal 6 vaker voorkomt dan 7 – omdat dit laatste getal, het middelpunt, daarin ligt besloten, want het is de kiem van de zes en hun matrix.'

– *De Mahatma Brieven*, blz. 383

sant zijn om dit waarom te verklaren, maar ik zou daar een week voor nodig hebben. Ik wil er alleen aan toevoegen dat al deze astronomische tijdperken – en dat zijn deze hindoeyuga's – al deze astronomische cyclussen en sleutelgetallen zijn gebaseerd op de vastgestelde sleutelgetallen van Jupiter en Saturnus met 12 en 30 als factoren. Toch komt hier een heel interessant feit naar voren. Hoeveel Jupiterjaren omvat de planeet Uranus? Ik bedoel, hoeveel Jupiterjaren zijn er begrepen in één jaar van Uranus? 7, bijna op de kop af. Hoeveel Jupiterjaren omvat de planeet Neptunus, m.a.w. één Neptunusjaar? 14 Jupiterjaren. Als u deze gedachtegang zorgvuldig volgt, dan raakt u er meer en meer van overtuigd dat er een verband bestaat tussen de omlooptijden van alle planeten, een verband dat de duur betreft. Hoewel ik nooit de tijd had dit alles uit te werken, ben ik ervan overtuigd dat een of andere theosofische wiskundige 'expert' eraan zou kunnen beginnen en zou ontdekken dat de planeten Uranus en Neptunus in nog grotere tijdcyclussen passen.

Een van de belangrijkste cyclussen die zelfs door Plato wordt genoemd in zijn dialoog *De Wetten* duurt 5040 jaar. Dit getal heeft verschillende kenmerken die het tot een merkwaardig getal maken. Eén ervan is dat het door 58 verschillende getallen deelbaar is, waaronder de sleutelgetallen die ik heb genoemd, te weten 5, 6, 12, 30, 60 en natuurlijk 36, 72 en 360. Maar wat opmerkelijk is aan deze cyclus van 5040 is dat hij ook deelbaar is door 7, wat het quotiënt 720 oplevert – waarin we weer het sleutelgetal 72 aantreffen, x 10.

Verder wordt dit getal 5040 gevormd door de eerste zeven gehele getallen van de eenvoudige rekenkundige reeks met elkaar te vermenigvuldigen, op deze manier: 1 x 2 x 3 x 4 x 5 x 6 x 7 = 5040. Dit merkwaardige getal of deze cyclus, door Plato in een ander verband zo nadrukkelijk genoemd, was natuurlijk aan de oude astronomen, astrologen en wiskundigen bekend; door dit getal of deze cyclus als deeltal te gebruiken, zien we dat de jaarduur van elke planeet, of het nu gaat om de 7 heilige planeten die in de oudheid bekend waren of die waarvan wordt verondersteld dat ze toen niet bekend waren, zoals Uranus, Neptunus en Pluto, deelbaar is op 5040 zonder een rest over te laten. Anders gezegd, 5040 is een cyclus die de planetaire jaren van alle planeten in het zonnestelsel omvat en met elkaar verbindt, doordat een van zijn factoren het getal 7 is – een hoogst interessant feit, en waard te worden bestudeerd.

DE BEROEMDE BABYLONISCHE CYCLUS

Ik wil nog eens uw aandacht vragen voor dit getal 60. Bedenk dat het 5 maal het Jupiterjaar is, dat 12 van onze jaren telt, en tweemaal het Saturnusjaar; het Saturnusjaar duurt ongeveer 30 van onze jaren. Het is 1/10 van de Babylonische neros van 600 jaar; neem het kwadraat van 60 en men krijgt de beroemde Chaldeeuwse of Babylonische saros, 3600 jaar. Deze cyclus van 60 jaar is natuurlijk het grondtal van de beroemde zogenaamde Babylonische sexagesimale methode van rekenen, dat wil zeggen het rekenen met 60-tallen. Maar zoals we weten van Berosus, zoals hij door bepaalde Griekse schrijvers wordt genoemd die over hem hebben geschreven en die ons fragmenten van deze Chaldeeuwse geschriften hebben nagelaten, vormde het sexagesimale stelsel van rekenen of tellen een integrerend deel van het stelsel waarvan we weten dat het sinds onheuglijke tijden in Hindoestan gangbaar was. In de fragmenten die Berosus ons naliet deelt hij ons ook mee dat de beroemde yugagetallen van de hindoes, gebaseerd op 4 3 2, in zowel Babylonië als India bekend waren. Het grondtal 60 van het zestigtallige stelsel is natuurlijk een factor van 4320 met toevoeging van een aantal nullen, afhankelijk van de duur van de cyclus. Een van de meest gangbare tijdsperioden die bekend zijn uit de Chinese geschriften is de genoemde cyclus van 60 jaar: zoveel cyclussen van 60 jaar geleden leefde en onderrichtte die en die.

In verband met het getal 5 zou ik u er ook aan willen herinneren dat het Latijnse lustrum een periode van 5 jaar was, die in acht werd genomen door de Romeinse staat en zelfs voor heilig gold. Men kende ook de cyclus van 60 jaar, d.w.z. vijfmaal één Jupiterjaar.

Verder wordt in India de cyclus van 60 jaar voortdurend gebruikt bij wiskundige, astronomische, astrologische en andere berekeningen, wat ook het geval is met 6 en 12.

Als men aan deze materie aandacht besteedt, neemt men zoveel feiten waar, verspreid over de aarde en onder alle mensenrassen en in alle tijden, dat men al studerend tenslotte tot de overtuiging komt dat wat theosofen leren waar is, namelijk dat er eens een wijsheidsreligie van de mensheid bestond die over de hele wereld bekend was.

DE CIRKEL VAN 360°

Aan Babylonië, maar oorspronkelijk aan India, ontleenden wij in het westen de methode om de cirkel in 360 graden te verdelen, waarvan elke

graad bestaat uit 60' en deze weer uit 60". Weet iemand waarom de Babyloniërs het getal 360 kozen? Waarom kozen ze geen ander getal? Ik zal het u zeggen: het getal 360 komt voort uit een oude theosofische lering van de godswijsheid van de mensheid uit de oudheid, die erop neerkomt dat het ware aantal dagen van een jaar 360 is, de cyclus van de jaargetijden. Maar in de loop van de eeuwen en als gevolg van het feit dat de aarde een individu is met een eigen wil, doet ze soms iets, niet zozeer uit ongehoorzaamheid aan de voorschriften van het stelsel waarmee ze is verweven, niet uit ongehoorzaamheid aan vader zon als de heer en koning van zijn rijk, maar omdat ze, evenals de andere planeten, besluit op eigen gelegenheid een beetje te bewegen. Het gevolg is dat met het verstrijken van de eeuwen – als we het gemiddelde van 360 dagen in een jaar aanhouden – de dagelijkse omwenteling van de aarde (die dag en nacht veroorzaakt) enige tijd iets versnelt en het aantal dagen eerst 361 wordt en dan 362 in een jaar en dan 363, 364, en nu, in onze tijd, bestaat het jaar uit 365 en een kwart dag. Dan schommelt het aantal dagen weer terug naar de normale 360 dagen per jaar; daarna vertraagt de aarde haar omlooptijd, zodat eeuwenlang – hoe lang is een vraag die hier niet van betekenis is – een aards jaar korter duurt dan 360 dagen: 359, 358, 357, 356, tot ze het einde van die fluctuatiecyclus bereikt. Daarna slingert ze weer terug en zo blijft de aarde met deze fluctuaties doorgaan.

Daarom verdeelden de Babylonische ingewijden, die hun oude wijsheid oorspronkelijk uit India ontvingen, de cirkel in 360 punten of graden; in hun tempelcrypten en inwijdingskamers werd hun namelijk geleerd dat het werkelijke aardse jaar uit 360 eenheden of dagen bestaat, wat inderdaad het geval is. Daaraan ontleende men in de wiskunde de verdeling van de cirkel in 360 punten, tanden of graden – de naam doet er niet toe. Het is een wiel, een tijdwiel, wat inderdaad op de aarde van toepassing is.

DAGERADEN EN SCHEMERINGEN

Merk op hoe het aardse jaar met zijn verdeling in dagen op zijn beurt met andere planetaire cyclussen is verweven: het Jupiterjaar is 12 van onze jaren en het Saturnusjaar is 30 van onze jaren. 30 x 12 is 360. Wonderlijk dat het aantal dagen van ons jaar precies gelijk is aan het product van de jaren van Saturnus en Jupiter. Een bekende passage in de joodse bijbel zegt: 'De dagen van onze jaren bedragen zestig en tien' – 70. Dit is in feite een oosterse manier – de joden waren oosterlingen – om een rond getal

YUGA'S	GODDELIJKE JAREN	ZONNEJAREN
Dageraad	400	144.000
Kritayuga	4000	1.440.000
Schemering	400	144.000
	4800	1.728.000
Dageraad	300	108.000
Tretāyuga	3000	1.080.000
Schemering	300	108.000
	3600	1.296.000
Dageraad	200	72.000
Dvāparayuga	2000	720.000
Schemering	200	72.000
	2400	864.000
Dageraad	100	36.000
Kaliyuga	1000	360.000
Schemering	100	36.000
	1200	432.000

GODDELIJKE JAREN: 12.000; ZONNEJAREN: 4.320.000

te gebruiken voor 72. Weet u hoe zij vanuit 60, dat is 5 Jupiterjaren of 2 Saturnusjaren, op 72 jaren komen? Wat is 1/10 van 60? 6. Neem 6 voor de dageraad en nog eens 1/10 voor de schemering: 6 + 60 + 6 = 72. Op dezelfde manier ziet u in de tabel dat er een dageraad en een schemering is voor elke kosmische periode; en de dageraad en de schemering hebben in alle gevallen eenzelfde relatieve duur en zijn in alle gevallen 1/10 van de cyclische periode. 1/10 van 4000 is 400 – de dageraad; 1/10 van de 4000 is 400 – de schemering. Tretāyuga bestaat uit 3000 *goddelijke* jaren, let wel, niet onze zonnejaren: 1/10 van 3000 is 300 – de dageraad; 1/10 van 3000 is 300 – de schemering. Het volgende is dvāparayuga. Dat duurt 2000 goddelijke jaren; 1/10 daarvan is 200; 1/10 van 2000 is weer 200 – de schemering. Zo gaat het ook met het laatste yuga, kaliyuga, met een duur van 1000 goddelijke jaren; 1/10 daarvan, 100 – de dageraad; nogmaals 1/10 – 100, de schemering. Een eenvoudiger manier is natuur-

lijk om 2/10 of 1/5 te nemen om de gezamenlijke duur van dageraad en schemering te vinden.

ANDERE INTERESSANTE FACTOREN

Nu nog iets belangwekkends over deze 72: een mens is een kind van het heelal en omdat hij het kind ervan is, gelden de wetten ervan ook voor hem. Het leven ervan is het zijne, de hartslag ervan is de zijne. De ritmische perioden in de natuur moeten daarom ook in de mens werken. Een van de belangrijkste ritmische bewegingen in de mens is de polsslag. Weet u wat de gemiddelde polsslag van een mens is? 72. 72 slagen van zijn pols per minuut of, zo u wilt, 60 polsslagen plus de vermeerdering van de aanloop, plus de vermeerdering van het terugvallen in de volgende polsslag. 60 plus 12; 5 x 12 + 12. Ziet u hoe deze getallen terugkeren? 72 is twee keer 36. U herinnert u nu de 360, en 36 is 6 x 6. U ziet hoe de getallen telkens weer tevoorschijn komen, wat u ook doet. 6 gaat 12 keer in 72 polsslagen van de mens per minuut. 6 x 12 is 72.

Een belangwekkende factor is de volgende. Bij het opsommen van de jaren van de verschillende planeten sprak ik met opzet niet over de maan, want het denken van de mens is zo vervuld van de astronomische leringen van het westen, waarin de maan niet wordt gezien als een echte planeet, dat ik u niet in de war wilde brengen. Maar de natuur werkt overal zo systematisch, volgens dezelfde wetten, dezelfde ritmen, dezelfde beginselen, dezelfde polsslag, dat wat de astronomen de kleine saros noemen, dat wil zeggen de eclipscyclussen, de cyclus die het aantal jaren omvat waarna de eclipsen weer beginnen en zich bijna herhalen zoals ze eerst waren, 18 jaar en ongeveer 10 of 11 dagen duurt. De dagen kunnen we hier buiten beschouwing laten. 18 jaar: 6 x 3, 12 plus 6, 1/2 van 36. Ik wil uw aandacht vragen voor deze sleutelgetallen die steeds weer tevoorschijn komen. Maar dat is niet alles. Weet u hoe groot het gemiddelde aantal eclipsen is in deze kleine saros van 18 jaar – zonne-eclipsen en de eclipsen van de maan? Het gemiddelde aantal is 72.

Nog een interessant feit. Volgens de moderne astronomie verschijnen de zonnevlekken of wordt hun maximum bereikt om de ruim 11 jaar, 11 en 1/3 of zoiets. Maar ook hier moeten we de libraties niet vergeten; als we alles overzien, met alle factoren rekening houden en met de manier waarop het zonnestelsel al zijn bollen met elkaar heeft verbonden als de tanden van een rad, waarbij toch elk een geringe eigen onafhankelijke beweging heeft, wat op den duur het patroon wijzigt – dan valt als inte-

ressant feit op dat de zonnevlekken samenvallen met het perihelium van Jupiter. Verklaar dat eens als u wilt. Evenals alle andere planeten maakt Jupiter zijn jaarlijkse rondgang of baan, of omloop, om de zon en hij doet dat in 12 van onze jaren. Op deze weg bereikt hij een punt in zijn baan dat dichterbij de zon ligt dan elk ander punt in zijn baan. Dat wordt perihelium genoemd, dichtbij de zon. Tijdens het perihelium van Jupiter bereiken de zonnevlekken hun maximum, ruwweg elke 12 jaar, tussen 11 en 12 jaar. Het is opmerkelijk – en ik zou er bijna alles onder willen verwedden – dat als wij de statistische gegevens konden verzamelen, we zouden zien dat het uitbreken van ziekten en andere aandoeningen van de mensheid samenvalt met deze perioden van 12 jaar, van maxima of minima van zonnevlekken. Enige tijd geleden zag ik een dergelijke berekening waarin werd aangetoond dat epidemieën van ontsteking van het ruggemergvlies uitbraken bij elk zonnevlekkenmaximum. Met andere woorden als de planeet Jupiter het dichtst bij de zon stond, ongeveer elke 12 jaar.

Weet u dat het in de moderne westerse astrologie gebruikelijk is over de planeet Jupiter te spreken als de grote weldoener en over Saturnus als de grote boosdoener. Maar voor mij grenst dat aan onzin. Ik geef u één voorbeeld waaruit blijkt dat hier sprake is van een verdraaiing van feiten. Enige tijd geleden las ik over een heel interessante statistische ontdekking van een Franse schrijver die aantoonde dat telkens wanneer Jupiter in één van zijn knopen stond – zoals astronomen dit uitdrukken – gewelddelicten enorm toenamen. Telkens wanneer Saturnus in een knoop stond, kwamen opmerkelijk weinig gewelddelicten voor. Dat is eenvoudig te verklaren. Jupiter stimuleert mensen en spoort ze aan te handelen en in beweging te komen. Saturnus kalmeert, brengt evenwicht en stabiliteit. Het is nu eenmaal zo dat elke planeet zijn goede en slechte zijde heeft, iedere planeet kan een weldoener zijn of een boosdoener, naar gelang van zijn werking. Dat is ware astrologie en alles waarover we hebben gesproken is ware archaïsche astrologie, of theosofische astrologie.

HET GODDELIJKE JAAR EN DE YUGA'S

Ik wil opnieuw uw aandacht vragen voor de tabel. Een goddelijk jaar is de naam die volgens dit stelsel van archaïsche berekening van tijdsperioden wordt gegeven aan 360 van onze jaren of zonnejaren. Daarom zijn 12.000 goddelijke jaren 4.320.000 zonnejaren. Deze zijn als volgt samengesteld: het kritayuga van 4000 goddelijke jaren – 1.440.000 zonnejaren, met de dageraad en schemering daarvan – duurt 1.728.000 jaar (en is 1728

niet de derde macht van 12?). Het tretāyuga is 3000 goddelijke jaren. Vermenigvuldig dit met 360 om er onze gewone zonnejaren van te maken, en dan krijgt men 1.080.000 jaar. Voeg daarbij de 2/10 voor dageraad en schemering en de uitkomst is 1.296.000 jaar.

In de tabel zit deze reeks van 144 (het kwadraat van 12). Staat niet in *Openbaringen* van het christelijke Nieuwe Testament dat de door de Heer bezegelden of geredden 144.000 in aantal zullen zijn? U ziet hier weer het mystieke getal 144, daar gaat het om. Men kan nullen toevoegen of weglaten naar gelang van de tijdsperiode of cyclus waarover het gaat. Het is de kop van de reeks cijfers die belangrijk is – 144. Het kwadraat van 12, tweemaal 72, 4 x 36 enzovoort. Dan komen we nu tot het dvāparayuga: maak er zonnejaren van, met dageraad en schemering, en men krijgt 864.000; dan kaliyuga, het tijdperk waarin we nu zijn en dat de IJzeren Eeuw wordt genoemd, en als men daarbij de 2/10 voor dageraad en schemering voegt, krijgt men 432.000 jaar. Dit systeem of deze wiskundige berekening, waarbij een aanloop en afsluiting bij elke grote periode of cyclus wordt geteld, wat de hindoes dageraad en schemering noemen, is een archaïsche berekeningsmethode die op de natuur zelf is gebaseerd, want zij leidt alles wat ze doet altijd in met een voorbereidingsperiode, hetzij in tijd of bij verschijnselen (of beide) of waar het ook over gaat. Alle ziekten ontstaan in de dageraad of voorbereiding. Dan is er ziekte. Dan komt de schemering van de ziekte als ze geleidelijk verdwijnt. Om de volledige duur van een cyclus te weten moet men niet alleen de duur van de cyclus zelf kennen, maar ook zijn dageraad en schemering, zijn begin en einde.

U ziet dat er zoveel kanten zitten aan een studie als deze, dat men kan blijven doorpraten, zolang de herinnering feiten aandraagt die uit de natuur zijn vergaard.

DE TETRAKTIS VAN PYTHAGORAS

Ik wil u wijzen op wat de tetraktis van Pythagoras wordt genoemd. Deze was zo heilig bij de oude pythagoreeërs dat ze er eden op aflegden, en een pythagoreeër zou evenmin een eed breken afgelegd op de heilige tetraktis als een andere. Het was een eed die eenvoudig niet kon worden gebroken. Waarom vonden ze die zo heilig? Ze gaven als antwoord: omdat ze, opgeteld, 10 vormt. Het was 4 + 3 + 2 + 1 = 10. Wat is 1/10 van 10? 1. Tel één bij als dageraad en nogmaals 1/10 van 10 als schemering en men krijgt 12. Zij stelden zich de tetraktis van Pythagoras soms zó voor:

één bol, dan twee bollen, dan drie, dan vier. 1 + 2 = 3, + 3 = 6, + 4 = 10. De tetraktis van Pythagoras, 4, 3, 2, 1, ziet u ook in de yuga's in hun getalsmatige volgorde van de cyclussen. Dezelfde getallen, dezelfde manier van tellen, dezelfde grondgedachte. Geen wonder dat de pythagorische filosoof zwoer bij de heilige tetraktis, want het stond gelijk met te zeggen 'Ik zweer bij de heilige Zeus', alsof hij daarmee zei 'Vader en Heer van het Leven, van wie mijn eigen leven een vonk is, waarheid van de waarheid, en leven van het leven, het ware van het ware', – het was een eed die geen enkele pythagoreeër ooit zou durven breken. Het stond gelijk met zweren bij het eigen hogere zelf.

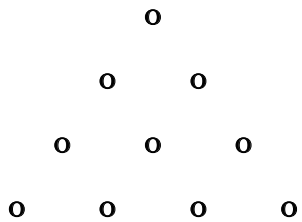

ANDERE CYCLUSSEN

Nu nog een andere gedachte. Heeft u het afgelopen jaar de nachtelijke hemel wel eens nauwkeurig bekeken? Als dat zo is, dan zult u hebben opgemerkt dat de planeten Saturnus en Jupiter al enige tijd dichtbij elkaar staan en binnenkort weer uit elkaar zullen gaan [maart 1941]. De Ouden leerden dat de samenstand van Jupiter en Saturnus altijd een begin betekende van opmerkelijke veranderingen en gebeurtenissen op onze aarde. (Ook elders in het zonnestelsel, maar wij zijn natuurlijk meer geïnteresseerd in wat er op aarde gebeurt.) Om te weten wanneer zo'n gebeurtenis zich weer voordoet met de andere planeten zoals ze nu staan, d.w.z. zoals ze op 11 mei 1941 zullen staan, zijn ingewikkelde berekeningen nodig. Het kan duizenden en duizenden jaren duren voordat de planeten alle terugkeren tot de positie die ze *nu* aan de hemel innemen; maar wat de twee planeten Saturnus en Jupiter betreft, deze zullen – omdat 5 jaar van Jupiter gelijk is aan 2 jaar van Saturnus – elkaar weer in samenstand passeren over 60 jaar, dichtbij dezelfde plaats: 5 jaar van Jupiter = 2 van Saturnus: denk er eens over en vergeet deze sleutelgetallen niet.

Er zijn bijna ontelbare cyclussen van verschillende lengte en van sterk uiteenlopende betekenis, die evengoed bekend waren aan de Ouden als aan de weinigen uit onze tijd die op de hoogte zijn van esoterische chronologie en het berekenen van cyclussen. Zo is er bijvoorbeeld de bekende astronomische cyclus van 25.920 jaar die de precessiecyclus wordt genoemd, deelbaar door vele, zo niet alle factoren of sleutels die al wer-

den genoemd, en die door zijn invloed op het lot van de mensheid een van de belangrijkste is.

Dan is er de zogenaamde grote orfische cyclus van 120.000 jaar, die natuurlijk 1/3 deel uitmaakt van de nog grotere en nog veel belangrijker cyclus van 360.000, die te maken heeft met rastijdperken.

HET SLEUTELGETAL 72

De volgende reeks omvat cyclussen die betrekking hebben op het sleutelgetal 72 – dat zelf natuurlijk cyclussen weergeeft met verschillende duur, afhankelijk van het aantal nullen dat eraan wordt toegevoegd; elke op de lijst voorkomende cyclus is belangrijk en de moeite van het bestuderen waard voor wie belangstelt in al wat met cyclussen te maken heeft:

72 x 10 = 720

720 x 2 = 1440

720 x 3 = 2160 – dit is een uiterst belangrijke cyclus, omdat hij een rol speelt bij de berekening van de hierboven genoemde precessiecyclus, want er gaan 12 van die cyclussen van 2160 in de precessiecyclus van 25.920.

720 x 4 = 2880

720 x 5 = 3600 – een cyclus, goed bekend aan historici en onderzoekers met belangstelling voor chronologie als de beroemde Babylonische saros, die bij vermenigvuldiging met 100 of 10^2 gelijk is aan de al eerder genoemde rascyclus van 360.000.

720 x 6 = 4320 – alweer een heel beroemd cyclisch sleutelgetal, dat in het oude Hindoestan en Babylonië en in de esoterische of occulte scholen van praktisch heel Azië en het oude Europa goed bekend was, een cyclus die met toevoeging van nullen zelfs een nog belangrijker rascyclus is dan de al vermelde 360.000.

720 x 7 = 5040 – nog een buitengewoon nuttige, interessante en belangrijke cyclische periode, met of zonder extra nullen om een kortere of langere periode aan te duiden, en die zelfs, zoals al gezegd, door Plato in zijn *Wetten* wordt genoemd.

De ingewijde astronoom-astrologen uit de oudheid zaten er met hun profetieën zelden naast, want een betrekkelijk volmaakte kennis van de onderlinge samenhang van de bewegingen van planeten en van andere kosmische tijdsperioden, grote zowel als kleine, stelde hen in staat met de nauwkeurigheid van de natuur zelf gebeurtenissen te voorspellen waarvan zij wisten dat ze zich zouden voordoen, op grond van hun kennis van wat

in voorafgaande tijdcyclussen had plaatsgevonden; alle cyclussen herhalen zich en brengen min of meer dezelfde reeks gebeurtenissen of gevolgen met zich mee wanneer deze cyclussen opnieuw beginnen. Men moet bedenken dat dit in geen enkel opzicht fatalisme betekent; want als gevolg van wat de moderne astronomie de onregelmatigheden in de bewegingen van planeten en andere hemellichamen noemt, is geen enkele cyclus, hoewel die zich voortdurend in de tijd herhaalt, ooit volkomen gelijk aan de voorafgaande cyclus. Elke cyclus die opnieuw zijn baan begint, verschilt altijd in mindere of meerdere mate van zijn vorige baan.

CENTRAAL-AZIË, DE BAKERMAT VAN ONS RAS

Ik wil het met u hebben over iets waarop H.P.B. heel vaag heeft gezinspeeld. Maar omdat ik heb gehoord dat enkele sprekers en schrijvers bij hun verwijzingen daarnaar onnauwkeurig zijn, vind ik het nodig op dit punt ons schip wat bij te sturen naar het ware noorden. Het gaat om wat de wetenschap vroeger het centrum noemde van waaruit de volkeren zich over de aarde hebben verspreid. De wetenschap plaatste de oorsprong van de beschaving, en in het bijzonder van het Indo-Europese volk, in dat deel van Azië waar nu de uitgestrekte hoogvlakten van Centraal-Azië zijn. In zekere zin is dit volkomen juist, maar zo eenvoudig ligt de zaak niet. Vóór ons tegenwoordige vijfde of Indo-Europese ras werd gevormd als ras *sui generis*, d.w.z. als een ras met een eigen karakter en verschillend van zijn voorganger, het vierde wortelras, had het een ontwikkeling van miljoenen jaren achter de rug, terwijl het Atlantische wortelras geleidelijk aan zijn einde begon te komen. Ik heb me vaak afgevraagd of de wetenschap van de toekomst niet op zekere dag in een bepaald uitgestrekt gebied van Centraal-Azië – dat nu een barre woestenij van zand en steen is waar hitte en koude elkaar afwisselen – overblijfselen zal vinden van volkeren die beschaafder waren dan wij nu zijn, verder gevorderd wat betreft uitvindingen, ontdekkingen, filosofie, wetenschappelijk onderzoek en religie.

Waar ligt dit Centraal-Aziatische gebied? Als u een kaart van Azië neemt en daarop Perzië (het tegenwoordige Iran), Baloetjistan (het tegenwoordige Pakistan), Afghanistan, Bokhara en Turkestan, het Aralmeer en de Kaspische Zee opzoekt en naar het oosten het Pamir hoogland, het Hindu Kush gebergte, de Tien Shan, de Altyn Tagh, enz. – een enorm uitgestrekt gebied dat grotendeels uit dorre woestijn bestaat – dan vindt u daar de plaats waar we als ras vandaan komen. Eens was dit een land met hoogontwikkelde elkaar opvolgende beschavingen. Er bloeiden honderden schitterende steden. Het was een groen en vruchtbaar gebied en vormde een geheel van prachtige landstreken. Vanuit deze bakermat van ons ras, let wel als ras *sui generis*, trokken de volkeren die zich 'ārya' of 'van de hoge kaste' noemden, later vanuit de noordelijke delen ervan naar het Indiase schiereiland en verdeelden zich in vier kasten: brahmanen, kshatriya's, vaiśya's en śūdra's. Uit de zuidoostelijke

delen kwamen later de Babyloniërs, Assyriërs, Meden, Perzen en de Europese volkeren, vooral Grieken en Romeinen. Aan de grenzen, en rondom die zeer uitgestrekte landstreken met een hoge beschaving, woonden geïsoleerde volkeren. Deze laatste waren overblijfselen van de Atlantiërs, zoals de Chinezen, Japanners, Javanen, Siamezen en Tibetanen. Na verloop van tijd trokken ze allemaal weg om zich elders te vestigen; maar in die tijd vormden ze de omringende volkeren op verschillende trappen van beschaving. In de randgebieden van de hoger beschaafde volkeren leefden enkele van hun eigen aftakkingen, de toekomstige onder- en onder-onderrassen, die toen in hun kinderstaat verkeerden. Dat werden de Keltische volkeren en de Teutonen in Europa en West-Europa. Maar in die tijd lag Europa nog voor een groot deel onder water. De Alpen kwamen omhoog: voorlopig staken alleen de toppen en een gedeelte van de uitlopers van de Alpen boven het water uit. De Arabieren waren in die tijd nog primitief en onbeschaafd, nakomelingen van een vermenging van Atlantische en vroege Indo-Europese volkeren. Zij hebben nog geen erkenning gekregen. Eens zal dat gebeuren.

Dit uitgestrekte Aziatische gebied dat, op enkele plekken na, nu een hoogvlakte is waar in de winter ijzige winden waaien en in de warme maanden helse winden zoals sommige mensen ze noemen, heet als de hel, lag toen betrekkelijk laag boven zeeniveau. Aan de noordkant lag een enorme binnenzee die uitmondde in de Noordelijke IJszee. Die binnenzee is nu vrijwel verdwenen, tot bijna niets geslonken, zodat alleen het kleine Aralmeer, de Kaspische Zee, de Zee van Azov en de Zwarte Zee ervan zijn overgebleven. Er lag ook een verborgen zee in wat nu Mongolië heet. H.P.B. spreekt daarover. Die is nu verdampt en verdwenen, zoals ook het Grote Zoutmeer in Utah geleidelijk verdwijnt. Waarom? Omdat het land langzaam begon te rijzen, het water wegvloeide, uitgestrekte gebieden van het tegenwoordige Rusland zich boven het water begonnen te verheffen en Zuid-Duitsland, de kusten van Frankrijk en later de Britse eilanden en Ierland te voorschijn kwamen. Alles kreeg een ander aanzien. De geografie veranderde totaal en het klimaat wijzigde zich.

Toch geloof ik dat archeologen, als ze gaan graven in de troosteloze zandwoestijnen, op een dag de stenen overblijfselen van grote steden zullen blootleggen. De hemel mag weten wat ze nog meer zullen vinden in Perzië, Baloetjistan, Afghanistan, Bokhara en verder noordwaarts in Turkestan. In dat vroegere tijdperk van de geschiedenis, toen dat uitge-

strekte gebied bloeide, was het een prachtig land, of verzameling landen, een schitterend continent, omgeven of bijna geheel omgeven door de zee en omliggende eilanden en landen.

Miljoenen jaren daarvoor vond – waar nu de rusteloze golven van de Atlantische Oceaan voortrollen – de geboorte plaats van het Indo-Europese ras uit de gedegenereerde Atlantische stammen. Zeven tot acht miljoen jaar geleden had de geboorte plaats van ons grote Indo-Europese ras, dat onder geestelijke leiding in opeenvolgende golven migreerde naar de toen oprijzende landstreken van Centraal-Azië, nu de Gobi-woestijn: ook een kale, door de wind geteisterde hoogvlakte. Daar lag toen een mooie binnenzee. Geen wonder dat ons wordt verteld dat in oude tijden de geografie, gezien als wetenschap, een van de wetenschappen van de mysteriën was.

Maar in welke tijd gebeurde dat allemaal, vraagt u misschien? Wanneer leefde deze wonderlijke groep volkeren, hoogbeschaafde mensen met hun vele uitvindingen die wij nog niet hebben gedaan? Wanneer leefden zij in Centraal-Azië, in die landen waar kristalheldere wateren vloeiden, landen met een prachtige plantengroei en een mild, gelijkmatig klimaat? Wanneer gebeurde dat allemaal? Het begon bij de aanvang van kritayuga. Tel maar op. We zijn nu in het begin van kaliyuga. Tel dus op: kritayuga 1.728.000; tretāyuga 1.296.000; dvāparayuga 864.000 – in totaal ruim 3 miljoen 800 duizend jaar geleden. Het gebeurde als volgt. Toen het klimaat veranderde, het land omhoogkwam, de zeeën zich terugtrokken en de woestijnen steeds dichter naar het bebouwbare land oprukten, vonden de volkeren dat het klimaat ondraaglijk werd. Ze trokken na elkaar, in golven, weg en verspreidden zich over de pas verrezen landstreken naar het westen en het oosten; zo ontstond Europa. Dat betekende ook het begin van de Assyriërs, Hindoes, Meden, Perzen, Babyloniërs, Grieken, Romeinen, Kelten, Teutonen en Scandinaviërs; ik noem ze niet in de chronologische volgorde van hun verschijnen, maar zoals de namen bij me opkomen.

Natuurlijk vermengden ze zich, een rasvermenging die zich snel voltrok. Soms waren deze volkeren even hooghartig en trots op hun veronderstelde zuiverheid van bloed als sommigen van ons. Maar langzamerhand vermengden ze zich en brachten rassen voort zoals wij die nu kennen. Zoiets als een zuiver ras bestaat op aarde niet. We zijn allemaal gemengd. We verschillen alleen van elkaar door ons geïsoleerde bestaan. Er zijn volkeren die honderdduizenden jaren afgezonderd hebben

geleefd, tot zelfs de kleur van het haar en de ogen en de bouw van het lichaam enigszins veranderden. Zo zijn de echte Chinezen, hoewel ze de laatst overgeblevenen zijn van het laatste of zevende onderras van de Atlantiërs, geen echte Atlantiërs. Het zijn gemengde Indo-Europeanen, omdat ze wat tijd en karma betreft tot ons Indo-Europese ras behoren. Ook de Japanners en Javanen en nog vele anderen zijn gemengd.

Maar denk nu niet dat dit gebied van Centraal-Aziatische landen waar ik over spreek, het enige bewoonbare land op onze aardbol was. Dat bedoel ik helemaal niet. Ik sprak over de oorsprong van onze Indo-Europese volkeren, die Europa met hun verschillende stammen bevolkten en die ook hun migrerende horden uitzonden naar India, Tibet, Siam [het tegenwoordige Thailand], Birma, zelfs naar China, waar ze zich met de oorspronkelijke bewoners vermengden. Maar aan de andere kant van de aarde lagen uitgestrekte landstreken die in sommige gevallen werden bewoond door tamelijk beschaafde volkeren, in andere gevallen door barbaren. Het grote eiland in de Indische Oceaan bijvoorbeeld, dat de hindoes later Daitya noemden en dat werd bewoond door wat zij rākshasa's noemden, bestond tegelijk met deze vroege Indo-Europese volkeren die uit dat prachtige gebied in Centraal-Azië wegtrokken. Het tegenwoordige Sri Lanka is de meest noordelijke landtong van wat vroeger een enorm uitgestrekt eiland was dat nu onder water ligt. Over de hele aarde waren er grote en kleine eilanden.

Australië bestond toen natuurlijk al. Van het Amerikaanse continent staken delen boven water uit, andere gedeelten nog niet; zo zullen ook in de toekomst delen wegzinken en andere gedeelten omhoogkomen. Egypte was er al. Ook dit begon zich geleidelijk te vormen. De kolonie Atlantiërs uit de Atlantische Oceaan was in twee of drie golven van migranten aangekomen. En later ontving Egypte een golf landverhuizers van wat de Ouden Ethiopiërs noemden, geen negers, maar mensen met zo'n donkere huid door het verzengende klimaat waarin ze leefden, dat ze Ethiopiërs werden genoemd, 'mensen met een verbrande huid' uit het oosten, uit Zuid-India en het oorspronkelijke Ceylon, nu vertegenwoordigd door de Tamils. En de laatste rākshasa's uit Lankā, uit Ceylon, ondergingen een Indo-Europese invloed. De Egyptenaren namen de migrantenstroom uit Lankā op, de zonen van 'Shesu Hor' genoemd, de zonen van Horus – vermengde Indo-Europese volkeren.

Vraag – Wat is er geworden van de ego's die zo lang geleden die grote

beschaving in het Gobi-gebied vormden? Komen zij terug om op aarde weer zo'n beschaving te stichten?

Antwoord – De hele kwestie is ingewikkeld en er zijn lange, zelfs geologische perioden mee gemoeid. Er waren twee verschillende tijdperken. Het ene was helemaal aan het begin van het vijfde wortelras, tijdens de bloeitijd van Atlantis, dat voor zichzelf een centrum vestigde in een land- en watergebied, vrij dicht bij wat nu de Gobi-woestijn en Noordwest-China is. Maar dat was miljoenen jaren vóór de tijd waarop ik eerder in het bijzonder doelde, namelijk het begin van het Europese deel van het vijfde of het Aziatisch-Europese wortelras, toen het eerdergenoemde centrum door de lange tijd die was verstreken, al legendarisch was geworden. Hoe dan ook, ik kan de vraag als volgt beantwoorden. De ego's die toen deel uitmaakten van de beschavingen van West- en Centraalwest-Azië, waarover ik al eerder in het bijzonder sprak, zijn wijzelf, want ik doelde niet op een bepaald esoterisch centrum, behalve terloops, maar alleen op het ontstaan van het vijfde ras, als ras, en op de vroegste beschaving ervan in de door mij genoemde landen, en op het feit dat toen het land steeg, het klimaat niet te harden werd, de zeeën zich terugtrokken en droge streken in de plaats kwamen van de eens vruchtbare landen van dat gebied. Vanuit dat enorme gebied trokken, als uit een centrum, de oorspronkelijke of oudste delen van die volkeren die later de Chinezen, Tartaren, Hindoes, Grieken en Romeinen, Kelten en de Germaanse en Scandinavische stammen enz. werden, naar het oosten, westen en zuiden, niet allemaal tegelijk maar in de loop van vele duizenden jaren. Zelfs dat was lang vóór Egypte werkelijk tot aanzijn kwam, want we moeten niet vergeten dat Egypte eigenlijk een geschenk van de Nijl was en is: land in de Middellandse Zee gevormd door slib, zand en bezinksel, dat eeuwenlang door de Nijl uit het binnenland van Afrika werd aangevoerd en in eeuw na eeuw werd afgezet bij de monding, die zich geleidelijk tot in de Middellandse Zee uitbreidde en zo de Egyptische delta opbouwde. U ziet dus dat Egypte pas ontstond, hoe vroeg dat ook was, na de tweede en latere periode die ik hiervoor noemde. Maar het antwoord op uw vraag is in het kort als volgt: de ego's die van deze beschavingen deel uitmaakten zijn wijzelf, althans sommigen van ons, want ook in die lang vervlogen tijden waren er op andere plaatsen van de aarde in verval verkerende beschavingen – in verval zijnde overblijfselen van Atlantis, en sommige van laatstgenoemde ego's bevinden zich nu onder ons.

Vraag – In *The Esoteric Tradition* wordt gezinspeeld op het feit dat het midden van de bestaansperiode van het Atlantische wortelras ongeveer 8 à 9 miljoen jaar geleden lag. U zei zojuist, geloof ik, dat de Aziatische oorspronkelijke beschaving drieëneenhalf miljoen jaar geleden bloeide.

Wat is de betekenis van de bekende 850.000 jaar sinds het verzinken van het grootste deel van Atlantis, zoals in *De Geheime Leer* vermeld, of is dat een versluiering? Verzonk het grootste deel van het vasteland van Atlantis *terwijl* de Aziatische oorspronkelijke beschaving van de Indo-Europeanen bloeide, of zelfs daarna?

Zoals u weet is er op het ogenblik grote belangstelling voor de Gobi. Daarom zou wat meer klaarheid over de Gobi-beschavingen welkom zijn. Men denkt dat de Gobi als centrum van beschaving van recentere datum is dan de beschaving van het hoogland van drieëneenhalf miljoen jaar geleden, waar u over sprak.

Antwoord – Ik heb bij wat ik eerder zei natuurlijk niet geprobeerd in details te treden, maar heb alleen de aandacht gevestigd op één, twee of drie hoogtepunten in de esoterische geschiedenis die verband houden met Centraal-Azië. Dat was alles.

Nu het antwoord op de laatste vraag: het midden van de Atlantische beschaving, het kaliyuga van het vierde wortelras, lag vier à vijf miljoen jaar geleden. Dat betekent tegelijk dat ons eigen vijfde wortelras, dat ongeveer in die tijd ontstond, ook vier à vijf miljoen jaar oud is. Verder staan wij nu ook aan het begin van het kaliyuga van ons eigen vijfde wortelras en zien het eerste begin van de geboorte van het zesde wortelras onder ons. Met andere woorden, wij beginnen het eerste begin te zien van de geboorte van het zesde, zoals men tijdens het midden van de Atlantische beschaving het begin van de geboorte van het vijfde – het onze – zag. Is dat duidelijk?

Hoewel we vier à vijf miljoen jaar oud zijn gerekend vanaf de tijd dat als het ware de kiem werd gelegd, is toch ons vijfde wortelras, als een ras *sui generis*, wat wil zeggen een ras met een eigen aard of karakter, met zijn eigen afzonderlijke svabhāva, ongeveer één miljoen jaar oud. H.P.B. zinspeelt hierop in *De Geheime Leer*.

Zoals gezegd lag in Centraal-Azië het begin van de beschavingen van de Europese stammen. Alleen het laatste van deze kleinere onderrassen van ons wortelras, het Germaanse, is ons bekend. Er bestaan nu nog slechts overblijfselen van de voorafgaande grote onderrassen waarvan het

Mediterrane, het Griekse en het Romeinse de voornaamste zijn; daarvóór het Keltische en daaraan voorafgaand andere, waarvan de namen in de nacht van de tijd verloren zijn gegaan. Toch zijn al deze verschillende kleinere onderrassen van ons tegenwoordige vijfde wortelras op verschillende tijden in Centraal-Azië ontstaan; elke golf kwam uit dat moederland, die bakermat van ons vijfde wortelras, en verspreidde zich in verschillende richtingen over de wereld, in hoofdzaak naar het westen; want zoals de Engelse dichter intuïtief opmerkte: 'ontwikkelt zich het imperium westwaarts'. Laten we het woord 'imperium' met zijn onaangename politieke bijbetekenissen vervangen en zeggen 'de beschaving ontwikkelt zich naar het westen'.

Centraal-Azië omvat een geweldig uitgestrekt gebied: Mongolië, de Shamo- of Gobi-woestijn, Tibet, waaronder de noordelijke delen ervan, de reusachtige bergketens daar, zoals de Tien Shan en Karakoram en andere, Afghanistan, Baloetjistan, Perzië en wat nu Turkestan heet. Het grootste deel hiervan bestaat uit woestijngrond, ontwaterd en droog land, gedeeltelijk beneden de zeespiegel en vandaar oprijzend tot de hoogste bergen van de aarde, de Himālaya.

Al dat land – behalve de door meren en zeeën bedekte gedeelten – dat nu wordt bewoond door halfbeschaafde of primitieve of zelfs wilde stammen, was in verschillende perioden van de laatste vier à vijf miljoen jaar sinds het middenpunt van de tijd van Atlantis, het toneel van bloeiende beschavingen die elkaar in verschillende delen van Centraal-Azië opvolgden in dat uitgestrekte gebied waar ik op doelde. Nu eens was er een hoge beschaving in dit deel, later gevolgd door een andere beschaving in een ander deel; en weer later bracht de loop van de gebeurtenissen een beschaving naar een derde deel, enz.; elke beschaving was op haar beurt een bakermat waaruit kindkolonies ontstonden, die werden uitgezonden om licht en inwijding te brengen aan wat toen primitieve en onontwikkelde delen van de wereld waren, zoals wat nu Europa, China, Siberië en India zijn.

Uit een van de latere van deze midden-Aziatische beschavingen kwamen de eerste brahmanen voort die afdaalden naar het Indiase schiereiland; zij noemden zich Ārya's, 'de uitverkorenen', de 'edelen', woorden die van hoogmoed getuigen. Zo gaat het altijd met overwinnaars. Soms worden overwinnaars overwonnen door de kennis en wijsheid van de overwonnenen. *Graecia capta Romam victricem subducit*: Griekenland, de overwonnene, onderwerpt Rome, de overwinnaar. Zo is het.

Bij een studie als deze moet men aan veel dingen denken. Er zijn geografische, religieuze, etnologische en raciale problemen. Het was niet één enkel volk dat deze Centraal-Aziatische beschavingen vormde en opbouwde. Er waren periodieke golven van ons tegenwoordige vijfde wortelras. De eerste golven vermengden zich grotendeels met Atlantische immigranten, geëmigreerd uit de verzinkende eilanden in de Atlantische Oceaan, de wegzinkende overblijfselen van het Atlantische continent. De latere beschavingen bevatten meer elementen van de Ārya's en behoorden veel meer tot ons vijfde wortelras.

Een voorbeeld: waar kwam de beschaving van Griekenland vandaan en de glorie die Griekenland tentoonspreidde? Waar kwamen de beschavingen van Etrurië en van de andere Italiaanse volkeren en van de Romeinen vandaan? Vanwaar kwamen ze? In deze speciale gevallen waren het enkele van de latere emigranten uit Centraal-Azië die van de hoogvlakte afdaalden naar de binnenzee en zich vestigden in het gebied dat we nu Griekenland noemen: eerst op Kreta, en ook op het Griekse vasteland. Op een later tijdstip vestigde de opkomende golf zich in Italië. Dat werden de Etruriërs en de eerste Romeinen, Sabijnen, Samnieten, Osken, enz. Maar dit alles verliep natuurlijk niet zonder strijd. Er waren in die tijd veel oorlogen, verschrikkelijke oorlogen, tussen de uitstervende overblijfselen van Atlantische volkeren, echte Atlantiërs die voortdurend strijd voerden met de vijfde rassen, als ik het zo mag uitdrukken. Vandaar dat Plato in een van zijn *Dialogen*, in een verhaal dat zijn voorvader Solon hem vertelde en dat Solon van de Egyptische priesters had gehoord, zegt: 'Er was een tijd waarin een horde uit de Atlantische Oceaan kwam, die probeerde zich te vestigen op het land dat nu Griekenland en Italië vormt. Jullie Grieken zijn slechts kinderen, kinderen van een dag. U heeft uw roemrijke verleden vergeten toen uw voorouders zich verzamelden, de indringers terugdreven en de beschaving die u had, intact hielden.'

Op dezelfde manier schiepen de brahmanen Hindoestan. Zo werden ook Griekenland, Rome en West-Europa bevolkt, gekoloniseerd en tot beschaving gebracht door de emigranten uit de verschillende beschavingen die opkwamen, bloeiden en achteruitgingen, weer opkwamen, bloeiden en in verval raakten, en die hun wortels hadden in de bakermat van ons vijfde wortelras, Centraal-Azië.

Dit alles gebeurde in de periode die ongeveer vier à vijf miljoen jaar geleden begon – de tijd van het materiële hoogtepunt van de Atlantische beschavingen – en die zich tot nu toe uitstrekt. De vraagsteller wil weten

of het eiland waar H.P.B. over spreekt en dat 850.000 jaar geleden verzonk, betrekking heeft op het verzinken van Atlantis. O nee! Spreken over het verzinken van Atlantis zou zoiets zijn als spreken over het verzinken van verschillende landmassieven in deze tijd. Bedoelt u Europa, Azië of de beide Amerika's? Atlantis was een veel groter landmassief dan het onze nu, maar het was verdeeld in continenten die door diepe en ondiepe zeeën waren gescheiden. H.P.B. verwijst naar het wegzinken van het laatste grote eiland in de Stille Oceaan, Ruta, 850.000 jaar geleden. Dat werd later, een paar honderdduizend jaar geleden, gevolgd door het verzinken van het nog kleinere eiland, Daitya; daarna waren er geen verzinkingen meer van belang tot 11.000 à 12.000 jaar geleden, toen Poseidonis, dat Plato een betrekkelijk klein eiland in de Atlantische Oceaan noemt, ongeveer zo groot als het tegenwoordige Ierland, volgens de legende in één dag en één nacht onder de golven verdween met zijn hele beschaving, tempels en goden, mannen en vrouwen. Een nacht van verschrikking volgde op een dag van angst. Het eiland was een broeinest van tovenaars en zwarte magiërs van de ergste soort. En van dat kleine eiland kwam 11.000 jaar geleden die golf emigranten waarover ik sprak, die de in Griekenland en Rome gevestigde volkeren probeerden te overwinnen.

Nee, het noodlot van Atlantis voltrok zich viereneenhalf miljoen jaar geleden en ik bedoel nu Atlantis in het algemeen, niet een van zijn continenten of grote eilanden, maar het Atlantis van het ras. Dat was de tijd van het allereerste begin van ons vijfde wortelras, zijn kiemperiode.

Ik denk dat onze archeologen en andere wetenschappers bij het delven in de door de wind geteisterde, dorre zandwoestijnen en vlakten van Turkestan, Perzië en Baloetjistan eens overblijfselen zullen blootleggen die aantonen dat er daar een beschaving heeft bestaan die tenminste gelijk was aan onze huidige, als we dit kunnen beoordelen aan de hand van wat dan misschien wordt gevonden in de vorm van gebouwen, of funderingen van gebouwen, van onvergankelijke steen, misschien wel kunstvoorwerpen van koper en glas. Wie weet?

Enkele duizenden jaren vóór de vroegste ons bekende geschiedenis van Griekenland, Kreta en Klein-Azië, was er een beschaving in wat nu de onvruchtbare gebieden van Perzië zijn, die alles in de schaduw stelde wat het oude Griekenland, Rome, Egypte of Babylonië te zien gaven – een beschaving zelfs edeler en grootser dan de onze. Dat was het moederland van de Griekse, Romeinse en Zuid-Italiaanse volkeren van Griekse

afkomst. Daar kwamen zij als kolonisten vandaan: daarvóór, zoals ik al zei, in nog vroegere tijden van een nu volledig vergeten geschiedenis, in wat nu dorre vlakten en zandwoestijnen, kale bergstreken en barre woeste gronden zijn waar de wind alle klaagliederen van de hel zingt, zou men prachtige landstreken hebben kunnen aantreffen, bedekt met een fraaie vegetatie en mooie vruchtbomen en bossen, groene grasvlakten, goed geplaveide, 's nachts verlichte wegen die kleine en grote steden met elkaar verbonden – een in alle opzichten goed georganiseerd systeem. Dat is nu allemaal vergeten – zoals wij eens zullen zijn vergeten.

Centraal-Azië is niet alleen de bakermat van de beschaving van ons vijfde wortelras, maar ons moederland. In het allereerste begin, toen het vijfde wortelras gestalte begon te krijgen als een op zichzelf staand ras, los van Atlantis, trokken de eerste kolonisten van het vijfde ras daarheen om zich er te vestigen. Het was toen een land dat uit het water oprees, en vanuit zijn hooggelegen vlakten en plateaus probeerden de nieuwe rassen in wording – in de elkaar opvolgende eeuwen – zich te ontdoen van de duivelse erfenis van hun Atlantische voorouders die nu hun ondergang tegemoetgingen. Beschermd tegen karma, beschermd door de loge, leefden de eerste mensen van het vijfde ras daar. Het ene onderras volgde het andere op; langzaam klommen zij van onschuld tot kennis en van kennis tot enige wijsheid – en het misbruik ervan – tot we nu ons kaliyuga hebben bereikt en beginnen te boeten. Wanneer zal de mens leren dat de enige weg naar geluk en vrede, naar voorspoed en vermeerdering van geestelijk en materieel bezit, gehoorzaamheid is aan de geestelijke en morele wet, en dienstbaarheid. Dat is de enige weg: gehoorzaamheid aan de goddelijke opdracht die in ieder mensenhart weerklinkt en het dienen van de mensheid. Zelfzucht verijdelt haar eigen doeleinden. Ze grijpt en graait naar een duistere schaduw; en als de graaiende hand zich opent zit er niets in. Het is door te geven dat wij ontvangen, een vreemde paradox. Door te werken wordt de arm sterk. Door het hart te oefenen komt het edelste ervan tevoorschijn.

MEER OVER H.P. BLAVATSKY

Uw symposium over de oorsprong van de Theosophical Society was heel interessant en wij hebben er allen van genoten. Het was goed doordacht en heeft bij ons waardering gewekt voor wat H.P.B. heeft gedaan. U heeft ons gewezen op de vreemde en in sommige gevallen ongebruikelijke middelen die bij het begin van haar werk zijn gebruikt om haar doel te verwezenlijken: middelen die in haar tijd waarschijnlijk gewoon leken, maar die ons tegenwoordig eigenaardig en ongewoon voorkomen: een theosofische, geestelijke en intellectuele beweging beginnen door de ideeën bekend te maken van een zonderlinge egyptoloog, die beweerde elementalen uit de oneindige diepte op te roepen; en door mensen te ontvangen in een kamer die heel artistiek, maar op wonderlijke en barokke wijze was ingericht.

Wat vreemd! Hoe anders dan wat volgens de meeste mensen de basis zou moeten zijn waarop men een geestelijke beweging bouwt. Maar sta eens even stil bij die feiten. Ze zijn vol betekenis. Ze tonen alle de vooruitziende blik van een occultist. Ze laten alle de meesterhand zien die alle middelen, ook de eenvoudigste, gebruikt om een verheven doel te bereiken.

De les die ik als jongen leerde uit wat ik over het stichten van onze geliefde T.S. las, is: 'De waarheid gaat op vreemde en mysterieuze wijze te werk om haar wonderen tot stand te brengen'. In deze oude woorden van de christenen, die ik enigszins heb veranderd, ligt de sleutel tot de situatie.

Een van de sprekers legde nadruk op het feit dat H.P.B. een vrouw was. Maar ik vraag u: wat maakt het uit? Het werk zou ook gedaan zijn als H.P.B. een man was geweest of, als dat mogelijk zou zijn, helemaal geen sekse had. Laten we in zaken als deze het geslacht er niet bij betrekken. Denk aan het doel waarvoor de Theosophical Society werd gesticht: Het zaad uitstrooien voor het religieuze, filosofische en wetenschappelijke denken van de komende eeuwen. Het is van geen enkel belang of de boodschapper die kwam een man of een vrouw was. Ze is als vrouw gekomen, alleen omdat zij als vrouw in die harde en materialistische eeuw dingen kon doen die een man niet met zoveel succes had kunnen doen. Ik wil er ook op wijzen dat H.P. von Hahn 'psychisch

gehandicapt' was en dat in en door haar het leidende denken en de geestelijke uitstraling werkten van één van hen die een hoge positie innamen, iemand die daarom boven de sekse was uitgestegen en van wie de woorden en uitspraken alle worden gekenmerkt door dat onpersoonlijke dat we allen aanvoelen wanneer de ziel, de geestelijke ziel, van een man of vrouw spreekt.

Wat doet het ertoe dat Jezus een man was? Helemaal niets. De vlammende geest en het goddelijke licht die door Jezus werkten, maakten hem zo groot in zijn werk, en niet alleen het feit dat hij een man was; het is immers denkbaar dat hetzelfde werk door een vrouw zou zijn gedaan.

Elke zinspeling in ons werk op de academische vraag of het ene geslacht superieur is aan het andere benauwt me. Ik vestig hierop uw aandacht, want het is belangrijk.

H.P. Blavatsky zaaide het zaad voor het gedachteleven van de toekomstige generaties, en deze toekomstige generaties zullen zelf de zaden zijn voor het volgende onderras. H.P.B.'s eigen persoonlijke leraar was degene naar wie ze verwees als M.; maar het was niet altijd deze leraar die haar als voertuig gebruikte. Als u wist welke mysteriën aan een boodschapper van de loge zijn verbonden, zou uw begrip groter en uw medelijden dieper zijn dan voor u mogelijk is, zelfs met het inzicht dat u heeft verkregen door uw geweldige en oprechte toewijding voor de leraren. In het leven van elk van uw leiders schuilt een tragedie en ik denk dat het leven van H.P.B. het meest tragische was van alle.

Is het niet schitterend te beseffen dat de machtige geestelijke invloed die ze uitoefende de egoïstische, volslagen materialistische wereld doordrong en daarin een geestelijk wonder tot stand bracht dat het denken van de mens veranderde, zodat er nu dingen worden besproken of geloofd op grond waarvan mensen die er in H.P.B.'s tijd in geloofden in aanmerking zouden zijn gekomen voor onderzoek naar zwakzinnigheid. Denk daar eens over na en dan ziet u dat er een geweldige geestelijke kracht aan het werk was, geestelijk omdat ze universeel is, wat het kenmerk is van een geestelijke energie. Deze werkte in stilte, sloopte wat slecht was, doorbrak de verstarde gedachtepatronen van de mens en verwarmde zijn hart. Eén ontembare menselijke geest bracht dat tot stand.

Wat kan de toekomst ons niet zoal brengen? Kijk naar het oosten, het innerlijke oosten, het mystieke oosten, het oosten waar het geestelijke daglicht ontspringt dat het denken en het hart van onze medemensen bereikt. Leer de mens naar het oosten te zien, want daar is het licht. 'Het

imperium ontwikkelt zich westwaarts', zegt de Engelse dichter; maar door steeds verder naar het westen te reizen komen we tenslotte in het oosten; en uit het oosten komt het licht.

OVER CAGLIOSTRO

Met grote belangstelling heb ik naar uw opmerkelijke studie over Cagliostro geluisterd en ik zou helemaal niet op het idee zijn gekomen iets te moeten zeggen, als niet plotseling de gedachte in me was opgekomen dat ik toch twee dingen kan zeggen die kunnen helpen en misschien tot voorzichtigheid kunnen stemmen. Ik wil eerst op dit laatste kort de aandacht vestigen.

Ik vind het gevaarlijk om ooit in iets dat voor het publiek is bestemd te benadrukken – of liever de gedachte te accentueren – dat de leraren van wijsheid, mededogen en vrede hun boodschappers uitzenden om zich in te laten met politieke beroeringen in een bepaalde tijd, of bij meningsverschillen heftige menselijke hartstochten in een richting te sturen die mogelijk zelfs tot bloedvergieten leidt, of tot het verbreken van banden van genegenheid en liefde tussen mensen, wat de ellende van gebroken harten tot gevolg heeft. De leraren leiden de mensheid in geestelijke en intellectuele zin; ze leren de mens barmhartigheid en medelijden; en wat de allerhoogste leraren van wijsheid en mededogen en vrede betreft – de hoogste omdat zij zulke volstrekt *onpersoonlijke* dienaren van de wet zijn – weet ik dat de meesters geen aanstichters zijn van strijd of onrust onder de mensen; en als de grootsten van hen over wie ik spreek ooit als middelaars van het karmische lot zouden optreden, dan doen ze dat uitsluitend met het doel de omstandigheden in het leven van de mens te verbeteren en omdat het hun verheven plicht is vrede en harmonie en broederlijke liefde te herstellen. Als deze verheven mensen zich ooit zouden bezighouden met politieke beroeringen in een of andere tijd, dan doen ze dat alleen als vredestichters.

Deze woorden heb ik zorgvuldig gekozen. Ik wil niet dat men uit mijn woorden afleidt dat de leraren zich harteloos afzijdig houden en onverschillig toekijken hoe de zaak ineenstort; dat is niet het geval. De conclusie die ik u vraag te trekken uit wat volgens mij een feit is, is deze: zij zetten niet aan tot ruzie onder de mensen, stimuleren geen menselijke hartstochten; anderzijds geven ze ook geen leiding aan wereldse zaken als *dii ex machinā* – als buiten de wereld staande goden die aan de touwtjes trekken waardoor mensen handelen als hun dansende marionetten. Dat doen ze niet.

Er schuilt een groot gevaar in die verkeerde gedachte waarop ik wees, omdat, terwijl onze Society groeit en aan betekenis wint en meer invloed heeft op hoofd en hart van de mensen, we moeten kunnen aantonen dat ons verleden vanaf het begin zuiver is; zodat een tegenstander in de toekomst nooit een beschuldigende vinger kan uitsteken over een daad of een opmerking die een theosoof in het verleden maakte en kan zeggen: 'Kijk! Hun eigen verleden toont aan dat ze schuldig zijn aan politieke intriges!' De Society is volstrekt apolitiek, want ze rijst ver uit boven het stormachtige strijdperk van politieke hartstochten van mensen; als organisatie hebben we niets met politiek te maken en dat zal nooit het geval zijn, hoewel onze leden individueel een politieke mening kunnen hebben die hen als eerlijke mensen goed en juist voorkomt.

Nu het tweede idee dat bij me opkwam; ik twijfel sterk over de vraag hoeveel ik over dit punt moet zeggen. Ik spreek erg terughoudend en vraag u uw verbeeldingskracht en uw verstand te gebruiken en uw hart het antwoord te laten geven als ik zeg dat er een mysterie kleeft aan de persoon Giuseppe Balsamo genaamd en de persoon die in de wereld bekend is als Cagliostro. Op grond van het door het Vaticaan gepubliceerde document dat het verhaal van de zogenaamde rechtszaak en de veroordeling van Cagliostro bevat, nemen de meeste latere onderzoekers en geschiedschrijvers van de kleurrijke en verbazingwekkende loopbaan van die opmerkelijke man aan dat Cagliostro en Giuseppe Balsamo dezelfde persoon waren.

Ik kan alleen zeggen dat de geschiedenis van die twee, Balsamo en Cagliostro, een vreemd mysterie inhoudt. Hoe vreemd is de bewering, als ze waar is, dat beiden de naam *Pellegrini* voerden, wat *pelgrims* betekent! Hoe vreemd is het dat Giuseppe Balsamo de Italiaanse vorm van de naam Jozef Balm is, wat wijst op een genezende invloed; en dat 'Balsamo' al of niet terecht wordt afgeleid van een samengesteld Semitisch woord dat 'Heer van de Zon' betekent – 'Zoon van de Zon'; en de Hebreeuwse naam Jozef betekent 'vermeerdering' of 'groei'. Hoe vreemd is het dat de eerste leraar van Cagliostro *Althotas* heet, een merkwaardig woord dat het Arabische bepalende lidwoord 'de' bevat en als achtervoegsel het veel voorkomende Griekse 'as', met in het midden het Egyptische woord *Thoth* die de Griekse Hermes was – de *Inwijder*! Hoe vreemd ook dat Cagliostro een 'wees' en 'het ongelukkige kind van de natuur' werd genoemd! Iedere ingewijde is dat in zeker opzicht; iedere ingewijde is een 'wees' zonder vader en moeder, omdat elke ingewijde, mystiek gesproken,

uit zichzelf is geboren. Hoe vreemd is het dat andere namen die Cagliostro, zoals wordt beweerd, op verschillende momenten heeft gebruikt, alle een bijzondere esoterische betekenis hebben! Bestudeer die namen. Ze zijn heel interessant.

Misschien kan ik nog een stapje verder gaan: voor iedere Cagliostro die verschijnt is er altijd een Balsamo. Iedere boodschapper wordt van nabij vergezeld door zijn 'schaduw', die in feite niet van hem te scheiden is. Met iedere Christus verschijnt er een Judas. Vanavond is goed weergegeven wat H.P. Blavatsky heeft gezegd over de reden van het 'falen' van Cagliostro; laat ik hierop wijzen: het falen van Cagliostro was niet veroorzaakt door een louter alledaagse, menselijke hartstocht en ook niet door ordinaire menselijke eerzucht, zoals men deze termen gewoonlijk opvat. Toen Julianus de Afvallige – 'afvallig' genoemd omdat hij weigerde de oude godsdienst van zijn voorvaderen op te geven – zijn leger aanvoerde tegen Shapur, koning van Perzië, deed hij dit terwijl hij wist dat hij tegen de esoterische wet handelde; toch kon hij in zekere zin niet anders, want zijn persoonlijke karma dwong hem tot die daad. Ik zeg u dat er in het leven van een boodschapper soms meer tragedies zijn dan men denkt. Want een boodschapper heeft in beide richtingen gehoorzaamheid gezworen – gehoorzaamheid aan de algemene wet van zijn karma, waar hij geen stap van mag afwijken, en een even strikte gehoorzaamheid aan de wet van hen die hem hebben uitgezonden. In zulke gevallen moeten er soms problemen worden opgelost die het hart breken, maar toch opgelost dienen te worden.

Laat dus uw oordeel over die grote en ongelukkige Cagliostro barmhartig zijn!

DE ZES GROTE SCHOLEN VAN DE OUDEN

Er zijn zes 'darśana's' of scholen die als de juiste vertolkers van het filosofische denken van de hindoes worden erkend en al deze zes *darśana's* – een Sanskrietwoord dat letterlijk 'zienswijzen' betekent – kunnen in drie paren worden verdeeld. De zes darśana's of zienswijzen of scholen zijn respectievelijk de *Nyāya*, gesticht door Gotama; de *Vaiśeshika*, gesticht door Kaṇāda; de *Sāṃkhya*, gesticht door Kapila; de *Yoga*, gesticht door Patañjali; de lagere en hogere *Vedānta*, gesticht door Vyāsa; de belangrijkste school van de hogere Vedānta was de Advaita, te danken aan de leer van de hindoe-avatāra Śaṅkarāchārya. Deze, de *Advaita-Vedānta*, is tegenwoordig waarschijnlijk de meest verbreide filosofische school in India.

Elk van de zes darśana's, in het Sanskriet de *shaḍdarśana* genoemd, bevatten voor de occultist waarheid, en wel in niet geringe mate esoterische waarheid, maar elk is voor de occultist ook slechts één enkele 'zienswijze' of 'tak' van de alles in zich verenigende School die – al of niet herkend – de esoterische filosofie is en dus de moeder van alle, die de sleutels bevat waardoor elk van de zes andere afzonderlijk en tezamen op de juiste manier kunnen worden begrepen en verklaard.

De zes 'zienswijzen' of scholen kunnen in drie paren worden verdeeld die als paren optreden omdat ze overeenkomen wat systematische formulering en filosofische visie betreft; daardoor kunnen de zes grote stelsels van de hindoefilosofie logisch tot drie worden teruggebracht, die overeenstemmen met respectievelijk de Ārambha, de Pariṇāma en de Vivarta. Deze paren zijn de volgende: (a) de Nyāya en Vaiśeshika, die men kortweg misschien de atomistische school kan noemen en overeenkomt met de Ārambha; (b) de Sāṃkhya en Yoga, die men op grond van hun kenmerkende filosofische beginselen en stelsel de filosofische school kan noemen die handelt over emanatie-evolutie, gecombineerd met ademhalingsoefeningen en zelftraining. Dit tweede paar komt overeen met de Pariṇāma; (c) de lagere en hogere Vedānta, waarvan vooral de hogere Vedānta de idealistische school van de religiefilosofie van de hindoes kan worden genoemd; ze komen overeen met de Vivartavāda.

Vanuit een nog ander standpunt kunnen bovengenoemde filosofische paren respectievelijk worden vergeleken met de drie werkingen van de

geest en het denken van de mens, in het westen bekend onder de namen wetenschap, filosofie en religie – natuurlijk niet een of andere sektarische godsdienst, maar religie *per se*. De Ārambha kan worden ingedeeld bij de wetenschappelijke zienswijze; de Pariṇāma is de filosofische visie; het derde paar, bij Vivarta ingedeeld, is vergelijkbaar met de religieuze manier om de waarheid te zien.

Zoals gezegd worden elk van deze drie paren vanuit het standpunt van de esoterische filosofie als min of meer onvolkomen beschouwd omdat elk onvolledig is. De esoterische filosofie verenigt de drie paren (of alle zes darśana's) tot één groots alomvattend stelsel – de esoterische filosofie zelf – die het wezen van alle bevat en verklaart.

Nadere toelichting: de Ārambha is die visie op het heelal en de oorsprong van alles die, aangeduid als wetenschappelijk, het heelal ziet als een 'nieuw' ontstaan product van al eerder bestaande kosmische intelligentie en eerder bestaande 'punten' van individualiteit, of wat de esoterische filosofie 'monaden' zou noemen, als een betere term dan 'atomen'. Hoewel zo'n opnieuw voortgebracht heelal, vanuit dit standpunt, wordt gezien als het karmische resultaat of gevolg van een voorafgaand heelal, het vroegere 'zelf' van het tegenwoordige, wordt er niettemin in deze gedachtegang nadruk gelegd op *begin*, op het heelal als een 'nieuw' product, zoals zelfs de wetenschappelijke opvatting van het heelal in het westen is.

De Pariṇāma heeft veel aanrakingspunten met het standpunt van de Ārambha, maar legt niettemin nadruk op het feit van het tot aanzijn komen van het heelal, met alles wat het bevat, als een voortbrengsel van krachten, entiteiten en substanties die zich 'van binnenuit' ontvouwen en zo het heelal tot aanzijn brengen door een soort emanatie of evolutionaire omzetting of ontplooiing.

Het Vivarta-stelsel tenslotte dringt nog dieper door in de schoot van het kosmische mysterie en richt de aandacht op de oneindige duur van de goddelijke essentie die in zijn opvatting 'verschijningen' van zichzelf voortbrengt door wijzigingen van zichzelf, of van gedeelten daarvan, die tot stand komen door emanatie-evolutie van binnenuit, en deze wijzigingen of 'gedeelten' zijn de kosmische mahāmāyā of kosmische illusie. De technische term voor deze 'verschijningen' is nāmarūpa, een samengesteld Sanskrietwoord dat letterlijk 'naamvorm' betekent; ook wel opgevat als *nāma*, gelijkstaand met 'idee', 'ideeën' of 'begrippen' en *rūpa*, dat gelijkstaat met 'objectivering' of 'beelden' of 'vormen' waarin deze ideeën

zich manifesteren. Vandaar dat in het Vivarta-stelsel het hele objectieve, zichtbare en onzichtbare, heelal wordt beschouwd als illusoir, want het is slechts een collectieve uitdrukkingsvorm of reeks uitdrukkingsvormen van de voortbrengende goddelijke essentie, die altijd zichzelf blijft, maar toch 'verschijningen' van zichzelf voortbrengt of zich vertoont door middel van ideeën of begrippen en door objectivering in een ontvouwingsproces, d.w.z. emanatie-evolutie.

Het bovenstaande schijnt misschien tamelijk verheven metafysica te zijn, maar het lijkt noodzakelijk deze feiten vast te leggen ter wille van hen van wie het denken vraagt om nauwkeurige wetenschappelijke, filosofische of religieuze omschrijvingen en vergelijkingen.

HET WORTELRAS EN ZIJN ONDERVERDELINGEN

Ik wil graag een interessante vraag beantwoorden die ik heb ontvangen. Ze luidt:

'Mijn vraag gaat over *onderrassen* en vertakkingen daarvan. Een volledig nationaal ras heeft de duur van een precessiecyclus van 25.920 jaar. Een familieras, zegt u, duurt zeven keer zolang als een nationaal ras, wat zeven keer 25.920 zou zijn. Maar in *The Theosophical Forum* van 15 november 1932 zegt u op blz. 82-3: 'We zijn nu in het vijfde onderras van het Europese familieras, maar in een veel grotere cyclus naderen we ook het midden van het primaire of grotere vierde onderras van het vijfde wortelras. Met andere woorden: van dit primaire of grotere vierde onderras van het vijfde wortelras zijn wij een kleinere vertakking, die de vijfde is van zijn eigen zevenvoudige cyclus . . .' Zou u dit nader kunnen toelichten?'

De reden van deze aangehaalde uitspraak is dat ik het Europese ras een nationaal ras noemde, volgens het schema dat ik in *Beginselen van de Esoterische Filosofie* gaf. Maar omdat ik snel schreef en mijn vroegere woorden niet raadpleegde, word ik erop betrapt hier te zeggen dat het Europese ras een familieras vormt. Het antwoord is heel eenvoudig. Ik gebruikte het woord 'familieras' niet in technische zin, maar alleen om te laten zien dat de hele familie van Europese volkeren een rassenfamilie vormt. Als we het technisch willen zeggen, vormen die Europese volkeren samen een nationaal ras, zoals ik direct zal uitleggen.

Een nationaal ras duurt één precessiecyclus – 25.920 jaar. Een mens leeft gemiddeld 72 jaar. Deze gegevens zijn gemiddelden. Ieder kind weet dat niet ieder mens 72 jaar wordt. Velen leven veel korter en velen leven veel langer. Volgens mij duurt het leven van een mens tegenwoordig in werkelijkheid gemiddeld 15 à 20 jaar, als we rekening houden met de talloze miljoenen mensen die sterven vóór hun kinderjaren; miljoenen die in oorlogen omkomen; miljoenen die door een ongeval sterven of, als ze al tot volwassenheid komen, voortijdig door een ongeluk of een vreselijke ziekte doodgaan. Als we elk sterfgeval afzonderlijk nemen en het totale aantal leden van de mensheid op aarde nu op twee miljard stellen en dan een berekening maken, geloof ik dat we zullen constateren dat, wat we de gemiddelde levensverwachting van de mens noemen, niet veel meer dan

vijftien of misschien twintig jaar is. Dat toont hoe vreselijk veel mensen vroeg sterven, omgekomen bij spoorwegongelukken of schipbreuken, in oorlogen en door kinderziekten.

Maar hier stellen we de duur van het leven van een mens op 72 jaar; dan komt de stamgeneratie, dan het stamras, dan het nationale ras, vervolgens het familieras; en elk daarvan, na de individuele mens, duurt zeven keer zolang als het daarvoor genoemde.

Welke voorbeelden hebben we van een nationaal ras dat, berekend volgens onze cijfers, 25.920 jaar duurt, één astronomische cyclus? Alle tegenwoordige Europese rassen samen vormen een goed voorbeeld van een nationaal ras. Het woord 'nationaal' heeft hier niet dezelfde betekenis als in het gewone woord *natie*, wanneer we zeggen de Franse of Engelse natie, of de Italiaanse of Zweedse natie. Zoals ik het hier gebruik, omvat wat ik een nationaal ras wil noemen al onze tegenwoordige Europese naties: Polen, Duitsers, Fransen, Zwitsers, Russen, Grieken, Bulgaren, Tsjechen, Engelsen, Ieren, de bewoners van Wales, Schotten, Zweden, alle Scandinaviërs, Belgen, Nederlanders, Portugezen en Spanjaarden; alle tezamen vormen wat we één nationaal ras noemen. De levensduur ervan is ongeveer één precessiecyclus, bijna 26.000 jaar. Ik kan hieraan toevoegen dat iets meer dan een derde van de levensperiode ervan voorbij is. Ongeveer 9000 jaar zijn verstreken sinds het voorafgaande nationale ras, zoals we die term hier gebruiken.

Een ander voorbeeld van een nationaal ras vormen de volkeren van het noordelijke en zuidelijke continent van de Nieuwe Wereld, de zogenaamde roodhuiden, de Azteken, de Inca's en alle andere: zij hebben punten van overeenstemming, van bloed en van taal, en vormen wat ik een nationaal ras noem.

In andere zin, maar tot op bepaalde hoogte op dezelfde manier, kunnen we allen die we in het algemeen als Mongolen aanduiden een voorbeeld van een nationaal ras noemen. Veel volkeren die Mongolen worden genoemd, zijn geen Mongolen. Toch zit er wel iets in dat populaire denkbeeld, want het zijn volkeren met bloedverwantschap en tot op zekere hoogte taalverwantschap. Daarom vormen ze samen een nationaal ras.

Een familieras zou ik willen noemen wat de oude etnografie uit de tijd van mijn vader de verschillende soorten mensen noemde. De zogenaamde Kaukasiërs zou ik als voorbeeld van een familieras noemen. Zo behoren de Hindoes met ons Europeanen (de Amerikaanse continenten zijn door Europese rassen gekoloniseerd) tot de Kaukasische tak van de

mensenfamilie en vormen daardoor wat ik een familieras noem; maar de Hindoes maken geen deel uit van ons Europese *nationale* ras.

Een ander voorbeeld van een familieras zijn de Mongolen in groter verband genomen. In dit geval tellen we de Chinezen, Mantsjoes, Japanners, Lolo's, Tibetanen, Birmanen, Siamezen en waarschijnlijk de Maleisiërs mee: samen vormen ze een grote familiegroep die duidelijk verschilt van de Kaukasische groep, zoals ik die term heb gebruikt.

Een derde type van een familieras of familiestam zijn de sterk gekleurde volkeren in Afrika, die onderling evenveel verschillen als de Europeanen. Ze spreken verschillende talen die velen niet verstaan. Zo is het ook in Europa, in ons eigen nationale ras. Maar ik heb het nu niet over een nationaal ras, maar over een type mensen die ik een familieras zou willen noemen zoals het Kaukasische en wat men noemt het Mongoolse – als u die ontoereikende term wilt gebruiken – en de Afrikanen.

Een ander voorbeeld van wat ik bedoel met een familieras, waarin verscheidene nationale rassen worden ondergebracht, zouden de oorspronkelijke bewoners van de Nieuwe Wereld, van het noordelijke en zuidelijke continent, zijn; hoewel ook die hun nationale rassen hebben, zoals de Hindoes en de Europeanen één volledige stam vormen, terwijl toch, als nationale rassen, de Hindoes zich op de ene plaats bevinden en de Europeanen ergens anders.

Om tot stamrassen te komen moeten we uit een nationaal ras een nog kleinere afdeling nemen: ik bedoel een van die kleinere rassen waarvan een aantal samen een nationaal ras vormen. Zo zijn van het nationale ras in Europa de Slaven een stamras, dat zijn de Russen, Polen, Tsjechen, Bulgaren en anderen. De Teutonen vormen een ander stamras. Dat zijn de Duitsers, Scandinaviërs, Engelsen – en dan wordt het ingewikkeld en blijkt hoe moeilijk het is. Praktisch alle Europese naties – waarbij deze woorden algemeen worden gebruikt – hebben hun oorsprong in de Teutoonse groep. De Engelsen zijn Teutonen; de Fransen ontlenen hun naam aan de Franken – een Germaans volk. Er waren Goten, Westgoten en Vandalen, die alle meehielpen om Spanje en Portugal te stichten; de Goten en Westgoten veroverden Italië. U ziet dus hoe gecompliceerd de zaak is. Maar ik noem een stamras een van de samenstellende leden van een nationaal ras. De Kelten vormen ook een stamras, zoals de Ieren, de bewoners van Wales, de Schotten en de bewoners van Bretagne in Frankrijk. Dat zijn allemaal stamrassen. Ze duren gemiddeld ongeveer

3600 jaar, dat is vanaf hun begin tot hun einde. Ze worden belangrijk op het wereldtoneel en gaan dan gedurende een lange periode achteruit, zoals ze ook tijd nodig hebben om op te komen.

Dan komen we aan een stamgeneratie, een nog kleinere afdeling van het stamras, bijvoorbeeld de Italianen, Engelsen, Russen, Duitsers, enz., die beurtelings onder de volkeren de leiding, de hegemonie hebben. Hun tijd is ongeveer 500 jaar; als u de geschiedenis van Europa bestudeert zult u enkele heel interessante dingen opmerken. Elke stamgeneratie heeft ruim 200 jaar nodig om uit de schaduw en misschien uit onderdrukking te geraken en volledige macht en onafhankelijkheid te bereiken, zich te onderscheiden als leider van de hun omringende volkeren, om dan te sterven. In de geschiedenis van Europa zien we dat steeds weer – Italië, Spanje, Frankrijk, enz. Ze volgen elkaar op tot de hele cirkel rond is.

Neem dus nu de hele schaal: de gemiddelde mens zou rond 72 jaar leven (In werkelijkheid blijven veel mensen langer leven. Miljoenen sterven voor hun twintigste jaar). Zeven keer 72 vormt een stamgeneratie, 500 jaar; zeven keer dat is 36 honderd jaar, een stamras. Zeven keer dat is een nationaal ras, dat bijna de duur van de precessiecyclus van 25.920 jaar heeft. Het familieras, dat ik al volgens de oude etnologie heb beschreven als een ander soort mensen, beslaat ongeveer 180.000 jaar, een secundair onderras ongeveer één en een kwart miljoen jaar, en als we bij een primair onderras, zeven keer de duur van het vorige, komen, krijgen we een tijdvak van ongeveer 8.000.000 jaar voor de hele levensduur van een wortelras.

U ziet nu hoe deze rassen elkaar overlappen; dit feit vormt een van de factoren die het berekenen van rassen zo ingewikkeld maken, moeilijk uitvoerbaar en uit te leggen.

Ons Europese nationale ras heeft nog ongeveer 16.000 jaar voor de boeg. Laten we hopen dat het nog wat wijsheid opdoet voor zijn uur slaat. Ons Kaukasische familieras is bestemd om ongeveer 180.000 jaar te bestaan. Het heeft nog vele tienduizenden jaren te gaan, maar een flink deel van zijn tijdcyclus is al verstreken.

Om terug te komen op de meer vertrouwde rekenmethoden, zou ik hierop willen wijzen: We zijn in de vierde ronde op deze bol, onze aarde. In deze vierde ronde op deze bol zijn we in ons vijfde wortelras. Van dit vijfde wortelras hebben we bijna het middelpunt of het midden van het grote secundaire onderras bereikt. We zijn dit midden nog niet gepasseerd, hebben het zelfs nog niet bereikt. Ik zou zeggen dat dit vierde of centrale punt het gevaarlijkste is in die enorm lange cyclus.

We zijn in ons familieras, het Kaukasische. We zijn in ons nationale ras, dat in onze tijd als het Europese wordt aangeduid; we zijn in het type zielen dat het Teutoonse wordt genoemd; en in ons eigen vijfde wortelras zijn we bezig met het afsluiten van het vijfde onder-onder-onderras. In het vijfde wortelras zijn we ongeveer bij het midden van het grote secundaire onderras; en van ons eigen nationale Europese ras zijn we bezig het vijfde, wat een klein ras is, af te sluiten of te beëindigen. Hoe lang dat duurt, kan ik slechts gissen. Ik heb geen tijd gehad dit uit te rekenen. Mogelijk enkele honderden jaren; dan zal het zesde volgen.

Mijn laatste opmerking is deze: H.P.B. zegt in *De Geheime Leer* dat het zesde ras te zijner tijd zal worden geboren; ze verklaart ook dat de zaden voor het zesde wortelras in de beide Amerika's zullen ontstaan. Op een andere plaats zegt ze dat over ongeveer 25.000 jaar, of één precessiecyclus, of wat ik één nationaal ras heb genoemd, de bevolking van de Verenigde Staten kinderen zal beginnen te krijgen die de voorlopers van het zesde *onderras* zullen zijn. Wat ze bedoelde was wat wij een nationaal ras zouden noemen. U ziet nu dat het fout is om die uitspraak van H.P.B. te nemen en, omdat ze op één plaats zegt dat de beide Amerika's het deel van de aarde zijn waar de zaden van het zesde wortelras zullen verschijnen, dan te zeggen dat het over 25.000 jaar in de Verenigde Staten zal worden geboren. Door gebrek aan kennis worden twee verschillende uitspraken verward. Het laat zien dat het Europese nationale ras het vierde is, want in de Verenigde Staten zullen de zaden van het volgende ras worden geboren wanneer het tegenwoordige zijn einde heeft bereikt. Het vijfde nationale ras van ons tegenwoordige familieras zal in de beide Amerika's komen. Maar dat is niet het familieras als mensensoort waarop we hebben gewezen, zoals bijvoorbeeld het Kaukasische, Mongoolse, Afrikaanse of het oorspronkelijke Amerikaanse.

NA KALIYUGA – ?

Over de vier yuga's ontving ik de volgende vraag met een verzoek om commentaar en opheldering:

'In de *Occulte Woordentolk* wordt gezegd dat de vier yuga's met hun respectieve tijdsperioden van 4, 3, 2, 1 precies de helft van de duur van een wortelras in beslag nemen. Ik vraag me af in welke volgorde de yuga's komen na kaliyuga, waarin we nu zijn; het kan namelijk naar analogie betekenen dat ze elkaar omgekeerd opvolgen, zodat na kaliyuga, dvāparayuga komt en dan tretāyuga en vervolgens satyayuga; maar geredeneerd vanuit een ander standpunt lijkt het of we de gouden eeuw ingaan; dat schijnt tenminste in de Veda's te staan. Vanuit weer een ander standpunt kan men zeggen dat, wanneer rassen uitsterven, zoals sommige ons bekende primitieve rassen, sommige rassen van inboorlingen, ze in zekere zin in een gouden eeuw verkeren omdat ze geen verantwoordelijkheden kennen; ze zijn als kinderen en in die zin zou men kunnen zeggen dat ze zich tot aan het einde in de gouden eeuw bevinden. Mijn vraag is dus: in welke volgorde komen de yuga's in een wortelras na kaliyuga?'

Ik denk dat ik deze heel interessante vraag het best kan beantwoorden door op de geschiedenis van ons eigen tegenwoordige of vijfde wortelras te wijzen. Zoals u weet maken we nu allen deel uit van het vijfde wortelras op deze bol D, in deze vierde ronde. Volgens een legende van de Grieken was de jeugd van de mensheid gelukkig, vredig en met overvloed gezegend; er waren in die rustige dagen, in de kinderjaren van de mensheid, geen oorlogen en kwellende zorgen. Ze noemden dat de eeuw van Saturnus, voornamelijk, denk ik, omdat er geen werkelijke verantwoordelijkheden bestonden, zoals de vraagsteller terecht aangeeft. Ik betwijfel echter sterk of ik het leven zou willen leiden van een kind dat zich nog in de moederschoot bevindt, zonder verantwoordelijkheden, dat niet meer is dan een brokje menselijk weefsel. Nee!

Omstreeks het midden van het vierde wortelras begon ons vijfde wortelras vorm te krijgen, wat alleen wil zeggen dat bepaalde mensen die tot die tijd door de vierde wortelrasincarnaties op aarde waren gegaan, een gemeenschap met elkaar vormden, niet georganiseerd, maar alleen het feit van hun aanwezigheid en dat ze min of meer gelijke mentale en geestelijke opvattingen koesterden, maakten hen in het midden van het vierde

wortelras als het ware tot een afzonderlijk volk. Begrijpt u de gedachte? Het was aanvankelijk geen georganiseerde gemeenschap, geen organisatie of broederschap. Het was alleen zo dat ongeveer in het midden van het vierde wortelras bepaalde individuen werden geboren, die een punt hadden bereikt waarop ze eigenschappen en kenmerken van het vijfde wortelras begonnen te vertonen; zoals wij in ons tegenwoordige vijfde wortelras bijna het midden hebben bereikt, we ons in het vierde onderras ervan bevinden en de voorlopers van het zesde wortelras nu hier en daar onder ons in de wereld beginnen te verschijnen. Ze verschijnen sporadisch, vormen geen bepaalde groep, organisatie, vereniging of broederschap; niettemin beginnen ze zich te belichamen, te incarneren.

Naarmate de tijd verstreek, begon het vierde wortelras, dat toen in zijn kaliyuga was, steeds meer de *facilis descensus averno* te gaan, de gemakkelijke afdaling naar de hel; maar tegelijk incarneerde een groter aantal verder gevorderde menselijke monaden, waardoor het aantal leden van het vijfde wortelras van toen dat in zijn geboorteweeën verkeerde, voortdurend groeide. Deze mensen werden tijdens het vierde wortelras afgezonderd. De natuur begunstigde hen, wat niet noodzakelijk betekent dat ze het heel gemakkelijk hadden; maar de natuur begunstigde hen. Ze waren de begunstigde leerlingen van het lot; omdat ze al die voordelen hadden verdiend ontvingen ze speciale leiding, speciale hulp en speciaal onderricht, grotendeels onbewust, behalve voor de hoogsten onder hen. Waarom? Omdat ze het nodig hadden. De rest van het vierde wortelras ging eenvoudig bergafwaarts en ging met elke duizend jaar sneller omlaag. Maar deze bevoorrechten, de door het lot begunstigde mensenkinderen, werden geholpen, geleid, beschermd en beschut – zoveel mogelijk beschermd – omdat ze dat verdienden door hun voorafgaande evolutionaire pogingen hogerop te komen; en omdat ze de zaden waren van het komende vijfde wortelras, ons huidige. Ze waren in hun satyayuga, het eerste en het langste.

De yuga's beginnen dus met het langste, dan het op één na langste, vervolgens het op twee na langste; tenslotte komt het toppunt van verdorvenheid en boosaardigheid in kaliyuga waaraan wij, van het vijfde wortelras, juist zijn begonnen. Hoeveel van ons, die vraag stel ik hier, zullen tot de 'uitverkorenen' behoren om het zaad van het zesde wortelras te vormen, dat nu al op dit continent en elders begint, maar misschien meer in het bijzonder in de beide Amerika's? We hebben ons kaliyuga bereikt; het duurt meer dan vierhonderdduizend jaar; we hebben er pas ongeveer

5000 jaar van achter de rug en zijn er dus nog maar nauwelijks aan begonnen! Omdat het grootste deel van het vijfde wortelras in de komende tijd hoe langer hoe slechter wordt, en voortdurend in steeds sneller tempo de betrekkelijk steile afdaling maakt, zullen de mensen van het komende zesde wortelras tegelijk daarmee talrijker worden en zich in hun satya-yuga bevinden, hun hoogste tijdvak.

In *Beginselen van de Esoterische Filosofie* (blz. 287) heb ik een diagram gegeven dat laat zien dat de geboorte van elk ras ongeveer halverwege het voorafgaande ras begint. Dat is het patroon. Elk ras begint met zijn satya-yuga, het langste; gaat daarna over in het volgende, tretā; dan in het derde, dvāpara; vervolgens in het vierde en kortste en meest intens individuele, het kaliyuga. Juist in die tijd maken de zaden van het volgende ras hun geboorteweeën door.

Ik zou dit eraan kunnen toevoegen – hoewel ik hoop dat het uw denken niet in verwarring brengt: die wonderlijke cijfers, 4, 3, 2, gevolgd door één nul of twee of meer nullen, zijn sleutelgetallen in de natuur en ze worden berekend op basis van de zes, gewoonlijk het zestallig stelsel genoemd, of van de twaalf, wat twee keer zes is, in het twaalftallig stelsel; en daarom bestaan dezelfde yuga's, maar met meer nullen toegevoegd, voor bollen en rassen, voor ketens zowel als voor bollen, enz.

De bloeitijd van een beschaving en de loop van een wortelras duurt dus van het begin tot het einde vier yuga's; tijdens zijn kaliyuga en voor het begin daarvan beginnen de zaden van het nieuwe volgende ras te verschijnen en deze zaden zijn aan het begin van hun satyayuga. Terwijl de eeuwen en millennia langzaam voorbijgaan, gaat de scepter van de heerschappij en de macht, van vooruitgang en toenemende intelligentie en wijsheid, langzaam van het ene ras over naar het volgende; als het vorige ras zijn kaliyuga beëindigt, is het volgende ras dus al begonnen aan de bloei van *zijn* vredige tijd van vooruitgang, macht en beschaving.

Intussen, zelfs na het einde van kaliyuga van het vorige ras, blijven de min of meer gedegenereerde overblijfselen van het vorige ras bestaan, maar gaan steeds verder bergafwaarts; hoewel het aantal van die gedegenereerde nakomelingen in de loop van de eeuwen voortdurend kleiner wordt, blijven ze niettemin bestaan tot het volgende ras op zijn beurt zijn drie yuga's heeft doorlopen en zijn vierde of kaliyuga begint.

Dit bedoelde ik toen ik zei dat een ras, hoewel het zijn loopbaan in het midden van het voorafgaande ras begint, na kaliyuga nog vrijwel eenzelfde tijdsduur voortleeft als daarvoor, maar in een toestand van degene-

ratie en met ouderdomsgebreken; de oude wateren vermengen zich geleidelijk met de nieuwe en frisse, omdat de verder gevorderde en betere ego's van het voorafgaande ras beginnen te reïncarneren in de lichamen van het volgende of nieuwere ras.

OPMERKINGEN OVER DE AARD VAN ONS VIJFDE RAS

Alle nu op aarde voorkomende zogenaamd primitieve of onbeschaafde volkeren zijn vertakkingen van het vijfde wortelras; de meeste zijn gedegenereerd. Ik bedoel dit niet in moreel opzicht; ik bedoel evolutionair gedegenereerd, omdat ze – al leven ze onder ons van het vijfde ras en moeten ze daarom worden beschouwd als kleine onderrassen van het vijfde ras – niettemin gedegenereerde overblijfselen zijn van het grote wortelras dat aan het onze voorafging. Dit grote voorafgaande wortelras noemen we het Atlantische, alleen om er een naam aan te geven.

Hierop zijn twee, drie of vier uitzonderingen en deze uitzonderingen zijn gedegenereerde overblijfselen van het grote derde wortelras. Voorbeelden zijn de Eskimo's en de eilandbewoners van de Andamanen; maar zelfs die zijn grotendeels ook geatlantiseerd. De oorspronkelijke bewoners van Australië en Tasmanië en de Maori's van Nieuw-Zeeland behoren tot gedegeneerde vertakkingen van het vierde wortelras.

Het is niet juist over die nu gedegenereerde overblijfselen van eens grote rassen te spreken alsof ze die rassen zelf zijn, want dat is heel misleidend. Ik heb horen zeggen dat de negers een gedegenereerd klein Atlantisch ras vormen en dat ze spoedig zullen uitsterven. Dat is ook een dwaling. De negers vormen nu onder ons een van de weinige uitzonderingen van jonge rassen, onvolmaakt in mentale en fysieke ontwikkeling (maar niet in geestelijke ontwikkeling) – iets meer nog dan wij, door hun jeugd, niet door hoge ouderdom.

Over enkele tienduizenden jaren zullen de negers een vooraanstaande plaats gaan innemen onder de beschaafde volkeren van de wereld; maar dan zijn ze niet langer negers zoals wij die nu kennen, want er heeft dan een enorme rassenvermenging of een groot aantal gemengde huwelijken plaatsgevonden. Die onderlinge vermenging van volkeren vindt inderdaad zo snel plaats dat we het tegenwoordig overal om ons heen op grote schaal kunnen waarnemen. Amerikaanse critici hebben al sarcastisch en onvriendelijk van sommige Zuid-Amerikaanse volkeren gezegd dat het 'Black and Tan' republieken zijn. Ik vind het niet nodig onvriendelijke uitdrukkingen te gebruiken over andere delen van de mensheid. Een mens is een mens om wat er in hem is, niet om zijn huidskleur. Denk eens aan de genieën die in alle delen van de wereld zijn verschenen. Homerus

met zijn zwarte ogen, zwarte haren en donkere huid was een genie. Mogen we niet geloven dat eer toekomt aan alles wat waardevol is, waar we het ook aantreffen? Vinden we de mooiste filosofische stelsels niet in India, bij de volkeren met een donkere huidskleur, niet alleen bij de Indo-Europese rassen van India, maar ook bij de Tamils en andere rassen?

Rassenvermenging gaat ook nu snel door, en of we het prettig vinden of niet, ik durf te zeggen dat binnen twintigduizend jaar de enige negers, wat wij daaronder verstaan, die op de aardbol te vinden zijn, zich in Afrika zelf zullen bevinden, in afgelegen delen van dat continent; elders in de wereld zullen de negers zich dan zo goed als volledig met andere rassen hebben vermengd; hun levenswater zal met het levenswater van de andere rassen op aarde zijn vermengd. In feite is er nu nergens op de wereld in de mensenfamilie een volstrekt zuivere stam te vinden, zoals we die bij dieren aantreffen. Die bestaat eenvoudig nergens bij de mensheid. Er zijn rassen waarin de ene bloedstroom overheerst en andere rassen waar andere bloedstromen overheersen; zelfs onder de zogenaamde blanke mensheid hebben we noorderlingen met een roze huid en zuiderlingen in Italië, Spanje en Portugal met een donkere huid, terwijl hun oorsprong even Kaukasisch is als die van de noorderlingen. De noordelijke stammen zijn gemengd, de zuidelijke stammen zijn gemengd, en deze vermengingen komen hoofdzakelijk voort uit Germanen en Kelten; in deze tijd vermengen deze twee zich in het grootste deel van Europa op grote schaal met wat men Latijnse volkeren noemt; daardoor zien we bijvoorbeeld de Scandinaviër met een roze huid, de Fransman in het zuiden met een olijfkleurige huid en de Italiaan of Spanjaard met een bruine huid. We vinden nu in Rusland blondharigen met roze huid uit het noorden die zich vermengen met zwartharigen met donkere ogen van het Slavische type. Al deze rassen zijn bezig zich te vermengen en doen dat al sinds onheuglijke tijden. Het zijn allemaal mensen van het vijfde ras – wel in verschillende graden van nationale ontwikkeling, maar niet in verschillende graden van rasontwikkeling. Voor wetenschappelijke onderzoekers zijn dit algemeen bekende feiten. Sinds lang kennen we langhoofdige mensen en rondhoofdige mensen; en bij alle vertakkingen van het blanke ras vinden we ronde hoofden, brachycefalen (kortschedeligen), en lange hoofden, dolichocefalen (langschedeligen). Kelten schijnen voornamelijk kortschedelig te zijn. Scandinaviërs en Duitsers, volkeren van de Germaanse tak, en ook de negers, zijn in de regel langschedelig. Maar ook bij hen treffen we kortschedeligen aan en bij de Kelten langschedeligen.

Een vaste regel bestaat er dus niet. Huidskleur is geen criterium. De vorm van het hoofd is evenmin een criterium. Het komt hierop neer: men kent een ras door wat het inhoudt, zoals een mens wordt gekend door wat in hem is. Men kent een boom aan zijn vruchten. In de ene eeuw brengt de ene boom of de ene mensenstam vruchten voort. In een volgende eeuw brengt een andere stam vruchten voort. Ze kunnen even goed zijn. Ze kunnen beter zijn. Ze kunnen minder zijn dan andere stammen. Opnieuw komen we bij het essentiële punt van deze korte uiteenzetting: een ras is zo goed als de innerlijke waarde ervan; met andere woorden, de plaats van een ras hangt af van wat het inhoudt, zoals dat ook voor de mens geldt.

Denk eens aan de genieën in het oude India en kijk dan naar het moderne India, waar genialiteit nu zelden voorkomt. Kijk naar de verloren gegane roem van Griekenland en de majesteit van het vroegere Rome; waar zijn nu het klassieke Griekenland en Rome? Deze landen komen langzaam omhoog, en worstelen om hun plaats onder de naties weer in te nemen. Rassen stijgen tot een hoogtepunt van macht en betekenis, en zinken dan weg door verval van binnenuit. Moeten we een ras beoordelen in zijn periode van achteruitgang en het vergelijken met een ander ras op het toppunt van zijn macht? Dat is een dwaze regel. Beoordeel ieder op zijn hoogtepunt en laat de criticus zich dan afvragen: brengt mijn ras de vlam van genialiteit en het vuur van inspiratie voort die de beschavingen in het verleden tot stand brachten? Dat is de vraag waar het om gaat. Het ras heeft betekenis door wat het inhoudt.

Hoe komt het dat sommige zogenaamd primitieve volkeren op aarde – ik spreek nu vanuit een taalkundig standpunt – dat sommige van deze rassen die we nu gedegenereerd noemen, een taal hebben die wat betreft soepelheid en het vermogen de meest abstracte filosofische en religieuze gedachten tot uitdrukking te brengen, nauwelijks wordt geëvenaard door andere bekende talen, het Sanskriet en het Grieks van Homerus misschien uitgezonderd? Weet u wat dat wil zeggen? Het betekent dat die zogenaamd primitieve volkeren, die uit een vroegere hoge staat van ontwikkeling zijn teruggevallen, niet een dergelijke taal hadden kunnen voortbrengen als ze niet over ideeën beschikten, ideeën die in woorden tot uitdrukking kwamen: genialiteit die zich kleedt in een taal.

Dit is een bewijs, vanuit het standpunt van de taalwetenschap, van wat een volk kan zijn, kan zijn geweest en misschien in de toekomst kan worden; toch horen we sommige wetenschappers zeggen, wat ze al vijftig jaar doen: dit of dat ras kan niet verder tellen dan vijf. Ik ken geen meer mis-

plaatst, ondeugdelijk en in feite absurd oordeel dan de inhoud van deze bekrompen populaire opvatting. Hoe zou een ras dat een prachtige taal bezit, wat duidt op een al hoogontwikkeld denkvermogen, niet verder dan vijf kunnen tellen? Waarom kozen die bepaalde volkeren, die nu primitief zijn maar toen niet primitief waren, voor vijf, de helft van tien? Het gaat hier om het vijftallig en het tientallig stelsel. De grote wetenschappelijke denkers uit de tijd van onze voorvaderen zouden, zelfs als ze nu met deze primitieve mensen leefden, tot de ontdekking komen dat deze inboorlingen heel goed het verschil kennen tussen zes en vijf kokosnoten. Als u me niet gelooft, ga dan naar ze toe en neem de proef! Toch zegt men dat ze niet verder dan vijf kunnen tellen! Ze hebben in hun taal geen woorden om verder dan vijf te tellen! Het antwoord is – zoals we hebben vastgesteld – dat ze niet meer dan vijf cijfers nodig hebben om mee te tellen. Ze tellen de vingers van één hand, 1, 2, 3, 4, 5, eenmaal; 1, 2, 3, 4, 5, tweemaal; enz.

Bovendien is later ontdekt dat die mensen tot vijf, of misschien tot zes telden, omdat ze een esoterische leer bezaten waarvan vijf of zes de grondcyclus vormde, en ze volgens die leer met vijftallen telden, zoals wij het tientallig of twaalftallig stelsel gebruiken en met tien- of twaalftallen tellen.

Het is merkwaardig dat hoe meer een ras is vermengd, hoe talrijker de beschavingsvoortbrengselen zijn. Juist omdat ons eigen grote land, de Verenigde Staten – en ik spreek er als Amerikaan met eerbied over en niet om te pochen – in onze tijd de levende smeltkroes van mensen is geworden, staat dit grote land een onvergelijkelijk schitterende toekomst te wachten; uit alle hoeken van de aarde stroomt genialiteit binnen, zodat het Amerikaanse volk van de toekomst als het ware het zaad zal zijn met mogelijkheden in zich, met jong talent dat elementen van genialiteit in zich draagt en afkomstig is uit alle delen van moeder aarde. Wil men een ras vlug laten uitsterven en degenereren, isoleer het dan en men zal zien dat het fysiek en mentaal verzwakt; want ego's die zich willen belichamen zoeken geen onvolmaakte voertuigen; ze zoeken de sterkste, de meest volledige die ze kunnen vinden.

We komen even terug op enkele van de oude rassen, die nu opnieuw worstelen om uit hun toestand van verduistering te komen, omhoog te gaan en hun plaats in de wereld weer in te nemen, zoals Griekenland, Italië, te zijner tijd ook Spanje, India en andere. Wat veroorzaakt die nieuwe worsteling? Het binnenkomen van nieuw bloed. Het oude water

stagneerde en de rassen gingen bijna ten onder: toen kwam er vers water dat zich met het oude vermengde, dit bracht nieuwe menselijke voertuigen voort, geschikte tabernakels of woningen voor grotere ego's; ego's die zich, wat natuurlijke genialiteit betreft, in meer dan één richting wilden ontplooien. Kracht heeft een tempel nodig om in te wonen, een tempel met veel kamers. Daar voelt genialiteit zich thuis. Een ras sterft uit als ego's magnetisch een afkeer voelen te incarneren in lichamen die bij zulke volkeren worden geboren. De vrouwen worden onvruchtbaar. De mannen eveneens. Want de ego's willen zich in hen niet belichamen. Zo komt het dat oude volkeren uitsterven, volkeren die in hun eigen tijd misschien de gidsen en leiders op aarde waren. Waar is Babylon? Niets dan heuvels en woestijnen. Waar is het oude Egypte waar zijn zonen zich onderhielden met de goden en waar de tempels getuige waren van de grootste heilige mysteriën? Ruïnes. Waar zijn de Perzen en de Meden die zich erop beroemden dat de wetten van Meden en Perzen nooit zouden veranderen? Een herinnering aan grootsheid; maar waar zijn ze nu?

ELEMENTALENRIJKEN EN KOSMISCHE ELEMENTEN

Er is de vraag gesteld: Wat zijn precies de *drie elementalenrijken* en bestaat er een bijzonder verband met de *kosmische elementen* van de Ouden?

De elementalenrijken zijn, evenals alle andere rijken, verzamelingen of groepen evoluerende monaden; de zogenaamde elementen van de Ouden, of de beginselen, werden zo genoemd om weer te geven wat wij tegenwoordig de zeven beginselen of elementen van het heelal noemen, zoals een mens zeven beginselen of elementen heeft. Het is hun manier om ze te beschrijven. De hindoes hebben dezelfde manier, alleen is in dat geval de naam in het Sanskriet tattva's: prithivī-tattva, āpas-tattva, vāyu-tattva, taijasa-tattva, ākāśa-tattva, enz.

Elke groep of verzameling monaden vormt een natuurrijk, of wat we in hun ronden een levensgolf noemen – elke groep van deze monaden, dat wil zeggen alle groepen, leven in en werken door deze tattva's of kosmische elementen, die door de Grieken en Romeinen aarde, water, lucht en vuur werden genoemd. Sommigen, zoals de pythagoreeërs, zeiden dat er een vijfde was, æther; maar volgens de leer van de occulte scholen waren er feitelijk zeven, waarvan maar vier algemeen bekend; de pythagoreeërs en enkele anderen in Europa verkondigden openlijk het bestaan van een vijfde. De Griekse of pythagorische æther, op de juiste manier opgevat, was wat de hindoes bedoelden als ze het over ākāśa hadden.

De kosmische elementen zijn dus de verschillende vormen van stof van het heelal, de verschillende substanties waaruit het heelal bestaat. We kunnen ze de verschillende prakriti's van het heelal noemen, al verwijst natuurlijk elk van deze verschillende namen naar een eigen betekenis, die daarmee samenhangt. Ze zijn daarom niet absoluut verwisselbaar. De kosmische elementen of deze prakriti's behoren daarom tot alle rijken want, zoals gezegd, alle rijken leven en werken erin en erdoorheen.

Wat is de oorsprong van deze kosmische elementen? Het zijn de grondstoffen of substanties waaruit de meer ontwikkelde gebieden van het heelal groeien. Er bestaan dus zeven of twaalf kosmische elementen, en wanneer een manvantara aanvangt, beginnen die zeven kosmische elementen zich van boven naar beneden te ontrollen; elk daalt in volgorde af en doet zijn eerste of essentiële substantie ontstaan, als het ware zijn meest geestelijke aspecten; en dit laatste, het meest geestelijke aspect, is

precies wat met deze kosmische elementen wordt bedoeld. Als zo'n kosmisch element zich op zijn eigen gebied ontvouwt, ontrolt het uit zichzelf al zijn zeven subgebieden of subkosmische elementen vóór het de kosmische elementen daaronder tot aanzijn brengt, zodat elk kosmisch element alle andere kosmische elementen in zich bevat, zij het in geringere mate. Zo heeft het kosmische element water, om de Griekse benaming te gebruiken, als svabhāva het waterelement; maar het bevat eveneens het vuurelement, het luchtelement, het aarde-element, enz.

De natuurrijken zijn verzamelingen, families of groepen monaden. De kosmische elementen zijn de essentiële substanties waarin ze leven, bewegen en hun bestaan hebben en evolueren.

Eén laatste gedachte zal, hoop ik, alles met elkaar in verband brengen. Geest, in al zijn zevenvoudige aspecten, is de wortel van al deze kosmische elementen of prakriti's. Zoals alle prakriti's zich ontvouwen uit mūlaprakriti, dat de sluier is van brahman of zuivere kosmische geest, zo ontvouwen alle kosmische elementen zich uit de oorspronkelijke substantiële sluier rondom de kosmische geest, die correspondeert met mūlaprakriti. Zo komt alles voort uit geest, alle kosmische elementen; ook de klassen of families of groepen of verzamelingen monaden die de verschillende rijken vormen, komen uit geest voort, vanaf de dhyānichohans omlaag tot en met de elementalen. En als we tenslotte doordringen tot de allerdiepste aard of substantie van de kosmische elementen en die onderzoeken, kunnen we zien dat ieder kosmisch element in werkelijkheid een omvangrijke verzameling of groep monaden of bewustzijnscentra is, die nog niet tot activiteit zijn gewekt en dus sluimeren. Het is als met de hele aarde om ons heen, die het laagste van de kosmische elementen op dit gebied vertegenwoordigt, maar niettemin bestaat uit eenvoudig ontelbare menigten slapende monaden die nog niet zijn ontwaakt om hun evolutiereis te beginnen en zich tot zelfbewuste goden te ontwikkelen. Zo bestaat ook het lichaam van een mens uit moleculen, deze uit atomen en die weer uit levensatomen of levenspunten, die op dit gebied het resultaat zijn van monaden op hun eigen gebied.

Natuurlijk verlaat een monade nooit haar eigen gebied; als we dus zeggen dat het element aarde uit concreet gemaakte of sluimerende monaden bestaat, bedoelen we niet de geestelijke monaden zelf; we bedoelen de levensatomen, en elk levensatoom is op dit kosmische gebied de vertegenwoordiger van een monade.

Wat is het verband tussen de drie elementalenrijken of rijken van ele-

mentalen en de kosmische elementen? In de eerste plaats moet ik zeggen dat die uitdrukking 'drie elementalenrijken' een gemakkelijke en praktische manier is om de zeven rijken van elementalen aan te duiden, of de zeven subrijken van het algemene rijk van elementalen, zoals we de constitutie van de mens vaak samenvatten in geest, ziel en lichaam, terwijl we weten dat die constitutie in zevenen is te verdelen.

De drie rijken van elementalen komen in hun eerste of oorspronkelijke verschijning in het gemanifesteerde manvantara voort uit de substanties van de oorspronkelijke kosmische elementen; daarom worden deze kind-entiteiten, die als het ware bezielende delen van levensatomen zijn, elementalen genoemd. Dit is het oorspronkelijke en zo u wilt hoogste rijk van de elementalen, niet het hoogste in de zin van evolutie, maar hoogste in een schematisch diagram. De zogenaamde lagere rijken van elementalen zijn alleen daarom lager omdat ze verder van het geestelijke deel of de geestelijke aard van de kosmische elementen afstaan, maar omdat ze in die zin meer geëvolueerd zijn, staan ze hoger. In werkelijkheid is dus de laagste klasse van elementalen – dat is lager dan de mineralen – de meest geëvolueerde van alle elementalenrijken. Maar ze hebben zelfs nog niet het punt bereikt waarop ze als mineralen kunnen worden beschouwd of naar het delfstoffenrijk kunnen overgaan.

De reden dat er feitelijk zeven subrijken van elementalen zijn is dat ieder elementalenrijk ontspringt aan zijn eigen bijzondere kosmische element. Omdat er zeven kosmische elementen zijn, doet elk kosmisch element zijn eigen elementalenrijk ontstaan. Al deze elementalenrijken tezamen zijn wat we de zeven elementalenrijken noemen omdat ieder uit zijn eigen kosmische element afkomstig is.

Tenslotte moet worden opgemerkt dat in de occulte of esoterische terminologie elementalen zo worden genoemd omdat ze, tot welke klasse ze ook behoren en aan welk kosmisch element of tattva elke elementalenklasse ook ontspringt, zonder tussenschakel rechtstreeks voortkomen uit deze tattva of dit kosmische element. De elementalen zijn dus als het ware de bewoners van de kosmische elementen omdat ze er rechtstreeks en zonder tussenschakel aan ontspringen.

Voor hen die niet enigszins met theosofische studies bekend zijn, is het van belang erop te wijzen dat elementalen geen elementaren zijn, een term die is ontleend aan middeleeuwse half- of quasi-occulte scholen in Europa, zoals de vuurfilosofen. Een elementaar is een bewoner van het astrale licht, en is, kort gezegd, een halfbewust astraal overblijfsel van wat

eens een slecht mens op aarde was. Met andere woorden, een elementaar is het halfbewuste kāmarūpa, of in het ergste geval een vrijwel geheel bewust kāmarūpa, van wat tijdens zijn leven op aarde een grof en slecht mens was. Deze elementaren in het astrale licht raken langzaam in verval, maar zijn nog vervuld van alle slechte, grove en vaak boosaardige impulsen, neigingen of aanvechtingen die de genoemde slechte mens vertoonde toen hij in een vorm van vlees was belichaamd.

DE LEER VAN SVABHĀVA

De leer van svabhāva is de leer van de individualiteit, van het essentieel karakteristieke van iedere individuele kiem van het levenszaad. Er zijn evenveel gecoördineerde svabhāva's als er individuen, of entiteiten, zijn in het heelal. Svabhāva betekent individualiteit, het essentieel karakteristieke van een individu dat het tot dat individu maakt en waardoor dit zich onderscheidt van andere individuen. Dat is svabhāva. De individualiteit verandert in de loop van de eeuwen dus niet. De veranderingen treden op tijdens en door de ontplooiing van de individualiteit in haar zelfexpressies of voertuigen. De niet-zelfbewuste godsvonk heeft haar svabhāva of individualiteit, maar dit is nog niet 'ontvouwd', 'ontrold' of 'losgewikkeld'.

Ziet u waarom ik deze zin zo vaak herhaal? Evolutie betekent het ontvouwen, ontrollen, loswikkelen van wat binnenin is, d.w.z. de svabhāva of individualiteit. Een roos, viooltje, paard, hond, elk wezen waar ook, een god, zon, planeet, mens – alles manifesteert zijn svabhāva door zijn individualiteit tot zelfexpressie te brengen, en werpt door de eeuwen heen het ene voertuig na het andere af, het ene bekleedsel na het andere, de ene expressie van zichzelf na de andere. Die bepaalde klasse of familie van entiteiten die bijvoorbeeld door het roosstadium gaat – of door het stadium van een paard, een hond of een mens – omvat wezens die alle, om zo te zeggen, tot dezelfde straal van dezelfde zonnelogos behoren, of tot een van de ondergeschikte stralen van een van de zonnelogoi, en daarom gaat ze als die bepaalde individualiteit verder en brengt ze voortdurend haar svabhāva naar buiten. Ze leeft enige tijd in het roosstadium – om dat als voorbeeld te nemen – en ontgroeit dit dan; het roosstadium verdwijnt; de zich manifesterende individualiteit of svabhāva vormt zich intussen een nieuw gewaad om in te leven en om zich daarin twee of drie of meer eonen tot uitdrukking te brengen; daarna ontgroeit ze dit nieuwe stadium en verdwijnt ook dat. Dit proces gaat door tot de groeiende of zich tot uitdrukking brengende individualiteit, d.w.z de monade, die haar evolutiereis voortzet, zich voortdurend ontvouwt, en loswikkelt en ontwikkelt wat ze in zich heeft, en het ene lichaam na het andere achterlaat, tenslotte het menselijke stadium bereikt. Na het mensstadium volgt het godstadium. Als het godstadium is bereikt, zijn er geen mensen meer; ze hebben hun tijd als voertuig gehad. U ziet dat dit proces ook het

probleem verklaart waarvoor geologen zich zien geplaatst, namelijk dat volgens de geologische gegevens de verschillende grote klassen van wezens verschijnen, een hoogtepunt bereiken in het gemanifesteerde bestaan en daarna verdwijnen om door een nieuwe orde van levens te worden opgevolgd.

Begrijpt u het nu beter? De svabhāva zelf verandert in de lagere gebieden niet, al evolueert hij wel op zijn eigen verheven terrein. De veranderingen die het menselijk verstand waarneemt ontstaan doordat de individualiteit of de svabhāva zich voortdurend tot uitdrukking brengt. Zoals u weet is svabhāva het essentieel karakteristieke van een entiteit, die dynamische druk, of dat dhyāni-chohanische fluïdum, achter en in een zich manifesterende entiteit, die voortdurend omhoog en vooruitstreeft en zo voor zichzelf het ene lichaam na het andere schept of liever bouwt.

Het is een prachtige leer, deze leer van svabhāva. Men zou er tien dikke boeken over kunnen schrijven om dan te bemerken dat alleen de buitenkant van dit belangrijke onderwerp is aangeroerd. Misschien moet ik er nog dit aan toevoegen. Ik heb gesproken over de voertuigen of uitdrukkingen, de svābhāvische uitdrukkingen, van de evoluerende entiteiten op hun lange, eonenlange evolutiereis: bijv. een roos, kat, hond, paard, mens, god, enz. Elk van deze voertuigen of gewaden of sluiers of omhulsels laat, na te zijn verdwenen omdat de entiteit eraan is ontgroeid, een onuitwisbare afdruk van zichzelf achter in het astrale licht. Andere na ons komende entiteiten zullen te zijner tijd in hun evolutionaire ontplooiing het stadium bereiken waar die onuitwisbare afdrukken in het astrale licht zich bevinden, en deze evoluerende wezens na ons zullen een vorm aannemen volgens deze astrale patronen. Op die manier worden de dingen die eens waren in de toekomst gereproduceerd, zoals de geestelijke zieners van alle tijden hebben verklaard, precies zoals wij nu dingen reproduceren die eonen geleden bestonden en die nu als herinneringen aan een ver verleden bestaan. Begrijpt u de gedachte, dit prachtige idee? Maar bedenk dat iedere nieuwe, gemanifesteerde reproductie van vroegere astrale vormen of typen altijd een wat hogere reproductie is; d.w.z. ze is altijd één stap hoger, één stap verder, dan het daarvóór doorgemaakte stadium. Ik hoop dat deze uiteenzetting het algemene idee heeft verhelderd.

Bedenk altijd dat svabhāva het ontvouwen betekent van het individu: het loswikkelen, het onthullen, van de individualiteit die ernaar streeft de ingeboren of essentiële kenmerken tot uitdrukking te brengen. Dat is dus

de reden dat een roos altijd een roos voortbrengt, dat een appelpit steeds tot een appel uitgroeit, het kind van een mens altijd menselijk is, enz. Dit verklaart ook waarom orden, klassen, soorten en families in groepen voorkomen, want het zijn individuen die sterk op elkaar lijken in hun respectieve svabhāva's en dat komt omdat ze alle tot dezelfde speciale tak of klasse of hetzelfde deel van een van de zeven (of tien) zonnelogoi behoren. Gezien als individu is ieder wezen niettemin, ongeacht de orde of familie waartoe het behoort, in de kern van de kern van het hart van het hart, in het meest innerlijke centrale punt van zijn essentie, een individu.

U ziet hoe ik de woorden moet herhalen om de gedachte op uw denken over te brengen. Elke entiteit is daarom in wezen een eeuwig individu en daarom groeit of verandert haar svabhāva niet in de gebieden die lager zijn dan het individu, hoewel het individu zelf voortdurend bezig is meer van zijn individualiteit te ontvouwen naarmate het zich naar hogere gebieden beweegt.

DE ZEVENVOUDIGE ZEVEN BEGINSELEN

Een van de prachtige theosofische leringen is dat werelden, evenals mensen, sterven en in het onzichtbare verdwijnen. Na een rustperiode komen ze weer tevoorschijn en manifesteren zich in de zichtbare sferen: verschijnen en verdwijnen, de ritmische slingerbeweging van het kloppende hart van de eeuwigheid. Werelden – manvantara; rust – pralaya. Dan verschijnen dezelfde werelden opnieuw, doorlopen hun stadia, sterven en gaan de onbekende ruimten van de ruimte in, evenals een mens die als baby wordt geboren, zijn leven leeft, zijn karmische bestemming volgt, sterft, van de aarde verdwijnt en weer terugkeert.

Waar ik nu de aandacht op wil vestigen, geldt zowel voor een melkwegstelsel, een zonnestelsel, een planeet in een zonnestelsel, een mens en ook voor een dier of een plant: voor ieder wezen. Laten we ons de kosmische ruimte voorstellen wanneer alle werelden, zonnestelsels, sterrenhopen en wat al niet zijn weggevaagd tijdens pralaya of de periode van de dood van ons melkwegstelsel. Er blijft niets anders over dan wat de wetenschap lege ruimte noemt. Het is letterlijk het laagste gebied van de geest, maar voor ons, voor onze ogen, voor wetenschappelijke instrumenten, is het lege ruimte, omdat we geen enkel stralend hemellichaam kunnen zien. Moeder natuur heeft zeven eeuwigheden in volmaakte vrede geslapen. Er is niets om waar te nemen.

Let nu op: de tijd komt dat een melkwegstelsel of een zonnestelsel zich na deze mahākalpa of grote wereldperiode gaat manifesteren. Ergens verschijnt eerst een brandpunt van leven; laten we dat de monade noemen. Het verschijnt niet op stoffelijk gebied. Het ontwaakt uit zijn lange paranirvāṇa en komt tot manifestatie in de onzichtbare diepten, de innerlijke werelden van de kosmische ruimte. Het omgeeft zich met een nevel. In het Sanskriet wordt die nevel een pradhāna genoemd – vergeet niet dat we nu over monaden spreken en niet over hemellichamen – en de monade wordt brahman genoemd. In het geval van een mens zou de monade ātman worden genoemd en het nevelige voertuig eromheen, dat niet zozeer een nevel is als wel een sluier van levende materie, wordt buddhi genoemd. Maar in beide gevallen verloopt de hele geboorte van het wezen op dezelfde manier: elk deel of element ontrolt zich uit het element direct erboven, tot het volledige zevenvoudige wezen is ontstaan. De natuur

volgt één wet. Ze kan niet verschillende wetten hebben die met elkaar in strijd zijn en elkaar tegenwerken.

Het volgende diagram geeft aan hoe het zevenvoudige wezen zich vanuit het hoogste, uit zuivere geest, ontvouwt. In het geval van een heelal of een mens ontstaan de zes andere beginselen uit het eerste, en hangen als juwelen aan het eerste. Met andere woorden, uit het goddelijke, uit geest, wordt alles geboren wat is, in een melkwegstelsel, in een zonnestelsel, in een planeet, in een mens.

Brahman	○	Ātman
	|	
Pradhāna	○	Buddhi
	|	
Mahat	○	Manas
	|	
Kosmisch kāma	○	Kāma
	|	
Kosmische jīva	○	Prāṇa
	|	
Astraal licht	○	Liṅgaśarīra
	|	
Sthūlaśarīra	○	Sthūlaśarīra

De dood is, algemeen gesproken, het omgekeerde proces en dit geldt zowel in het groot als in het klein. Wat zich op de laagste sport of op het laagste gebied bevond, wordt in het naastgelegen hogere opgetrokken. Het verdwijnt. Wat in de laagste twee was, wordt in het volgende opgetrokken en verdwijnt tenslotte. Wat in deze laagste drie was wordt tenslotte opgetrokken in het vierde en verdwijnt op zijn beurt. De laagste vier worden tenslotte in het vijfde opgetrokken en verdwijnen op hun beurt. Hetzelfde proces voltrekt zich met het zesde tot alleen de zuivere monade overblijft.

De volledige mens die zich op deze aarde manifesteert, komt dus uiteindelijk uit de monade. Uit ātman, de fundamentele eeuwigdurende monade, als het ware eeuwig een druppel van het oneindige, wordt zijn voertuig buddhi geboren; hoewel buddhi een voertuig is, is ze toch zelfbewuste levende materie, bewust levende substantie. Ze is geeststof, zoals ātman de essentie van geest is. Dan ontstaat uit deze twee wat we manas noemen, het denken, de intellectuele kracht, de oorsprong van mentale

activiteit. Uit deze drie wordt kāma geboren, het beginsel dat ons aanzet tot handelen, de drang dingen te doen, gewoonlijk begeerte genoemd; het kan zowel een heel heilig en mooi aspect hebben als een laag. Ieder mens weet dat. Hij heeft in zijn hart verlangens die subliem, goddelijk kunnen zijn; en begeerten die soms nog lager zijn dan wat dieren te zien geven. Dan komen de prāṇa's (let op het meervoud), de levenskracht, die voortkomt uit de vier daarboven. Uit al deze ontstaat het patroon voor het stoffelijk lichaam, het astrale lichaam, gewoonlijk het modellichaam genoemd, en volgens dit model wordt het grofstoffelijk lichaam gebouwd; het astrale lichaam brengt het stoffelijk lichaam voort.

We herhalen: uit ātman wordt zijn kind buddhi geboren. Uit ātman en buddhi wordt hun kind manas geboren: Vader, Heilige Geest, Zoon. Uit ātman, buddhi en manas tezamen, vaak de reïncarnerende monade genoemd, ontstaat uit hun wisselwerking in de gemanifesteerde wereld het begeertebeginsel, de drang om te zijn, te handelen en te worden. Uit deze vier komt van binnenuit de levenskracht. Daaruit ontstaat weer het astrale modellichaam en uit al deze ontstaat het laatste kind, de weerspiegeling op aarde van de godheid, van ātman; dit is de stoffelijke monade die een belichaamde god zou moeten en zou kunnen zijn; want ze heeft het in zich.

Het volgende diagram laat dit zien, en is van nut om dit en andere aspecten van de menselijke natuur duidelijk te maken. Maar als u het een

	Ātman	Buddhi	Manas	Kāma	Prāṇa	Liṅgaśarīra	Sthūlaśarīra
Ātman	●	○	○	○	○	○	○
Buddhi	○	●	○	○	○	○	○
Manas	○	○	●	○	○	○	○
Kāma	○	○	○	●	○	○	○
Prāṇa	○	○	○	○	●	○	○
Liṅgaśarīra	○	○	○	○	○	●	○
Sthūlaśarīra	○	○	○	○	○	○	●

poosje heeft bestudeerd, vorm dan in uw geest geen beeld van wat u heeft gezien, denk niet dat de beginselen van de mens boven elkaar liggen, als een trap of een stapel boeken. In feite doordringen ze elkaar volkomen, zodat sthūlaśarīra, zoals in het christelijke Nieuwe Testament staat, inderdaad de tempel is van de levende God of zou moeten zijn. De christenen hebben een prachtig verhaal over de avatāra Jezus, die de tempel ingaat en de geldwisselaars er met een zweep uit verdrijft omdat ze het gebruik van de tempel onteerden. De geldwisselaars zijn onze slechte gedachten en emoties en onze lage hartstochten; de aanwezigheid van de Christus, de buddhi, verdrijft ze.

Alle beginselen doordringen elkaar. Ik heb geprobeerd dit ook in het diagram te laten zien en ook de neergang van kracht en vermogen die van boven naar beneden afnemen. U ziet dus waarom zelfs de stoffelijke mens van vlees niet alleen wordt geholpen omdat hij als het ware een weerspiegeling, een straal van ātman in zijn hart heeft, maar deze stoffelijke mens kan zijn beginselen, omdat die elkaar doordringen, ook beïnvloeden door als het ware de ladder te beklimmen. U weet dat we ons karakter door onze gedachten en gevoelens kunnen beïnvloeden; door eraan toe te geven of ze de baas te worden; door te besluiten een leven te leiden dat groots is, of het tegengestelde. We beïnvloeden daardoor ons hele karakter en beïnvloeden dus ons lot. Als we, als het ware, in omgekeerde richting langs deze wegen gaan, wordt dit vastgelegd en klimmen we regelrecht omhoog naar het geestelijke hart.

Ik heb geprobeerd in dit diagram nog iets anders te laten zien. Elk van de zeven beginselen van de mens is zelf zevenvoudig. Waarom? Omdat de natuurwetten zo werken dat wat ze op één plaats doen, ze overal doen. De natuur vormt één geheel, ze heeft één ziel en die ziel werkt overal op dezelfde manier. Daarom heeft het buddhibeginsel in de mens zeven subbuddhi's. De hoogste is een weerspiegeling van ātman. Als we dus de tweede kolom in het diagram volgen, aangeduid met BUDDHI, krijgen we eerst ātman-buddhi; dan komt de karakteristieke van dit gebied, buddhi-buddhi; dan manas-buddhi, kāma-buddhi, prāṇa-buddhi en liṅgaśarīra-buddhi; en de laagste in die kolom is sthūlaśarīra-buddhi, die voor ons toch praktisch zuivere geest is.

Hier wil ik op iets belangrijks wijzen. Neem kāma, het beginsel dat we gewoonlijk het begeertebeginsel noemen. Nu is er, in overeenstemming met wat ik eerder zei, een ātman-kāma, een buddhi-kāma, een manas-kāma, een kāma-kāma, wat de bij uitstek gespecialiseerde kleur of eigen-

schap of het karakteristieke van dat gebied is; dan prāṇa-kāma en zo verder langs de schaal omlaag. Wat betekent dat? Het betekent dat zelfs het begeertebeginsel zijn ātman heeft. U herinnert zich misschien in de oude hindoegeschriften, de Veda, te hebben gelezen: 'Begeerte ontstond het eerst in de boezem van HET', waar sprake is van de universele kosmische begeerte om te zijn, zich te manifesteren. Wat voor soort begeerte is dat? Het is ātman-kāma.

Een ander punt is dit: Juist omdat ātman zevenvoudig is, kan hij zich in de zevenvoudige constitutie van de mens ontplooien. Ātman, die buddhi in zich heeft, werpt een weerspiegeling van zijn buddhi omlaag en die wordt de voornaamste buddhi. Van ātman en buddhi werpt buddhi, die manas in zich heeft, een weerspiegeling van zijn manas omlaag, overstraald door ātman en die wordt het eigenlijke manas. Manas dat een kāma-manas of liever manas-kāma in zich heeft, werpt op zijn beurt een weerspiegeling omlaag, overstraald door de ātman van buddhi erboven en dan krijgen we de eigenlijke kāma. Op dezelfde manier komt prāṇa voort uit kāma. Prāṇa is ook zevenvoudig. Zoals zich in het lichaam van de mens het leven van elke cel bevindt, de cellen van zijn hersenen en de cellen van zijn beenderen en van zijn bloed, die alle één leven opbouwen dat het hele lichaam doordringt, zo is er het leven dat de hele constitutie van de mens doordringt. Er is in hem het leven dat liefde stimuleert. Er is in hem het leven dat toewijding, de begeerte of het hevige verlangen om te helpen opwekt. Er is in hem het leven dat het kāmabeginsel of begeertebeginsel naar lagere zaken bezit, het laagste deel van kāma. Die zijn alle in de mens en doordringen elkaar.

U ziet nu hoe ātman zich kan openvouwen of uitrollen als een perkamentrol en een wereld, een melkwegstelsel, zonnestelsel, planeet of een mens kan voortbrengen. Dat is het beeld dat de christenen gaven, met een gezegde ontleend aan het heilige der heiligen, toen ze verklaarden dat aan het einde van het manvantara de hemelen worden opgerold als een boekrol. Wat wil dat zeggen? Het betekent dat het lichaam het eerst sterft en verdwijnt; zijn samenstellende atomen vallen uiteen in hun elektronen en protonen en wat al niet. Wat omhoog kan worden gevoerd, wordt naar liṅgaśarīra opgetrokken. (In het heelal zou dat het astrale licht zijn.) Dit wordt dan het volgende dat sterft of tot ontbinding overgaat; en het beste wat erin is wordt samen met het beste uit het eronder gelegen beginsel, omhooggebracht naar het eerstvolgende hogere beginsel. De rol rolt zich langzaam op; ieder beginsel verdwijnt op zijn beurt en wordt in het vol-

gende hogere opgenomen, tot tenslotte alleen de laatste drie of laatste twee over zijn, afhankelijk van het soort pralaya.

Als de mens sterft, verdwijnen de *laagste* vier beginselen; ze ontbinden, vallen uiteen in hun samenstellende levensatomen; maar alles wat het beste in hem was wordt door ātman en buddhi naar manas opgetrokken. Van zevenvoudig is de mens een drievoudig wezen, een triade, geworden. Dit gebeurt als wij mensen sterven. Maar wat vindt er plaats als het voor een planeet tijd is om te sterven, bijvoorbeeld die waarop we nu leven? Haar eigen manvantara of periode van manifestatie eindigt en haar pralaya of rustperiode breekt aan. Wat er dan van de mens overblijft zijn alleen de hoogste twee beginselen; wat in manas en in alle vier lagere beginselen was, zal naar buddhi worden opgetrokken.

Wat gebeurt er als het zonnestelsel verdwijnt, als zijn beurt komt om te sterven en in pralaya te gaan? Wat blijft er dan over van het zonnestelsel of van een mens die zich daarin bevindt? Alleen de zuivere monade, zuivere geest; al het overige is opgerold als een boekrol en verzameld in ātman.

We keren nu terug naar wat ik het eerst heb gezegd: een melkwegstelsel, een zonnestelsel, een planeet, een mens, alle volgen hetzelfde patroon. Laten we een melkweg bekijken. Het brahman of de paramaātman van een zonnestelsel of een melkwegstelsel dat is verdwenen omdat het alles, wat zich in de afgelopen periode van manifestatie daaronder bevond, heeft opgerold als een boekrol, bevat alle karmische zaden in zich van die afgelopen periode van manifestatie: alle zaden, de neerslag van gedachten, de geestelijke energieën in hun nirvāṇa, de boezem van ātman. Dan breekt de tijd voor manifestatie weer aan. Er verschijnt een punt in de belichaamde ruimte – de innerlijke werelden van de 'lege' ruimte, wel te verstaan. Wat uit paramātman te voorschijn komt bij het ontrollen van het nieuwe manvantara wordt in het Sanskriet mahābuddhi genoemd, die de verborgen dingen bevat die in het verleden zijn geweest en nu als zaden rusten, om de toekomstige werelden voort te brengen. Ze beginnen zich uit te rollen en worden de mahābhūta's of grote kosmische elementen. Is dit niet precies hetzelfde als wat met de mens gebeurt na zijn devachan? Na zijn dood en een periode van rust in devachan begint de monade in de boezem van ātman zich langzaam te ontvouwen. Ze is als een zich openende rol die laat zien wat karma op die rol heeft geschreven en naar buiten brengt wat de mens in zich heeft. Terwijl hij devachan verlaat en afdaalt om zich te belichamen, begint hij *zichzelf* te reproduceren.

Hij ontrolt zich tot een zevenvoudige constitutie en als dat proces het liṅgaśarīra heeft bereikt, heeft de conceptie van het kind plaatsgehad. Als het kind wordt geboren, zien we het sthūlaśarīra; dan is er een mens met zeven beginselen.

Wedergeboorte betekent: het uit een latente toestand tot activiteit komen van wat was opgeslagen in de hogere beginselen, toen na het vorige leven het sterven plaatsvond. Bij de dood verdwijnen deze tijdelijke lagere dingen en stijgt al wat het beste en edelste daarin was op naar een toestand van sluimer, of slaap of vredige droom, in de drieënige monade. Wedergeboorte is, zoals gezegd, het omgekeerde proces, het ontvouwen, waarbij de drie tot zeven worden. Bij de dood worden de zeven weer de drie.

DE OORSPRONG VAN HET CHRISTENDOM

Ik wil graag over twee punten kort iets zeggen en dan ingaan op de oorsprong van het christendom. Eerst de twee punten: Er is gezegd, en dat is volgens de geschriften van Origenes die nog bestaan niet juist, dat hij reïncarnatie leerde zoals theosofen in deze tijd die term opvatten. Dat is niet zo, want de term zoals wij die gebruiken en begrijpen heeft een speciale technische betekenis. Ongetwijfeld leerde hij preëxistentie van de menselijke ziel en van de zielen van de sterren en van de dieren en van alle bezielde dingen; er is ook een passage die ik in mijn boek *The Esoteric Tradition* heb geciteerd, waarin hij wederbelichaming op aarde leert volgens een eigen opvatting, en zelfs zover gaat dat hij zegt dat het voor een Egyptenaar best mogelijk is in zijn volgende leven als Israëliet of Hebreeër te worden geboren en daarna als een Scyt of iets anders. Er is, geloof ik, maar één vage passage die hierop doelt. Ongetwijfeld leerde hij in zijn tijd meer dan ons is overgeleverd; het is ook waar dat hij enkele heel interessante zaken leerde die theosofen onmiddellijk herkennen en begrijpen omdat ze die prachtige leer zelf hebben ontvangen en bestudeerd. Zoals ik al vaak heb gezegd, verschaft onze studie ons sleutels waardoor we de grote literaire werken uit het verleden kunnen begrijpen en kunnen doordringen tot de betekenis achter de woorden; maar niet theosofisch onderlegde mensen begrijpen die leringen van vroeger misschien niet zoals wij dat kunnen door het gezegende geschenk, theosofie, dat we hebben ontvangen.

Nu het andere punt: 'Dionysius de Areopagiet' is een legendarische figuur. Veel mensen, die zelf voortreffelijke christelijke geleerden zijn, betwijfelen zelfs of zo iemand ooit heeft bestaan. Het enige dat over hem bekend is, is een passage in het Nieuwe Testament, waarin wordt gezegd dat Paulus van de christenen zich eens tot de burgers van Athene richtte; hij sprak op de Heuvel van Ares, de Heuvel van Mars, in het Grieks de Areopagos; een man die daar aandachtig naar de woorden van de spreker luisterde kwam na afloop naar hem toe; zijn naam was Dionysius. Volgens een christelijke legende, mythe, of een verhaal werd deze man de eerste christelijke bisschop van Athene. Een legende! Als er iets is bewezen dan is het dat deze man die in het Nieuwe Testament wordt genoemd, niet de schrijver was van die mystieke

geschriften die bekend staan als die van Dionysius.

Nadat de geschillen rond Origenes waren weggeëbd, zelfs al enige tijd daarvoor, ontdekte men dat er in enkele christelijke sekten bepaalde geschriften in omloop waren die als schrijver iemand met de naam Dionysius noemen; de christenen wezen op de passage in het Nieuwe Testament en zeiden: 'Aha, dit heeft de eerste christelijke bisschop van Athene geschreven'. Er was geen reden om dit te zeggen, maar in die tijd waren de mensen heel goedgelovig; de geschriften werden aanvaard als die van de eerste christelijke bisschop van Athene, de man die op de Marsheuvel stond te luisteren naar de preek van de apostel Paulus. Die geschriften zijn ongetwijfeld buitengewoon interessant en bevatten heel wat feiten die wij esoterisch noemen, gehuld in een neopythagorisch en neoplatonisch kleed.

Nu wil ik iets zeggen over de oorsprong van het christendom. Ik denk dat u het met me eens bent dat er geen ander controversieel onderwerp bestaat waarover zo verbitterd, pro en contra, over en weer, is gediscussieerd, zoveel is geredetwist als over de oorsprong van het christendom. De christenen houden zich natuurlijk aan het orthodoxe standpunt dat we allen kennen. Maar een bijna ontelbaar aantal geleerden maakt bezwaar tegen het orthodoxe christelijke verhaal. Ze hebben heel pijnlijke vragen gesteld: 'Welk bewijs is er in wat u de wereldlijke geschiedenis noemt, dat die persoon die u Jezus de Christus noemt ooit heeft geleefd? Er is geen enkel bewijs in de oude literatuur, buiten uw eigen christelijke geschriften, de vier evangeliën, waarvan de oorsprong onbekend, betwist, en zelfs vol tegenspraak is. Toon ons een bewijs dat uw Jezus Christus heeft bestaan.' Er wordt geen bewijs geleverd – geen enkel is boven twijfel verheven. Dit is een voorbeeld!

Natuurlijk is er, denk ik, geen twijfel mogelijk dat deze grote figuur, deze halfgoddelijke mens die de Grieken een mensgod of godmens noemen, later bekend als Jezus, de Christos of Christus genoemd, heeft geleefd, onderricht heeft gegeven en zijn werk in de wereld heeft gedaan. Theosofen nemen dat aan; maar er is geen exoterisch bewijs voor. Geen enkele profane schrijver in Griekenland of Rome spreekt over hem tot er meer dan honderd of tweehonderd jaar na de veronderstelde datum van zijn geboorte zijn verstreken, toen zijn naam bekend was geworden in de Grieks-Romeinse wereld door het werk van de christenen zelf. Toen begonnen de Griekse en Romeinse geschiedkundigen er natuurlijk over te praten. Er bestaan twee passages die hiermee in tegenspraak schijnen te

zijn: één van de joodse historicus Josephus en één van de Latijnse geschiedkundige Tacitus. Maar er is bewezen dat de bij Josephus gevonden verwijzing een vervalsing is, een tussenvoeging op een later tijdstip, kennelijk van christelijke zijde; die kunnen we dus schrappen. En Tacitus valt onder dezelfde verdenking!

Ik heb dit alleen vermeld om op een feit te wijzen, niet om tijd te besteden aan een interessante historische polemiek. Hoe ontstond het christendom? Wat was de oorsprong ervan? Dit zijn zelfs nu nog lastige onderwerpen om te bespreken. Er zijn in de christelijke kerk zoveel prachtmensen dat men aarzelt iets te zeggen dat onsympathiek of onvriendelijk zou lijken voor de verlangens van hun hart, de aspiraties van hun ziel. Maar het gaat hier niet alleen om sympathie – we bestuderen waarheid en feiten; de heiligste sympathie is onkreukbaarheid en eerlijke taal. Men kan het hartenleed van een mens niet verzachten door tegen hem te liegen – niet lang!

Het christendom ontstond uit een poging van de ingewijden uit die tijd om het wassende getij van degeneratie en verderf te stuiten, dat heel sterk was geworden en met kracht opkwam. Het christendom was oorspronkelijk een leer uit het heilige der heiligen, dat is een leer van het adytum, het binnenste deel van de tempel. Men nam de edele figuur van Jezus of Yēshūa‘, zoals zijn werkelijke naam moet worden uitgesproken (een Hebreeuwse naam die ‘verlosser’ betekent, wat interessant is), – men koos deze edele figuur als leraar, omkleedde hem als de centrale inwijdingsfiguur met wat in de adyta plaatsvond, en bracht deze leringen of feiten in enigszins verhulde allegorische vorm naar buiten. Resultaat: de vier evangeliën. Daarom verschillen die onderling aanmerkelijk van elkaar. Daarom lijken ze ook zoveel op elkaar. Dat is de reden van de tegenstrijdigheden waar heel wat geleerden op hebben gewezen. Ze werden niet geschreven als een getrouw *historisch* verslag van het leven en het werk van een joodse rabbi, een joodse leraar, maar werden geschreven door vier verschillende ingewijden, die de fundamentele mysterieleringen van het heiligdom weergaven en de figuur van de edele avatāra Jezus als kapstok gebruikten om het prachtige verhaal aan op te hangen.

Ik wil u eraan herinneren dat niemand weet wie deze evangeliën heeft geschreven; niemand weet wanneer ze zijn geschreven; zelfs met de grootste inspanning konden christelijke geleerden deze twee eenvoudige vragen niet beantwoorden: *Wie heeft de evangeliën geschreven? Wanneer werden ze geschreven?* Het enige wat de geleerden kunnen doen is bij bena-

dering een periode aangeven en zeggen: We kunnen tot zover het spoor ervan volgen. Daarvóór . . . Wie schreef ze? De gelovigen zeggen eenvoudig: Mattheus, Marcus, Lucas en Johannes. De geleerden wijzen erop dat deze evangeliën zelf aangeven dat ze werden geschreven 'naar' Mattheus, 'naar' Marcus, 'naar' Lucas en 'naar' Johannes. Stel dat *De Geheime Leer* een boek was waarvan de schrijver niet bekend was en op het titelblad niet 'H.P. Blavatsky' stond, maar '*De Geheime Leer* naar H.P. Blavatsky'. Begrijpt u wat ik bedoel?

In de tijd dat deze vier evangeliën in omloop werden gebracht waren er christenen in vrijwel het hele Romeinse rijk, dat toen ook de Griekse wereld omvatte; en deze vier evangeliën werden geaccepteerd. Waarom? U kunt die vraag zelf beantwoorden. Ze werden geaccepteerd omdat sommige mensen ze mooi vonden. Ze vertelden een mooi verhaal, een mystiek verhaal, een verhaal dat een grote aantrekkingskracht uitoefende op het hart van de mensen. Sommige mensen vonden ze mooi en accepteerden ze. Anderen hielden er niet van en wilden ze niet aanvaarden; maar degenen die ze wel accepteerden gaven ze door aan hun vrienden en het gevolg was dat algauw de christelijke kerk werd gevormd, met al haar verschillende sekten en haar vier orthodoxe evangeliën. Daarbij moet u bedenken dat zelfs de christenen enkele heel fundamentele leringen van het christendom zo weinig begrepen, dat de christelijke kerk enkele eeuwen later in tweeën werd gesplitst tengevolge van het zogenaamde geschil over de emanatie van de twee personen van de drieëenheid uit de Vader; de een was de kerk van Rome, de ander de zogenoemde Grieks-orthodoxe kerk, die ook die van Rusland is. Dit was de zogenaamde *filioque*-controverse: *filioque* betekent 'en van de Zoon'; dat wil zeggen dat de kerk van Rome, die de westerse wereld vertegenwoordigde, zei dat de Heilige Geest 'uit de Vader *en uit de Zoon*' voortkwam; de Griekse kerk verkondigde daarentegen dat zij zich hield aan de leer van de eerste christelijke kerkvaders door te verklaren dat de Heilige Geest uit de Vader voortkwam en daarna de Zoon uit de Heilige Geest. Anders gezegd: de westerse kerk leerde de emanatie als volgt: Vader, Zoon, Heilige Geest; de Griekse kerk leerde haar als: Vader, Moeder (Heilige Geest) oorspronkelijk de goddelijke, vrouwelijke ouder, met vrouwelijke kenmerken en de geest van liefde waaruit de Zoon van de Heilige Geest ontstond – de nakomeling ervan, de Logos of Zoon.

Ik zou tien dagen en nachten met u kunnen spreken, en ik zou toch moeten terugkomen op het ene feit dat ons, denk ik, interesseert, name-

lijk dat het christendom zijn oorsprong vond in een heel vroege en heel serieuze poging van mannen en vrouwen, die we nu theosofen zouden noemen, halfingewijden, die probeerden leringen in de wereld in omloop te brengen die het menselijke hart vrede en zijn denken licht zouden geven en de kracht om de problemen en moeilijkheden van het leven tegemoet te treden en zo het getij van degeneratie en zedeloosheid te stuiten. Dat mislukte. De poging had eerst gedeeltelijk effect en mislukte toen en het gevolg was een heel krachtige, totaal exoterische kerk die nu feitelijk bezig is uiteen te vallen. Waarom? Omdat de geest van de menselijk-goddelijke stichter Jezus de Christus eruit is verdwenen; al binnen 300 jaar na de veronderstelde tijd van het leven van Jezus was die eruit verdwenen – en niemand weet wanneer hij werkelijk leefde! Er was absoluut geen bewijs dat hij leefde in de tijd die daarvoor wordt aangenomen.

Anders gezegd, het vroegste, oorspronkelijke christendom was een beweging van serieuze theosofen en quasitheosofen die iets wisten van de leringen van het heilige der heiligen, zoals Origenes, die zelf de riten van Eleusis in Griekenland had meegemaakt. Natuurlijk waren de riten van Eleusis in die tijd erg gedegenereerd; ze waren niet meer dan een vorm geworden, maar er was toch nog iets van over; deze mensen hadden daar iets geleerd. Maar al heel gauw liep de christelijke beweging uit de hand. Het verlangen zijn medemensen uitsluitend langs geestelijke weg te leiden en te onderrichten raakte verloren; in plaats daarvan ontstond het verlangen naar macht, bekendheid of positie en persoonlijk bezit. Het resultaat is de christelijke kerk zoals we die nu hebben, de christelijke beweging zoals we die nu in al haar verschillende vertakkingen kennen. Ik weet waarover ik spreek, mijn eigen vader was predikant. Hij bestemde mij voor de kerk. Maar ik ben niet ingetreden, dat kon ik niet. Ik denk dat ik de jaren tussen 12 en 18 van dit lichaam doorbracht met de meest ijverige, vanuit het hart gevolgde studie van de oorsprong en de bewijzen van het christendom die een arme gefolterde jongen ooit heeft moeten volgen. Als ik gefolterd zeg bedoel ik foltering voor hoofd en hart. Het heeft me heel wat gekost mijn vader teleur te stellen, want ik had diepe eerbied voor hem. Maar aan zijn wens kon ik niet voldoen!

Wel heb ik ontdekt dat mensen die de spot drijven met het christendom dwaas zijn. Laten ze de schijnheiligheid bespotten en de onoprechtheid aan de kaak stellen. Dat is misschien op zijn plaats. Er moeten nu eenmaal vernietigers in de wereld zijn; soms zijn die nodig. Maar iemand – en ik weet dat uit mijn eigen studie – die in het christendom alleen een

stelsel ziet dat in oorsprong is gebaseerd op priesterpolitiek, misleiding en bedrog, is kwaadwillig of dwaas. Dat is mijn mening. Men zal een theosoof nooit één woord horen zeggen tegen de leringen van de avatāra Jezus. Hoe zouden we dat kunnen? Hij is één van de onzen! Maar zijn leringen zijn niet de gedegenereerde kerk die daarvan is afgeweken en ze heeft vergeten. Toch is zelfs nu nog de glans van de ondergaande zon in de zogenaamde kerk van Christus te vinden; nog steeds is er iets aanwezig van het oorspronkelijke aroma uit het hart en het hoofd van die grote godmens – op zijn minst iets dat werkelijk bestaat – een zweem van hogere en edeler dingen dan de puur materiële denkbeelden van de verblinde wereld om ons heen!

Voor mij is dus het christendom, als het wordt begrepen en toegelicht, theosofisch: ik zou niet willen zeggen dat het theosofie is, maar wel theosofisch; en zelfs de christelijke kerk bevat genoeg om ons respect en onze vriendelijke gedachten te verdienen. Alleen al het feit dat ook nu de straal die uit het hart van de grote stichter stroomt, duizenden of tienduizenden mensen – vroeger waren het er tientallen miljoenen – die nog oprechte christenen zijn, in bepaalde opzichten kan bemoedigen en helpen, toont aan dat de nacht in de christelijke kerk toch nog niet is gevallen, dat het licht niet helemaal zonder effect is gebleven.

DE BEGINSELEN IN DE CONSTITUTIE VAN EEN BOEDDHA

Ik wil eerst enkele opmerkingen maken over de beginselen in de constitutie van een boeddha. Ik vraag me af of u werkelijk begrijpt in wat voor toestand de beginselen van een mānushyaboeddha verkeren. Wij mensen zijn nu in de vierde ronde en in het vijfde wortelras daarvan; dat wil zeggen dat we vanuit een psychologisch standpunt actief functioneren in de kāma-mānasische delen van onze constitutie. Zodra we hebben geleerd in de mānasische delen te functioneren, zijn we vijfderonders; of, als we aan de meerderheid van de mensheid denken, beginnen we aan de vijfde ronde. Zo is het ook als ons zelfbewustzijn gaat functioneren in de buddhi in ons: dan zijn we boeddha's. Dat gebeurt pas in de zesde ronde. Hoewel Gautama de Boeddha in deze vierde ronde leefde, was hij al zover geëvolueerd dat hij in zijn zesde beginsel of zijn buddhi leefde en zelfbewust was; daarom werd hij een zesderonder of een mānushya, menselijke, boeddha genoemd. Maar we moeten hierop letten: wanneer een wezen zoals een mens in zijn evolutiestadium van deze vierde ronde erin slaagt in buddhi in hem te leven, is hij nirvāṇa ingegaan. Nirvāṇa heeft verschillende niveaus of graden, evenals devachan of kāmaloka of het aardse leven. Maar wanneer een mens heeft geleerd in de buddhi van zijn constitutie te functioneren en te leven, is hij een boeddha en zijn zijn hogere beginselen de volmaakte rust en vrede ingegaan – nirvāṇa.

Maar wat gebeurt er met de lagere delen van zijn constitutie? Ze bestaan nog steeds, want hij is, *ex hypothesi*, nog altijd een mens; ze zijn er nog en leven voort omdat deze lagere delen van zijn constitutie uit monaden bestaan, evenals de hogere delen. Deze lagere monaden van de constitutie van de boeddha zijn lerende, groeiende, evoluerende entiteiten of wezens. Als dus in het geval van een boeddha de hogere delen nirvāṇa zijn ingegaan, dat wil zeggen het hemelse boeddhaschap hebben bereikt, dan leven de buddhi-mānasische delen, de bodhisattva in de boeddha, nog steeds; zodra de boeddha zijn stoffelijk lichaam aflegt, of de bodhisattva in hem zijn stoffelijk lichaam aflegt en lichamelijk sterft, dan leeft voor die geboorte de bodhisattva verder als een nirmāṇakāya; dit bodhisattvadeel van de boeddha, van wie de hoogste beginselen in nirvāṇa zijn, verschaft het psychische apparaat dat nodig is voor het belichamen van de goddelijke straal vanuit de godheid en het voortbrengen van een avatāra; dit

gebeurde in het geval van Jezus of Śaṅkarāchārya of Lao-Tse en anderen.

Bedenk ook dat avatāra's geen karma uit het verleden en geen toekomstig karma hebben; want zij kunnen niet opnieuw leven. Ze leefden nooit eerder omdat ze het product van magie zijn – een zelfbewust levend samenstel, voortgebracht door het samenvloeien of samengaan van drie verschillende bewustzijnsstromen: de goddelijke straal van boven, het psychische gestel van de boeddha en de bijeengebrachte lagere elementen die bij een gewone gang van zaken een stoffelijke mens zouden hebben voortgebracht – misschien van het gemiddelde type, misschien iets hoger.

Iemand is dus een boeddha wanneer zijn hoogste delen in nirvāṇa zijn en de hogere tussenliggende of de hoogste menselijke delen van hem buddhi-mānasisch zijn; dit gedeelte leeft voort als leraar, als een bodhisattva-nirmāṇakāya, als verlosser van de mensen. Verder is er het stoffelijk lichaam met zijn vitaal-astraal gestel dat tenslotte sterft.

DE NEERGAANDE BOOG EN DE OPGAANDE BOOG

Er zijn mij twee vragen gesteld die ik nu wil beantwoorden. De eerste is: als we afdalen langs de schaduwboog geraken we in de stof; onze mooie geestelijke vleugels worden gekortwiekt. Als we omhooggaan uit de stof langs de opgaande boog, worden onze vleugels weer sterk; we vliegen als het ware de ether in. De neergaande boog werkt verdichtend; de opgaande boog heeft een tegenovergestelde werking, maakt etherischer. Wil dat zeggen dat we bij het afdalen langs de neergaande boog dingen doen – en door de ons omringende krachten bijna gedwongen worden te doen – die we op de opgaande boog slecht of verdorven zouden noemen? Met andere woorden, is zelfzucht op de neergaande boog iets waar de natuur om vraagt, of niet?

De andere vraag is: Wat is het in de mens dat hem doet zondigen, de oorzaak van wat wij mensen kwaad doen of zelfzucht noemen?

Op de eerste vraag antwoord ik dat volgens mij *De Stem van de Stilte* dit alles prachtig samenvat: Werk met de natuur mee; dat betekent met de stroom van de evolutie, in welke richting die ook vloeit, wat wil zeggen de wil en de energie van de goden; de natuur zal zich dan voor u buigen en u meester noemen. Zodra we proberen tegen de stroom in te zwemmen, *in adversum flumen*, stellen we ons tegenover de stroom van de zich ontvouwende of zich invouwende evolutionaire vooruitgang van de natuur; we gaan dan tegen haar zogenaamde 'wetten' in, d.w.z. tegen haar wil; daardoor worden we tovenaars. Ik geloof dat dit alles is samengevat in het citaat uit *De Stem van de Stilte*: Werk met de natuur mee, doe wat de natuur wil en ze zal zich voor u neerbuigen.

Voor we deze gedachte laten rusten, vraag ik u dit niet verkeerd op te vatten. Als een theosoof en vooral een esotericus over de 'natuur' spreekt, bedoelt hij niet alleen de stoffelijke of de astrale natuur. Hij denkt dan niet zozeer aan de lagere delen van de enorme menigten levens die het heelal vormen; hij bedoelt die wel, maar zijn aandacht is vooral gericht op de kosmische logos, de goddelijke kosmische gids en het onpersoonlijk geworden geestelijke licht van de wereld. Hoewel ons lichaam en de lagere delen, door samen te werken met de natuur, bijdragen aan het verdichten en vast worden, betekent 'met de natuur meewerken', zelfs op de neergaande boog, een nog vollediger volgen van en zich vereenzelvigen

met de onpersoonlijke, volslagen onzelfzuchtige wetten van de kosmische harmonie. Daarom zijn zelfzucht en egoïsme, zelfs op de neergaande boog, even verkeerd als wanneer ze nu in praktijk worden gebracht, nu we de opgaande boog beginnen te beklimmen.

Nu de tweede vraag. Wat is het in de mens dat hem doet zondigen? Welk deel van de mens zondigt? Is dat zijn lichaam? Kennelijk niet, want zijn lichaam is maar een slaaf, een werktuig voor het inwonende denken. Een dood lichaam zondigt dus niet, stokken en stenen zondigen niet. Is het de geest van de mens? Duidelijk niet, want die is *ex hypothesi* vlekkeloos en zonder zonden, en heeft de essentie van het goddelijke. Evenmin is het het liṅgaśarīra en ook zijn het niet de levenskrachten, want die zijn niets anders dan door de wil aangedreven levensstromen, geleid door de ziel. Dan zegt u misschien dat de mens door kāma zondigt – door zijn begeerten en hartstochten. Is dat zo? Ik zeg u: nee. Wat in de mens zondigt is zijn verstand. Zonde zit in de keuze, in daden. Het gaat om het pad van de rechterhand of van de linker. De zonde of het kwaad doen hangt af van de keuze.

Neem een kind; vóór een kind heeft geleerd onderscheid te maken tussen goed en kwaad zondigt het niet, wat het ook doet; het is verstandelijk onbewust en onwetend. Een dier zondigt niet; het heeft niet het vermogen van de mens om te kiezen. Het vermogen om te kiezen ontwikkelt zich langzaam omdat de mānasische kracht ook langzaam tot werkzaamheid komt; het vermogen om te kiezen van een dier is gering, vergeleken met de keuzemogelijkheid van de mens. Daarom zeggen we dat het dier niet kan zondigen. De mens zondigt omdat hij verkeerd kiest, omdat hij verkiest zijn innerlijke vermogens te misbruiken.

De wezens die langs de schaduwboog afdaalden zondigden niet voor ze het denkvermogen verkregen. Het denkvermogen bracht inzicht en inzicht betekende keuze. Toen ze konden zien, konden ze kiezen. In een nacht die volkomen duister is en waarin men de splitsing van de weg niet ziet, kiest men niet omdat er niets te kiezen valt. Maar als het licht wordt en men ziet dat de weg zich naar rechts en naar links splitst, doet men een keuze. Dat is de gedachte.

Zonde betekent een verkeerde keuze; zonde betekent misbruik van het denken; daarin ligt precies de oorzaak dat het vierde wortelras ten onder ging. De verschrikkelijke gevolgen, of de enorme kracht die door verkeerde keuzen was opgewekt, werden teweeggebracht omdat het het vierde wortelras was waarin kāma het sterkst was ontwikkeld of geëvolu-

eerd. Het kwaad zat in de verkeerde keuze en het verkeerde gebruik van het denkvermogen. De mens zondigde in zijn verstand, in zijn verbeeldingskracht, in zijn denken, in zijn keuzen. Er bestaat een oud Latijns spreekwoord dat van oudsher door christenen is aanvaard: *Ubi voluntas est, peccatum est; ubi voluntas non est, peccatum abest.* Waar de wil is (d.w.z. keuze), is zonde; waar geen wil is (d.w.z. geen keuze), is geen zonde. Een volslagen krankzinnige zondigt niet, wat hij ook doet, want de keuze ontbreekt.

Zelfzucht ontstaat dus door in ons leven de verkeerde wegen te kiezen en door ons denkvermogen daarvoor te gebruiken. Misbruik van onze vermogens, daarin ligt de zonde.

Zodra de zonen van het denkvermogen op de neergaande boog het licht in de onbewuste 'mensen' van die tijd ontstaken, konden deze mensen zondigen, en begonnen te zondigen. Omdat ze echter nog betrekkelijk etherisch en ongeëvolueerd waren, waren hun keuzen zwak, weifelend, en bezat kāma niet veel kracht; hun wilskracht was nog niet helemaal ontwikkeld vóór het vierde wortelras tot volle bloei kwam en het denken krachtig kon kiezen en handelen. Daarom zal in de vijfde ronde de grote tijd van keuze aanbreken, als het denkvermogen volledig is ontwikkeld; in die toekomstige vijfde ronde zullen diegenen naar het rechterpad gaan die het boeddhaschap zullen bereiken aan het einde van het kosmische manvantara of ketenmanvantara; naar de linkerzijde gaan diegenen die niet 'slagen'.

Het is nu de tijd, begin nu. Ik zeg u dat u al uw latente en verzamelde geestelijke kracht nodig zult hebben. Denk niet: 'O, deze ene keer kan het nog wel ongestraft; dit is de laatste keer.' Pak uzelf aan. Uw daad is goed of slecht afhankelijk van uw keuze. Ik hoop zo dat u dat begrijpt. Ik wilde dit naar voren brengen omdat u in de komende jaren zult ontdekken hoe geweldig belangrijk het is; belangrijk om aan te denken in uw gesprekken met anderen; belangrijk om aan te denken en in uw eigen leven toe te passen. Wees nooit bang om te kiezen, al is de hele wereld tegen u, en voelt u dat u gelijk heeft – *houd stand*; maar aarzel niet te veranderen, al is de hele wereld tegen uw verandering en voelt u dat de verandering juist is – *verander dan*, en uw handelen zal vol deugd en zonder zonde zijn. Zien en kiezen naar uw beste inzicht en uw hoogste ethische instinct is iets dat altijd nodig is.

SYMBOLIEK IN HET VERHAAL VAN JEZUS

Mag ik uw aandacht vragen voor één feit? De moeilijkheden die zich bij het interpreteren van de geschiedenis van Jezus, zijn incarnatie, zijn leven en zijn dood voordoen, kwamen voort uit het feit dat zogenaamde exegeten proberen onnatuurlijke en onmogelijke dingen uit te leggen. Het moderne kritische onderzoek heeft dit natuurlijk duidelijk aangetoond; maar veel mensen die innerlijk aan hun geloof zijn gehecht, vinden het moeilijk de uitspraken van het moderne kritische onderzoek te aanvaarden en verheugen zich er altijd over als deze moderne kritische onderzoekers ongelijk blijken of bleken te hebben.

Feitelijk is de hele geschiedenis van Jezus, later de Christos genoemd, zoals ze in het Nieuwe Testament wordt geschetst, een mysterieverhaal; een reeks mystieke legenden, gevlochten rond het leven van een man die werkelijk heeft geleefd – een groot en edel mens, een echte wijze en ziener, in feite een avatāra; deze mystieke legenden kwamen echter in geen enkel opzicht overeen met de werkelijke gebeurtenissen in het stoffelijke bestaan van deze wijze. U zult, hoop ik, begrijpen dat dit mysterieverhaal in dramatische vorm bepaalde belangrijke gebeurtenissen weergeeft, die plaatsvonden in inwijdingskamers of crypten en dat de in het mysterieverhaal opgenomen gelijkenissen ook duidelijk, hoewel beknopt, verwezen naar bepaalde grondleringen die op zulke momenten aan de neofieten werden gegeven.

Zoals in het geval van individuele personen de inwijdingscyclus eenvoudig het grootse gebeuren van het kosmische bestaan nabootste, zo geeft ook het Nieuwe Testament in zijn symbolische allegorie en beeldspraak een beschrijving van de belichaming van de kosmische geest in het stoffelijke bestaan en is daarnaast een gesluierd, geheim verhaal uit de inwijdingscrypte.

Ik wil u wijzen op één feit uit de mysteriën om dit punt te illustreren. In de tekst van het verhaal over Jezus wordt vermeld dat hij op een ezel en het veulen van een ezel naar Jeruzalem kwam en er binnenreed; daarna begon zijn levenswerk in het aardse Jeruzalem – het stoffelijk bestaan dat, volgens de legende, leidde tot zijn arrestatie, zijn verhoor ten overstaan van de Romeinse procurator Pontius Pilatus, en zijn dood.

Ik kan u zeggen dat in de mystieke cyclus van het Nabije Oosten, dat

nu Klein-Azië heet, de planeet Saturnus in mystieke taal vaak een 'ezel' werd genoemd, of liever, de ezel stelde in de mystieke symboliek die planeet voor. En het 'veulen van de ezel' was in dezelfde mystieke symboliek deze aarde, want de zieners uit de oudheid zeiden dat deze stoffelijke aardbol onder de rechtstreekse vormende invloed stond van de planeet Saturnus.

Als u verder bedenkt dat de cyclische omzwervingen van de monade in het zonnestelsel strikt wetmatig en ordelijk plaatsvinden en langs routes die van de ene planeet naar de andere lopen; en als u ook bedenkt dat het aardse Jeruzalem volgens de joodse symboliek deze aarde was, zoals het hemelse Jeruzalem volgens de christelijke symboliek het bestaan was in geestelijke sferen en het doel dat de mens door evolutie moet bereiken, dan krijgt u misschien een helderder idee van wat ik u in het kort en gedeeltelijk probeer te vertellen.

De geestelijke ziel rijdt 'Jeruzalem' binnen – het stoffelijke bestaan – op een ezel, dat is Saturnus, en het veulen van een ezel, onze aarde; de monade, de christusgeest, die op die manier in de stof neerdaalt, wordt op het kruis van de stof gekruisigd – dat wil zeggen wordt verraden en gekruisigd, volgens de platonische beeldspraak van de Ouden.

Ik laat het aan u over wat u met deze buitengewoon mystieke gedachte doet; want als uw geest wakker is en u heeft geprofiteerd van de aanwijzingen die u zijn gegeven, dan zal deze gedachte voor u een voorbeeld zijn van de ingewikkelde manier waarop tenminste een deel van de christelijke geschriften zijn geschreven. Waarvoor u altijd moet waken is om ook maar één enkele regel van deze christelijke geschriften te lezen alsof die een concrete historische gebeurtenis weergeeft. Elk thema of denkbeeld in de christelijke geschriften is allegorisch, en verwijst rechtstreeks naar de inwijdingscyclus en naar enkele leringen die tijdens de inwijdingsceremoniën werden gegeven.

Jezus heeft geleefd. Welke naam hij ook had, de als Jezus bekende persoon was een echt mens, een grote wijze. Hij bestond inderdaad en bovendien was hij een avatāra. Hij stierf, of liever verdween, en rond zijn persoonlijke individualiteit of individuele persoonlijkheid werden gebeurtenissen verzameld, gegroepeerd, bijeengebracht uit de inwijdingscyclus van het Nabije Oosten; ze werden gehuld in het kleed van de legenden die de westerse wereld nu bezit in wat ze het Nieuwe Testament noemt. Met andere woorden, de persoon Jezus, de avatāra, werd gebruikt als symbolische figuur om wie inwijdingsgebeurtenissen werden geweven

in mystieke en allegorische vorm; dit literaire materiaal werd tenslotte ingekort tot wat nu de boeken van het Nieuwe Testament wordt genoemd. Tot besluit, Jezus werd niet lichamelijk gekruisigd en stierf ook niet een gewone lichamelijke dood.

KANSEN IN HET KALIYUGA

We leven in een interessante tijd, een tijd waarin geschiedenis wordt gemaakt. Ik geloof niet dat er volgens de nu beschikbare historische gegevens ooit een tijdperk is geweest waarin ernstige onderzoekers van de oude wijsheid, die wij theosofie noemen, kansen hadden zoals *wij* nu hebben. Het zijn juist de spanningen en de druk die ons hart openen en de sluiers om ons denken wegnemen. Hetzelfde slaat, zoals onze meesters ons hebben gezegd, op kaliyuga, de ijzeren eeuw; een hard en streng tijdperk waarin alles intens en intensief beweegt en alles moeilijk gaat; maar ook juist de tijd waarin geestelijke en intellectuele vorderingen het snelst kunnen worden gemaakt. Er zijn in het verleden werkelijk tijden geweest waarin chela's of leerlingen wensten dat de omstandigheden moeilijker waren om hun de kans te geven sneller vooruit te komen.

In de Gouden Eeuw, een prachtige tijd om van te dromen, in de zogenaamde eeuw van Saturnus, een tijd van menselijke onschuld, liep alles soepel en mooi en werkte heel het omringende bestaan mee om alles mooi en aangenaam te maken, en er is iets in ons hart dat vurig verlangt daarnaar terug te keren, maar dat is niet waar een chela naar verlangt. Hij verlangt naar kansen; hij wil klimmen; hij wil toetsen wat in hem is, van binnenuit groeien.

Is het geen vreemde paradox dat juist in het hardste en wreedste van alle yuga's het snelst vooruitgang kan worden geboekt? Ik denk dat die gedachte een wereld van wijsheid bevat en ik spreek er hier over omdat ik nog maar enkele dagen geleden een heel aandoenlijke brief ontving van een van de 'onzen' die wilde weten of er niet iets goeds in kaliyuga zit, of dat de mensheid zonder hoop ten onder moet gaan. Het is juist de tijd waarin gelegenheden tot vooruitgang zich het meest voordoen! Het is een tijd van kansen.

DE EUCHARISTIE

Het sacrament van de eucharistie was aanvankelijk een leer van het oorspronkelijke christendom die aangaf hoe de ziel van de mens geestelijke eenheid kon bereiken met de innerlijke Christus – als het ware een straal van de kosmische Christus – waardoor, als deze vereniging of yoga volledig was, de mens een godmens werd.

Andere religies spreken over de innerlijke boeddha, en de kosmische boeddha, waarmee men niet Gautama, de hindoeleraar bedoelde, maar een kosmische boeddha van wie Gautama een straal was, zoals Jezus de avatāra een straal was van wat de christenen de kosmische Christus noemen.

Deze mooie en werkelijk heilige christelijke leer hoe deze yoga of eenwording kon worden bereikt, ging na korte tijd, tengevolge van een aantal samenvallende oorzaken, in de christelijke kerk verloren en werd vervangen door een ceremonie. Met andere woorden, men stelde een ceremonie of rite in de plaats van de occulte esoterische leer die, behalve door heel weinigen, was vergeten. Die weinigen probeerden het totaal verloren gaan van het wonder uit de boezem van de christelijke kerk en het christelijke denken als het ware tegen te houden of te beperken. Velen van hen waren van oorsprong heidenen die tot de nieuwe theosofische beweging, want dat was het vroegste christendom, werden aangetrokken, omdat ze aanvoelden dat die een nieuwe impuls van geestelijke kracht betekende; ze ontleenden de eucharistie aan de ceremoniën van de mysteriën van Dionysus. De dionysiën, de dionysische mysteriën, kenden een communie waarin de priesters en de gemeente samen dronken van het bloed en aten van het vlees van hun godheid Dionysius. Het bloed was wijn, het vlees was graan, brood zo u wilt, of tarwe.

De christenen namen dit over omdat zij iets begrepen van de innerlijke betekenis van dit dionysische symbool, en dat is de oorsprong van wat de christenen zelfs nu nog het heiligste mysterie in de christelijke kerk noemen – wat het oorspronkelijk ook was; ze zetten een traditie voort, maar vergaten de oorspronkelijke waarheden ervan.

Zelfs nu nog kunnen we zeggen dat de heiligste leer die we als theosofen hebben, ons heiligste mysterie of ons meest occulte streven, is zo te leven en te denken en te studeren en getraind te worden dat de individu-

ele mens één wordt met het goddelijke. We bevinden ons op de opgaande boog, zodat we deze eenwording nu tot stand kunnen brengen – sommigen meer dan anderen. Als de eenwording volledig is, is er sprake van een boeddha of een christus. Als de eenwording minder volledig is, spreken we van een mahātma of een van de hoogste chela's. Is de eenwording nog onvollediger dan gaat het over enkele groten uit de geschiedenis van de mensheid, meestal op het gebied van filosofie en religie: grote denkers en leraren zoals Pythagoras en Plato en Empedocles en andere wijzen uit Egypte en Syrië en in de druïdische streken van Duitsland, Frankrijk en Groot-Brittannië en ook in Perzië. Op een nog lager niveau gaat het om die mensen die iets hebben opgevangen van de verheven zienswijze en door die glimp van licht zo in vervoering raakten dat hun hele verdere leven aan die luister werd gewijd. Dit zijn de chela's en de grote figuren van ons mensenras. Dat kunnen we allen min of meer worden.

Een slotgedachte over dit onderwerp: Als de dionysiën spraken over het drinken van wijn als het bloed van hun god en het tot zich nemen van het vlees door middel van graan, tarwe of brood, bedoelden ze dat nooit letterlijk zoals nu wordt aangenomen in het ouderwetse orthodoxe christendom. Ze bedoelden het in de mystieke zin die ik nu zal toelichten. In de oude landen rond de Middellandse Zee betekende het bloed van de god altijd de kosmische levenskracht die wij jīva, het leven of het goddelijke leven noemen. Het bloed van Christus, de kosmische Christus, duidde dus niet letterlijk op bloed; men gebruikte het woord zoals het zelfs in de mozaïsche boeken van de joden wordt aangetroffen: 'in het bloed is het leven'. Het bloed werd het symbool voor het leven of de levenskracht van de Christus, de goddelijke levenskracht in ieder mens, die hem transformeerde en ophief zodat hij een werd met de Christus of de Boeddha. In die zin verhief de neofiet, door training, inspanning, vurig verlangen en studie zijn eigen leven, met als doel omhoog te streven, universeel te worden, een te worden met het universele leven. Deze eenwording of yoga noemden ze 'communie': de mens onderhield zich daarna met de kosmische geest. 'Ik en mijn Vader zijn één', zei Jezus.

Brood, graan of tarwe had in oude tijden altijd de symbolische betekenis van intellect, intellectuele kracht. Dit is een interessant onderwerp voor wie technische theosofie bestudeert. De Ouden zeiden dat tarwe oorspronkelijk van de planeet Venus naar deze aarde werd gebracht. In het kosmische plan vertegenwoordigt de planeet Venus wat wij mensen het hogere manas in de menselijke constitutie noemen, waar de Christus

of de Boeddha in ons werkt. De wijnstok kwam volgens de oude Grieken en de Latijnse volkeren oorspronkelijk van de planeet Jupiter. Ze zeiden dat de planeet Jupiter onze levenskracht of *anima* of jīva, ons leven, beheerst. En jīva vloeit rechtstreeks uit ātman voort.

Al deze samenkomende en met elkaar samenhangende ideeën uit het denken in de landen van de klassieke oudheid rond de Middellandse Zee werden door de vroege christenen overgenomen; zij brachten ze bijeen en vervlochten ze tot een mooie en wonderlijke leer van eenheid; toen later de waarheid verloren ging, verzamelden ze de dionysische gedachten, wijzigden die enigszins en gaven er nieuwe namen aan; zo ontstond de christelijke communie als ceremoniële rite in de kerk, een herinnering aan het proces waarin de oprechte christianos, iemand die 'vervuld is van de christos', één wordt met het goddelijke.

Het woord 'christen' betekende oorspronkelijk iemand die vervuld is van Christus, iemand die de Christus door die vereniging, die yoga, die communie in zich had opgeroepen, precies de gedachte die ik probeer naar voren te brengen. Oorspronkelijk werden christenen geen christenen genoemd. Zij waagden het niet zichzelf de naam van hun grote avatāra te geven. Dat zou precies hetzelfde zijn als wanneer wij ons boeddha's zouden noemen, als Boeddha onze leraar was. De christenen noemden zich aanvankelijk chréstoi, een Grieks woord dat 'waardigen' betekent; of, zoals wij het tegenwoordig zouden noemen, volgelingen, leerlingen, discipelen van de Christus; de christenen zelf vertellen ons dat ze voor het eerst christenen werden genoemd in Antiochië, in Syrië; en de hemel mag weten wanneer dat was! Misschien was het pas in de derde of vierde eeuw.

'ER IS GEEN EEUWIG ONVERANDERLIJK BEGINSEL IN DE MENS'

We hebben misschien niet allen de uitspraak van onze leraren volledig begrepen, in het bijzonder die van de Boeddha, maar ook van H.P.B. op verschillende plaatsen en van mezelf in mijn *Beginselen*, namelijk dat er geen 'eeuwig onveranderlijk' beginsel 'in de mens' is. Als u echter de bladzijde omslaat, treft u de passage aan dat de verschillende monaden in de constitutie van de mens kinderen zijn van vorige manvantara's, wat erop wijst dat er in de mens beginselen of elementen zijn die enorm lange perioden in de tijd blijven bestaan. Hoe kan in hemelsnaam deze laatste uitspraak waar zijn als de vorige ook waar is? Ik vestig uw aandacht op deze schijnbare tegenstrijdigheid, een echte paradox, omdat ik besef dat velen behoefte hebben aan opheldering van deze strijdige uitspraken.

De leer van Gautama Boeddha is, als ze goed wordt begrepen, dezelfde als de leer van Jezus van de christenen en van alle mahātma's van onze eigen esoterische school van onderricht; namelijk dat er geen 'eeuwig, onveranderlijk' beginsel in de mens bestaat, dat verschilt van de rest van het heelal dat, al wentelend en evoluerend, voortdurend verandert.

Volgens het oude idee van alle orthodoxe – verstarde – religieuze of filosofische scholen is er in de mens een individualiteit die onveranderd blijft bestaan; een voorbeeld daarvan vinden we in de christelijke leer van de persoonlijke 'ziel' die, naar men veronderstelt, door de almachtige God wordt geschapen en eeuwig *als die ziel* blijft voortbestaan en nooit anders kan zijn dan wat ze is; d.w.z. nooit het kosmische leven kan ingaan, behalve als een niet-veranderende bezoeker, of, zo u wilt, als een niet-veranderende waarnemer; stilzwijgend volgt daaruit, dat ze als zo'n niet-veranderende entiteit geen wezenlijk deel van het kosmische leven uitmaakt: geen leven van zijn leven, been van zijn been, essentie van zijn essentie. Die orthodoxe en exoterische religies en filosofieën stellen namelijk voorop dat het heelal slechts een tijdelijke en voorbijgaande schepping van een veronderstelde God is, en dat de onveranderlijke ziel zich alleen als gast in het heelal bevindt, als waarnemer of leerling – niet, zoals hierboven gezegd, als een wezenlijk en eeuwig onafscheidelijk deel van de kosmische essentie.

Vanuit het standpunt van de esoterische filosofie, die de mens ziet als

een wezenlijke en onscheidbare vonk van de kosmische essentie, en daarom voor altijd een deel ervan, bestaat er in de constitutie van de mens geen beginsel of element dat eeuwig aanwezig is als ziel, die alleen verandert door wat ervaring of groei toevoegt.

Er is in de mens geen blijvend en eeuwig onveranderlijk ego of ziel of zelfs geest, een ego of ziel of geest die in ieder mens wezenlijk verschilt van die in elk ander mens; er is ook niet een blijvende en onveranderlijke individualiteit die in de ene god verschilt van die in een andere god. Ze veranderen alle, alles groeit, het heelal zelf en alles wat zich daarin bevindt en daartoe behoort, waaronder onze menselijke ziel en de geestelijke beginselen. We komen allen voort uit dezelfde onmetelijke schoot van bewustzijn-leven-substantie die een eenheid vormt en één is; als individuen en nog meer als personen zijn we illusies vergeleken met het eeuwige; want dat is eeuwig Zichzelf. Welke veranderingen het ook ondergaat, welke groeifasen de ontelbare delen ervan ook doorlopen, welke verschillen, variaties en differentiaties zich ook voordoen, het eeuwige is niettemin het eeuwige en houdt stand, van grenzeloze duur tot grenzeloze duur; de essentie van ieder van ons, van alle wezens en dingen is DAT.

Op deze eenvoudige feiten berust de leer van wat boeddhisten de ketterij van de afgescheidenheid noemen: dat er in mij een 'ziel' of geest is die in essentie verschilt van de 'ziel' of geest in u, mijn broeder, of in welk ander wezen of ding. Dat is de ketterij van de afgescheidenheid en tegen die verderfelijke, verstandelijke gedachte, deze misleidende illusie dat er een fundamenteel en wezenlijk verschil bestaat, bracht de Boeddha met veel kracht zijn leer dat er geen eeuwigdurend, onveranderlijk, afzonderlijk, eeuwig gedifferentieerd beginsel of element in de mens bestaat, vergeleken met andere kosmische eenheden, zoals andere mensen of andere wezens en entiteiten. Zo bracht hij de leer onder woorden die eigen is aan alle hindoefilosofieën en waarvan bekend is dat deze onderdeel is van de Advaita-Vedānta, over de fundamentele eenheid of het eenzijn van alle in de grenzeloze ruimte verweven en vervlochten hiërarchieën en hun samenstellende elementen. Die opvatting van een eeuwigdurend en onveranderlijk ego, als een individualiteit die wezenlijk is afgescheiden van de kosmische individualiteit, noemde Boeddha-Gautama de grote illusie, *mahāmāyā*.

Toch bestaan er in de mens ontelbare levens die hem tot een samengesteld wezen maken, een tot een geheel samengevoegde entiteit. De

mens is zo'n samengesteld wezen en deze simpele uitspraak bevat een wereld van occulte waarheid!

Wat zijn die delen of elementen van zijn constitutie – d.w.z. de verschillende monaden en levensatomen die hem vormen of opbouwen? Elk van deze monaden is in wezen een vonk van die centrale kosmische intelligentie of dat centrale vuur, de centrale bewustzijn-leven-substantie. Helaas hebben we in onze woordenschat nog niet een term bedacht die al deze elementen van de leer omvat en daarom moeten we wel zo'n onhandige term gebruiken om de gedachte enigszins aan te duiden: bewustzijn-leven-substantie. Dit betekent niet bewustzijn los van leven, ook niet los van substantie; maar alle drie gezien als in wezen één: een kant of aspect ervan is wat wij mensen 'bewustzijn' noemen; een andere kant of aspect is wat wij mensen 'leven' noemen; weer een andere kant of aspect is waarover wij mensen spreken als 'substantie'- drie in één en één in drie; geen drie verschillende goden of goddelijke essenties, maar 'één godheid', één een eenheid vormende kosmische essentie, één eeuwige werkelijkheid, die zich via de drie maskers manifesteert: bewustzijn, leven, substantie. Dat is de werkelijke betekenis van de christelijke drieëenheid: niet 'drie personen in één God', zoals men zegt, maar drie maskers of aspecten of voertuigen, zoals het menselijke verstand dit idee begrijpt of vertaalt, van één eeuwige, oneindige, grenzeloze WERKELIJKHEID. Dat is de goddelijke wortel van de mens: van mij, van u, van alles; van iedere god, iedere zon, elke planeet, ieder dier, iedere plant en elk atoom. De wortel van alle is DAT.

We zijn dus allen in de grond en in essentie één en de ontelbare, onberekenbaar grote aantallen wezens en dingen, d.w.z. ego's en zelven in de eindeloze ruimte zijn niet eeuwig individualiteiten die alle van elkaar verschillen en zo eeuwig als onveranderlijke, afzonderlijke ego's blijven bestaan. Er bestaat een volledige, volkomen en volstrekte eenheid van essentie, waaraan we allen deelhebben, waaruit we allen voortkomen en waartoe we allen terugkeren, hoewel ieder van ons zijn veel sterker geworden individualiteit behoudt – wanneer onze evolutionaire kosmische reis in een bepaald manvantara is voltooid. Maar tijdens manifestatie, zolang we ons in de gemanifesteerde werelden bevinden, zijn we verdeeld als māyāvische wezens en entiteiten en openbaart de goddelijke vonk zich in ieder van ons als een individu: als een gedachte, om beeldspraak te gebruiken, van de goddelijke denker, van het parabrahman. 'Goddelijke denker' is natuurlijk menselijke beeldspraak; maar we moe-

ten wel beeldspraak gebruiken als ons menselijk verstand te zwak is om de onbegrijpelijke grootsheid van de WERKELIJKHEID te vatten; we moeten onze intuïtieve ideeën in beeldspraak omzetten om enig begrip of inzicht van het WERKELIJKE te krijgen. De 'goddelijke denker' denkt goddelijke gedachten. Elk van deze gedachten is een monadische entiteit. Maar de gedachte behoort tot de essentie en de grondslag van de goddelijke denker die denkt – dat 'denkt'.

Nu nog een ander idee, rechtstreeks ontleend aan onze esoterische studiecyclus. Deze verschillende monaden die de constitutie van een wezen gaan vormen – laten we zeggen van een mens als voorbeeld van onze beschouwing: deze verschillende monaden, of elk van de samenstellende monaden van de constitutie van de mens *is* niet alleen één van de wezenlijke delen van de constitutie, die zich uitstrekt van het goddelijke tot het stoffelijke, maar ieder monadisch centrum is zelf een geestelijk wezen, een levende, groeiende en lerende entiteit, evenals de menselijke monade die we de 'mens' zelf noemen.

Elk van deze samenstellende monaden of wezenlijke delen is als individu, zoals u of ik. Ik verwijs u naar het diagram in mijn *Beginselen van de Esoterische Filosofie*, blz. 234. Als mens is ieder van ons bhūtātman; maar de prāṇātman is eveneens een groeiend en lerend wezen, geworteld in dezelfde kosmische godheid waar ik zojuist over sprak; het groeit dus en is daarom bestemd in zijn evolutionaire ontwikkeling een mens te worden; en om na het menszijn te hebben bereikt een god te worden; na het godstadium een supergod, enz.; eeuwig opklimmend langs de ladder van het leven. Een schitterend beeld; altijd omhoogklimmend, zich altijd uitbreidend in bewustzijn, zich steeds ontwikkelend, dus altijd van vorm en eigenschappen en individualiteit en persoonlijkheid veranderend; want dit brengt steeds meer van de essentie van de innerlijke god naar buiten, maar bereikt die toch nooit volkomen omdat die godheid grenzeloos is. Een eeuwig beginsel, hetzelfde voor elke monade in de constitutie van de mens – eeuwig, omdat de essentie ervan behoort tot de eeuwige essentie, niet eeuwig omdat het een 'ziel' heeft of is, hetzij mijn of uw ziel. Er is dus geen eeuwig, onveranderlijk en blijvend beginsel in de mens dat als ego in zijn onveranderde of ongewijzigde individualiteit eeuwig blijft bestaan, want ieder ego groeit en verandert dus voortdurend. Daarom is het idee van een niet veranderend blijvend ego of 'ziel' een illusie; het is een droombeeld; het is volkomen illusoir. Elk atoom in de mens is in zijn innerlijkste kern net zo'n monade als de mens zelf; en wij mensen zijn op

precies dezelfde manier de monaden die samen de constitutie van een god vormen. In ons geval is deze god de godheid die de opifex* van ons zonnestelsel is, onze solaire godheid. Denk na! In het diagram in *Beginselen van de Esoterische Filosofie* waarnaar ik verwees, zien we de ātman. Deze werkt en manifesteert zich door de jīvātman; deze laatste door de bhūtātman; en deze weer door de prāṇātman. Ik heb hier maar vier monaden vermeld; als we echter onze constitutie als geheel nemen is hun aantal in de mens legio, onberekenbaar groot als we ook de menigten levensatomen meetellen. Ieder levensatoom dat meehelpt om de constitutie van de mens te vormen, is in zijn kern een monade en daarom in essentie een godheid.

Mijn ātman – om deze als voorbeeld te nemen omdat we nu spreken over de gedifferentieerde werelden – mijn ātman zal eens uitgroeien tot de godheid van een zonnestelsel; en alle verschillende monaden die nu mijn constitutie vormen en zich hier als mens manifesteren zijn dan de aartsengelen en engelen van dat toekomstige zonnestelsel, om de christelijke termen te gebruiken; de dhyāni-chohans in hun verschillende graden, om onze theosofische termen te gebruiken. Deze verschillende onontwikkelde monaden die zelfs mijn stoffelijke constitutie helpen samenstellen, leven in hun verschillende cellen; en deze verschillende cellen bestaan uit levensatomen op uiteenlopende gebieden. In die verre toekomst, waarover ik zojuist sprak, zullen al deze cellen en levensatomen die nu mijn stoffelijke 'ik' vormen, de samenstellende elementen van dat zonnestelsel zijn, als ik de reis met succes volbreng en de godheid van een zonnestelsel in de ruimten van de Ruimte ben geworden; elk daarvan is dan zover geëvolueerd dat het daarin werkt en zijn eigen bijzondere en bepaalde plaats inneemt; en ik, de godheid in mij, zal dan de leidende godheid zijn van dat zonnestelsel, zoals wij hier de samenstellende elementen zijn van vroegere levensatomen van Vader Zon in een ver achter ons liggend tijdperk van het kosmische verleden.

Er is dus, zoals ik hiervoor heb uitgelegd, geen eeuwig, blijvend en onveranderlijk individualiteitsbeginsel of 'ziel' in de 'mens'. Het is een absolute waarheid dat er geen blijvend, afgescheiden en onveranderlijk beginsel in de mens is, los van het overeenkomstige beginsel in u, mijn broeder, of in een ander wezen. Dat is de ketterij waartegen de Boeddha heeft gestreden en waar onze eigen meesters zich door hun leringen zo krachtig tegen verzetten. Er bestaat niet zo'n onsterfelijke, onverander-

---

*Latijn: bouwmeester, vervaardiger, maker.

lijke en dus altijd blijvende 'ziel'; maar de essentie van de mens is onsterfelijkheid. Ieder atoom in zijn constitutie, geen uitgezonderd, is in zijn diepste kern een onsterfelijke godheid, op grond van zijn essentie, de essentie van de kosmische godheid. Ik ken geen leer in onze school die ons hart zo van trots zuivert, die het menselijk denken zo snel ontdoet van illusie als juist deze prachtige gedachten waarover ik heb geprobeerd te spreken. U zult de luister die in u is nooit volledig beseffen als u niet wordt vervuld van de mooiste gedachte van alle. Welke is dat? Ik ben één met het goddelijke en er is geen blijvende, onveranderlijke en dus afgescheiden persoonlijke ziel in mij; want ik ben DAT. Dit is de leer van het volkomen saamhorigheidsgevoel, de volstrekte eenheid van al wat is, van god tot atoom, met het hart van de dingen.

Als de mens die nu op aarde is van die gedachte zou zijn doordrongen, van die leer zou zijn vervuld, dan zouden alle problemen van de aarde snel verdwijnen. Door zich bewust te zijn van hun essentiële eenheid en van het feit dat wat de één beïnvloedt allen beïnvloedt, zouden de mensen instinctief en uit liefde handelen als broeders, want ze zouden denken als broeders; ze zouden in de mysteriën die in de diepten van het menselijk oog zichtbaar worden veel meer van wezenlijk menselijk belang zien, dan wanneer ze hun geldbuidels natellen of de schatten taxeren in de uitpuilende kluizen van onze banken. Alle menselijke problemen zouden gemakkelijk geregeld kunnen worden omdat men zou beseffen dat wat de één doet lijden, zijn terugslag heeft op de ander, innerlijk en uiterlijk.

Trek die gedachte door. Het is in wezen in het zakenleven precies als in de filosofie. Iemand die probeert zijn concurrent in het nauw te brengen, benadeelt zijn eigen zaak, want die persoon moet juist tot klant worden gemaakt en is volgens de wetten van de natuur echt een klant, tenzij men hem ruïneert, hem uit zijn zaak drijft, wat betekent dat zijn koopkracht wordt vernietigd. Dezelfde regel waarvan we zo in de praktische zaken van ons leven een voorbeeld zien, geldt ook in de wereld van de geest en de ziel. Ik kom veel sneller vooruit als ik mijn medemensen help, als ik inzie dat ze als het ware bestanddelen van mijn eigen wezen zijn; dat er in mijn medemens iets is dat mij nader staat dan mijn eigen handen en voeten, dan mijn eigen geest, mijn eigen hart, mijn eigen ziel, want het is de essentie van het goddelijke in hem die identiek is aan die essentie in mij.

PLANEETKETENS EN BEGINSELEN

Al jaren heb ik het gevoel over een moeilijk aspect van de leer te moeten spreken om te proberen tenminste enkele eenvoudige misvattingen recht te zetten die, vrees ik, bij enkelen van onze beste medestudenten zijn ontstaan; ik weet het niet zeker, maar ik heb wel de indruk dat dit het geval is. Het heeft betrekking op de planeetketens, een heel technische maar mooie leer en erg suggestief, mits op de juiste manier begrepen, een leer die een duidelijke morele waarde heeft voor het leven van de mens door de conclusies die iemand die deze leer van de planeetketens bestudeert, kan trekken.

Er bestaan natuurlijk planeetketens waarvan we geen enkele zintuiglijke kennis hebben omdat hun laagste of vierde bol – volgens H.P.B.'s zevenvoudige telling – hun respectievelijke vierde bollen zich of boven of onder ons gebied van het zonneheelal bevinden. We zien die andere bollen dus niet omdat ze zich buiten het terrein bevinden dat onze ogen kunnen waarnemen. Toch bestaan die hogere of lagere planeetketens. Tot zover over dit punt.

Toen H.P.B. kort voor, tijdens en na het drukken van haar grote werk *De Geheime Leer* de leer van de planeetketen voor het eerst bekendmaakte, stelden de lezers die dachten de leer over de planeetketens te begrijpen, zich voor dat de andere bollen van een planeetketen, zoals onze eigen aardse planeetketen, alleen andere aspecten waren van de bol op het vierde gebied van elke keten, zoals bijvoorbeeld van onze aardbol, onze bol D van onze keten – als het ware verschillende bewustzijnsniveaus van onze bol D, die reiken van het grofste of ons stoffelijk gebied tot het geestelijke. Die gedachte zette zich zo vast in de geest van de onderzoekers van die tijd en maakte zoveel opgang dat zij onopzettelijk en volstrekt ten onrechte over de andere bollen van onze of een andere planeetketen spraken alsof het de *beginselen* van onze aardbol waren of van een andere bol op het vierde gebied van zijn keten, zoals Venus of Saturnus, Mars of Jupiter. Dat alles is onjuist. De reden voor die vergissing was de zeer opvallende en sterke analogie die er bestaat tussen de bollen van een planeetketen en bepaalde aspecten van de zevenvoudige constitutie van de mens, waarover in die tijd weinig werd gesproken, maar die tegenwoordig veel beter worden begrepen, name-

lijk de monaden in de zevenvoudige menselijke constitutie.

Jarenlang is er te veel nadruk gelegd op dit denkbeeld waarover ik zojuist sprak, dat de andere bollen van onze planeetketen als het ware de beginselen van onze bol D zijn. Ik heb me daarom veel moeite gegeven verandering te brengen in die gedachtegang, tot ik me ongeveer een jaar geleden plotseling ervan bewust werd dat de gedachten zich veel te veel en te ver in de andere richting hadden bewogen en dat onze leden de heel opvallende en sterke analogie tussen de monaden in de constitutie van de mens en de bollen van een planeetketen uit het oog hadden verloren; ze begonnen de bollen van onze of van een andere planeetketen te zien als vrijwel niet met elkaar verbonden individuen, niet verwante bollen of alleen bijeengehouden door een zwakke en subtiele karmische lotsverbondenheid – een gedachte die wel juist is, maar niet dicht genoeg bij de waarheid of nauwkeurig genoeg.

Als men deze twee gezichtspunten, het oudere en dit laatste, kan samenbrengen of doen samensmelten tot een nieuwe en bredere opvatting, krijgt men waarschijnlijk de werkelijke feiten. Laat ik proberen dit toe te lichten: in de constitutie van de mens – en ik gebruik de zevenvoudige vorm die H.P.B. ons gaf omdat die wat gemakkelijker is dan de twaalfvoudige – kan men de monaden als volgt opsommen: de goddelijke, de geestelijke, de verstandelijke, de psychische, de dierlijke, de astraal-vitale en de vitaal-fysieke; want zelfs het vitaal-fysieke lichaam van de mens, hoe tijdelijk en onvolmaakt ook, is toch de uitdrukking van een op dit gebied werkende monade, waarvan de zetel (het westerse denken vraagt altijd om een voor het verstand heel duidelijke plaatsaanduiding) zich in het hart van de mens bevindt. Het hart is ook de zetel van de geestelijke monade die door deze lagere werkt.

De bollen van een planeetketen komen vrijwel stuk voor stuk overeen met deze monaden in de constitutie van de mens; en omdat, zoals u weet, de menselijke constitutie een eenheid vormt, één is, en de beginselen en monaden tot een eenheid met elkaar zijn verbonden, maar niet van gelijke substantie zijn, kunnen we op dezelfde manier zeggen dat de bollen van een planeetketen tot een eenheid met elkaar zijn verbonden, maar niet van dezelfde substantie zijn. Toch zijn deze andere bollen niet de zes andere beginselen van onze aarde. Het zijn medebollen, een groep van zeven, waarvan onze aarde er één is. Maar bij wat ik zojuist vertelde gaat het wel om een zevenvoudige eenheid; de bollen in die keten komen overeen met wat de monaden zijn in de constitutie van de mens, want elke bol

is zelf de uitdrukking van wat we een bolmonade kunnen noemen.

Zoals de beginselen in de constitutie van de mens, te beginnen met de allereerste, ātman, buddhi, enz., zijn, langs de schaal omlaag, zo zijn dezelfde kosmische beginselen, paramātman, mahābuddhi, mahat, enz., de beginselen van een planeetketen. Hieruit ziet u dus dat de bollen en de beginselen van een keten op dezelfde manier worden onderscheiden als de monaden en de beginselen in de constitutie van de mens, stuk voor stuk. En evenals er in de mens een hiërarch is van zijn constitutie, zo is er ook in een planeetketen een hiërarch van de hele planeetketen, de hiërarch voor alle zeven of twaalf bollen van die keten, bijvoorbeeld de onze. Deze hiërarch, die in werkelijkheid een soort persoon is of een individuele god voor de keten, onze keten, is de hoogste spirituele planeetgeest of planetaire geest van onze keten.

Bedenk dat elke bol van een keten zijn eigen lagere hiërarchie van planeetgeesten heeft. Men kan ze boeddha's en bodhisattva's noemen, als men wil. Ik gebruik nu de specifiek theosofische term planeetgeesten. Maar deze gezamenlijke planeetgeesten van de keten vormen eenvoudig de families van planeetgeesten van de keten; de hoogste planeetgeest is de hiërarch, de koning van de hiërarchie. Verder was elke planeetgeest, als individu gezien, in een kosmisch tijdperk in het verleden een mens of een wezen dat overeenkwam met een mens; d.w.z. de monade die nu een planeetgeest is, nu is ontwikkeld of geëvolueerd tot planeetgeest, ging toen door de fase waarin geest en stof elkaar ontmoeten, zich verenigen en de mens voortbrengen, een stadium halverwege. Wij op onze beurt zullen allen eens planeetgeesten zijn als we slagen. Bedenk verder dat alle monaden in de constitutie van de mens onafscheidelijk met elkaar zijn verbonden, wat niet wil zeggen nauw verbonden, maar onafscheidelijk (ze kunnen niet worden gescheiden, van elkaar losgemaakt en vreemden van elkaar worden), onafscheidelijk verbonden gedurende een manvantara van de melkweg; daarna zal de evolutie hen zover hebben gescheiden door toenemende individualisering dat ze, hoewel nog steeds karmisch verbonden, niet langer als het ware zijn samengevoegd tot een betrekkelijk hecht verweven eenheid, zoals ze nu in de mens zijn.

Precies dezelfde regel geldt voor een planeetketen; vergeet niet dat alles wat ik hier zeg niet meer is dan het tekenen van de omtrek, het maken van een schets van een veel diepere en belangrijker leer die hier niet kan worden uiteengezet.

Alle bollen van onze planeetketen hadden een gemeenschappelijke

oorsprong en werden als het ware tegelijk geboren, zoals ook de monaden in de constitutie van de mens een gemeenschappelijke oorsprong hebben en bij wijze van spreken samen werden geboren. Bij hun ontstaan in een vervlogen kosmische periode waren ze veel nauwer verbonden of verenigd dan nu, omdat de evolutie van iedere bol in de loop van de eeuwen een sterkere individualisering van elke bol met zich brengt; daarom zeggen we dat ze zijn samengevoegd; in de loop van de eeuwen zullen ze de neiging vertonen zich van elkaar te scheiden, maar ze blijven toch door geestelijke en magnetische en alle andere soorten banden verbonden. Zoals gezegd ontstaat de scheiding door de voortdurend toenemende individualisering. Maar naarmate elke bol zich sterker individualiseert gaan de bollen in een keten als constellatie steeds verder uiteen. Zo vindt ook een kind dat in een gezin is geboren dat op een of andere dag de tijd is gekomen het gezin te verlaten, de wereld in te trekken om zijn eigen weg te gaan of in de voetstappen van de vader te treden, niet meer als een kind maar als een individu, iemand die op eigen benen staat.

Verder heeft iedere bol in een planeetketen, bijvoorbeeld de onze, zijn eigen zevenvoudige samenstelling. In *De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnett* schetst de meester wat deze beginselen voor onze aardbol zijn; maar de meester geeft daar alleen het zevental voor de *stoffelijke* bol. Zoals u weet is elk beginsel in een constitutie zelf zevenvoudig, zodat er, bij wijze van spreken, zelfs een ātman van het stoffelijke is. Daarom heeft elke bol niet alleen zijn eigen zevenvoudige beginselen, elk beginsel is zelf een zevental, maar het betekent dus, zoals u ziet, dat iedere bol een volledig toegerust wezen is, met in zijn kern het goddelijke dat zich openbaart in een grofstoffelijk voertuig, een sluier, vorm of lichaam, evenals de mens. U weet ook dat zelfs een atoom in uw lichaam een zevenvoudig wezen is. De kern ervan is het goddelijke. Waarom zou dat niet ook gelden voor een bol van een keten? Het is zo. De bollen van een planeetketen, bijvoorbeeld de onze, zijn nu in voldoende mate verenigd of verbonden om zich als het ware min of meer als een constellatie door de ruimte te bewegen; hoewel de een zich niet binnen de ander bevindt, de meer etherische binnen de meer materiële – zo is het niet – hoewel ze in de ruimte zijn verspreid maar nauw verbonden, vormen ze toch als het ware een constellatie als we aan de twaalf denken, of zelfs de zeven; en ze volgen dezelfde baan rond de zon als de aarde; niet omdat de *aarde* die baan volgt – die is slechts één van de zeven of twaalf – maar omdat dat nu eenmaal de baan is die deze zeven of twaalf allemaal volgen; als wij ons

rond de zon bewegen, doen we dat, zoals alle bollen, min of meer als een constellatie; elke bol beweegt zich en roteert. Ga nu op die gedachte door: vanuit dit standpunt kan elke bol een planeet worden genoemd. Niet alleen is hij zelf een zevenvoudig wezen, maar als we bijvoorbeeld op bol E zijn, of F of G of A of B of C, dan zouden we de andere bollen om ons heen niet zien. Voor ons zou het een aarde zijn die haar baan rond de zon volgt, zoals elke andere bol. Daarom kunnen de bollen, vanuit dit standpunt gezien, echt planeten worden genoemd.

Wat over onze aarde is gezegd, geldt evenzo voor alle andere zichtbare en onzichtbare planeetketens van ons zonnestelsel. En er zijn tientallen planeetketens. De tegenwoordige wetenschap kent maar enkele planeten – ik geloof in totaal nu negen als we Pluto meetellen; ik heb nu geen tijd om die te behandelen en daarvoor is het hier ook niet de plaats.

Ik moet even nadenken en probeer ook de juiste woorden te vinden om nog iets anders te bespreken. Het is niet zo gemakkelijk over deze zaken te spreken. De leer is inderdaad moeilijk omdat ze zo volkomen anders is dan onze verstandelijke kennis. Wat ik over planeetketens heb gezegd, geldt eveneens voor de zonneketen en ook voor elke sterrenketen, de keten van iedere ster. Bedenk verder dat aan het hoofd van iedere planeetketen een hiërarch staat die de belangrijkste planeetgeest van die keten is, de hoogste; die planeetgeest is daarom voor zijn keten wat wij in het westen, denk ik, een 'persoonlijke god' zouden noemen. Deze leer is al heel oud en in gepopulariseerde vorm heel exoterisch. Sinds onheuglijke tijden is ze bekend en vormde ze de grondslag voor wat de Ouden astrolatrie of sterrenverering noemden. Ze vereerden niet de stoffelijke bol, ze vereerden het leven, het licht, het intellect, de orde, schoonheid en harmonie die zich openbaarden, waarvoor de planeet het symbool en de uitdrukkingsvorm was. Met andere woorden, ze vereerden de bestuurder van de planeetketen. Zoals een keten zijn eigen opperplaneetgeest of hiërarch heeft, zo heeft ook elke bol, bijvoorbeeld onze aarde, zijn eigen ondergeschikte lagere hiërarchie van planeetgeesten, met haar hiërarch of opperplaneetgeest van lagere orde; maar dat zijn bolplaneetgeesten – althans op onze aarde zijn ze dat. Toch staan ze geestelijk en verstandelijk hoger dan wij mensen.

U ziet dus, 'om op onze schapen terug te komen' zoals de Fransen zeggen, dat we een planeetketen niet moeten zien als een ondeelbaar, enkelvoudig lichaam of bol waarvan de zogenaamde andere bollen alleen fijnstoffelijkere gebieden zijn. Anders gezegd, de andere bollen zijn niet

slechts ijlere gebieden van onze eigen vertrouwde aardbol. Onze eigen aardbol die we kennen is maar één van zeven of twaalf bollen en in sommige opzichten de minst belangrijke van alle omdat hij de laagste is. Aan de andere kant moeten we de planeetketen ook niet zien als een aantal bollen, hetzij zeven of twaalf, die slechts in zwak verband worden bijeengehouden en in oorsprong geen verband met elkaar hielden, wat geheel onjuist is, want ze zijn in oorsprong nauw met elkaar verbonden en zullen hecht verbonden blijven tot het einde van het galactische manvantara. Wanneer het nieuwe galactische manvantara begint zijn ze nog steeds verbonden, maar natuurlijk veel minder sterk dan nu, om de eerder genoemde redenen: leeftijd en evolutionaire vooruitgang geeft iedere bol een sterke toename van individualiteit. Hij wordt als het ware geestelijk onafhankelijker, zoals ook bij de mens het geval is. Het is een heel merkwaardige paradox dat de laagste dingen het nauwst verbonden zijn, of het minst geïndividualiseerd; we zien dat in het éénzijn van gesteenten. Omhooggaand langs de levensladder zien we dat de samenstellende delen zich langzamerhand lijken te scheiden en meer geïndividualiseerd worden, tot we bij de mens komen. Hoewel hier, bij de mens, het gevoel gescheiden te zijn heel sterk is, begint daar toch, vreemd genoeg, in de ziel van de mensen het gevoel van hun eenheid weer te ontwaken; het *ekatva* of *ekatā* in het Sanskriet, hun eenheid met het goddelijke. Is dat geen prachtige paradox? Eénzijn op de laagste trap, maar onbewust éénzijn, zoals in gesteenten en atomen. Eenheid op de hoogste trap, maar zelfbewuste eenheid met het goddelijke.

Probeer dat te begrijpen en beide gedachten te doen samensmelten. De bollen van een planeetketen zijn verbonden, maar zijn niet van dezelfde substantie, wat wil zeggen dat ze karmisch als een eenheid vormende groep nu nauw zijn verbonden, maar niet van dezelfde substantie zijn. De materie waaruit de afzonderlijke bollen zijn opgebouwd verschilt dus.

Tenslotte nog dit; de symbolische voorstelling die H.P.B. gebruikte, namelijk het halssnoer van bollen moet geen moment worden gezien als een tekening of een foto van de werkelijke posities van de bollen in de ruimte, want dat is volkomen onjuist. De bollen zijn als het ware rond de kern van de keten verspreid, zogezegd vanuit de centrale zuil van licht. Men zou een symbolische voorstelling van de zeven bollen kunnen geven, niet langer zoals H.P. Blavatsky op blz. 92 van haar *Letters to A.P. Sinnett* deed, als een ketting van worstjes, zoals zij het noemde en waartegen ze

protesteerde omdat het een verkeerde opvatting is, maar zo dat de bollen ten opzichte van elkaar langs een opgaande lijn, 1 2 3 4 5 6 7, zijn geplaatst. Dat zou even correct zijn als de ketting van worstjes; maar die rechtelijn-voorstelling heeft niet het voordeel dat ze de afdaling in de stof suggereert tot het diepste punt is bereikt waarna de opstijging begint, wat de ketting van bollen wel heeft. De voorstelling van de rechte lijn om de positie van de bollen te beschrijven, heeft echter één groot voordeel. Ze toont aan dat elke bol van de zeven of twaalf zich op een ander gebied bevindt en dat er geen twee op precies hetzelfde ondergebied zijn, ondanks de tekening in *De Geheime Leer*. Het zijn symbolische voorstellingen of diagrammen. Ze duiden op iets en dat moeten we proberen te begrijpen; vat de tekening, de symbolische voorstelling, niet op als een foto van de plaats van de bollen.

Het is wel zo, en ik heb op dit punt zelf de nadruk gelegd, dat juist omdat de bollen in de ruimte verspreid zijn er een tijd komt dat ze, hoewel ze zich elk op een ander gebied bevinden, in hun evolutie tegenover elkaar komen te staan. Ik vraag me af of dit duidelijk is? Het is dus bijvoorbeeld mogelijk dat een waarnemer op bol E op een bepaald moment een glimp opvangt van bol C omdat de beide bollen gedurende dat ogenblik in synchronie trillen. Dat moment kan in werkelijkheid wel een miljoen of tientallen miljoenen jaren duren. Maar de bollen zijn in beweging. We spreken nu over supergeologische tijd; vergeleken met de levensduur van een planeetketen is het echter naar verhouding een moment.

Op precies of vrijwel dezelfde manier probeert H.P.B. het uitbreken van psychische storingen in onze tijd te beschrijven die de meesters hebben voorzien en voorspeld. Misschien herinnert u zich dat ze in een van haar eerste geschriften erop wijst dat de wereld een tijdperk ingaat waarin het gebied waarop we leven en het gebied waarop de kāmarūpa's uit kāmaloka zich hoofdzakelijk bevinden, elkaar dicht naderen; de scheidslijn wordt dun en er ontstaat een invasie van kāmarūpische spoken in onze gedachteatmosfeer en in onze wereld. Het is alsof twee gebieden elkaar dicht naderen.

DE ONTWIKKELING VAN DE BEGINSELEN VAN DE MENS IN DE RONDEN

Het onderwerp dat ik nu ga bespreken benader ik schoorvoetend. Het is een moeilijk en netelig onderwerp en zo verweven met andere leringen dat ik bijna wanhoop over hoe ik er een betrekkelijk helder beeld van kan geven. Ik bedoel dat ik wanhoop dit te kunnen doen zonder meer van de mysteriën te onthullen dan waartoe ik het recht heb. Want de volledige verklaring van wat ik heel eenvoudig probeer uit te leggen, zover ik dat aandurf, het laatste woord, wordt alleen gegeven aan hen die hun derde graad hebben behaald. Laat dat duidelijk zijn.

Het is geen wonder dat H.P.B. eraan voorbijging met nauwelijks meer dan een vingerwijzing. Het gaat om zaken die te maken hebben met de ronden en rassen en met de bollen van een planeetketen en misschien komen die u heel eenvoudig en gemakkelijk voor en vindt u dat iedereen het recht heeft ze te kennen. Maar in werkelijkheid is het allemaal heel moeilijk. Iedereen die bewezen heeft dat recht te hebben, heeft het recht te weten. Recht heeft iedereen die zich dat waardig heeft getoond. Maar het is in de positie die ik bekleed niet aan mij over iemand te oordelen.

Ik zal dus zover gaan als ik kan. Er is heel veel waarop ik zelfs niet zal wijzen; denk dus niet dat wat ik nu ga zeggen de hele kwestie bestrijkt. Dat is niet zo. Ik wil alleen proberen u een beknopt beeld te geven en enkele wenken. Meer kan ik niet doen.

We hebben hier een diagram dat voor onze bespreking nuttig kan zijn, en dat ik zelf heb uitgewerkt. Maar vergeet niet dat diagrammen, hoe nuttig ook, heel misleidend kunnen zijn. Ze geven aanwijzingen waarop wij met ons denken kunnen voortborduren; maar het zijn geen *afbeeldingen*, het zijn geen foto's, geen afschilderingen van wat ze voorstellen. Het gebruikelijke schema van de zeven beginselen zoals H.P.B. dat gaf, heeft alleen ten doel te laten zien dat ātman het hoogste en meest verhevene is (aan de bovenkant van het diagram), en dat de beginselen vandaar 'afdalen' langs een schaal van afnemende belangrijkheid, kracht en betekenis. Het doel is niet het denkbeeld over te brengen dat de beginselen boven elkaar liggen als de lagen van een taart. De enige waarde van dit schema is dat het de elementen of beginselen weergeeft in de volgorde waarin wat is ingevouwen van begin tot einde evolueert; en om te laten zien dat het

vierde het kritieke element of tattva is, waar de neergaande boog stopt en de opgaande begint. Dat is praktisch de enige waarde van dit diagram; maar het is heel belangrijk van die ene gedachte een helder beeld te krijgen.

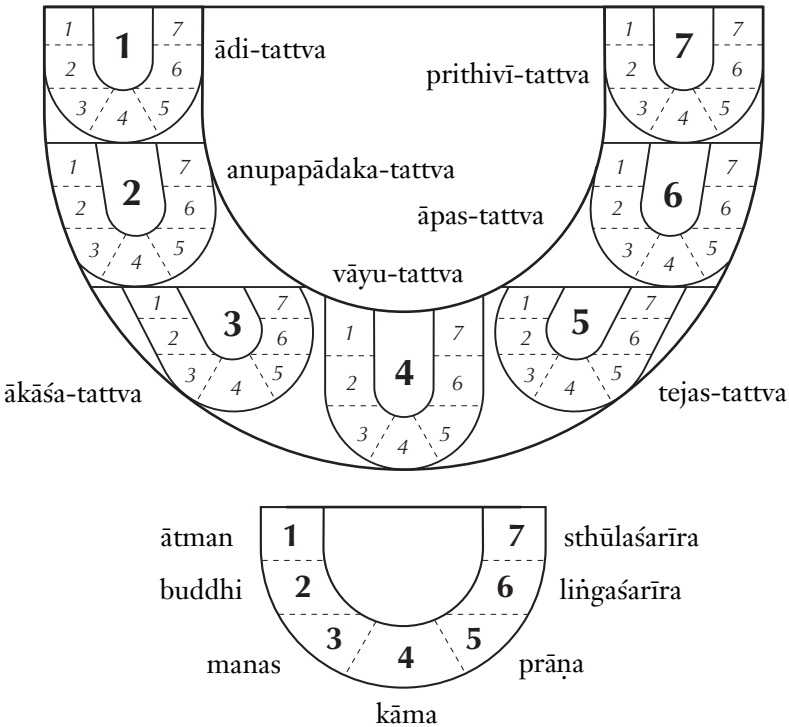

Kent u het diagram van de zeven bollen zoals H.P.B. dat in *De Geheime Leer* geeft? Dat schema kan ook worden gezien als een voorstelling van de kosmische elementen of tattva's op de vier rūpagebieden van de kosmos; zoals er twee bollen staan afgebeeld op het hoogste rūpagebied, twee op het volgende daaronder, twee op het daaropvolgende en één op het laagste, zo kunnen de tattva's op dezelfde manier worden gerangschikt zoals u in dit diagram ziet. De natuur is overal volgens één methode opgebouwd. Omdat dat zo is kunnen we zien, zoals uit dit diagram blijkt, dat elk gebied van de natuur of elk van de elementen van de natuur, waartoe ook de elementen van de mens behoren, of het nu hoog

is, zoals wij dat noemen, laag, of ertussenin, zelf uit zeven ondergeschikte of subgebieden bestaat.

De hier vermelde tattva's hebben ongeveer de volgende betekenis: ādi-tattva is de oorspronkelijke of eerste tattva; anupapādaka: dat wat uit zijn eigen essentie is geboren; ākāśa kan men 'ruimte' noemen; vāyu-tattva werd volgens de elementen van de Ouden 'wind' of 'geest' genoemd. Misschien interesseert het u te weten dat het Latijnse woord 'spiritus' [waarvan ons woord spiritueel is afgeleid] bij de Ouden oorspronkelijk 'wind' betekende; in Griekenland was *anemos* 'wind', maar het betekende oorspronkelijk ook 'geest'. Tejas-tattva, het vijfde kosmische element, betekent 'vuur', het schitterende, stralende, brandende, verblindende vuur. Āpas betekent 'water'; prithivī betekent 'aarde'. Maar denk er wel aan dat deze vier lagere kosmische elementen niet de lucht zijn die we inademen of het vuur waarop ons voedsel wordt gekookt, of het water dat we drinken of waarin we baden, of de aarde waarop we lopen. Het zijn de betrekkelijk geestelijke elementen van het heelal waaraan die namen zijn gegeven.

In dit diagram heb ik in de vergroting van nr. 4, die evengoed een vergroting van een van de andere kosmische tattva's zou kunnen zijn, geprobeerd ze in verband te brengen met de beginselen van de mens; ādi-tattva bijvoorbeeld met ātman, het essentiële zelf van de mens, de wortel van zijn hele wezen en de bron en oorsprong van de zes andere beginselen. Anupapādaka-tattva correspondeert met buddhi; ākāśa-tattva met manas of het denken; vāyu-tattva met kāma; tejas-tattva met prāṇa; āpas-tattva met liṅgaśarīra en prithivī-tattva met sthūlaśarīra. De grote waarde van dit schema is dat het wijst op de betekenis van vier als keerpunt, waar het dieptepunt wordt bereikt en alles zich weer omhoogbeweegt, zowel in de kosmos als in de mens. Neem als voorbeeld deze bollen: zowel de bollen als de levensgolven beginnen aan de top en dalen langzaam af, zodat na de eerste ronde de tweede volgt, dan de derde, vervolgens de vierde die de allerlaagste is, kāma. Daarna volgt het tegenovergestelde proces. Als kāma in de levensgolven tot ontwikkeling is gekomen, komt er een evenwicht tussen geest en stof. Hoe komt het dat vanaf deze bol D, tijdens de vierde ronde waarin we ons nu bevinden, in het vierde wortelras de opgang van de lichtende boog moest beginnen? Omdat geest en stof dan praktisch in evenwicht zijn; miljoenen jaren lang, na het bereiken van dat evenwicht tussen geest en stof werd de geest, die zich meer en meer ontwikkelde, wat sterker en volgde er een heel langzame, en steeds verder-

gaande opgang. Tijdens het Atlantische wortelras, het vierde, dat aan het onze voorafging, werd het laagste punt van de evolutie bereikt. De geest was toen in evenwicht met de stof en vanaf dat moment kwamen alle dingen, die tevoren langzaam in de stof afdaalden, tot stilstand, omdat het evenwicht was bereikt; vanaf die tijd gaat alles omhoog; zodat wij in ons vijfde ras, net iets hoger staan dan de Atlantiërs, want we zijn 9 miljoen jaar op weg in de goede richting van vergeestelijking. De aantrekkingskracht van de geest is sterker en zal steeds groter worden naarmate ons vijfde wortelras plaatsmaakt voor het zesde en dit weer voor het zevende; en nog meer als onze levensgolf deze aarde, bol D, verlaat en langs de boog omhooggaat naar de bollen E, F en G.

Ik zou hieraan kunnen toevoegen dat hoewel het vlees van de mens materie van de vierde ronde is, het menselijke vlees toch wat geestelijker is dan dat van de dieren, omdat we ons in het vijfde wortelras van deze vierde ronde bevinden. Als we ons zesde wortelras op bol D bereiken zal het vlees van de mens nog teerder zijn, meer verfijnd en etherischer. Bij het bereiken van het laatste ras op deze bol D in deze ronde, het zevende ras, zal het menselijke vlees nog meer verfijnd zijn. Het zal bijna, maar niet helemaal, doorschijnend zijn. Het zal zijn als een wolk. Naarmate de levensgolf zich omhoogbeweegt langs de opgaande boog en bol G wordt bereikt, zullen de lichamen van de bewoners van bol G lichtgevend zijn en tegen het einde van die ronde zullen het lichamen van licht zijn. Van nu af aan zullen alle bollen en alle levensgolven, die tot nu toe de neiging vertoonden in de stof weg te zinken en nu hun evenwicht hebben bereikt, voortaan de neiging vertonen etherischer te worden. Zelfs de aarde waarop we wonen zal, met het verstrijken van de eeuwen, de neiging vertonen zich te vergeestelijken, etherischer te worden; ik kan erop wijzen dat de ontdekkingen op het gebied van de radioactiviteit, zoals die van uranium en bepaalde andere elementen met een hoog atoomgewicht, voorbeelden zijn van een gestage ontbinding van de zwaarste chemische elementen die we kennen. Ze zijn natuurlijk de eerste om etherischer te worden.

Hoe komen de beginselen van de mens, zoals hier vermeld, in de loop van hun ronden langs de zeven bollen evolutionair tot werkzaamheid? Dat is heel ingewikkeld omdat er zoveel zaken zijn waaraan we moeten denken. Laten we terwille van de uiteenzetting veronderstellen dat we nu aan het allereerste begin staan van de eerste ronde. Geen van deze bollen is nog gevormd. Er bestaat alleen een astrale nevel. Maar de bollen begin-

nen zich te vormen door het werk van de drie elementalenrijken. We zullen bol A het begin van de manifestatie van ātman noemen en onze menselijke levensgolf als voorbeeld nemen voor de negen andere levensgolven. Welk deel van ātman, die zelf zevenvoudig is (ik heb geprobeerd dat in het schema te laten zien), openbaart zich in het begin van de eerste ronde op bol A? Het is het sthūlaśarīra van ātman. Er speelt echter nog iets anders mee. In de ātman komt de ātman-ātman snel tevoorschijn; de buddhi-ātman ontstaat snel, zo gaat het met alle tot het laagste punt is bereikt, als gevolg van de aantrekkingskracht van de stof, de neiging omlaag waarover ik heb gesproken. Zo worden alle subbeginselen van ātman doorlopen; voor de zes hogere vindt de afdaling vlug plaats tot we het laagste punt, het lichaam van ātman, het sthūlaśarīra bereiken; dat is dan het eerste beginsel van de menselijke levensgolf op bol A.

Als dit is gebeurd, m.a.w. als de zeven wortelrassen op bol A zijn doorlopen, blijft het sthūlaśarīra van ātman daar; maar het levenssurplus van ātman vloeit omlaag in bol B; liever gezegd, het surplus van levens, want dit surplus van levens vormt de uiterlijke levensgolven.

Wat gebeurt er op bol B? Op bol B worden alle ātmanbeginselen doorlopen tot aan het sthūlaśarīra van buddhi. Anders gezegd, alle zeven wortelrassen worden daar doorlopen en het sthūlaśarīra, het laatste en in deze eerste ronde meest ontwikkelde blijft achter; dan gaat het surplus van levens van B omlaag naar C. Daar vindt hetzelfde proces plaats en het surplus van levens gaat daarna omlaag naar D; en zo gaat het verder door alle bollen. We zullen gebruikmaken van zeven bollen. Dat is de eerste ronde, die we de ātmanronde kunnen noemen. Maar ātman is niet volledig ontwikkeld. Het is pas de eerste ronde en het laagste deel van ātman.

Wat gebeurt er in de tweede ronde? Die zullen we de buddhironde noemen, waarin buddhi wordt ontwikkeld of geëmaneerd. De levensgolf op bol A specialiseert zich en gaat langs alle tot hij stopt bij het liṅgaśarīra en omdat dit in de tweede ronde in bol A het hoofdpunt is, gaat het levenssurplus heel snel door het vroeger ontwikkelde ātman-sthūlaśarīra, drukt er het buddhistempel op en gaat door de tweede ronde omlaag naar het liṅgaśarīra van buddhi en gaat dan verder. Vervolgens gaat het levenssurplus omlaag naar bol C en wordt het liṅgabeginsel van buddhi in de levensgolf ontwikkeld die zijn evolutie op bol C voltooit; er vindt hetzelfde plaats: het surplus van levens gaat omlaag naar D en daarna weer omhoog.

Tot nu toe hebben we het ātmanbeginsel in de eerste ronde ontwikkeld, het buddhibeginsel heel onvolkomen tijdens de tweede ronde en van onderaf omhoog. De eerste ronde bracht het sthūlaśarīra van ātman voort; de tweede ronde bracht het liṅgaśarīra van buddhi voort; op precies dezelfde manier zal de derde ronde de prāṇa van manas tot ontwikkeling brengen. De vierde ronde ontwikkelt de kāma van kāma. De volgende ronde, de vijfde, zal het manas van prāṇa voortbrengen. Let wel, langs alle bollen. De zesde ronde zal de buddhi van liṅgaśarīra in alle bollen en levensgolven ontwikkelen; en de zevende ronde zal de ātman van sthūlaśarīra ontplooien en is dat niet merkwaardig?

Dit betekent, als we onze menselijke levensgolf als voorbeeld nemen, dat aan het einde van de zevende ronde alle individuen van de menselijke levensgolf volledig ontwikkelde wezens met zeven beginselen zullen zijn; elk van de beginselen is volledig ontwikkeld voor ons manvantara, voor onze keten, tijdens deze dag van Brahmā.

Waarom weigerden tijdens het derde wortelras de mānasaputra's aanvankelijk zich te belichamen en de onontwikkelde mensen van die tijd het denkvermogen te verschaffen? Omdat de voertuigen niet gereed waren. Er waren geen geschikte mentale voertuigen om ze te bevatten, om het denkvermogen van de mānasaputra's te bevatten. Ik vraag me af of u hiermee veel wijzer bent!

De evolutie begint dus met ātman en eindigt met ātman. Het ontwikkelingsproces werkt van onderaf en gaat in iedere ronde één stadium of substadium omhoog; zodat, terwijl we met ātman beginnen dat in de eerste ronde geen geschikt voertuig heeft om in te werken, bij het bereiken van de zevende ronde alle menselijke beginselen volledig zijn ontwikkeld en zelfs het lichaam in zijn ātmantoestand bestaat.

De eerste ronde ontwikkelt het laagste deel van ātman op alle bollen; dit laagste deel vinden we helemaal onderaan de schaal, wat in de moderne wetenschap de elementen zouden worden genoemd, het chemische gedeelte. Bedenk dat het begon met ātman – de geest. De volgende ronde zouden we de buddhironde kunnen noemen; die ontwikkelt het op een na laagste deel van alle. De derde ronde zou men de mānasische ronde kunnen noemen; het was ook in het *derde* wortelras op onze bol dat de mens denkvermogen verkreeg.

Als alle zeven ronden zijn doorlopen en elk beginsel van de mens volledig in hem is ontwikkeld, is hij een god; de geest is in hem werkzaam, buddhi is in hem werkzaam, het denkvermogen werkt in hem en hij bezit

begeerte – en begeerte wordt op de opgaande boog wat we aspiratie noemen, omhoog in plaats van naar beneden gerichte begeerte. Prāṇa in hem is vergeestelijkt en wordt een werkelijke geïndividualiseerde kracht in hem. Een mens van de zevende ronde kan bijvoorbeeld, als hij dat wil, een beroep doen op zijn prāṇa om met zijn wil een elektrische straal af te schieten, als hij enige magie wil bedrijven, een rotsblok te verpulveren of een boom uiteen te doen vallen; want zijn prāṇa is dan volledig ontwikkeld en wordt beheerst door zijn denkvermogen en wil. Ook liṅgaśarīra is dan niet langer een nogal schimmig, halfontwikkeld of onvolgroeid lichaam van de mens, zoals nu; het is dan een prachtig instrument, afgestemd op de harmonieën van de natuur, geïndividualiseerd, de mens zelf. Het is als een klankbord dat iedere trilling opvangt; zijn lichaam is een lichaam van licht en straalt werkelijk als het licht van de zon. Hoe komt het dat de zon het lichaam heeft dat hij heeft? Wat we zien is het sthūlaśarīra of het lichaam; het is een lichaam van licht. In de zevende ronde zal de mens net zo zijn: een stralende bol; hoe zijn innerlijke beginselen dan zijn gaat natuurlijk alle beschrijving te boven!

Ik zal de voornaamste ideeën die ik u gaf, samenvatten. De grondgedachte is dat er twee evolutielijnen zijn, namelijk een geestelijke en een stoffelijke, die respectievelijk beginnen bij de top, ātman, en bij de elementalen, het laagste van het stoffelijke; naarmate de ronden vorderen, naderen die twee lijnen elkaar, waarbij de eerste omlaag en de laatste omhoog werkt; ze passeren elkaar als het ware in de vierde ronde en aan het einde van de zevende ronde zijn hun posities in zeker opzicht verwisseld, d.w.z. het ātmische deel is aan het einde van de zevende ronde in het hoogste deel van het stoffelijke of prithivī en heeft de zevenvoudige schaal dan geheel doorlopen; het stoffelijke deel reikt omhoog, zover het kan, in het ātmische deel van het stoffelijke; hierbij worden volledig ontwikkelde *voertuigen* voortgebracht. Dit is de grondtoon van het hele evolutieproces door de ronden: de ontplooiing van geschikte voertuigen om de geestelijke en verstandelijke vermogens, monaden, tot uitdrukking te brengen.

Bedenk ook dat in de eerste ronde de grote lijnen worden geschetst, en overeenkomstig het karma uit het verleden, de wegen voor alle volgende ronden worden ingeslagen. De allereerste wezens die op het toneel verschijnen om de bollen op te bouwen zijn de verheven wezens (die ik in mijn uiteenzetting op vage manier ātman noemde) uit de vorige belichaming van de keten, die zich onmiddellijk vermengen met de elementalen; zo beginnen de hoogsten aan de top bij ātman en de elementalen onder-

aan bij sthūla of prithivī, om daarna, zoals hierboven vermeld, in de resterende zes ronden naar elkaar toe te werken. Ze passeren elkaar, als we in ons denken een beeld willen vormen, in de vierde ronde en vervolgens gaat elke lijn voort, omhoog of omlaag, zover als elk kan gaan.

Dit betekent dus dat de monaden of geestelijke wezens zich aan het einde van de zevende ronde volledig geïncarneerd of liever belichaamd hebben en godmensen of gelijkwaardige wezens in de andere rijken voortbrengen. De voertuigen of omhulsels of lichamen zullen zich in de loop van de zeven ronden zover hebben opgewerkt, of zover zijn geëvolueerd of ontwikkeld als ze kunnen om geschikte voertuigen te zijn voor die nu volledig belichaamde monaden.

Nog iets: Laten we even alleen aan de voertuigen denken. De vierde ronde brengt het begeertebeginsel voort, met zowel zijn hogere als lagere aspecten. Daarna worden in de vijfde ronde de *voertuigen* verheven tot het mānasische gebied in hun respectievelijke posities op de levensladder; in de zesde ronde ontwikkelen de *voertuigen* het vermogen om buddhi tot uitdrukking te brengen; ze worden buddhisch; in de zevende of laatste ronde zijn de *voertuigen* zover mogelijk gestegen, wat verfijning en ontplooiing van vermogens betreft, dat ze gereed zijn om de ātmische straal te dragen.

Maar dit betreft alleen de voertuigen op de verschillende gebieden van de constitutie van de mens. Nu de geestelijke wezens of stralen: die buigen zich in alle ronden omlaag om de zich verheffende voertuigen te ontmoeten; hoewel ze steeds transcendent blijven, anders gezegd zelf altijd op hun eigen gebieden blijven, lijkt het, omdat ze zich omlaag buigen, of ze afdalen en hun opstijgende voertuigen naderen totdat in de vierde ronde de aansluiting wordt gemaakt en, om de mensheid als voorbeeld te nemen, de mens werkelijk mens wordt, kind van de geest en kind van prithivī of de aarde – halverwege omhoog en halverwege omlaag, bij wijze van spreken.

DE MYSTIEKE TEMPEL VAN SALOMO

Salomo was een wijs mens en, naar mijn mening, niet zozeer wijs in de wijsheid van deze lagere wereld, als wel in de wijsheid van de hogere wereld, echte wijsheid. Als hij werkelijk de tempel heeft gebouwd die men bedoelt als men spreekt over de 'tempel van Salomo', kan men zich slechts afvragen: wat is er in vredesnaam met dat tempelgebouw gebeurd? Uit de oudheid is er, behalve uit de joodse boeken, totaal niets over bekend. Reizigers, geleerden en onderzoekers en mensen die rond de Middellandse Zee woonden, die honderden keren per jaar door Judea trokken, hebben nooit gemeld dat ze een dergelijk schitterend bouwwerk hebben gezien – schitterend, gezien de beschrijving van de schatten waarmee het, naar men veronderstelt, was overladen; maar werkelijk afschuwelijk wat de bouwkundige vorm en structuur betreft; een doorn in het oog – als het ooit heeft bestaan.

Hoe komt het dat de geleerden onder de Romeinen, Grieken, Egyptenaren en andere volkeren die langs een van de hoofdwegen van Klein-Azië trokken, deze opzienbarende tempel nooit hebben genoemd? Er bestaan geen overblijfselen van, behalve een legende dat de tegenwoordige tempel van Jeruzalem op die plek is gebouwd. Er wordt ons ook verteld dat deze tempel werd gebouwd door priesterarbeiders, bouwvakarbeiders, metselaars, timmerlieden en anderen, maar dat er toch nooit een geluid van werktuigen werd gehoord. Is het uit die beschrijving niet duidelijk dat deze tempel van Salomo geen stoffelijk bouwwerk was maar zo u wilt een mystieke tempel in de hemel?

Hoe is het heelal door de kosmische werkers, de kosmische geesten, de kosmische arbeiders en de kosmische architecten, die dag en nacht werkten, gebouwd? Hoe is het gebouwd? Zonder geluid van werktuigen, gebouwd door kosmische wijsheid, op zijn plaats en instandgehouden door kosmische wijsheid en kosmische liefde; en het is onuitsprekelijk mooi als kosmisch bouwwerk. Hoe is het lichaam van de mens gebouwd, de tempel, de heilige troon, in zijn hoogste delen het heilige der heiligen van de innerlijke godheid? Gebouwd in stilte, zonder geluid van werktuigen, zonder geluid van hamer of beitel. Onder de ingewijden was het gebruikelijk dat, als een bepaald groot wezen een 'stad' stichtte, er werd bedoeld dat hij een esoterische school oprichtte, en dat als hij in die stad

een 'tempel' bouwde, hij een heiligdom voor inwijding opende – de tempel in de stad, het heiligdom, het heilige der heiligen, binnen de school.

Het Hebreeuwse woord *Salomo* betekent vrede, rust. Weet u dat ook de geheime wijsheid, de theosofie van de Hebreeërs, kabbala genoemd, de bouw van het heelal beschrijft als die van een tempel, niet met zoveel woorden, maar vanuit dezelfde gedachte? Uit het onbeschrijflijke primordiale punt komt 'ādām qadmōn voort, de primordiale hiërarch van het komende heelal; uit 'ādām qadmōn komen de negen en tien sephīrōth voort, de hemelse hiërarchieën van architecten en bouwers van lagere orde, de aannemers, metselaars en timmerlieden van het heelal die de tempel bouwen in de boezem van 'ēin sūph, het grenzeloze. *Een* heelal.

Wat was deze mystieke tempel van Salomo anders dan de hemelse hiërarchieën van het heelal die zonder geluid van werktuigen het edelste werk verrichtten dat door goden is gedaan. De heiligste en mooiste betekenis van deze tempel van Salomo is dat hij een nieuwe openbaring van de oude godswijsheid aan de mensheid vertegenwoordigt. Daarom noemen we deze de kabbala van de joden die Salomo toen het eerst bracht. Het verhaal is gebaseerd op de toen geheime kabbala, de theosofie van de joden. Hoeveel mooier en meer waard om vereerd te worden: dat wat de mens van mens tot een halfgod maakt, omdat de innerlijke god erdoor wordt ontsluierd, onthuld, geopenbaard. Is er een religie hoger dan dat? Het doel, het oogmerk, de bedoeling van alle grote geestelijke intellecten uit de oudheid was de god in de mens naar buiten te brengen.

U herinnert zich ook waar een andere jood, de grote avatāra Jezus, op wees als de edelste manier om tot de godheden te bidden, de heiligste en meest aanvaardbare? Het kwam hierop neer: als u uw hart in dankbaarheid wilt openstellen, treedt dan het heilige der heiligen binnen, uw verborgen binnenkamer, waar vrede en stilte en eerbied heersen. Doe niet als de farizeeërs in de kerken, synagogen en tempels, die met veel woorden in het openbaar eer betuigen. Maar ga het heilige der heiligen binnen, uw eigen hart, waarin de godheid woont. Daar is de tempel. Zij die dat willen, kunnen openlijk in kerken, synagogen, tempels en kathedralen, of waar ook, eer betuigen. De ware volgelingen van Jezus de avatāra, de ware volgelingen van de grote ingewijden van alle tijden, bezoeken misschien zulke plaatsen; maar voor hun hoogste en meest dierbare eerbetoon keren ze in zichzelf, in de binnenkamer, waar ze in het verborgene, in vrede en stilte en met alle zintuigen in rust, eer betuigen, want daar in de stilte klinkt de stille zachte stem.

De tempel van Salomo is maar één versie van de universele allegorie die over de hele wereld en bij alle volkeren bekend was; we zouden waarschijnlijk nooit van de joodse vorm van de allegorie hebben gehoord als er in de geschiedenis niet iets was voorgevallen. Hadden de Perzen bijvoorbeeld de Grieken overwonnen toen die Perzië binnenvielen, hoe heel anders zou dan de geschiedenis van Europa zijn geweest; misschien van een veel hoger gehalte, want de Perzen waren veel geestelijker dan de scherpzinnige, schoonheid minnende, hoffelijke en verfijnde Grieken: mooie eigenschappen als ze samengaan met dat gevoel voor het mystieke van de waarheid en de weerklank daarvan in het menselijke hart waarover de Grieken inderdaad soms spraken, maar de oude Perzen veel vaker.

HOE DE ZIEL VAN DE MENS NAAR DE AARDE TERUGKEERT

Ik heb veel waardering voor de sympathieke manier waarop u in uw studie naar elkaars opvatting heeft geluisterd. We weten allen dat kennis wordt gekenmerkt door bescheidenheid; ze kent immers haar eigen beperkingen en is daarom nooit dogmatisch. Ook heb ik gemerkt dat u begrip voor elkaar toonde als woorden op verschillende manieren werden gebruikt. Uw geest is geen waterdichte ruimte waarin geen plaats is voor ideeën van anderen.

Nu de kwestie van 'stralen' of 'golven'. Als theosofen die jarenlang hebben gestudeerd, hebben we een eigen terminologie ontwikkeld die nieuwkomers nog niet helemaal begrijpen. Zodra ze dat wel doen, zullen ze zien dat dit goed is. We spreken van een 'straal' van de zon. De zon heeft al eonenlang ontelbaar veel stralen uitgezonden en elke straal is een golf, een energie, om de taal van de tegenwoordige wetenschap te gebruiken, een taal die over dertig jaar anders zal zijn dan nu, omdat wetenschappers dan meer weten. Een van de moeilijkheden waarmee een theosoof heeft te kampen is dat hij eraan moet denken dat hij zelf een reeks uiterst technische termen gebruikt die hij en anderen zoals hij wel begrijpen, maar die iemand die geen theosoof is en de theosofie niet heeft bestudeerd, niet begrijpt en die daarom de helft van de tijd niet weet waar de theosofische spreker het over heeft. Dat moeten we nooit vergeten; en als u het met elkaar niet eens bent, gaat het meningsverschil niet echt over ideeën. Ik zou er bijna alles om willen verwedden dat het in negenennegentig van de honderd gevallen over woorden gaat.

Over twee ideeën wil ik kort spreken. Het eerste gaat over deze levensatomen en voortplantingskiemen enzovoort. Ik geloof dat het niet goed is teveel aan die dingen te denken en er teveel over te praten; ik verbaas me altijd over de intens geconcentreerde aandacht waarmee een gehoor ernaar luistert. Voor artsen kan het interessant zijn; het is hun werk; maar er zijn zoveel andere en veel interessantere dingen om te bestuderen.

In de eerste plaats is wederbelichaming geen toevallig gebeuren, zoals voor iedereen natuurlijk duidelijk is. Dit alles vindt plaats volgens de wetten van de natuur, en met natuur bedoel ik niet de stoffelijke natuur,

ik bedoel de natuur volgens de oude occulte manier van spreken. Belichaming, wederbelichaming van een ego vindt strikt volgens de karmische wet plaats, en karma wil zeggen oorzaak en gevolg, oorzaak en wat eruit voortvloeit; de *y* als gevolg van de *x*. Als we iets doen, krijgt u van de natuur een reactie op die daad. Dat is karma. U kunt er op een miljard manieren op reageren. Het kan wel een miljard jaar duren voor die actie en reactie zijn uitgewerkt. De reactie kan onmiddellijk volgen, of verdeeld over miljoenen jaren. Wie zal het zeggen? Het hangt af van de achterliggende oorzaak.

Wederbelichaming van een ego is daarom evengoed een uit de natuurwetten en de acties en reacties van de natuur voortvloeiend feit als de lichamelijke geboorte. In devachan leeft het ego als het ware in een aurische sfeer, een etherisch rūpa. Het kan elke grootte hebben. Het kan even groot zijn als het zonnestelsel. Het is echter waarschijnlijk dat het, wat louter stoffelijke omvang betreft, oneindig klein is, want afmeting heeft niets te maken met bewustzijn. Afmeting is een māyā van ons gebied en van ons brein.

Hoe dan ook, het ego geniet in zijn devachan van gelukkige dromen. Na vele eeuwen of lange perioden van vele tientallen jaren komt er een tijd dat de krachten die de slaap en rust voor het devachanische wezen teweegbrachten zwakker beginnen te worden, uitgeput raken. De devachanische slaap en gelukstoestand verflauwen geleidelijk. Maar wat gebeurt er tegelijk daarmee? Men wordt zich langzaam bewust van aardse dingen waartoe men zich vroeger aangetrokken voelde. Die komen de droomtoestand van de devachanī binnen als droomherinneringen aan wat hij was en zag en hoorde, dacht en voelde – maar wel de mooie dingen, want hij is nog in devachan. Dit betekent de wederopleving in het bewustzijn van het ego van de tāṇhische elementalen die in het etherlichaam van het ego verbleven. Tot dan waren de dromen van de devachanī van zo verheven of geestelijke aard, dat die nogal aardse zaken het ego niet konden beïnvloeden. Maar terwijl de devachanische dromen flauwer worden, wegsterven, als het ware verduisteren, beginnen deze tāṇhische, deze trishṇische elementalen in het etherlichaam van het ego tot grotere activiteit te komen. Wat betekent dit? Het wil zeggen dat het aurische of hogere etherlichaam van het ego zich verdicht of grover wordt; de entiteit daalt als het ware langzaam omlaag naar deze sfeer, waartoe hij door de verstoffelijking van zijn lichaam wordt aangetrokken. Het kan eeuwen duren voor dit gebeurt of enkele

tientallen jaren, afhankelijk van het individuele karma.

Anders gezegd, er ontstaat in het etherlichaam van de devachanī een toenemende herinnering aan aardse zaken. Zijn achter hem liggende leven komt in zijn herinnering terug, aanvankelijk heel vaag maar sterker naarmate de tijd verstrijkt. Er is met andere woorden sprake van een verdichting, een vergroving of verstoffelijking van dit voertuig. Dit is het begin van de groei van wat we het liṅgaśarīra noemen, het modellichaam waaromheen ons grove sthūlaśarīra, het stoffelijke, atoom voor atoom wordt gebouwd. Zo reproduceert de mens zich vanuit het laatste leven – het zijn gevolgen, het is karma.

Ik heb al gezegd dat afmeting er niets mee te maken heeft. Laten we eens veronderstellen dat als dit plaatsvindt, het etherlichaam de grootte van een appel heeft. Hoe groot is per slot van rekening een menselijke kiemcel? Maar in dit beginstadium van het liṅgaśarīra is een groeivermogen aanwezig – gebruik uw eigen term als deze u niet aanstaat, over woorden zullen we niet twisten – een groeivermogen, hetzelfde soort svabhāva, zoals wij het noemen, dat maakt dat een appelzaadje een appel voortbrengt en geen roos, aardbei, banaan of iets anders; dat maakt dat een pruimenpit altijd een pruimenboom voortbrengt en niet een andere plant. Met andere woorden, dit liṅgaśarīra bezit het vermogen om zich volgens zijn eigen karmische wetten tot het liṅgaśarīra en het stoffelijk lichaam van de mens, het kind dat geboren gaat worden, te ontwikkelen.

Maar vóór dit stadium is bereikt, wordt er op grond van de aantrekkingskracht van deze straal die neerdaalt uit het aurisch lichaam – noem het een straal, noem het een golf – op grond van de aantrekking naar het vertrouwde levensgebied op aarde als het ware magnetisch of elektrisch contact tot stand gebracht op precies dezelfde manier waarop de bliksemstraal wel deze boom treft en niet een andere. Daar is een reden voor. Alles in het heelal werkt volgens wetten. Er is geen toeval. Hetzelfde beginsel van selectieve keuze werkt in het geval van de bliksemstraal en in het geval van het menselijk ego dat zijn eigen moeder kiest; niet bewust op de manier waarop we misschien denken dat het gebeurt, maar als het ware door een bewuste menselijke elektriciteit, sympathie, synchronie van ākāśische trillingen. Dat noemen we een projectie van de straal en daarop doelde ik in mijn *The Esoteric Tradition*.

Het gaat hierom: in ieder mens bevinden zich ontelbare aantallen levensatomen, die in strikte zin zijn eigen levensatomen of jīva's zijn, afkomstig uit zijn eigen levensbron en die hem zien als hun ouder.

Niemand kan vertellen hoeveel levensatomen het menselijk lichaam bevat – ik betwijfel of de goden het kunnen – maar laten we eens aannemen dat het menselijk lichaam honderd miljard levensatomen bevat. Na zijn dood verspreiden die zich over zo'n twee miljard bewoners van de aarde; als een zich wederbelichamend ego zijn stoffelijk thuis of sthūlaśarīra zoekt voor zijn volgende incarnatie, kan hij er zeker van zijn een sympathetische aantrekking tot en dus een onderkomen in een menselijk lichaam te vinden. Dit contact van de straal van het ego met de levenskiem – te weten de kiem in het lichaam van beide ouders – is een contact met de levensatomen die dit ego in zijn vorige lichaam op aarde gebruikte. Dit lijkt alleen ingewikkeld omdat het voor de meeste mensen nieuw is. Dat is, tussen haakjes, een van de redenen die een verklaring vormt voor de vruchtbaarheid van rassen en de mogelijkheid van kruising en rasvermenging voor sommige soorten wezens, maar niet voor andere.

Het spreekt natuurlijk vanzelf dat een bepaald gezinsmilieu, bepaalde gezinnen, een ego een gelukkiger thuis en een beter stoffelijk lichaam kunnen bieden dan andere echtparen. U kunt dat begrijpen en een zich wederbelichamend ego streeft er automatisch naar, en volgt daarbij de natuurwetten, om het gelukkigste thuis op te zoeken dat hij kan vinden. Hij bezit het instinct daartoe. Hij doet dat niet zelfbewust. Het is de natuur die deze dingen doet, want dat gelukkigste thuis is voor het wederbelichamende ego de weg van de minste weerstand. Bedenk dat het ego nog steeds in devachan is en zijn geest nog niet alles volledig onder controle heeft. Dat is ook de reden – en dit is een delicaat onderwerp en ik hoop dat u het me niet kwalijk neemt – dat is de reden waarom de aan mannen en vrouwen gegeven leringen om zorgvuldig te zijn in hun relatie met elkaar van zo groot moreel belang zijn; want ego's worden zowel tot mannen als vrouwen aangetrokken op de manier die ik heb geprobeerd te beschrijven; ze worden met tienvoudige kracht aangetrokken als een man en een vrouw genegenheid voor elkaar voelen en die genegenheid echt is. U kunt wel begrijpen dat alleen maar flirten verkeerd is, want dat roept een soort synchrone vibratie op tussen het paar. Ik vraag me af of u begrijpt waarop ik doel.

Op deze manier vindt wederbelichaming plaats. Daarom is het huwelijk, zoals ik hier en ook in *The Esoteric Tradition* heb geprobeerd te laten zien, zo'n heilige zaak en zou het zo mooi moeten zijn; en zijn alle andere soorten relaties niet alleen moreel verkeerd, maar ook in strijd met de wetten van harmonie van de natuur zoals u direct zult inzien. Als een man

en een vrouw echte genegenheid voor elkaar voelen, vooral als ze de kans hebben een verbintenis aan te gaan, is dat voor ego's of zulke stralen voldoende om tot zulke paren te worden aangetrokken. Mensen hebben een heel zware verantwoordelijkheid en ze zondigen voortdurend tegen de natuur, voornamelijk door onwetendheid. Het zou allemaal zo mooi en heilig kunnen zijn en moeten zijn. Bedenk ook dat de ego's het beste lichaam en gelukkigste thuis vinden waar het huwelijk van de ouders echt is. Daar hebben de entiteiten, de wezens die op deze aarde tot leven komen, de beste kans.

De afschuwelijke en verderflijke materialistische wetenschap van de laatste honderd jaar die zoveel onheil in de wereld heeft gebracht en de oorzaak is van de omstandigheden die nu overal in de wereld heersen, leerde de mensen dat ze niet beter zijn dan dieren, een wat hogere soort apen en dat het er daarom niets toe doet wat ze doen, het is alleen zaak zoveel mogelijk binnen te halen en vast te houden. Dat is een leer uit de hel. Zodra de ethische wet uit het leven van de mensen verdwijnt, is de beschaving tot ondergang gedoemd.

HET LEVENSSURPLUS

De uitdrukking 'levenssurplus' in de beschrijving van de bouw van de bollen van de planeetketen wordt gebruikt in technische zin; ik zal proberen daarvan een illustratie te geven door op twee groeiende dingen te wijzen die met steeds toenemende kracht en in steeds grotere mate reserves voortbrengen of een surplus: te weten de groei van een zaad tot een plant en de groei van een mens uit een menselijke kiem. Uit het zaad vloeit het surplus, in technische zin, aan leven dat het zaad bevat. Dit surplus bestaat eerst uit de groene loot, dan een blaadje, dan de stam en de takken en bladeren, tenslotte de vrucht die andere zaden voortbrengt. Surplus betekent dat wat voortvloeit of zich ontvouwt uit wat binnenin is opgesloten. Ook de groei van een mens uit een menselijke kiemcel kan worden beschreven in de technische betekenis van surplus. Uit het zaad komt het embryo, dat uitgroeit tot het ongeboren kind, dat tenslotte ter wereld komt, een kind wordt, een jongen of meisje, en daarna een volwassen man of vrouw, die van binnenuit de tot dan toe latente krachten en eigenschappen van hoofd en hart ontvouwt; daarna beginnen de morele en geestelijke eigenschappen zich te tonen die niet zichtbaar waren in de kiem, in het embryo, in het ongeboren kind of in de puber. Dit is het ontvouwen van het levenssurplus.

Nadat in een ronde de levensgolven bol A hebben gevormd, betekent het 'levenssurplus' dus niet alleen wat er is overgebleven in de gewone zin van het woord; het wil zeggen de overgebleven voorraad, het grootste deel, het veelomvattende leven, de eigenschappen, krachten en vermogens die zijn opgeslagen in bol A, maar zich daar onmogelijk kunnen manifesteren omdat daar hun terrein niet ligt; en die gaan over naar bol B en brengen bol B, het volgende stadium, tot ontwikkeling. Als bol B tot op zekere hoogte in de eerste ronde is ontwikkeld, daalt hetzelfde surplus aan leven af en ontwikkelt bol C. En zo verder langs de hele keten.

Na voltooiing van de eerste ronde is er niet langer sprake van het ontrollen, of uitrollen of loswikkelen; er is geen evolutie meer van wat binnenin aanwezig is wat *ongemanifesteerde* bollen betreft, want ze zijn al op het toneel verschenen. Ze zijn er en als de levensgolven voor de tweede ronde en alle volgende ronden de keten weer binnenkomen, volgen ze slechts de gebaande wegen; natuurlijk evolueren ze, groeien en brengen

natuurlijk het levenssurplus in zichzelf tot ontwikkeling; maar niet om de keten op te bouwen, behalve ter verbetering en nogmaals ter verbetering. Begrijpt u de gedachte? Het is wat de oude stoïcijnen bedoelden toen ze spraken over de geest die zijn levenssurplus van binnenuit ontrolt, als kind ervan, het volgende gebied in de kosmos dat, laten we zeggen æther was; toen geest en æther waren ontvouwd, ging het levenssurplus, wat slechts wil zeggen al het tot dan niet ontwikkelde en niet ontplooide, over naar het volgende stadium en vormde het derde, het geestelijke vuur. Dan naar de volgende, lucht, water, aarde. Daarna is het heelal gemanifesteerd, het huis is voltooid.

De śishṭa's belichamen een heel andere leer en we kunnen ze ook wel overblijvers noemen, achtergelaten nadat het levenssurplus verder is gegaan; maar niet in de technische betekenis die werd bedoeld bij de beschrijving van de bouw van de bollen van een keten in de eerste ronde.

Nog enkele opmerkingen over de diagrammen in *Beginselen van de Esoterische Filosofie* (blz. 592-3). We zien hier de vier voornaamste monaden van de constitutie van de mens – de vier belangrijkste: de goddelijke monade, de geestelijke monade, de menselijke monade, de astraal-dierlijke monade. U zult zien dat ik in mijn boeken herhaaldelijk vooral naar die vier verwijs. Er zijn nog andere, maar van deze vier kunnen we zeggen dat ze de grondslagen van onze constitutie vormen. Het zijn werkelijk prachtige diagrammen. Het zijn geen afbeeldingen. Het zijn geen foto's. Het zijn symbolen, zinnebeelden. Ze duiden op waarheden. Het zou bijvoorbeeld belachelijk zijn te zeggen dat de goddelijke monade een driehoek is. Dat wordt niet bedoeld. Het betekent dat in de goddelijke triade drie fundamentele- of basiseigenschappen latent aanwezig zijn die samensmelten, zich verenigen en die opstijgen naar dit goddelijke punt, een layacentrum, en naar een hogere hiërarchie overgaan. Met de lagere triade is het net zo. U ziet hier dus een punt in de stof dat zich ontplooit naar de geest – naar wat voor haar geest is – groei. Daartegenover laat het schema een waarheid zien van heel andere aard: als een mens zijn houvast aan de god in hem kwijtraakt en valt, begint hij langzaam in te krimpen, te slinken: eigenschappen, vermogens, krachten, alles: tot een punt in de stof; dan wordt hij in een wegvloeiende stroom gevangen en verzinkt hij in de afgrond.

Nog een gedachte: het veld van handeling en bewustzijn van de goddelijke monade strekt zich uit over de hele melkweg waaronder onze eigen zonnewereld; van de geestelijke monade over ons zonnestelsel; van

de menselijke monade over onze hele planeetketen; en van de dierlijk-astrale over onze bol die de gewone aardse mens voortbrengt. Het pad omlaag heet technisch het pad van de maan. Het pad omhoog heet technisch het pad van de zon.

Een laatste gedachte: Als het grote kosmische manvantara zijn einde nadert en de prākritika-pralaya naderbij komt, als in het rijk van de zon alles op het punt staat over te gaan in het onzichtbare, dan wordt, niet alleen voor de mens, want het schema slaat op ieder wezen of elke entiteit, de lagere triade ingevouwen, ingetrokken, en verdwijnt ze in de lagere duade. Deze wordt op haar beurt ingevouwen, ingetrokken, en verdwijnt in de hogere triade; op haar beurt wordt deze, als de tijd voor eenzelfde gebeuren aanbreekt, ingevouwen, ingetrokken en verdwijnt ze in het goddelijke. Dat is het invouwen, de involutie en als de tijd voor manifestatie weer aanbreekt, emaneert het goddelijke zijn levenssurplus en vormt eerst zijn omhulsel of kind of voertuig. Hetzelfde gebeurt met de hogere duade: de geestelijke monade, die op haar beurt in haar kern het goddelijke bezit, emaneert, ontvouwt of ontwikkelt de lagere duade als haar 'levenssurplus'; en die lagere duade, met de twee hogere in haar kern, doet precies hetzelfde: ze zendt haar levenssurplus uit om haar kind te vormen, haar eigen kleed of gewaad, de aardse mens.

Op het andere diagram (blz. 592 van *Beginselen*) dat gelijk is aan het tweede, maar opengevouwen, uitgerold – zien we dat de tussenliggende duaden samensmelten en het tussenliggende viertal vormen, met erboven de goddelijke triade terwijl het op de lagere triade rust. Ik vestig nogmaals uw aandacht op wat werkelijk een heel bijzondere gedachte is: de tussennatuur kan zich niet manifesteren als ze niet uit haar Vader in de Hemel, de goddelijke monade, wordt geboren en tegelijk voor zichzelf belichamingen vindt die ontstaan uit de gebieden daaronder en zich ontplooien zodat ze erin kan werken. Een vreemde paradox – zijn eigen uit zichzelf geboren kind ontmoeten, maar zelf omhooggroeien naar het goddelijke. Om te herhalen wat ik eerder zei: als een mens zijn band met het hogere kwijtraakt en wordt aangetrokken naar omlaag, vindt het tegenovergestelde plaats van wat ik zei en begint hij te slinken tot een punt en verdwijnt hij.

MEER OVER HET LEVENSSURPLUS

Het levenssurplus betekent dat tijdens het proces van het ontrollen van het gemanifesteerde heelal – als we de christelijke analogie overnemen, kunnen we spreken van het ontrollen van een boekrol waardoor het op de rol geschrevene dat het gemanifesteerde heelal voorstelt, kan worden gelezen – dat tijdens het proces van het ontrollen alles wat op de eerste stap volgt het levenssurplus is. Als we het zo zien vouwt de rol zich zeven keer open om de zeven beginselen van de menselijke constitutie, van de constitutie van het heelal of van iets anders voort te brengen. Iedere stap of elke ontrolling betekent het naar buiten brengen van een zevende van het totale leven. Als de levensrol dus één keer is uitgerold is ātman gemanifesteerd en blijft er nog zes zevende te ontrollen, namelijk buddhi, manas, kāma, prāṇa, liṅgaśarīra en sthūlaśarīra. Als de rol tweemaal is ontrold, bij wijze van spreken, zijn ātman en buddhi verschenen en is het levenssurplus van de andere vijf nog onontwikkeld.

Neem als analogie de bouw van een planeetketen of een zonneketen: als bol A voor het eerst verschijnt, bevat het levenssurplus dat zich vanaf bol A begint te ontvouwen, als bol A voor die *ronde* is voltooid, de bollen B, C, D, E, F en G, dus alle zes andere bollen als we het zevenvoudige beeld volgen. Dit levensoverschot of levenssurplus bestaat, nadat bol A zijn eerste ontwikkelings- of verschijningsvorm heeft ontvangen, uit de zes andere bollen. Bol B, het levenssurplus gaat dan een trap lager en brengt bol B tot ontwikkeling. Het levenssurplus dat overblijft is: de bollen C, D, E, F en G – vijf. Het levenssurplus wentelt van bol B omlaag en werkt aan bol C om die volgens de in de eerste ronde geschetste manier voort te brengen. Het levenssurplus bevat dan nog vier bollen die nog ongemanifesteerd zijn en voortgebracht moeten worden, namelijk de bollen D, E, F en G. Zo gaat het proces door tot er, als de laatste bol, bol G is ontworpen of geschetst, geen levenssurplus meer bestaat; dat surplus bestond uit alle zes bollen zodra bol A was verschenen.

Zo gaat het ook in de constitutie van de mens. Bij reïncarnatie is dezelfde regel van kracht. Tijdens de wederbelichaming is ātman het eerste van de zeven beginselen dat verschijnt en werkzaam wordt. Dan komt het levenssurplus en brengt buddhi voort. Het resterende levenssurplus brengt manas voort en zo gaat het verder tot de mens is gevormd: zeven

stappen waarin het hele levenssurplus wordt gebruikt tot de volledige mens er is.

In ieder stadium betekent het levenssurplus dus dat het restant van de volledige constitutie of levenskracht zich nog niet heeft ontrold en gemanifesteerd. Als alle stappen zijn gedaan is het hele levenssurplus ontwikkeld.

Nu de kwestie van de gang van de monaden door de lagere rijken: in de eerste ronde van de planeetketen moeten alle monaden bovenaan beginnen en de ronde omlaag doorlopen tot bol D, de laagste, onze aarde, en dan weer omhoog naar bol G; in die eerste ronde moet iedere monade, ongeacht haar niveau, door elk van de natuurrijken gaan. Waarom? Omdat iedere klasse van monaden nodig is om bij de bouw van het skelet van de toekomstige planeetketen te helpen; iedere monadische klasse draagt haar eigen deel bij: de hoogste klassen dragen hun hoogste deel bij, de lagere klassen hun lagere deel, de laagste hun laagste deel. In de eerste ronde moesten de goden dus elk rijk doorlopen om in ieder rijk de goddelijke aspecten voort te brengen, in werking te stellen en op gang te brengen. Toen begon de tweede klasse van monaden – de geestelijke – hetzelfde te doen. Ze moesten er vanaf het begin doorheen opdat deze op één na hoogste klasse haar werk kon aanvangen om aan alle rijken dat tweede element of beginsel, die eigenschap, kracht of materie te geven. De derde klasse van monaden deed hetzelfde op haar tocht door elk rijk van iedere bol; en dat geldt voor alle, van de goden tot de levensatomen.

Maar te beginnen met de tweede ronde veranderde de werkwijze – en u zult zien waarom. Het is al vaak gezegd. Toen hadden immers de architecten het ontwerp gemaakt, de blauwdrukken waren er; de huizen, tempels, gebouwen, structuren waren allemaal opgezet. Te beginnen met de tweede ronde ging daarom iedere klasse van monaden snel door de lagere rijken, omdat zij niet werden aangetrokken door die lagere rijken. Dat gaat tegenwoordig net zo wanneer het menselijke ego zich wederbelichaamt; het brengt in het lichaam van het ongeboren kind maar enkele maanden door in de baarmoeder. Het wordt daar niet tot iets aangetrokken maar moet dit wel doormaken om zijn lichaam te krijgen. Zodra het is geboren, begint het te groeien. De lagere rijken voelen zich echter enorm aangetrokken tot de lagere delen van de natuur. Ze storten zich omlaag in de stof waartoe ze worden aangetrokken. We noemen dit de wet van versnelling voor de lagere rijken – die stormen omlaag. Maar als ze beginnen op te stijgen is de aantrekkingskracht van de stof zo sterk

dat de lagere rijken worden tegengehouden. Ze moeten een vreselijke strijd leveren. Het is als een auto die een heel steile heuvel opklimt en dan steeds langzamer gaat rijden tot hij net de top haalt. Ik weet niet of er tegenwoordig nog zulke auto's worden gemaakt! Aan de andere kant is voor de geestelijke monaden op de neergaande boog de aantrekkingskracht van de geest zo enorm sterk, dat hun gang omlaag hoe langer hoe moeilijker verloopt hoe verder ze in de stof afdalen, en het proces vertraagt. Dat noemen we de wet van vertraging omdat de aantrekking omhoog is gericht. Als deze geestelijke entiteiten bol D hebben bereikt, ondervinden ze hier zo weinig aantrekking dat, zodra de opgaande boog begint en de tijd verstrijkt, ze eerst langzaam beginnen te lopen, dan snel en vervolgens beginnen te rennen om tenslotte omhoog te stormen. Het is een kwestie van aantrekkingskracht, en wat we de wet van versnelling en vertraging noemen omvat beide gevallen.

DE VIER DIEREN UIT HET BOEK OPENBARING

Er is mij gevraagd: Wat is precies de betekenis van de vier dieren – de mens, de leeuw, de stier en de arend – in het christelijke boek Openbaring, of zoals vroege en middeleeuwse christelijke kunstenaars die gebruikten. Die vraag is niet moeilijk te beantwoorden. Om te beginnen werd het boek Openbaring door een kabbalist geschreven, die de vroege, niet de latere kabbala bestudeerde.* Het werd op een later tijdstip door een christelijke redacteur geredigeerd of bijgewerkt. Niemand weet wat hij wegliet of handhaafde. Het werd echter bewerkt en kreeg een christelijker tintje.

Bij het lezen van hoofdstuk vier van dit christelijke boek dat Openbaring of Apocalyps wordt genoemd, zien we dat het deze vier dieren noemt 'vol ogen van binnen', die waarheden verkondigden en zegels verbraken; en er wordt vermeld dat ze zich rondom de troon van de hiërarch bevonden.

Door dit kabbalistische boek of door een oude, nu vergeten overlevering, of op een andere, nu voor geleerden onbekende wijze, mogelijk

---

*Er moet op worden gewezen dat de term kabbalist, zoals in dit verband en op dezelfde manier vaak door H.P.B. gebruikt, niet zozeer betrekking heeft op de joodse kabbala zelf, als wel op mystieke en filosofische denkwijzen die verwant zijn aan de innerlijke betekenis van de kabbala, maar die niet precies de technische termen van de kabbala gebruiken, al zijn de kabbala en die andere zogenaamd kabbalistische denksystemen natuurlijk alle in meerdere of mindere mate gebaseerd op de archaïsche theosofie. Als ik dus zeg dat de schrijver van het christelijke boek Openbaring, Apocalyps genaamd, een kabbalist was, zoals ook H.P.B. hem noemt, bedoel ik niet dat hij beslist een volgeling was van de strikt joodse kabbala, maar dat hij van vergelijkbare of soortgelijke uitdrukkingswijzen en gedachten gebruikmaakte, die echter niet noodzakelijk een joodse oorsprong hadden. Met andere woorden, men gebruikte de kabbala als een soort standaardwerk voor uitdrukkingen en termen, hoewel aanzienlijk gewijzigd door die andere scholen die de kabbala weigerden als zodanig te aanvaarden, maar niettemin in meer dan één opzicht haar voorbeeld en zelfs haar toonaangevende denken volgden. De reden hiervoor is natuurlijk maar al te duidelijk: de kabbala en deze andere latere stelsels en eigenlijk alle oude mystieke en religieuze theosofische denkwijzen waren òf oorspronkelijk loten van de archaïsche theosofie, òf afstammelingen van vroegere archaïsche theosofische vertakkingen of stammen daarvan.

uit neoplatonische of neopythagorische bronnen, kenden de eerste christenen aan de vier 'dieren' van de Apocalyps en aan de schrijvers van de vier evangeliën dezelfde betekenis toe, namelijk de mens, de leeuw, de stier en de arend, die de hindoes gaven aan hun vier lokapāla's of bewakers van de werelden, ook de vier mahārāja's genoemd; eerlijkheidshalve moet worden gezegd dat de hindoe-opvatting zelfs nu nog onvergelijkelijk veel grootser is en meer doordrongen van geestelijke mystiek dan het sterk antropomorfe beeld dat in het bijbelboek Openbaring wordt gegeven. Deze vier mahārāja's of vier lokapāla's waren volgens de exoterische verklaring respectievelijk gesitueerd in het noorden, het oosten, het zuiden en het westen; vandaar dat zij die de innerlijke betekenis niet begrepen, de lokapāla's de wachters van de vier windstreken noemden. Het volk aanvaardde het kaf van de verklaring en liet het koren, de kern van de waarheid liggen.

De natuur wordt geestelijk voortgebracht en geestelijk bestuurd of beheerd, voorzover de goddelijke wet op deze stoffelijke aarde daarvoor de gelegenheid krijgt, en beheert in de lagere graden van de hiërarchieën, waaruit dag en nacht de afgrijselijke kreten van de wilsconflicten naar de hemel opstijgen, de zaken van de mensen voorzover de goddelijke wet dat toelaat, in vier fasen: de geboorte of het begin, technisch het noorden genoemd, de goddelijke geboorte; de adolescentie of de zonsopgang, technisch het oosten genoemd; de volle rijpheid van geest en kracht als mens, technisch het zuiden genoemd en beheerd door de heer van de dood, Yama; en de vierde, het westen, het land van de schaduwen of het land van de grote overgang – zo aangeduid door de Egyptenaren, de Perzen, Babyloniërs en Hindoes, de Grieken en de Amerikaanse Roodhuiden, feitelijk overal op de wereld.

Ook de Ouden vierden vier heilige jaargetijden in de rondgang van het jaar: de winterzonnestilstand en de lentenachtevening, de zomerzonnestilstand en de herfstnachtevening. Eerst komt de grote geboorte, de winter – de geboorte van de zon die zijn lichtkrachten herwint als zijn reis naar het zuiden voorbij is en zijn terugreis naar het noorden aanvangt. Dit wordt de grote geboorte genoemd. Daarna komt de adolescentie bij de lentenachtevening, als de wetten van het leven en het licht beginnen met hun magische werk op aarde. Bomen gaan uitlopen, bloemen ontluiken, de natuur begint te zingen nu nieuwe levenselementen door haar aderen vloeien. In de zomer komt de grote verzoeking of de grote beproeving, die de mens altijd ondergaat in zijn volle wasdom als hij vol-

ledig over zijn krachten beschikt en daarin wordt bepaald of hij omhoog- of omlaaggaat; want in de zomer zijn ook de vruchten gereed om te worden geoogst. Het graan is gedorst en opgeslagen. De natuur is rijk en machtig, stroomt over van uitbundige levenskracht. Daarna komt het vierde heilige jaargetijde, de herfstnachtevening, als de zon afscheid schijnt te nemen van de noordelijke streken en zijn reis vervolgt naar het zuiden. De dagen worden korter, de nachten langer, het wordt kouder op aarde. De bladeren vallen, de sappen trekken zich uit de twijgen, bladeren, takken en stam terug in de wortels. Er komt rust en vrede. Dit werd het jaargetijde van de grote overgang genoemd.

Zo leerden de Ouden dat het geestelijke leven dat onze wereld leidt, zijn tijd van geboorte, zijn tijd van adolescentie, zijn tijd van volledige materiële macht en kracht en zijn tijd van heengaan heeft om dan dezelfde cyclus opnieuw te beginnen, laten we hopen op een iets hoger gebied. Het ene jaar volgt op het andere, het ene jaargetijde op het andere; de manvantara's komen en de manvantara's gaan, de pralaya's komen en gaan. Maar het goddelijke duurt altijd voort.

Deze vier lokapāla's of bestuurders van de wereld zijn als het ware de vier karmische godheden; eigenlijk niet zozeer enkelvoudige entiteiten, dan wel hiërarchieën van goddelijke wezens en iedere lokapāla vertegenwoordigt een hiërarchie, één die de manvantara of het begin van gemanifesteerd leven in onze wereld inluidt. Als haar taak is verricht, neemt de tweede hiërarchie die van haar over. De tweede lokapāla betreedt het strijdperk van activiteiten en draagt een tijdlang de last, zoals de toortsdrager in een wedloop naar het doel rent en als hij dat bereikt de toorts aan de volgende hardloper overgeeft, die hem naar het volgende doel brengt.

Als de tweede lokapāla zijn werk heeft gedaan, wordt de toorts, de taak, aan de derde overgedragen; daarna aan de vierde en dan is de cyclus voltooid. Er is karma uitgewerkt en nieuw karma door de lipika's, de goddelijke griffiers, in het levensboek geschreven. In het volgende manvantara, het volgende tijdperk van manifestatie, zal de lokapāla opnieuw tot geestelijke en intellectuele activiteit komen.

Dit zijn heel abstracte en inderdaad goddelijke ideeën, moeilijk voor westerlingen die niet gewend zijn aan deze gedachten. De eerste christenen raakten erdoor geboeid, wat erop wijst dat ze iets van de oorspronkelijke goddelijke wijsheid van de theosofie bezaten. Maar ze hadden moeite om het uit te leggen. De innerlijke betekenis van de vier dieren – de

hoogvliegende arend, de denkende mens, de krachtige stier en de moedige leeuw, symbolen voor eigenschappen – symbolen voor de godheden, voorgesteld door de vier lokapāla's, ging langzamerhand verloren; de vroegmiddeleeuwse christelijke kunstenaars schilderden de vier dieren eenvoudig als symbool voor de vier evangelisten die de evangeliën schreven; want de vroege kerk leerde dat de vier evangeliën het woord Gods bevatten. Het woord van God is de wet van het heelal en deze vier evangeliën bevatten de vier wetten van het bestaan, de vier goddelijke wetten. Zo kwam het dat deze dieren later alleen deze weergaven of evangeliën van de vroegchristelijk-theosofische leer zijn gaan symboliseren; de oorspronkelijke bijna goddelijke betekenis ging verloren.

APEN, MENSAPEN EN DE VROEGE MENS

In de zeer oude en heel interessante heldendichten van de hindoes zoals het Rāmāyaṇa lezen we dat de zogenaamde mensapen – en verwar alstublieft de gewone apen niet met de mensapen, want die zijn niet aan elkaar gelijk – bijna of evenzo intelligent waren als de mens. Volgens het verhaal konden ze praten, vormden ze legers en vochten ze in de grote epische oorlog van India, net zoals de mensen. Ze hadden eigen regeringen en kennelijk wetstelsels. Daarom moeten we de mensapen uit het grote hindoeheldendicht zien als iets meer dan de mensapen die we nu kennen. Als we weetgierig zijn aangelegd, vragen we ons natuurlijk af waarom dat zo is. Mensapen van nu doen zulke dingen niet.

Het voor de hand liggende antwoord is dat de mensapen uit dat verre verleden, de tijd van Atlantis vóór het vijfde wortelras zelfstandig was geworden, geen mensapen waren zoals wij die nu kennen, want mensapen hebben nu geen regeringen zoals die van mensen. Ze vormen geen legers en strijden niet volgens de gebruikelijke gevechtsregels. Ze wisselen geen geschreven berichten uit zoals mensen nu doen en toen deden. De enige conclusie die we kunnen trekken is dat de mensapen beschreven in een groot episch dichtwerk als het Indiase Rāmāyaṇa bijna menselijke wezens waren.

Door biologisch onderzoek weten we nu dat mensapen er bij de geboorte meer als mens uitzien dan als ze sterven – van ouderdom doodgaan bedoel ik natuurlijk. Met andere woorden, mensapen schijnen dierlijker te worden naarmate ze vanaf hun eerste jeugd tot volwassen aap opgroeien. En volgens alle bij specialisten bekende wetten uit de wetenschappelijke denkwereld zou dit overeenkomstig de recapitulatietheorie erop wijzen dat er in het verre verleden een tijd is geweest waarin de mensapen een veel menselijker uiterlijk hadden dan nu. En dat is precies onze leer: toen de mensapen voor het eerst ontstonden of tot belichaming kwamen, gingen ze zo intiem met hun menselijke halfouders om dat ze als kinderen, voornamelijk door imitatie, navolging of door iets anders, deelnamen aan wat hun menselijke halfouder deed, voelde en dacht. Anders gezegd, de mensapen van toen waren veel menselijker dan nu. Dit wijst op degeneratie in verstandelijk en psychisch opzicht, geheel in overeenstemming met onze theosofische leringen dat alle dieren op weg zijn om

uit te sterven, naarmate de dierlijke wezens langs de lichtende boog omhooggaan.

De mensapen die in het Rāmāyaṇa van de hindoes worden beschreven, stonden daarom in feite, wat innerlijke vermogens betreft, iets onder de mens; ze waren verschillend van kleur, zoals in *De Geheime Leer* wordt gezegd. Zoals er in die tijd mensen waren met een blauw of een rood gezicht, zo waren er ook apen met een blauw of een rood gezicht; zelfs nu bestaan er nog enkele. Dat is de reden en de ware reden, naast andere bijkomstige ondergeschikte redenen, denk ik, dat de hindoes vroeger en zelfs nu nog de huidige gedegeneerde mensapen niet zozeer met eerbied dan wel met een mengeling van medelijden en verbazing bekijken. De moderne hindoe denkt met enig religieus ontzag over de mensaap, die daarom niet zozeer gerespecteerd als wel beschermd wordt, precies zoals het geval was met de mensapen en gewone apen in Egypte en andere landen in de oudheid.

Als u het Rāmāyaṇa helemaal of gedeeltelijk heeft gelezen, zult u zich herinneren dat de mensapen zelfs samen met de mensen van die tijd vergaderden, met Rāma en zijn generaals en vooraanstaande personen om over belangrijke zaken te discussiëren. De tegenwoordige mensapen zien we dit niet doen en ze hebben er ook niet de capaciteiten voor.

De mensapen en ook alle andere dieren, maar ik heb het nu in het bijzonder over die apen, zullen tegen het einde van het zesde wortelras in onze vierde ronde praktisch zijn uitgestorven. In het zevende wortelras zullen ze zijn verdwenen. Hun ego's zullen echter niet de voor de ego's van de andere dierenfamilies bestemde weg volgen, die eveneens gaan uitsterven naarmate onze vierde ronde op de opgaande boog vordert. Waarom? Omdat er nog voldoende menselijke psychische trekken, eigenschappen of kenmerken in de tegenwoordige mensapen zijn waardoor, als hun lichamen tegen het einde van het zesde wortelras in deze vierde ronde uitgestorven raken, hun ego's zich kunnen belichamen. Alle mensapen zullen zich dan belichamen in de allerlaagste, minst intelligente en minst ontwikkelde, dan nog resterende nakomelingen van wat nu de primitieve en barbaarse stammen van de mensheid zijn. De ego's van die primitieve en barbaarse stammen zullen hun huidige onvolmaakte lichamen overlaten aan de ego's van de mensapen en zullen zich in menselijke voertuigen met iets meer mogelijkheden belichamen.

Nu iets over de oorsprong van de mensapen: we hebben daar al zo vaak over gesproken dat u me wel zult willen vergeven als ik in herhaling

verval. Mensapen zijn natuurlijk een voortbrengsel van de evolutie, evenals de mens. Het waren ego's die in hun ontwikkelingsgang het menstadium nog niet hadden bereikt, maar er wel dichtbij waren; in het derde en aan het einde van het tweede wortelras van deze ronde ontbrak het hun aan stoffelijke voertuigen om zich in te belichamen. Daarom moest kosmisch karma, zoals we het zouden kunnen noemen, lichamen voor die ego's verschaffen. Evenals de mens moesten ze een kans krijgen. Daarin werd voorzien door de karmische weefsels van het lot, die alle rijken op aarde zo nauw verstrengelen, vooral de aan elkaar grenzende rijken, rijken die net beginnen in elkaar over te gaan, en elkaar als het ware doordringen. Aan het einde van het tweede en het begin van het derde wortelras vonden deze ego's tenslotte lichamen omdat de laagst ontwikkelde mensen, die het juiste psychische instinct en het denkvermogen misten, gemeenschap hadden – op de manier van die tijd – met belichaamde dieren die net onder hun eigen mensenrijk stonden. Uit die gemeenschap kwamen de apen voort. En later, tijdens het vierde wortelras, herhaalden andere minder gevorderde Atlantiërs met de afstammelingen van deze apen de 'zonde van de verstandelozen', in de woorden van de oude teksten, zodat de mensapen, zoals kort en bondig onder woorden gebracht, als het ware twee druppels mensenbloed in zich hebben. De eerste druppel bloed uit die eerste rassenvermenging en de tweede druppel bloed door de daad van de minst gevorderde Atlantiërs die gemeenschap hadden met die nog maar nauwelijks menselijke schepselen. De nakomelingen van die gemeenschap waren de mensapen. De eerste mensapen die uit die gemeenschap voortkwamen stonden veel dichter bij de mens zoals de mens toen was, niet de mens zoals hij nu is, dan de tegenwoordige mensapen zouden staan als ze, zoals ze nu zijn, naar die tijd konden worden overgebracht. Ik hoop dat ik duidelijk ben. Het gevolg hiervan was dat de nakomelingen van deze halfmenselijke, half-dierlijke geslachtsgemeenschappen gewoon contact hadden met de mensheid. Ze werden door de hogere of meer ontwikkelde mensen van die tijd met achterdocht bekeken, maar getolereerd, omdat ze flauwe tekenen van het in ons actieve verstand vertoonden. Het waren zo goed als denkende wezens van een laag type, goed in het nadoen, zoals alle apen en mensapen zelfs nu zijn. Ze bootsten natuurlijk alles na wat ze hun Atlantische verwanten zagen doen. Ze spraken, hadden eigen talen, typische talen, niet de sisklanken, lokroepen, het brullen en grommen van tegenwoordige dieren, maar een eigen duidelijke taal of taalgroep.

Wat gebeurde er daarna? De meest menselijke van deze mensapen stierven uit; enerzijds omdat de Atlantiërs die zich bewust waren van de door hun eigen minder ontwikkelde mensen begane zonde, heftig strijd tegen hen voerden en ze uitroeiden; maar ook omdat het milieu of de omgeving niet bevorderlijk was voor het voortbestaan van dit deels menselijke en deels dierlijke ras. De Atlantiërs lieten alleen de minst ontwikkelde mensapen leven; de tegenwoordige mensapen zijn afstammelingen van de exemplaren die in leven mochten blijven. De voorouders van de tegenwoordige mensapen waren de minst ontwikkelde mensapen uit dat verre verleden. De psychische drempels of belemmeringen die in deze tijd de vermenging van verschillende rijken voor het menselijk denken tot iets afschuwelijks maken, bestonden in die tijd niet en gemeenschap leidde vrijwel altijd tot nakomelingen.

De vroege mensheid ging door veel stadia heen, rūpa-stadia of stadia van vormen – ik heb het nu speciaal over het lichaam van de mens, niet over het menselijke ego. Zo had bijvoorbeeld het eerste ras een vorm die helemaal niet leek op onze huidige vorm. H.P.B. gebruikt ergens voor de vorm van het eerste wortelras de nogal treffende naam van puddingzakken, ronde of eivormige bollen van etherische stof. Men kan het geen vlees noemen, want vlees bestond toen nog niet. Maar astrale puddingzakken, astrale eieren. Met het verstrijken van de tijd en toen het eerste ras het tweede werd, waarbij de oude wateren van het eerste zich vermengden met de nieuwe wateren van het tweede, verdween de vorm van de puddingzak; de karmische lichamen die de mensheid in die uitermate veranderlijke en wisselvallige tijden had, waren veelsoortig en merkwaardig. Tegen het einde van het tweede ras hadden mensen bijvoorbeeld een gezicht als van een hond, of liever zoals honden er nu uitzien, mensen met een hondengezicht. Sommigen hadden een gezicht als een vissenkop; anderen hadden vier armen en vier voeten. Zoals u weet hadden ze toen maar één oog. Later kwamen de twee voorhoofdsogen in gebruik en bleef het derde oog nog lang functioneren. De mens had toen drie ogen. Tenslotte zonk het eerste oog, dat we ten onrechte het derde oog noemen, in de schedel weg, werd door been en haar bedekt, werd wat nu de pijnappelklier heet en restten ons twee ogen. De mens had dus eerst één oog, na verloop van tijd drie ogen en heeft nu nog twee ogen.

Waarom namen de lichamen of rūpa's van de mens in het tweede en het allereerste begin van het derde wortelras die bijzondere en eigenaardige vormen aan? Omdat ze werden gevormd naar in het astrale licht

aanwezige modellen die door de mensenrassen werden gevolgd omdat het ras of het geslacht, of het rijk, of de levensgolf van de mens (kies het woord dat u wilt) in de tweede en derde ronde die vormen had. Het was opnieuw een geval van recapitulatie, zoals het embryo nu in de moederschoot in de korte tijd van negen maanden recapituleert waar de mensheid in het verre verleden eeuwenlang doorheen is gegaan. Zo herhaalden de eerste rassen van deze ronde de vormen waar het mensenrijk in de vroegere ronden doorheen was gegaan.

Wat gebeurt er met de monaden of ego's van de mensapen of dieren, wanneer ze als lichaam in deze vierde ronde zijn uitgestorven, wat vóór het einde van het zevende wortelras zeker met alle gebeurt? In de vijfde ronde zullen de ego's volgens hun karmische lotsbestemming worden gegroepeerd. De mensapen nemen dan de vorm van de laagste mensen van de vijfde ronde aan, wat ze feitelijk al beginnen te doen in het zevende wortelras van deze vierde ronde; tijdens de neergaande boog van de vijfde ronde zullen de ego's van het hele dierenrijk gedurende enige tijd een lichaam van een laag type vinden, maar geleidelijk uitsterven vóór de vijfde ronde in haar loop ver is gevorderd op de opgaande boog. Dit komt doordat de dierlijke monaden, de monaden van de wezens uit het dierenrijk, nog niet de mānasische eigenschappen hebben ontwikkeld die hen in staat stellen de opgaande boog in de mānasische of vijfde ronde te beklimmen.

HET KIND WEERSPIEGELT HET RAS

Wetenschappers beschikken al over letterlijk ontelbare bewijzen van tenminste een groot deel van de vroegere geschiedenis van de mensheid; en omdat het grootste deel van de mensheid uit geest en denkvermogen bestaat, zijn die ook onderdeel daarvan. Ik heb het nu in het bijzonder over de wetenschappelijke bewijzen dat de mens in vervlogen tijden lichamelijk door fasen van zijn eonenlange evolutionaire pelgrimstocht is gegaan die hun stempel op hem hebben achtergelaten. En er zijn beslist nog heel wat wetenschappelijke feiten niet bekend.

Ik wil hier maar één ding noemen, een feit waaraan vroeger meer wetenschappelijk belang werd gehecht dan nu, alleen omdat meer recente wetenschappelijke denkbeelden dit feit niet zo gunstig gezind zijn; maar ik denk dat toekomstige wetenschappers zullen terugkomen op de vroegere denkbeelden. Het wordt in de embryologie de theorie van recapitulatie genoemd: het ongeboren kind, het embryo, maakt in het klein elke fase van de evolutionaire ontwikkeling door waar de mensheid als ras in vroegere tijden doorheen is gegaan. Is bijvoorbeeld een kind dat nu wordt geboren in het volle bezit van zijn verstand, is het een denkend, redenerend wezen? We weten allemaal dat het dat niet is. Het is bekend dat een kind tijdens het leven in de baarmoeder in het kort door veel lichamelijke evolutiefasen gaat waar het ras als geheel in vervlogen tijden doorheen is gegaan; maar pas jaren nadat het kind lichamelijk is geboren begint het te denken, ik bedoel zelfbewust te denken, na te denken over grootse dingen, beslissingen te nemen van grote waarde en betekenis. Die komen als het opgroeiende kind volwassen wordt, want in de toestand van volwassenheid groeien in de mens de grotere verstandelijke en intellectuele vermogens stap voor stap en ook de geestelijke en morele eigenschappen.

U kent het gezegde 'de neerdaling van het denkvermogen in het vroege derde wortelras van de mensheid'. Zo gebeurde het. Tot die tijd had het ras door evolutie lichamen ontwikkeld om aan de behoefte van hun nog niet verstandelijke staat te voldoen, maar u moet niet denken dat die vroege niet-verstandelijke mensen geheel zonder bewustzijn waren. Zeker niet. Net zomin als een niet-denkend kind tot zo'n vijf, zes of zeven jaar. Dan begint het denkvermogen zich in feite al te vertonen; en dit gaat stap voor stap verder naarmate het kind een tiener wordt en vervolgens

een volwassene en van volwassene in de rijpere jaren komt. De vroege rassen waren net zo, als kleine kinderen.

Ze hadden instinct, ze kregen intuïtieve ingevingen, ze hadden gevoel, ze hadden bewustzijn, het vage diffuse bewustzijn dat een kind tegenwoordig heeft, maar ze waren geen denkers. Het kind van nu gaat niet aan een schrijftafel zitten om een imposante verhandeling te schrijven of een plan de campagne op te stellen voor een denksysteem dat de mensheid helpt en verlicht. Waarom niet? Het denkvermogen is nog niet volledig tot uitdrukking gekomen in de nog onvolwassen hersenen. Het brein moet zich nog verder verharden of vormen om de stroom vanuit het denkvermogen binnen-boven de mens over te brengen.

In dat opzicht was het vroege derde wortelras net als kinderen. Ze hadden bewustzijn. Ze kregen flitsen intuïtie; ze hadden een hoogontwikkeld instinct. Maar het zelfbewuste denkvermogen was in hen nog niet ontstaan. Toen vond een van de meest verbazingwekkende gebeurtenissen uit de hele ontwikkelingsgeschiedenis plaats. We noemen het de 'neerdaling van de mānasaputra's', de zonen van het denkvermogen, die niet van de ene op de andere dag plaatsvond, bij wijze van spreken, of in een oogwenk, zelfs niet in honderdduizend of enkele honderdduizenden jaren. Maar het was een voortschrijdend proces, precies zoals op kleine schaal een kind niet op een ochtend wakker wordt en plotseling in het bezit is van een volwassen denkvermogen. Het is een kwestie van groei. De mānasaputra's belichtten of overschaduwden dus geleidelijk het denkvermogen van de wordende mensheid, ze doordrongen haar brein en zelfs het zenuwstelsel met het goddelijk vuur van hun denken, tot de mens tenslotte dacht, en ontwaakte. Het denkvermogen begon te werken. Dit gebeurde door deze mānasaputra's, onze eigen intellectuele zelven als het ware, door gedurende enkele honderdduizenden jaren te incarneren; toen dat was geëindigd, was er in plaats van de puur instinctmatig bewuste, maar niet-verstandelijke en nog niet zelfbewuste vroege mens, een ras ontstaan dat dacht, dat over het goddelijke kon nadenken; dit was mogelijk doordat de verbinding met het goddelijke tot stand was gebracht. Het denkvermogen was ontwaakt.

Niet alleen dat: in een aantal van deze voorbereide mensen, de hoogst ontwikkelde mensheid van die tijd, incarneerden bepaalde geestelijk-verstandelijke entiteiten, hoogontwikkelde wezens die de leraren en gidsen werden van de toen net ontwaakte mensheid, die haar onderrichtten, de wegen van de beschaving wezen, en haar bekendmaakten met de

mysteriën, de geheimen van de wetenschap en de waarheden van de filosofie. Dat was de tijd van het goddelijke gezag van onze verre voorouders. Zij stichtten de mysteriescholen toen deze voor het eerst op deze aarde begonnen en leefden om de mensen te onderwijzen en waren, zoals gezegd, hun gidsen, hun leermeesters, hun beschermers, hun onderrichters. Diezelfde groep, of hun afstammelingen zo u wilt, hun opvolgers, verblijven nog steeds op aarde als gidsen voor de mensheid, lichtbrengers, inwijders, leraren, oudere broeders, vrienden.

Het kind herhaalt dus tijdens zijn eigen groei van kind tot volwassene wat het ras tot nu toe heeft bereikt. Het is natuurlijk, het moet zo zijn, omdat er maar één fundamenteel patroon in het heelal bestaat, één fundamentele werkwijze die met haar alomvattende invloed iedereen en alles met dynamische kracht beroert. We hebben dus nu een sleutel om die oudste en vroegste denkende mensen te begrijpen: hoe ze ontstonden, hoe het kwam dat het denkvermogen plotseling ontwaakte, zodat ze konden nadenken over het heelal en het konden begrijpen in plaats van als kinderen te zijn of zoals de hogere dieren, instinctief, intuïtief bewust, maar niet zelfbewust. Het is een wonder wat er met een kind gebeurt: het groeit vanuit instinct en intuïtie tot het in zichzelf de bezieling van de inspiratie uit de innerlijke god ervaart. Het wachtende brein, het zenuwstelsel, het lichaam, worden bezield en verlicht. Mysteriën en wonderen vinden voortdurend om ons heen plaats!

Al is het verbazingwekkend om in het verleden terug te kijken, in de geschiedenis van het ras, en de treden te zien waarlangs onze voeten zijn gegaan, al is dat inderdaad een wonder en vervult het ons met grote eerbied voor wat het heelal omvat, toch moeten we de toekomst niet vergeten. We zijn pas halverwege onze evolutie op deze aarde. We moeten voortdurend op aarde terugkeren om wat we al weten te herhalen en steeds en steeds beter te leren en om nieuwe wijsheid op te doen. Wat houdt de toekomst in? Ik zal het u zeggen. Zoals in het verleden ons denken werd gewekt door de mānasaputrische goden – want voor de mens zijn ze goden – zo zal ons denken in de toekomst worden gewekt door engelen van de geest. Zelfs ons denkvermogen, dat ons van onbewustheid verhief tot zelfbewustzijn en dat ons tot het stadium heeft gebracht waar we nu zijn, zodat we kunnen nadenken over het heelal en ons bewust kunnen zijn van het goddelijke erachter, prachtige en edele gedachten kunnen denken, die ons leven verheffen tot dat van de goden – zelfs ons denkvermogen heeft een hogere inspiratie nodig,

want ons denken kan ons ook misleiden en van het pad afbrengen.

Zoals in het verleden de incarnatie van de mānasaputra's, de zonen van het denkvermogen, plaatshad, die ons het vermogen tot denken schonken, zo zal in de toekomst die nu begint – het begon eigenlijk al een miljoen jaar of langer geleden en zal zich in steeds toenemende mate in de toekomst voortzetten – het hemelse licht van onze innerlijke god zich in ons en in ons denken belichamen, en ons met zijn eigen glorie vervullen. Daarna zal onze ontwikkeling veilig en gewaarborgd zijn met die hemelse leiding die ons hart verlicht en ons brein bezielt. Onze voeten zullen dan niet meer op het pad struikelen, want we verlichten onze weg als we omhoog en voorwaarts gaan, steeds hoger en steeds verder, naar hoogten die we nu zelfs met ons denken niet kunnen bevatten. Dat ligt vóór ons in het verschiet. Als we ons innerlijk oog opslaan, ons innerlijk gezicht wenden naar de god in ons, dan verschijnt er een eeuwig stralend licht, niet van iets buiten ons, maar van de god in en boven elk van ons. Noem het een Christos, de immanente Christos, noem het de innerlijke Boeddha, geef het de naam die u wenst. Waar het om gaat is bewust te worden van zijn heilige tegenwoordigheid. Dan is een mens inderdaad gezegend.

DE EERSTE VERZEN VAN GENESIS

Ik heb met grote belangstelling geluisterd naar de opmerkingen over de joods-christelijke bijbel die hier zijn gemaakt. Ik heb me verbaasd over de opmerkelijke manier waarop veel licht is geworpen op enkele betekenissen van de Hebreeuwse Schrift genaamd 'Het Boek van het Begin'.

Het is juist dat het woord dat als 'God' is vertaald in de Engelse versie [en in andere] en dat in de eerste verzen van het *Boek Genesis* wordt gebruikt, in het origineel *'elohīm* is. Het is een Hebreeuwse meervoudsvorm en betekent 'goden', 'goddelijke wezens'. De monotheïstische Hebreeërs en de monotheïstische christenen die de geschriften overnamen, met andere woorden de Hebreeuwse bijbel van de joden, zeggen dat deze Hebreeuwse meervoudsvorm een 'pluralis majestatis' is, ongeveer op dezelfde manier gebruikt als waarop gekroonde hoofden soms over zichzelf spreken: 'Wij, bij de gratie Gods', die-en-die – Johannes, Petrus, Jacobus, Willem, of wie ook. Maar in de geschriften zelf is geen enkel bewijs dat dit woord *'elohīm* slechts een 'pluralis majestatis' is. Taalkundig is het duidelijk een zuivere Hebreeuwse meervoudsvorm.

Hierna zal ik enige verzen citeren, tenmiste de eerste twee verzen uit het oorspronkelijke Hebreeuws en u daarover iets vertellen; maar vóór ik dat doe, wil ik uw aandacht op enkele interessante feiten vestigen. U spreekt over de Hebreeuwse bijbel als het Oude Testament of het Oude Verbond. Beseft u dat die laatste term een oorspronkelijke joodse uitdrukking is en eenvoudig betekent dat bepaalde geschriften, waarvan sommige religieus, sommige halfhistorisch en sommige dichterlijk zijn, en het eigendom waren van een klein Semitisch volk, werden gezien als het bewijs van een oud verbond tussen dit volk en de godheid van hun stam? Andere volkeren in de wereld hebben soortgelijke heilige geschriften, die voor hen even waar en heilig zijn, evenzeer worden gekoesterd en van even grote waarde worden geacht als deze bepaalde geschriften voor de Hebreeërs. Met andere woorden, de Hebreeuwse geschriften zijn niet de enige heilige geschriften van de wereld die werden gekoesterd door het volk bij wie ze ontstonden.

In de tweede plaats is het enige geschrift uit het Hebreeuwse Oude Testament dat, vanuit ons theosofisch standpunt, echt occult, esoterisch is, het eerste boek, zoals deze boeken nu in gedrukte vorm zijn gerang-

schikt – 'het Boek van het Begin'; en feitelijk zijn slechts enkele hoofdstukken in het begin van dit eerste boek geheel esoterisch. Dat wil niet zeggen dat sommige van de andere boeken geen mystieke betekenis hebben, zoals het *Boek Job*. Dat wil ik niet uitsluiten. De zogenoemde *Psalmen* van David bijvoorbeeld werden geschreven door een dichterlijke geest en elke dichterlijke geest is min of meer een ziener. Maar de echte universele wijsheid van de 'oosterse kabbala' vindt men alleen ten volle in de eerste hoofdstukken van het *Boek Genesis*.

De uitdrukking 'oosterse kabbala' betekent 'oosterse traditie', want dit woord kabbala (qabbālāh) is een zelfstandig naamwoord, afgeleid van de Hebreeuwse werkwoordswortel *qābal*, die 'ontvangen', 'nemen', 'overleveren' betekent. 'Oosterse kabbala' betekent dus de universele 'oosterse traditie'; en de Hebreeuwse kabbala is de Hebreeuwse vorm van het stelsel van oosterse leringen dat vaak traditionele wijsheid wordt genoemd, die van generatie op generatie van menselijke zieners is overgeleverd. Met andere woorden, de joodse kabbala is de theosofie van de joden; en het is een tamelijk beperkte vorm, of liever één kleinere, nationale weergave van de universele kabbala of de universele traditie van de wereld.

Hier volgt het Hebreeuws, zoals de oorspronkelijke Hebreeuwse tekst tegenwoordig in woorden is verdeeld en gedrukt:

(1) *Berē'shīth bārā' 'elohīm 'ēth hash-shāmayim we-'ēth hā-'ārets.*

(2) *We-hā-'ārets hāyethāh thohū wā-bohū we-hhoshech 'al-pnēi thehōm we-rūahh 'elohīm merahhepheth 'al pnēi ham-māyim.*

Bij het eerste woord staan we al voor een moeilijkheid: Hoe moet dit woord worden verdeeld? Ik zal uitleggen wat ik bedoel. In het oude Hebreeuwse schrift volgen de letters van de woorden elkaar op zonder onderbreking, precies alsof u een alinea uit een krant zou nemen, alle ruimten tussen de woorden zou verwijderen, alle leestekens zou verwijderen, zodat de letters elkaar in een ononderbroken rij opvolgen.

Bovendien – en dit is belangrijk – zijn er geen lettertekens voor klinkers in het Hebreeuwse alfabet en om dus ons voorbeeld duidelijk en nauwkeurig te maken, zouden alle klinkers in die alinea uit die krant moeten worden verwijderd, zodat alleen de medeklinkers blijven staan en elkaar ononderbroken opvolgen. Dat geeft aan hoe het oude Hebreeuws werd geschreven.

Als u dus deze reeks aaneengesloten regels voor u heeft, is het duidelijk dat u één zo'n regel, misschien met succes, in een aantal van elkaar verschillende woorden kunt verdelen; en deze eerste twee woorden in het

Hebreeuws die ik voor u heb geciteerd, namelijk: *berē'shīthbārā'*, kunnen anders worden verdeeld dan gewoonlijk wordt gedaan, bijvoorbeeld: *Berē'sh yithbārē'*, wat vertaald, een volkomen andere betekenis heeft.

De gebruikelijke verdeling *Berē'shīth bārā' 'elohīm* betekent: 'In het begin beeldhouwden (of sneden of vormden) de 'elohīm' – de twee hemelen en de aarde. De andere verdeling van de Hebreeuwse letters: *Berē'sh yīthbārē'* geeft een totaal andere betekenis. *Rē'sh* of *ro'sh* betekent hoofd, wijsheid, kennis, het hogere deel, de eerste in een reeks; en het woord *yithbārē'* is de wederkerige vorm van het werkwoord *bārā'*, en betekent 'zichzelf maken' – tot de twee hemelen en de aarde. Met andere woorden, de betekenis van de op die manier verdeelde eerste twee woorden is dat de goden of kosmische geesten, door wijsheid, door kennis, door de voornaamste of eerste vormende krachten te zijn, zichzelf maakten tot de hemelen en de stoffelijke sfeer.

'Hemelen' – *shāmayim* – een dualis, pluralis, niet één, een reeks; *'erets* of *'ārets* – de 'wereld', vertaald 'aarde' waarvan de christenen menen dat het deze kleine aarde van ons is, wat later werd uitgebreid tot het heelal toen ze begrepen dat de sterren niet langer kleine lichtpuntjes waren die daar waren aangebracht, maar oogverblindende stralende zonnen, waarvan vele groter zijn dan de onze. *'Ārets* betekent de lichaamssfeer, de stoffelijke sfeer.

U ziet hoe we een volslagen andere interpretatie kunnen krijgen door de reeks of rij Hebreeuwse letters op deze tweede manier te verdelen.

De Engelse vertaling, de zogenaamde 'Authorized Version', is het Engelse volk dierbaar op grond van religieuze herinneringen uit de jeugd en misschien ook omdat de Engelse taal uit de tijd van Koning Jacobus de Engelsen van nu krachtiger toeschijnt dan het gebruikelijke Engels in onze tijd, maar ze mist volkomen de juiste geest van het mystieke Hebreeuwse origineel; en het feit alleen al dat de Engelsen zoveel van de 'King James's version' [een bijbelvertaling uit 1611] houden, leidt hun aandacht af van de oorspronkelijke mystieke betekenis van het Hebreeuwse geschrift. Kijk dus naar de oorspronkelijke taal en vraag aan een kenner wat de wezenlijke betekenis van het Hebreeuws is.

Als ik hoor dat sommigen van deze goede mensen, die zoveel spreken over 'numerologie', die naar ze menen in de Hebreeuwse geschriften voorkomt, en die denken dat door het aantal woorden te tellen in de Engelse vertaling en het aantal hoofdstukken in een van de geschriften, of het aantal zinnen in een hoofdstuk, of het aantal woorden in een zin, ze

tot de oplossing kunnen komen van wonderlijke mysteriën of het geheim van occulte waarheden kunnen ontdekken, voel ik me altijd gedrongen en gedwongen te zeggen dat ze vergeten dat ze een vertaling gebruiken, en bovendien een heel onvolmaakte vertaling, van iets dat in de oorspronkelijke taal geheel verschilt van wat zij veronderstellen: want er waren geen hoofdstukken en geen verzen en geen leestekens zoals komma's, punten, puntkomma's of hoofdletters – in de oorspronkelijke Hebreeuwse tekst – niets dan aaneengesloten regels of reeksen van letters over de pagina's van de oorspronkelijke boeken.

Aan welke vertaling geeft u de voorkeur, de gebruikelijke en, als ik dat zeggen mag, de onjuiste versie: 'In den beginne maakte God de hemel en de aarde', of de andere vertaling die eveneens beantwoordt aan het oorspronkelijke Hebreeuws en die verder het voordeel heeft geheel overeen te stemmen met de universele traditie, namelijk: 'In wijsheid (of in een groot aantal, in gezelschap, als een menigte) beeldhouwden (of vormden) de goden' uit al vooraf bestaand materiaal (want de oorspronkelijke Hebreeuwse werkwoordswortel *bārā'* betekent 'snijden', 'kerven', niet 'scheppen') 'de hemelen en de stoffelijke sfeer'; wat als men het goed begrijpt het volgende betekent: 'In het begin van het manvantara werden de goden de geestelijke en de stoffelijke gebieden'.

Het Hebreeuwse verhaal van de zogenaamde schepping is eigenlijk een kort weergegeven verslag van de ontwikkeling uit zaden, kosmische zaden, die al in de ruimte bestonden, door de kracht van de inwonende geestelijke vuren. Een nauwkeurige analogie hiervan vinden we in de manier waarop een mens wordt geboren uit een microscopisch klein menselijk zaad, een cel, en uitgroeit tot een mens van 1 meter 80 door de krachten die in hem besloten liggen.

Op die manier ontstonden de werelden. Ik vraag me af waarom zovelen nooit hebben beseft wat er, volgens hun theorie, moet zijn geweest vóór de almachtige God het heelal, de wereld schiep? God is geen timmerman of, zoals de Grieken zeiden, geen demiurg, geen bouwer. De godheid is de inwonende geest van vuur en liefde en intelligentie en bewustzijn – de bron van alles: atoom en mens, zon en dier, bloem en steen. Alle kunnen worden teruggevoerd tot de goddelijke bron, tot hun groei van binnenuit.

Volgens het Hebreeuwse verslag van de schepping was het dus zó dat de goden, de geestelijke wezens, de kinderen van het goddelijke, embryogoden waren, nog niet volwassen, babygoden als het ware, onontwikkeld;

maar de goden van onze wereld, of onze melkweg bijvoorbeeld, waren het leidende, bezielende vuur van leven en intelligentie dat onze melkweg, onze aarde deed ontstaan. Dat is het hele verhaal en het Hebreeuws zegt niet één woord over een buitenkosmische god die de wereld schiep. Dit verkeerd vertaalde woord 'god', laat ik dat benadrukken, is in het Hebreeuws een meervoud: *'elohīm*, wat betekent goden, goddelijke wezens, geestelijke wezens, schepselen van liefde en vlammend denken, kinderen van het onbegrijpelijke goddelijke, dat de bron van het heelal is waaruit ze tevoorschijn komen; als hun evolutiereis is voltooid zullen ze weer in de onpeilbare diepten daarvan verzinken in onuitsprekelijke vrede, om later daaruit weer tevoorschijn te komen om in de loop van de zich ontwikkelende eonen eerst mensen te worden, dan goden en dan supergoden, wat opnieuw zal worden gevolgd door een periode van goddelijke rust, met daarna een nieuw verschijnen van kosmische activiteit; maar steeds en eindeloos groeiend.

In de eerste twee of drie hoofdstukken van 'het Boek van het Begin', waarover in Europese landen gewoonlijk wordt gesproken als het *Boek Genesis*, wat een Grieks woord is met de betekenis van beginnen of worden, vindt u de oude wijsheid van de mensheid. De rest van de bijbel, alle overige delen van het Hebreeuwse Oude Testament zijn eenvoudig plaatselijke, nationale, traditionele verhalen, zonder veel of enige esoterische betekenis.

Het Nieuwe Testament, dat het tweede deel van de christelijke bijbel is, bevat, als men het letterlijk leest met zijn zesendertigduizend en zoveel honderd verkeerde vertalingen van het Griekse origineel, zoals die voorkomen in de 'Authorized Version' of de 'King James's version', niet meer oude en esoterische wijsheid dan de boeken van het Oude Testament. Wat het bevat aan oude wijsheidsreligie van de mensheid is het verhaal, mits esoterisch opgevat, van een inwijdingscyclus, met als centrale figuur de grote Syrische ingewijde Jezus.

OVERBLIJFSELEN UIT NEOLITISCHE EN PALEOLITISCHE TIJDEN

Er is mij gevraagd enkele woorden te zeggen die degenen die archeologie en etnologie en dat soort zaken bestuderen – een nogal specialistisch onderwerp – misschien kunnen helpen. Over de paleolitische en neolitische rassen werd de vraag gesteld hoe het komt dat er op aarde geen bewijzen worden gevonden van oude beschavingen, die volgens theosofen tegelijk bestonden met deze twee groepen gedegenereerde mensen. Met andere woorden, we vinden steeds meer bewijzen van het bestaan van vroegere – de wetenschap spreekt van late en wij noemen ze gedegenereerde – mensenrassen die, op grond van voorwerpen die we nu van hen opgraven, worden geclassificeerd als paleolitische mensen uit de oude steentijd en neolitische uit de nieuwe steentijd. De vraag is: Zeggen theosofen dat er tegelijk met deze oude en gedegenereerde mensen grote beschavingen bestonden? Hoe komt het dat er op aarde geen overblijfselen van deze grote beschavingen bestaan? Maar dit is geen goede vraag, want ze impliceert iets dat niet waar is. Er zijn bijna ontelbare overblijfselen van deze grote beschavingen uit het verleden op aarde. Het probleem is dat onze geleerden nu zo bezeten zijn van theorieën die ze ten koste van alles steunen, dat ze alles wat echt oud is zover mogelijk naar onze tijd brengen en tot betrekkelijk recente dingen maken. Daar ligt de moeilijkheid, die theosofen onder ogen moeten zien. Het is niet zo dat de wetenschappers iets oneerlijks willen doen. Zij denken dat het gerechtvaardigd is omdat ze niet in deze oude rassen geloven en als een wetenschapper nu zou zeggen dat er een miljoen jaar geleden, of vijf miljoen jaar geleden, grote beschavingen bestonden, dan zou hij, wetenschappelijk gesproken, met teer en veren worden bedekt; met andere woorden hij zou eruit worden gegooid. Hij verliest zijn aanzien, hij zou worden uitgefloten en bespot. Wetenschappelijke orthodoxie. Dat is eenvoudig de waarheid.

Wat zijn enkele van deze oude overblijfselen van beschavingen? Als men bedenkt dat de neolitische en paleolitische overblijfselen geologisch gesproken heel recent zijn – enkele armzalige tienduizenden jaren zijn niets in de geschiedenis van alleen al de mensheid – als men daaraan denkt en aan de schitterende evolutionaire ontwikkeling die de mens nu reeds heeft bereikt, zijn geweldige brein, het wonder van zijn lichaam, zoals ik

in mijn boek *Mens en Evolutie* heb aangetoond, dan moeten we de oorsprong van de mens tientallen honderden miljoenen jaren in het verleden plaatsen. Maar weet u, de geleerden willen daar niet aan. Ze kunnen dat niet inzien omdat ze bezeten zijn van denkbeelden over de beschaving en theorieën die ze moeten steunen.

Welke van deze grote overblijfselen zijn er nog? We zijn geen kinderen. We hebben onze geschiedenisboeken en wetenschappelijke boeken gelezen. We hebben de piramiden van Egypte gezien. Neem er slechts één, de grote piramide van Cheops, zo gebouwd dat de moderne geleerden erover spreken als een wonder en zich afvragen of zij, met alle moderne verbeteringen en verfijningen van werktuigen, machinerieën en genialiteit, dat werk nu zouden kunnen evenaren of op zo volmaakte wijze astronomische kennis erin zouden kunnen verwerken dat de inganggalerij, zoals nu al vele jaren bekend is, op Stella Polaris, onze eigen poolster, wijst of zou wijzen als de cirkelgang van de sterren om de noordpool op dat punt komt. We hoeven daar niet op in te gaan. U weet dat allemaal.

Ik weet niet wat de belangrijkste uitspraken van de geologie over de grote piramiden zijn, maar enkele duizenden jaren is wel wat belachelijk; onze leer is dat de Grote Piramide minstens vijfenzeventigduizend jaar geleden werd gebouwd en ik denk dat het tweemaal zoveel is, 150 duizend jaar geleden. Maar ik geloof dat H.P.B. ergens zegt dat de theosofische geleerde die weet wat hij doet, zou kunnen bewijzen dat er tenminste drie volledige kringlopen van de precessiecyclus voorbij zijn, elk met een duur van ongeveer 26.000 jaar. U weet wat in de astronomie de precessie van de equinoxen is. Een volledige cyclus duurt 25.920 jaar en er zijn, zegt H.P.B., drie volledige precessiecyclussen verlopen sinds de piramiden aan de oever van de Nijl staan, of daar dichtbij; en ik geloof dat het twee keer zo lang is.

Hoe staat het met de piramide van Sakhara? Hoe met de Zodiak in Denderah? Hoe zou die door de Egyptenaren slechts enkele duizenden jaren geleden kunnen zijn gemaakt, toen de sterren rond de poolster min of meer stonden zoals nu, terwijl hij toch een heel andere schikking van de Zodiak en van de poolsterren laat zien? Ik weet niet meer welke ouderdom eraan is toegekend maar het was zoiets als twee of drie precessiecyclussen. Deze oude volkeren waren zo accuraat en volgens de huidige geleerden zo bijgelovig precies met het in tekening brengen van de hemelzodiak waar de goden verblijven, dat het bepaald belachelijk is te denken dat ze opzettelijk, in strijd met hun religieuze opvatting, een

kleine zodiak zouden tekenen die van de natuur afwijkt? Geef zelf maar antwoord op deze vraag. Het antwoord vindt u in de monumenten over het hele aardoppervlak.

En hoe staat het met die verbazingwekkende bouwwerken in de Stille Oceaan, uit steen opgetrokken zonder cement, die de eeuwen hebben doorstaan en die zo oud zijn dat ze niet alleen door de elementen zijn geteisterd maar ook verweerd; en het is begrijpelijk dat stenen in het milde klimaat van de eilanden van de Stille Zuidzee het langer uithouden dan in noordelijke landen, waar vorst, felle zon, regen en wind en schurend zand steen gemakkelijker doen vergaan. Hoeveel duizenden jaren staan die bouwwerken op Paaseiland er al, die stille getuigen van een bepaalde soort kennis die in het vergeetboek is geraakt. Vraag aan wetenschappers wat het zijn. Ze weten het niet. Waarschijnlijk gebouwd door bepaalde voorouders op de Zuidzee-eilanden. Waarom? Hadden zij toen ze volgens de moderne evolutietheorie jonger waren een hogere beschaving dan ze nu hebben, nu ze niet van die schitterende bouwwerken maken? Het is alsof we een kind vragen een huis te bouwen. Er zijn duizenden voorbeelden zoals deze. Eén daarvan is Stonehenge in Engeland. Zie hoe men probeerde de ouderdom ervan te verlagen en zo dicht mogelijk naar onze tijd te brengen. Waarom? Omdat ze bewijzen hadden? Absoluut niet. Het was gissen. Maar volgens de huidige wetenschappelijke evolutietheorie is het onmogelijk dat daar meer dan honderdduizend of hoogstens twee of driehonderdduizend jaar geleden beschaafde mensen woonden. Dat is wetenschappelijke orthodoxie en alles moet passen in dat bed van Procrustes. Denk niet dat ik tegen de wetenschap ben. Dat is niet zo. Ik heb te veel jaren van mijn leven aan studie gewijd, met echt wetenschappelijk respect voor de geest van onderzoek en weetgierigheid en de openheid van geest die de wetenschappelijke kennis waarover we nu beschikken ons hebben gegeven. Ik heb het niet over de wetenschap maar over de vooroordelen van wetenschappers, onder wetenschappers; en die zijn er.

Neem nu Stonehenge. Ik denk, een bewijs heb ik niet, het is niet meer dan mijn eigen geloof en overtuiging op grond van studie in mijn jonge jaren toen ik meer tijd had voor die dingen, ik geloof dat Stonehenge, dat uit massieve stenen is opgebouwd waarvan sommige niet in Engeland zijn te vinden – vergeet dat feit niet! – niet minder oud is dan de piramiden, misschien iets jonger, want de piramiden werden gebouwd door wat Plato de Atlantiërs noemde toen het eiland Poseidonis, een overblijfsel van het

voornaamste Atlantische continentale massief, twaalf à dertienduizend jaar geleden, tijdens een verschrikkelijke aardbeving en een vloedgolf verzonk. Het was een eiland ongeveer zo groot als Ierland nu. Voordat Poseidonis verzonk, verlieten immigranten dit eiland in de Atlantische Oceaan en vestigden zich in wat toen het zich nieuw vormende Egypte was. Hoe lang geleden was dat? U kunt dat als u wilt geologisch beoordelen aan de hand van het tempo van de afzettingen van klei uit de Nijl. Zeker tienduizenden jaren geleden.

Ieder die bekend is met het bestaan van deze grote monumenten uit het verleden, begrijpt wat ik bedoel als ik zeg dat er bijna ontelbare bewijzen zijn voor het bestaan van schitterende archaïsche beschavingen die duizenden jaren ouder zijn dan de aardlagen waarin de overblijfselen en artefacten worden gevonden van de neolitische en paleolitische volkeren, als dat de juiste term is. Lang voordat Griekenland en Kreta bestonden, lang voordat werd gedroomd van Perzië, Medië, Babylonië, Assyrië, in wat nu de woestijnen van Perzië, Turkestan, delen van Arabië en delen van Noord-Baloetjistan zijn – dat nu voor het grootste deel bestaat uit een barre woestenij en heuvels geteisterd door orkanen en geweldige stormen en onvruchtbaar tot in de hoogste heuvels – was dat hele schitterende land zoals het toen was groen en vruchtbaar, bedekt met bloeiende steden waar de beschaving een hoogtepunt bereikte zoals wij nog nauwelijks hebben bereikt, waar kunsten en wetenschappen en ambachten bloeiden. Uit dit gebied ontstonden Babylonië en Assyrië en Perzië en Medië en wat van Klein-Azië bekend was, en deze landen werden in die begintijd bevolkt door Atlantiërs, of de late Azië-Atlantiërs. Deze streken bloeiden op aarde in een tijd dat zelfs de geologische omstandigheden anders waren. Het is zo lang geleden dat de landen waarover ik zojuist sprak vruchtbaar waren, dat de Zwarte Zee van nu een enorme binnenzee of binnenoceaan was, die in het noorden via Rusland en Siberië in verbinding stond met wat nu de Noordelijke IJszee is en bezaaid was met eilanden. Dat alles is nu veranderd. Er is land gestegen, er is land gedaald. Het is nu allemaal een herinnering, een legende, heuvels, woestenijen, verlatenheid. Maar hieruit werd haar kind geboren en ontstonden de beschaving van Assyrië en Perzië en een deel van Griekenland en Medië en de volkeren die onze eigen Europese voorouders werden. Vandaar kwamen de voorouders van de Scandinaviërs, van de Teutonen, van de Gothen die zich vestigden in wat toen de wildernis van Europa, en ook Siberië was, en deze oude beschavingen waarover ik spreek, breidden zich

zelfs uit tot wat nu Tibet is en over dat hoogland, waar verschrikkelijke stormen woeden over kale woeste gronden, vertelt de legende dat in het verre verleden onze voorvaderen hier prachtige tempels bouwden, de goden omgang hadden met de mensen en er overal zoetwatermeren en groen was te vinden. Soms is de stem van de ziel van een volk betrouwbaarder dan de speculaties en gissingen van de zogenaamde geschiedschrijvers.

DE OORSPRONG VAN GOED EN KWAAD

De orthodoxe joodse rabbi's verklaarden dat de oorsprong van het kwaad in de wereld de scheppingsdaad van Jehova was en ze verwezen naar hun beroemde oude profeet Jesaja (45:7):

'ik . . . formeer het licht en schep het duister; ik sticht vrede en schep het kwaad; ik, de HEER, doe al deze dingen.'

De joodse rabbi's zeiden daarom dat de oorsprong van het kwaad ligt in een godsbeschikking. Adonai, de Heer, schiep het.

Een theosoof weet hoe dit moet worden geïnterpreteerd in de zin waarin de profeet Jesaja – of hij die schreef uit naam van de profeet Jesaja – het had bedoeld. Maar als u de uitspraak accepteert in de oppervlakkige betekenis, beseft u dan in welke impasse u logisch redenerend verzeild raakt? Het kwaad is in de wereld omdat het door de Heer werd geschapen. Daarom is het kwaad een goddelijke beschikking en gerechtvaardigd, en als er kwaad is in mijn hart is dat door de Heer geschapen want 'ik, de Heer, doe al deze dingen'. Als het joodse heilige boek goddelijk is geïnspireerd, woord voor woord, dan ziet u waar dat toe leidt. Overigens waren de christenen, zelfs in die begintijd, veel te verstandig en voorzichtig om de oppervlakkige betekenis van deze uitspraak in Jesaja te accepteren.

Enkele weken geleden, toen ik dit citaat uit Jesaja opzocht in de Hebreeuwse bijbel en het oorspronkelijke Hebreeuws nasloeg, ontdekte ik dat de Engelse 'Authorized Version' de kracht van het oude Hebreeuws versluiert; daarin is als vorm van het hoofdwerkwoord voor de goddelijke activiteit overal het tegenwoordig deelwoord gebruikt. Dus met deze werkwoordsvorm luiden ze: ik ben formerende het licht en scheppende het duister, nu in het heden. Ik ben vrede stichtende en kwaad scheppende. Ik, Jehova, ben nu deze dingen doende. – De gedachte is niet dat goed en kwaad eens en voor altijd ergens in het verleden werden geschapen, maar dat het een voortgaand proces is. De bedoeling is duidelijk; het is een mystieke uitspraak, bedoeld om te worden uitgelegd als het langzame evolutionaire uitstromen uit de schoot van het goddelijke van de menigten evoluerende schepsels, entiteiten, dingen, voortgestuwd door karmische impulsen uit het verleden; zodat al wat IS, in een voortdurend proces is van voortbrenging en evolutie:

voortdurende avonturen van het onvolmaakte naar het volmaaktere, van het slechte naar het beste, het beste dat kan worden bereikt. Het betekent niet dat een buitenkosmische god eens en voor altijd goed en kwaad schiep en de wereld aan het draaien bracht en dat mensen niets anders zijn dan hulpeloze wezens daarin, geketend door een ondoorgrondelijk goddelijk lot.

Dit is een moeilijke theosofische leer die toch helpt het beeld te completeren, hoe vaag ze ook moet worden uiteengezet. Het moet duidelijk zijn en een heel eenvoudige conclusie, dat de belangrijke leringen van de verschillende religies en filosofieën van de wereld, over de hiërarchieën van dhyāni-chohanische of goddelijke of engelachtige wezens, ergens op moeten zijn gebaseerd; deze wezens zijn deels goed en deels wat men slecht noemt, met andere woorden meer en minder volmaakt; aan die conclusie is niet te ontkomen. Als u eenmaal het beeld voor u ziet van deze legers van evoluerende wezens die als het ware voortkomen uit het hart van het goddelijke na hun lange slaap in pralaya, om een nieuwe evolutieperiode van ontwaken te beginnen in een nieuwe wereldperiode, dan ziet u dat zich daaronder wezens moeten bevinden in allerlei stadia van evolutie: van wat voor ons zonder meer goddelijk is tot aan het minst ontwikkelde levenscentrum.

Omdat bovendien de natuur zichzelf verdeelt in hiërarchieën of familiegroepen, moet er aan het hoofd van elke hiërarchie een individuele godheid staan die daarvan als het ware de hiërarch is, zoals de president van een republiek of de koning van zijn koninkrijk. Er moeten daarom in de universele natuur geestelijke, zeer geestelijke en goddelijke wezens bestaan, in allerlei graden van evolutionaire ontwikkeling. Met andere woorden, we zijn omringd door een 'wolk van getuigen', om de woorden van Paulus te gebruiken en dat zijn goddelijke, geestelijke, stoffelijke en substoffelijke wezens. Ze worden engelen of aartsengelen of dhyāni-chohans of deva's genoemd of wat al niet. De naam doet er niet toe. Het belangrijkste om te onthouden is dat ze bestaan en het is daarom duidelijk dat als ons hoofd en hart zich wenden in de richting van de zonen van licht, of omgekeerd naar het pad van de linkerhand, in de richting van de kinderen van het duister – geen demonen, geen duivels, eenvoudig onvolmaakt ontwikkelde wezens – kunnen we met de eersten of laatsten in aanraking komen; van de eersten ontvangen we een geweldige inspiratie en hulp; van de laatsten het gevoel van aantrekking tot de 'hel'. Dat is de reden dat sommige oude religies, die heel diepzinnig waren, engelen,

aartsengelen en wat al niet vereerden, zoals de vroege christenen deden. En als verering waardering betekent en niet aanbidding*, wat met smeekbeden te maken heeft, dan is dat een verheffende zaak: het 'waarderen', vereren van de kinderen van het licht, onze voorgangers op het pad dat omhoogvoert.

*Het Engels luidt: 'if worship means 'worthship', not adoration', een woordspeling die in het Nederlands niet is te vertalen.

WAT ZIJN KOSMISCHE STRALEN?

Ik zou iets willen zeggen over kosmische stralen. Wat zijn dat? Waar komen ze vandaan, waar gaan ze naartoe, wat is hun functie? Weet u dat de wetenschap nu, en met de dag in grotere mate, het woord 'straling' of 'stralingen' in praktisch dezelfde zin en betekenis gebruikt, in bijna dezelfde poging feiten te beschrijven, als de oude theologen uit de voorchristelijke tijd in Griekenland en Rome, Egypte, Perzië en Babylon, en ook in andere delen van de aarde, toen ze het woord 'emanatie', 'emanaties' gebruikten. Als licht uit een centrum van energie, een zon of een elektrische lamp straalt, kunnen we het woord 'straalt' vervangen door 'emaneert'. Uit een centrale kern stroomt licht, noem het straling, noem het emanatie, dat is hetzelfde. Als u iets begrijpt van wat de beste denkers van de moderne wetenschap bedoelen als ze de term 'straling' gebruiken, als u iets begrijpt van waar ze aan denken en wat ze met dat woord tot uitdrukking proberen te brengen, begint u te begrijpen wat de oude theologen uit voorchristelijke tijden bedoelden als ze het woord 'emanatie', uitstroming gebruikten.

Een mens, bijvoorbeeld, straalt levenskracht uit of emaneert levenskracht. Ze straalt, ze stroomt voortdurend van hem uit en dat uitstromen bewijst dat het iets is, en dit iets is een fluïdum. Licht is een fluïdum, al deze verschillende soorten stralen zijn fluïdisch van aard; maar fluïdisch van aard zijn betekent alleen dat het verzamelingen of samenbundelingen van entiteiten zijn, geëmaneerde entiteiten, noem ze monaden, noem ze levensatomen als u wilt.

Laat ik, voor ik verder ga, proberen te illustreren hoe we de poging van de moderne wetenschap om iets aan te duiden wat tegelijk een golf en een deeltje is, volgens mij moeten opvatten. Als u in gedachte een kogel uit een geweer volgt zult u inzien dat hij bij wijze van spreken een deeltje is en tegelijk van golven vergezeld gaat, golven die als verschijnsel optreden als gevolg van zijn baan door de lucht. Denk nu aan een levensatoom dat uit een entiteit wegschiet. Het beweegt zich met de snelheid van het licht, sommige atomen met een snelheid die die van licht verre overtreft en het is duidelijk dat hun gang door de stof vergezeld gaat van een intense verstoring langs de baan die het deeltje volgt. Volgt u mijn gedachte? De golf en het deeltje moeten elkaar dus vergezellen. Het

deeltje veroorzaakt de golf; zonder het deeltje zou er geen golf zijn.

Deze kosmische stralen kunnen we desgewenst levensatomen noemen. Dat zijn ze in feite ook, levensatomen van het heelal op een laag gebied in hiërarchische zin, laag omdat het om een stoffelijk en zelfs lager dan stoffelijk gebied gaat. Dit blijkt uit hun ontzaglijk snelle trilling.

Nogmaals: waar komen ze vandaan – deze levensatomen uit de ruimte die door de hele interstellaire ruimte stromen en, wat ons eigen heelal betreft, door ons hele zonnestelsel? Hoofdzakelijk uit de actieve, superactieve magen van de verschillende zonnen; in onvoorstelbare golven en aantallen stromen ze uit de zonnen van de ruimte. Als levensatomen van een bepaalde soort trekken ze her- en derwaarts en komen tenslotte op de een of andere manier, op de een of andere tijd en plaats weer terug tot hun vadersubstantie; en intussen trekken ze door alle andere entiteiten op hun zwerftochten (transmigraties was het oude woord), her- en derwaarts, heen en weer.

Op die manier voeden de zonnen zich. Onze eigen zon ontleent zijn voorraad vitaliteit aan deze stromen levensatomen die hem vanuit de ruimte bereiken, die hij in zijn maag opneemt en weer uitstoot via de zonnevlekken. U zult zich herinneren dat zelfs in *De Geheime Leer* H.P.B. door een van de oude optekeningen te citeren, openlijk spreekt over het feit dat de zon zich voedt met het afval uit de ruimte. Herinnert u zich dat? In feite doen onze eigen lichamen dat ook – het stoffelijk lichaam, het astraal lichaam, het mentale lichaam, het innerlijk omhulsel van het bewustzijn – ze doen alle precies hetzelfde. Zij emaneren stromen van levensatomen, stralen ze uit en nemen die van andere in zich op, trekken deze aan. Dat is precies wat de zon doet; zodat deze kosmische atomen of kosmische stralen – wat slechts namen zijn die geleerden eraan hebben gegeven omdat zij ze nog niet zo goed begrijpen, en ze op stralen lijken en op deeltjes lijken, maar eenvoudig de levensatomen zijn die uit de zonnen in de ruimte stromen en ons bereiken, door ons heengaan – ons eens weer verlaten en naar elders gaan. Op precies dezelfde manier wordt onze bol, de aarde, gevoed en wordt haar levenskracht instandgehouden, haar energie onderhouden, elektrische, psychische, fysieke en wat al niet, uit wat ze tot zich neemt uit de ruimte en op haar beurt emaneert ze haar eigen licht en fluïden. Wij noemen het kosmische stralen, levensatomen zo u wilt; en zo zien we een kosmisch geven en nemen, geven en nemen.

Maar dit zijn niet de enige levensatomen die er bestaan. Er zijn vele, vele families van levensatomen die door geen enkel stoffelijk weten-

schappelijk instrument ooit direct of indirect kunnen worden waargenomen. Ze bevinden zich geheel boven en buiten ons gebied; zo zijn er bijvoorbeeld zuiver astrale levensatomen, mentale levensatomen, geestelijke en goddelijke. Maar deze kosmische stralen waarover de geleerden nu enige kennis beginnen te verkrijgen, zijn kosmische levensatomen van een lage soort, dat wil zeggen van een soort die zelfs lager is dan het stoffelijke in hiërarchische zin; heel 'hard'; 'harde stralen' zoals zij ze noemen; en als ze in geconcentreerde vorm optreden – zoals bij röntgenstralen – zijn ze heel gevaarlijk.

Als ik zeg dat onze zon (en ook andere zonnen) zich voedt met het afval en het 'zweet' uit de ruimte, met deze stromen levensatomen, oceanen van levensatomen – want de ruimte is ermee gevuld, is onbegrijpelijk vol ermee, ze is een oceaan van leven – bedoel ik niet dat de zon zich ermee voedt met uitsluiting van andere levensatomen. De zon trekt levensatomen tot zich op alle gebieden, sommige veel hoger dan het stoffelijke.

Maar dit wil ik er nog aan toevoegen. Noem het een interessante theorie als u wilt. Er is een oude, oude en voor mij heel boeiende legende die sinds onheuglijke tijden in het oosten circuleert. Ze wordt in deze vorm gekleed: de goden voeden zich met mensen. Het is niet mijn bedoeling iemand bang te maken of te laten denken dat als uw sterfdag komt een of andere god zich aan u te goed zal doen! Dat bedoel ik helemaal niet. Maar waarom zouden mensen de enige uitzondering zijn op de algemene regel? De mens voedt zich met andere dingen. In feite is het zo dat wij ons met elkaar voeden. Telkens als een groep mensen dicht bijeenzit, zoals u allen doet, voedt u zich met elkaar, wisselt u levensatomen uit, zoals we bij het denken gedachten uitwisselen; en zo komt het dat zich een verschijnsel voordoet dat ieder van ons ongetwijfeld heeft opgemerkt, dat mensen die lang samenleven, zoals man en vrouw, op elkaar gaan lijken; en ik heb dat zelfs bij huisdieren gezien die bij mensen wonen. Een baas of bazin begint echt op het huisdier te lijken! Het komt door de uitwisseling van levensatomen en het is ook niet altijd goed. Het is niet goed voor het huisdier en het is niet goed voor de mens; en er zijn andere redenen, al weet ik natuurlijk dat, als ik iets in het nadeel van huisdieren zeg, dat bij enkele dierbare mensen hier mijn doodvonnis zou betekenen! Ze zouden me niet begrijpen: 'O, dat is verschrikkelijk, G. de P. Wat een verschrikkelijke man!'

NIET MIJN WIL, MAAR DE UWE GESCHIEDE

Een menselijk hart dat heeft geleden staat open, en is gereed en ontvankelijk voor het licht dat ieder mens verlicht die ter wereld komt. Gelukkig is het menselijk hart niet van steen, het heeft niet de structuur van diamant, maar toch, hoe vaak kijken we niet met achterdocht naar de engelen van erbarmen die aan onze deur kloppen, terwijl deze engelen van mededogen juist die krachten in het menselijk leven zijn die de kanalen van het hart en van het inzicht openen. Hoe dikwijls hebben we de goden afgewezen die in de vermomming van verdriet tot ons kwamen? Hoe vaak beseffen we dat die dingen die ons het diepst treffen onze beste vrienden zijn?

Ziet u niet dat, hoe ons leven ook is, elke wending van het lot een deur is die zich opent en dat voor ons de verheven poort altijd die deur is die, als we haar bij het naderen zien opengaan, ons naar het pad van smart schijnt te voeren. Hoe vreemd en toch prachtig is deze paradox, dat we door lijden het snelst leren en van de wateren van de diepste waarheid drinken.

Sta hier eens een ogenblik bij stil en breng deze gedachten in verband met het christelijke gezegde: Niet mijn wil, maar de uwe geschiede: niet de wil van de gewone, domme, zelfzuchtige, schipperende en dwaze mens die bijna ieder van ons is, maar de wil, de inspiratie voor de lagere mens, van de innerlijke godheid die ons voortdurend leidt, aanspoort en tot handelen aanzet. Ik vind die uitspraak een van de mooiste van alles wat het menselijk denken heeft voortgebracht en ze is sinds onheuglijke tijden in alle grote wereldreligies onderwezen.

Het licht van de geest komt tot die mens die bereid is en de wil heeft het te ontvangen en wordt buitengesloten door die mens die het wil weigeren. Daarom niet mijn wil, maar de fluisterende wijsheid en het leven van de godheid, van wie wij, elk van ons, een individuele straal of vonk zijn. Hoe zou onze wereld er nu uitzien als de mens deze wonderlijke leer van de avatāra Jezus zonder meer had aanvaard, in plaats van er alleen eenmaal per week naar te luisteren als een gedachte die misschien enige religieuze emotie oproept maar nooit, behalve door de weinigen, als een gedragsregel is aanvaard; en ze werd *als een gedragsregel* gegeven. Er bestaat geen mooiere regel in het denken van de mens, geen regel zo

liefdevol in zijn werking in ons, want hij wekt liefde in ons op en als een mens liefheeft is hij op zijn best, is hij het meest menselijk want dan vergeet hij zichzelf.

Niet mijn wil, maar de uwe geschiede. Denk eens aan de vrede die zo'n gedragsregel ons zou brengen en het geluk en de toename aan wijsheid en kennis; want al onze ernstigste tekortkomingen komen voort uit onze lagere delen; en al onze deugden en meest menselijke uitingen van het karakter uit ons hoogste deel.

Weet u wat volgens mij de eenvoudige regel is die ieder mens zou moeten volgen – en die natuurlijk ook de regel van de meesters en hun chela's is? Het is die van dienstbaarheid. Onpersoonlijk dienen heeft iets magisch, iets wonderlijks, want door te dienen en zichzelf te vergeten komt in een mens het beste naar voren. Hij kent geen spijt, geen aarzelingen, geen weerzin, geen gedachten aan zelfzuchtig voordeel. Het betekent toewijding van het zelf aan allen. Hij wordt daarin bijna meer dan menselijk; het roept het beste op wat in een mens aanwezig is. Hij wordt een kracht, en hij verkeert als een mensgod onder zijn medemensen, die door twijfels, verwarring en aarzelingen zijn geketend, belemmerd en verlamd; en naarmate dit leven voortduurt, dit leven van dienen, wordt hij steeds minder egoïstisch, denkt hij minder aan zichzelf, wordt hij daardoor sterker en in hogere mate een kanaal voor de inspiraties, de ingevingen van de godheid die door hem werkt; en naarmate de evolutie met haar schitterende werk vordert, kan hij na enige tijd terecht zeggen: Niet langer mijn wil, maar de uwe! Hij wordt een belichaming, een incarnatie van de godheid.

Deze eenvoudige waarheden zijn in de hele wereld zo goed begrepen dat men in alle talen een woord vindt waarmee degenen die enige ervaring met dit alles hebben het beschrijven. Ik bedoel in onze taal het woord *discipel*. In het voorchristelijke Europa bijvoorbeeld was het woord voor een discipel *lerende dienaar*, hetzelfde als het woord *chela* in het Sanskriet. Als de Angelsaksen 'discipel' of 'leerling' wilden zeggen, gebruikten ze de samenstelling *leorning knicht*, iemand die dient en die in, bij en door dat dienen leert; en hoe groot was de waardigheid en macht waarmee zulke mensen waren bekleed! Zo te dienen heeft iets majestueus en ik beklaag degene die dat niet kan inzien.

Is dit per slot van rekening niet een veel edeler opvatting dan die van verlicht egoïsme zoals ze in onze tijd wordt genoemd? Waaraan geeft u de voorkeur: sterk zijn of zwak, weten of onwetend zijn, handelen of niets

doen, iets bereiken of falen? Een academische vraag. Ik weet wat uw antwoord zal zijn en in dat antwoord ligt de sleutel tot alles. De reden dat we falen, dat we niets bereiken, dat we op het pad struikelen, dat we zwakkelingen zijn, dat we bang zijn, is dat, ook al zijn deze zwakheden niet onszelf, we ze wel zo beschouwen en eer bewijzen. We zijn onze ergste vijanden. We weten niet hoe we op waardige wijze moeten dienen; en niemand kan onvoorwaardelijk dienen en zó dat de innerlijke glans het meest toeneemt en door zijn karakter en kennis van hem uitstraalt, voor hij beseft dat dienen grootsheid betekent. Maar wie weet dat niet in zijn hart? We leren meer door te dienen, en natuurlijk op de juiste wijze te dienen, dan op welke andere manier ook.

Kijk eens naar de natuur om ons heen en u zult zien waarom H.P. Blavatsky, de belangrijkste stichter van de theosofische beweging, in de begindagen van haar onderricht zei dat iemand theosoof is als hij theosofisch handelt; dat men geen recht heeft op de naam theosoof tenzij men zijn filosofische beginselen in praktijk brengt, in dienst stelt, want alleen op die manier kan men bewijzen dat men erin gelooft. Anders is men zoals de huichelaars en farizeeërs – die naam is trouwens op droevige wijze misbruikt en betekent in Europese talen nu huichelaars.

Enkele jaren geleden deed een geestelijke de uitspraak dat als de leringen van Jezus de avatāra in praktijk zouden worden gebracht, met andere woorden werden toegepast, de beschaving dat niet zou overleven. Denk eens na! Is het te geloven dat iemand zo spreekt over de leer en het leven van iemand die de Zoon van God werd genoemd? Is het mogelijk dat het christendom zijn eigen meester en leraar verstoot en, door te weigeren hem te volgen, zijn eigen graf heeft gegraven? Ik vraag u. Een theosoof zegt dat de leringen van de avatāra Jezus zijn bedoeld om ernaar te leven en om ze in praktijk te brengen. Wijs mij een beschaving die ten onder zal gaan door het beoefenen van recht en rechtvaardigheid, van zuiverheid, eer en waarheid. Wie wil een beschaving instandhouden waaraan die dingen ontbreken? De waarheid is dat het hart van de mens edeler is dan zijn hoofd; en al mogen geestelijken hun leraar en zijn zogenaamde religie afwijzen, het hart van de mens is veel wijzer, want de mens heeft eer en waarheid en moed en zuiverheid en wat we heiligheid noemen altijd liefgehad en min of meer in praktijk gebracht. Het is een monsterlijke gedachte te zeggen dat door de leringen van het christendom te volgen men de beschaving ten onder doet gaan. Het zal een beschaving stichten die eeuwig duurt: rechtvaardigheid tegenover allen, onrecht tegenover

niemand; boosaardigheid jegens niemand, welwillende gezindheid jegens allen; medelijden met iedereen, haat tegen niemand. Dat zijn edele deugden; zij vormen de grondslag van het christendom van Jezus en van alle andere religieuze stelsels waar ook.

Gewoonlijk zijn de mensen fatsoenlijker dan hun veronderstelde kerkelijke godsdienst, zoals het onderlinge gedrag van mensen in een volk fatsoenlijker is dan dat tussen naties. Wat betekent dit anders dan dat, ondanks de enorme dwaasheden die ongemerkt de menselijke ziel binnensluipen, vanuit de innerlijke godheid voortdurend opbouwende ingevingen komen. Zelfs de menselijke wetgeving is daarop gebaseerd. Hoe zwak en falend ze vaak ook is, ze is gebaseerd op deze ingegeven gevoelens van wat recht en rechtvaardig is die in het hart van ieder normaal mens heersen. Daarom kunnen wij, zelfs wij gewone mensen, met enig begrip zeggen: Welke dingen ik in het verleden ook mag hebben gedaan, wat ik tenslotte graag wil is niets anders dan: Niet mijn wil, maar de uwe geschiede. Vraag uzelf of dat niet zo is. Waarom leven we dan niet ernstiger en eerlijker volgens een gedragsregel die ieder mens sterker maakt, rijker aan ervaring, vriendelijker en zorgzamer tegenover anderen, en die onze ziel vervult van liefde voor recht en mededogen? De goden zijn met ons, ook al zou de dwaze mens als hij dat wil hen in zijn denken afwijzen.

GOED EN KWAAD

Onlangs deed iemand de uitspraak dat alle krachten en substanties, energieën en eigenschappen van het universele zijn in wezen goddelijk zijn. Deze uitspraak is in abstracte of absolute zin juist als we ons denken naar binnen richten tot in het hart van parabrahman. Maar de uitspraak, zoals ze werd gedaan, is niet voldoende. Als de uitspraak wel afdoende was, zou er nergens in de oneindigheid kwaad bestaan. Met andere woorden, er zou geen scheiding kunnen zijn tussen hoog en laag, goed en slecht, rechts en links – met andere woorden, geen 'paren van tegengestelden' – want alles zou goddelijk zijn. Het zou een bevestiging betekenen van het onfilosofische gepraat van sommige moderne absoluut-idealistische theoretici: 'Alles is goed' – wat beslist geen werkelijk filosofische uitspraak is.

Al is het juist dat er tegen de absolute zin van de uitspraak waarschijnlijk geen bepaald bezwaar kan worden gemaakt – want het goddelijke bestaat, de volstrekte godheid, parabrahman, het hart ervan, en daarboven en nog meer naar binnen, wat de wortelloze wortel van alle wezens en dingen is – we hebben het dan over parabrahman, de oneindigheid in haar ontoegankelijke hoogste gebieden, onbereikbaar voor het menselijk intellect; het gaat hier om het oneindige en zeg mij eens wanneer het oneindige zichzelf in 'paren van tegengestelden' verandert en aan de ene kant manvantara en aan de andere kant pralaya ondergaat. Oneindigheid betekent absolute, grenzeloze, begin- en eindeloze onveranderlijkheid in die zin dat de oneindigheid, als oneindigheid, nooit het eindige of het beperkte wordt; maar binnen het oneindige bevinden zich menigten van werelden en stelsels van werelden die in de eeuwigheid voortdurend en altijd maar weer evolutionaire veranderingen ondergaan en gekenmerkt worden door 'paren van tegengestelden'. Er komt dus nooit een tijd, nooit in de verste eeuwigheid, dat alles, d.w.z. de hele oneindigheid, verdwijnt in het hart van parabrahman; want dat zou betekenen dat de oneindigheid verandert en soms in manvantara en soms in pralaya verkeert. Maar deze veranderingen slaan alleen op gemanifesteerde dingen en de oneindigheid is als oneindigheid nooit aan manifestatie onderworpen, want alleen eindige dingen veranderen. Zolang de oneindigheid is, zolang de eeuwigheid duurt, dat wil zeggen eeuwig zonder einde, zullen 'goed' en 'kwaad', die een tegenstelling betekenen, de eeuwige wegen

van het heelal zijn; rechts en links, hoog en laag, en de eindeloos variërende contrasten van manifestatie, en vandaar goed en kwaad, zullen even eindeloos hun contrasten tonen.

We moeten inzien dat dit een belangrijke waarschuwing inhoudt. Maak niet de fout die te negeren. Goed, eindeloos goed, bestaat alleen in de gemanifesteerde toestanden van het universele zijn; en ook kwaad, eindeloos kwaad, bestaat alleen in de gemanifesteerde toestanden van het universele zijn; en in hun samengestelde en ingewikkelde combinaties vormen die de eeuwige tweevoudige wegen van de wereld. Wat zijn de māmo-chohans, die gevreesde wezens die tijdens de pralaya's heersen, die nu in de stoffelijke gebieden heersen en in het kosmische drama hun rol spelen, zoals de verheven goden een tegenovergestelde rol spelen in hetzelfde kosmische drama? Deze gedachte bevat de waarheid, de twee zijden: duisternis en licht, rechts en links, goed en slecht, hoog en laag, eeuwig, eeuwig en eeuwig in de eindeloze oneindigheid. Het is een geheim dat de christenen ten dele in bezit kregen, een fragment van de occulte leringen uit het heiligdom; ze hebben het verdraaid en verminkt en er eigenlijk een karikatuur van gemaakt en ze noemden de ene kant van de tegenstelling 'God', en de andere kant de 'duivel'. Zo'n verminking is in geen enkel opzicht juist! Deze tegenstelling bestaat eenvoudig uit de eeuwig en altijd veranderende structuur van de gemanifesteerde heelallen in de volstrekte oneindigheid, die de speelplaats, het toneel, het grenzeloze terrein is van heelallen die verschijnen en verdwijnen, omdat ze hun rol spelen als de kosmische zonen van het licht; dat slaat ook op de māmo-chohans en hun legioenen, die hun eigen rol spelen bij de bouw en het instandhouden van het stoffelijke heelal, die niettemin worden geleid door de zonen van het licht, en die in de loop der eeuwigheden opklimmen van het duister naar het licht, voortdurend ververst door nieuwe instromingen op het kosmische toneel als de goden vooruit en omhooggaan en de māmo-chohans achter hen aankomen. Kunt u zich dat voorstellen?

De waarschuwing is: Laat uw denken niet in de war brengen door de gedachte dat het ooit veilig is met het kwaad te spelen, in welk verband, bij welke gelegenheid, op welke wijze ook. Zo'n spel betekent achteruitgaan, degenereren, u aansluiten bij de māmo-chohans, de krachten van de duisternis, van het kwaad, van geestelijke dood. Licht is licht en duister is duister – elkaars tegengestelde. Goed is goed en kwaad is kwaad – elkaars tegengestelde. Rechts is rechts en links is links, tot in eeuwigheid. Geen wonder dat de meesters roepen, de goden roepen: Wie staat aan mijn

kant? Doe uw keuze. U bent allen vrije mensen. U kunt niet spelen met de krachten van de natuur. Occultisme betekent het wegen van uw eigen ziel op de schaal van het lot. U gaat of omhoog of u gaat omlaag. Er is geen andere keuze; en ik geloof dat het de hoogste tijd is dat deze feiten beter bekend raken. Ze zijn helemaal niet esoterisch in de zin dat ze geheim zijn en alleen aan enkele uitgekozenen en uitverkorenen worden verteld. In al onze standaardwerken wordt er openlijk over gesproken. Deze feiten van de natuur waren de grondslag van de universele dualiteit die de kern vormde van het stelsel van denken van Zarathoestra en van anderen.

Als men deze belangrijke feiten goed begrijpt, geeft dat enorm veel rust en geluk en vrede, want ze brengen intellectuele harmonie en geestelijke verlichting in het denken; als alleen het goede bestaat en geen natuurlijk kwaad kan iemand mij dan verklaren hoe het kwade kan bestaan? Als u zegt dat het kwaad maar een illusie is, wat juist is als we begrijpen wat illusie betekent, wil dat niet zeggen dat u ontkent dat het kwaad bestaat, al bestaat het dan als illusie. Wij mensen leven in een wereld van mahāmāyā of kosmische illusie; en door het slechts 'illusie' te noemen wordt die vorm van māyā die wij mensen kwaad noemen niet vernietigd. Begrijpt u? Als de oneindigheid 'goed' is, is ze kennelijk oneindig 'goed', en dan is daarin geen ruimte voor het kwaad en voor onvolmaaktheid, en voor de kosmosomvattende reeksen paren van tegengestelden en contrasten; en de hemel weet dat die bestaan!

Sta daarom aan de kant van de goden, de zonen van het licht, van de geest. Ga verder en omhoog: Excelsior, steeds hoger! Dat is onze weg. Maar speel in dit verband geen spelletje met uw gedachten, want wat u ook denkt en wat u ook zegt, u staat aan de ene kant of aan de andere.

II

Na eerder te hebben gesproken over het onderwerp goed en kwaad, hoorde ik dat wat ik heb gezegd verkeerd werd weergegeven en ik meende daarom dat het goed was de eerste gelegenheid die me werd geboden aan te grijpen om enkele woorden te zeggen en diegenen uit de droom te helpen die de bedoeling van wat ik zei verkeerd hebben begrepen. Toen ik over het ene aspect van het heelal sprak als slecht en over het andere als goed en over het onderlinge verband tussen deze twee die elkaars tegengestelde zijn en zich dus van elkaar onderscheiden als de

eeuwige wegen van de wereld, waren dat algemene uitspraken, abstracte uitspraken die, hoewel indirect, wel degelijk van toepassing waren op menselijke problemen – menselijk goed en kwaad, enzovoort. Het was beslist niet mijn bedoeling uiting te geven aan het oude christelijke theologische idee dat er een oneindige persoonlijke god is die 'goed' is; en een oneindig iets of iemand dat of die slecht is en, zo niet de duivel, dan toch de duivel in een ander jasje is! Nee, dat was mijn bedoeling helemaal niet.

Probeer me nu in gedachte te volgen, niet alleen in de tijd maar in de abstracte ruimte, dat wil zeggen geen bepaald deel van de ruimte zoals onze aarde, of de planeten Venus of Mars of de zon, of de poolster; maar de ruimte in het algemeen, overal, abstracte ruimte; en hetzelfde voor de tijd: geen bepaald tijdstip zoals nu, of morgen of gisteren of duizend of tien miljard jaar geleden, of even zo lang in de toekomst. Maar abstracte tijd, elke tijd, overal. *Als* verandering, verdeling, tegengestelden, tegenstelling, contrasten, licht en donker, geest en stof, goed en kwaad, kort en lang, als deze en alle andere eeuwige contrasten zouden verdwijnen uit het oneindige grenzeloze, dan zou alles, hoog en laag, van geest tot de meest grove stof, ook verdwijnen, omdat het gehele heelal in al zijn oneindige manifestaties – en ik gebruik het woord heelal hier in de absoluut grenzeloze betekenis – uit deze contrasten is opgebouwd. Wij noemen dat pad of aspect dat omhoogvoert de rechterhand, vaak ook de kant of het pad van licht, van het goede, van mededogen, van harmonie; we spreken over de andere of contrasterende kant als de kant van onvolmaaktheid, van beperking, van gebrek, van nog niet ontplooide eigenschappen – in feite van alles dat tegenover de rechterhand staat, als de kwade kant van de natuur, de duistere zijde of de linkerhand.

Zijn deze dingen aan de ene kant, die slecht zijn, en die bestaan op grond van het contrast met de dingen die goed zijn aan de andere kant – zijn deze zelfde, identieke dingen eeuwig slecht, eeuwig onveranderlijk, voor altijd als wezenlijk slecht vastgelegd? Kennelijk niet. Er is als het ware voortdurend sprake van het wentelen van het wiel van het kosmische leven, van de kleinere wielen van kosmische levens; zodat het kwaad dat omhoogstijgt met het wiel minder kwaad wordt, minder onvolmaakt, want onvolmaaktheid gaat langzaam over in betrekkelijke volmaaktheid. Onvolmaaktheid noemen we 'slecht'; de betrekkelijke volmaaktheid noemen we 'goed'. Dit proces is al sinds oneindig ver in het verleden aan de gang, en is eindeloos. Er was nooit een begin; er komt nooit een eind aan, in de tijdeloze tijd, let wel, van het *gemanifesteerde* zijn – hetzij geestelijk

gemanifesteerd of stoffelijk gemanifesteerd, en deze twee vormen de eeuwige kosmische dualiteit. Wis ze uit en alle manifestatie verdwijnt, want dan zouden er geen contrasten meer zijn. Is onvolmaaktheid dan oneindig? Waar kunt u me een plek tonen waar manifestatie – onvolmaaktheid – eindigt? Ik ken zo'n plaats niet. Ze is dus eindeloos. Omgekeerd, toon me een plaats waar geen licht is, waar de andere kant, de andere pool, het goede genoemd, niet bestaat. Waar eindigt het? Ik ken zo'n plaats niet. Het 'goede' en het 'slechte', het volmaakte en onvolmaakte en alle tussenliggende en betrekkelijke graden van beide – maar het volmaakte kent geen einde en het onvolmaakte kent geen einde – bestaan dus alle in en door en op grond van dat volstrekte, onuitsprekelijke, ondenkbare mysterie, waarnaar wij mensen met ons onvolmaakte verstand slechts kunnen verwijzen met de woorden van de vedische wijze – DAT.

Onvolmaaktheid en volmaaktheid zijn betrekkelijke termen, want ze bestaan beide in graden; en beide zijn bevat in de omringende, omvattende schoot van de eindeloze gebieden van het grenzeloze. Al deze zijn kinderen van het grenzeloze. Zelfs het onvolmaakte wordt gemanifesteerd door het grenzeloze. Dit betekent niet dat het onvolmaakte eeuwig goed is, want dat is niet zo. Maar kijk nu in de andere richting, naar de rechterhand. Kijk naar wat wij het 'volmaakte' noemen. Het feit alleen dat volmaakt en meer volmaakt en nog meer volmaakt bestaat, door de eeuwigheid heen, bewijst dat zelfs dat waarover we spreken als de rechterhand – als we de afstanden tussen abstracte punten groot genoeg maken – bestaat uit een opklimmende reeks graden of stappen die zich steeds verder naar rechts uitbreiden, en dat we deze betrekkelijke stadia van toenemende volmaaktheid 'goed' noemen, zodat we zelfs dat wat minder ver naar rechts staat ook goed noemen. Dezelfde gedachtegang gaat op voor de linkerhand. Wat wij het meest onvolmaakte noemen, of het meest volmaakte van het onvolmaakte, is in werkelijkheid goddelijk voor wezens en entiteiten die zoveel verder naar links, naar de onvolmaakte kant, staan, dat dit minder volmaakte, op grond van het contrast, op grond van evolutionaire ontplooiing, van groei, van verandering naar rechts, naar verbetering, betrekkelijk geestelijk of goddelijk kan worden genoemd. Er bestaat dus geen absolute scheidslijn tussen rechts en links.

Nu komt er een punt van buitengewoon belang. Materie is op zichzelf niet slecht. Wat wij vaste stof noemen bestaat eenvoudig uit ontelbare scharen en menigten monaden die compact zijn gerangschikt en samengevoegd; vergeleken met ons, betrekkelijk ontwaakte mensen, zijn deze

scharen en menigten in slaap. Elk van deze monaden is in haar kern goddelijk, maar manifesteert zich niettemin als stof. Dit zijn eenvoudige gedachten maar vormen toch een verheven leer. Men kan dus niet zeggen dat de stof in wezen slecht is. Ze is alleen minder volmaakt geëvolueerd of ontplooid dan wat door ons geest en de door de goden bewoonde geestelijke gebieden worden genoemd.

De hele waarheid is feitelijk heel eenvoudig, maar mensen raken juist door die eenvoud erover in verwarring. De gedachten van westerlingen zijn verminkt door de leer dat er een oneindige geest bestaat, een individu, oneindig, zonder lichaam, lichaamsdelen of hartstochten, zonder eigenschappen welke dan ook, en dat die niettemin afgescheiden is, los staat van de dingen die deze geest schept – een volmaakte nachtmerrie van ideeën die door en door onlogisch en onhoudbaar zijn.

Al is het dus volkomen juist te zeggen dat het kwaad, zelfs kosmisch kwaad, zoals wij mensen erover spreken, onvolmaaktheid is, onvolmaaktheid in groei – onvolmaakte wezens die in een onvolmaakte toestand leven als gevolg van hun onvolmaakte evolutionaire ontplooiing, van hun onvolmaakte ontwikkeling – wat aan onvolmaakte mensen voortdurend hoop geeft om zich te verbeteren, dan betekent dat niet, dat onvolmaakte dingen of wezens in essentie goed zijn. Ik kan niet een slechte daad begaan en mijn verstand wijsmaken dat de essentie van de daad goddelijk is en dat ik dus niets verkeerds heb gedaan omdat er geen kwaad in het heelal bestaat. Waar ik op probeer te wijzen is dat manifestatie neerkomt op een vermenging van tegengestelden; anders zou er geen manifestatie kunnen zijn, wat wil zeggen beperkingen van ontplooiing van allerlei aard. Maar let ook hierop: het is zonder meer dwaas als iemand aanvaardt en gelooft dat één kant van het heelal uit ontelbare hiërarchieën van schitterende en stralende goden bestaat, die onze voorouders zijn, de geestelijke wortels waaraan wij onze hogere delen ontlenen en dat, op grond van de wet van contrasten, de andere kant van de natuur de goede kant niet in evenwicht houdt of steunt. Ik bedoel met andere woorden dat er kwade krachten in het heelal bestaan, slechte krachten: niet absoluut slecht, niet essentieel slecht, niet buiten de schoot van het volslagen goddelijke, maar door hun betrekkelijk grote onvolmaaktheid zijn ze bepaald slecht voor de mensheid en voor andere wezens die zich min of meer op onze sport van de levensladder bevinden. Verder zijn er, om dezelfde reden, plaatsen in het heelal die voor ons slecht zijn; dat zijn ware hellen, echter niet in de christelijke betekenis van het woord, maar bollen die zo

grofstoffelijk zijn dat voor ons mensen het leven daarop een hel zou zijn; daarom zijn de invloeden ervan op de mens slecht en sporen ze de mens tot het slechte aan, want deze invloeden bestaan voor het grootste deel uit de grove, zware uitwasemingen uit de duistere zijde van de natuur en ze zijn grotendeels verantwoordelijk voor de beproevingen waaraan mensen maar al te vaak bezwijken.

Het is onze plicht ons te verbinden met onze 'Vader in de Hemel', met de godheden, onze behoeders en beschermers, die met sterke hand zorgen dat we veilig zijn, mits wij hen volgen: met andere woorden, het is onze hoogste plicht het pad van de rechterhand te volgen; aan de andere kant zullen we als we dat niet doen en negatief worden en ons blootstellen aan de grove uitwasemingen van de grofstoffelijke sferen, ongetwijfeld het pad omlaag inslaan – terwijl we anders beslist het pad naar de goden volgen.

Het zijn deze gedachten, afkomstig uit het heiligdom van de mysteriën, die in sommige exoterische religies, zoals het christendom, werden overgenomen en vaak afschuwelijk werden verminkt en verdraaid. Maar er is één punt waarop de occulte leer en de christelijke theologie het, wonderlijk genoeg, eens zijn. De christelijke theologie ontkent dat de stof in wezen slecht is. Dat doen wij ook. Zelfs in de meest helse delen van de melkweg, in zijn grofste en meest duistere sferen – en er zijn er enkele waarvan u als u ze kende vannacht niet zou slapen – zelfs in die plaatsen is elk mathematisch punt van de sferen en bollen waaruit deze plaatsen bestaan, *in wezen* even goddelijk als de sferen van licht waarin de goden op hun gebieden leven. Denk daarom niet dat stof op zichzelf slecht is. Dat zou betekenen dat slecht eeuwig slecht is en nooit van onvolmaaktheid kan overgaan in groeiende volmaaktheid, met andere woorden, dat wezens nooit van slecht goed kunnen worden. Het kwaad, in abstracte zin, bestaat uit vergankelijke toestanden – hoe lang ze ook mogen duren – waar monaden doorheen gaan tijdens bepaalde fasen van hun eindeloze omzwervingen omhoog en vooruit.

Nergens is het kwaad dus eeuwig, als iets dat in wezen onveranderlijk is; en wat wij mensen met onze onvolmaakte intelligentie 'goed' noemen, blijft nergens eeuwig in een toestand van starre onbeweeglijkheid. De helft van de gemanifesteerde oneindigheid is betrekkelijk onvolmaakt, in een ontelbaar aantal graden; en de andere helft is betrekkelijk volmaakt in een ontelbaar aantal graden; en er is tussen de twee geen absolute scheidslijn. Natuurlijk spreek ik vanuit het standpunt van een mens, en op grond

van mijn menszijn trek ik mijn eigen scheidslijnen tussen goed en kwaad. Een god zou andere scheidslijnen trekken. Een māmo-chohan zou weer andere scheidslijnen trekken; maar de regel zoals die is gegeven is voor alle wezens dezelfde.

III

Ik wil graag opnieuw iets zeggen over een onderwerp waarover ik al heb gesproken – tweemaal, of misschien driemaal. Het betrof de esoterische leringen over de twee wegen, de eeuwige wegen, van het heelal – goed en kwaad. Ik heb bij verschillende gelegenheden heel wat over dit onderwerp gezegd; maar toen ik de laatste keer met spreken ophield, besefte ik dat ik op één punt niet voldoende nadruk had gelegd en dat punt was dat, als we het heelal zien als de onbegrensde ruimte, die geen grenzen of beperkingen kent, er altijd in sommige delen van de onbegrensde ruimte heelallen verschijnen en dat er manifestatie gaande is, terwijl in andere delen de manifestatie verdwijnt – heelallen hun manvantarische bestaan beëindigen.

Zolang er manifestatie is, is er onvolmaaktheid, en dat noemen wij mensen het kwaad. Nu we het over de onbegrensde oneindigheid en eeuwigheid hebben, is het dus volkomen juist te zeggen dat goed en kwaad de eeuwige wegen van de wereld zijn; anders gezegd, volmaaktheid en onvolmaaktheid bestaan in de grenzeloze ruimte vanaf de beginloze duur en blijven bestaan tot de eindeloze duur, de eindeloze eeuwigheid. Maar dat betekent niet dat er twee oneindigheden zijn, namelijk een oneindigheid van volmaaktheid en een oneindigheid van onvolmaaktheid. Natuurlijk niet. Was er een oneindigheid van volmaaktheid dan zou er geen onvolmaaktheid kunnen bestaan, geen manifestatie die onvolmaaktheid betekent.

Laten we nu afstappen van de grenzeloze ruimten en ons tot het individu wenden. Boven en buiten en binnen de kosmische oneindige dualiteit, dwingt onze geest ons een kosmische eenheid te erkennen, en aan deze eenheid ontspringt de dualiteit; de dualiteit bereikt haar hoogtepunt van manifestatie en verdwijnt dan weer in de eenheid. Deze eenheid betekent niet 'één', want dat zou het begin zijn van telling en dat is het begin van manifestatie, en zou precies dezelfde fout zijn die de christenen maakten bij hun voorstelling van hun oneindige persoonlijke god. De 'één' gebruik ik hier in de betekenis van de mystieke nul, zoals H.P.B. die

gebruikt, en die doelt op de alomvattende oneindigheid, waaruit de één, elke één van de menigten enen, wordt geboren.

Ter illustratie: Neem iemand van ons, een mens. Wij zijn gemanifesteerde wezens, daarom zijn we onvolmaakt, en gedurende de begin- en eindeloze tijd zullen we in verschillende hiërarchieën en in verschillende graden van volmaaktheid of onvolmaaktheid, op lagere of op hogere gebieden, de eeuwige cyclische kringloop volbrengen van steeds verdere ontwikkeling en ontplooiing. Maar die onuitsprekelijke wortelloze wortel in ieder van ons, is het volstrekt grenzeloze. Dit is een heel belangrijke gedachte. Op deze gedachte van niet-dualiteit was de hele leer van de grote hindoe-avatāra Śaṅkarāchārya gebaseerd, en zijn vorm van de Vedānta – een woord dat 'de ware betekenis van de Veda's' betekent, dat is van de boeken van wijsheid – werd Advaita genoemd, dat wil zeggen niet-dualistisch, omdat zijn denken zich hoofdzakelijk richtte op dit eindeloze goddelijke, de wortelloze wortel die de kern van de kern van de kern van elke eenheid is in de grenzeloze oneindigheid.

Het is een vreemde paradox, zo gemakkelijk te begrijpen en toch zo moeilijk uit te leggen, dat terwijl de gebieden van de grenzeloze oneindigheid, of de grenzeloze ruimte, nooit zonder gemanifesteerde, zich manifesterende en verdwijnende werelden zijn, ze alle zijn geboren uit en terugkeren tot dat onuitsprekelijke, ondenkbare mysterie dat we DAT noemen. DAT is niet tweevoudig en dat is bijna alles wat we erover kunnen zeggen. Het is dus niet onvolmaakt; men kan zelfs niet zeggen dat het volmaakt is; want volmaaktheid en onvolmaaktheid zijn termen van het menselijke denken, dat wil zeggen termen van een onvolmaakt ontwikkelde intelligentie – de menselijke. Het gaat uit boven volmaaktheid en onvolmaaktheid. Het is het AL, de bron en oorsprong van alle hiërarchieën van de goden, zo hoog als u wilt gaan; en van de laagste elementen van de stoffelijke werelden, plaats ze zo laag als u wilt. Het is het AL – we hebben geen woorden om het te beschrijven. De vedische wijzen noemden het eenvoudig DAT. Het is geen god; alle goden ontspringen eraan. Het is niet een wereld; alle werelden komen eruit voort; en evenals de goden keren ze uiteindelijk erin terug. Het is niet persoonlijk, het is niet onpersoonlijk, want ook dit zijn menselijke woorden die eigenschappen van menselijke volmaaktheid of onvolmaaktheid aanduiden. Het gaat boven alles uit. Het manifesteert zich nooit, want de oneindigheid manifesteert zich niet. Alleen dingen en wezens manifesteren zich. Toch komen alle wezens en dingen uit HET voort. Het bevat in zijn alomvat-

tende schoot alles wat ooit was in de grenzeloze, eeuwigdurende tijd, alles wat nu is, en alles wat in de eindeloze tijd ooit zal zijn, of wat wij mensen de onbegrensde toekomst noemen. Het is niet zo dat het denkt, maar ook niet dat het niet denkt, want denken en niet denken zijn menselijke termen of uitdrukkingen en het is absoluut niet menselijk. Het is niet intelligent, maar ook niet niet-intelligent, omdat ook dat menselijke eigenschappen zijn – goddelijke eigenschappen aan de ene kant en beperkte eigenschappen aan de andere kant.

Lao-Tse, die dezelfde gedachte onder woorden bracht, zei: Zolang men goede mensen in de staat heeft, heeft men slechte in de staat. Waarom? Niet door de aanwezigheid van goede mensen; maar er kunnen alleen goede mensen zijn als er slechte mensen zijn en hun slechte daden afsteken tegen die van de goede mensen. Begrijpt u deze diepe gedachte? Zolang er licht is, is het duidelijk dat er duisternis is. Deze dingen, licht en duisternis, zijn beperkt, hoe groot of hoe klein ze ook zijn; en ook zij zijn niet DAT, maar liggen alle besloten in DAT. DAT is zonder begin. De goden beginnen in een of ander manvantara en herhalen hun begin cyclisch. De heelallen beginnen en eindigen en herhalen eeuwig de cyclussen van manifestatie, al stijgen ze steeds naar een hoger niveau. Maar DAT kent geen cyclussen omdat het erbovenuit gaat. Het is niet een individu; het bevat alle individuen. Elk individu is beperkt, anders zou het geen individu zijn. Een individu is een wezen, of een entiteit, dat we kennen door het contrast met andere wezens en entiteiten waarvan de entiteit zich onderscheidt. U zou de ene bloem niet van een andere kunnen onderscheiden als u het verschil tussen bloemen niet zag. Individualiteit is een teken van onvolmaaktheid, van beperking; persoonlijkheid is dat in nog sterkere mate.

Daarom zeggen de oude boeken van wijsheid dat DAT goed noch slecht is, intelligent noch niet-intelligent; dat het noch leeft, noch dood is; lang noch kort, hoog noch laag is. Dit zijn allemaal eigenschappen van beperkte dingen die we niet kunnen toekennen aan het onbeperkte grenzeloze. Als het lang was, hoe groot de lengte ook zou zijn, zou het een einde en een begin hebben. Hetzelfde geldt voor intelligentie, vriendelijkheid, goedheid, mededogen, harmonie – al deze dingen zijn eigenschappen van beperktheid, zij het van de geest. HET gaat boven alle uit, omvat ze alle, bergt ze alle in zijn schoot. Daaruit ontspringen alle; daarheen zullen alle terugkeren.

Ik zou op deze gedachten niet zo vaak en zo sterk de nadruk leggen als

ik me niet scherp bewust was van het feit dat er diep metafysische vragen mee samenhangen, vragen van diepgaande filosofische aard, vragen van grote religieuze betekenis waarmee vertolkers van de theosofie eens te maken zullen krijgen. Zij zullen onze verheven wijsheid aan de scherpste geesten van de wereld moeten verklaren. Er zal ons worden gevraagd onze overtuiging toe te lichten, niet langer tegenover vriendelijke toehoorders zoals wij die in onze zalen en aula's bijeen zien; en dan hebben we geoefende en verfijnde geesten nodig, bekwame en ruimdenkende intellecten, mannen en vrouwen die volledig op de hoogte zijn van onze verheven gedachtewijsheid, zodat zij verklarende uitspraken kunnen doen die helder en bondig zijn en overtuigingskracht bezitten voor wie tot ons komen en om licht vragen.

DE LEVENSPERIODE VAN EEN PLANEETKETEN

De levensperiode van een planeetketen – en om het eenvoudig te houden zullen we ons niet bezighouden met de bovenste vijf bollen, al zijn die de belangrijkste, en alleen aan de zeven lagere denken waarover H.P.B. spreekt – de levensperiode van een planeetketen, vóór ze sterft, wordt een dag van Brahmā genoemd en bestaat uit 4.320.000.000 jaar. Ze wordt gevolgd door een tijdsperiode van gelijke duur, een nacht genoemd; samen duren dag en nacht dus 8.640.000.000 jaar. Dan wederbelichaamt de keten zich. U kent deze tijdsperiode al van H.P.B.

Wat is de duur van wat H.P.B. een manvantara noemt? Hier komen we onmiddellijk in moeilijkheden, want er zijn tenminste tien en misschien wel twaalf verschillende soorten manvantara's. H.P.B. noemt de gang van de zeven wortelrassen op een bepaalde bol een klein manvantara. Het maakt niet uit op welke bol. Ze noemt dat een klein manvantara. Een groot manvantara noemt ze de gang van een levensgolf langs de keten van twaalf bollen. Waarom? Omdat een manu een ronde opent op bol A – de wortelmanu genoemd – en deze sluit op bol G – de zaadmanu genoemd. Manvantara betekent manuperiode, of manutijd, de essentie van manu, dat wat een manu produceert of voortbrengt; en deze essentie komt naar buiten in de evoluerende levensgolven die langs de bollen gaan. Er is ook een manu die de levensperiode van een *bol* opent, en een manu die deze sluit. Al deze dingen vindt u in onze theosofische boeken.

Maar laat me nu de vraag stellen: Wat is de duur van een manvantara als H.P.B. de woorden gebruikt zonder een nadere omschrijving? Dan moet u onderzoeken wat ze bedoelt. Meestal bedoelt ze dit: de tijd die een levensgolf, welke ook, nodig heeft om van bol A door bol B, en door bol C tot het midden van bol D te gaan. Ze noemt dit het preseptenaire manvantara; ik zou er de naam voorseptenaire* manvantara aan willen geven. Het postseptenaire manvantara volgt in de andere helft van de bolketen. U vindt dat beschreven in *De Geheime Leer*, Deel 2.

Wat is de duur van zo'n manvantara van A naar het midden van bol D? 306.720.000 jaar; en als u daaraan de dageraad en de schemering toevoegt, elk met de duur van een dvāparayuga, of 864.000 jaar, die samen de

---

*De schrijver gebruikt hier het woord 'prior-septenary'.

duur van een satyayuga vormen, krijgt men een tijdsperiode voor een manvantara, gelijk aan 308.448.000 jaar, en dat is de tijdsperiode van A naar D. Hier bereiken we het centrale punt. Van D naar het einde van G is ook een manvantara, nog een halve ronde, 308.448.000 jaar. De hele ronde is dus het dubbele – ongeveer 617 miljoen jaar.

Waar zijn we nu? We zijn in de vierde ronde en in het midden van onze laagste bol, bol D. Er is nog de helft van deze huidige vierde ronde te gaan en dan volgen ronden vijf, zes en zeven, vóór onze keten sterft en nirvāṇa binnengaat, en zich daar voorbereidt op haar terugkeer als een nieuwe keten.

Uit wat u is verteld, kunt u enkele wetenschappelijke feiten concluderen, bijvoorbeeld feiten in de geologie. Hoe lang geleden begon op onze aarde D de sedimentatie? Ongeveer 320 miljoen jaar; want u moet rekenen op 308 – bijna 309 – miljoen jaar voor de verschillende levensgolven, tien in getal, die elkaar regelmatig opvolgen, om van bol A, via de rondgang daar, naar bol B te komen, en via de rondgang op bol B, enzovoort, naar de bollen C en D. Na 308 miljoen jaar bereiken we het midden van het vierde wortelras op bol D. Ook hier weer het kritieke vierde. De helft van de ronde is dan voltooid. Maar we zijn nu in het vijfde wortelras, ongeveer in het midden. Hoeveel jaar zijn er verlopen sinds het midden van het vierde wortelras tot ons huidige midden van het vijfde? Bijna 9 miljoen jaar. Aan de 309 miljoen jaar van het voorseptenaire manvantara moet u dus deze circa 9 miljoen optellen – iets minder – om ons naar de tijd te brengen waar we nu zijn. 309 plus 9, wordt in ronde getallen 318 miljoen jaar. Ik zei 320; dat was om een rond getal te noemen. U weet nu hoe lang geleden de vierde ronde begon.

Hoe lang is onze menselijke levensgolf al op bol D? Dat is een andere vraag. Bedenk wat deze levensgolven zijn. U ziet hoe deze dingen in elkaar grijpen. Ieder moment doemen er een dozijn nieuwe moeilijkheden op. De levensgolven zijn de volgende: het eerste, tweede en derde elementalenrijk; 4) het delfstoffenrijk; 5) het plantenrijk; 6) het dierenrijk; 7) het mensenrijk; 8) het laagste rijk van dhyāni-chohans; 9) het middelste rijk van dhyāni-chohans; 10) het hoogste rijk van dhyāni-chohans. Tien levensgolven; en ze volgen elkaar als ronden om de bollen regelmatig op.

Hoe lang is de menselijke levensgolf, met andere woorden ons mensenrijk, al op bol D? Enige wijzigingen voorbehouden is de algemene regel dat elk wortelras op bol D, onze aarde, bijna negen miljoen jaar

nodig heeft vanaf zijn eerste begin tot zijn einde. 9 miljoen jaar terug brengt ons naar het midden van het vierde wortelras. Wij zijn het vijfde; het Atlantische was het vierde. 18 miljoen jaar terug brengt ons naar het midden van het derde wortelras, toen de mens voor het eerst, door het binnentreden in hem van de mānasaputra's, een logisch denkend wezen werd.

Maar hier stuiten we op een moeilijkheid die onze mooie manier van rekenen in de war stuurt. U zult hebben opgemerkt dat ik mijn opmerkingen zorgvuldig tot slechts drie rassen beperkte. Dat zijn het 3de, 4de en 5de ras. Ik zinspeelde niet op de wortelrassen 1 en 2 en de nog komende 6 en 7. De wortelrassen 3, 4 en 5 zijn wat betreft de lengte in jaren praktisch gelijk – ieder ongeveer 9 miljoen jaar. Maar de komende wortelrassen 6 en 7 zullen korter zijn, en wortelrassen 1 en 2 waren veel langer. Waarom was dat zo? Dat kwam omdat wortelras 1 bijna zuiver astraal was; de individuen waren verstandelijk onbewust en brachten eeuwen door in een droomachtige, verstandelijk niet-ontwaakte toestand zoals kleine kinderen nu.

Wortelras 2 was nog astraal maar grensde aan het stoffelijke en was verstandelijk bijna even diep in slaap als wortelras 1. Wortelras 3 was in het begin nog halfastraal maar werd ongeveer in het midden van zijn ontwikkeling stoffelijk.

Waarom duurden wortelrassen 1 en 2 zoveel langer dan de erna volgende rassen? Hier ligt het probleem, de moeilijkheid. Dat kwam omdat wortelras 1, zoals H.P.B. het beschrijft, niet alleen astraal was, maar in feite de śishṭa's vertegenwoordigde uit de vorige ronde, de derde. Dit wortelras 1, dat begon met śishṭa's, had eeuwen nodig voor het echt een wortelras werd, d.w.z. een typisch wortelras van de nieuwe ronde, en niet langer uitsluitend uit śishṭa's bestond. De oorzaak van het ontwaken en van de langzame evolutieprocessen was de binnenkomst van de voorlopers van de levensgolf, miljoenen en miljoenen jaren vóór het eerste wortelras echt begon als een op zichzelf staand ras.

Zoals u weet wordt elke levensgolf voorafgegaan door haar voorlopers, soms gedurende miljoenen jaren. Daarna komen er meer voorlopers in grotere groepen; en tenslotte arriveert de levensgolf als geheel. Als de levensgolf als groep arriveert, kan men zeggen dat het eerste wortelras als een echt ras *sui generis* begint of is begonnen. Daarvoor waren het śishṭa's die zich langzaam ontplooiden of werden beïnvloed of veranderden door de binnenkomende voorlopers van de levensgolf. Dit

hele proces, astraal van aard op een bijna stoffelijke bol, nam, zoals ik zei, eeuwen in beslag, voor het eerste wortelras als ras *sui generis* ontstond. Daarna leefde het zijn toegemeten tijd – hoe lang durf ik niet te zeggen: zeker 9 miljoen jaar en misschien heel wat meer, waarna wortelras 2 langzamerhand ontstond, maar het was eerst nog nauwelijks van wortelras 1 te onderscheiden. In feite stierf wortelras 1 niet uit om wortelras 2 te laten ontstaan, zoals bij latere wortelrassen gebeurde; men kan zeggen dat wortelras 1 opgeslokt werd door of opging in wortelras 2, en zo wortelras 2 voortbracht. H.P.B. drukte het zo uit: de oude stroom vermengde zich met de nieuwe. Een beeldende en juiste uitspraak.

In die oude tijden van de wortelrassen 1 en 2 bestond er geen dood. Wortelras 2 onderscheidt zich, in de tijd waarover ik spreek, op bijzondere punten duidelijk van het eerste wortelras, maar is toch nog bijna geheel astraal, meer astraal dan stoffelijk. Tegen het einde van wortelras 2 deed de dood zijn intrede, maar was nog steeds ongewoon, zodat men zou kunnen zeggen dat de grote massa van de individuen van wortelras 2 geleidelijk overgingen in wortelras 3. Met wortelras 3 werd de dood zoals wij die nu kennen de algemene regel voor de individuen. Ziet u hoe moeilijk het is dit alles uit te leggen? De beste wetenschappers zouden het zien als speculaties en de meer materialistische als theosofisch gedroom, al zijn er zelfs nu in de lagere rijken op aarde voorbeelden van zulke processen of gebeurtenissen.

We komen nu bij wortelras 3 – dat etherisch stoffelijk, maar toch stoffelijk is, en voortdurend grover wordt. De dood heeft nu haar intrede gedaan; de menselijke vorm komt al algemeen voor, maar er waren toen natuurlijk geen mannen en vrouwen. Het vroege derde ras was een tweeslachtig ras dat, ongeveer halverwege zijn ontwikkeling, tenslotte overging in een ras van twee geslachten.

Nu iets over de tijdsperioden en het verband tussen wortelrassen en de geologische tijdperken. Het is moeilijk onze theosofische occulte raciale perioden in hun geologische tijdperken te verenigen met de wetenschappelijke tijdsperioden, en juist door die moeilijkheid worden deze verbanden door de leraren strikt geheimgehouden, zoals H.P.B. aangeeft in *De Geheime Leer*; niet geheimgehouden op grond van hun bijzonder heilige aard; er werd maar kort naar verwezen of op gezinspeeld omdat het in haar tijd, en zelfs in de onze, onmogelijk was voor gewone niettheosofisch onderlegde mensen te begrijpen waar het om ging.

De theosofische evolutie verschilt zo totaal van de wetenschappelijke

opvattingen daarover, zowel wat de processen als de tijdsperioden betreft, dat een theosoof, die de feiten kent en deze probeert te verklaren ieder moment tegenover een muur van onbegrip komt te staan van deze theosofisch niet-onderlegde toehoorders – of van lezers als hij een boek probeert te schrijven. De ergste van deze niet-onderlegde mensen zijn de wetenschappers zelf, omdat hun eigen opvattingen zelfs door henzelf als onzeker en speculatief worden gezien. En zelfs aan mensen die goed op de hoogte zijn van de theosofie is de zaak niet gemakkelijk uit te leggen.

Ik denk dat het dwaas zou zijn te proberen de theosofische leringen in de moderne geologische tijdsperioden of de moderne evolutie-ideeën te wringen, omdat dit eenvoudig onmogelijk is, en als er zo over wordt geschreven, zal dat eens bitter worden betreurd door de theosofen die dat probeerden; de wetenschap verandert en groeit namelijk en het is veel beter zo goed mogelijk de waarheid te vertellen, voorzover u die kent en te wijzen op de moeilijkheden, en dan verder te gaan. Ik heb er nooit in geloofd over die onderwerpen een dubbelzinnige houding aan te nemen en te proberen onder wetenschappers aanhangers te winnen als dat alleen zou kunnen (bij enkele intuïtieve geesten uitgezonderd) door ons eigen geweten ontrouw te zijn.

De opmerkingen die ik zal maken zijn gebaseerd op H.P.B.'s geologische cijfers in Deel 2 van *De Geheime Leer*, die volgens mij de cijfers van Sir Charles Lyell zijn, de Engelse geoloog. Natuurlijk zijn de getallen van de moderne geologie wat de tijdsperioden betreft, enorm vergroot, zelfs meer dan theosofen zouden verlangen; zodat bijvoorbeeld wat nu het Secundair wordt genoemd in werkelijke jaren of tijd veel verder terug ligt dan H.P.B.'s Secundair. De moderne geologie heeft, zoals u weet, miljoenen jaren toegevoegd aan bijna alle tijdsperioden die H.P.B. ter illustratie overnam van Lyell. Ik gebruik dus de namen van H.P.B.

Het vierde wortelras bereikte zijn hoogtepunt van ontwikkeling in H.P.B.'s Mioceen, ja zelfs in H.P.B.'s voorafgaande Eoceen. Het derde wortelras begon waarschijnlijk in het Jura of misschien zelfs aan het einde van het Trias en kreeg tijdens H.P.B.'s Krijt beslist al lichamen van vlees en dit alles behoorde tot H.P.B.'s Secundair. Het derde wortelras wordt hierdoor vrij goed in de tijd geplaatst. Het tweede wortelras liep tot in het Trias en misschien kan men zeggen dat het in het Trias lichamen van vlees kreeg, daarin waarschijnlijk eindigde en zelf misschien begon aan het einde van het Primair van het Perm. Het eerste wortelras daarentegen was werkelijk Pre-Secundair en ontstond dus in het Primair

(ik denk in het Carboon of Steenkooltijdperk) en misschien kan men zeggen dat het zijn hoogtepunt bereikte en mogelijk zijn einde in het Perm van het Primair. Dit plaatst het eerste ras vele miljoenen jaren in het verleden – het zou gissen zijn te zeggen hoeveel. Mijn eigen gissing is dat het eerste wortelras vermoedelijk zijn oorsprong had in het Carboon of Steenkooltijdperk van het Primair, ongeveer 130 à 150 miljoen jaar geleden.

Maar u moet in dit verband bedenken wat ik hierboven heb gezegd over het astrale karakter ervan, de eeuwen en eeuwen van śishṭa's die H.P. Blavatsky kennelijk rekende tot het begin van het eerste wortelras; over hoe lang het eerste wortelras werkelijk als ras *sui generis* bestond, zou ik niet willen speculeren. Dat zou meer kennis vereisen van geologie, zoölogie en botanie dan waarover ik beschik.

Het is dus duidelijk dat ons vijfde wortelras tot het Kwartair behoort en ontstond in H.P.B.'s Tertiair; dat het vierde zijn hoogtepunt van evolutie in het vroege Tertiair bereikte en vermoedelijk ontstond in het latere Krijt van het Secundair; dat het derde waarschijnlijk zijn hoogtepunt van evolutie bereikte in het Jura van het Secundair en kan zijn ontstaan aan het einde van het Trias van het Secundair. Het tweede bereikte zijn hoogtepunt vermoedelijk in H.P.B.'s Trias van het Secundair en ontstond waarschijnlijk in het begin van het Trias, mogelijk zelfs aan het einde van het Perm van het Primair. In ieder geval kunnen we het tweede wortelras min of meer duidelijk ergens in het Perm van het Primair plaatsen, en het eerste wortelras in het Carboon of Steenkooltijdperk van het Primair. H.P.B. geeft enkele heel goede aanwijzingen hierover in haar *Geheime Leer* (2:808-15).

Nu iets over de wortelrassen 6 en 7 die nog moeten komen: deze zullen, zoals ik zei, van kortere duur zijn en volgens mij duurt het zesde bijna anderhalve mahāyuga, laten we zeggen ruim zes miljoen jaar; en het zevende zal nog korter zijn – hoe lang, zou niet meer dan speculeren zijn.

U ziet dus dat de levensgolven evolueren door de mahāyuga's, maar niet helemaal passen in de mahāyuga's want ze overlappen die in beide richtingen aanzienlijk. Tenslotte dit: al is het heel verleidelijk te proberen de cijfers die ik heb gegeven over wortelrassen en levensgolven te vergelijken en te proberen de regelmaat van deze cijfers in alle zeven wortelrassen terug te vinden, het is eenvoudig onmogelijk; en zoals gezegd, heb ik mijn opmerkingen zorgvuldig beperkt tot wortelrassen 3, 4 en 5, omdat hier het *denken* zijn intrede deed in de mensheid, de dingen grof materieel

waren geworden en daardoor min of meer mechanisch, en wortelrassen 1 en 2 waren bij wijze van spreken niet strak en mechanisch ingepast in de yuga's zoals min of meer het geval was voor wortelrassen 3, 4 en 5.

EVOLUTIE TOT IN HET MENSENRIJK – I

Hier volgen twee vragen die mij zijn gesteld: 'U heeft ons gezegd dat zich in de menselijke constitutie een dierlijke monade bevindt die in de volgende ketenbelichaming een mens zal worden. U heeft ons ook gezegd dat de dieren, bijvoorbeeld op onze bol van deze keten, op *onze* bol, in de volgende ketenbelichaming mensen zullen worden. Vraag: Hoe bedoelt u dat? Wat is de plaats van de toekomstige mensen die nu in de mens de dierlijke monaden zijn? Waar staan ze vergeleken met de toekomstige mensen op de volgende ketenbelichaming, die nu hier onze dieren zijn?'

De andere vraag is deze: 'Enige tijd geleden zei u dat wij, die nu als monaden mensen zijn, vanaf het begin van de huidige ketenbelichaming altijd mensen zijn geweest. Hoe verklaart u dan die andere leer over de deur tot het mensenrijk die in het midden van de vierde ronde werd gesloten, met andere woorden tijdens het Atlantische ras?'

Dat zijn de twee vragen. De antwoorden op deze vragen, op beide, kunnen in onze boeken en in mijn eigen boeken worden gevonden. Ik heb er denk ik vanaf dit podium wel een keer of twaalf over gesproken en heb beide vragen beantwoord.

Wat ik zojuist zei is juist. Volgens onze leer zijn de tegenwoordige menselijke monaden vanaf het begin van deze ketenbelichaming menselijke monaden geweest; en bedenk wel dat we het nu over monaden hebben. Ik heb ook gezegd dat zich in de mens een dierlijke monade bevindt die in de volgende ketenbelichaming mens zal zijn. Ik begin nu met de eerste vraag: Het antwoord is als volgt: Die dieren, die nu dierlijke monaden worden genoemd en die de dierlijke delen van ons mensen vormen – ik bedoel niet het stoffelijke lichaam, dat het stoffelijke deel van de mens is, maar het dierlijke deel, met andere woorden ons dier, het menselijke dier in ons, de instincten, de gedachten, de motieven, de eigenschappen, de kwaliteiten die het menselijke dier vormen en waarvoor het lichaam slechts een uitingsvorm is, de open deur – die zullen in de volgende ketenbelichaming de mensen zijn van het mensenrijk; en onze tegenwoordige dieren zullen dan de lagere en laagste eenheden van het mensenrijk zijn in de volgende ketenbelichaming.

Laten we, om het begrijpelijker te maken, het proces omkeren. In plaats van vooruit te zien, gaan we terug naar de maan, de maanketen, de

tijd waarin we ons allen op de maan bevonden. Wij die nu in deze ketenbelichaming de hogere mensen zijn, waren toen op de maan de individuele dierlijke monaden in de toenmalige mensen van de maanketen. Begrijpt u me? Met andere woorden, de mensen op de maanketen hadden, net als wij nu, dierlijke monaden als deel van hun constitutie. Toen de maanketen zijn manvantarische evolutie had voltooid en als keten stierf en de huidige keten geboren deed worden, waren de maanmensen dhyāni-chohans geworden en waren ze het dhyāni-chohanische rijk ingegaan. Hun dierlijke monaden waren toen mens geworden, elk ging een stap omhoog.

Wat op de maan de mensen waren, waren de laagste dhyāni-chohans in deze belichaming. Wat de dierlijke monaden in de maanmensen waren zijn nu de mensen in deze ketenbelichaming. Is die gedachte duidelijk? Wat nu de dieren zijn, zoals ik al heb gezegd, op deze aarde of in deze ketenbelichaming, zullen de lagere en laagste mensen in de volgende ketenbelichaming zijn. Beschouw het proces op de maan nu omgekeerd. Wat aan het einde van de zevende ronde van de maan de maandieren waren, werden toen mens, niet de hogere mensen, maar zij traden het mensenrijk binnen. Het waren mensen, maar het laagste deel van wat we nu het mensenrijk noemen. Is die gedachte duidelijk? Goed.

De dieren op de maan werden dus de lagere mensen hier. Als deze aardketen aan het einde is van zijn zevende ronde zullen deze lagere mensen evenals de hogere mensen dhyāni-chohans zijn; en onze tegenwoordige menselijke dierlijke monaden zullen dan de hogere mensen van de volgende aardketen zijn, het kind van deze keten; en van onze dieren van nu zullen zij die aan het einde van de zevende ronde op deze aarde slagen, in de volgende ketenbelichaming de lagere en laagste mensen zijn. Het is dus als volgt: dieren treden het mensenrijk binnen, niet de lichamen, de monaden. Over dit punt ontstaat voortdurend verwarring. Men blijft aan lichamen denken. Ik heb het over de monaden. Wat nu de monaden zijn die zich in de vorm van dieren manifesteren, zullen, als de zevende ronde van deze keten is geëindigd, zijn geëvolueerd, dat wil zeggen zich hebben ontwikkeld, ontvouwd – de *monaden* zullen zich hebben ontwikkeld om mens te worden, zodat de dieren in de volgende ketenbelichaming mens zullen zijn. Wat voor soort mensen? De hoogste? Nee, we hebben al gezegd dat de hogere zullen zijn wat nu de dierlijke monaden in ons mensen zijn, zoals wij op de maan de dierlijke monaden in de maanmensen waren. En de dieren op de maan die slaagden, bereikten het menszijn, het

menselijke stadium, aan het einde van de zevende maanronde, zodat ze mensen konden worden in het mensenrijk en zich nu op deze aarde onder ons bevinden als de lagere en laagste mensen.

Het is een oude, eenvoudige leer, die iedere theosoof kent, dat er niet alleen 7, 10, 12 klassen van monaden zijn, maar dat elk van deze klassen of families (rijken is een ander goed woord) haar eigen speciale onderafdelingen heeft, zodat ook ons mensenrijk zijn eigen speciale onderafdelingen heeft; de meesters en de boeddha's aan de ene kant, de bijna dierlijke mensen aan de andere kant, zoals de Veddahs van Ceylon [Sri Lanka], de eilandbewoners van de Andamanen, enzovoort. Tussen deze twee klassen van mensen ligt een enorme psychische, geestelijke en intellectuele afstand. Maar het zijn allen mensen, ze behoren allen tot het mensenrijk omdat ze allen bewust zelfbewustzijn hebben bereikt.

Dit is dus het antwoord op de eerste vraag en ik hoop dat u het heeft begrepen. U zult inzien dat deze kwestie bij veel gelegenheden in het verleden is verklaard en deze vraag is beantwoord.

De andere vraag is als volgt en vloeit rechtstreeks voort uit de eerste. Ik herhaal de vraag: 'U zei enige tijd geleden dat wij menselijke monaden vanaf het begin van deze ketenbelichaming mensen zijn geweest. Hoe klopt dit met de andere uitspraak die door H.P.B. en u werd gedaan dat de deur tot het mensenrijk in het midden van onze vierde ronde werd gesloten, met andere woorden tijdens het Atlantische ras? Dit schijnt met elkaar in strijd.' Uit wat er is gezegd blijkt duidelijk dat er geen tegenspraak is want het antwoord op de eerste vraag toont aan dat de menselijke monaden mensen waren vanaf het allereerste begin van onze ketenbelichaming, omdat ze aan het einde van de zevende maanronde het menszijn bereikten.

Wat betekent dan de uitdrukking 'de deur tot het mensenrijk werd in het midden van de vierde ronde gesloten'? Het betekent dit: Dat al die entiteiten, afkomstig van de maanpitri's, lunaire pitri's, wat we nu als een algemene term kunnen gebruiken in de betekenis van alle monaden die van de maan kwamen – er zijn maanpitri's van mensen, maanpitri's van dieren, maanpitri's van planten, maanpitri's van delfstoffen, maanpitri's van dhyāni-chohans – het betekent dat deze alle de vaders van alles waren, dat wil zeggen van onze eigen keten van nu, de maanvaders van alle rijken.

Voor ik met mijn antwoord verder ga, eerst kort iets anders, wat het antwoord duidelijker kan maken. U zult zich herinneren dat H.P.B. en

anderen hebben geschreven over families of klassen van monaden, dat zijn met andere woorden de verschillende natuurrijken. H.P.B. noemt er 7 omdat de zevenvoudige verdeling gemakkelijker is en ze schreef om de dingen gemakkelijker te maken. Een vollediger verdeling is die in 10, 10 rijken, 10 klassen van monaden. De meest volledige is die in 12.

H.P.B.'s 7 rijken of klassen van monaden waren als volgt, van bovenaf geteld: 3 klassen dhyāni-chohans, het mensenrijk, het dierenrijk, het plantenrijk en het delfstoffenrijk, zeven. Ze noemde er nog 3, lager dan het delfstoffenrijk, maar nam die niet op, de elementalenrijken, drie in getal die samen 10 vormen – 10 natuurrijken. Wat zijn dan de twee andere natuurrijken die het getal 12 vol maken, wat tussen haakjes overeenkomt met de 12 bollen van de keten, de 12 huizen van de dierenriem, of de 12 logoi van de zon? Dat zijn: No.1 en het eerste en het laagste, zo u wilt, nu van onderaf tellende, is de wortelmanu; het 12de is de zaadmanu, om de termen van H.P.B. te gebruiken; en zo komen we op 12. U ziet dus dat het rijk van de manu's hoger is dan het hoogste rijk van de dhyāni-chohans, en praktisch een goddelijk rijk is, als we over het drievoudige dhyāni-chohanische rijk spreken als geestelijk.

Ik keer nu terug naar mijn antwoord op de vraag. De deur tot het mensenrijk betekent dat als er 3 ronden hebben plaatsgevonden en de vierde ronde, die de laagste en stoffelijkste is, is geëindigd, er een punt aanbreekt in de tijd en in de werking van de natuur, waarop de afdaling op de neergaande boog stopt en vanaf dat ogenblik de reis omhoog begint langs de opgaande boog. De neergaande boog is de boog van de zogenaamde schaduwen. De opgaande boog is de lichtende boog. De reden voor die namen is als volgt: de neergaande boog is de evolutie van de stof. De stof verschijnt in al haar myriaden verschillende vormen wat gepaard gaat met de daarmee overeenkomende involutie of terugtrekking van de geest. De lichtende boog is het omgekeerde daarvan, de evolutie van de geest en een corresponderende involutie van de stof. De stof wordt naar binnen getrokken. De geest breidt zich uit op de opgaande boog.

Alleen die wezens die de kiem van zelfbewustzijn in zich hebben, kunnen omhoog langs de opgaande boog, omdat het de boog is van het zich openen van de geest. Begrijpt u die gedachte? Op de neergaande boog treedt de wet van versnelling in werking voor de lagere natuurrijken. De wet van vertraging op de neergaande boog was van kracht voor de geestelijke monaden, want zij wilden niet in de stof vallen, ze gingen met tegenzin en langzaam omlaag; de stoffelijke entiteiten daarentegen, de lagere

wezens die zich in de lagere rijken openbaren, voelden een geweldige trek naar omlaag en snelden neerwaarts. We zien dus dat de lagere rijken op de neergaande boog onder de wet van versnelling vielen. Voor de geestelijke rijken gold de wet van vertraging. Op de opgaande boog geldt het omgekeerde. Toen de geestelijke wezens de lichtende boog bereikten voelden ze steeds meer de aantrekking van de geest, naarmate hun voeten vrij kwamen van de modder van de stof begonnen ze de wet van versnelling te voelen en begonnen ze de weg omhoog.

Maar de wezens die zwaarder waren belast door de stof en de aantrekking van de stof omlaag voelden, begonnen achteraan te komen, de wet van vertraging begon op hen te werken. Ze worden minder aangetrokken tot de geest en worden door de stof naar omlaag getrokken.

Voorzover het het mensenrijk betreft, bevindt zich op dit punt, het laagste punt van de dalende boog, wat wij de deur tot het mensenrijk noemen. Alle entiteiten, welke dan ook, die niet het zelfbewustzijn hebben bereikt, gaan niet door die deur die hen in staat stelt omhoog te gaan naar de zevende ronde. Ik vraag me af of ik mijn bedoeling duidelijk heb gemaakt. Zo'n eenvoudige gedachte en toch zo subtiel. De deur tot het rijk van de mens slaat bijvoorbeeld niet op de dhyāni-chohanische rijken; zij staan boven de mens. Ze betreft de rijken van de mens en de rijken onder de mens. Alle monaden die dus menselijk waren voor ze het midden van de vierde ronde bereikten, gingen als het ware op natuurlijke en eenvoudige wijze door de deur het mensenrijk binnen, die al openstond en zij bleven hun weg vervolgen; de monaden daarentegen, zoals de monaden van de dieren, die het menszijn nog niet hadden bereikt tijdens de drie voorafgaande ronden, werden, toen ze dit laagste punt bereikten, als het ware door de natuur uitgedaagd. De oude religies zoals die van de Egyptenaren noemden het de waker bij de poort. Wie is daar? Wie zijt gij? zoals de Sanskritisten zeiden. Het Dodenboek spreekt over deze uitdagingen bij de verschillende poorten. Ieder die het wachtwoord kon geven ging erdoor; bedenk dat het bij het geven van het wachtwoord niet ging om een *wachtwoord*, en dat de deur naar het rijk van de mens geen *deur* is. Het betekent alleen dat de wetten van de natuur op een bepaald punt in de evolutie beginnen te werken. Dat punt is het midden, het laagste punt van alle zeven ronden – het midden van de vierde in het midden van het Atlantische ras. Alle monaden die op de neergaande boog door de drie ronden waren heengegaan, kwamen nu bij de vierde. Zij die dat konden gingen natuurlijk door en begonnen aan de opgaande boog: het

mānava rijk, de 3 dhyāni-chohanische rijken en het mensenrijk. Toen het om de dieren ging sloot de deur. Zij konden er niet door. Met andere woorden zij konden het mensenrijk niet binnengaan omdat ze nog niet menselijk waren.

Nu een andere vraag! Waarom zijn er nog dieren bij ons? Zoals ik al heb verklaard zijn zij het mensenrijk niet binnengegaan; zij voelen een sterke aantrekking tot de stof. Naarmate de miljoenen jaren verstrijken, naarmate de duizenden jaren verstrijken, wordt hun gang steeds langzamer, ze kunnen niet mee. Na een poosje stoppen ze, sterven uit en gaan het nirvāṇa binnen. Dat is de betekenis van de uitspraak in onze boeken die u heeft gehoord, dat op een enkele uitzondering na het dierenrijk de zevende ronde niet zal bereiken. Waarom? Omdat ze de weg omhoog niet kunnen gaan. De aantrekking is naar omlaag. Ze gaan hun nirvāṇa in en wachten op de volgende ketenbelichaming. Dan zullen ze mens worden. Dat zal hun beloning zijn in een keten die iets hoger is dan deze.

En nu volgt een paradox, een heel vreemde paradox. Enkele van de monaden die in hun evolutie tot aan het dierenrijk zijn gekomen, zullen zelfs de zevende ronde halen waarin ze mens worden. Met andere woorden zij hebben dan zelfbewustzijn bereikt en zullen de lagere mensen van de volgende ketenronde zijn. De dierlijke monaden in ons zullen aan het einde van de zevende ronde de menselijke monaden zijn en de hogere mensen worden in de volgende ketenbelichaming.

U vraagt zich misschien af hoe het met de mensapen staat. Welke plaats nemen zij in op de ladder? Zijn zij het mensenrijk ingegaan? Nee. Ze zijn meer dierlijk dan menselijk. Ze behoren nog tot het dierenrijk. Maar er is iets in de mensapen – ik spreek niet over de gewone apen, ik bedoel de mensapen, er is in de mensapen net genoeg menselijk bloed, van ons afkomstig, waardoor ze in de volgende keten de geestelijke en intellectuele leiders van de dieren kunnen zijn die dan, in de volgende ketenbelichaming, de lagere en laagste mensen zijn. Het dier zal de hoogste zijn van deze tak van het toekomstige mensenrijk.

We hebben dus in feite het mensenrijk, de mensapen als tussenstadium, de dieren; en de dieren zelf hebben veel onderverdelingen – de hoogste, de tussenliggende en de laagste. Er bestaat een enorm verschil tussen de dieren, tussen de mensaap en het insect, of tussen een paard en een ander wezen, een eekhoorn, een wasbeer of een ander dier. Zulke verschillen zijn enorm, zelfs tussen mensen.

En met alles wat ik heb gezegd, doelde ik op *monaden*, en u kunt zich

in dit verband afvragen: Beïnvloedt de evolutie niet ook de lichamen? Het antwoord is ja. Maar, weet u, wetenschappers weten niets van geestelijke evolutie behalve op heel kleine schaal. Hun idee van evolutie is een langzame verbetering van het stoffelijke lichaam in de loop van de eeuwen. Het is juist dat het stoffelijke lichaam in de loop van de eeuwen is vooruitgegaan; dat ontkennen we niet, maar de krachten die van *binnenuit* op het lichaam werken, het verfijnen, zijn organen verfijnen, zijn vlees verfijnen, brengen deze stoffelijke evolutie tot stand. Maar volgens de wetenschappers is evolutie toeval, een toevallig gebeuren, Darwinisme. Voor ons heeft de deur tot het mensenrijk niets te maken met de uiterlijke vorm van lichamen, van wezens, maar uitsluitend met de innerlijke delen, de monadische delen, de geestelijke, verstandelijke, psychische en astrale en als die veranderen, dan veranderen de lichamen. Ik kan u daarom zeggen, dat zelfs het vlees van een echt goed mens in geringe mate fijner is dan het vlees van een mens die een grof leven leidt. Als daarom de boeddhisten zeggen dat de Boeddha een wonder van mannelijke schoonheid was, dat zelfs zijn lichaam scheen te stralen van geestelijk leven, dat er iets aan hem was dat niet gewoon was, dan is die uitspraak juist. Het is waar. In hem brandde een geestelijk vuur dat door zijn bloed, zijn zenuwen en het weefsel van zijn vlees en beenderen werkte en het voertuig in alle opzichten verfijnde. Er is een feitelijk verschil tussen het vlees van een mens en het vlees van dieren. Ik zeg niet dat scheikundigen dat kunnen ontdekken – eens misschien wel. Maar het is er; zelfs de geur ervan wijst erop.

EVOLUTIE TOT IN HET MENSENRIJK – II

Ik heb ontdekt dat sommige thema's die we hebben bestudeerd nog wat duister zijn in de geest van velen hier, en ongetwijfeld ook elders. De thema's waaraan ik denk zijn evolutie, de belichaming van de monaden en wat wij mensen op de maanketen waren, wat de dieren waren, enz. In de eerste plaats ben ik er zeker van dat velen die de theosofie bestuderen zich vaak de volgende vraag hebben gesteld: Als we uitgaan van de natuur en haar wetten en de verschillende klassen van families van monaden, kunnen deze monaden dan op hun weg door de lagere rijken van de natuur, zonder te worden geholpen, zonder hulp van boven, door geleidelijk te leren, door ervaring, door evolutie, van rijk tot rijk opklimmen, zodat delfstoffen planten worden en later dieren, dieren mensen en de mens een god? – volgens de bekende uitspraak van de kabbala.

Om de waarheid te zeggen, ja. Het is mogelijk en het zou ook gebeuren als de natuur op die manier werkte. Maar zo werkt ze niet en ik zal u uitleggen waarom. Bovendien zou zo'n langzame, langzame opgaande evolutie van de monaden door de natuurrijken een ongelooflijk lange tijd vergen. In plaats dat bijvoorbeeld de monade van een elementaal een mens wordt in zes of zeven belichamingen van onze keten, wat ongeveer neerkomt op 60 miljard jaar, zouden de monaden, als ze niet werden geholpen, zes of zeven zonnemanvantara's nodig hebben om van het ene rijk naar het volgende en hogere te gaan. Met andere woorden, theoretisch kunnen de monaden zonder hulp van het rijk boven hen naar die hogere rijken opklimmen als ze voldoende tijd nemen voor dat proces. Maar dat zou bijna een eeuwigheid in beslag nemen; het belangrijke punt is echter *dat de natuur zo niet werkt*. Haar wet is dat alles leeft voor alles, wat wil zeggen dat elke entiteit, bewust of onbewust, elke andere entiteit helpt. Het betekent dat ieder hoger rijk niet alleen een gids is voor het rijk daaronder, maar ook een enorme aantrekking omhoog vormt voor dat lagere rijk.

Ter illustratie: Neem het rijk van de mens: Het vormt het doel voor het dierenrijk; let wel, in de theosofie plaatsen we de mens in een ander rijk dan de dieren. Op dezelfde manier streven planten omhoog naar het dierenrijk en het dierenrijk trekt hen op. Zo gaat het met alle rijken. Maar daarnaast is er een uitwisseling – hoe zal ik het zeggen? – een uitwisseling

van hulp tussen elke twee onderling afhankelijke rijken: zoals bijvoorbeeld tussen de mens en het dier, tussen het dhyāni-chohanische rijk en het menselijke, tussen het tweede en eerste dhyāni-chohanische en tussen het derde en het tweede. Met andere woorden, wat wij in het geval van de mens de neerdaling van de mānasaputra's noemen en het ontsteken door hen van het vuur van het denken in de toen verstandeloze mensheid, vindt *mutatis mutandis* plaats, dat wil zeggen met de nodige wijzigingen wat de omstandigheden en het rijk betreft, tussen elke twee elkaar opvolgende rijken. Precies zoals het lagere dhyāni-chohanische rijk, de lagere mānasaputra's, ons denken bezielde en ons wakker riep om zelf te denken – wat we de neerdaling van de mānasaputra's noemen – zo bezielt het mensenrijk de latente intelligentie van de dieren. En de dieren zijn op hun beurt, als het ware, mānasaputrische wezens voor het rijk daaronder, door een uitwisseling van levensatomen en door de wederzijdse banden tussen de twee rijken, waarin zich wezens bevinden die zowel lagere dieren als hoogontwikkelde planten kunnen worden genoemd.

Laten we, nu dat is vastgesteld, twee vragen nader onderzoeken. 1. Wat waren wij mensen die nu op deze aardketen zijn, wat waren wij op de maanketen, de ouder van deze aardketen? Vergeet niet dat de maan een dode keten is, waaruit alle leven is verdwenen, behalve wat we het leven van een lijk kunnen noemen, een chemische en halffysiologische activiteit van de moleculen. Wat waren wij, mensen van nu, op de maanketen? Wij waren de dierlijke monaden in de maanmensen, in de mensheid van de maan of wat we, zo u wilt, de dierlijke maanmensen zouden kunnen noemen, net zoals we hier op aarde over onszelf spreken als denkende mensen en dierlijke mensen, doelende op verschillende delen van onze constitutie – feiten die we allen kennen. Als ik wij zeg, bedoel ik wij van de hogere klasse van mensen.

Vraag 2. Wat waren de lagere mensen op aarde van nu en de laagste klassen van mensen, de primitieve volkeren van nu – die volgens antropologen nauwelijks verder kunnen tellen dan 10, dat wil zeggen dat ze nauwelijks een helder idee hebben van wat 'meer dan 10 dingen' betekent, mensen zoals de Veddahs van Ceylon [Sri Lanka] en de eilandbewoners van de Andamanen en sommige volkeren van de Zuidzee en sommige stammen in Afrika, enz. – wat waren deze lagere mensen op de maanketen? Zij waren de maandieren. Dan zegt u onmiddellijk: 'Dan zijn wij een heel rijk hoger dan deze andere leden van de menselijke familie'. Nee. De verklaring ligt voor de hand. De dieren van de maanketen werden,

voor de zevende of laatste ronde van de maan plaatsvond, volgens het proces dat ik hierboven heb proberen uit te leggen, bij wijze van spreken gemānasaputriseerd door de maanmensen, de maanmensheid. Zodat die dieren, vóór ze de zevende ronde van de maan bereikten, op die manier waren verlicht en tot de menselijke staat verheven, maar een heel lage menselijke staat.

Deze lagere mensen die nu onder ons zijn, degenen in wie de vonk van het denken nu niet al te helder straalt, waren dus eens dieren op de maan, werden toen tot mensen gemānasaputriseerd voordat de zevende ronde van de maan eindigde. Toen dus deze monaden aan het einde van de zevende maanronde, na de lange pralaya, naar onze aarde kwamen, kwamen ze als reeds vermenselijkte entiteiten, als mensen.

Wat waren onze tegenwoordige dieren op de maanketen? Zij waren de laagste dieren op de maan, de allerlaagste, die uit zichzelf nog niet de kracht naar buiten hadden gebracht waardoor ze gemānasaputriseerd konden worden; zoals we op aarde insecten hebben en vliegende wezens en kruipende wezens en de lagere levensvormen van allerlei aard; het dierenrijk omvat namelijk veel klassen, vanaf zijn hoogste vertegenwoordigers, de mensapen, via alle graden van viervoetigen, via de vogels en vissen tot aan de insecten, enz.

Laten we nu, in plaats van terug te zien, op dezelfde manier vooruitzien. Wij mensen, dat wil zeggen wij hogere mensen, zullen in de volgende ketenbelichaming het laagste dhyāni-chohanische rijk vormen. Onze dierlijke menselijke delen, die we de dierlijke mens of de dierlijke monade noemen, zullen aan het einde van de zevende ronde van onze tegenwoordige keten volledig vermenselijkt of mens zijn geworden. En wij, wat we nu onszelf noemen, zullen dan ge-dhyāni-chohaniseerd of de laagste klasse van dhyāni-chohans zijn geworden. Er zijn dan dus dhyāni-chohans die door mensen werken, die zelf weer dierlijke monaden bezitten. De lagere mensen van nu op onze aarde zullen, aan het einde van de zevende ronde de gemiddelde of hogere mensen vormen. In de volgende keten zullen onze dierlijke monaden zijn vermenselijkt en vormen de hoogste soort. Met andere woorden, geen dier kan een mens worden voor het is gemānasaputriseerd.

Bedenk dat ik nu niet over lichamen spreek. Ik heb het over ware evolutie, de innerlijke krachten en vermogens die een denkend mens onderscheiden van het (relatief gezien) niet-denkende dier. Dat heeft met lichamen niets te maken. Ik spreek over monaden, over de ware mens,

over de ware dieren, over het innerlijke wezen. Onze hoogste dieren zullen aan het einde van onze zevende ronde, mits ze erin slagen in de laatste drie ronden omhoog te gaan, mensen zijn wanneer deze aardketen zijn einde bereikt en sterft. Hetzelfde geldt voor de andere rijken in de natuur aan het einde van de zevende ronde, als haar vertegenwoordigers erin zijn geslaagd de stap omhoog te volbrengen en ieder rijk een trede hoger zal staan. Die dieren die daarin slagen zullen mensen zijn geworden. De mensen onder ons die erin slagen zullen dhyāni-chohans worden.

Wie waren de dhyāni-chohans die de maanwezens van het derde wortelras mānasaputriseerden? Onze eigen menselijke voorouders. Zij waren de gemiddelde of hogere mensen van de maan, maanmensen, die nu dhyāni-chohans werden, mānasaputra's genoemd, zonen van het denkvermogen, d.w.z. dhyānins, want het was hun taak bij ons het denken te wekken, het denkvermogen in ons wakker te roepen. Het dier bijvoorbeeld heeft evenveel latent denkvermogen als een mens, maar het is niet gemānasaputriseerd, wakker geroepen, gestimuleerd, verheven, tot zelfbewuste activiteit gebracht.

Neem het geval van een klein kind, een mensenkind. Waarom denkt het niet zoals wij? Waarom schrijft het geen boeken, waarom spreekt het niet over theosofie? Waarom studeert het geen wetenschap? Omdat het te jong is. Natuurlijk. Maar het juiste antwoord is omdat het zijn denken nog niet van binnenuit heeft geëmaneerd. De ouders van het kind functioneren tot op zekere hoogte als mānasaputra's. Zij leren het, zij waken erover. Langzamerhand begint het kind waar te nemen, nota te nemen van dingen, begint het te denken, zijn vermogens ontwikkelen zich en voor u het weet begint het kind leuke dingen te zeggen en bent u trots op uw nageslacht. Wat is er gebeurd? Eenvoudig dat zijn geest is begonnen zich te openen, te functioneren. Maar als dat kind in zijn kinderjaren naar een verlaten eiland was gebracht en daar in zijn eentje leefde – als het dat zou kunnen – en in leven kon blijven, zou het niet leren spreken. Zijn verstand zou heel langzaam werken; het zou nota nemen van wat er om hem heen gebeurt, maar het zou er slechter aan toe zijn dan een volwassene van een primitief volk zoals de eilandbewoner van de Andamanen. Het zou maar weinig meer zijn dan een halfdenkend menselijk dier, omdat zijn denkvermogen nog niet zou zijn ontwaakt, niet geopend, ontwikkeld, geëmaneerd, geëvolueerd.

Als we bijvoorbeeld een kind zien opgroeien tot een denkend mens, zeggen we niet dat dat het toevallige werk van de denkende natuur is, toe-

val. We zeggen: er ligt een wet aan ten grondslag, iets wat we het denkvermogen noemen is uit dat wezen geëvolueerd. Iets dat daar al in aanwezig was is eenvoudig tot bloei gekomen. Met andere woorden, evolutie of emanatie is eenvoudig groei. Deze drie woorden zijn praktisch verwisselbaar: groei, emanatie, evolutie: want groei, zoals een plant uit een zaad, bestaat uit het ontvouwen of tot bloei komen van wat dat zaad bevatte.

H.P.B. verdeelt in haar prachtige boek, *De Geheime Leer*, de monaden in 7 en ik denk zelfs 10 klassen. Feitelijk zijn het er 12. Deze 7 of 10 of 12 monadische klassen verdeelt ze op een andere plaats in 3 families, 3 afdelingen. De eerste en hoogste zijn alle monaden boven de menselijke. Een tussenliggende familie of afdeling is de menselijke en alle die met de mens zijn verbonden – en bedenk hoeveel variëteiten van menselijke en submenselijke wezens er zijn. De derde en laagste klasse bestaat uit alle entiteiten onder het allerlaagste wezen dat we in de ruimste zin van het woord menselijk zouden kunnen noemen, zoals de dieren en de planten en de delfstoffen en de elementalen. Ze wijst erop dat van deze 3 afdelingen de hoogste niet alleen bestaat uit wezens die de voorlopers waren die van de maan kwamen en leidinggaven aan de elementalen bij de bouw van onze nieuwe aardketen, maar ook uit de instructeurs en gidsen voor de volgende klasse, of liever afdeling, die daarna kwam. Wij waren die volgende klasse die daarna kwam; en zij en wij werden daarop de gidsen, de helpers, de instructeurs voor de laagste klasse die na ons volgde, precies zoals we dat in de natuur om ons heen nu kunnen zien.

Nog één ding over de mānasaputra's en dat zal verklaren wat u een tegenstrijdigheid zou kunnen toeschijnen als u *De Geheime Leer* niet zorgvuldig heeft gelezen. De mānasaputra's, die als groep speciaal ons wakker riepen, waardoor we van niet-denkende menselijke lichamen of halfdierlijke lichamen denkende mensen werden, vormden de laagste klasse dhyāni-chohans, die op de maan mensen waren met een gemiddelde of hogere ontwikkeling, en dhyāni-chohanschap bereikten aan het einde van de zevende ronde van de maan. Maar deze, en ik spreek nu over klassen, werden, terwijl ze ons verlichtten, zelf geleid en geholpen door de twee hogere dhyāni-chohanische klassen, waarvan, tijdens de eerste rassen van deze vierde ronde van onze bol, enkele vertegenwoordigers onder de mensen verschenen als goden en halfgoden die hen leidden; en dat zijn degenen naar wie in de exoterische religies van de oudheid wordt verwezen met namen zoals Osiris, Isis, Ahura-Mazda, met andere woorden de goden en godmensen van de oude volkeren. Zij waren de dhyāni-

chohans, enkelen van hen zou ik zeggen, van de hoogste en tweede klasse, die zelfs voordat de mānasaputra's kwamen en ons denkend vermogen wakker riepen, bezig waren met hun werk als leraren. Want, let wel, zelfs in het eerste ras van bol A , de eerste bol van onze keten, te beginnen met de tweede ronde, waren er mensen, dat wil zeggen denkende, zelfbewuste, bespiegelende, voelende, liefhebbende mensen. Zij waren degenen die nu zijn geworden wat we de mahātma's, de meesters, hun hoogste chela's, lagere chela's en de leiders van mensen noemen, eenvoudig omdat ze hoger zijn ontwikkeld dan de rest van ons mensen. Het waren mensen. En deze weinige mensen, relatief weinig (met weinig bedoel ik niet 3 of 4; misschien een of twee miljoen, het is maar een veronderstelling), werden zelfs al in het eerste ras op bol A onderricht door de dhyāni-chohans van de hoogste en de tweede klasse. Laatstgenoemden hielpen die vroegste mensen door ze wakker te roepen, ze te wekken zoals een ouder het denken van zijn kind wekt, het daarbij helpt, door te onderrichten, te leiden en te verheffen en de weg te wijzen, idealen bij te brengen, grondbeginselen van de waarheid uiteen te zetten.

Wij mensen bijvoorbeeld zullen, als we vooruitzien in de toekomst, het einde van de zevende ronde van onze keten bereiken. Dan zullen wij, diegenen van ons die zijn geslaagd, ons ontwikkelen tot dhyāni-chohans van de derde klasse, de laagste, het rijk boven dat van de mens – noem hen engelen als u wilt – engelen van de derde of laagste graad. Dhyāni-chohans is een betere naam want engel is in de christelijke leer een vage term. De meesters en hun hoogste chela's zijn dan dhyāni-chohans van de tweede of op een na hoogste dhyāni-chohanische klasse geworden; en elk van de dhyāni-chohanische rijken is, op zijn beurt, een stap, een rijk, omhooggeklommen. Onze dieren, zij die slagen, worden mensen van een laag type aan het einde van de zevende ronde. Welke dieren zullen dat zijn? De mensapen, de gewone apen en mogelijk enkele viervoeters. De dieren lager dan deze – ik betwijfel of er daaronder zijn die zelfs aan het einde van de zevende ronde het menselijke stadium bereiken. Ze zijn nog te ruw, te laag, onvoorbereid. Maar ze worden mensen in de volgende keten, behalve de allerlaagste dieren die in de volgende keten de hogere dieren worden.

Nog een gedachte in verband met deze ideeën. Ik zei dat ik niet over lichamen sprak toen ik het over evolutie had en dat deed ik ook niet. Ik sprak over monaden, ego's, zielen, noem ze wat u wilt, met andere woorden de bewustzijnscentra in een entiteit, dat wat hem maakt tot wat hij is

als een bewust wezen, iemand die denkt, voelt, oordeelt en onderscheidingsvermogen bezit, iemand die liefde, mededogen, medelijden, sympathie voelt, al die goede menselijke kwaliteiten die zowel echt menselijk als humaan zijn.

Maar laten we het een ogenblik over lichamen hebben: in mijn boek *Mens en Evolutie* zult u zien dat ik heb geprobeerd aan te tonen dat alle evolutie zich van binnen naar buiten voltrekt, dat niets kan evolueren of zich kan ontvouwen tot iets groters tenzij het innerlijk de kracht en het vermogen daartoe bezit en bovendien al in zich had wat naar buiten gaat komen. Als u aan de kraan draait, komt er geen water als er geen water is dat eruit kan stromen; en niemand zal in zijn leven, in zijn daden, in zijn gedachten tot uitdrukking of naar buiten brengen, wat hij in zichzelf niet heeft wakker geroepen. Maar al komt alle evolutie van binnenuit, al is alle groei van binnenuit, toch voelen zelfs de stoffelijke lichamen met het langzaam verstrijken van de eeuwen steeds meer de geestelijke invloed, de drang die er voortdurend op inwerkt en ook het gehalte van die impulsen naarmate het proces van ontplooiing of evolutie voortdurend in kracht toeneemt; zodat zelfs de stoffelijke lichamen verfijnen en langzaam veranderen. Toch schijnt er een natuurwet te zijn dat na een bepaalde periode stoffelijke lichamen van een of andere soort niet kunnen blijven bestaan. Het is interessant en fascinerend dat de natuur om een bepaalde reden als het ware uitroept, en tot een bepaald soort stoffelijke lichamen schijnt te zeggen – tot hier en niet verder. Het is alsof dat lichaamstype niet op een juiste wijze en doelmatig kan evolueren. Dan sterven die lichamen langzaam uit en als de monaden die er leven aan schonken na hun rust in devachan of nirvāṇa terugkomen, vinden ze nieuwe omhulsels of lichamen van een heel andere aard die hen opwachten.

Dat is het evolutieproces in een notedop. Daarom zijn de enorme reptielen uit het Mesozoïcum verdwenen; en als biologen en geologen nu onderzoeken wat in gesteenten en fossielen is vastgelegd, dan ziet u dat ze allen uiting geven aan hun verbazing dat deze soorten, deze families van schepsels, plotseling schijnen uit te sterven. Ik herinner me dat één bioloog zei dat het leek alsof ze door een epidemie waren getroffen en in korte tijd, geologisch gezien, waren verdwenen. De wetenschap kan het absoluut niet verklaren en doet slechts gissingen, sommige heel dwaas, zoals wat ik enige tijd geleden las en waar als reden werd aangegeven dat ze zo groot werden dat ze hun eigen gewicht niet konden dragen en van honger stierven. Dat is volgens mij de meest groteske theorie die ik ooit

heb gehoord. De natuur bouwt geen groot lichaam als ze geen voedsel kan vinden om een groot lichaam te vormen. Het was maar een gissing. Veel redelijker was de suggestie die ik in een boek over geologie las dat de reptielen uitstierven omdat ze door een algemene plaag werden getroffen waardoor ze werden weggevaagd, misschien een nieuw soort bacil, nieuw voor die wezens. Misschien!

Is het geen zegen dat deze stoffelijke lichamen na verloop van tijd uitsterven!

EVOLUTIE TOT IN HET MENSENRIJK – III

Er is mij gevraagd nog iets te zeggen over de wijze waarop de monaden van het dierenrijk overgaan naar het mensenrijk. De vraag in het algemeen is deze: Wilt u precies zeggen wat het verschil is tussen de dierlijke monaden in de dieren en de dierlijke monaden in de mens. Welnu, ik heb dit mijzelf aangedaan en krijg mijn verdiende karma, want in mijn diepe verlangen u iets te geven van wat ik heb bestudeerd en geleerd, deed ik lang geleden de uitspraak, zowel in gesprekken als in een of meer van mijn toespraken, dat wat de dieren waren op de maanketen de mensen werden op deze keten en dat wat nu op aarde onze dieren zijn, de mensen worden in de wederbelichaming van onze aardketen. Dat bracht heel wat aan het rollen! En terecht. Ik was heel blij dat deze discussies en gesprekken begonnen. Ik heb enkele studenten kunnen helpen om hun denken wakker te schudden. Ze namen teveel dingen te gemakkelijk als vanzelfsprekend aan. Ze willen die bestuderen, onderzoeken. Maar kennelijk zijn er velen die het niet begrijpen en ik neem ze dat helemaal niet kwalijk. Het is geen gemakkelijk onderdeel van de leer. Het was mijn bedoeling dit onderwerp naar buiten te brengen omdat sommige theosofen in de wereld van nu die niet tot onze Society behoren, is geleerd of de leer hebben aanvaard dat wij mensen de mensapen op de maanketen waren, en dat is geheel onjuist. Er waren mensapen of wezens gelijk aan mensapen op de maan toen de maanketen zijn einde bereikte – vóór onze aardketen ontstond – maar die mensapen werden, zoals u dadelijk zult zien, mens.

Ik verwachtte inderdaad dat deze gesprekken zouden plaatsvinden. Ik voorzag ze. Ik verwelkomde ze. En telkens als mij in de afgelopen negen jaar werd gevraagd, zoals iemand me zei, het uit te leggen, heb ik mijn gezicht in een plooi getrokken en zei ik, 'Is dat niet interessant! Ga door met uw studie en u zult het ontdekken'. Ik wilde namelijk dat u de antwoorden zelf vond omdat ik maar al te goed weet dat u nooit iets zult begrijpen, het nooit een deel van uw intellect, een deel van uzelf zult maken, tenzij u zelf achter het antwoord komt. Als u alleen iets wordt verteld is dat zoals een kind op school leert. Als het geen bijzondere interesse heeft, zal het kind het niet onthouden. Maar ik heb gevolgd hoe deze gesprekken over de dierlijke zielen in de twee rijken verliepen en nu is het punt bereikt waarop er, denk ik, voldoende degelijk werk is verricht,

waardoor zij die hard hebben gewerkt, recht hebben op een antwoord, en dat zijn ook de enigen die de leer zullen begrijpen.

De moeilijkheid om dit onderwerp te begrijpen – dat helemaal niet moeilijk is, maar uiterst eenvoudig – ligt in het feit, een algemene menselijke fout (bij mij, bij ons allen), dat we voortdurend monaden verwarren met rūpa's, vormen, lichamen, zodat, als we het over dieren hebben, we ons onmiddellijk schapen, olifanten, paarden, katten, honden of iets anders voorstellen, en vergeten dat het werkelijke dier de monade is; en u weet dat ik nooit heb gezegd dat de *dieren* op de maan de mensen op aarde werden, tenzij ik het liet voorafgaan door de toelichting of uitspraak: de dierlijke *monaden* op de maan worden de mensen op aarde. Maar welke dierlijke monaden? De dierlijke monaden in de maanmensen of de dierlijke monaden van de dieren op de maan?

Wij op deze aarde bijvoorbeeld, wij allen, hebben een dierlijke monade als deel van onze constitutie. Wat is het verschil tussen deze menselijke dierlijke monade en de dierlijke monade van een olifant of een hond? Wat is het verschil, het onderscheid tussen die twee? Ik zal proberen het uit te leggen. In de eerste plaats gaat het ene rijk niet door evolutie over in het volgende en hogere. Als we het over rijken hebben bedoelen we rijken; en in de theosofie kennen we 10 rijken van wezens, ofwel 10 klassen van monaden, of 10 levensgolven. Welke zijn dat? We tellen ze als volgt: 3 elementalenrijken, het delfstoffenrijk, het plantenrijk, het dierenrijk, het mensenrijk – zeven; en de drie dhyāni-chohanische rijken – in totaal 10 klassen monaden, 10 rijken, 10 verschillende levensgolven.

Geen enkel van deze rijken gaat ooit door evolutie of ontwikkeling of ontvouwing over in het volgende en hogere rijk, nooit want deze rijken hebben betrekking op de rūpa's die onderdak bieden aan de monaden, die ze belichamen, omhullen, en waarvan ze de voertuigen zijn. Het dierenrijk bijvoorbeeld wordt nooit een mensenrijk. Het plantenrijk wordt nooit een dierenrijk. Het delfstoffenrijk wordt nooit een plantenrijk. Het mensenrijk wordt nooit het laagste van de drie dhyānichohanische rijken. Wat gebeurt er? Het zijn de monaden, als individuen, die evolueren, elke in haar eigen rijk, tot ze alles leren wat dat rijk te leren heeft. Wanneer ze als individuele monaden zijn verdierlijkt of vermenselijkt of ge-dhyāni-chohaniseerd naar het volgende en hogere, dan treden ze in hun volgende incarnatie of belichaming het allerlaagste gebied van het volgende en hogere rijk binnen als individuele mona-

den. Is dat duidelijk? *Maar de* RIJKEN *worden als rijken nooit hogere rijken*.

U ziet waar het hier om gaat, of ik zal op zijn minst proberen het duidelijk te maken. Elk rijk onder dat van de mens streeft naar – nee, pardon, elke monade in elk rijk onder het mensenrijk streeft omhoog naar het mensenrijk. Het mensenrijk is haar bestemming of doel, hun bestemming, hun doel, zoals het ons doel, als mensen, is ernaar te streven lid te worden van het laagste van de drie dhyāni-chohanische rijken net boven het mensenrijk. Maar het mensenrijk als zodanig *wordt* nooit het laagste dhyāni-chohanische rijk. Waarom? Omdat de natuur die rijken daar nodig heeft waar ze zich bevinden. Het zijn als het ware de levenswoningen voor de rondtrekkende evoluerende monaden, om in te leven, er doorheen te gaan, vandaar verder te gaan en het volgende levenshuis of rijk binnen te gaan. Is die gedachte duidelijk? De natuur heeft ze eeuwig nodig. Lang nadat wij menselijke monaden het mensenrijk hebben verlaten en zijn geëvolueerd om dhyāni-chohans te worden van het laagste dhyāni-chohanische rijk, zal dus het mensenrijk nog steeds bestaan en monaden of individuen omvatten die dan de lichamen zullen gebruiken die in leven worden gehouden door die nieuwe binnenkomende individuen uit wat nu het dierenrijk is. Ziet u? Als het mensenrijk in zijn geheel evolueerde om dhyāni-chohans te worden, dan zou er een kloof bestaan tussen de dhyāni-chohans en de dieren. De monaden gaan stap voor stap omhoog, rijk na rijk.

Waardoor worden deze rijken in de natuur gevormd? Door de afdrukken in het astrale licht. Dit is een belangrijke verhelderende gedachte, en die verklaart heel wat vragen die ik hier ga bespreken. Sinds onheuglijke tijden zijn er, zover ik weet, in ieder geval in ons zonnestelsel en waarschijnlijk in onze melkweg, altijd 7 of 10 of 12 klassen van monaden of rijken of levensgolven voor onze keten; en zij zijn als rijken gaande gehouden omdat nieuwe monaden uit het lagere rijk binnenkwamen en opklommen naar ons rijk, en omdat menselijke monaden uit ons mensenrijk opklommen naar het dhyāni-chohanische rijk. De rijken blijven dus bestaan omdat de 10 klassen van monaden eeuwig blijven bestaan. Het zijn de monaden die evolueren.

De vraag doet zich voor – en dit is iets bijkomstigs – of de lichamen van de monaden waarin de monaden huizen als zij zich daarin belichamen, ook verbeteren? Dat doen ze, maar uitzonderlijk traag. Waarom? Omdat de astrale vormen in het astrale licht al eonen en eonen lang in het verleden zijn verbeterd. Ik heb geen idee hoe lang geleden – men zou

kunnen zeggen eeuwigheden geleden. In ieder kosmisch manvantara veranderen en verbeteren deze astrale modellen in het astrale licht langzaam. Al blijven de rijken zelf dus altijd dezelfde rijken, ze gaan in de loop der eeuwigheden langzaam omhoog, maar uiterst langzaam; de monaden daarentegen evolueren veel sneller.

Verwar hiermee niet een andere gedachte. Er zijn bepaalde snelle veranderingen in de rijken zelf die echter niet blijvend zijn. Neem als voorbeeld het menselijk lichaam van nu. Het is wat gratie, symmetrie en waardige houding betreft niet te vergelijken met de eerste mensen van de derde ronde of zelfs de mensen van het derde wortelras in deze ronde. Als men die nu zou zien zou men zeggen: Wat zijn dat een aapachtige lichamen, beslist aapachtig. Maar ze bezitten geen druppel apenbloed. Denk dat niet. We gebruiken de term aapachtig omdat de mensapen sinds die tijd een zekere hoeveelheid menselijk bloed bezitten; en omdat ze heel langzaam evolueren, niet zo snel als wij mensen hebben gedaan wat vorm, symmetrie en schoonheid betreft, hebben zij nog steeds wat we een aapachtige gelijkenis met hun deels menselijke voorouders kunnen noemen.

Maar de mensen op de maanketen leken, ongeveer in dezelfde periode waarin wij nu zijn, vrij veel op ons zoals we nu zijn, en er was een tijd waarin ze er tamelijk aapachtig uitzagen, maar geen greintje apenbloed bezaten. Ik hoop dat ik dit duidelijk heb gemaakt, want het heeft vijftig jaar geduurd voordat theosofen het onderscheid begrepen.

Wat betekent dit? Het betekent dat, al evolueren en verbeteren de rūparijken bijzonder langzaam, ze niettemin vlagen van en impulsen tot grote verbetering kennen die zich niet kunnen handhaven. Ze vallen terug, degenereren en gaan achteruit. Ik heb het nu over de rijken, niet over de monaden die in die rijken incarneren. Ik spreek over de rūparijken. Waarom dat zo is, heb ik al gezegd. De beweeglijke materie die ons lichaam vormt, wordt door de natuur gedwongen een zekere ontwikkelingslijn te volgen, deels door de inherente svabhāva, maar deels ook door de vorm in het astrale licht.

Is het mogelijk dat wat ik zojuist heb gezegd is te rijmen met de uitspraak die ik deed en die u bij H.P.B. vindt, dat de dieren op de maan de mensen in deze keten werden? Dat onze dieren die nu bij ons zijn de mensen zullen worden in de volgende aardketen, het kind van deze keten? De oplossing ligt in het feit dat als men een dergelijke uitspraak hoort en overweegt, men alles wat men van de theosofie heeft bestudeerd daarbij moet betrekken. Als men andere dingen die H.P.B en ik hebben

gezegd erbij had gehaald, zou men geen probleem hebben gehad.

Ik zal proberen het vanuit een andere invalshoek te verklaren. De menselijke constitutie – ook de constitutie van een in een ander rijk belichaamd wezen, laten we zeggen het dierenrijk, of het dhyāni-chohanische rijk boven ons, elk wezen – is zevenvoudig. Maar van de zeven beginselen of monaden van zo'n constitutie zoals de menselijke, zijn sommige betrekkelijk volledig tot uitdrukking gebracht en andere grotendeels nog ongeopenbaard; en het is dat verschil waardoor de rijken zich van elkaar onderscheiden. Ingewikkeld? Fascinerend voor wie de sleutel bezitten. De dieren hebben dus alles in zich wat een mens heeft. Ze hebben een goddelijke monade, een geestelijke monade en een menselijke monade, een dierlijke monade en een astraal-vitale monade en zelfs wat ik de stoffelijke monade heb genoemd; maar de monaden in het dierenrijk zijn tot nu toe slechts geëvolueerd tot de dierlijke monade. Daarom bevinden ze zich in het dierenrijk; daarin zijn ze thuis. Wanneer in de toekomst de monaden in het dierenrijk, de hoogste onder hen, omhoog beginnen te streven naar de menselijke monade, met andere woorden beginnen te vermenselijken, beginnen in het dier de menselijke vermogens, elementen, eigenschappen, de svabhāva, zich langzaam kenbaar te maken. De dieren gaan zich niet langer thuis voelen in het dierenrijk, in deze lagere rūpa's; en als het proces van langzame vermenselijking zich voortzet, als de dierlijke monaden door ervaring opklimmen, verlaten ze het dierenrijk en worden ze, psychomagnetisch, aangetrokken tot de allerlaagste lichamen van het mensenrijk, dat zich op de levensladder juist boven hen bevindt.

Wat gebeurt er? Deze monaden die zich vroeger manifesteerden in het dierenrijk, in dierlijke lichamen, zijn nu voldoende vermenselijkt om de laagste menselijke lichamen van primitieve barbaren binnen te gaan, of, vooral in het begin van deze ronde op deze bol D, van wezens die veel lager staan dan de laagste primitieve volkeren die we nu kennen – maar niettemin menselijk zijn. Wat gebeurt er? Ze gaan deze menselijke lichamen binnen als dierlijke monaden. Dat is uw antwoord, dat is uw sleutel. Ook wanneer een mens die naar de dhyāni-chohanische monade streeft, naar de geestelijke monade, een punt heeft bereikt waarop hij zich bijna boven het menszijn bevindt, het ontgroeit, wanneer zijn verlangens geestelijk zijn, hoger en hoger gaan, dan komt er een tijd waarin incarnatie onder mensen niet langer passend is. Hij, deze monade, is bezig zich te dhyāniseren en de aantrekking tot het mensenrijk houdt op een dag op.

Er is dan niet langer een drang om in menselijke lichamen te incarneren. De volgende incarnatie zal plaatsvinden in het laagste dhyāni-chohanische rijk. Is die gedachte duidelijk?

Wat is dus het verschil of het onderscheid tussen de dierlijke monaden in dieren en de dierlijke monaden in mensen? Dat heb ik verteld. Wanneer de dierlijke monade in het dierenrijk zich door evolutie voldoende heeft vermenselijkt om voor reïncarnatie niet meer aangetrokken te worden tot het dierenrijk, zoekt ze psychomagnetisch belichaming in de allerlaagste exemplaren van mensen en wordt ze de dierlijke monade in een mens. Hier ziet men dus de eenheid van de universele natuur en haar verbazingwekkende verscheidenheid.

Nu bekijken we speciaal de maanmensen en de maandieren. Er is u vele keren gezegd dat alle rijken lager dan het menselijke de neiging vertonen uit te sterven als de 4de ronde de 5de ronde wordt; die neiging is nog groter als de 5de ronde de 6de ronde wordt; tegen de tijd dat de 7de en hoogste en laatste ronde is bereikt zijn de dieren dus praktisch uitgestorven omdat zij er niet in slagen de opgaande boog te beklimmen. Hun monaden sterven geleidelijk uit en gaan nirvāṇa binnen, waar ze wachten op de volgende ketenbelichaming. Tijdens de 1ste, 2de en 3de ronde van die volgende ketenbelichaming krijgen de dieren, die er niet in slaagden de zesde en zevende ronde te halen, dus opnieuw een kans. Dan komen ze weer binnen als dieren. De natuur bereidt de weg door middel van de elementalen en de architecten. Er zijn daar lichamen voor hen. Zijzelf zullen de lichamen in het dierenrijk helpen vormen. Dat zijn de dieren die niet mee omhoog konden.

Hetzelfde gebeurde op de maan. Toch zijn er tijdens de zevende ronde, hetzij op de maan in het verleden of in onze eigen zevende ronde in de toekomst, uitzonderingen in het dierenrijk. Wat zijn deze uitzonderingen? De mensapen, mogelijk ook de hoogste van enkele van de gewone apen. De mensapen hebben aan het einde van de zevende ronde juist het menselijke stadium bereikt. Hetzelfde gebeurde op de maan. Daar stierven de dieren uit vóór de zevende ronde van de maan was bereikt, met uitzondering van enkele die net het menselijke stadium bereikten en juist gereed waren het mensenrijk binnen te gaan toen de zevende ronde eindigde. Dat waren er miljoenen, maar vergeleken met de miljarden en miljarden van de levensgolf van het rijk is het niet meer dan een handvol. Ja, deze dieren op de maan konden de stap omhoog doen en deden dat ook. Zij bereikten net het laagste niveau van het volgende rijk

toen de zevende ronde werd bereikt en werden de laagste mensen op deze nieuwe keten. Hoe staat het met de menselijke dierlijke monaden in de maanketen? Zij vermenselijkten voortdurend en werden aan het einde van de zevende ronde op de maanketen mensen; en de maanmensen waren aan het einde van de zevende ronde dhyāni-chohans geworden in het laagste dhyāni-chohanische rijk. Wie waren deze dierlijke monaden van de maan? Dat waren wij. En dat bedoelde ik toen ik zei dat de dierlijke monaden die het begin van het mensenrijk op de maanketen bereikten de mensen op deze keten werden. Ziet u? De rijken gaan niet omhoog. De natuur houdt ze daar, elk op zijn eigen gebied, voor de monaden die als monaden van onder naar omhoogkomen en als het ware reiken naar de geestelijke maanketen. De geest streeft ernaar de aarde te helpen, de aarde streeft omhoog naar de geest.

U ziet dus het schitterende beeld dat de monaden, al blijven de rijken dezelfde en behouden ze als het ware dezelfde plaats op de levensladder van de natuur, door deze afdalen om dan op de opgaande boog door de rijken op te klimmen. Zo gaat het ook met ons. Onze dierlijke monaden zijn de monaden uit het dierenrijk die voldoende vermenselijkt waren om niet langer dierlijke dierlijke monaden te zijn maar menselijke dierlijke monaden. Als dus onze zevende ronde zal zijn aangebroken, zullen de dierlijke monaden in ons de mensen van de volgende ketenbelichaming worden. Wij mensen, diegenen die slagen, zullen tegen het einde van de zevende ronde zijn ge-dhyāniseerd, ge-chohaniseerd zo u wilt, en zullen aan het einde van de zevende ronde dhyāni-chohans zijn geworden.

Nu de volgende gedachte. Wie waren de mānasaputra's in onze huidige ketenbelichaming die in ons mensen van het derde wortelras op deze bol tijdens deze vierde ronde incarneerden en denkende mensen van ons maakten? Wij waren voor wat betreft onze lichamen in het mensenrijk, maar ik heb het nu over de monaden. Wie waren de mānasaputra's die ons intellectueel deden ontwaken? Zij waren degenen die op de maan aan het einde van de zevende ronde het dhyāni-chohanschap hadden bereikt en wij waren toen hun dierlijke monaden. Zij zochten ons weer en vonden ons weer; onze hogere zelven wachtten als het ware op hen, wachtten tot onze lichamen gereed waren, tot de menselijke rūpa's voldoende verfijnd, flexibel waren, om het intellectuele vuur te ontvangen. Toen incarneerden zij in ons. Als u H.P.B.'s *Geheime Leer* heeft gelezen, zult u begrijpen waarom deze mānasaputra's vóór die tijd niet konden incarneren. Er waren geen geschikte lichamen voor ons. *Zij* waren gereed. De *lichamen*

waren niet gereed. Geen geschikte rūpa's, geen geschikte lichamen voor ons, zeiden ze. Die lichamen moesten subtieler, fijner worden, meer geschikt om het heilige intellect van de mānasaputra's te ontvangen die het latente verstand van deze mensen, van ons, verlichtten. Toen de tijd daarvoor aanbrak begon de 'neerdaling' zoals wij zeggen, de neerdaling van de mānasaputra's. De mens begon te denken. En laat ik op dit punt eraan toevoegen dat er nog een andere klasse was van mānasaputra's, veel hoger dan alles waarmee wij als individuen zijn verbonden, die dit verbazingwekkende werk van het plaatsen van de vlam van het denken in die vroege mensenrassen begonnen. Zij waren zelfs al dhyāni-chohans op de maanketen. Wat een prachtig beeld!

Toen de mānasaputra's ons dus het denkvermogen schonken waren dat eenvoudig onze eigen dhyāni-chohans, de maanmensen die dhyāni-chohans waren geworden en wij, hun dierlijke monaden, waren nu mensen geworden. Het was hun taak ons weer te verlichten, ons het denkvermogen terug te geven, het te wekken. Zo zullen wij, aan het einde van de zevende ronde dhyāni-chohans worden en de mānasaputra's zijn voor de mensheid van de volgende keten die nu onze menselijke dierlijke monaden zijn. Is die gedachte duidelijk?

U heeft gehoord over momenten of tijden van keuze, waarin grote beslissingen moeten worden genomen. Eén vond er plaats in het midden van de vierde ronde. Beseft u wat er toen gebeurde, toen het moment aanbrak dat de monaden werden beproefd om te zien of ze verder konden? Omlaag gaan was gemakkelijk genoeg, maar konden ze dat gevaarlijke punt passeren en de opgaande boog beginnen? Miljoenen, honderden miljoenen, miljarden slaagden in ons mensenrijk, in het dierenrijk. Zij bezaten voldoende omhooggerichte aspiratie om hen voorbij het gevaarlijke punt van de onderste lijn te voeren en hen omhoog te doen gaan. Wij zijn die dieren van toen. Maar weet u dat honderden miljoenen monaden het gevaarlijke punt niet konden passeren? Dat waren wat H.P.B. 'verloren monaden' noemde. Zij gingen verloren voor de rest van dit manvantara. Dat betekent alleen dat ze niet mee omhoog konden, niet voldoende waren geëvolueerd, en nirvāṇa ingingen. Daaruit zullen ze pas ontwaken als ze de psychomagnetische roep horen om tot belichaamd bestaan te komen in de volgende keten. Het dierenrijk wacht dan op hen en de monaden verschijnen dan in dit dierenrijk. Het dierenrijk gaat niet omhoog, afgezien van een uiterst langzame geleidelijke verbetering; maar de monaden zijn er altijd.

Er komt nog een belangrijk moment van keuze in het midden van de vijfde ronde en dat zal voor ons mensen onze grote overgang zijn. Zullen u en ik in het midden van de vijfde ronde voldoende ge-dhyāniseerd zijn om ons omhoog te bewegen naar het begin van de zesde ronde? Zij die universeel genoeg worden om tot het dhyāni-chohanschap te worden aangetrokken zullen slagen. Diegenen van ons die niet voldoende universeel zijn geworden om zich te voegen bij het rijk van de dhyāni-chohans zullen voor de rest van dit manvantara verloren gaan, met andere woorden gaan nirvāṇa in en verliezen miljarden jaren. Dat betekent het: het verlies van miljarden jaren.

Denk eens wat het betekent voor deze miljoenen monaden die dan verloren gaan. Zie eens naar de tijd die ze verliezen. Twee miljard jaar vóór onze zevende ronde eindigt. Nog eens meer dan 4 of 5 miljard jaar vóór onze nieuwe ketenbelichaming begint. Tussen 6 en 7 miljard jaar, kostbare tijd verloren. Daarom sporen de meesters ons voortdurend aan. Nu heeft u de kans universeel in uw sympathieën te worden. Doe alles wat u kunt om een meer geestelijk mens te worden. Streef omhoog, welke aantrekkingen hier beneden ook bestaan. Dat betekent niet dat u uw menselijke sympathieën moet verliezen. U staat uzelf in de weg als u dat denkt, want uw menselijke sympathieën zijn edel; maar het betekent ze minder zelfzuchtig maken, geestelijker, hoger, zodat u, als het gevarenpunt komt, dat kunt passeren en omhooggaan.

HET SLUITEN VAN DE DEUR NAAR HET MENSENRIJK

Ik zou nog enkele woorden willen zeggen over deze 'deur' naar het mensenrijk. Natuurlijk is het geen deur. Dat is maar een manier van spreken. Zo betekent de deur tot een beroep dat een student is geslaagd. Als het dier innerlijk slaagt, met andere woorden uit zichzelf de menselijke kwaliteiten tevoorschijn heeft gebracht, is het geslaagd voor het mensenrijk; dat is zijn deur.

Het gaat bij het verschil tussen de dieren, de planten, de stenen, de mensen, de elementalen en de dhyāni-chohans, of bij het verschil tussen twee ervan niet alleen om potentialiteit, maar om ontwikkelingsvermogen. Een kind is dus in potentie een man of een vrouw, maar is dat nog niet en heeft ook niet het vermogen van volwassenen voor het volwassen is geworden. De potentialiteit is er wel, maar wat ontbreekt is het vermogen. Dat is nog niet uit hemzelf tot ontwikkeling gebracht. Dat komt naarmate het kind groeit. Hetzelfde geldt voor de dieren. De potentialiteit tot het menszijn is er, maar het dier is nog geen mens omdat het vanuit zichzelf nog niet de menselijke kwaliteiten, eigenschappen, het vermogen om te denken, te voelen, zelfrespect, alle kwaliteiten die ons tot mens maken, naar buiten heeft gebracht.

Waarom was er een deur naar het mensenrijk die zich sloot op het laagste punt van het huidige manvantara? Het betekent eenvoudig dat op dat punt de dieren nog niet *uit hun eigen innerlijk* die geestelijke, mentale eigenschappen hadden voortgebracht die hen in staat zouden stellen op te klimmen naar het volgende rijk, het mensenrijk. Zij konden die stap niet doen. Ze wilden het niet; ze wisten er niets van omdat ze innerlijk nog niet waren ontwaakt. De mensen wel. Daarom was er voor de mensen geen deur. Zij kwamen omlaag langs de neergaande boog, passeerden het kritieke punt en begonnen omhoog te gaan langs de opgaande boog; en wij mensen zullen met klimmen doorgaan tot het einde van de zevende ronde.

Hier volgt nog een belangrijk punt om te onthouden: Er is voor ons mensen een deur in het midden van de vijfde ronde en die mensen die deze deur niet passeren, met andere woorden die op dat moment niet de weg omhoog kunnen gaan en in de zesde ronde niet het laagste dhyānichohanische rijk kunnen ingaan, zullen daardoor 'mislukkingen' zijn en

geleidelijk uitsterven en zullen moeten wachten op de volgende planetaire belichaming. Maar die mensen die wel slagen, met andere woorden, die verkiezen omhoog te gaan, zullen – als het grote moment van de keuze omhoog aanbreekt – langs de boog omhoog blijven klimmen.

Hoe komt dit allemaal? Er zijn tien of zelfs twaalf klassen monaden. We kunnen ze als volgt omschrijven: de drie dhyāni-chohanische klassen boven de mens, dat wil zeggen de hoogste dhyāni-chohanische, de middelste en de laagste dhyāni-chohanische; dan volgt de mens, dan het dier, dan de planten, dan de stenen en dan komen de drie elementalenrijken. We hebben dus de drie elementalenrijken aan de ene kant, de drie dhyāni-chohanische rijken aan de andere, en vier tussenrijken, mensen, dieren, planten en stenen, die samen tien verschillende klassen van monaden vormen, wat niets anders betekent dan monaden die in deze tien klassen zijn te verdelen omdat de individuen van elke klasse de kwaliteiten en eigenschappen hebben voortgebracht, met andere woorden het type, waardoor zulke monaden in rijken of klassen tot elkaar worden aangetrokken.

Wanneer een bepaald individu uit één van deze tien klassen door evolutionaire ontwikkeling latente krachten, eigenschappen, vermogens in hemzelf naar buiten brengt, dan gaat hij langzamerhand omhoog en passeert hij de deur naar het volgende rijk; vanuit het lagere bereikt hij het hogere, en dat noemen we een deur. Alle individuen die op elkaar lijken voegen zich samen. Alle X'en worden tot elkaar aangetrokken, alle Y's en alle Z's – met andere woorden, om een oude zegswijze te gebruiken, 'soort zoekt soort'.

Nu iets over de dieren: zij vertonen in dit manvantara alle de neiging uit te sterven en het is een merkwaardig proces dat door die ene uitspraak niet echt wordt gedekt, maar die u toch een sleutel verschaft. Bij wijze van voorbeeld: alle dieren die in deze vierde ronde op aarde waren zullen opnieuw op deze aardbol verschijnen in de vijfde ronde, maar zijn daar dan een kortere tijd. Met andere woorden, zij komen en verdwijnen sneller; in de zesde ronde nog sneller; terwijl het in de zevende ronde waarschijnlijk zo is dat alleen de allerhoogste dieren, de mensapen en misschien nog enkele andere, overblijven. De andere sterven uit. De reden is dat ze op geen enkele manier 'konden slagen'. Mijn mening, die voor verbetering vatbaar is door hen die veel meer weten dan ik, is dat waarschijnlijk de volgende ronde, de vijfde, voor de grote meerderheid van de dieren nagenoeg het einde zal betekenen.

De mensapen vormen een uitzonderlijk geval. Ze zijn niet menselijk, maar worden door het menselijke overschaduwd. Het menselijke is, als het ware, net begonnen zijn stralen in het brein van de mensapen te werpen. Als zij 'slagen' worden ze mensen van een heel laag en gedegenereerd type. Nee, dat is een verkeerd gekozen woord – van een heel laag *onontwikkeld* type tijdens de volgende ronde.

Al deze klassen zijn monaden, zoals ook de mens een monade is. Hij zorgt ervoor dat zijn lichaam zich verbetert terwijl hijzelf evolueert. Maar als de menselijke lichamen te grof voor hen worden, sterven de lichamen uit, dan willen de menselijke monaden er niets meer mee te maken hebben en worden ze afgedankt. 'Het zijn geen geschikte rūpa's voor ons', zullen ze zeggen en op die manier verdwijnen de lichamen. Dan zullen we lichamen voortbrengen die het type van de dhyāni-chohanische lichamen benaderen, dat wil zeggen lichamen geschikt voor dhyāni-chohanische wezens, die wij tijdens de zesde en zevende ronden zullen zijn geworden; en sommige mensen, die verder gevorderd zijn dan anderen, zelfs al tijdens het einde van de vijfde ronde.

U ziet dus dat al deze tien klassen van monaden dezelfde potentialiteiten hebben, maar niet van gelijke rang zijn, want ze zitten evenals menselijke kinderen in verschillende klassen op school, vanaf de kleintjes tot de gediplomeerde jonge mensen die de universiteit verlaten. De mogelijkheden zijn gelijk, maar de verschillende graden van ontwikkeling variëren sterk en het zijn deze verschillen in evolutionaire ontwikkeling die in feite de tien monadische klassen vormen.

Maar ik wil u nogmaals eraan herinneren dat zelfs wij mensen tijdens de volgende ronde de gelegenheid zullen krijgen door de open deur binnen te gaan in de laagste van de drie dhyāni-chohanische rijken; en op deze open deur hebben H.P.B. en de meesters gezinspeeld met de term 'het moment van keuze', of de tijd van keuze. Het betekent dit: als we het midden van de vijfde ronde hebben bereikt, nauwkeuriger uitgedrukt, het midden van het vierde wortelras op de vierde bol van de vijfde ronde, zijn we dan gereed? Zullen we ons hebben ontwikkeld tot het punt waarop we het verschiet zien en verder willen gaan, daarheen? Als dat zo is dan gaan we door de deur van keuze. Dan beginnen we de plaats te naderen die het laagste dhyāni-chohanische rijk nu inneemt, en zal dat rijk een stap omhoog zijn gegaan. De dhyāni-chohanische rijken zijn eenvoudig monaden die door het menselijke stadium zijn gegaan en opklimmen naar het goddelijke stadium. Zij worden goden

als ze slagen. Evenzo worden wij dhyāni-chohans als wij 'het halen'.

Ik wil dit nog zeggen: Er is absoluut geen tijd te verliezen, het leven gaat zo snel. Wij mensen leren zo langzaam en de tijd gaat in één enkele incarnatie even snel als in een manvantara. Er is geen tijd te verliezen om te besluiten te willen slagen. En er is geen abnormaal ascetisme of martelaarschap voor nodig of iets dergelijks. Het betekent alleen menselijker te zijn zodat men, door voortdurend een meer waarachtiger mens te worden, meer dhyāni-chohanisch wordt. Het betekent niet alleen intellectuele groei. Het betekent morele groei, intellectuele groei, psychische groei, maar bovenal morele en geestelijke groei.

Wie zijn deze dhyāni-chohans waarover we spraken? Als men zich de meest verheven soort mens voorstelt, waarvan de verbeeldingskracht zich in haar hoogste vlucht een beeld kan vormen, dan is men misschien een klein beetje in de buurt. Zij zijn evenals wij denkende, voelende, zich evoluerende wezens, en staan boven ons zoals wij boven de dieren staan. Zij hebben op deze aarde hun vertegenwoordigers, die śishṭa's, overblijvers worden genoemd.

Als we een ogenblik terugkeren naar het onderwerp van de ronden is het interessant op te merken dat het derde dhyāni-chohanische rijk deze aarde binnenkomt als wij als levensgolf naar bol E zijn gegaan. Zij vormen de hogere klasse en komen in de ronde achter ons, niet wat evolutie betreft, want zij staan hoger dan wij, maar alleen wat volgorde van verschijning betreft; en deze dhyāni-chohans evolueren nu op bol C.

Laten we naar ons vorige onderwerp terugkeren: Ik heb vaak gedacht hoe vergaand de waarschuwing is in de woorden van de meester in de *Mahatma Brieven*, 'Hoeveel miljoenen zullen vergaan?' Het betekent niet dat ze worden vernietigd, het betekent dat de rest van dit manvantara vóór hen verloren gaat omdat ze zich afzijdig hebben gehouden voor het moment van keuze kwam, ze waren niet bereid om te zien, daardoor te zwak om verder te gaan, te onverschillig om hogerop te klimmen, ze misten de geestelijke en intellectuele verbeeldingskracht om sterker en beter, zuiverder en edeler te willen worden. Daarom zullen zij niet 'slagen'. De waarheid is dat ze het eenvoudig niet willen.

MAAN- EN AGNISHVĀTTA PITRI'S

Er is één belangrijk punt, waarop ik uw aandacht wil vestigen. Ik heb vaak gemerkt dat er verwarring schijnt te bestaan over de verschillende klassen van dhyāni-chohans. Sommige onderzoekers schijnen te denken dat die dhyāni-chohans, waarvan wordt gezegd dat zij het 'scheppende vuur' bezitten, de hoogste zijn, en zij zijn kennelijk misleid door het woord 'scheppend' in de uitdrukking 'scheppend vuur'.

In werkelijkheid behoren deze dhyāni-chohans echter tot de laagste in de dhyāni-chohanische hiërarchie. De reden daarvan is duidelijk. Zuivere geest *per se* kan helemaal niet in de stof werken, omdat zuivere geest zo ver boven het stoffelijke bestaan is verheven. De geest *is;* hij kan niet rechtstreeks vormen in de lagere werelden voortbrengen of erover heersen. Tussen geest en deze lagere werelden bevinden zich de andere klassen van de dhyāni-chohanische hiërarchie die de schakels vormen tussen de twee en die de geestelijke energieën en krachten naar de lagere wereld overbrengen. Alleen op die manier kan geest op de stof inwerken: indirect door overdracht maar niet rechtstreeks op het stoffelijke bestaan. Het zijn die entiteiten van de lagere graden die in de gebieden van de stof werken en de krachten bezitten en gebruiken die voor die stoffelijke gebieden geschikt zijn; en een van deze krachten is het astraalstoffelijke 'scheppende vuur'.

De maanpitri's, die één klasse van dhyāni-chohans vormen – een van de vier stoffelijke klassen – bezitten dit 'scheppende vuur'; en wie zijn de maanpitri's? Dat zijn die entiteiten die, toen de maanketen zijn evolutie had voltooid, niet het hogere dhyāni-chohanschap hadden bereikt en die daarom de nieuwe keten binnengingen, het kind van de maan, en die na verloop van tijd de mensheid van die nieuwe keten werden – onze aardse planeetketen.

Dat zijn de maanpitri's en bedenk dat zij tot de vier lagere klassen van de dhyāni-chohanische hiërarchie behoren.

De agnishvātta-pitri's daarentegen zijn die dhyāni-chohans die niet het stoffelijke 'scheppende vuur' bezitten, omdat zij tot een veel hogere bestaanssfeer behoren; maar ze bezitten alle vuren van de geestelijk-intellectuele gebieden. De agnishvātta-pitri's zijn degenen die in vorige manvantara's hun evolutie in de gebieden van fysieke stof voltooiden en

die, toen voor de evolutie van het lagere het juiste moment was aangebroken, diegenen te hulp kwamen die alleen het stoffelijke 'scheppende vuur' bezaten, en ze inspireerden en verlichtten deze lagere pitri's met geestelijke en intellectuele energieën of 'vuren'.

De agnishvātta's zijn de geestelijk-intellectuele delen van ons en zijn daarom onze innerlijke leraren. De maanpitri's aan de andere kant zijn de onvolledige dhyāni-chohans, vanuit het geestelijk-intellectuele standpunt onvolledig ontwikkeld toen ze de maanketen verlieten en zich op aarde belichaamden; en wij, als mensen, zijn deze maanpitri's – *als mensen*, zeg ik, wat betekent wezens met een *menselijk gevoel*, met een *menselijk instinct* – en die kennelijk niet behoren tot het hogere deel van onze constitutie.

Het is duidelijk dat zij dus niet een heel hoge rang in de dhyāni-chohanische hiërarchie innemen.

De maanpitri's zijn met andere woorden dat deel van de menselijke constitutie dat menselijk voelt, dat instinctief voelt en dat de vermogens van het stoffelijke brein bezit. De agnishvātta-pitri's zijn hogere delen van onze constitutie dan de genoemde, omdat de agnishvātta-pitri's die elementen in onze constitutie zijn die geestelijk-intellectueel licht en dus 'vuur' bezitten.

Als deze aardse planeetketen het einde van zijn zevende ronde heeft bereikt, zullen wij, omdat we dan de evolutionaire reis voor deze planeetketen hebben voltooid, deze planeetketen als dhyāni-chohans, agnishvātta's verlaten; maar de andere, die nu achter ons aankomen – de huidige dieren – zullen, als ik dezelfde term als hierboven mag gebruiken, de maanpitri's van de volgende planeetketen zijn; en deze uitdrukking toekomstige maanpitri's is goed gekozen omdat de huidige planeetketen, de aardketen, dan de zevenvoudige maan van die nieuwe keten zal zijn.

Ik hoop dat u deze opmerkingen heeft begrepen. Ik zal in het kort herhalen wat ik heb gezegd: Die entiteiten die het 'scheppende vuur' bezitten behoren tot de vier lagere klassen van de dhyāni-chohanische hiërarchie; en zij die niet het stoffelijke 'scheppende vuur' bezitten (wat wil zeggen het scheppende vuur van de stoffelijke werelden) zijn degenen die te hoog zijn voor onmiddellijk of rechtstreeks werk in de fysieke stof, en hebben daarom helemaal geen directe verbinding met deze materiële gebieden. Deze laatsten zijn de agnishvātta's. Zij zijn goden en ze zijn onze hogere ego's. Zij waren op hun beurt maanpitri's in een

vroeger manvantara. Nu zijn ze agnishvātta-pitri's geworden.

U ziet dus hoe elke klasse van wezens in elk nieuw manvantara de eerstvolgende en hogere trede van de evolutieladder bereikt.

DE MONADEN IN DE MENS

Ik heb hier een vraag die ik graag zou willen stellen: U heeft gesproken over de verschillende boeddha's. U heeft verwezen naar het bestaan in de mens van verschillende ego's – u heeft er tenminste op gezinspeeld. Bij andere gelegenheden hebben wij gehoord van de goddelijke monade, de geestelijke monade, de menselijke monade, de astrale monade en de stoffelijke monade. Nu komt mijn vraag. Maar wie is dan de mens? Hoeveel 'ikken' – als ik op die manier een meervoud mag vormen, ik wil niet zeggen mensen, maar hoeveel ikken zijn er in een mens? Is elk van deze monaden een zelfstandige entiteit, verbonden met de andere entiteiten, die samen de menselijke constitutie vormen; en als dat zo is, zijn er dan verscheidene ikken in de mens of is het toch één enkel wezen waaraan verschillende namen zijn gegeven – ik bedoel verdeeld in delen met verschillende namen – als we langs de schaal gaan? Dat is een vraag die het bestuderen waard is, en ik zou nu graag een antwoord in overweging willen geven.

Het is niet zuiver beeldspraak als we zeggen dat een mens verschillende monaden in zijn constitutie heeft. Monade betekent een ondeelbaar centrum van leven-bewustzijn-substantie, een geestelijk ego. Behalve dat de constitutie van de mens een stroom van bewustzijn is, heeft hij een godheid in zich, een boeddha of christus, een mānasaputra, een mens, een astrale entiteit en woont hij in het menselijke dier – het astraal-vitaal-stoffelijk lichaam. Al deze samen vormen de constitutie van de mens. Vandaar dat ik u zo vaak heb gezegd: Bedenk bij al uw studies, vergeet dat nooit, dat de mens een samengesteld wezen is, dat wil zeggen een entiteit gevormd uit andere entiteiten, andere wezens. Daarom koos ik bij het formuleren van de vraag de woorden: Hoeveel ikken – niet mensen maar ikken – zijn er in wat wij de mens noemen? Door de hele constitutie loopt de sūtrātman of het draadzelf vanaf het innerlijkste van het innerlijkste, de kern van de kern, het hart van het heelal – door al deze verschillende monaden, vanaf de hoogste tot het de stoffelijke hersenen van de mens bereikt. De mens is dus zowel een veelheid als een eenheid. De stille wachter in hem is de dhyāni-boeddha, een werkelijk, wezenlijk bestaand, levend ego van een goddelijke soort. De mens is niet meer dan een kopie, een microkosmos van wat het zonnestelsel is, de macrokosmos. Hij ver-

schilt niet daarvan, hij is net zo: krachten, substanties, vermogens, essenties, alles, alleen op kleinere schaal. Wat men in het zonnestelsel ziet, zou men ook in de mensheid moeten vinden. Als men wil weten waaruit het zonnestelsel bestaat, bestudeer dan uzelf. U bent eenvoudig een kopie van het grote.

Het menselijke ego dat ik ben, dat ieder van u is, is een van die bepaalde monaden die nog betrekkelijk onontwikkeld zijn. Daarboven staat de geestelijke monade en boven deze laatste de goddelijke monade. Om karmische redenen die heel ingewikkeld en moeilijk te begrijpen zijn, maar wel bestaan, is ieder van ons een bepaalde stroom van bewustzijn, een sūtrātman; toch zijn u en ik als menselijke individuen de menselijke monade. Ik ben een menselijke monade, ieder van u is dat; zodat u, als mens, zich alleen in dat tussendeel van die stroom van bewustzijn bevindt die uw constitutie vormt, en het bovenste deel daarvan vormt uw schakel met de oneindigheid en het lagere deel ervan stelt u in staat op deze planeet te leren.

U bent dus zowel één als vele. Daarom is ook de godheid in het zonnestelsel zowel één als een heel leger. Wij zijn de samenstellende delen van dat leger. De god van het zonnestelsel heeft een leven-bewustzijn-substantie, energie, bestaan, dat door ons allen stroomt en de substantiële, bewuste achtergrond vormt, waarin we leven, bewegen en ons bestaan hebben; en die hele speciale reeks monaden of ego's waaruit ieder van ons bestaat en die zijn stroom van bewustzijn vormt, is geestelijk gehuisvest in deze zonnegodheid waarin we leven, bewegen en ons bestaan hebben. Het is eigenlijk heel eenvoudig en zo mooi, want als men deze schijnbaar ingewikkelde maar feitelijk heel eenvoudige gedachte begrijpt, bezit men de sleutel tot veel van onze diepste leringen.

Een laatste gedachte: Elk van deze monaden of geestelijke ego's die de constitutie van een mens vormen, evolueert – u evolueert, ik, ook de god in mij, ook de god in u, elk op zijn eigen gebied, elk volgt zijn eigen pad en elk gaat op zijn tijd naar een hoger gebied en dan naar een nog hoger gebied. Als onze monade uit zichzelf haar latente krachten, haar nog niet geëvolueerde, nog onontwikkelde krachten naar buiten heeft gebracht, wordt ze een geestelijke monade, en dan zullen wij allen boeddha's zijn en werken we door wat nu de dierlijke natuur in ons is, die dan menselijk zal zijn. Elke monade is een graad hoger gestegen en is wat verder geëvolueerd. Houd deze gedachte van uw volstrekte eenheid met de godheid steeds voor ogen; en een van de beste manieren om de volstrekte eenheid

van ieder van ons met de oneindigheid te zien is te bedenken dat we samengesteld zijn en ons niet vast te klampen aan de gedachte dat we slechts een ego zijn dat van alle andere ego's verschilt. Daarin ligt de ketterij van afgescheidenheid. De verschillen zijn bedrieglijk, al bestaan ze. Bedrieglijk betekent niet dat ze niet bestaan, het wil zeggen dat het niet de *werkelijke* werkelijkheid is, de meest werkelijke werkelijkheid, de fundamentele werkelijkheid.

Neem vader-zon. We zien alleen zijn lichaam, en toch vult zijn levenskracht het zonnestelsel waarin de planeten met alle wezens op de planeten en de onzichtbare planeten zich baden. Elk van de ontelbare legers en menigten en scharen levensatomen die mijn lichaam vormen, uw lichaam, de lichamen van de aarde, de lichamen van de zon, de lichamen van de goden – elk van deze levensatomen is een groeiend, lerend wezen, bezield door een monade, die ook een stroom van bewustzijn is.

De mens is een eenheid, als men aan een bepaald deel van de constitutie denkt, het menselijke ego, dat evolueert. Het wordt een geestelijk ego en daarna een goddelijk ego; maar tegelijk wordt het diep en diep doordrongen van krachten die in hem stromen vanuit ego's hoger dan hijzelf, waarvan hij het kind is. Dit is de esoterische grondslag van het oude gezegde dat men aan de vlam van één kaars alle vuren in de wereld kan ontsteken terwijl de vlam van de kaars niet zwakker wordt. Het bewustzijn is net zo. Men kan het niet uitputten.

OVER ABSOLUUT LICHT

Vraag – Wilt u wat meer licht werpen op de werkelijke betekenis van de uitspraak in de stanza's van Dzyan over duisternis: 'Duisternis alleen vulde het grenzeloze al'? Strikt gesproken betekenen deze woorden dat er niets dan duisternis was. Vraag: Wat is deze duisternis en wat is licht?

E.D.W. – Zoals ik het begrijp is duisternis de toestand van het heelal tijdens pralaya of voor de dageraad; en er is licht wanneer de stralen van mahat of de universele intelligentie tot manifestatie komen. Zoals een zonnestraal zich als licht toont bij het bereiken van het aardse gebied, zo wordt elke straal van de monadische essentie licht op elk gebied van manifestatie waarop hij zich belichaamt.

G. de P. – Ik denk dat het hier om een bijzonder belangrijk punt gaat. Ik moet denken aan de passage in de eerste verzen van *Genesis*: 'Duisternis is op de afgrond'. 'Duisternis' is de ouder van het daglicht. Die 'duisternis' betekent iets van subtielere aard en iets essentiëlers, dat dieper tot in het wezen van de dingen gaat. 'Licht' kan er alleen zijn als er sprake is van manifestatie en differentiatie – want dat is 'licht'. Als er differentiatie is betekent dat contrast van schaduwen, wat verscheidenheid van licht betekent. Daarom wil 'duisternis' in dit verband zeggen absolute geest, wat voor ons ontoereikende en onvolmaakte menselijke intellect iets is wat we ook absoluut licht kunnen noemen; maar voor ons gewone bewustzijn is het duisternis. Ik moet weer denken aan het gezegde van Pythagoras over de kosmische monade die zich terugtrekt in 'duisternis' en 'nacht', d.w.z. in de diepe afgrond van de kosmische geest. Ik breng dit punt naar voren omdat ik denk dat het velen kan helpen die pas theosofie bestuderen en die woorden misschien verkeerd uitleggen door ze letterlijk te nemen en denken dat het zoiets is als een gewone nacht, een nacht na de dag – het ontbreken van daglicht; maar ook wij weten dat wat we 'nacht' noemen eenvoudig is doorweven met allerlei stralingen en één octaaf daarvan noemen wij mensen licht.

O.T. – Mijn idee is dat duisternis zoals het in de stanza's wordt gebruikt ongericht bewustzijn is, bewustzijn waaruit de intelligentie zich heeft teruggetrokken. We moeten bedenken dat bewustzijn zuiver licht

is. Bewustzijn heeft twee aspecten: geest en stof, die zijn beide polen zijn. Het geestelijke aspect is het ruimte-aspect, het stoffelijke aspect is het bewegingsaspect; maar er kan geen handeling zijn als deze twee niet zijn verenigd, en daar is intelligentie voor nodig – en de intelligentie slaapt, en dus is er duisternis.

H.T.E. – Ik heb deze gedachte. Vergelijk dit eens met de temperatuur. Temperatuur is verdeeld in warmte en koude, en als we het over temperatuur hebben, denken we aan warmte of koude. Wat zijn licht en duisternis? Het zijn verschillende aspecten – van wat?

H.A.W. – Het doet mij denken aan de methode die natuurkundigen gebruiken bij het splitsen van atomen en het bestuderen van elektronen en protonen en wat al niet, aan de hand van het spoor dat hun licht maakt als het over een gevoelige fotografische plaat gaat. Deze wetenschappers hebben als theorie dat stof bestaat uit verdichte elektrische ladingen. In onze theosofische studies is ons gezegd dat licht etherisch geworden stof is; of, we zouden kunnen zeggen, stof is verdicht licht. We vinden, ik geloof in de *Beginselen*, de uitspraak dat wat wij als de zon zien niet de zon is maar zijn fotosfeer, die bestaat uit een hogere graad van stof die wij als licht zien. Licht schijnt stof te zijn en stof schijnt licht te zijn. Maar zelfs als we zeggen, om de moderne wetenschappelijke theorie over te nemen, dat stof uit elektrische ladingen bestaat, schijnt niettemin de corona of het licht dat soms aanwezig is rond hoogspanningsdraden, vonken, bliksem, en zelfs de Aurora Borealis of magnetische lichten, erop te wijzen dat elektriciteit het stadium is tussen stof en licht. Het lijkt mij dus dat manifestatie kan worden gezien als licht. Zuivere geest kan daarom worden gezien als zuivere duisternis. Licht schijnt in alles en overal te zijn en duisternis is het ontbreken van stoffelijke manifestatie. Ik denk dat dit de gedachte is achter de uitspraak in de stanza's.

G.K. – Zouden we duisternis kunnen opvatten als de pralaya van licht of als dat ongemanifesteerde iets dat, als het op zijn aangewezen tijd door het layacentrum gaat, licht wordt?

G.L.D. – Er kan geen licht zijn als er niet iets is dat het terugkaatst en de stofzijde van de dingen is de weerspiegelende kant. Als geest en stof, licht en duisternis, samenwerken is er differentiatie.

O.T. – Ik denk dat er een misverstand bestaat over de relatie tussen

licht en duisternis. We beschouwen ze als tegenstellingen zoals de meeste mensen leven en dood bezien; maar leven en dood zijn geen tegenstellingen. Geboorte en dood zijn tegenstellingen. Het leven is niets anders dan leven. Het leven bestaat altijd. Het leven zelf valt niet in slaap; en duisternis is het ontbreken van dat wat licht voortbrengt; en dat wat licht voortbrengt is handeling; en als er sprake is van handeling is er licht, warmte en geluid, alle drie tegelijk, wat drie aspecten van handelen zijn. Licht staat in dezelfde relatie tot handelen als tijd. Licht, warmte en geluid zijn fysisch gezien drie kenmerken die zich in de stoffelijke natuur als grootheden voordoen. Licht is niet een ding. Daarin vergist de moderne wetenschap zich juist zo verschrikkelijk.

E.D.W. – *De Geheime Leer* omschrijft tijd als een lijn van bewustzijn in de oneindige duur. Misschien kunnen we op dezelfde manier zeggen dat licht een lijn van bewustzijn is in de oneindige duisternis, want we lezen in deze stanza over het 'ontwaken', dat trilling de duisternis doordringt. In een van zijn graden geeft trilling licht, in een andere geluid, waarover wordt gesproken als het Woord, de logos, en in een van onze heilige geschriften lezen we dat het Woord licht wordt; en misschien geeft dat een helder idee van duisternis dat evenals duur eeuwig bestaat.

A.B.C. – Het enige wat wij beperkte wezens kunnen begrijpen is iets anders dat eveneens gemanifesteerd is, en dat binnen ons bijzondere gebied van manifestatie valt. Alles wat zich buiten ons waarnemingsgebied bevindt, alles buiten het gebied van manifestatie waarop wij ons bevinden is voor ons ongemanifesteerd. Wat binnen onze waarneming valt is licht. Wat zich buiten onze waarneming of ons begrip bevindt is voor ons duisternis. Deze woorden die in de stanza's worden gebruikt zijn voor een groot deel figuurlijk – gebruikt als een middel om ons te helpen begrijpen wat zich buiten de beperkingen van ons verstand bevindt. Voor ons intellect is dat fundamentele beginsel achter het gemanifesteerde zonnestelsel niet te begrijpen, vandaar dat het duisternis wordt genoemd. Maar voor onze intuïtie, die boven de intellectuele beperkingen uitgaat, is het absoluut licht. Voor het 'geopende oog van de dangma', wat wil zeggen het volledig verlichte of ontwaakte menselijke intuïtieve waarnemingsvermogen, is het absoluut geestelijk licht.

G. de P. – Ik heb, als ik naar uw gesprekken luister, altijd het gevoel dat ik iets leer; maar één gedachte trof mij; na te hebben geluisterd naar dit

gesprek kreeg ik als het ware op de achtergrond van mijn denken het gevoel dat er sprake is van een misverstand, mogelijk bij ons allen, over wat we bedoelen als we over licht spreken. Ik wil dit met enige nadruk onder uw aandacht brengen. Veel mensen schijnen te denken dat licht verlichting is, op grond van het feit dat wanneer we een schakelaar omdraaien of op een knop drukken er licht ontstaat, dat ons verlichting brengt. Verlichting is weerkaatste straling die ligt binnen die golflengten die ons oog door zijn ontwikkeling kan waarnemen. Dat is slechts één octaaf licht, bij wijze van spreken, of misschien twee of drie octaven. Maar dat is niet werkelijk licht, het is niet meer dan verlichting die door licht ontstaat.

Licht is onzichtbaar; licht *per se* is duisternis. Licht is straling, een energie, een kracht; en we zien straling pas wanneer ze wordt weerkaatst door dingen, en verlichting wordt. Neem het licht, de straling die uit de zon stroomt, die glorieuze bol. Op zijn gang door de ruimte verlicht het pas als zijn stralen een voorwerp treffen dat de straling weerkaatst; en we noemen die weerkaatsing verlichting, of zoals gewoonlijk: licht. Het licht van de zon is onzichtbaar, *per se*. Het is duisternis. Is die gedachte duidelijk? Pas wanneer de straling door een voorwerp wordt weerkaatst kunnen we licht zien als verlichting, en alleen dan wanneer die weerkaatsing wat trillingsgetal betreft binnen een bepaald, zeer klein gebied van de trillingsschaal ligt, een heel klein deel; en daarom sprak H.P.B. over absoluut licht, straling *per se*, of de stralingssubstantie als 'duisternis'. Ze zijn hetzelfde.

Als er bijvoorbeeld in het zonnestelsel geen planeten waren, of planetoïden, of meteoren, of manen, of kometen, of een ander weerkaatsend lichaam, en een hemelse magiër kon plotseling door een of andere wonderlijke magische handeling ergens in het zonnestelsel een reflecterend voorwerp plaatsen, dan zou het waarnemend oog plotseling een flits zien, als tenminste dat oog de stralingen kon opvangen, overbrengen naar het ontvangende brein en ze interpreteren.

Wij zien het licht van de zon als verlichting; we zien het licht van de elektrische stroom omdat het op een bepaalde manier naar ons wordt overgebracht, voorwerpen raakt en naar het oog wordt teruggekaatst. Dat is verlichting; we zien verlichting; maar licht *per se* is straling, een energie, een onzichtbare kracht, een trilling. Daarom betekent verlichting materie, want er kan alleen sprake zijn van verlichting wanneer straling wordt weerkaatst van het ene ding naar het andere, wanneer er differentiatie is.

Daarom is de essentiële betekenis van 'duisternis' in de stanza's in de G.L. homogeniteit van substantie of essentie. Verlichting ontstaat als er heterogeniteit of differentiatie is. Verlichting verwart, is vaak verblindend, misleidend. Er zijn veel soorten licht, verschillende nuances of graden van licht: zonlicht en maanlicht, sterrenlicht en lamplicht, en het licht van de glimworm, het licht van bolbliksem of van een vuur – veel soorten licht. Maar al deze soorten zijn die vorm van licht die we illuminatie of verlichting noemen. Straling *per se*, wat absoluut licht is, is onzichtbaar.

De essentiële betekenis van duisternis in de stanza's is dus homogeniteit van substantie; en dat is hetzelfde als geest, als we de manier volgen waarop deze stanza's zijn geschreven. Al wat tot geest terugkeert wordt opnieuw homogeen, absoluut; en wat uitgaat van homogeniteit naar heterogeniteit differentieert en brengt lichtgeving, verlichting voort, weerkaatst licht. Het is heel mooi omdat al het zijn mooi is; het is allemaal het magische werk van de geest en als wij het wonderlijke mysterie, het wonder, konden zien achter wat de christenen in onwetendheid bedoelen met de Christus, dan zouden we voortdurend in ontzag verkeren; maar toch is het de geëvolueerde of ontplooide geestzijde van het heelal, die alles doordringt, de heterogene zijde, gedifferentieerd in vele wezens en dingen, wat 'licht' voortbrengt zoals die term in mystieke geschriften wordt gebruikt. Essentieel licht of straling *per se*, om een moderne wetenschappelijke term te gebruiken, is dus de *oorzaak*; verlichting of weerspiegeling of anders gezegd het stromen van energie van het ene wezen of ding naar een ander wezen of ding, is het *gevolg*. We hebben hier dus een paradox: Mystieke duisternis is absoluut licht; gedifferentieerd licht of verlichting is feitelijk de schaduw of duisternis van absoluut licht.

LOKA'S EN TALA'S

I.D. – In *Beginselen van de Esoterische Filosofie*, blz. 460 wordt over onze positie op de schaal van loka's en tala's gezegd dat, omdat wij ons op de vierde bol van onze keten bevinden we in de vierde loka en tala zijn, maharloka en rasātala. 'Maar bovendien zijn we in de vierde *ronde* van onze planeetketen. Dit bipolaire beginsel wordt dus versterkt door de aard van de vierde ronde: nogmaals maharloka en rasātala. Verder zijn we in het vijfde wortel*ras* van de vierde bol in de vierde ronde. Daarom vertegenwoordigt ons wortelras, hoewel het op die vierde bol en in die vierde ronde evolueert, de vijfde uit elke kolom: svarloka en talātala.' [zie kolom blz. 455.] Ik zou nu dit willen vragen: Als wij in het vijfde wortelras zijn, waarom moeten we dan op de schaal van de rassen in een lagere loka en tala zijn (namelijk svarloka en talātala) in plaats van één die hoger is dan de vierde ronde loka en tala; d.w.z. waarom zijn we niet in janarloka en sutala?

G. de P. – Loka's en tala's moeten altijd worden gezien als paren, dat wil zeggen dat een loka altijd moet worden beschouwd met zijn overeenkomstige tala, zoals bijvoorbeeld satyaloka en atala. Deze zijn onscheidbaar en vertegenwoordigen het positieve en het negatieve, het hoge en het lage, het geestelijke en het stoffelijke – op elk gebied; en zo verder langs de schaal omlaag waarbij als gevolg van de ontvouwing de aanwas steeds toeneemt; eerst zuivere spiritualiteit in de arūpawerelden. Onthoud nu deze gedachte: het hoogste paar, satyaloka en atala, vertegenwoordigt, zo geplaatst, een kosmisch gebied; dat wil zeggen elk paar vertegenwoordigt een kosmisch gebied: vanaf de geest tot de fysieke stof. Dat is het antwoord op uw vraag.

Als u kijkt naar het diagram van de zeven bollen van onze planeetketen zoals H.P.B. die in *De Geheime Leer* geeft, zult u zien dat bol D wordt voorgesteld als te bestaan op het zevende kosmische gebied. Daarom zijn we in bhūrloka en pātāla: op het laagste van de zeven gemanifesteerde kosmische gebieden. We bevinden ons echter in de vierde ronde, op de vierde bol, gerekend met zeventallen; maar in het vijfde ras. U kunt nu zelf de nodige aanpassingen maken. Wat geldt voor de zeven beginselen geldt voor de kosmische gebieden: elk kosmisch gebied is zevenvoudig,

tienvoudig, of twaalfvoudig, afhankelijk van de wijze waarop u de zaak bekijkt. Satyaloka-atala is zevenvoudig, wat wil zeggen dat dit kosmische gebied (gebied één in het diagram) alle andere loka's en tala's bezit, maar in de satyaloka-atala toestand: ze zijn alle vertegenwoordigd op het hoogste kosmische gebied, maar in zaadvorm, nog niet ontplooid.

Satyaloka	1	Atala
Taparloka	2	Vitala
Janarloka	3	Sutala
Maharloka	4	Rasātala
Svarloka	5	Talātala
Bhuvarloka	6	Mahātala
Bhūrloka	7	Pātāla

Dit geeft het beeld van een in kosmische gebieden ontvouwd heelal; anders genoemd loka's en tala's, twee aan twee – of als paren.

Bhūrloka en pātāla: ook dit paar is zevenvoudig; daarom heeft bhūrloka-pātāla *zijn* ondergeschikte of zeven subloka's en subtala's: hetzelfde geldt overal langs de schaal omlaag (of omhoog). Wij zijn in maharloka-rasātala omdat we ons in de vierde ronde bevinden; maar op de schaal van de rassen zijn we in svarloka-talātala omdat we in het vijfde ras zijn.

I.D. – Hebben we tegen de tijd dat de zevende ronde voorbij is alles ontplooid wat evolutionair mogelijk is – hebben we dan alles in ons tot ontwikkeling gebracht?

G. de P. – We zullen alles in ons hebben ontplooid en in de juiste volgorde voorzover deze voltooide evolutie dat toelaat. Ik hoop dat u die gedachte begrijpt: het zal heel wat denkwerk besparen. De hoogste loka omvat zijn bhūrloka-pātāla omdat elk paar zevenvoudig is. Deze reeks werelden in twee kolommen vertegenwoordigt dus niet alleen de zeven kosmische gebieden, maar ook de zeven graden van evolutionaire ontplooiing.

De mens is niet geheel compleet als hij nog niet alles in zich naar buiten heeft gebracht: met andere woorden elke kwaliteit, kracht, energie, substantie, vermogen of eigenschap die hij in zich heeft. Dit is het antwoord op dat deel van uw vraag. En het is een prachtige studie. Ik neem het niemand kwalijk als hij in verwarring verkeert want het gaat inderdaad om 'raderen binnen raderen', maar toch is het een schitterende studie. De grote sleutel ligt in analoog redeneren: houd

daar aan vast en het zal u uit de doolhof leiden.

Tot slot zou ik eraan toe kunnen voegen dat u de aandacht niet te star – te letterlijk – zou moeten richten op deze loka's en tala's in hun toepassing op de bollen. Die hebben er nadrukkelijk wel mee te maken; maar wees voorzichtig. Als u bijvoorbeeld het beeld van de zeven bollen van een keten voor u heeft, zoals H.P.B. die heeft gegeven – bol A, B, C, D, E, F, G – en u zegt dan bol A is satyaloka-atala, bol D – de vierde – maharloka-rasātala, dan zouden we daaruit moeten concluderen dat bhūrloka-pātāla bol G is. Dat is niet zo; want er zijn eigenlijk twaalf bollen. Ik geef u in overweging een poosje over die gedachte na te denken als een vraag die later moet worden beantwoord.

Bedenk allereerst dit: zeven kosmische gebieden, elk in de juiste volgorde voortgekomen uit het voorgaande gebied of de voorgaande gebieden: zo ontvouwde satyaloka-atala uit zichzelf het volgende paar – taparloka-vitala; en deze beide ontvouwden het derde paar – janarloka-sutala; deze drie ontvouwden het volgende paar – maharloka-rasātala enzovoort met alle zeven.

Bhūrloka-pātāla bezit alle eigenschappen van de voorgaande, bevat ze alle betrekkelijk ontrold en betrekkelijk ontvouwd, zoals een bloem zich ontplooit uit het zaad. Zo wordt ook een mens door evolutie volmaakt door naar buiten te brengen wat in deze beginselen aanwezig is. De volledige mens, de geestelijke mens zal leven in bhūrloka-pātāla of satyaloka-atala, maar als een kosmisch gebied.

C.J.R. – Maar de moeilijkheid is dat wij in het vijfde ras zijn en goddelijker zijn; en toch schijnen we verder omlaag dan omhoog te zijn!

G. de P. – Ik zie waar de moeilijkheid ligt: u verwart evolutionaire ontwikkeling *per se* met kosmische gebieden *per se*. Beschouw deze verschillende kosmische gebieden [wijzend op diagrammen] als de zevenvoudige graden van wereldevolutie en wereldbouw. Zij stellen ook de zevenvoudige graden in evolutionaire ontplooiing voor van de entiteiten die in en door deze gebieden trekken. Toch moeten deze twee groepen ideeën, al zijn ze wat hun betekenis betreft met elkaar verbonden en in hun werking verweven, in ons denken als verschillende dingen gescheiden worden gehouden.

Nu wat uw eigenlijke vraag betreft: wij als een groep rondtrekkende entiteiten hebben ons individuele evolutiestadium van ontplooiing bereikt in wat we het vijfde wortelras noemen op deze bol D, de vierde in

onze planeetketen volgens H.P.B.'s manier van rekenen. Daarom maken we gebruik van deze tegenwoordige loka en tala, die we dit aspect van onze aarde noemen, maar als entiteiten onderweg zijn we in ons vijfde raciale stadium van ontplooiing in dit bepaalde tweetal loka's en tala's. Als een raciaal bewustzijn hebben we dus het vijfde bereikt in de reeks, namelijk svarloka-talātala, hoewel de aardbol, die zich op het laagste of zevende kosmische gebied bevindt, zelf een manifestatie is van bhūrloka-pātāla.

In verband met deze laatste gedachte moeten we ook bedenken dat onze aarde zelf pas in haar vierde stadium of ronde van ontwikkeling is en dus manifesteert ze ook de eigenschappen van de vierde in bovengenoemde reeks, namelijk maharloka-rasātala.

Dit alles is gemakkelijk te verklaren als u bedenkt dat elk van deze tweetallen zelf zevenvoudig is, zodat bijvoorbeeld bhūrloka-pātāla dezelfde zeven reeksen van tweetallen, van satyaloka-atala tot bhūrloka-pātāla in zich heeft.

Dus, met betrekking tot mijn opmerking over het stadium van de aarde zien we dat ze bhūrloka-pātāla manifesteert, omdat ze zich op het zevende kosmische gebied bevindt; maar ze geeft ook uitdrukking aan maharloka-rasātala als subgebieden van bhūrloka-pātāla.

Ik moet toegeven dat ik met enige reserve erin toestemde dat deze gedachten over de loka's en tala's in een of meer van mijn boeken werden afgedrukt. Het heeft me heel wat last bezorgd en ik heb sindsdien aldoor uitleg moeten geven! Maar in zekere zin is het goed en dus betreur ik het niet echt.

GEWETEN EN INTUÏTIE

Ik weet niet waarom men zo graag erachter wil komen wat het geweten is en waar het zich in de menselijke constitutie bevindt en hoe men het kan laten functioneren. Maar ik ben blij dat men zich dat afvraagt. We weten dat de mens als een bewustzijnsstroom een zevenvoudige stroom is, en elk aspect van dit zevenvoud heeft zijn eigen verdeling, en dat is een van de redenen waarom mensen onderling zoveel van elkaar verschillen; het is jammer dat dit niet beter wordt begrepen. De mensen zouden meer verschillen maar minder ruziën. Ruzies zijn dom; goedaardig 'gekibbel' maakt goede vrienden – als het goedaardig is!

Voorzover ik het begrijp is ons geweten, waaraan we allen tot ons nadeel te weinig aandacht schenken, die vriendelijke, diep menselijke influistering van boven, die ons doet voelen wat goed is en wat verkeerd en die voortkomt uit de opgeslagen ethische wijsheid in ons wezen. Niet in het twistzieke brein, maar in het hart. Het is het hoogste deel van het menselijke ego, de schatkamer van ethische ervaringen, de uit vorige levens verzamelde wijsheid, die is opgeslagen en wordt bewaard in ons hogere deel; tot op zekere hoogte is zijn stem onfeilbaar en krachtig; maar het geweten is niet sterk genoeg om zijn stem in onze ziel tot een onfeilbare gids te maken, omdat we in de achter ons liggende eeuwigheid niet altijd mens zijn geweest en we, menselijk gesproken, geen oneindige wezens zijn.

Het geweten van de ene mens is sterk; het geweten van een ander is zwakker. Daarvoor zijn twee redenen: de een is wellicht verder geëvolueerd en heeft misschien geleerd met meer aandacht te luisteren naar de innerlijke waarschuwende stem. Daarom is die stem vertrouwd, sterk en standvastig en, zoals we zeggen, warm en vriendelijk. Daar houden we van en één reden waarom we daarvan houden is dat ze ons zo nabij is. Het is het hoogste deel van ieder van ons als mens, dat ons waarschuwingen toefluistert van wat juist is en ons niet toestaat verkeerd te handelen. Het is het buddhi-manas deel van de mens, dat ervaringen verzamelt uit vroegere eeuwen van geboorten en wedergeboorten, de echo van leed en pijn uit het verleden, waaruit we wijsheid hebben verzameld en bewaard in de registers van het Zelf. Dat is het geweten.

Maar hoger dan het geweten staat de intuïtie: De intuïtie is onfeilbaar.

Haar stem is absoluut onfeilbaar omdat ze als het ware de influistering is van de waarheden van de kosmische geest. Ze is een rechtstreekse straal uit de goddelijke geest in ons hart. Ons geweten zal ons geen waarheden over natuurfeiten vertellen, en ook onze ziel op het pad van wetenschappelijke of religieuze of filosofische ontdekkingen geen raad influisteren, want het is de verzamelde ethische wijsheid die aan de ziel van ieder van ons bekend is. Maar de intuïtie spreekt onmiddellijk tot ons, zij heeft een ogenblikkelijk inzicht in de waarheid. Haar stem is noch bekend noch onbekend. Ze is volstrekt onpersoonlijk. Haar atmosfeer is noch 'heet' noch 'koud'. Ze is in dit opzicht neutraal; ze is de stem van ātman-buddhi-manas in ons, de monade zoals H.P.B. die noemde.

Ziet u het onderscheid? Het geweten is onze schatkamer van geestelijk-ethische wijsheid. Het is tot op zekere hoogte onfeilbaar, voorzover we zijn stem kunnen horen; en we kunnen die steeds meer horen door oefening, door training, door ernaar te luisteren, door haar te herkennen en te volgen. Maar omdat het slechts onze eigen verzamelde schat vertegenwoordigt, is het niet oneindig, en daarom niet in de ware zin van het woord altijd onfeilbaar. Maar als het om ieder van u als individu gaat en uw geweten fluistert u iets in, volg dat dan, want het fluistert alleen als u in gevaar verkeert of als u probeert juist te handelen; terwijl de stem van de intuïtie de stem is van de geest in ons en die is onfeilbaar. Ze kent geen grenzen. Ze is als het ware een rechtstreekse straal van de mahābuddhi van het heelal; en we kunnen de intuïtie in ons steeds sterker laten worden, ons denken laten verlichten en ons hart laten openen, door er niet bang voor te zijn, bang voor ingevingen, door niet bang te zijn ons geweten te volgen en onze intuïtieve ingevingen als we die krijgen. We krijgen die voortdurend.

De meeste mensen schamen zich ervoor intuïtief te handelen. Ze willen geen fouten maken. Voorzichtig, ja! Maar het is slechts voorzichtigheid, en niet aan te bevelen, laf, zwak en klein, als het alleen betekent dat men zich niet belachelijk wil maken, maar eerst meer wil leren. Een sterk mens is niet bang zich zo nu en dan belachelijk te maken, want hij weet dat dat hem juist stimuleert, hem wakker roept, hem aan het denken zet; en na een poosje zal hij zich niet meer belachelijk maken. Hij leert op zijn innerlijke kracht te vertrouwen. Dat is de manier om de intuïtie te ontwikkelen: niet bang zijn voor wat in u is. Veronderstel dat u fouten maakt – wat dan nog? Door oefening maakt men hoe langer hoe minder fouten.

Maak van uw geweten een vriend. De man of vrouw die de stem van zijn geweten niet in zijn ziel heeft horen fluisteren, die de tegenwoordigheid ervan nooit heeft gevoeld, is niet echt een mens. U weet wat ik bedoel met die vriendschap: we noemen het een stem die ons toefluistert, het is een licht dat altijd in u leeft en u zegt wat goed is – en dat te volgen, en wat fout is – en daarvan af te zien. Maak een vriend van uw geweten, stimuleer het, open uw hart en uw brein ervoor. Uw leven zal mooier worden, sterker, gelukkiger dan het nu is, omdat u dan de innerlijke stem volgt die de verzamelde wijsheid van de eeuwen is.

Hoe meer u uw geweten, dat uw eigen zelf is, het hogere deel van u, leert kennen, het vertrouwt en volgt, des te meer zal de intuïtie uw leven verlichten en rechtstreekse, onfeilbare kennis brengen.

WORTELRASSEN EN LEVENSGOLVEN

A.A.B. – Is er enige relatie of verband tussen de 'andere mensheden' [zie *Beginselen van de Esoterische Filosofie*, blz. 449], die op onze levensgolf volgen en de zeven mensenrassen die gelijktijdig ontstonden bij het begin van ons manvantara, waarover H.P.B. sprak?

A.B.C. – Er is één aspect van dit onderwerp, 'andere mensheden', waarover veel vragen zijn gesteld en waarover ik graag iets wil zeggen. Deze uitdrukking, 'andere mensheden' op andere bollen van de planeetketen, heeft geleid tot veel speculatie en enige verwarring in het denken, gevolgd door studie en onderzoek die wat licht brachten en waarvan het resultaat het volgende is:

In dit geval wordt de uitdrukking 'andere mensheden' gebruikt als een generaliserende term voor de andere 'levensgolven' lager dan de mens, die in potentie alle menselijk zijn. Het betekent niet dat er andere menigten monaden zijn die zich in precies hetzelfde menselijke stadium bevinden als wij, d.w.z. zelfbewuste denkende manassen die, tegelijk met onze evolutie op bol D, op andere bollen van deze planeetketen evolueren. Dat zou in strijd zijn met de rest van de leer over het onderwerp.

De uitdrukking is, denk ik, bedoeld om ons te herinneren aan de essentiële, hiërarchische eenheid met alle menigten van monaden die oorspronkelijk uit de mens voortkwamen en die uiteindelijk de menselijke staat zullen bereiken. De delfstoffen-, planten- en dierenrijken zijn alle onze jongere broeders, en zijn een essentieel deel van ons. Het zijn differentiaties van de ketenhiërarchie waarvan de mens op aarde de kroon vormt. Daarom ontvangen zij het stempel van zijn karakter en in ruime zin, zijn naam, wat wil zeggen dat ze in potentie mens zijn.

H.S. – Om direct op de vraag te antwoorden, ik geloof niet dat er enig verband bestaat, uitgezonderd misschien als analogie, tussen de andere levensgolven, soms 'mensheden' genoemd, en de zeven mensenrassen die tegelijk op onze bol begonnen. Dit laatste punt is vaak een onderwerp van discussie onder studerenden. Het lijkt redelijk te geloven dat het eerste wortelras verschilde van de andere, zoals ook de eerste ronde op onze bol verschilde van de andere; en dat het bestond uit zeven aspecten van de mensheid, als voorbode van de latere ontwikkeling die heeft plaats-

gevonden en nog steeds plaatsvindt in de andere wortelrassen. We weten dat in het evolutieplan elk wortelras één beginsel ontwikkelt – of moeten we zeggen subbeginsel; en het is zeker dat het zaad van deze zeven ontwikkelingstypen werd gezaaid toen de mens voor het eerst op deze aarde in deze ronde verscheen. H.P.B. zegt ook over deze zeven rassen dat ze tegelijk evolueerden op *zeven verschillende delen van de bol* [*De Geheime Leer*, 2:1], maar of dit betekent dat het heilige onvergankelijke land dat, zoals ons is geleerd, het thuis was van het eerste wortelras niet één geografische plaats was maar zeven plaatsen die in de theosofie onder een verzamelnaam worden aangeduid, is een vraag die we nooit hebben kunnen oplossen.

G. de P. – Wat bedoelde H.P.B. precies toen ze de uitdrukking 'verschillende mensheden' gebruikte? Het betekent niet verschillende lichamen van mensen, zoals wij onszelf nu zien, maar het was een door haar gekozen uitdrukking om het punt duidelijk te maken dat, hoe onontwikkeld de verschillende klassen evoluerende monaden misschien ook zijn, ze alle op weg waren naar het menszijn, d.w.z. om 'mensen' te worden en dus welwillend en als het ware als voorspelling 'mensen', 'mensheden' worden genoemd. De verschillende 'mensheden' die elkaar langs de bollen van de planeetketen opvolgen zijn: de verschillende klassen van monaden waarvan onze menselijke stam er één is. Onze menselijke stam is weer onderverdeeld in ondergeschikte klassen, kleinere klassen, families van mensen.

Wat het andere deel van de vraag betreft: dat is iets dat het denken van heel veel studerenden heeft geplaagd; het is ook begrijpelijk omdat het een netelig punt is en toch gemakkelijk te verklaren. Toen de menselijke evolutie op deze bol in deze vierde ronde, of in een andere ronde, een aanvang nam, was het een levensgolf die begon te evolueren, dat wil zeggen een klasse van monaden, zelf onderverdeeld in zeven ondergeschikte klassen; en toen de levensgolf onze aarde bereikte en daar wortel schoot, deed ze dat min of meer als een geheel – maar voorlopers van elke ondergeschikte klasse bereikten de aarde en groepeerden zich, niet alleen elke klasse op zichzelf, maar alle ondergeschikte klassen min of meer samen, zoals wij mensen in een stad doen: ons verdelen in families en groepen en toch samen een stad vormen.

Denk aan een straal van de zon als aan een lichtgolf. We weten dat die zevenvoudig is. We kunnen, als we dat willen, zeggen dat de lichtstraal is

onderverdeeld in zeven ondergeschikte stralen, het zonnespectrum, dat gecombineerd, één samengestelde straal vormt. Wanneer een lichtstraal onze aarde raakt, raakt hij haar als een volledige samengestelde straal of lichtgolf, d.w.z. levensgolf; wat slechts een andere manier is om te zeggen dat hij zeven ondergeschikte stralen bevat. Beschouw een levensgolf als een lichtstraal uit de geestelijke zon die zijn rondgang doet. Als deze levensgolf of lichtstraal onze bol bereikt, bij het begin van de menselijke evolutie op deze bol, doet hij dat als een geheel. Ik bedoel niet dat hij daar *in zijn geheel* is, in zijn totaliteit, maar al zijn zeven delen zijn vertegenwoordigd; met andere woorden alle ondergeschikte klassen hebben vertegenwoordigers bij het eerste contact met de bol. Ziet u wat ik bedoel? Elke ondergeschikte klasse heeft haar voorlopers die als het ware een groep verkenners vormen. Deze groepen verkenners bereiken de bol, de evolutie begint, de śishṭa's beginnen te ontwaken en te werken en daarna trekt de grote massa ego's binnen. Precies zo gaat het als het uiteinde van een zonnestraal de aarde raakt: het puntje van die straal is zevenvoudig, en bevat alle kleuren van het spectrum; is eenmaal het contact gemaakt, dan zendt de straal al wat hij bevat omlaag door dat kanaal.

Het gaat hier dus om twee welomschreven punten van de leer: de zeven levensgolven van 'mensheden' die ik hierboven de levensgolven noemde die hun ronden doen langs de bollen, omvatten onze menselijke levensgolf als *één* daarvan; maar onze menselijke levensgolf is op zichzelf zevenvoudig, zoals bleek uit de voorlopers van onze menselijke levensgolf die de aarde bereikte bij het begin van de vierde ronde op deze bol: onze eigen menselijke levensgolf bereikte deze bol met vertegenwoordigers van al zijn zeven ondergeschikte kleuren of onderklassen van menselijke monaden, waarvan de meesten voorlopers waren van de hoofdgroep.

Het is heel interessant dat de zeven klassen van mensen, *van de menseheid*, d.w.z. de menselijke levensgolf, hun evolutie samen begonnen. Wat kunnen we anders verwachten? Sta daar eens een ogenblik bij stil. Redeneer eens op grond van analogie. Als een mens in deze wereld wordt geboren, wordt niet eerst het lichaam geboren waarna, als dit is opgegroeid de geboorte van het astraal plaatsvindt, en als dit is opgegroeid prāṇa. De geboorte – werkelijk een heel mysterieus en wonderlijk proces – vindt tegelijk op verschillende gebieden plaats. Tijdens het geboorteproces van het lichaam beginnen de andere beginselen van de menselijke constitutie zich te ordenen en zich vorm te geven, elk op zijn eigen gebied, elk op zijn eigen manier, en vormen zo de zevenvoudige constitu-

tie van de mens. Niet alleen de geboorte van een mens, maar ook de groei van een zaad, een bloem, wat al niet, volgt dezelfde regel van min of meer gelijktijdige activiteit in alle beginselen van dat wezen. Het was dus de hele menselijke levensgolf die de menselijke evolutie op onze bol in deze ronde begon met zeven verschillende onderklassen, waarvan de meesten echter voorlopers of vertegenwoordigers waren van hun eigen deel van de zevenvoudige levensgolf.

DE ZEVEN KLEUREN VAN HET SPECTRUM

Alles wat hier is gezegd over het onderwerp van de zeven kleuren van het spectrum is heel mooi gezegd, informatief en leerzaam; en als ik me verplaats in de geest van elke spreker kan ik, denk ik, terecht zeggen dat ik het met iedereen eens ben, wat *echter* betekent, als het om het antwoord gaat waarnaar ik uitzag, dat ik het met niemand eens ben! Een vreemde paradox! Alles wat er is gezegd is waar; en toch was het niet dat ene antwoord op de vraag waar ik naar zocht. In alle nederigheid van geest, en met alle voorbehoud dat ik denk te moeten maken, terwijl ik weet dat het vatbaar is voor verbetering door een grotere geest dan hier aanwezig is, zeker groter dan de mijne, zou ik het volgende willen zeggen: geen van de kleuren van het spectrum staat in essentie hoger dan één van de andere. Ze zijn alle goddelijk van oorsprong. Omdat de zon het voertuig is van een godheid, is alles wat daaruit voortkomt geworteld in het goddelijke. Die uitspraak werd gedaan. Maar vergeleken daarmee moeten we voor het gebied van het stoffelijke bestaan en met het oog op het werk dat elk van de uitstromingen van de zon doet op deze schaal van de stof, van het gedifferentieerde leven, wel een onderscheid maken (en dit had ik niet in gedachte) en zeggen dat ātman kleurloos is, buddhi geel, enz. Kāma is rood.

Zoals één spreker zei – en ik noem dit in het bijzonder omdat dezelfde gedachte in mij opkwam – moeten we niet denken dat rood een slechte kleur is. Ze is niet slechter dan goudkleur of groen of geel of een andere kleur. Misbruik van kracht is verkeerd, niet de kracht zelf. 'Begeerte [kāma is de Sanskrietterm] ontstond het allereerst in de schoot van Het' – het grenzeloze – het geestelijke verlangen, de begeerte zijn transcendente glorie te manifesteren. Telkens als u in uw hart aspireert naar grotere dingen, telkens als u ernaar verlangt één te worden met de geest in u, bent u in het kāmabeginsel; en telkens als u bij die verheven aspiratie op verstandige wijze, met wijsheid, uw schreden richt, dan bent u ook in de kleur indigo, buddhi-manas, die samenwerken.

Dit is het antwoord waarop ik doelde. Elk van de zeven kleuren van het zonnespectrum is zelf zevenvoudig – of tienvoudig, zo u wilt. U kunt het in zevenen of tienen verdelen; en deze onderverdelingen herhalen slechts in het klein wat zijn oorsprong heeft in het groot. Is dat niet van-

zelfsprekend? U kunt niet een schijfje uit een appel snijden en iets anders krijgen dan appel. Daarom bevat elk kleinste deel van de oneindigheid elk essentieel element en elke essentiële kracht die in de oneindigheid is bevat. Daarom bevat elke onderverdeling of elk subgebied, als herhaling, haar eigen zevenvoud, ontleend aan het omringende heelal. De microkosmos herhaalt eenvoudig de macrokosmos.

Een mens met een svabhāva of svābhāvisch karakter dat bijvoorbeeld in rood of kāma ligt, leeft, als hij in het ātmandeel daarvan is, op een veel hoger peil dan iemand met een essentieel svabhāva dat goudgeel is en toch in het lagere leeft. Begrijpt u mijn gedachte? Het beginsel waarin u leeft, bepaalt uw plaats op de levensladder. Leeft u in de ātman, het hoogste deel, de geest, het essentiële zelf, het goddelijke deel van een kleur, van een kracht, van een element, dan zijn uw eigen gevoelens daarmee in overeenstemming en bent u in de hogere bewustzijnstoestand en leeft u edeler dan iemand die, laten we zeggen, in indigo verkeert, maar op een heel laag niveau daarvan. Een eenvoudig mens, geboren in nederige levensomstandigheden, die geen opleiding heeft genoten, lichamelijk is gehandicapt, die alles tegen heeft – ik gebruik dit maar als een voorbeeld – maar die niettemin de geest van een ziener bezit en het hart van een god, staat vele graden hoger dan iemand die met een zilveren lepel in de mond is geboren, de beste opleiding kreeg die de wereld hem kan geven, maar toch leeft met een hart vol venijn en kwaad.

H.P.B. zei haar toehoorders eens dat een kunstenaar – en u weet dat kunstenaars vaak een ongeregeld en absurd leven leiden – dat een kunstenaar die er innerlijk oprecht naar verlangt een beter mens te worden en een beter leven te leiden, zelfs al faalt hij herhaaldelijk, grotere kansen op chelaschap heeft dan een priester in een kerk die eelt op zijn knieën krijgt van het knielen en het dagelijks bidden tot de 'almachtige God', maar innerlijk een hart heeft als een nest adders. Dat was de gedachte. Het niveau waarop u leeft geeft aan waar u hoort. Het gaat erom te proberen op het hoogste niveau te leven waar geen kleur is, waar alles kleurloze glorie is. Zodra men afdaalt in kleur, daalt men af in manifestatie en differentiatie, brengt men een overeenkomstige hoeveelheid māyā voort en de daaruit voortvloeiende onwetendheid. Kleur betekent manifestatie, differentiatie, de wereld om ons heen, materie, in haar meest dichte en verstarde vorm.

Neem het spectrum: Rood, oranje, geel enzovoort, de schaal langs tot ultraviolet. Dan begint een nieuw rood en als men dat volgt in het

onzichtbare licht, gaat men omhoog tot men een nog hoger rood bereikt, na de tussenliggende stadia te zijn gepasseerd. Conclusie: Er is een goddelijke kāma, er is een verlaagd soort kāma; er is een goddelijke buddhi, er is een menselijke buddhi, die de weerspiegeling van de eerstgenoemde is. Het betekent dat ieder gebied is onderverdeeld en gevormd naar het model van het hogere. In welke levensomstandigheden een mens dus wordt geboren, tot welke 'straal', zoals sommigen zeggen, hij ook behoort, daardoor wordt zijn plaats niet bepaald. Zijn plaats wordt bepaald door datgene waarop zijn bewustzijn is gericht. Is het omhooggericht en verheft het zich tot ātman, in de kleurloze sfeer, dan is het goddelijke in hem. In het absolute is geen enkele kleur geestelijker dan een andere, omdat alle voortkomen uit het hart van het goddelijke. Als we afdalen in de werelden van differentiatie, van het bestaan, dan moeten we verdelingen maken. In het abstracte – en dit is niet in strijd met wat er is gezegd – is het volkomen juist dat hoe sneller de trilling is, hoe hoger de frequentie van een kleur is, des te dichter ze bij de stof staat; want wat wij stof, fysieke stof, noemen is intensiteit van trilling, van kracht. Dat brengt het atoom, de elektronen en alle andere dingen voort. De moderne wetenschap zegt nu dat ze uit energiepunten bestaan, punten van elektriciteit, van intense trilling. Hoe groter de trillingssnelheid, des te dichter is de stof. Werk die gedachte uit maar concludeer niet voorbarig dat violet, omdat het een zeer intense trilling heeft, de minst geestelijke kleur is. Violet heeft een ātman, heeft een buddhi en zo verder langs de schaal. Het is een ingewikkeld onderwerp en ik heb de vraag gesteld in een poging om er een helderder idee van te krijgen. Ik denk dat dat is gelukt!

VEREISTEN VOOR HET CHELASCHAP – I

G. de P. – Ik zou willen weten, wat naar uw mening het karakteristieke of het kenmerkende van chelaschap is. Ik bedoel niet een uiterlijk teken. Die kunnen worden geïmiteerd; maar wat is het dat werkelijk een chela vormt of onderscheidt of kenmerkt, vergeleken met andere mensen?

M.S. – Ik zou die vraag willen beantwoorden. Bij het bestuderen van dit hoofdstuk kwam deze gedachte bij me op: De ware chela is iemand die zich in zijn zuiver menselijke deel volkomen overgeeft aan dat hogere deel dat De Purucker in dit hoofdstuk zo prachtig de metgezel van de sterren noemt, de innerlijke god; de invloed daarvan wordt door het reïncarnerende ego overgebracht op het menselijke ego. Het is het menselijke ego dat zich geheel overgeeft aan de geestelijke wet die het reïncarnerende ego hem schenkt.

H.T.E. – Omdat de tekenen die wijzen op chelaschap niet uiterlijk van aard zijn, zijn ze niet zodanig dat ze aan iemand kunnen worden medegedeeld, behalve misschien aan een andere chela; en verder zullen ze zo zijn dat de chela er niet graag over zal spreken.

G. de P. – Wat dr. Edge zegt is volkomen juist. Misschien kan ik mijn vraag beter anders stellen. Ik ben misschien niet duidelijk geweest, maar ik denk dat Mej. Madeline de grondgedachte begreep. In plaats van te vragen, ' Wat is het kenmerkende of het karakteristieke', stel ik de vraag als volgt: Wat is het in of aan de chela dat hem tot chela maakt?

C.J.R. – Toen H.P.B. zei dat de eerste toets van waarachtig leerlingschap toewijding is aan de belangen van anderen, gaf ze het geheime wachtwoord voor het openen van de deur naar het pad. Dit was natuurlijk nog maar de eerste toets, maar alles wat daarna komt, zoals het verkrijgen van kennis en vermogens, zal tot as vergaan als het niet samengaat met een brandend verlangen de lijdende mensheid te helpen.

G.F.K. – Ik denk dat wat een chela kenmerkt, vergeleken met een gewoon mens, het verwerven van visie is of, misschien, het in hogere mate overwinnen van de illusie, zodat hij, door het bewust verwijderen van de sluiers van māyā, inzicht krijgt in wat het LEVEN werkelijk bete-

kent. Is dat inzicht verkregen, dan weet hij dat de enig mogelijke manier om in overeenstemming met de werkelijkheid te leven, bewust te leven, het positieve besluit is zich te wijden aan het dienen van anderen.

J.H.F. – Ik zou willen zeggen dat een van de kenmerken van chelaschap is liefde voor de waarheid en het zoeken daarnaar, zoals iemand die dreigt te verdrinken naar lucht snakt als het meest begeerlijke. Natuurlijk bestaat de liefde voor waarheid uit verschillende graden en om die te verwerven en enig succes te hebben, is ook nodig wat Ryan noemde 'de eerste toets: toewijding aan de belangen van een ander' en uiteindelijk van alle mensen – in één woord onpersoonlijkheid. We kunnen de waarheid alleen leren kennen als we er onpersoonlijk naar zoeken – niet alleen voor onszelf of onze eigen bevrediging, maar in het belang van alle mensen, ten dienste van allen.

H.T.E. – Tot nu toe hebben we gehoord welke verschillende eigenschappen een chela al of niet zou kunnen bezitten; maar omdat hij die samen met andere mensen bezit, die geen chela's zijn, kunnen ze niet kenmerkend voor chelaschap worden genoemd. Wat we nodig hebben is een definitie, geen opsomming van eigenschappen.

S.E. – 'Chela' betekent in technische zin slaaf, slaaf onder leiding of ter beschikking van een goeroe of van de waarheid, zoals het hogere zelf die bepaalt. Het betekent echter niet volmaking – verre van dat. Een chela kan alle prachtige eigenschappen bezitten die hier zijn opgesomd, maar ook enkele minder fraaie die niet zijn genoemd.

We moeten onderscheid maken tussen 'chelaschap' zoals dat in het oosten wordt opgevat en het 'chelaschap' van theosofen in het westen. Er zijn strikte regels die het leven van chela's in India en Tibet beheersen en ze hebben allen een of andere goeroe of leraar die hun leven direct of indirect leidt. 'Chelaschap' onder westerse mensen, of meer in het bijzonder theosofen, is minder concreet. Zoals ik het zie betekent het zijn gedachten, aspiratie en wensen richten op een pad van geestelijk streven en overeenkomstig de leringen die we hebben ontvangen.

Het is verkeerd te denken dat chela's in alle opzichten noodzakelijk heilige mensen zijn. In feite hebben hun pogingen vooruit te komen volgens de weg van de minste weerstand, een verschillende uitwerking op hen en komt de dierlijke natuur van de mens in opstand; op dat punt moet een chela winnen of verliezen. Als we dus zien dat een vriend door onheil

wordt gekweld, laten we dan niet te snel over zijn karakter oordelen.

E.V.S. – Ik ben het eens met Eek, want ik denk dat wat iemand tot chela maakt, is *de voeten op het pad zetten*; en dat betekent niet dat men plotseling een toonbeeld van alle deugden wordt. Er is ons gezegd dat als iemand een chela wordt, hij onmiddellijk wordt geconfronteerd met alle moeilijkheden en zwakheden van zijn natuur. Daarom kunnen wij, gewone mensen, aan de hand van de moeilijkheden die iemand in zijn leven heeft, niet van elkaar beoordelen wie wel of wie niet een chela is; want iemand die de moeilijkste tijd en de grootste beproevingen het hoofd moet bieden, kan iemand zijn die ver op het pad is gevorderd. En zelfs falen betekent niet dat men zijn chelaschap moet opgeven, zolang men blijft vechten (d.w.z. op een *verstandige* manier) en zich tenminste staande houdt op het pad.

Ik ben het met Edge eens. Ik geloof niet dat iemand, die lager staat dan een leraar, kan zeggen wie een chela is; maar ik denk dat het vrij eenvoudig is te zeggen wie het niet is. Ieder die ermee te koop loopt dat hij er een is, openlijk of door een web van geheimzinnigheid om zich heen te weven, is er beslist geen; evenmin degene die anderen veroordeelt en altijd probeert aan te tonen hoeveel slechter anderen zijn dan hijzelf. Ik denk daarom dat we erachter kunnen komen door een proces van eliminatie.

G.K. – Ik denk dat het in het algemeen gesproken het kenmerk van de hiërarchie van mededogen kan worden genoemd met de edele eigenschappen die deze term inhoudt – op zijn minst aspiratie en krachtige pogingen in die richting. Het zou het stempel zijn dat de ziel in zekere zin afdrukt op hen die voor anderen en niet voor zichzelf leven, die bewust en vastbesloten zo leven. Het zou geen zichtbaar kenmerk of teken zijn en door de meerderheid niet worden gezien, al zou men misschien in ons een zekere vriendelijkheid en een sympathiek meevoelen kunnen waarnemen; maar zij die dat kenmerk dragen, en bovenal de leraren, zouden het, denk ik, duidelijk zien als een kenmerk waardoor ze zich onderscheiden.

O.T. – Een chela is iemand die wordt beheerst door iets dat groter is dan hijzelf, het meest innerlijke deel van zijn wezen, de meester; iemand met een geloof en toewijding zo onwankelbaar dat, ondanks persoonlijke tekortkomingen, deze meester zijn geest kan vervullen met een visie van

universele waarheid en hem naar de leraar kan voeren die in het bezit is van deze waarheid.

A.B.C. – Het kenmerkende waardoor de chela zich onderscheidt van andere mensen is de vlam van zuivere onpersoonlijke liefde die in zijn hart brandt. Omdat het overheersende kenmerk van de meester van mededogen de geest van goddelijke harmonie en mededogen is, wordt iemand, door zijn gelijkenis met de meester, een chela. Door deze gelijkenis wordt de discipel herkend en tot de meester aangetrokken. Het is de geestelijke verwantschap.

L.R. – Een chela is iemand die door zijn grote honger naar waarheid bereid is de prijs van zijn persoonlijke zelf te betalen om de waarheid te *worden*. Dit slaat op alle graden van chelaschap en alle deugden die daarvoor nodig zijn.

O.I.C. – Het lijkt veel gemakkelijker de eigenschappen op te noemen die een chela al dan niet moet bezitten dan te zeggen wat iemand tot chela maakt. Laat ik het volgende zeggen: Wat iemand tot chela maakt is een ondubbelzinnige band uit vrije keuze met de orde van mededogen. Als mensen onbewust chela's zijn, hebben ze die band in vorige incarnaties gesmeed. Het bezit van veel edele eigenschappen maakt iemand nog niet tot chela. Alle religies hebben heiligen en helden gehad die geen chela's waren. Chela's kunnen slechte eigenschappen hebben, zelfs heel slechte, maar omdat ze chela's zijn bevinden ze zich op de beste weg om die eigenschappen snel te boven te komen. Zij zijn chela's omdat ze zich resoluut en uit herhaalde keuze wijden aan het werk van de orde van mededogen. Door die toewijding zijn ze aangenomen chela's. Als ze bij die keuze en toewijding blijven, zullen de edele eigenschappen die een chela moet hebben in hen sneller tot ontwikkeling komen dan op elke andere manier.

F.L.G. – De vraag kan in een paar woorden worden beantwoord. Iemand die een blijvende liefde heeft voor de mensheid zal door deze liefde aan al die eigenschappen en kwaliteiten waarover we hebben gesproken uitdrukking geven: onpersoonlijk zijn, mededogen hebben, dienen, enz.

G.L.D. – Volgens mij heeft ieder die naar het chelaschap streeft een visie van de waarheid ontvangen die vanuit zijn hogere geestelijke essen-

tie is overgebracht naar zijn brein en intelligentie, en daarna wijdt hij zijn hele leven aan het zoeken naar waarheid door het onzelfzuchtig dienen van zijn leraar en de hele mensheid.

A.J.S. – Voor wie de theosofie ernstig bestudeert, komt vroeg of laat de drang alles – elk vermogen, al wat hij bezit, te wijden aan het dienen van de mensheid. Met andere woorden, hij wil het leven van een chela leven. Hij ziet dat de verdere mogelijkheden van het chelaleven heel aantrekkelijk zijn. Hij ervaart algauw dat als hij het leven leeft, hij de leer zal kennen – de diepere leringen – en met dit verlangen in zijn hart voelt hij de behoefte aan een leraar.

Wat zijn de vereisten voor iemand die het chelaleven wil leiden, iemand die een chela wil worden? Er is ons gezegd dat er naast andere drie hoofdvereisten zijn: toewijding, plichtsbetrachting en trouw – toewijding aan een ideaal die het uiterste vergt van onze geestelijke wil om het dag in dag uit vol te houden; plicht – de eigen plicht – op de juiste manier vervuld, brengt onbeschrijflijke vrede, zoals we, na te zijn verdwaald en vele wegen te zijn gegaan, tenslotte de goede weg vinden; is hij op de juiste wijze vervuld, dan behoeft er niets ongedaan te worden gemaakt; trouw brengt vertrouwen in zichzelf en anderen. Deze drie vereisten voor het chelaschap zijn onder alle volkeren beschouwd als de belangrijkste deugden. Als theosofen zijn we verplicht tegenover onszelf, tegenover anderen en in het bijzonder tegenover onze gekozen leraar deze eigenschappen in acht te nemen. Dat wordt van ons verwacht.

De leraar geeft innerlijk leven en innerlijk licht. Hij leidt de ziel van de chela in haar ontwikkeling, voorwaarts en omhoog door grotere beproevingen, grotere verantwoordelijkheden. Want de chela krijgt te maken met een versnelling van zijn karma waardoor de ervaringen van vele gewone levens misschien in zijn huidige incarnatie worden geconcentreerd. Hij ondergaat de beproevingen met vreugde omdat hij weet dat elke beproeving waar hij met succes doorheen komt betekent het wegtrekken van nog een sluier van illusie op het pad naar meesterschap.

I.L.H. – De vraag was: 'Wat is het in of aan een chela dat hem tot chela maakt?' Mag ik proberen een korte definitie te geven: Het zich geleidelijk meer en meer volledige identificeren met onpersoonlijke doeleinden voor het welzijn van de mensheid, gekoppeld aan een steeds toenemend pogen zich geschikt te maken de plichten die een dergelijk dienen met zich brengt beter te volbrengen.

W.E.S. – Uitgedrukt in de zeven beginselen van de mens en de natuur kunnen we zeggen dat de mahātma leeft in het buddhische beginsel, gewone mensen in het kāma-mānasische. Hoe meer een persoon het centrum van zijn bewustzijn verschuift naar het buddhische deel van zijn constitutie en het daar houdt, des te dichter nadert hij het mahātmaschap. De chela is iemand die heeft geleerd dat met een grotere mate van concentratie te doen dan gewone mensen.

S.Z. – Zou een chela niet iemand zijn in wie de innerlijke god tot op zekere hoogte is ontwaakt en die een leraar heeft, of hij zich daarvan bewust is of niet?

E.J.D. – Ik denk dat het antwoord van Zurek tot nu toe het beste is. Als we bedenken dat de mens de uitdrukking is van een godheid op aarde, en dat ieder goed mens en talloze christenen door aspiratie de tegenwoordigheid van deze godheid kunnen voelen – de 'Vader in het verborgene' waarover in het Nieuwe Testament wordt gesproken – dan zien we dat om rechtstreeks onderwijs en onderricht uit die bron te ontvangen er meer nodig is dan zich bewust te zijn van die goddelijke tegenwoordigheid. De mahātma's staan in verbinding met die godheid en wij, als we weten hoe we ons tot hun leerlingen moeten maken, ontvangen hun hulp om onze eigen godheid te leren vinden. Een chela is dus iemand aan wie door een meester in die kunst wordt geleerd om de godheid in hem te laten spreken.

G. de P. – Ik denk dat mijn vraag door allen die hebben gesproken prachtig is beantwoord en alles wat ik nog zou kunnen zeggen is slechts een aanvulling. Als we de antwoorden die we hebben gehoord analyseren kunnen we ze, denk ik, in twee groepen verdelen: de ene die veel waarde hecht aan wat we het leven noemen en de andere die veel waarde hecht aan wat we kennis kunnen noemen. Het is voor mij, die u allen zo goed kent, een interessante psychologische studie te zien hoe in uw antwoorden de individuele svabhāva naar voren komt. Sommigen zijn ernstige en toegewijde mensen die zoeken naar het licht langs het pad van wijsheid. Anderen, even serieus en toegewijd, zijn standvastig op weg naar de innerlijke glorie door, zoals we dit noemen, haar te beleven. Als u deze beide wegen combineert, ze tot één verenigt, waarin beide onmerkbaar in elkaar overgaan, dan heeft u denk ik niet alleen het kenmerkende en karakteristieke van alle chela's, waarvan er, zoals u zich zult herinneren,

vele graden bestaan, vanaf supergoden omlaag naar ons, maar u weet tegelijk hoe u zelf een chela moet worden, een hogere chela, een nog hogere chela.

Er zijn heel wat kenmerken en karaktertrekken als we het leven van een chela analyseren en op vele daarvan is al gewezen. Maar, weet u, als mij de vraag werd gesteld wat het in of aan een mens is dat hem tot chela maakt, dan zou ik heel lang nadenken en dan zou ik, denk ik, dit antwoord geven: Een groeiende onverschilligheid tegenover zichzelf en een toenemende belangstelling voor al wat is. Dat is het pad van moreel handelen, van ethiek, van wijsheid; dat is het leven: een mens die de belangstelling voor zichzelf volkomen heeft verloren, die er geen genoegen in schept kwaad te doen, want kwaad doen is altijd zelfzuchtig en is gericht op persoonlijke, zelfzuchtige doeleinden. Zo eenvoudig is het. Niet mijn wil, zoals de grote Syrische chela en meester zei, maar de uwe, die van zijn innerlijke god, een straal van de geest van het heelal, de wet van oneindige liefde en mededogen en harmonie en medelijden en wijsheid en vrede. Als een mens zo de belangstelling voor zichzelf verliest, neemt zijn groei geleidelijk toe. Het is een vreemde en interessante paradox. Door zich te ontwikkelen groeit zijn belangstelling in plaats van zich te beperken tot zichzelf; hij verbreekt de banden en ontplooit zich. Zijn vroegere en tegenwoordige zelf wordt oninteressant. Hij gaat op in de wereld, in de hele mensheid, het heelal en wordt die; en dat is het geheim van alle inwijdingen, van de hoogste tot de laagste. Niemand kan inderdaad een inwijding ervaren tenzij hij daar enigermate toe in staat is. Hij kan het eenvoudig niet omdat hij niet kan loskomen van zichzelf. Hij kan zich niet inlaten met andere dingen. Hij is geheel en al 'ik'. Het heelal is 'ik' en 'gij', ik en de wereld – de dualiteit. Hij kan nooit zichzelf vergeten en de ander zijn, want zijn hele begrip, zijn hele denken en voelen draait om het ik. Begrijpt u wat ik bedoel? Dat is alles. Een chela is iemand die de belangstelling voor zichzelf verliest en daarmee meer belangstelling krijgt voor anderen, voor de wereld. Er zijn daarom drie graden van training. De ervaring van eeuwen heeft aangetoond dat er drie nodig zijn: training, studie en een groeiend gebrek aan belangstelling voor zichzelf. En dan komt het vierde stadium, als men werkelijk voelt dat de belangen van alle andere mensen oneindig veel belangrijker zijn dan de eigen belangen. De grootste boeddha, de grootste leraar, de grootste man of vrouw, is degene die geen belangstelt in zichzelf en zichzelf verliest in wat we de anderen noemen. Dat is chelaschap. Het is een ommekeer van gevoelens, het

heelal omarmen en erkennen. Het 'ik' is niet langer 'ik', het is alles. Maar hoe moeilijk is het voor westerlingen te begrijpen dat we allen één en toch altijd individuen zijn.

Er zijn evenveel chela's als individuen in het heelal. Soms denk ik dat iedereen enigszins een chela is. Soms denk ik dat zelfs de grootste zondaar, zoals wij die noemen, een chela is, omdat hij leert, arme drommel! Natuurlijk is hij niet een groot chela, hij is een heel zwak en nederig, een arm, struikelend, zwak voorbeeld van de mensheid. Een echte chela is iemand die het leven leeft en de leer kent en de twee tot één verenigt en daardoor de belangstelling voor zichzelf verliest, zichzelf vergeet. Zelfvergetelheid, liefde voor anderen: als de mens dat in zijn leven eens kon navolgen, zelfs in de gewone omgang, als we eens konden beseffen hoe oninteressant het ik is en hoe ontzaglijk interessant de ander is. Dat is al wat chelaschap betekent; en de grootste mens is degene die dat het meest, het best, tot uitdrukking kan brengen. Daarom, zoals de Boeddha zei, bereiken we nirvāṇa, bereiken we het stadium van 'samma-sambuddha', als de dauwdruppel terugvloeit in de glanzende zee, als de kleine kern, het punt, het brandpunt van het ik-bewustzijn zich uitbreidt en het heelal wordt.

Ik wil er dit nog aan toevoegen: Ik heb geen geduld met hen die zich van anderen afscheiden en hun weg gaan, weg van anderen en denken dat ze heiliger zijn dan anderen. Dat is geen chelaschap. Men kan hongeren tot de beenderen door de huid steken, men kan zich branden en martelen tot het lichaam, door pijn geveld, sterft; men is dan net zomin een chela als wie ook, want al het zoeken is op zichzelf gericht en men wordt een belichaming van zelfzuchtig egoïsme. Dat is niet de manier om het chelaschap te bereiken. Chelaschap betekent een innerlijk zijn, volstrekte zelfvergetelheid in de ruimste zin, het is een innerlijke verandering en een vergeten van zichzelf; en hoe meer men dat doet hoe verder men is op het chelapad, als gevolg van een steeds verruimend bewustzijn, een toenemende wijsheid en liefde.

VEREISTEN VOOR HET CHELASCHAP – II

G. de P. – Ik zou willen weten of chelaschap iets is dat ons wordt geschonken door een levenswijze, een manier van leven, of iets dat uit onszelf opwelt als uit een onuitputtelijke bron? Of is het beide? Dit lijkt me een fundamentele vraag.

M.F. – Er is ons gezegd dat er in ieder van ons veel mogelijkheden zijn en dat we alleen door het maken van contacten deze mogelijkheden kunnen laten ontwaken. Ik denk dat chelaschap een mogelijkheid is die we allen hebben; maar ik geloof dat het contact met een grotere ziel nodig is om die mogelijkheid te realiseren.

G.L.D. – Ik denk dat chelaschap iets is dat ons tot op zekere hoogte wordt geschonken omdat steeds hogere gevoelens en stadia van bewustzijn in ons worden gewekt die ons ertoe brengen voortdurend omhoog te streven en ons tegelijk bewustmaken van onze verantwoordelijkheden voor alles om ons heen; en de daaruit voortvloeiende zelfontplooiing en verruiming van bewustzijn brengen ons veel dichter bij de goddelijke eigenschappen die in de menselijke constitutie aanwezig zijn en aan elk element van zijn natuur wordt gewerkt en alle lagere kwaliteiten komen daardoor een stadium hoger.

F.F.W. – Als militair met veel jaren ervaring moet ik denken aan een analogie die berust op de ware ethische achtergrond van het militaire leven. Aan groepen mensen wordt door ze te drillen en op de proef te stellen geleerd hun eigen denken en wil te ontwikkelen en hun lichaamskracht te vergroten om de noodzakelijke dingen gezamenlijk te doen. Voor mij is het chelapad het op een soortgelijke manier ontplooien van onszelf met hulp van degenen die zijn opgeleid om ons tot een hogere graad te ontwikkelen zodat we beter in staat zijn het grotere doel te verwezenlijken.

E.W.L. – Het lijkt mij dat het chelaleven allereerst wordt ingegeven door een wet in onszelf die doordringt tot het denken van de mens en het is of wordt bijna een levenswijze waarin we met de meester in ons in gesprek zijn of met die meester wandelen; maar er is een leraar of helper nodig, zelfs om ons naar onze eigen meester te leiden.

A.B.C. – De vraag is: Is chelaschap of het chelaleven het naar buiten brengen van wat innerlijk aanwezig is of het toevoegen van iets van buitenaf? En zoals ik het antwoord begrijp, is het beide. Omdat de mens een deel is, niet te scheiden, als het ware een straal van dit oneindige hart van het heelal, is alles innerlijk aanwezig en wacht om ontwikkeld te worden; maar er zouden eeuwen en eeuwen nodig zijn om het enkel en alleen door het proces van evolutie naar buiten te brengen. Het is een deel van de aard van dit heelal dat juist door deze onderlinge verweving en verbinding van de dingen het helpen van het lagere een taak wordt van hen die het hogere ontwikkelen. Dit is de wet van mededogen. Dit is broederschap. Dit is liefde. En daarom brengen zij die hun bewustzijn hebben ontwikkeld, zodat het een grotere liefde omvat, deze innerlijke goddelijke oneindigheid in grotere mate tot uitdrukking. Zij zijn de meesters. Het is een deel van hun leven, een uitbreiding van henzelf, dit ruimere bewustzijn te delen met hun chela's, waardoor het evolutieproces van de chela enorm wordt versneld.

Ik herinner me een brief van een van de chela's van de meesters, in de begintijd van de Theosophical Society voordat Mw. Blavatsky haar speciale groep leerlingen had, geschreven aan de leden aan de westkust van Amerika, waarin werd gezegd dat als men een meester heeft dat vele incarnaties van evolutie zou overbruggen, vele, vele incarnaties zou besparen van deze lange meedogenloze strijd, omdat een meester die al zover is gevorderd u deelgenoot maakt; men krijgt een deel van zijn bewustzijn, van zijn leven, van zijn goddelijke staat. In een van zijn brieven uit het boek *Letters from the Masters of the Wisdom*, ik geloof brief 30, zegt K.H. het volgende, wat illustreert wat ik bedoel: er was een vat gevuld met water en een ander leeg. Het ene vertegenwoordigt de meester, het andere de chela en zij zijn als het ware verbonden door een pijp en het lege vult zich. Dat is maar één voorbeeld.

Maar denk ook aan deze fundamentele stelling uit *De Geheime Leer* (1:47), dat geen enkel evoluerend wezen een evolutiestadium bereikt, behalve door inspanning en verdienste. Dit proces van chelaschap is een proces waarin de meester steeds dichter en dichter wordt genaderd, een proces van steeds meer gelijk worden aan de meester, en dus deelhebben aan zijn grenzeloos bewustzijn en mededogen.

S.E. – Chelaschap of discipelschap houdt de aanwezigheid of het bestaan van een leraar in. Het is dus duidelijk dat de zogenaamde zege-

ningen, als dat het juiste woord is, niet uit de discipel zelf voortkomen, maar ze worden hem gegeven. De wet van karma heeft de discipel nu kennelijk in een positie gebracht waarin hij in contact kwam met de leraar. Vorige levens hebben de twee bij elkaar gebracht en alleen door vroegere aspiraties wordt de discipel in een positie geplaatst om meer te leren. Om een of andere reden is het vraagstuk van discipelschap hier tijdens onze laatste bijeenkomsten vaak naar voren gekomen en ik denk dat velen van ons er daarom meer aandacht aan hebben besteed. Het is misschien mogelijk dat ons menselijke ego zich openstelt voor de invloeden van het hogere zelf, dat het de relatie tussen chela en goeroe binnen de constitutie van de persoon zelf *de facto* tot stand brengt, een relatie die overeenkomt met de uiterlijke relatie tussen een aangenomen chela en de goeroe in de in het oosten gebruikelijke zin. Het eerste kan zonder het laatste bestaan, maar het laatste kan niet bestaan zonder het eerste en pas als de twee zich verenigen is er sprake van volledig besef van chelaschap. Ik geloof dat de uiteindelijke zin of betekenis van discipelschap het verlangen is een zuiverder en geestelijker leven te leiden. Het is een intense sympathie en liefde voor zijn medemens, het verlangen iedereen gelukkig te zien in de beste betekenis van het woord – niet een geluk dat vraagt om een positie, roem enz., maar het geluk dat ontstaat wanneer verstand en ziel één zijn in de kennis van geestelijke nederigheid of geestelijke aspiraties.

F.C.C. – Ik denk dat het leven als chela eerder een geesteshouding is – een geesteshouding waarbij we iedere daad in ons leven met toewijding verrichten, vanaf de geringste tot aan wat ons het grootste, het goddelijkste toeschijnt. Het bewustzijn breidt zich uit en verbetert voortdurend in kwaliteit naarmate we meer en meer bewust toegewijd kunnen leven. Zo groeien we op natuurlijke wijze dichter naar dat hart van het heelal dat het uiteindelijke doel van het chelapad is. Als we op deze manier toegewijd op weg zijn dan brengt dat ons op de cyclische en karmische tijd tot die leraar die ons wijdere uitzichten biedt, of op ruimere horizonnen wijst, of wijst op onze struikelblokken. Deze hulp komt van buiten, maar we kunnen die hulp niet ontvangen als we die innerlijke houding van toewijding niet bezitten die de enige is die het ons mogelijk maakt de helpende hand van een leraar te aanvaarden die ons de weg wijst.

G. de P. – Het heeft me, zoals gewoonlijk, getroffen dat alle antwoorden mooi en diepzinnig zijn en blijk geven van vorderingen in de studie;

en toch geloof ik niet dat van degenen die antwoord gaven er één is die precies de bedoeling van mijn vraag heeft gevat, wat ongetwijfeld mijn eigen schuld is, omdat het moeilijk is een vraag zo in te kleden dat iedereen begrijpt wat de bedoeling is. De meeste antwoorden, mogelijk alle, schijnen aan te geven hoe men aspirant voor het chelaschap wordt en het is prachtig dat uw gedachten in die richting gaan. Maar mijn vraag vroeg om een direct antwoord op dit punt: Is chelaschap zelf een geven of een ontvangen, een uitstorten of een opnemen. Ziet u wat ik bedoel? Ik zou niet weten hoe ik een vraag zou kunnen uitzoeken die moeilijker is te beantwoorden. Ik heb hier mijn hele leven over nagedacht en ben er nog niet helemaal tevreden over zelfs maar een redelijk goed antwoord te hebben, maar ik geloof van wel en ik zal proberen u te zeggen wat volgens mij het juiste antwoord is – maar ik verzeker u dat het niet volledig is.

Ik denk dat het antwoord ligt in de woorden van de grote Syrische avatāra, die in feite hierop neerkomen: Zoek het koninkrijk van het goddelijke – het koninkrijk van God zoals het wordt genoemd – en al deze andere dingen zullen u worden geschonken. En dat betekent alles: stoffelijke dingen, verstandelijke dingen, geestelijke dingen. Waarom? Het antwoord vindt u in dat ene woord evolutie. Denk hierover na en volg me in gedachte. Een dier loopt langs een prachtige bloem. Wat betekent het voor dat dier dat het die bloem ziet? Een ogenblik later loopt een mens langs datzelfde pad, komt bij de bloem, staat stil en kijkt ernaar. Wat betekent het voor die mens? Misschien niet veel meer dan voor het dier. Maar laat iemand van een ander slag langs die weg komen, de bloem zien en in het hart ervan kijken. Wat betekent het voor hem? Niet alleen een openbaring van alles overtreffende schoonheid, maar ook een verheven gedachte. Hij *ziet* iets. Waarom? Omdat hij iets in zichzelf heeft wakker geroepen dat het dier nog niet heeft ontwikkeld en die eerste mens ook niet. De eerste mens had meer dan het dier, maar niet zoveel als de tweede.

Ziet u wat ik bedoel? Men moet worden voor men kan zijn. Men moet uit zichzelf laten stromen wat innerlijk aanwezig is, latent, vóór men de openbaring van buitenaf kan ontvangen. Als die openbaring niet uitstroomt – wonderlijke paradox – kan men het omringende heelal niet lezen en interpreteren. Men gaat voorbij zonder te zien.

Wat is genialiteit van welke soort ook? Wat is precies het inventieve vermogen dat sommige mensen hebben? Het vermogen om te zien! Het is in hen en de uiterlijke wereld is een stimulans en brengt voort wat

innerlijk al aanwezig is. Men kan niets van buiten ontvangen voordat het er innerlijk is, ontwaakt, opgewekt. Leer een kind in de moederschoot, als u kunt, de wonderen van het zonneheelal. Er is geen reactie, er is geen ontvangend vermogen. Maar wacht tot het kind is geboren en opgroeit om een mens te worden en dat wat in hem is, het verstand, naar buiten is gekomen, en dan komt begrip.

Zoek eerst het goddelijke in u, koester het, roep het op, wek het; en naarmate men dat doet, ontvangt men van buiten omdat men van binnenuit geeft. Men geeft zichzelf. Men kan niets van buiten ontvangen als er innerlijk niet iets is om te ontvangen, een ontvanger. Men gaat voorbij zonder te zien. Dat is de reden waarom de meesters hoger zijn dan wij, grotere chela's zijn dan wij, omdat ze grotere ontvangers zijn, eenvoudig omdat ze grotere gevers zijn. Men moet dat in zich hebben dat herkenning oproept vóór men kan ontvangen en herkennen.

Dat is, voorzover ik het begrijp, een goed antwoord op mijn vraag: is chelaschap een ontvangen van buitenaf of een geven van binnenuit? Het is niet het een of het ander alleen, maar beide samen – een paradox.

En eerbied voor de leraar? Er is niets dat een mens zo siert. Het is de mens met een slaafse ziel die bang is grootsheid in een ander te herkennen. Hij is niet groot genoeg. Hij is bang zichzelf volledig te geven. De kleine mens is bang vernederd, afgesnauwd te worden, hij wil niet toegeven dat de ander groter is dan hij. Iemand die werkelijk innerlijk groot is, herkent grootsheid in andere mensen en buigt zich daarvoor omdat hij zelf innerlijk een groot mens is. Hij herkent de zekerheid van zijn eigen menszijn en kan hulde, eerbied en respect betuigen omdat hij die in zich heeft. Eerbied voor een leraar is iets moois en een teken van innerlijke groei; en het is niet meer dan nauw verholen slaafsheid te denken dat u, ik, wie ook, zo verschrikkelijk onafhankelijk en superieur is vergeleken met anderen, dat hij grootsheid niet wil erkennen als hij die ziet. Hij heeft het zelf niet in zich.

Het is precies dezelfde regel die ons leert eerbied te hebben voor de schoonheid in het hart van een roos. We hebben die in ons. We zien die in de roos en brengen hulde. Schoonheid zien in de sterren, het wonder ervan, hun mysterie, hun verborgen geheimen, hun statige bewegingen in hun rondgang. Wat is heerlijker, schoner, en stemt meer tot nadenken dan te kijken naar een vlammend vuur? Wat is vuur? 'Verbranding'. Is dat niet een verhelderend antwoord! Wat is een mens? 'Vlees en beenderen'. Is dat niet een verhelderend antwoord! Maar voor mij zijn dat geen ant-

woorden. Het zijn maar domme opmerkingen. Voor mij is een mens een gedachtevoortbrenger, iemand die liefheeft, die geeft, een genie, een schepper, een kracht. Een roos is een mysterie, iets uit het onzichtbare hart van het zijn dat zich uit in een schitterende schoonheid van vorm, geur, kleur en bovenal van iets dat nog grootser is, iets dat doet denken aan dat wat achter alles ligt. Daar heeft u het geheim van chelaschap.

Onderwerpen uit *De Geheime Leer*

MISLUKKINGEN UIT VROEGERE RONDEN

Wij hebben een passage uit een brief van een Meester, die rechtstreeks betrekking heeft op deze incarnerende engelen. De brief zegt: 'Nu zijn er – en moeten er zijn – mislukkingen in de etherische rassen van de vele klassen van Dhyan-Chohans of deva's (*gevorderde entiteiten van een voorafgaand* planetair tijdperk), zoals ook onder mensen. Maar omdat de *mislukkingen* toch nog te ver zijn gevorderd en vergeestelijkt om met geweld uit het Dhyan-Chohanschap te worden teruggeworpen in de maalstroom van een nieuwe oorspronkelijke evolutie door de lagere rijken heen, gebeurt er het volgende. Waar een nieuw zonnestelsel moet worden ontwikkeld, worden deze Dhyan-Chohans meegevoerd door de binnenkomende stroom, 'vóór' de elementalen (entiteiten . . . die zich in de *toekomst* tot mensen zullen ontwikkelen), en blijven als een latente of onwerkzame geestelijke kracht in de aura van een ontstaande wereld . . . tot het menselijke evolutiestadium is bereikt . . . Dan *worden* zij een *actieve kracht* en vermengen zich met de elementalen om *geleidelijk het volledige menselijke type te ontwikkelen*.' Dat wil zeggen, om zich in de mens te ontwikkelen en hem zijn zelfbewuste denkvermogen of *manas* te schenken. – *De Geheime Leer*, 2:262vn

Verschillende lezers hebben zich het hoofd gebroken over een voetnoot, geschreven door H.P.B. in *De Geheime Leer* (2:262), waarin een brief wordt aangehaald van de meester die, tussen haakjes, is gepubliceerd in *De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnett*, blz. 95. Ik heb *De Geheime Leer* niet voor me, maar de meester zegt dat in het allervroegste deel van de planetaire en menselijke evolutie, van de evolutie van de bollen van een planeetketen, hoge geestelijke entiteiten vóór of tegelijk met de elementalenrijken naar deze aarde kwamen, in de 'atmosfeer' van het layacentrum bleven, waaruit de aardketen toen bezig was zich te formeren, en een passieve geestelijke, intellectuele leidende aura vormden; volgens dit plan legden zij, toen later de elementalen kwamen, de grondslagen van de aarde, van de lagere delen daarvan. In een veel latere periode, toen 'menselijke' voertuigen zich voldoende hadden ontwikkeld en gereed werden bevonden, traden of incarneerden deze geestelijke wezens, die de meesters om goede redenen 'mislukkingen' noemden, in deze menselijke voertuigen, en schonken deze het denkvermogen.

Vraag: Wie en wat zijn deze mislukkingen waarover de meester spreekt? Mijn toelichting heeft, denk ik, de sleutel al verschaft. Het zijn entiteiten uit de vorige ketenbelichaming of wat wij nu de maanketen

zouden noemen, die, lang vóór de maanketen het doel of einde van zijn evolutie had bereikt, de geestelijke en verstandelijke kwaliteiten of de status van nirvāṇī's, lagere jīvanmukta's, hadden bereikt, als u deze technische termen begrijpt.

Maar omdat deze mensen in de maanketen, lang voordat de maanketen zijn evolutionaire eindpunt had bereikt, zelf het vermogen hadden verkregen nirvāṇa in te gaan, gingen ze het nirvāṇa in toen de maanketen zijn manvantara had beëindigd, en bleven ze in nirvāṇa totdat voor hen het einde daarvan kwam; juist omdat ze niet voldoende sterk van geest en intellect waren om een hoger nirvāṇa in te gaan dan dat wat ze hadden bereikt, met andere woorden omdat ze geen 'pukka' of volmaakte jīvanmukta's waren, bevrijde geestelijke monaden die door de ruimten trekken, omdat ze niet die hoogste of betrekkelijk hoogste toestand hadden bereikt – noodzaakte karma hen de rol van wereldarchitecten op zich te nemen. Ze waren daarom 'mislukkingen' omdat ze dat hogere gebied in nirvāṇa niet bereikten. Voor ons zouden ze grote geestelijke genieën zijn. Maar ze waren mislukkingen in die andere hogere zin dat ze geen volledig ontwikkelde goden waren geworden. Ze hadden hun nirvāṇa beëindigd voordat de aardketen, het kind van de maanketen, ontstond; ze bleven in de eenzame ākāśische gebieden, als men ze zo wil noemen, in de gebieden van het hogere astrale licht, of liever in de anima mundi, als passieve geestelijke wezens, voordat de aardketen zich weer vormde, voordat de monade van de aarde afdaalde naar deze gebieden en de kosmische stof om zich verzamelde om onze keten te vormen. Ze bleven daar als een passieve geestelijke verstandelijke invloed of atmosfeer en leidden het werk van de andere lagere bouwers, zodat onder het toezicht van deze 'architecten' het werk door de bouwers kon worden gedaan en goed kon worden gedaan – de architecten gaven leiding aan de bouwers, ingenieurs die toezicht hielden op het werk van de arbeiders.

Wie zijn zij dan? Jīvanmukta's van een lagere graad? Ja. Mānasaputra's? Ja, zo u wilt. En ze bleven in die passieve toestand omdat voor hen de tijd nog niet was aangebroken om definitief op lagere gebieden te werken. De afstand tussen hun relatief hoge status en de grove gebieden van materiële stof was te groot. De tussenliggende stadia moesten worden opgebouwd. Ze bleven dus aanwezig als een overschaduwende groep, uit zeer velen bestaande, van grote geestelijke en intellectuele kracht, passief wat henzelf betrof, maar omdat hun aard verstandelijke en geestelijke kennis was, verspreidden ze licht, intellect, leven om zich

heen, zoals de zon op ons allen hier beneden schijnt.

Zij kwamen het eerst. Toen, bijna tegelijk, kwamen de elementalen, alle rijken van elementalen, en deze laatste begonnen te bouwen in de eerdergenoemde 'atmosfeer' die het werk van deze elementalen leidde, zoals de atmosfeer van een bekwame leider van mensen zal worden gevoeld en anderen zal leiden, ook al voelen ze nooit zijn hand – als een vluchtige aanraking, die toch sterker is dan staal in haar bindende en verenigende uitwerking. Noem het wil, eventueel geestelijke wil. Op die manier werken de goden en de halfgoden. De scheppers of voortbrengers van deze 'atmosfeer' waren mānasaputra's.

Toen kwam de tijd dat de elementalen en de lagere rijken van monaden of klassen met de bouw tot de grens van hun kunnen waren gegaan en het menselijk voertuig in het midden van het derde wortelras daardoor relatief gereed was. Het zenuwstelsel en de stoffelijke vorm zoals die toen was, zij het veel minder verfijnd en volmaakt dan deze nu zijn, waren niettemin gereed om doeltreffende dragers van het innerlijke intellectuele licht te worden. Toen zagen deze wachtende geestelijk-verstandelijke entiteiten hun kans. Sommige van hen incarneerden in die menselijke lichamen, die onmiddellijk door deze incarnerende entiteiten werden begiftigd met denkvermogen. Zij die binnentraden bestonden uit die klasse van mānasaputra's die de lichamen het eerst binnengingen en deze licht verschaften. Dat was het begin van de denkende mens. Zij waren de grootsten van het mensenras, en zijn sinds die tijd van eeuw tot eeuw gereïncarneerd als de grote genieën uit de geschiedenis van de mens, die grootse en roemrijke namen, de boeddha's, de christussen, de verbazingwekkende genieën die de geschiedenis van de vervlogen eeuwen vormden.

De tijd verstreek en andere van deze wachtende mānasaputra's, die niet waren geïncarneerd, die eerst hadden geweigerd omdat ze niet sterk genoeg waren – deze tweede groep van denkvermogen verschaffende mānasaputra's incarneerde in menselijke lichamen. En later incarneerde de laatste klasse van deze mānasaputra's. De tweede klasse van die incarnerende geesten vormde de meerderheid van de mensheid, onszelf. De derde klasse, die het langst wachtte voor ze gehoorzaamde aan de karmische wet om te incarneren, bestond uit wat nu de laagste leden van de mensheid zijn, primitieve volkeren en barbaren zoals de eilandbewoners van de Andamanen, de Bosjesmannen en sommigen van de gedegenereerde bergstammen op verschillende plaatsen op aarde.

Toen sloot de deur naar het mensenrijk omdat het laagste of onderste evolutiepunt van de vierde ronde was bereikt en gepasseerd. De dieren waren nog niet gereed om de incarnerende monaden met denkvermogen te ontvangen; ook nu zijn ze niet gereed. Zij zullen in het volgende manvantara, de volgende belichaming van onze keten, op dezelfde manier denkvermogen ontvangen.

Terugkerend tot onze eerdere gedachte, die ons tot deze fascinerende zijpaden bracht, kunnen we zeggen dat de 'mislukkingen' waarover de meester sprak, de verschillende klassen van kumāra's, of liever agnishvātta's en mānasaputra's zijn die we hebben beschreven. Deze 'mislukkingen' werden in latere tijden wat nu de grote mahātma's zijn, waaronder natuurlijk zulke verheven wezens als de boeddha's en de geestelijke en verstandelijke genieën die de geschiedenis van de mensheid hebben verlicht en waarvan de namen in elk beschaafd land bekend zijn. Veel namen van hen die in de prehistorie hebben geleefd zijn verloren gegaan, maar van enkelen van hen kennen we de namen nog.

En let wel, dit toont aan hoe dicht we nog bij het onderste punt van de neergaande boog staan, en hoeveel we hebben verloren van wat we niet alleen in andere wortelrassen maar in andere ronden hebben geleerd, geweten en ervaren. Hier staan wij, mensen, in wie het edelste licht bijna is verduisterd, zoekers naar waarheid die hongeren naar licht; en toch bevinden deze wezens zich in ons; zij zijn onszelf, streven er voortdurend naar ons te geven wat zij bezitten en wij rebellen weigeren, omdat we worden aangetrokken tot de vleespotten van de stof of de aarde; maar al worden we erdoor aangetrokken toch voelen we weerzin tegen deze lagere aantrekking, komen we in opstand en spannen we ons in. We trekken onszelf op, keren ons naar het licht telkens wanneer het hart pijn doet. Zo is ons leven. En in ieder mens bevinden zich een halfgod en een halfdier, in dezelfde behuizing; door middel van evolutie wordt deze arme mens van vlees omhooggevoerd, steeds omhoog, opdat ook hij eens het licht zal ontvangen, het gezegende licht, het glorieuze licht dat wij hebben ontvangen en zijn vergeten.

Geen wonder dat de meester over deze geestelijke wezens, die onze innerlijke delen zijn, spreekt als gevallen engelen, goden die zijn gevallen, gevallen van hun azuren zetels – dat is niet alleen maar poëzie – de zetels van intellectuele pracht, van de oude tronen, gevallen uit de gouden glorie van de zonen van het licht.

Als ik naar mijn medemensen kijk, zie ik niet langer gezichten die

soms zijn vertrokken van smart en hongeren naar licht. Maar ik zie de grote innerlijke vlam, de godheid in ieder mens, geïncarneerde goden. Het is tragisch dat wij hier in dit halfdierlijke deel van onszelf leven en eonen verspillen omdat we niet naar het hogere streven.

Nog een laatste woord. Is het niet wonderlijk zoals de natuur te werk gaat. Al hebben we de herinnering verloren aan wat ons innerlijk toekomt, aan de godmens in ons, een dwalende god, hier op aarde verzonken in de stof, en al zijn we onze eigen innerlijke goddelijke natuur vergeten, niettemin helpen we ons lagere, zojuist genoemde deel, het halfdierlijke deel in ons, zich te verheffen, zodat het eens niet langer halfdierlijk, maar echt menselijk zal zijn, *werkelijk menselijk*; en wij, het menselijke deel van ons, zullen dan weer de goden zijn geworden die we innerlijk al zijn. Denk aan de uitspraak in de christelijke schrift: Weet gij niet dat ge goden zijt en dat de geest van de Allerhoogste in u leeft?

DE INCARNATIE VAN DE HOOGSTE ZEVEN

In de oude symboliek werd altijd verondersteld dat de ZON (hoewel de geestelijke en niet de zichtbare zon werd bedoeld) de voornaamste Verlossers en Avatars uitzond. Vandaar de verbindende schakel tussen de Boeddha's, de Avatars en zoveel andere incarnaties van de hoogste ZEVEN.

– *De Geheime Leer*, 1:708

Toen H.P.B. over de 'incarnaties van de hoogste ZEVEN' sprak, bedoelde ze niet de belichaming van een van de zeven, welke dan ook, maar incarnaties of belichamingen van stralen daaruit, en dat dit de achtergrond is van de boeddhistische leer van de ware, de echte levende boeddha's van Tibet die belichamingen zijn van Avalokiteśvara of van Amitābha, die twee van de hoogste van de zeven zijn. Het betekent niet dat deze kosmische geesten, godheden, goden, volledig afdalen in een mens, maar alleen dat een straal met een bepaalde svabhāva of kenmerkende individualiteit een van deze levende boeddha's of avatāra's overschaduwt, of liever oververlicht en zich tenslotte daarin belichaamt; en dat is precies de manier waarop een ware avatāra ontstaat.

De 'hoogste van de zeven' heeft betrekking op de hoogste hiërarchie van ons eigen zonnestelsel, of liever, om heel technisch te zijn, ons eigen universele zonnestelsel – een heel technische uitdrukking. Het betekent niet alle zonnestelsels in het melkwegheelal. Het heeft een heel andere betekenis, maar dat is een ander verhaal waarop ik hier niet kan ingaan.

Om deze hoogste zeven op een andere manier te beschrijven zouden we kunnen zeggen dat zij de zeven voornaamste logoi van onze zon zijn; ofwel de zeven voornaamste planetaire rectoren of bestuurders van de zeven heilige planeten, die inderdaad zonnelogoi zijn of emanaties van onze zon, en elk van deze planetaire ketens of planeten is de woning, het huis of brandpunt – allemaal woorden die bijna hetzelfde betekenen – van één van hen. Uit de ene of de andere van deze zeven voornaamste godheden in ons zonnestelsel is de lange reeks avatāra's voortgekomen en, in een ander opzicht, alle boeddha's; zo is ook ieder mens die geestelijk bijzonder groot is, – let op dat woord 'geestelijk' – en die door de mensheid is voortgebracht, in meerdere of mindere mate een belichaming of een incarnatie, een echte incarnatie, van een straal van een van deze zeven voornaamste zonnelogoi. Jezus was er een en daarom zei hij: Ik en mijn

Vader [dat is de bron, de logos of de logos vanuit de zon zelf] zijn één.

De namen van deze logoi vindt u in de hindoegeschriften. Mochten louter namen u helpen, dan is sushumṇa er een en samnatta een ander.

Het is duidelijk dat wat de zon, de zeven stralen, betreft, achter al deze inwijdingen en achter grootsheid, wanneer die zich in de mens voordoet, de geestelijke zonne-energie staat. Vandaar het oude occulte gezegde dat ik vaak heb aangehaald, dat een van de titels van een adept, wanneer hij pas is ingewijd, was en is: 'bekleed met de zon'. U ziet nu wat het betekent. De ziel van de zon, de zonnekracht, straalt tijdelijk door hem heen en bekleedt hem met zonnepracht zodat het lichaam inderdaad straalt. Het is vervuld van glorie. Op die manier wordt de mens verheerlijkt: 'Ēlī, 'ēlī, lāmāh shabahhtānī: O God van mij, hoe verheerlijkt gij mij.

Een oud astronomisch geschrift van de hindoes, dat vaak door ons wordt geciteerd, is de *Sūrya-Siddhānta*; in het begin van dit merkwaardig diepzinnige en interessante boek staat dat het door de zon aan de grote Atlantische astronoom Asuramaya werd gedicteerd. U ziet nu wat dat betekent: niet dat de zon uit de hemel in een kamer neerdaalde en kennelijk met een menselijk brein dicteerde, maar dat de zonneglorie in deze adept het brein van de man bestuurde of verlichtte zodat dit schitterende astronomische werk een van de voortbrengselen werd van het genie van Asuramaya. U zult zich herinneren dat H.P.B. in *De Geheime Leer* vaak naar Asuramaya verwijst als een Atlantiër en dat was hij ook; maar ook van het Indo-Europese ras, want hij leefde juist toen het Atlantische ras zijn kaliyuga beëindigde en het Indo-Europese zijn krita begon, in het allereerste begin daarvan; en dit bepaalt de ouderdom van de *Sūrya-Siddhānta* op het volgende aantal jaren: 1.200.000 plus 864.000 plus – omdat we nu in het begin van kaliyuga zijn – 5000. De *Sūrya-Siddhānta* is dus 2.069.000 jaar oud. Maar waar het mij voornamelijk om gaat is dit: de *Sūrya-Siddhānta* zegt zelf dat Asuramaya de zon vereerde – wat wil zeggen dat hij zijn innerlijke natuur geestelijk en intellectueel verhief naar de solaire straal waarvan hij een incarnatie was – waarna hem door de zon, door de zonnegodheid in hem, enkele astronomische geheimen van ons zonneheelal werden bekendgemaakt. Dit resulteerde in de *Sūrya-Siddhānta*.

DE GEBOORTE VAN DE ZONEN VAN WIJSHEID

Dit derde Ras wordt soms met de verzamelnaam 'de zonen van *passieve* yoga' aangegeven, dat wil zeggen, het werd onbewust voortgebracht door het tweede Ras. Dit Ras was verstandelijk inactief en men veronderstelt dat het voortdurend was verzonken in een soort wezenloze of abstracte contemplatie, zoals wordt vereist voor de yogatoestand. Tijdens het eerste of vroege deel van het bestaan van het derde ras, toen het nog in een toestand van zuiverheid verkeerde, brachten de 'zonen van wijsheid' die, zoals wij zullen zien, in dit derde Ras incarneerden, door middel van *kriyasakti* een nageslacht voort, dat de 'zonen van ad' of 'van de vuurnevel', 'de zonen van wil en yoga', enz. wordt genoemd. Zij werden bewust voortgebracht, omdat een deel van het ras al was bezield door de goddelijke vonk van geestelijk, hoger verstand. Dit nageslacht was geen Ras. Eerst was het een 'wonderlijk Wezen', de 'Inwijder' genoemd, en na hem was het een groep halfgoddelijke en halfmenselijke wezens. Ze zijn in de archaïsche *genese* voor bepaalde doeleinden '*apart gehouden*' en men zegt dat in hen de hoogste Dhyani's zijn geïncarneerd, 'muni's en rishi's uit vroegere manvantara's' – *om* op deze aarde en tijdens deze cyclus *de kweekplaats te vormen voor toekomstige menselijke adepten.* Deze 'zonen van wil en yoga', die als het ware op onbevlekte manier zijn geboren, bleven, zo wordt verklaard, geheel afgezonderd van de rest van de mensheid.

Het zojuist genoemde 'WEZEN', dat naamloos moet blijven, is de *boom* waarvan in de volgende eeuwen al de grote *historisch* bekende wijzen en hiërofanten, zoals de rishi Kapila, Hermes, Henoch, Orpheus, enz., zich als takken hebben afgescheiden. Als objectieve *mens* is hij de geheimzinnige (voor de oningewijden: de altijd onzichtbare) en toch altijd aanwezige persoon, over wie in het oosten, vooral bij de occultisten en de beoefenaars van de heilige wetenschap, de legenden algemeen verbreid zijn. Hij verandert van vorm en blijft toch altijd dezelfde. En hij is het ook die over de *ingewijde* adepten van de hele wereld geestelijke heerschappij uitoefent. Hij is, zoals gezegd, de 'naamloze' die zoveel namen heeft en van wie toch de namen en zelfs de aard onbekend zijn. Hij is *de* 'Inwijder' en wordt het 'GROTE OFFER' genoemd. Want, zittend op de drempel van het LICHT, kijkt hij vanuit de kring van de duisternis, die hij niet zal overschrijden, in dat licht en hij zal zijn post ook niet verlaten vóór de laatste dag van deze levenscyclus. Waarom blijft de eenzame Wachter op zijn zelfgekozen post? Waarom zit hij aan de bron van de oorspronkelijke wijsheid waaruit hij niet langer drinkt, omdat hij niets heeft te leren wat hij nog niet weet – inderdaad, noch op deze aarde, noch in haar hemel? Omdat de eenzame pijnlijk voortstrompelende pelgrims op hun weg terug *naar huis* tot het laatste ogenblik er nooit zeker van zijn dat ze niet zullen verdwalen in deze onmetelijke woestijn van illusie en materie die men het aardse leven noemt. Omdat hij graag aan iedere gevangene die erin is geslaagd zich te bevrij-

den van de boeien van het vlees en de illusie, de weg zou wijzen naar dat gebied van vrijheid en licht, waaruit hij zich vrijwillig heeft verbannen. Kortom, omdat hij zich heeft opgeofferd ter wille van de mensheid, al kunnen slechts enkele uitverkorenen van het GROTE OFFER profiteren.

Onder de rechtstreekse, stille leiding van deze MAHA – (grote) – GOEROE werden alle andere minder goddelijke leraren en instructeurs van de mens vanaf het eerste ontwaken van het menselijke bewustzijn de gidsen van de vroege mensheid. Van deze 'zonen van god' kreeg de jeugdige mensheid haar eerste kennis van alle kunsten en wetenschappen, alsmede van geestelijk weten; en zij legden de eerste steen van die oude beschavingen die onze huidige generatie van onderzoekers en geleerden zo verbijsteren. – *De Geheime Leer*, 1:235-7

Deze prachtige passage in *De Geheime Leer*, die betrekking heeft op de geboorte van de zonen van wijsheid en op het wonderlijke wezen of de stille wachter, is het voorwerp van veel speculatie, woordenstrijd en zelfs misverstand geweest. Het gaat om een van de meest subtiele occulte denkbeelden: eenheid in veelheid. Ik zal proberen het toe te lichten.

Aan het hoofd één enkel halfgoddelijke mens, de hiërarch; degenen die onder hem staan zijn karmisch, geestelijk enz., zo nauw met hem verbonden dat ze voor hem als het ware zijn alter ego's zijn, zoals de organen of ledematen voor een mens. Daarom wordt er soms over gesproken als de stille wachter, of als de verheven school of het occulte lichaam, het hoogste menselijke stadium op de planeet; en dat blijft zo tot de levensgolf deze planeet verlaat om naar bol E te gaan. Natuurlijk blijven er śishṭa's achter, en het waren deze śishṭa's van de derde ronde die deze stille wachter, halfgoddelijke mens, en school werden, toen onze ronde op deze bol begon. Het is dit complex van ideeën waarop H.P.B. doelt in de passage waarnaar hier wordt verwezen.

Aan deze oorspronkelijke wonderlijke hiërarch-hiërarchie ontsprongen in een latere tijd, tijdens het derde wortelras, de eerste formeel gevormde occulte scholen voor onderricht en training, om hen die gereed waren tot het adeptschap te brengen. Dit wonderlijke wezen, dat zoals gezegd tegelijk een hiërarch van de hiërarchie is en die hiërarchie zelf; en geestelijk en verstandelijk zijn die zo nauw verenigd dat er vaak over wordt gesproken als één, zoals H.P.B. doet in deze passage uit de G.L. – deze hiërarch-hiërarchie ontstond in feite als een goddelijk verenigd lichaam of een veelvoudige eenheid in het allereerste ras van deze ronde op onze bol; en het zaad ervan bestond, zoals eerder gezegd, uit de śishṭa's van de hoogste vermenselijkte elementen in onze levensgolf die op deze

bol achterbleven toen die levensgolf tijdens de derde ronde verder trok. Toen deze śishṭa's de nieuwe binnenkomst van de levensgolf voelden die bol D tijdens deze vierde ronde naderde, verzamelden of vormden ze zich als het ware tot een eenheid, de hiërarchie die zich voorbereidde op een nieuwe groei voor henzelf die de nieuwe levensgolf met zich meebracht.

Het hele onderwerp is zeer gecompliceerd, heel mystiek en wijkt zo volkomen af van westerse ideeën, dat het in het begin moeilijk is te begrijpen. Begrijpt men het eenmaal, dan verbaast men zich erover dat het ooit verkeerd kon worden begrepen en dat het ooit onopgemerkt kon zijn gebleven.

We moeten niet vergeten dat, als we over wezens van dit type spreken, ik bedoel degenen die deze hiërarch-hiërarchie vormen, één in anderen en anderen in en met de één, de algemene naam voor al zulke wezens die slechts als een omschrijvende titel dient dhyānins is, of dhyāni-chohans. Dhyānins is misschien meer algemeen en dhyāni-chohans moet eerder worden gebruikt voor het hoofd van de chohans. Chohan betekent hoofd of heer. Deze hiërarch-hiërarchie bestaat in feite uit de allerhoogste, verst ontwikkelde, meest geestelijke mensen die tot onze levensgolf behoren, verbonden tot een eenheid en op de grens van blijvend dhyānischap, feitelijk dhyān-chohanschap, maar die, vanuit het beginsel van de boeddha's van mededogen, weigeren verder te gaan voordat de achter hen komenden, met andere woorden alle minder ontwikkelde menselijke ego's, alle hulp hebben ontvangen die door deze gevorderde wezens kan worden gegeven. Vandaar dat de hiërarchie – voorgesteld als een hiërarch, met andere woorden de hiërarchie in dit geval gezien als een eenheid door haar hiërarch – de stille wachter, het wonderlijke wezen, enz. wordt genoemd.

Het lijkt heel veel op de kosmische logos. Veel studerenden hebben zich afgevraagd waarom over de kosmische logos de ene keer wordt gesproken als een individu of een eenheid, en een andere keer als een groot lichaam van monaden verzameld tot een eenheid, een hiërarchie. Het is hetzelfde beginsel. Hetzelfde punt komt naar voren in het geval van de manu's. Gezien als eenheden zijn ze één, zoals de logos en het wonderlijke wezen in zulke gevallen als één worden beschouwd. Maar afzonderlijk gezien, met andere woorden als een vereniging of verzameling van eenheden, is het in alle drie gevallen een hiërarchie.

De gedachte kan misschien worden verduidelijkt als we aan het menselijk lichaam denken. We kunnen het beschouwen als een eenheid en

er zo over spreken. Maar nader bezien blijkt het stoffelijke lichaam te bestaan uit ontelbare menigten levensatomen, zelfs uit gewone stoffelijke moleculen en cellen; en als we het lichaam op die manier opgedeeld bekijken en zijn eenheid en samenhang als eenheid herkennen, noemen we het een hiërarchie.

HET GROTE OFFER

Herinnert u zich dat in H.P.B.'s *De Geheime Leer* (1:236), een prachtige passage voorkomt over het grote offer, zoals zij het noemt, de inwijder, hij die door evolutie die langgeleden werd voltooid, bijna de uiterste grens van kennis heeft bereikt over onze hiërarchie, onze levenssfeer; hij bevindt zich niet alleen in het hart, maar als het ware op de grens van het grotere licht, het grotere leven en de grotere wijsheid van een nog meer omvattende hiërarchie en weigert over te gaan in het licht daarachter, maar wacht om als inspirator en gids te dienen voor al die vele miljoenen na hem komende en minder vergevorderde pelgrims. Daar verblijft het grote offer met zijn zichzelf opgelegde taak; hij gaat niet verder vooruit. De goddelijke liefde in het hart van dit wonderwezen staat hem niet toe verder te gaan in de oneindige vrede voordat al die pelgrims, die met pijnlijke voeten na hem komen, omhoog en vooruit zijn gebracht naar de vrede en wijsheid die hij bezit.

Wie is deze inwijder; wie is dit grote offer? Wie is deze stille wachter? Eeuwen geleden, toen de mensheid op deze planeet tijdens deze vierde ronde nog jong was, had het denken zich nog niet belichaamd in het toen verstandelijk onbewuste vroege derde wortelras; de mens was voordien slechts in geringe mate bezield, volledig instinctief, maar nog niet verstandelijk, niet-zelfbewust zoals wij die uitdrukking begrijpen. Niettemin waren er enkelen in wie het licht van de geest helder brandde, de verstgevorderden van het mensenras die door mānasaputrische afdalingen verstandelijk waren verlicht vóór de grote meerderheid van het ras. Zij waren zelfs in het begin van het derde wortelras volledig zelfbewuste, verstandelijke en geestelijke mensen; en alle overige leden van de mensheid waren als het ware verzonken in een droomwereld van niet-verstandelijke activiteit, wat veel weg heeft van de ziel van een klein kind dat, naarmate het opgroeit tot volwassene, langzamerhand het verstand ontwikkelt, wat nu nog niet het geval is. Als klein kind is het niet verstandelijk ontwikkeld, het bevindt zich in een droomwereld, is lichamelijk vol activiteit, psychisch in bepaald opzicht heel gevoelig en volledig instinctief. Het denken heeft zich nog niet gemanifesteerd, het begint pas. En zo was het met de meerderheid van de mensheid in het begin van het derde wortelras. Het waren natuurlijk wel volwassenen. Ik denk niet aan kleine kinderen

als ik hier het beeld van *een* klein kind gebruik. Het waren volwassenen; maar wat het verstand betreft waren ze geestelijk en intellectueel als kleine kinderen. Ze dachten nog niet. De problemen van wetenschap, van filosofie en religie bijvoorbeeld, en zelfs van politiek en literatuur, alle grote dingen, alle grote gedachten die het denken van de mens van nu vervullen, bestaan voor kleine kinderen nog niet.

Zo was het ook in dit vroege derde wortelras; maar deze weinigen, in wie het licht van het intellect al was begonnen te branden, vormden een groep, een verbond, een broederschap van menselijke gidsen. Maar er was meer nodig, iets uit een nog hogere sfeer ter wille van de volledige veiligheid van de hele mensheid, de volledige veiligheid van die weinige zielen en van die grote meerderheid van nog niet verstandelijke mensen. Daarom overlegden deze weinigen, keerden ze zich in zichzelf, zochten ze het innerlijke licht. Hoe moet dit mysterie onder woorden worden gebracht? Door hun wils- en verbeeldingskracht te verenigen, maakten deze etherische wezens, door middel van kriyāśakti, geestelijke wils- en verbeeldingskracht, contact met de wachtende, karmisch wachtende, voor deze bol bestemde godheid, en verschaften ze het stoffelijk voertuig voor de belichaming van deze wachtende godheid, een echte avatāra van een bepaald type. Deze betrekkelijk kleine groep mensen, in wie de vlam en het licht van het denken al helder brandde, verschafte of schiep zo u wilt, gezamenlijk door middel van kriyāśakti, door hun levenskracht en hun wil en hun verbeeldingskracht, het voertuig. En zie, de schakel met de wachtende dhyāni-chohan was gevormd en een zichtbaar feit geworden!

Eerst was het een wonderwezen, een god die hun hoofd en leider werd, hun inspirator en gids; door onderricht, inspiratie en magie zo u wilt, bereidde hij de weg voor de algemene mānasaputrische neerdaling in de onbewuste menselijke voertuigen van de menigten van evolutionair achtergebleven mensen. En daarna, betrekkelijk kort daarna, bracht dit wonderlijke wezen, die dus de inwijder werd, bijgestaan door die anderen in wie de vlam van het denken zo helder brandde, soortgelijke afdalingen tot stand, en zij met hun grote geestelijke vermogens werden de zonen van wil en yoga genoemd. Bedenk eens wat dat betekent: de zonen van wils- en verbeeldingskracht, die door middel van kriyāśakti lichamen hadden ontvangen om de hemelse invloed tot uitdrukking te brengen; en daarin lag de kiem voor alle volgende openbaringen voor de mens. Deze groep werd de eerste mysterieschool. Ze bestaat nog steeds; en dit wezen,

de inwijder, is de hoogste chef van alle ware occultisten in alle eeuwen. Hij is in ieder land bekend. In ieder land op aarde en in alle tijden heeft men in verwondering en fluisterend over hem gesproken. Bekend onder talrijke namen, verandert hij van tijd tot tijd van vorm wanneer de evolutie dat vereist. Dit wonderlijke wezen is nog steeds onze hoogste chef.

Ik denk dat ik genoeg heb gezegd. De hoofdpunten zijn de volgende: het wonderlijke wezen kreeg een objectief bestaan op deze bol D, onze aarde, door middel van kriyāśakti, met behulp van de eerste leden van het derde wortelras, die werden gemānasaputriseerd als gevolg van hun eigen goede karma en hun gevorderde evolutie, met andere woorden in wie het licht van het intellect en het denken het eerst verscheen. Het lichaam of voertuig werd voor dit wezen geschapen door kriyāśakti. Eerst was het dit ene wezen; toen verschenen andere zonen van wil en yoga; en deze groep bestaat nu nog en blijft bestaan tot het einde der tijden voorzover het om onze aarde gaat. Ze blijft hier wanneer de levensgolf naar de volgende bol overgaat, ze leidt deze en inspireert de śishṭa's, met andere woorden de uitverkorenen van de mensheid die op deze bol achterblijven wanneer de algemene golf van de mensheid naar de volgende bol overgaat. Zo achtergebleven en geleid door deze loge van licht, van de zonen van licht, van de zonen van wil en yoga, vormen ze het begin van de toekomstige mensheid op deze bol, wanneer de levensgolf zijn gang langs de bollen heeft voltooid en opnieuw op onze bol verschijnt. Deze śishṭa's, geleid door de zonen van wil en yoga, verschaffen in het begin de lichamen; en als de rivier eenmaal begint te stromen, wordt die geleid en eindigt het werk van magie.

Het is een prachtig gebeuren; het is bekend in elk groot religieus en filosofisch stelsel in de hele wereld en in alle tijden, zij het in verschillende vormen, en er is op gezinspeeld, maar het is nooit volledig verklaard voordat de Theosophical Society werd gesticht.

Tot slot: daar zit het grote offer, dit offer van zichzelf aan zichzelf, voor de mensheid en feitelijk voor al wat leeft. Het hele verhaal van het offer van Jezus in het christelijke Nieuwe Testament is een verminkte allegorie ontleend aan dit ene feit. Als het mensenras dit inziet, als het zijn onbetekenende verstandelijke trots opgeeft en de feiten in de natuur en het menselijk bewustijn erkent, zal het leiding ontvangen voorzover elk individu daarvoor ontvankelijk is. Natuurlijk zal ieder mens, die in zijn domme blindheid de ogen sluit, die spot en zich afwendt, oogsten wat hij voor zichzelf zaait. Want al valt de regen op rechtvaardigen en onrecht-

vaardigen, of al beschijnt het stralende zonlicht zowel de goeden als de slechten, toch dringt noch de regen, noch het zonlicht binnen op plaatsen waar het niet wordt gewenst. Deze zegeningen zijn voor hen die weten wat regen en zonlicht betekenen. En dat geldt ook voor de mysteriën. Denk aan het oude christelijke gezegde: Laten diegenen van u die oren hebben om te horen, horen en laten diegenen van u die ogen hebben om te zien, zien. Zij die niet willen horen en niet willen zien kunnen het alleen zichzelf verwijten.

SFEREN VAN VERWACHTING

De catechismus (Toelichtingen) zegt: -

. . . '*In de vormen die door de Lha's* (pitri's) *worden geprojecteerd, dalen de twee letters (*de monade, ook 'de dubbele draak' genoemd) *af uit de sferen van verwachting.** *Maar zij zijn als een dak zonder muren en zonder zuilen om op te rusten*' . . .

– *De Geheime Leer*, 2:61

*De tussenliggende sferen waarin – zoals men zegt – de monaden die nirvāṇa niet hebben bereikt, in de tijd tussen de manvantara's in onbewuste werkeloosheid sluimeren.

Deze sferen van verwachting, aan het begin van pralaya of de grote periode van kosmische rust, waarin alles weer is opgelost in de uiteindelijke elementen, zijn, zoals H.P.B. verklaart, die sferen waarin de evoluerende monaden, die in het net afgesloten manvantara of de periode van kosmische manifestatie nog niet nirvāṇa, of de toestand van volledige vereenzelviging met de kosmische geest hadden bereikt, opstijgen of afdalen. Er is mij gevraagd uit te leggen wat deze sferen van verwachting zijn. Het viel me op dat de voetnoot van H.P.B. volkomen duidelijk is en ik neem aan dat de vraagsteller wat meer toelichting wenst.

Evoluerende entiteiten, evoluerende monaden, zijn te verdelen in op zijn minst tien en zelfs twaalf klassen. Deze verschillen van klasse betekenen in feite verschillen in evolutionaire ontplooiing, in emanatie. De laagste klasse van monaden zijn degenen die zich het minst hebben ontplooid. De hoogste zijn degenen die zich het verst hebben ontwikkeld, of ontplooid, of zich het meest tot uitdrukking hebben gebracht. En dan zijn er nog alle tussenliggende monaden. Op de levensladder zijn de verschillende sporten of de verschillende treden of stadia, in opgaande lijn, een voor een als het ware bezet door een klasse of groep monaden die één kosmisch stadium hoger staat dan die vlak daaronder, en één kosmische trede lager dan de klasse vlak daarboven.

Van deze tien of twaalf families van evoluerende monaden hebben sommige, aan het einde van een kosmisch manvantara of periode van kosmische manifestatie het gevorderde stadium bereikt van innerlijke groei, of ontvouwing of emanatie van wat innerlijk besloten ligt, en zijn gereed voor nirvāṇa en gaan dit binnen. Alle andere die deze nirvāṇische toestand, die in een ander opzicht dharmakāya wordt genoemd, niet hebben

bereikt en nirvāṇa niet binnengaan, blijven achter in verscheidene tussenliggende toestanden van bewustzijn, die veel lager zijn dan nirvāṇa, maar onderling verschillen naar gelang van de verschillende graden van de evoluerende monaden waarover zojuist werd gesproken; en al deze laatstgenoemde toestanden of fasen worden sferen van verwachting, sferen van afwachting genoemd, omdat de monaden in deze toestanden van bewustzijn lager dan nirvāṇa als het ware in afwachting zijn van het volgende grote kosmische manvantara, dat hen de kans geeft op te klimmen naar de toestand waarheen deze anderen, hoger dan zij, op weg zijn of die ze al hebben bereikt. Daarom heten deze stadia sferen van verwachting.

Deze uitdrukking kan ook op een lager niveau worden gebruikt. Neem het geval van ons mensen die, omdat we ons geestelijk en verstandelijk nog niet voldoende hebben ontwikkeld, niet de kans krijgen nirvāṇa in te gaan als we sterven; niettemin gaan we devachan binnen, een toestand die past bij onze respectievelijke geestelijke toestand of toestand van bewustzijn; en in devachan bevinden we ons in een sfeer of toestand van verwachting, afwachting. In het volgende leven ontwikkelen we ons iets meer. Tenslotte zullen we nirvāṇa bereiken.

Dat zijn dus de sferen van verwachting: toestanden van bewustzijn. Het maakt niet uit waar ze zich bevinden; ze kunnen overal in de melkweg zijn. Het belangrijkste is de toestand van het bewustzijn in zo'n sfeer. Iedere entiteit die zich dus in een sfeer of toestand van verwachting bevindt, behoort tot de klasse waarover H.P.B. sprak.

Laat me een voorbeeld geven uit een nog lagere graad dan mensen. De monaden die nu in dierenlichamen werken, bevinden zich in sferen van verwachting waarin ze wachten, ernaar uitzien om het mensenrijk binnen te gaan. Hoe verder ontwikkeld, geëmaneerd, ontplooid, tot uitdrukking gekomen deze diermonaden, zoals wij ze noemen, zijn – want het zijn niet anders dan monaden in die toestand – des te meer bevinden zij zich, ten opzichte van ons, in deze sferen van verwachting. Met de plantenwereld is het net zo: de verschillende monaden die nu door de plantenwereld gaan bevinden zich ten opzichte van de dieren in sferen van verwachting, enz.

ASURA'S EN SURA'S

Het gaat hier om twee belangrijke punten: (*a*) oorspronkelijk worden in de *Rig Veda* de 'Asura's' voorgesteld als *geestelijke*, *goddelijke wezens*; hun etymologie wordt afgeleid van *asu* (adem), de 'adem van god', en zij betekenen hetzelfde als de hoogste geest of de *Ahura* van de Zoroastriërs. Pas later laat men ze voor theologische en dogmatische doeleinden uit Brāhma's dij tevoorschijn komen, en begon men hun naam af te leiden van de ontkennende letter *a*, en *sura*, god (zonnegodheden), dus *niet-een-god*, en werden zij de vijanden van de goden . . .

– *De Geheime Leer*, 2:63-4

In H.P.B.'s *De Geheime Leer* vindt men herhaaldelijk vermeldingen van namen of liever klassen van bepaalde wezens, entiteiten, zoals de sura's, de asura's, de maruts, enz., die heel verwarrend zijn voor de vele, vele honderden die haar toegewijd bestuderen, en mij is vaak gevraagd of ik niet zou willen proberen enig licht te werpen op wat de aard is van deze wezens, deze sura's en asura's en maruts.

Is het u ooit opgevallen – dat moet wel, want het blijkt uit bijna elke bladzijde van haar grootste werk, *De Geheime Leer* – dat H.P.B. een schat aan illustratief materiaal bijeenbracht uit al de verschillende religies en filosofieën van de wereld, om de universaliteit van onze godswijsheid aan te tonen? Daarvoor moest ze gebruikmaken van de technische termen die in deze verschillende filosofieën en religies worden gebruikt. Zo werden aan het brahmanisme de sura's, asura's en maruts ontleend. Vanuit het boeddhisme, en dan ging het om precies hetzelfde, sprak ze over dhyānichohans; of weer uit het brahmanisme, over kumāra's, agnishvātta's. Al deze namen hebben feitelijk op dezelfde wezens betrekking; maar wat zijn de verschillen tussen sura's en asura's en maruts, en tussen kumāra's en agnishvātta's? Deze: als een monade aan het begin staat van zijn evolutionaire weg in het kosmische manvantara, is de technische naam die eraan wordt gegeven kumāra, een Sanskrietwoord dat [jongen, zoon, prins betekent en waarvan de vrouwelijke vorm kumārī] maagd betekent. Ze is maagdelijk in het nieuwe manvantara. Ze heeft daarin geen zonde begaan; ze is reine, zuivere monadische essentie. Wanneer zo'n kumāra, aan het einde van een kosmisch manvantara, of van twee of drie, naar gelang van zijn vermogen tot evolutie, uit zichzelf tevoorschijn heeft gebracht wat in hem aanwezig was, het laagste punt van de grote ontwik-

kelingsgang van het leven heeft bereikt en omhooggaat langs de opgaande boog, naar de top daarvan, dan is deze zelfde kumāra een agnishvātta omdat hij dan het verstand, het intellect volledig uit zichzelf tevoorschijn heeft gebracht en ervaring heeft opgedaan. Maar beide zijn monaden, of liever het betreft hetzelfde wezen: een monade die als een kumāra begint of zoals ik vaak heb gezegd als een niet-zelfbewuste godsvonk en eindigt als een agnishvātta, 'gelouterd door het vuur', wat de betekenis is van het woord agnishvātta, het vuur van de geest en van ervaring.

Een sura is een kumāra – een god. Op grond van hun grote reinheid, maagdelijkheid in iedere betekenis van het woord, worden ze in de hindoemythologie goden genoemd. Feitelijk zijn het monaden in een zo zuivere, maar nog onontwikkelde toestand, een ongeëvolueerde toestand, dat ze als het ware worden meegevoerd in de evolutionaire rivieren van het leven. Als deze sura of kumāra een agnishvātta is geworden is hij een asura. En de hindoemythologie of liever de brahmaanse theologie, zegt – in dezelfde geest die men in de christelijke theologie vindt – en ik gebruik nu christelijke taal – 'Hij heeft gegeten van de boom des levens, van de boom van kennis van goed en kwaad, en is niet langer maagdelijk en rein.' Dat is de christelijke, theologische verklaring. Maar als we deze dogmatische theologieën van de religies opzijzetten, wat zijn dan de werkelijke feiten? Dat een kumāra – de sura, de monade, wat hetzelfde is – van een niet-zelfbewuste godsvonk, door lijden en ervaring in de lagere gebieden van de stof, in de verschillende sferen, een agnishvātta is geworden. Hij heeft geproefd van het vuur en is een zelfbewuste god, een asura geworden.

Asura komt van het woord *asu*, waarvan de betekenis in het Sanskriet in essentie 'ademen' is. U vindt het ook in andere talen. De werkwoordswortel *as* in het Sanskriet betekent 'zijn', en vertegenwoordigt in wezen dezelfde gedachte. De asura's zijn dus niet alleen maar onzelfbewuste godsvonken, die onzelfbewust door de eeuwen heen worden meegevoerd op de rivieren van het leven. Het zijn wezens die zelfbewustzijn hebben verkregen; of, om een boeddhistische term te gebruiken die hetzelfde betekent, het zijn hemelse dhyāni's, hemelse bodhisattva's, hemelse boeddha's geworden.

Wat zijn de maruts? Zij zijn een klasse van agnishvātta's, asura's. Als men dus in *De Geheime Leer*, waarin vaak de brahmaanse theologie wordt geciteerd, leest dat de sura's en de asura's dikwijls samen in een strijd zijn gewikkeld, is dat een heel interessant feit, niet alleen hier in de menselijke

evolutiegeschiedenis, maar ook in de kosmische geschiedenis. Dezelfde gedachte ligt achter de vroegchristelijke legenden over de strijd in de hemel tussen de geesten van het licht en de geesten van de duisternis. En in de theologie van de Middeleeuwen is natuurlijk alles wat zelfstandig denkt een asura, een geest van de duisternis. Begrijpt u dat? Daarom worden ze demonen of geesten van de duisternis genoemd. Dit is de kern van de christelijke legenden over de zogenaamde 'gevallen engelen'; een neerdaling van alle monaden die wat intellectuele en geestelijke groei betreft zelfbewuste vrijheid hebben verkregen en onze gelijken zijn geworden: 'elohīm.

In de Hebreeuwse bijbel staat zoals u weet: 'Gij zult niet eten van de boom van kennis van goed en kwaad, want als ge daarvan eet wordt ge aan ons gelijk.' Maar dat is nu juist het doel van de evolutie! Dat de monaden overgaan van de toestand van niet-zelfbewuste godsvonken in die van zelfbewuste, volledig ontwikkelde goden, die hun goddelijke aard kennen en zelfbewust deelnemen aan het kosmische werk. Dat zijn de asura's, de maruts, de agnishvātta's. Maar de dogmatische priesters – ik bedoel niet de ingewijden maar de dogmatische priesters van de theologie – kozen er natuurlijk altijd voor het denkvermogen onder de duim te houden; maar het is juist de redding van de mens. Het is waar dat het denkvermogen de mens vaak doet dwalen en tot ernstige fouten aanzet, waarvoor hij met zijn hartenbloed zal moeten boeten – zoals ge zaait zult ge oogsten – maar het doel ervan is verlichting, ervaring, medelijden en mededogen. Geen mensenhart heeft ooit met begrijpend mededogen geklopt voor het lijden van een ander, zonder zelf ooit te hebben geleden. Lijden is nodig om te kunnen meeleven met anderen die lijden – het louterende vuur van leed en pijn; en dat komt met het voortschrijden van de evolutie van het menselijke denken, waarvan zijn ethische, zijn morele instinct onderdeel is. Als het voor ons mensen mogelijk was, zoals voor de goden, een sura, een kumāra te zien, dan zouden we een sterachtig, schitterend wezen waarnemen, smetteloos zuiver, stralend met het licht van de eeuwigheid, kleurloos, van volmaakte schoonheid – maar kijk eens in zijn ogen, de ziel ontbreekt! Dit is de kern van de oude Europese legende dat de waternimf of de salamander, enz., een ziel moet verwerven voor hij kan worden gered. Dat is volkomen juist! Het verwerven van de ziel is het verhaal van de kumāra die door in vele levens ervaring op te doen de menselijke ziel opbouwt om bewust te leren begrijpen wat het leven en de natuur betekenen en om dan als een goddelijke ziel tevoorschijn te komen.

Aan de andere kant zou men zien dat de agnishvātta even schoon, even glorieus is, stralend met het licht van de eeuwigheid; maar in zijn ogen zou men de grote rijkdom van de opgedane ervaringen en van oneindig mededogen waarnemen, dingen die in de kumāra slechts latent zijn. De kumāra is een godsvonk die niet-zelfbewust is. De agnishvātta is er een die een zelfbewuste god is geworden.

DE ZEVEN EMBRYONALE MENSHEDEN

. . . de Geheime Leer leert . . . de gelijktijdige evolutie van zeven mensengroepen op zeven verschillende delen van onze aardbol . . .

– *De Geheime Leer*, 2:1

Mij is gevraagd iets te zeggen over de uitspraak van H.P.B. in het tweede deel van *De Geheime Leer*, dat de 'vaders' of pitri's in het begin van de evolutie van de mens op deze bol D in de vierde ronde deze evolutie in zeven verschillende geografische gebieden tegelijk begonnen.

De uitspraak heeft betrekking op het feit dat de menselijke evolutie op deze bol D in deze vierde ronde begon met het gelijktijdig verschijnen, in zeven verschillende delen van het land rond de noordpool, van zeven embryonale 'mensheden', wat wil zeggen het verschijnen van de zeven klassen van barhishads of maanpitri's. Zoals hieruit onmiddellijk blijkt, verkondigt de esoterische leer een polygenetische en niet een monogenetische oorsprong van de mensheid.

Uit deze oorspronkelijke zeven astrale embryonale mensheden, die het begin vormden van het eerste wortelras op deze bol in deze ronde ontstonden alle latere mensenrassen. Deze zeven oorspronkelijke, astrale mensheden bevonden zich, of hadden hun geografisch gebied, op wat H.P.B. het heilige onvergankelijke land noemt, het eerste continent dat de noordpool omringt en omvat en zich, als de bloembladen van een lotus, iets zuidwaarts van de pool uitstrekt in zeven verschillende geografische richtingen, of 'zones' zoals H.P.B. ze noemt.

De Geheime Leer zegt niet dat de mensheid ontstond uit een enkel paar, dat is uit een Adam en een Eva, om de exoterische taal van het Hebreeuwse boek Genesis te gebruiken. Dit Hebreeuwse verhaal zelf heeft geen betrekking op één man, 'Adam' genaamd en één vrouw, 'Eva' genaamd, oorspronkelijk een rib uit Adams lichaam, maar is een algemene manier om over de vroege mensheid te spreken; het heeft eigenlijk ook geen betrekking op wat we het eerste wortelras noemen, maar op het midden van het derde wortelras op deze bol in deze ronde. Het vermelden van de 'rib' slaat op de scheiding van de tweeslachtige mensheid van die periode in een geslachtelijke mensheid; en het woord 'rib' is een onjuiste vertaling van het Hebreeuwse woord, dat feitelijk betekent een 'zijde' of een 'deel'. Dit Hebreeuwse verhaal doet denken aan een van de

mystieke en halfhistorische verhalen die Plato vermeldt in zijn *Gastmaal*, waarin de grote Griekse filosoof sprak over de mensheid uit de tijd waar hij het over had als een bolvormig wezen, sterk en machtig, maar met een verdorven temperament en ambitie; om hun zonden te beteugelen en hun kracht te verminderen sneed Zeus deze bolvormige wezens in tweeën, ongeveer zoals men een ei met een haar verdeelt.

Om naar de vraag terug te keren, u moet bedenken dat er, strikt genomen, tien klassen pitri's zijn, drie arūpa of betrekkelijk vormloze, de agnishvātta- of kumāra-klasse, die we zonnegeesten of -wezens kunnen noemen; en de andere zeven, de rūpa, of vormhebbenden, die in feite de maanpitri's waren. De hoogste drie van deze zeven klassen waren ook betrekkelijk arūpa en vier waren duidelijk rūpa. Het zijn deze laatste, de maanpitri's, die naar deze bol kwamen vanaf de voorafgaande bol C van onze planeetketen, en – toen de tijd voor de evolutie van de mens op deze bol begon – op de noordpool verschenen in zeven soorten of klassen, waar ze de śishṭa's wekten van de mensheden die op bol D waren achtergebleven toen de voorgaande ronde, eeuwen en eeuwen daarvoor, eindigde.

Ik zou over deze zeven astrale mensheden niet als zeven 'rassen' willen spreken, zoals de vraagsteller doet, want dit woord 'rassen' is in dit geval wat verwarrend. Ik zou ze liever de zeven embryonale astrale *mensheden* noemen; elk van deze zeven mensheden is het product van een van de zeven klassen van de maanpitri's. Het waren in het bijzonder de vier laagste klassen van de zeven maanpitri's die aan deze oorspronkelijke mensheden hun stoffelijke vorm gaven.

Dat was dus het begin van het drama van de huidige evolutie van de mens op deze vierde bol D in deze vierde ronde. Vanaf die tijd begonnen de zeven embryonale astrale mensheden hun evolutionaire ontwikkeling als het eerste wortelras en ze gingen daarmee door, elk in zijn eigen gebied, tot het tijd werd voor het verschijnen van het tweede wortelras. Toen de tijd voor het tweede wortelras aanbrak, hadden de zeven oorspronkelijke embryonale astrale mensheden zich vermengd en waren ze als afzonderlijke individuele 'mensheden' verdwenen. Het eerste wortelras ging op in het tweede wortelras – *werd* het tweede wortelras. Zelfs toen al, dat is in de tijd van het eerste wortelras, en onder de zeven astrale embryonale 'mensheden' van die begintijd, waren er zeven graden – of verschenen er zeven verschillen – wat evolutionaire ontwikkeling betreft, vanaf de laagste 'mensheid' omhoog naar de hoogste of zevende 'mens-

heid'; en deze zevende of hoogste vertoonde toen al het begin van de zelfbewuste en denkende mens.

We moeten niet vergeten dat toen deze zeven embryonale astrale 'mensheden' voor het eerst verschenen, ze veel etherischer waren dan deze bol D waarop ze verschenen, al was die bol toen aanzienlijk etherischer dan hij nu is. Bedenk ook dat, met uitzondering van de betrekkelijk weinigen waarvan hierboven sprake was en die een zekere mate van zelfbewustzijn hadden bereikt omdat ze tot de hoogste klasse van maanpitri's behoorden, de grote meerderheid van deze eerste zeven astrale mensheden niet-zelfbewust was en dus 'verstandeloos' zoals H.P.B. zei. Het waren inderdaad de astrale 'schaduwen', dat zijn de min of meer verharde astrale lichamen die door de maanpitri's waren geprojecteerd: embryonale mensen, maar 'verstandeloze' mensen, ongeveer zoals een kind verstandeloos is als het pas is geboren; de analogie is hier natuurlijk niet zo sterk, maar wel suggestief. Het kind is 'verstandeloos'; zijn vlees is heel teer en zacht; zijn beenderen zijn nog niet echt verhard; en omdat het verstandeloos is, leeft het mentaal en psychisch in een droomwereld. Zo was het ook met deze zeven embryonale astrale mensheden.

Tenslotte dit. De zeven embryonale astrale mensheden waren feitelijk de astrale lichamen van de zeven klassen van maanpitri's; elke klasse verscheen op, of werd karmisch aangetrokken tot haar eigen geografische gebied. Ze waren verstandeloos, beenderloos, huidloos en hadden geen inwendige organen zoals wij dat woord nu begrijpen en ze waren in een toestand van bewustzijn die alleen kan worden vergeleken met die van een zware dagdroom; zij hadden daarom ook geen moreel besef en zij kenden dus ook geen zonde omdat er geen zonden werden begaan: er was geen denkvermogen om zich zonden voor te stellen en ze te begaan. Ze waren moreel even onverantwoordelijk als een pasgeboren kind. Denk er echter wel aan dat het de laagste vier klassen van maanpitri's waren die, door hun eigen astrale 'schaduwen' of lichamen te projecteren, de toen stoffelijke śarīra's van deze vroegste mensheden vormden.

MĀNASAPUTRA'S, MAANPITRI'S, DIERLIJKE MONADEN, ENZ.

Men heeft mij een vraag gesteld die, denk ik, heel zware kost zal betekenen voor wie pas de theosofie bestudeert, maar zij die dat al wat langer doen zullen het begrijpen. Het is de vraag wie de mānasaputra's zijn, wie de agnishvātta's, wie de maanpitri's of barhishads zoals ze soms worden genoemd, en wat precies het verschil is tussen de dierlijke ziel in de mens en de dierlijke ziel in een dier. Ik dacht dat ik die onderwerpen een keer of twee, drie had behandeld, maar kennelijk is dat niet zo! Toen ik erover nadacht hoe ik mijn gedachten, dingen die ik heb geleerd, duidelijker kan maken voor mijn broeders hier, wees iemand mij op een alinea uit H.P.B.'s schitterende *De Geheime Leer* (2:87) en dacht ik: Voor ik ga zeggen wat ik te zeggen heb, lees ik deze passage.

> Het menselijke *ego* is noch atman noch buddhi, maar het hogere *manas* . . .
>
> Omdat dus de hogere 'pitri's of Dhyani's' geen aandeel hadden in zijn stoffelijke schepping, wordt de oorspronkelijke mens, voortgekomen uit de lichamen van zijn *geestelijk vuurloze* voorouders, beschreven als luchtvormig, zonder vastheid en VERSTANDELOOS. Hij had geen middenbeginsel om te dienen als schakel tussen het *hoogste* en het *laagste*, de geestelijke mens en het stoffelijke brein, want hij miste *manas*. De monaden die in deze *lege* SCHILLEN incarneerden, bleven even onbewust als toen zij van hun vroegere onvolledige vormen en voertuigen waren gescheiden. Er is in een *zuivere* geest op ons gebied geen vermogen tot scheppen en geen zelfbewustzijn, tenzij zijn al te homogene, volmaakte – want goddelijke – natuur om zo te zeggen wordt vermengd met en versterkt door een al gedifferentieerde essentie.

En dan op blz. 88:

> Tussen de mens en het dier – waarvan de monaden (of jiva's) in principe identiek zijn – ligt de onoverbrugbare kloof van verstandelijkheid en zelfbewustzijn. Wat is de menselijke geest in zijn hogere aspect, waar komt hij vandaan, als hij geen deel is van de essentie – en in sommige zeldzame gevallen van incarnatie, de *essentie zelf* – van een hoger wezen: een wezen van een hoger en goddelijk gebied?

De maanpitri's of barhishads, om de hindoenaam te gebruiken waarmee ze soms worden aangeduid, waren die wezens die op de maan, toen wij daar allen waren en het een levende planeet was, de dierlijke monaden van de maanmensen waren; en de agnishvātta-pitri's, de zonnepitri's omdat ze onder de rechtstreekse leidende inspiratie van de zon stonden,

maar toch ook lunair waren omdat ze van de maan kwamen, waren de denkende, verstandelijke mensen op de maanketen. Maar toen ze het hoogtepunt van hun geestelijke en intellectuele evolutie op de maan hadden bereikt, aan het einde van de zevende ronde van de maan, verlieten ze haar, niet langer als mensen, maar als mānasaputra's, zonen van het denkvermogen, zuiver verstandelijke dhyāni's, verstandelijke en denkende geesten; en zij waren het die de mānasaputra's werden of waren die de mensheid op deze keten inspireerden, dat wil zeggen op deze aarde, tijdens wat we het derde wortelras noemen. We zijn nu in het vijfde wortelras.

En wie waren de wezens die zij inspireerden, afwisselend barhishads of maanpitri's genoemd? Pitri's is een Sanskrietwoord dat vaders of voorvaders betekent. Wie waren zij die door deze mānasaputra's, of de mensen die mens waren op de maan, werden geïnspireerd – wie waren deze maanpitri's, deze verstandeloze wezens, onbewust in verstandelijk opzicht, maar die toch zuiver menselijk en beslist niet dierlijk waren en tot het mensenrijk behoorden? Deze maanpitri's waren die dierlijke monaden van de mensen op de maan die de menselijke staat hadden bereikt aan het einde van de laatste ronde van de maan. De menselijke staat bereiken betekent slechts: de allerlaagste rangen van het mensenrijk te zijn binnengegaan. De maanpitri's waren dus, bij hun verschijnen op onze bol, de dierlijke monaden in de menselijke constitutie van hen die mensen waren op de maan; en die denkende, verstandelijke mensen op de maan bereikten aan het einde van de zevende ronde van de maan, de toen hoogst bereikbare evolutie, het punt van de dhyāni's, de mānasaputra's, en werden hier op deze aarde onze mānasaputra's.

De mensen op de maan hadden niet alleen een goddelijke monade en een geestelijke monade, maar ze hadden ook een verstandelijke monade, de menselijke monade en verder hadden ze de dierlijke natuur of de dierlijke monade; en ze hadden een stoffelijk lichaam. Ze waren volledige mensen, zoals wij zevenvoudige wezens zijn; maar elk deel van de constitutie van de mensen op de maan evolueerde zelf ook, zoals op het ogenblik ons denken evolueert en ook onze morele intuïtie evolueert. Er is geen tegenstelling. Het is natuurlijk, het is de manier waarop moeder natuur werkt. Ze evolueert niet slechts een deel van de constitutie van haar kinderen. Ze evolueert al haar delen gelijktijdig, ze evolueren alle tegelijk. Maar, herhaal ik, de maanpitri's waren wat we nu ons lagere viertal zouden noemen, dat is onze dierlijke, onze menselijk dierlijke natuur.

Dat waren de maanpitri's, de maanvaders genoemd omdat zij de dierlijke monaden in de maanmensen waren; en die maanmensen die aan het einde van de evolutie van de maan mānasaputra's werden – dat wil zeggen dhyāni's – waren onze eigen mānasaputra's of hogere ego's.

Wat waren dan de dieren – de dieren op de maan en de dieren hier op aarde? Het zijn monaden die in het dierenrijk evolueren, zoals wij mensen monaden zijn die in het mensenrijk evolueren, en zoals de drie klassen van dhyāni's monaden zijn die in die drie klassen van dhyāni's evolueren. Wanneer de monade van een dier, door evolutionaire ontplooiing of groei in de loop van de eeuwen langzaam alle verschillende stappen of graden van het dierenrijk heeft doorlopen tot aan de top, bereikt ze tenslotte het allerhoogste punt van het dierenrijk en dan bevindt de dierlijke monade zich op het punt om vermenselijkt te worden, wat alleen betekent dat de dierlijke monade dan uit zichzelf alles naar buiten heeft gebracht wat ze van het dierlijke deel nodig heeft, en bezig is vanuit zichzelf, niet van buitenaf, het begin van menselijke eigenschappen te ontplooien; want iedere monade is in wezen goddelijk en bevat daarom alles in zichzelf. Als we dus over een dierlijke monade spreken is dat maar een manier van zeggen. Wat we bedoelen is een monade, op zichzelf een goddelijk iets, die omdat ze vanuit zichzelf nog niet meer heeft ontvouwd dan het dierlijke, in het dierenrijk evolueert. Zo simpel is het. De monade van een bloem is in wezen goddelijk, even goddelijk als mijn monade of die van u, of de monade van de hoogste god. Maar die monade heeft tot nu toe niet meer dan het bloemdeel van zichzelf ontvouwd. Het heeft uit zichzelf alleen het bloemdeel, het plantdeel naar buiten gebracht. Als diezelfde monade voortgaat en groeit en meer uit zichzelf ontvouwt, zal ze het plantenrijk verlaten en het dierenrijk ingaan, de laagste graad daarvan, en zich langzaam ontwikkelen door het dierenrijk naar het allerhoogste stadium daarvan; pas wanneer ze de top van het dierenrijk bereikt staat ze op het punt vanuit zichzelf het menselijke deel, dat in haar besloten lag, te manifesteren. Dan verlaat ze het dierenrijk dat haar niets meer kan leren en gaat de laagste regionen van het mensenrijk binnen. U ziet dus dat de evolutie zich op onzichtbare gebieden voltrekt. Ze werkt van binnen naar buiten. Er is geen andere evolutie. Het woord zelf geeft dat aan, *evolvere*, een Latijns woord dat ontvouwen, loswikkelen betekent, van dat wat aanwezig is om ontvouwd, losgewikkeld te worden.

De monade stijgt dus op uit het dierenrijk wanneer ze niets meer kan leren en treedt het laagste van het mensenrijk binnen, niet als een dier, *als*

een monade, en ze stijgt op door het mensenrijk, in belichaming na belichaming, iets hoger en weer iets hoger, tot ze een hoger menselijk stadium bereikt; ze evolueert nog steeds en stijgt omhoog door het mensenrijk, gaat over van het lager dierlijk menselijke in het menselijke en treedt dan een geestelijke mens binnen en als ze dan het hoogste geestelijke punt in het mensenrijk heeft bereikt, gaat ze de laagste klasse van de laagste dhyāni binnen.

Zo trekt de monade als een pelgrim door alle rijken, maar als ze het mensenrijk binnenkomt, verdringt ze de dierlijke monade van de mens niet van haar plaats. Het is de monade die het mensenrijk binnengaat en haar zevenvoudige constitutie opbouwt, zoals ook wij dat doen, zoals wij zijn. Er is geen sprake van verdringing.

Toen de tijd aanbrak dat deze maanpitri's – astrale, nog niet verharde wezens, die leken op een bundel licht, zo u wilt, astrale stof – door middel van de ingeboren natuurlijke groeikrachten een voertuig hadden ontwikkeld dat het vuur van het denken zou kunnen verdragen, daalden daarin de ego's van de maan, de mānasaputra's, de agnishvātta's af en ontstaken ze met goddelijke vlam die maandelen van onze constitutie, waarna de mens volledig mens werd. Daarna was hij als wezen voltooid, niet langer een goddelijke monade die zich niet in een stoffelijk lichaam tot uitdrukking kon brengen.

Wij mensen bestonden dus nu uit een goddelijke monade, een geestelijke, een menselijke en een dierlijke monade, belichaamd in één. Als onze eigen aarde de zevende ronde zal hebben voltooid, dan worden de mensen die nu op deze aarde leven, diegenen van ons die slagen, agnishvātta's, de mānasaputra's voor de volgende keten, het kind van de keten van deze aarde; en onze dierlijke monaden, onze dierlijke delen, onze lagere viertallen zullen aan het einde van de zevende ronde op aarde, zichzelf hebben opgewerkt tot de toestand en status van het menszijn, let wel de *dierlijke* monade. En het zijn deze dierlijke monaden die op die manier zojuist mens zijn geworden, of pas in menselijke vorm zijn gehuld, die in de volgende keten, het kind van deze aardeketen, de maanpitri's van die volgende keten zullen zijn, het kind van deze keten, en die dan en daar zullen worden bezield met het vuur van het intellect dat wij hen zullen geven.

Er is iets dat me opviel toen ik het citaat van H.P.B. las, iets heel moois en het is zo mooi dat ik haar woorden zal gebruiken: 'Tussen de mens en het dier – waarvan de monaden (of jīva's) in principe identiek zijn – ligt de onoverbrugbare kloof van verstandelijkheid en zelfbewustzijn. Wat is de

menselijke geest in zijn hogere aspect, waar komt hij vandaan, als hij geen deel is van de essentie – [dit bedoelde ik] en in sommige zeldzame gevallen van incarnatie, de *essentie zelf* – van een hoger wezen.'

Dit slaat op een groot wonder in de menselijke evolutie en wel dit: onder de mānasaputra's die verschenen en ons het denkvermogen schonken – omdat zij onszelf waren, onze verstandelijke en geestelijke zelven – bevonden zich bepaalde heel hoge individuen, wezens die op de maan zelf in de laatste of zevende maanronde, al dhyāni's waren. Zij leidden, vreemde paradox, het werk van onze eigen agnishvātta's, leidden het werk van ons eigen verstandelijke ontwaken, want zij, deze wezens – met hoevelen waren zij? duizend, tienduizend, honderdduizend, ik weet het niet – kozen bepaalde menselijke voertuigen toen wij ons denkvermogen van de mānasaputra's hadden ontvangen. Zij traden de gekozen menselijke lichamen binnen en verlichtten deze hun leven lang. Het was wederkerig. De verwachting dat een godheid zich zou belichamen riep een reactie op. De godheid incarneerde; en dit werden de grote leraren van de mensheid, belichaamde goden, mensen die zichzelf gaven om de voertuigen te verschaffen, de voertuigen te zijn, zodat deze onuitsprekelijk grootse ego's hen, deze mensen, konden gebruiken, om onder de mensheid te werken. Toen werden de eerste mysteriescholen opgericht, gevormd door deze wezens gezamenlijk, en werden de grondtonen aangeslagen die door de eeuwen heen, sinds die langvervlogen tijden, hebben weerklonken, beginselen die we nu aangeboren ideeën noemen van de menselijke geest, grondtonen van licht, grondtonen van orde, grondtonen van intuïtie, grondtonen van waarheid. Zij schonken de mensen licht, zij leerden de vroege mensen kunsten en wetenschappen – mensen die pas het verstandelijke vuur van hun eigen ego's, van de maan, hadden ontvangen – leerden hen kunsten en wetenschappen, leerden hen de seizoenen, leerden hen het heelal om hen heen te aanschouwen en zich eerbiedig te verbazen over de wonderen ervan, ze leerden hen astronomie, leerden hen chemie, leerden hen de kunst van het regeren; en toen hun werk was gedaan, misschien besloeg het één leven van de ontvanger, wellicht twee of meer, toen dat werk was gedaan, dat grootse, verheven werk, keerden ze naar hun eigen hoge sferen terug. Maar nog steeds wachten ze op ons met mededogen en begrip. Weet u wat zij op de maan waren? Zij waren de mahātma's op de maan die goden werden toen de maanmensen werden gedhyāniseerd.

DE KRACHTEN VAN HET HEELAL

Voor een volledig begrip van de gedachte die ten grondslag ligt aan iedere oude kosmologie, is het nodig alle grote religies van de oudheid in een vergelijkende analyse te bestuderen, want alleen op deze manier kan de grondgedachte duidelijk worden gemaakt. Als de exacte wetenschap bij het herleiden van de werkingen van de natuur tot hun uiteindelijke en oorspronkelijke bronnen zo'n hoge vlucht zou kunnen nemen, zou zij deze gedachte de hiërarchie van krachten noemen. Er was oorspronkelijk één transcendentale en filosofische opvatting. Maar de hoofdgedachte werd geleidelijk versluierd door een weelderig groeiende menselijke verbeelding, naarmate de stelsels iedere eeuw meer en meer de eigenaardigheden van de volkeren begonnen te weerspiegelen en naarmate de laatsten na hun scheiding verschillende groepen gingen vormen, waarvan elk zich ontwikkelde volgens eigen nationale of stamtraditie. Terwijl in sommige landen aan de KRACHTEN, of liever aan de intelligente machten van de natuur goddelijke eer werd bewezen, waarop zij nauwelijks aanspraak konden maken, wordt in andere – zoals nu in Europa en de *beschaafde* landen – zelfs de gedachte dat een dergelijke kracht 'intelligent' zou kunnen zijn, absurd gevonden en voor *onwetenschappelijk* uitgemaakt. – *De Geheime Leer*, 1:465

Ik vraag me af hoevelen van ons werkelijk weten wat we bedoelen als we spreken over de 'krachten van het heelal'. Men zit er zeker naast als men denkt dat we bij het gebruik van de term 'krachten van het heelal', de zogenaamde wetenschappelijke energieën van de wereld bedoelen. Dat is niet zo. Waarom? Omdat de energieën van de wetenschap zielloos zijn, levenloos, zonder intelligentie, op goed geluk werken, bij toeval; hoe het ter wereld mogelijk is dat deze knappe koppen harmonie, symmetrie, mathematische perfectie in het heelal kunnen rijmen met toeval, is iets dat ik met geen mogelijkheid kan verklaren! Ik geloof niet dat ze erover hebben nagedacht.

Als we spreken over de 'krachten van het heelal', bedoelen we levende wezens, even levend als wij mensen levend zijn. Zoals ieder van u een levend wezen is, een samengestelde entiteit, met een innerlijk leven, met een geest, een ziel en al uw innerlijke vermogens die door een stoffelijk voertuig of omhulsel werken, zo is er ook een verheven godheid, een hiërarch, die het bezielende beginsel is van ons melkwegstelsel of thuisheelal. Maar hij of het is er slechts één van een reeks anderen die andere soortgelijke melkwegstelsels in de grenzeloze oneindigheid bezielen. De

goden zijn oneindig in aantal en wij zijn embryogoden. Als men het heelal wil begrijpen, moet men proberen zichzelf te begrijpen, omdat we een kopie zijn van het heelal. Het heelal herhaalt zichzelf in elk van zijn atomen, dat wil zeggen in elk van zijn samenstellende elementen, in elk van zijn bouwstenen.

Zoals de mens wordt bezield door het goddelijke in of boven hem – beide; zo wordt het heelal bezield door het goddelijke, daarin of daarboven – beide. En zoals de mens meer is dan één, omdat hij een hele menigte entiteiten is, die alle hun wezen en bestaan ontlenen aan zijn meest innerlijke kern, zijn goddelijke monade, precies zo zijn alle krachten van het heelal ontleend aan de kosmische goddelijke entiteit.

Neem mijn lichaam als voorbeeld. Het leeft, net als uw lichaam. Het leeft omdat het bestaat uit levende dingen, levende cellen. Om te beginnen zijn deze cellen opgebouwd uit verzamelingen atomen, die als ze dood zouden zijn een dode verzameling zouden opleveren; maar het feit dat ze een levende verzameling voortbrengen is een bewijs dat ze zelf leven, levend zijn. De atomen leven dus en ze leven omdat de bouwstenen waaruit ze bestaan leven: de elektronen en protonen.

Dat bedoelen we als we spreken over de krachten van het heelal. In laatste instantie bedoelen we goden, levende goden die tot uitdrukking komen op een manier waarvan we enig idee krijgen als we opzien naar de sterrenhemel, of overdag naar de zon kijken of de wereld om ons heen zien en alles wat daar plaatsvindt, de groeiende planten, de dieren en de stenen. Ze leven allemaal.

Wat is een aardbeving? Iets dat zomaar, toevallig gebeurt? Als men dat gelooft wijst dat op intellectuele luiheid of gebrek aan verstandelijk doordenken. Ik geloof niet dat er een enkele toevallige werking in de oneindigheid plaatsvindt. Ik kan toeval niet met wetmatigheid verzoenen, want toeval betekent het ontkennen van wetten en wetten betekenen orde, symmetrie, harmonie, wiskundige verbanden. Het heelal leeft omdat het vol levende wezens, vol goden is. Het stoffelijke heelal is het lichaam van de god, zoals mijn lichaam het lichaam van mij is. Het idee heeft totaal niets te maken met de moderne wetenschappelijke theorie over energieën. Wetenschappers verwerpen nu zelfs de term 'krachten'. Die is te mysterieus, te bijgelovig.

De manier om met deze wetenschappelijke denkers om te gaan is ze met de neus op de feiten te drukken. Laat u niet afleiden door gepraat. Vraag om een verklaring waarom u een levend wezen bent. Wees niet

tevreden met een verhaal over chemische acties en reacties. Dat betekent niets. Toon mij één chemische verbinding, die beweegt en denkt en voelt, en die door de mens in een laboratorium kan worden gemaakt! En hier zijn wij, levend en bewegend, denkend en voelend, waarmee we aantonen dat alles wat we doen, dat elke gedachte die we denken, dat elk gevoel dat we hebben bewustzijn is. Het is zelfs zo dat de grootste wetenschappelijke denkers van nu over bewustzijn spreken als de fundamentele essentie van het heelal, iets wat ze tenslotte toegeven! Wat betekent dat? Dat deze zogenaamde energieën die ze in één afdeling van hun hersenen bewaren eenvoudig voorbeelden zijn van wat ze in de andere waterdichte compartimenten van hun hersenen bewaren – bewustzijn, bewustzijnen.

Het feit alleen al dat het heelal bestaat uit verzamelingen individuen is een bewijs voor polytheïsme, wat eenvoudig betekent dat het heelal vol goden is en dat aan het hoofd van elk heelal een verheven godheid staat; zoals bij de mens, die een microkosmos of klein heelal is, zijn eigen goddelijke hiërarch, zijn wezenlijke fundamentele zelf aan het hoofd staat. Maar elk heelal is slechts één van een oneindig aantal andere. Dat bedoelen we met de krachten van het heelal. Ik noem ze goden, want het zijn goden. Als de zon morgenochtend opkomt, kijk dan eens naar vader-zon en bedenk dan dat die stralende godheid een levend wezen is, de bron van uw eigen wezen in zekere zin, en dat u in uw kern even groot bent, want beide zijn uitingen van een inwonende godheid, de geest van de grenzeloze oneindigheid, de essentie van de grenzeloze oneindigheid, die een deel van zichzelf in die zon tot uitdrukking brengt, in die sterren, in de planeten en alle entiteiten die de ruimte vullen, hoog, laag en daartussenin.

De enige reden waarom de wetenschap is misleid en in het verleden de waarheid niet zag is het feit dat de mens door de godsdienst honderden jaren lang verkeerd werd voorgelicht, niet werd gevoed met waarheid – al berust de christelijke godsdienst op waarheid – maar met menselijke ideeën over de waarheid, theologische ideeën over de werkelijkheid. Toen de mensen begonnen na te denken en het heelal om hen heen begonnen te onderzoeken, ontdekten ze dat die ideeën niet in overeenstemming waren te brengen met wat ze als feiten in het heelal zagen. Daarom verloren ze het vertrouwen in al het religieuze denken. Ze kenden geen andere religieuze filosofieën of filosofische religies waarvoor ze enig respect hadden. En in plaats van zelfstandig te denken, en hun eigen intuïtie te volgen, de geest van de levende god in hun hart, zeiden ze: 'Dat

zal in het wetenschappelijke denken allerlei vormen van anarchie brengen. Laten we vasthouden aan de enige dingen die we als feiten kennen, de feiten van het stoffelijke heelal.' Omdat ze niet een ziel konden vinden in het levende vlees (eigenlijk wisten ze niet waar ze naar zochten), zeiden ze: 'De mens is niet meer dan een levend mechanisme.' Maar wat is een levend mechanisme, een levende machine? Leg dat eens uit. Het waren slechts woorden.

Wij leven in de levenssfeer, de fohatische sfeer, de prāṇische sfeer van de godheid van ons zonnestelsel, een godheid die de bron is van alle christussen en boeddha's die de mensheid van tijd tot tijd voortbrengt. Alle bewegingen van de wereld die we om ons heen zien: de aardbevingen, de meteorologische verschijnselen, regens, bliksem, de beweging van wolken, onweer, hagelbuien, zonnige, heldere dagen en bewolkte dagen – al deze zijn bewegingen van de levensessentie van de planeetgeest die werkt in, en in samenwerking met de zonnegeest of godheid, zoals die zonnegeest of godheid zich beweegt binnen de levenssfeer van een nog groter wezen, de godheid van de melkweg, die op haar beurt zich beweegt binnen de levenssfeer van een nog grotere godheid – precies zoals de levende cellen die het lichaam van de mens vormen in zijn lichaam leven en bewegen en hun bestaan hebben, en dat lichaam is het voertuig van de heilige tegenwoordigheid, dat is zijn geest, de god, de hiërarch van zijn constitutie. Het is een prachtige gedachte die de geest van de mens van eerbied vervult voor de symmetrie en harmonie, de majesteit en schoonheid van het heelal. Het stemt hem tot eerbied, het maakt dat hij zijn medemensen respecteert; want de groten die de mensheid eens heeft voortgebracht, zal ze nog vele keren voortbrengen.

Bedenk dat telkens wanneer u de werking van een natuurkracht waarneemt, u de automatische werking ziet van de levenskracht van onze eigen bijzondere planetaire, of mogelijk zonnegodheid. De enige reden dat we het niet in verband kunnen brengen met menselijke emoties en menselijke gedachten die ons vertrouwd zijn, is dat de werking ervan zich voltrekt op kosmische schaal en ons begrip zover te boven gaat dat we er als het ware slechts een klein deel van kunnen zien. Het kleine deel van het web of patroon van ons denken kan de rest niet bevatten en daarom zien we wat ons een zuiver mechanische werking toeschijnt.

Ik zal dit illustreren: Een op een elektron levende entiteit, die helpt om een van de atomen van mijn lichaam te vormen, zou geen begrip of voorstelling hebben van het opheffen van mijn hand of van een beweging

van mijn been en nog minder van mijn bedoeling als ik spreek; niettemin beïnvloeden alle onderling verbonden krachten – die mijn lichaam leven schenken – iedere molecule, ieder atoom, ieder elektron in mijn lichaam, vernietigen ze miljoenen ervan en doen miljoenen geboren worden. Op precies dezelfde manier hebben de goden, de krachten van de natuur, een werkingssfeer die zo enorm groot is en een intellect zo verreikend, een levenskracht van een zo alomvattend bereik en een tijdschaal – dit is de sleutel – zo immens, dat ons begrip ze niet kan vatten; en wat we doen, evenals de geleerden, is zoeken naar *menselijk* bewustzijn in de bewegingen van de planeten en de zonnen, en naar *menselijke* handelingen of oorzaken, zoals menselijke functies, in aardbevingen en onweer en een bliksemstraal. De schaal is te groot, net zoals de schaal van mijn spreken, mijn lopen, het opheffen van mijn hand te groot is om door een bewoner van een elektron van een van de atomen van mijn lichaam te worden begrepen. Hij neemt het vagelijk waar, als dat al gebeurt, als een invloed van de stof.

De grote Griek Pythagoras sprak over de 'muziek der sferen', de samenklank en samenzang van de planeten in een hemelse harmonie tijdens hun kringloop om de zon: de schaal is voor het menselijk oor te groot om deze te vatten, want het menselijk oor is door de evolutie zo gevormd dat het slechts een klein deel van het geluidsbereik kan waarnemen; en rechts en links van dat bereik ligt praktisch een oneindigheid. De trillingen aan weerszijden daarvan zijn voor ons oor volkomen onkenbaar; hetzelfde geldt voor ons gezichtsorgaan. Hoe klein is het deel van de stralen dat in ons oog een beeld voortbrengt, hoe klein is het deel van het hele trillingsgebied waarvan we ons via de ogen bewust zijn!

Nog een voorbeeld om aan te geven hoe enorm groot de schaal is waarop het heelal is gebouwd: Er zijn bepaalde sterren waarin de stof, en dus ook het daaruit voortvloeiende spel van energieën en krachten, zo enorm dicht is, dat ze een miljoen keer zo dicht is als alles wat wij in onze laboratoria kunnen voortbrengen of vinden. En ook in de andere richting, in de gebieden van de kosmische ruimte, zijn er nevelvlekken zo ijl en etherisch dat ze een miljoenste keer zo dicht zijn, dus, met andere woorden, een miljoen keer zo ijl als de meest ijle stof die wij in onze fysische laboratoria kunnen voortbrengen of kennen. Miljoen keer miljoen is biljoen – miljoen miljoenen; en één biljoenste deel van deze schaal kunnen wij in onze chemische laboratoria onderzoeken – stoffelijke materie, gas, enz. Denk daar eens aan, één op de biljoen! Een enorme

dichtheid aan de ene kant en een onvoorstelbare etherische ijlheid aan de andere kant. De stof zoals we die in al haar vormen op deze aarde kennen is daarvan slechts een nietig deel; en dat vormt het hele terrein van ons onderzoek.

Dat bedoel ik met een schaal zo ontzagwekkend groot dat ons menselijk denken die niet kan vatten. Het intellect erkent dat deze uitersten bestaan. Heel goed. Ga in gedachte naar deze uitersten. Bedenk dat ze evengoed deel uitmaken van het heelal als dit kleine beetje dat we in het laboratorium kunnen testen; dat wij slechts één deel kennen uit een biljoen, wees daarom bescheiden! Afgezien van andere zaken heeft het mij altijd erg verbaasd dat men pas kortgeleden is gaan inzien dat de mens een integrerend deel is van het heelal waarin hij leeft, zich beweegt en zijn bestaan heeft, en waaraan hij alles ontleent wat hij is. Zowel theologen, wetenschappers als filosofen hebben op een of andere onverklaarbare wijze hun intellectuele onderzoek altijd gebaseerd op de dwaze gedachte dat de mens essentieel verschilt van het heelal; en deze foutieve opvatting werkt door in alle begrippen van ons denken, zoals subject en object.

Dit is een voorbeeld van de grote ketterij, omdat we er telkens door worden misleid – onszelf in denken en voelen te scheiden, los te koppelen van het heelal waarin we leven, en waarvan we een bestanddeel, een onafscheidelijk deel zijn. Iets dat essentieel van een mens verschilt kan hij nooit kennen. Er kan geen enkele verbinding zijn. Hij kan slechts kennen wat hijzelf is of wordt. Ware kennis, ware wijsheid komt om de belachelijke uitdrukking van de westerse filosofie te gebruiken (al is de conclusie juist): als 'het subject zich identificeert met het object', en ontdekt niet twee maar één te zijn.

Onderwerpen uit *De Mahatma Brieven*

Volgens mij heeft Trevor Barker er goed aan gedaan deze brieven te publiceren. Het is waar dat de meesters in één of misschien zelfs twee van hun mededelingen hebben gezegd dat deze brieven niet voor publicatie waren bestemd. Maar we moeten in dit soort zaken ons gezonde verstand gebruiken en beseffen dat deze mededelingen werden geschreven aan mannen en vrouwen voornamelijk tussen 1880 en 1884. Veel van deze mannen en vrouwen – misschien wel allen – zijn nu dood. De persoonlijke problemen die veroorzaakt hadden kunnen worden door publicatie ervan, toen de ontvangers van deze brieven nog leefden, bestaan nu niet meer of kunnen niet meer bestaan.

Ik vind het heel unfair dat enkelen van dr. Barker's critici, omdat ze het met de publicatie van dit prachtige boek niet eens zijn, munt slaan uit wat in wezen niet verkeerd was, zoals het gezonde verstand zou moeten aantonen, maar juist heel goed. Er is te veel *quid pro quo* discussie geweest over de eerste brieven van de leraren – wat de leraren wel en niet zeiden. Er zijn mij zelfs gevallen bekend van bepaalde personen die beweerden deze berichten te bezitten of te hebben gelezen en ze als moker probeerden te gebruiken om die op het hoofd van een of andere tegenstander te laten neerkomen of om hem uit te schakelen. Ik denk dat dr. Barker er goed aan heeft gedaan ons de woorden van de meesters zelf te geven, omdat in dit boek geen alinea is te vinden die iemand zou kunnen grieven, maar juist heel veel dat bijzonder nuttig is.

Ik wil nog verdergaan en zeggen dat ik me er zeer over verheug dat we in deze *Mahatma Brieven* een middel hebben om aan de hand van de woorden van de meesters zelf na te gaan of deze Theosophical Society, of die of die, op de juiste weg is . . . Eigenlijk denk ik dat de publicatie van dit boek een van de beste dingen is in de geschiedenis van de moderne theosofische beweging en ik zou willen dat elke ware theosoof erover beschikt om het te bestuderen, en steeds weer te bestuderen.

– Opmerkingen gemaakt door G. de Purucker bij het beantwoorden van vragen op de conventie van de Theosophical Society in Den Haag, juli 1933.

TSONG-KHA-PA EN DE PLANEETGEESTEN

Betreft: Brief 9, blz. 49-51

Het verheugt mij zeer dat u heeft besloten een begin te maken met de studie van dit prachtige boek. Ik geloof niet dat het ooit eerder goed is bestudeerd. Niet alleen staat het boordevol met de meest fascinerende conclusies en opmerkingen, geschreven door enkelen van de grootste geesten die nu op deze planeet zijn belichaamd, maar het staat, als u zo scherpzinnig bent om ze te ontdekken, ook vol feiten die in onze westerse beschaving respectievelijk onder het hoofd filosofie, religie en wetenschap zouden worden ondergebracht. Er is geheel ten onrechte gezegd dat H.P.B.'s *De Geheime Leer* sinds het in druk verscheen en aan iedereen zonder onderscheid werd verkocht, dit boek heeft verdrongen. Dat is volkomen onjuist. Wat men, denk ik, op zijn hoogst zou kunnen zeggen, is dat *De Geheime Leer* een grote steun is als men deze verzameling brieven ernstig en oprecht bestudeert.

Ik zou uw aandacht nog eens met grote nadruk willen vestigen op het feit dat als u bij het lezen van *De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnett* niet in gedachte teruggaat naar de tijd waarin ze werden geschreven, u vergissingen zult maken en moeite zult hebben die brieven te begrijpen zoals ze waren bedoeld toen ze werden geschreven. Begrijp me goed. Als u in deze oude brieven de wetenschap, theologie en filosofie leest van 1940, verdraait u ze. Ze werden geschreven aan mensen die geen opvattingen zoals in 1940 hadden, mensen die in de gedachteatmosfeer van de laatste helft van de 19de eeuw leefden. (Deze brieven werden voornamelijk geschreven tussen 1878 en 1886, misschien een of twee iets later. En er waren nog enkele.) Dit is geen onbelangrijke waarschuwing aan u, want deze brieven waren een antwoord op vragen van denkers die doorkneed waren in de wetenschap van de tweede helft van de negentiende eeuw, zo'n tachtig jaar geleden en in de godsdienst en de filosofie van die tijd. Omdat ze werden geschreven aan volslagen beginnelingen in de theosofie, mensen die er naar verhouding minder van wisten dan wij nu, was zelfs de gekozen taal zo eenvoudig mogelijk. Ik bedoel dat er werd geprobeerd de eenvoudigste woorden te vinden, en ondubbelzinnige taal. Dat betekent niet dat ze geen indirecte verwijzingen naar en versluieringen van occulte waarheid bevatten, want deze brieven staan daar eenvoudig vol van. Het

is volslagen zinloos tegen een barbaar te spreken over dingen die zijn begrip te boven gaan. Als iemand de eerste beginselen van de rekenkunde niet begrijpt, kan men hem veertig jaar les geven en hij zal niet begrijpen waar u het over heeft. Dat bedoel ik.

Denk er dus in uw verdere studie aan dat, wanneer u zinnen tegenkomt die raadselachtig voor u zijn en in strijd schijnen met wat we nu weten, denk dan niet dat het iets tegenstrijdigs is, of dat de meester iets heel bijzonders bedoelde. Bedenk eenvoudig dat deze brieven werden geschreven in de taal en gedachtesfeer van het eind van de jaren zeventig en het begin en het midden van de jaren tachtig van de negentiende eeuw.

Veronderstel bijvoorbeeld dat de meester toen op een alledaagse en eenvoudige manier had geprobeerd te beschrijven wat radio is. Maar Sinnett noch Hume, noch een ander uit die tijd had toen ook maar het flauwste vermoeden wat radio was. Stel dat de meester probeerde aan hen of aan andere dames en heren uit die tijd te beschrijven wat een auto was. Over auto's begon men toen nog maar net te denken. Er was er nog niet één uitgevonden. Zou hij toen met goed gevolg het principe van een verbrandingsmotor hebben kunnen beschrijven aan mensen die de eerste technische beginselen ervan niet kenden en voor wie elektriciteit en de wonderen daarvan nog in de kinderschoenen stond?

Dit illustreert wat ik bedoel als ik zeg dat de meester spreekt in de wetenschappelijke taal van die tijd en dit geldt ook voor de religieuze en filosofische taal van die tijd.

. . . . . .

Tsong-kha-pa was de grote Tibetaanse hervormer van een gedegenereerd boeddhisme. Het is niet precies bekend wanneer het boeddhisme naar Tibet werd gebracht, maar het was in het begin van wat we in het westen de christelijke tijdrekening noemen, waarschijnlijk in de zesde of zevende eeuw en wel door een boeddhistische monnik uit India met de naam Padmasambhava, die lange tijd goed werk deed onder de Tibetanen en praktisch het hele land bekeerde door de magie van zijn woord, de kracht van zijn voorbeelden en de overtuigingskracht van zijn fascinerende geest. Maar al na enkele eeuwen begonnen de natuurlijke traagheid van het menselijke begrip en de tegenzin om zich altijd aan het hoogste te wijden, hun werk te doen. Na de dood van Padmasambhava vervreemdden de boeddhisten geleidelijk van de zuiverheid van Boeddha's leringen met hun grootse ethiek en verheven occultisme en zakten ze af tot het niveau vanwaar Padmasambhava hen had opgewerkt en dat niveau was

bekend, of is nu bekend onder de naam Bhön, zoals de Tibetanen het zelf noemen. Het is een soort naturalistische religieuze filosofie, typisch voor Tibet, onnoemelijk oud, zelfs archaïsch, en waarschijnlijk afkomstig uit de Atlantische, laat-Atlantische tijd. Het omvat voor een groot deel de verering van natuurgeesten, bijgelovige praktijken en bovenal het beoefenen van witte en zwarte magie. En er is in het Bhön zoveel dat verwant is aan wat we nu kennen als de tantra's van India, de tantrische leringen, dat ik er niet aan twijfel dat ze een gemeenschappelijke oorsprong hebben.

Welnu, in de veertiende eeuw verscheen Tsong-kha-pa, zonder uitzondering de grootste geestelijke leraar die Tibet ooit heeft gekend. Hij hervormde het verworden, gedegenereerde of ontaarde boeddhisme van Tibet en bracht het terug tot zijn grootse oorspronkelijke zuiverheid. Dankzij zijn fabelachtige genialiteit en zijn vermogen ideeën te verspreiden en die boeiender te maken dan de invloed die van het Bhönstelsel op de Tibetanen uitging, had hij, toen hij heenging, of verdween of stierf, hoe men het ook wil noemen, praktisch heel het eigenlijke Tibet teruggebracht op het heilige pad, zoals de Tibetanen zeggen en had hij Tibet verheven tot een hoger niveau van denken dan het ooit in de bekende geschiedenis had bereikt. Het is nu zelfs de machtigste en ook de officiële vorm van het boeddhisme in Tibet. Het bhöndenken en het gedegenereerde boeddhisme van Padmasambhava, dat nog steeds wordt beleden door mensen die Tsong-kha-pa niet kon bereiken, heersen tot op deze dag in de randgebieden van Tibet, langs de grenzen met India, China, Turkestan en ook langs de noordgrens. Het is voornamelijk aan deze grenzen dat de zogenaamde Roodkappen worden gevonden, niet uitsluitend maar wel in hoofdzaak. In het binnenland van Tibet bevindt zich de grote meerderheid van de Geelkappen, degenen die Tsong-kha-pa volgden. Het verschil, wat kleding betreft, zit alleen in de kap of hoed, want de Roodkappen en de Geelkappen van Tsong-kha-pa dragen grotendeels dezelfde kleding, gewoonlijk rood en donkeroranje, het oude boeddhistische kleed van India.

Maar wat was Tsong-kha-pa voor iemand? Hij was wat ik een tulku* zou willen noemen. Tsong-kha-pa was zowel tulku als bodhisattva, evenals Jezus, al verschilde hij in andere opzichten van hem. Feitelijk betekent tulku, bodhisattva. Hij was niet Boeddha of een boeddha. Hij had het boeddhaschap geweigerd. Men kan hem nu een van de hoogste sam-

*Voor een verdere toelichting over het begrip tulku zie blz. 367-9.

bhogakāya's, of een nirmāṇakāya noemen. Ik ben op dit punt niet zeker. Maar hij is geen dharmakāya. Dat zou betekenen het nirvāṇa ingaan en eeuwen en eeuwen afzien van de mogelijkheid om de vele miljoenen te helpen die na hem komen. Nirvāṇa ingaan, de dharmakāya aannemen, betekent eenvoudig elke verbinding afsnijden met de lagere gebieden en opstijgen naar de hoogste gebieden van de geest. Natuurlijk is dit een vervolmaking die onuitsprekelijk verheven is, glorieus, schitterend. Maar de boeddha's van mededogen en de bodhisattva's weigeren dit. Ze geven er de voorkeur aan achter te blijven en hen te helpen die minder van de Wet afweten dan zijzelf.

Tsong-kha-pa werd een planeetgeest. Maar wat is een planeetgeest? Een planeetgeest is een kosmische geest. Ze kunnen van heel verschillende graad zijn op de levensladder van die planeet, onze planeet in dit geval. Er zijn verheven planeten, verheven planeetgeesten, lage en daartussenin. Maar ik twijfel er niet aan dat Tsong-kha-pa kan worden gerekend tot de tussenliggende categorie, eenvoudig omdat hij zich als bodhisattva niet heeft afgesneden door zo hoog te stijgen dat weer afdalen in dit manvantara niet meer mogelijk is.

Planeetgeesten, ook dit is weer een interessant onderwerp en als de tijd het toelaat moeten we er dieper op ingaan dan nu mogelijk is. Zoals gezegd zijn er hoge planeetgeesten, lage en daartussenin. Dat komt omdat er planeetgeesten zijn die tot onze hele planeetketen behoren. De invloed van de allerhoogste strekt zich uit over alle zeven of twaalf bollen van onze keten. Er is een tussengroep van planeetgeesten die de hoogste invloed uitoefenen over een bol, zoals onze aarde, bol D; en er zijn lagere planeetgeesten die onder deze hogere werken en die we kunnen beschouwen als degenen die het nauwst zijn verbonden met de arme mensheid. Hun werk is prachtig, meedogend, in feite verhevener dan dat van alle andere planeetgeesten.

Maar we moeten er wel aan denken dat, als we het over planeetgeesten hebben, we ons niet iets moeten voorstellen dat onfeilbaarheid zelfs benadert, want zelfs lage planeetgeesten zijn niet onfeilbaar. Denk eens aan wat onfeilbaar betekent. Het zou neerkomen op het bezit van een denkvermogen met dezelfde omvang als het melkwegstelsel, praktisch grenzeloze oneindigheid. Het zou het bezit betekenen van een wil, met dezelfde omvang als de onmetelijke wil van de natuur; met andere woorden, men zou moeder natuur zelf moeten zijn om onfeilbaar te zijn en geen planeetgeest is dat. Maar vergeleken met ons mensen hebben zelfs

de laagste planeetgeesten een begrip en een onderscheidingsvermogen, een wijsheid, inzicht en kracht die praktisch onfeilbaar zijn. Men kan op hen vertrouwen. Dit klinkt misschien als een theoretische discussie maar dat is het niet. Ik weet dat er nu bepaalde mensen in het westen zijn die denken dat een bepaalde hoge kerkelijke functionaris onfeilbaar is. Die mening is hun gegund. De geschiedenis steunt dit standpunt niet.

Nu kan men de vraag stellen: Kunt u ons een voorbeeld geven van een planeetgeest zoals die in een ander religieus of filosofisch stelsel voorkomt? Heel gemakkelijk. Wat de hindoes de manu's noemen zijn een bepaald soort planeetgeesten. Wat zij prajāpati's noemen zijn planeetgeesten. Men kan ook zeggen, en dan is men niet ver van de waarheid, dat de manu's ook prajāpati's zijn. Dat zijn ook voorbeelden van planeetgeesten voorzover het de menselijke levensgolf betreft. Andere voorbeelden van planeetgeesten zijn die wezens in veel oude religies en religieuze filosofieën die de christenen, in navolging van de Grieken, engelen en aartsengelen noemen. En dit is de sleutel. Wat de zonnelogoi zijn in en voor de zon, zijn de planeetgeesten voor een bol van een planeetketen of voor een hele keten.

VERWIJZINGEN NAAR DE GESCHIEDENIS VAN DE WORTELRASSEN

Betreft: Brief 18, blz. 129-33

Alle grote religies en filosofieën uit het verleden spreken over een tijd waarin voor de vroegste mensenrassen de dood feitelijk niet bestond. Die verscheen pas in het menselijk bestaan of in het menselijke levenspatroon toen wat de christenen de zonde noemden in de wereld kwam. Die bracht de dood met zich mee, niet alleen de lichamelijke dood, maar, zoals theosofen proberen duidelijk te maken, ook de dood van de ziel. Maar we spreken nu over de lichamelijke dood.

Het eerste ras en een flink deel van het tweede ras bleven als individuen niet miljoenen jaren lang in leven. Dat zou volkomen absurd zijn. Het zou betekenen dat een zielachtige entiteit, hoe volmaakt bezield ook, miljoenen jaren lang betrekkelijk onveranderd zou bestaan en dat is onzin. De natuur toont ons geen enkel voorbeeld van zo'n ongewijzigde identiteit. Zelfs nu vinden er in cellichamen voortdurende veranderingen en uitstotingen plaats, veranderingen die dag in dag uit voortgaan; er is beweging.

Wat gebeurde er dan in het eerste ras en een deel van het tweede ras dat met de dood overeenkwam? De wezens wierpen toen hun versleten lichaam niet af om een ander, nieuw lichaam aan te nemen. Die gewoonte van de natuur was nog niet ontstaan voor mensen of voor wezens van die tijd. De lichamen van toen leken op enorme puddingzakken, zoals H.P.B. ze noemde, of op cellen en deze cellen leefden en vormden knoppen voornamelijk door osmose, endosmose en exosmose. Na een bepaalde periode werden deze cellen afgeworpen en ontstonden er twee uit één. Elk van deze cellen leefde daarna een zekere tijd, de tijd die elk nodig had voor deling en dan deelde elk van de twee zich in tweeën en dan waren er vier cellen, vier individuen. Maar er was geen dood. Later veranderde wat men de methode van voortplanting zou kunnen noemen. Maar we hebben het nu over deze vroege rassen.

De cel-individuen leefden als individuen niet miljoenen jaren onveranderd, wat absurd zou zijn. De cellen gingen steeds door zich te delen, elke cel werd twee cellen, twee werden vier, vier werden acht, acht werden zestien, enz., enz. Maar wat gebeurde er toen? Men zou kunnen

denken dat al deze cellen langzamerhand de aarde met een dikke laag zouden bedekken, zodat geen enkele meer zou kunnen bewegen. Maar dat gebeurde niet. Zo werkt de natuur niet. Zoals biologen weten heerst ook in dit geval een volmaakte wetmatigheid. Als een soort het hoogtepunt van haar voortplanting heeft bereikt, volgt daarop onvruchtbaarheid of schijnt de vruchtbaarheid op te houden. Het evenwicht wordt hersteld omdat er altijd een bepaald aantal monaden of entiteiten in deze lichamen leeft. Er kan geen lichaam zijn als er bij wijze van spreken geen entiteit is om het te bezielen.

Vervolgens had het derde wortelras, dat toen het mensenras was, de stadia doorlopen van voortplanting door sporen of zaden of eieren, zoals dat in feite ook nu gebeurt, zij het op een iets andere manier. De natuur heeft niet al haar processen afgedankt. We houden onze soort nog steeds in stand door cellen of eieren enz., al is het wat anders geregeld. We zijn nu aangekomen bij het derde wortelras, dat tweeslachtig was. De twee geslachten bestonden nog niet en de wezens waren enorm groot. De contouren van de menselijke vorm zoals we die nu kennen en verstaan waren al aardig te herkennen; de menselijke structuur was er, maar verschilde van die van nu, en was minder verfijnd, in zekere zin minder edel; maar het duidelijke silhouet van de menselijke vorm was er al in deze tijd van tweeslachtigheid.

Daarna in het midden van het derde wortelras ging tweeslachtigheid over in de twee verschillende geslachten zoals we die nu kennen, of anders gezegd: Adam-Eva werd Adam en Eva. Terloops zou ik willen opmerken dat zelfs in het Hebreeuws van het boek Genesis – ik geloof in hoofdstuk 3 – staat: 'En hun naam was Adam', niet *zijn* naam, maar *hun* naam. 'En Adam en Eva waren – en hun naam was Adam'. Daarover zou heel wat kunnen worden gezegd.

Ongeveer in die tijd, voordat het ras werkelijk geslachtelijk werd zoals wij dat nu kennen, bestonden er reusachtige wezens, ik weet niet hoe groot ze waren, met kolossale voeten van ongeveer twee meter. Maar let wel, hun vlees was heel week, heel zacht vergeleken met ons stevige vlees. Ik zou u kunnen onthalen op veel wonderlijke verhalen en toch strikt binnen de grenzen van de occulte geschiedenis blijven, van de occulte archaïsche biologie.

In de loop van de tijd kreeg dit ras twee geslachten en werden het Atlantiërs; hoewel hun grootte vanaf het derde wortelras of de zogenaamde Lemuriërs sterk was afgenomen, waren deze Atlantiërs toch nog

ongeveer zeven meter lang. Zoals u weet is er een overlevering onder alle oude rassen en in alle oude religieuze en filosofische geschriften dat er in die tijd reuzen op aarde waren, wat niet zo verwonderlijk lijkt als u ziet wat de moderne biologie en archeologie ons nu vertellen over de grootte van levende wezens in die vroege tijden. Het vlees van de Atlantische reuzen was zelfs grover dan het onze, zeer veel grover, korrelig, onooglijk, maar toch beslist menselijk. Wij zijn enigszins verfijnd sinds die tijd en te zijner tijd, als het zesde wortelras zich op aarde heeft gevestigd, over ongeveer 4.000.000 jaar, zal het zesde wortelras uit mensen bestaan die de geslachtelijke toestand zijn ontgroeid. De embryonale geslachtsorganen die de natuur nog steeds bij ons in stand houdt, tonen ons wat ze in de toekomst wil voortbrengen. Dan zal tweeslachtigheid weer verschijnen, maar in een meer verfijnde vorm; het vlees van de mensen van het zesde wortelras zal heel teer en zacht zijn. Zij zullen dat niet beseffen, maar als er nu iemand van het zesde wortelras onder ons zou zijn, misschien kleiner dan ik ben, kleiner dan de kleinste hier, dan zou men zich verbazen over zijn vlees, dat voor onze ogen lichtgevend zou zijn, teer en zacht, alsof er zich licht achter bevindt, en over zijn machtig intellect en grote spiritualiteit. Het zevende wortelras begint lichamen van licht te ontwikkelen, het is nog nauwelijks licht, maar toch een begin. Het is heel moeilijk dingen te beschrijven die pas over vele miljoenen jaren zullen gebeuren. Het klinkt nu als een droom. Ik weet niet of er iets bestaat dat daarmee kan worden vergeleken of het moet een kwal zijn. Die komt natuurlijk uit het verleden, maar is een levend wezen waarvan het vlees uitermate zacht en week is.

In toekomstige *ronden*, in die glorieuze dagen van de verre toekomst, over honderden miljoenen jaren, zullen de mensen als engelen zijn, zoals de christenen zouden zeggen. Ze zullen inderdaad bijna dhyāni-chohans zijn, geestelijke titanen, verstandelijke reuzen, niet langer mannen en vrouwen, maar niettemin glorieuze mensen.

GEESTELIJKE MISLUKKINGEN

Betreft: 'Nu zijn er – *moeten* er 'mislukkingen' zijn in de etherische rassen van de vele klassen van Dhyan Chohans of Deva's, evenals onder de mensen. . . .'
– *et seq*., zie Aanvullende Opmerkingen bij Brief 14, blz. 94

Dit is een citaat uit *De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnett* over mislukkingen, geestelijke mislukkingen; en omdat ik weet dat over dit woord grote misverstanden bestaan, of dat het op zijn minst verkeerd is begrepen, vraag ik uw welwillende aandacht voor wat ik te zeggen heb.

Wat een mislukking kan zijn voor de goden, zou een schitterende prestatie kunnen zijn voor een mens of voor een halfgod. De 'mislukkingen' onder de dhyāni-chohans of zo u wilt de goden, is een woord dat eenvoudig doelt op die hoge wezens, zelfs onder de dhyāni-chohans, die meer probeerden te doen dan ze met succes konden volbrengen. Maar u begrijpt hoe loffelijk deze poging in feite is. Het is een van de meest verheven dingen in het bewustzijn, niet alleen van mensen, maar ook van dhyāni-chohans, dat ze altijd streven naar iets dat boven hen uitgaat. Zulke mislukkingen zijn op den duur overwinningen, want er staat een verheven poging achter. En het is heel wat edeler in dit leven naar het gezelschap van de goden te streven en te falen, omdat we zelf nog geen goden zijn, dan altijd slechts mens te zijn en ons er niet om te bekommeren of de goden bestaan of niet. Deze mislukkingen, zoals alle eerlijke mislukkingen in de strikt logische zin van niet volbrengen wat de bedoeling was, behoren als wezens tot de meest glorieuze, zelfs onder de menigten dhyāni-chohans.

Het zijn juist deze mislukkingen die de top van de laatste hemelse opgang niet konden bereiken en die moesten wachten tot het volgende manvantara, voor ze dat hoogste punt konden passeren – het zijn juist deze mislukkingen die de menigten die terugkeerden leidden, onze aarde opbouwden en de vroegste mensheid onderwezen en die het werkplan maakten waarmee de elementalen en de lagere dhyāni-chohanische menigten later werkten om onze wereld, zoals die nu is, op te bouwen. Het waren deze mislukkingen die een ruimer inzicht kregen en, geleid door het karma uit ons verleden, dit karma als het ware op een iets hoger plan brachten. Mislukkingen, maar wel onze verlossers.

Er zijn dus mislukkingen onder de mensen; en als we alleen aan het

woord 'mislukkingen' denken en de leer niet kennen, hoe onrechtvaardig kunnen we dan zijn. Degene die naar chelaschap streeft en faalt door zwakheden uit het verleden, vroeger karma, is veel edeler dan iemand die niet die goddelijke honger heeft om meer te zijn en beter te zijn, hoger dan tevoren.

Er zijn ook mislukkingen bij inwijdingen; maar al dit soort falen is groots, want het gaat om een edel streven, een grotere visie, toenemende kracht en hogere verlangens. Het betekent vervulling. Er zijn mislukkingen onder de chela's die in dit leven het mahātmaschap niet kunnen bereiken. Maar hoe prachtig is hun falen, want zij probeerden het en slaagden bijna. Stel dat ze het nooit hadden geprobeerd. Het zijn deze zeldzame geesten, onder de goden of onder ons mensen, die zien en proberen, die slagen of falen; maar dat falen zelf is een succes en het zijn zulke mislukkingen waarop de schrijver, de mahātma, zinspeelt.

Wat zegt H.P. Blavatsky in *De Stem van de Stilte*:

'Bedenk, u die strijdt voor de verlossing van de mens, dat iedere mislukking succes betekent en dat elke oprechte poging te zijner tijd wordt beloond. De heilige zaden ontkiemen en groeien onzichtbaar in de ziel van de discipel, hun stengels worden sterker bij iedere nieuwe beproeving, ze buigen als riet, maar breken nooit en kunnen ook nooit verloren gaan. Maar als het uur slaat komen ze tot bloei.'

OVEREENKOMSTEN IN DE RONDEN

Betreft: Brief 15, blz. 97-101

De vierde ronde is een kopie van verder gevorderde aard van alles wat in de derde ronde plaatsvond. Op dezelfde manier was de derde ronde dat van de tweede. Bedenk dat vormen, gedaanten en lichamen tenslotte alle betrekkelijk onbelangrijk zijn.

Er was een tijd in de derde ronde die overeenkomt met de afdaling van de mānasaputra's in deze vierde. Er was een tijd in de derde ronde die overeenkomt met het ontstaan van de seksen op deze aarde. Er was een tijd in de derde ronde die overeenkomt met wat in de toekomst gaat gebeuren wanneer de seksen in deze ronde verdwijnen. En dat geldt voor alle gebeurtenissen die we hebben meegemaakt en nog zullen meemaken in deze vierde ronde.

Zo bestond er inderdaad, zelfs in de eerste ronde, belichaamde intelligentie op deze aarde en waren er niet alleen verstandeloze wezens. Als u meent dat er geen enkele soort intelligentie bestond in de eerste ronde, blijkt daaruit dat u uw aandacht te veel beperkt tot de menselijke evolutie. Maar er bestaan ook de verschillende soorten evoluties van de dhyāni-chohanische rijken; en er waren zelfs in de eerste ronde mensen. Hoe de lichamen er uitzagen doet er niet toe, dat is van geen belang. Er waren wezens met wilskracht, die dachten en voelden. Het waren er weinigen, dat wel, maar ze bestonden; zij waren de sterrenzonen, de zonen van de vuurnevel waarvan H.P.B. sprak, de eerste grote adepten op deze aarde en ook op de andere bollen van onze keten. Er waren er heel weinig omdat het de eerste ronde was. In de tweede ronde waren er meer; meer in de derde ronde; meer in de vierde ronde. Er zullen er nog meer in de vijfde ronde zijn, enz.; want elke nieuwe ronde brengt elk natuurrijk één kosmisch subsubgebied hoger op de evolutieladder. Tot zover dit commentaar.

HET ENE WORDT HET VELE

Ik ben het eens met hen die eenvoudig niet kunnen inzien wat het ene anders zou kunnen doen dan het vele worden. Kijk eens naar het heelal overal om ons heen. Het vertegenwoordigt het vele. Het gezonde verstand zegt ons dat alle menigten wezens en entiteiten in dit heelal, omdat

ze zijn onderworpen aan één gemeenschappelijke wet en in essentie gevormd zijn uit één gemeenschappelijke kosmische stof, oorspronkelijk moeten zijn voortgekomen uit één kosmische bron van zijn en leven. De leer van het occultisme van alle tijden zegt dat alle dingen nu teruggaan naar dat goddelijke: ze zijn voortgekomen uit het goddelijke als niet-zelfbewuste godsvonken voor een eonen en eonenlange kosmische pelgrimstocht, waarbij ze al die afwisselende, wonderlijke avonturen beleven die het leven in al zijn stadia met zich brengt om dan de weg omhoog te gaan en terug te keren in de schoot van het goddelijke, om daarna opnieuw tevoorschijn te komen in het volgende kosmische mahāmanvantara. Voor mij is het onbegrijpelijk dat er iets anders zou kunnen gebeuren; en er zijn zoveel opmerkelijke illustraties te geven van dit eeuwige proces.

SEDIMENTATIE OP ONZE AARDE

Als de meesters of H.P.B. spreken over de 320 miljoen jaar sinds er op onze aarde sedimentatie plaatsvond, doelen ze op het begin van *deze ronde* op bol A; en toen de impuls van de drie elementalenrijken, gevolgd door het delfstoffenrijk, onze aarde bereikte, begon niet alleen de sedimentatie, maar ook de vulkanische activiteit. Dat is alles. Als u wilt lezen wat ik daarover te zeggen heb in mijn *Beginselen van de Esoterische Filosofie* (en ik heb er in dat boek hard aan gewerkt om het proces van evolutionaire ontwikkeling op de verschillende bollen tijdens een ronde duidelijk te maken), dan zult u een en ander naar ik hoop gaan begrijpen.

We beschikken in feite over zoveel leringen dat men het meeste ervan vergeet! Zo is het nu eenmaal. Onze boeken staan vol informatie; en een van de dingen die ons, studerenden, het meest kan helpen is leren vergelijken en door te vergelijken een beeld te vormen, feit na feit te verzamelen en nooit tevreden te zijn tot we elk feit op de juiste plaats hebben. Dan heeft u een beeld dat u niet meer vergeet.

DOOR MENSEN BEWOONDE BOLLEN

Het is waar dat de bollen in een zonnestelsel en ook in een planeetketen – dat blijft hetzelfde – in hun ontwikkeling door evolutie of emanatie zover kunnen vorderen dat ze het stadium voorbij zijn waarin mensen of het mensenrijk een plaats op zulke bollen van een keten kunnen vinden, omdat ze – en daarmee de hele keten – ver boven het mensenrijk zijn uitgestegen. Maar dat is slechts de ene helft van het beeld. De andere reden waarom er niet-door-mensen-bewoonde bollen zijn, d.w.z. ketens

in ons zonnestelsel waarop geen mensen wonen, is dat deze nog niet het punt hebben bereikt waarop hun levensgolven zijn gestegen tot het menselijke stadium, en dat is de andere kant van het beeld. Begrijpt u?

Het idee is dat elke bol in een planeetketen *eens* door mensen was bewoond, nu is bewoond, of *eens* zal worden bewoond. Zij die nog niet het stadium hebben bereikt waarop ze door mensen worden bewoond, brengen de lagere rijken voort, of enkele daarvan. Zij die verder of hoger zijn geëvolueerd dan de mogelijkheid om het mensenrijk op hun bollen te kunnen onderbrengen, worden uitsluitend bewoond door de rassen van dhyāni-chohans en wezens zelfs nog hoger dan deze.

Er zijn dus door mensen bewoonde ketens of bollen in ons zonnestelsel en er zijn er die niet door mensen worden bewoond. Feitelijk kan men hetzelfde zeggen van elk natuurrijk. Er zijn bollen in onze keten die bijvoorbeeld door dhyāni-chohans worden bewoond en andere die geen dhyāni-chohans herbergen.

ALLE DINGEN DRAGEN BIJ AAN ALLE DINGEN

Betreft: Brief 23 a en 23 b
Vraag, blz. 158, en antwoord no. 8, blz. 173

De wijsheid van de goden leert dat elk lid van het zonnestelsel een levend wezen is, een belichaamde god. Dat geldt voor de zon, voor elke planeet, voor elke komeet. Verder is het zonnestelsel als geheel zelf een entiteit, precies zoals ons menselijk lichaam als geheel een entiteit is, een eenheid, maar toch verschillende organen in zich bevat, terwijl elk orgaan zelf een individu is, een eenheid, een levende entiteit met een eigen soort bewustzijn.

Ziet u wat dit betekent? Dat zoals ons lichaam, zelf een organische eenheid, wordt geholpen een lichaam te zijn door de verschillende organen, het hart, de hersenen, de nieren, de lever, de maag, enz., wordt ook het zonnestelsel, eveneens een organische eenheid, geholpen een zonnestelsel te zijn door alle organische eenheden daarin: de zon, de planeten, de kometen, enz. Ze werken alle samen om iets groters voort te brengen, namelijk het zonnerijk, met de zon als koning of hoofd.

Wat moeten we daaruit concluderen? Dat, omdat al deze eenheden voor een gemeenschappelijk doel samenwerken, er in het zonnestelsel niets goed kan gaan als één van deze lichamen samenwerking en verenigd optreden weigert. En dat betekent hier niet dat twee of drie organen zich samen verzetten tegen twee of drie andere organen. Het betekent dat alle organische eenheden zonder een enkele uitzondering samenwerken voor het gemeenschappelijke universele welzijn. Als deze samenwerking er niet is, als bijvoorbeeld één enkel orgaan zou sterven, dan sterft het hele organisme, omdat de harmonie en symmetrie van de grotere eenheid wordt doorbroken, gedood, stilgelegd. Met het menselijk lichaam is het precies zo. Stel dat mijn hart zou ophouden te werken, zou sterven – dan zou mijn lichaam sterven. Als mijn maag desintegreert, sterft mijn lichaam; en dat geldt voor elk ander orgaan – zelfs de huid of de weefsels of het vlees of de beenderen: we hebben al deze verschillende dingen nodig om een volledig en goed functionerend menselijk lichaam te vormen. Dat geldt ook voor het zonnestelsel.

Als we dus zeggen dat alle dingen samenwerken om alle dingen voort te brengen, doelen we misschien op alle dingen op deze aarde; maar het

kan ook betekenen dat deze aarde op haar beurt samenwerkt met *elk ander* lichaam in het zonnestelsel om de juiste gevolgen teweeg te brengen op elke andere planeet en op de zon. Wat te zeggen van de regen, bijvoorbeeld, en de andere meteorologische verschijnselen op deze aarde? Wat te zeggen van allerlei stormen: sneeuwstormen, hagel-, regen- en onweersbuien? Moeten we zeggen dat er maar één ding in het zonnestelsel dit veroorzaakt, of dit zonnevlekken zijn of de planeten of misschien één planeet, zoals sommige astrologen volkomen ten onrechte zeggen? Nee. Alle dingen werken samen om overal alle dingen voort te brengen.

Als we dus de vraag moeten beantwoorden of de zonnevlekken de oorzaak zijn van de meteorologische verschijnselen op deze aarde, moet het antwoord nee zijn, want dat zou alle andere bijkomstige oorzaken en veroorzakers uitsluiten. De zonnevlekken spelen hun eigen rol; dat doet ook elke planeet. Maar wat is de belangrijkste factor, de hoofdoorzaak dat deze dingen op onze aarde ontstaan? Het is de aarde zelf. Maar de aarde zelf zou ze niet kunnen veroorzaken zonder de hulp van alle andere meewerkende of instemmende goden, zoals de Grieken en Romeinen het uitdrukten; met andere woorden van de zon, de planeten, de kometen.

Waardoor wordt warmte veroorzaakt? Waardoor onstaat regen? Waardoor ontstaat koude op deze aarde? Ongetwijfeld door magnetisme, door elektriciteit. Maar dit zijn de krachten. Wat zijn de fundamentele veroorzakers van deze dingen? De levenskracht van de aarde in samenwerking met de levenskracht die van de andere planeten en van de zon en de kometen wordt ontvangen. *Alle dingen werken samen om alle dingen te doen ontstaan*. Een sleutel, een belangrijke sleutel.

Als u werkelijk de mechanische oorzaak wilt weten, de directe oorzaak, d.w.z. de oorzaak die direct aan het gevolg voorafgaat – niet de eerste oorzaak – dan is die in feite het uitzetten en inkrimpen van de aardse atmosfeer. De aardse atmosfeer is een van de mooiste organen van onze moeder-aarde. Zie de aarde als een levend wezen, of zoals de Latijnen zouden zeggen, een 'animal' (van het Latijnse woord *anima*, dat leven betekent). 'Animal' betekent in het Latijn een levend wezen, een mens of een dier bijvoorbeeld. In deze zin is zelfs een plant een 'animal', maar in geringe mate; want *anima* betekent meer in het bijzonder wat in de theosofie de dierlijke ziel wordt genoemd – de *nephesh* van de kabbala.

De aarde is voortdurend geladen met levenskracht. Er zijn tijden waarin ze bijna barst en de innerlijke kracht een uitlaat moet hebben: ze moet ontladen worden omdat de druk van het hele zonnestelsel erachter

staat. Neem de aardbevingen als voorbeeld: ze zijn mijn grootste schrik en doen het bloed in mijn aderen stollen omdat ik altijd denk aan de schade aan mensen en de ellende die ze kunnen veroorzaken; toch zijn ze een van de grootste zegeningen, want de aarde stoot energie uit die anders een vernietigende uitwerking zou kunnen hebben. Onze aarde zou eenvoudig barsten; ze zou ontploffen als deze periodieke ontladingen niet plaatsvonden.

Het is net als met de levenskracht die een mens voortdurend uitstraalt – terwijl hij loopt, bij het spreken of bewegen, door het circuleren van zijn bloed. Telkens als hij een vinger opsteekt, stoot hij energie uit. Veronderstel dat alle energie die het lichaam voortbrengt door een of andere toverkracht in het lichaam zou kunnen worden vastgehouden, dan zou het lichaam exploderen, eenvoudig worden opgeblazen; de weefsels zouden worden uiteengerukt.

Natuurlijk heeft de medaille een keerzijde: als het verbruik van energie te groot is, ontstaat het andere uiterste en volgt ziekte of dood. Maar waarom doet het menselijk lichaam dit? Het doet op zijn eigen kleine schaal, op zijn eigen bescheiden wijze, wat de planeten doen, zijn deel leveren aan de levenskracht van de aarde. Deze levenskracht komt in het menselijk lichaam van bovenaf en van wat bij het uitwisselen van levensatomen tussen ons allen in- en uitstroomt. *Alle dingen dragen bij aan alle dingen*; er is een onafgebroken ontvangen en geven.*

Beseft u wel dat er meer levenskracht is in een oud lichaam dan in een jong lichaam? Ouderdom is niet een kwestie van een tekort aan levenskracht; het is een kwestie van teveel levenskracht. Het lichaam kan zich

*Het menselijk denken kan op zo vreemde wijze tot dwalingen van de verbeelding vervallen, dat ik het nodig vind deze voetnoot toe te voegen om te voorkomen dat de woorden in de bovenstaande tekst door onnadenkende of onzorgvuldige lezers worden misverstaan als een soort indirecte goedkeuring om in ons leven de menselijke levenskrachten door immoreel gedrag of op een andere manier te verspillen.

Een dergelijke misvatting van mijn bedoeling zou zo monsterlijk, zo volslagen in strijd zijn met iedere leer van de theosofie en het occultisme, dat ik me niet zelden heb afgevraagd hoever ik, zelfs met het geven van eenvoudige occulte feiten, kan gaan, als een of twee of meer toehoorders, zoals de ervaring me heeft geleerd, de zin of de betekenis van wat ik probeer te zeggen, verkeerd begrijpen.

Ik verklaar hier onvoorwaardelijk dat elke verspilling van levenskrachten van het menselijk lichaam of van het denkvermogen door immoreel gedrag in welke vorm ook, onmiddellijk het verschijnen van ziekte en ouderdom bespoedigt,

niet snel genoeg weer opbouwen. Het intense leven van een volwassen mens breekt het lichaam langzaam af en veroorzaakt het verouderen. Het lichaam kan niet snel genoeg bouwen. Het levensritme is sneller dan het opbouwend vermogen. Het gevolg is dat men grijs haar krijgt, dat het gezichtsvermogen en het gehoor achteruitgaan en alle verschijnselen zich voordoen die de ouderdom met zich brengt. Gezondheid is eenvoudig evenwicht; en hoe langer men gezond kan blijven, des te langer leeft men – als men dat wil! Als dat wenselijk is! Sommige mensen schijnen te denken dat een lang leven een teken van heiligheid is. Heel vaak is dat juist niet het geval. Soms zijn het de grofste mensen die het langst leven. Een oud Latijns spreekwoord zegt: 'De goden hebben diegenen lief die jong sterven', wat wil zeggen dat de goden hen die ze liefhebben tot zich nemen, als ze jong zijn – niet als de goden jong zijn, maar als zij die ze tot zich nemen jong zijn. De goden zelf zijn eeuwig jong.

Laten we nu terugkomen op het onderwerp van de aardse atmosfeer, die voortdurend inkrimpt en uitzet. We weten dat als deze uitzetting zich voordoet, de barometer, dat gevoelige instrument dat we hebben leren maken en dat de luchtdruk registreert, daalt. Het wijst op regen. En we kennen allen de afkoeling van de lucht die op een regenbui volgt, zelfs in de zomer. We zeggen: 'Het zorgt voor afkoeling'. Het tegenovergestelde gevolg, warmte, wordt veroorzaakt als de atmosfeer zich verdicht of inkrimpt en de grotere luchtdruk de barometer doet stijgen. 'Mooi weer' zeggen we en 'warm', betrekkelijk warm natuurlijk, afhankelijk van het jaargetijde.

---

omdat dit het lichaam uitput en onnatuurlijk is. Zo'n verspilling van vitaliteit betekent een opzettelijke verkwisting van levenskrachten en dus samenwerking met het werk van de vernietigers. Niet alleen lokt zo'n verkwisting ziekte en vroegtijdige seniliteit uit, maar erger nog is de uitwerking op de morele weerstand en het zedelijk instinct van de menselijke geest en in het uiterste geval zou het kunnen leiden tot morele en verstandelijke degeneratie.

Laat het duidelijk zijn dat zelfbeheersing, een strikt moreel gedrag en zelfvergetelheid de weg vormen van het theosofisch occultisme, en ik zeg dit zonder enig voorbehoud. Misbruik, van welke aard ook, van levenskracht, zelfs zulke dingen als te veel eten, vraatzucht, dronkenschap of alles wat het lichaam extra belast of uitput, betekent verspilling van levenskracht en heeft daarom de neiging ziekte te veroorzaken, ouderdom te verhaasten en, zoals hierboven al werd aangeduid, zelfs nog ernstiger dingen voort te brengen.

Wat veroorzaakt dit uitzetten en inkrimpen van de aardse atmosfeer? Voornamelijk de periodieke ritmische bewegingen in de aarde zelf. Maar deze trillingen zijn elk moment, zonder een seconde te onderbreken, nauw verbonden met alle andere hemellichamen van het zonnestelsel. *Alle dingen dragen bij aan alle dingen*. De zon en alle planeten staan in verband met de uitzettingen en inkrimpingen van de aardse atmosfeer. Tot zover hebben de astrologen volkomen gelijk. Maar om te zeggen dat het de planeten zijn die dit alles teweegbrengen, dat de planeten de enige oorzaak zijn, dat is helemaal fout. Alle dingen dragen bij aan alle dingen: de zon en de planeten schenken me gezondheid; ze bezorgen me ziekte. Maar op dezelfde manier bezorg ik mezelf zowel gezondheid als ziekte. *Alle dingen dragen bij aan alle dingen*. Dat is de grote sleutel.

Dit samentrekken of deze druk van de atmosfeer, zoals de moderne wetenschap zegt, en dit uitzetten van de atmosfeer, worden voornamelijk veroorzaakt door het bestaan van een meteorisch continent dat onze aarde als een dikke schil omgeeft. 'Maar', zult u zeggen, 'hoe kan het zo'n dikke schil zijn als we er dwars doorheen kunnen kijken en we de zon, de sterren en de wolken kunnen zien?' Veronderstel eens dat ik in plaats van mijn huidige gezichtsvermogen een elektrisch oog had. Dan kon ik door een koperdraad kijken. Dingen als koper en ijzer zouden voor mij doorzichtig zijn. Maar met het gezichtsvermogen dat ik nu heb kan ik niet door een koperdraad of via een 8000 km lange koperdraad kijken, omdat ik geen elektrisch oog bezit. Aan de andere kant zou ik met het elektrische oog niet zien wat ik nu zie. Het is nu eenmaal zo dat ons gezichtsvermogen door de natuur zo is ontwikkeld, of door karma als u wilt, dat we ongehinderd kunnen kijken door deze meteorische massa die onze aarde als een schil omgeeft; en al wat we ervan zien is wat we het blauw van de lucht noemen. Dat is de werkelijke verklaring van het blauw van de hemel. De wetenschappelijke theorie dat het heel fijn stof is, voornamelijk afkomstig van de aarde, die de blauwe stralen van het zonnespectrum onderschept, zou men een zwakke, gedeeltelijke verklaring kunnen noemen. Zelfs dit mag ik hier niet weglaten, want het zou aan mijn uiteenzetting afbreuk doen. Er zit enige waarheid in, maar om te zeggen dat het de oorzaak is van de blauwe lucht is niet waar, want dat sluit al het andere uit.

Alle andere planeten, behalve Mars, zijn eveneens omgeven door hun eigen meteorische continent. De wetenschap weet dat en noemt het de wolken van de verschillende planeten. Het doet er niet toe of men ze wol-

ken noemt. Laten we zeggen dat het wolken zijn van kosmisch stof en stof van de respectievelijke planeten. Akkoord, maar in werkelijkheid is het voornamelijk interstellair en interplanetair meteoorstof. Zoals ik zei is elk van de planeten in ons zonnestelsel, behalve Mars, omgeven door zo'n continent van meteoorstof en zelfs Mars is gehuld in een dunne nevelachtige sluier van meteoorstof. Mars verschilt van de andere omdat hij op het ogenblik in verduistering is; en op bol D van de Marsketen zijn de krachten van aantrekking die het meteorische continent bijeenhouden als het ware verslapt. Deze magnetische en elektrische krachten die Mars omgeven zijn zwak omdat het meteorische continent om bol D van Mars zich min of meer in de ruimte heeft verspreid – niet helemaal, maar bijna. Dat is de reden dat we van de Marsbol slechts een vaag beeld kunnen opvangen; maar zelfs dat beeld is nog twijfelachtig. Onze astronomen zijn er niet zeker van dat wat de een ziet, de ander ook ziet. U kent de eindeloze twistgesprekken die ontstonden over de ontdekking van de zogenaamde kanalen van Mars, waarin prof. Lowell uit Flagstaff in Arizona en anderen zolang hebben geloofd en die door weer anderen werden ontkend. Schiaparelli, de Italiaanse astronoom, was de eerste die vele jaren geleden over deze lijnen sprak en omdat ze volgens hem op kanalen leken, noemde hij ze *canali*, het Italiaanse woord voor kanalen of allerlei soorten geulen. En omdat de mensen het woord opvatten in de Engelse betekenis van waterlopen, kregen ze het idee dat het waterlopen moesten zijn. Dat is nog steeds niet bewezen, misschien is het zo, misschien niet. Ik zeg daar liever niets meer over.

Bedenk dat het zonnestelsel een levend wezen is, waarvan de zon zowel het hoofd als het hart is. De verschillende planeten zijn de organen van deze organische entiteit. Onze aarde is er één van. Ze werken alle samen om het zonnestelsel te vormen als een organisme, of een groep organen. *Alle dingen dragen bij aan alle dingen*. Er gebeurt niets op deze aarde, van het wuiven van een varenblad in de wind tot de meest verschrikkelijke aardbeving die de wereld ooit heeft gekend, zonder toedoen van deze samenwerkende kosmische krachten. Ze worden alle voornamelijk voortgebracht door de aarde, maar met medewerking van zon en maan, planeten en kometen, want deze organische entiteiten bewegen zich synchroon wat hun bestemming betreft. *Alle dingen dragen bij aan alle dingen*. De geboorte van elke baby komt tot stand door het zonnestelsel, door de aarde, in het bijzonder door de moeder; toch dragen alle dingen bij aan het ontstaan van de baby. De sterren hebben hun uitwerking op

ons, dat is zeker, maar ook de zon en planeten en kometen, want het zonnestelsel is een organisch levend wezen en daarom ondergaat alles daarin, waar ook, invloed van al het andere daarin, waar ook. Dat is beslist het geval; en wat een prachtig beeld.

PROCESSEN NA DE DOOD

Betreft: Brief 23A en 23B
Vragen 15-20, blz. 159, Antwoorden 15-20, blz. 184-8

Ik zou eerst op één ding willen wijzen. We spreken over toevalligheden. Ik vraag me af of mensen weten wat het betekent als ze die term gebruiken. Als er werkelijk toeval bestaat zoals men dit woord in het westen gebruikt, dan is het heelal wetteloos, chaotisch, ongeordend, dan is er daarin geen opeenvolging van gebeurtenissen. Als er iets in het heelal zomaar kan gebeuren, toevallig, zonder een voorafgaande oorzaak, dan zit het gehele heelal verkeerd in elkaar, omdat niet een deel ervan toeval kan zijn en de rest geen toeval. Het is alsof we zeggen dat een stukje van een appel appel is en de rest niet, wat absurd is. De appel is helemaal appel en het heelal is een en al wetmatigheid. Toeval is niet meer dan een woord dat in het westen wordt gebruikt om onwetendheid te verbergen. Toevalligheden zijn gewoonlijk onvoorziene gebeurtenissen en omdat we de voorafgaande oorzaken niet zien, zeggen we dat het toeval is. In die betekenis bestaat er niet zoiets als toeval. Alles is de vrucht van een voorafgaande oorzaak en die voorafgaande oorzaak kan niet iemand treffen die niet zelf die oorzaak heeft teweeggebracht of die niet nauw betrokken was bij het ontstaan van die oorzaak.

Twee of meer mensen kunnen bijvoorbeeld samenwerken. Door het feit dat ze samenwerken zijn ze karmisch verbonden. Karma bestuurt alle dingen met uiterste rechtvaardigheid, want het betekent de werking van de wet van harmonie. Maar wij met ons gebrekkige menselijke begripsvermogen, zien niet altijd gemakkelijk in dat als iets bijvoorbeeld tien miljoen jaar geleden is gebeurd, de harmonie tien miljoen jaar later kan worden hersteld. Maar ik zou willen vragen: waarom niet? We moeten bedenken dat ons begrip van tijd betrekking heeft op het tijdsgebied waarin wij leven. Ons idee van tijd zou buitensporig lang zijn voor het tijdsidee van een wezen dat op een oneindig klein deeltje van de stof leeft, zoals bijvoorbeeld een elektron, waar een heel kosmisch heelal kan verschijnen, zijn ontwikkeling doormaken en verdwijnen in de tijd die een tik van de klok in beslag neemt. Voor zulke wezens gaat de tijd enorm veel sneller. Voor hen zou onze tijd een eeuwigheid lijken. Maar wat is onze tijd vergeleken met de enorme kosmische chronologische perioden die

miljarden, biljoenen en quadriljoenen en zelfs nog grotere aantallen zonnejaren duren of, zoals wij zeggen, menselijke jaren. Voor een wezen dat in dat enorm uitgebreide tijdsgebied leeft, in dat ruimte-tijd-continuüm, om het moderne jargon te gebruiken, zou onze tijd heel snel gaan. Tien miljoen jaar is niets vanuit het standpunt van een werkelijk kosmische wet; het lijkt misschien niet meer dan een uur geleden, of, zoals we zouden kunnen zeggen, een ogenblik in het verleden. Met de joodse heilige schrift zouden we kunnen zeggen: tien miljard, biljoen, quadriljoen jaar zijn in uw oog slechts een seconde supergoddelijke tijd. En zo is het.

Zo is het ook met toevallige gebeurtenissen. Er is zo'n absolute rechtvaardigheid in dit heelal dat geen daad kan worden verricht, geen gedachte kan worden gedacht en geen emotie ervaren, zonder de daarbij passende en rechtmatige gevolgen. Iedereen weet dat. Pas nu de kosmische wet toe op al deze dingen. Als we iets zien gebeuren dat we niet kunnen begrijpen, zeggen we toeval. Daarmee geven we alleen uiting aan onze onwetendheid over het verleden. Maar het zou die persoon niet kunnen zijn overkomen als hij niet in het verleden, in dit of in een ander leven, op een of andere manier verwikkeld was geweest in oorzaken die nu hun gevolgen hebben teweeggebracht. Het gebeurt eenvoudig nu. Òf het werkt zo, òf we leven in een krankzinnige wereld zonder wet en orde, waarin toeval heerst en de dingen zomaar kunnen gebeuren. Waar zien we de aanwijzingen daarvoor?

Er zitten bijvoorbeeld tien mensen in een boot. Negen verdrinken en één wordt gered; of één verdrinkt en negen worden gered. Waarom? Toeval? Iemand wordt overreden door een auto of er valt iets naar beneden en verbrijzelt zijn schedel. Toeval? Dat is gemakkelijk. Als we de levensproblemen konden ontrafelen door het toeval, dan hoefde niemand ooit hoofdpijn te hebben. Ik wil een *verklaring* en niet de verantwoordelijkheid afschuiven op God of duivel of op wat men toeval noemt. Dat beslist niet!

Let wel: terwijl het lichaam weet dat het een ongeluk krijgt, weet het belichamende ego dat dit het gevolg is van karmische rechtvaardigheid; en omdat dit lichaam slechts een voertuig is, en het bewustzijn en het morele besef in het belichamende ego huizen, is de bewust waarnemende entiteit het belangrijkste.

Nu iets over het menselijk denken op het moment van de dood en de gevolgen die deze laatste korte periode van geconcentreerd denken heeft als oorzaak voor het volgende leven en de levens daarna. Onze theo-

sofische filosofie is zo strikt logisch dat men gemakkelijk kan inzien dat zoiets niet kan gebeuren, als de paar laatste momenten van denken niet zelf het product van voorafgaande oorzaken zouden zijn. Wat wordt dan bedoeld met de uitspraak van de meester? De betekenis ervan is eenvoudig deze. Wat een mens denkt tijdens de laatste vegetatieve ogenblikken van dit leven zijn de denkgewoonten – dat woord is de sleutel, *gewoonte* – de denkgewoonten van dat leven en de voorafgaande levens. De voorafgaande levens hebben natuurlijk de denkgewoonten gevormd van het zojuist afgesloten leven; en wat een mens denkt wanneer het egobewustzijn tijdelijk wordt verdoofd door het intreden van de dood, wat de hersenen dan denken is het automatisme van die gewoonte. Is dat niet eenvoudig? Alle denkgewoonten van alle vroegere levens gaan op het laatste moment op in die automatische gewoonten; de gewoonte voorziet in een gewoontedenken en gewoontegedachten. Het karakter van de mens drukt zich uit in het automatische denken van zijn laatste ogenblikken en dat wordt het karakter dat hij voor de toekomst heeft verworven. Pas dit op grotere schaal toe op gedachten die de mens heeft, laten we zeggen aan het einde van een ronde of van de zeven ronden. Daar geldt precies dezelfde regel.

De denkgewoonten die u tijdens uw leven had, dat zijn de denkgewoonten op het moment dat de dood plaatsvindt – de feitelijke dood, niet slechts een verlies van bewustzijn – denkgewoonten die zich als automatische gedachtestromen tot uitdrukking brengen en dat mentale panorama beheersen dat begint met het eerste moment van herinnering vanaf de kindertijd, dan snel elke gebeurtenis en elk gevoel doorloopt dat u ooit heeft gehad, tot aan het moment van de dood. Dan volgt bewusteloosheid vlug en snel. Zo werkt het.

Dit gaat niet met lijden gepaard, tenzij iemand, die nu oud en broos en wijs is, dat voorbijgaande panorama met afkeur aanziet en zegt: Waarom heb ik de kans niet gegrepen toen ik die kreeg? Waarom was ik niet goed in wat ik deed, waarom heb ik niet meer kracht getoond? Dat zijn overwegingen van het hogere denken bij het zien van het panorama. Maar in wezen maken deze gedachten deel uit van het automatisme van het denken van vroeger, de denkgewoonten uit het verleden. Alles is oneindig rechtvaardig, al het goede en al het kwade dat u heeft gedaan, en dat zal altijd zo zijn.

Nu een ander punt in verband met gedachten. Laten we terwille van dit voorbeeld zeggen dat de mens met zijn zeven beginselen uit twee

delen bestaat, een hogere triade en een lager viertal. Noem de hogere triade X. Dit is het geestelijke en het hogere verstandelijke, het hogere psychische deel van de mens. Noem het lagere viertal Y. Dit zijn de emoties, de lagere gedachten, de goede, slechte en neutrale gevoelens die ons maken tot wat we van dag tot dag zijn als we niet door de hogere delen worden geïnspireerd. Dat noemen we Y. En nu geven we dit als een algebraïsche vergelijking: X + Y = Z. Z is de mens zoals we die kennen, zoals u bent, zoals ik ben, zoals wij voelen, denken, handelen en doen. X is ons hogere deel, de hogere triade. Y het lagere deel, het viertal. Z is de hele mens die handelt met behulp van de hersenen en zenuwen via het lichaam.

Als de dood intreedt, wordt het lichaam afgelegd omdat het niet meer is dan een voertuig, een stel kleren. Feitelijk is het niet meer dan dat, al is het de onmisbare woonplaats van Y overschaduwd door X. Maar het wordt afgelegd zoals het knippen van een nagel. De nagel is een deel van u, van uw lichaam, een product van uw levenskracht; maar als de vingernagels zijn geknipt, blijft nog steeds de combinatie X + Y = Z bestaan. En als de dood intreedt, hebben we nog steeds X + Y = Z minus V. V staat voor het stoffelijk lichaam.

Wat gebeurt er nu na verloop van tijd? X scheidt zich langzaam af van Y tot de spanning van de scheiding zo groot wordt dat er een breuk ontstaat. X stijgt op. Y valt omlaag. Dat is de tweede dood. Tot de tweede dood intreedt is de mens praktisch dezelfde die hij op aarde was in het stoffelijk lichaam, naar de vorm een nirmāṇakāya, hoewel natuurlijk geen nirmāṇakāya. Hij is een volledig mens, maar zonder stoffelijk lichaam. Welnu, als de tweede dood intreedt, stijgt X op en gaat devachan in. Wat gebeurt er met Y? Y valt omlaag, niet langer omhooggehouden door X; niet langer door X geïnspireerd, valt Y naar zijn eigen niveau in het astrale licht terug, waar dat niveau ook mag zijn. Elk individueel geval heeft natuurlijk zijn eigen niveau.

Wat is dan de aard van de gedachten van Y? We noemen het nu het kāmarūpa, of het spook. Wat voor gedachten zou het anders hebben dan de automatische gedachten die het had toen X + Y gelijk was aan Z in het stoffelijk lichaam? Zijn denken is nu krachteloos en zwak. Het herhaalt alleen, automatisch, als een machine. Het weet niet wat het doet. Het loopt langzaam af, de slinger gaat langzamer en langzamer tot hij tenslotte stopt. Als bij een spook de vitale slinger stilstaat, dan is dat praktisch het ogenblik waarop het spook feitelijk uiteenvalt.

Het is dus totaal onmogelijk X op te roepen in een seancekamer. Die aantrekking is er niet. X kan niet meer worden bereikt behalve door geestelijke liefde. Zelfs gedachten kunnen X niet bereiken, tenminste niet de gedachten die de meeste mensen denken. Y is te bereiken. Vlak na de dood is Y nog propvol dierlijke vitaliteit, dierlijk magnetisme en dat is een van de redenen van de breuk met X. X wilde omhoog en probeerde Y mee te nemen; maar de neiging van Y is omlaag en tenslotte kwam de onvermijdelijke breuk. Het is zo eenvoudig als het maar zijn kan en ik probeer eenvoudige taal te gebruiken, vooral voor wie nog niet zolang theosofie bestuderen.

Dus Y, het spook, het kāmarūpa, denkt alle gedachten die bij zijn aard horen. Het kan niet iets anders denken dan het denkt. Dat is vanzelfsprekend. Als men aan appels denkt, denkt men niet aan stenen of zonnespectra. En als het automatische denkproces van het spook Y appels betreft, dan zal het aan appels denken en aan niets anders. Misschien denkt het spook aan zijn geliefde kostbaarheden, aan wat tijdens het leven zijn dierbaarste bezit was. Dat deel van de natuur is het lagere deel. Het automatische denken van Y gaat steeds door, maar het zal wel met steeds minder kracht doorgaan, omdat Y bezig is uiteen te vallen, te ontbinden; en het wordt tenslotte – neemt u me niet kwalijk – een vies stinkend astraal lijk en dat is precies wat het is. Het ruikt zelfs naar rotting, naar het kerkhof, naar ontbinding.

Dat gebeurt al eeuwenlang en als deze spiritisten in hun onwetendheid proberen in verbinding te komen met degene die is heengegaan, hun dierbare overledene, dan is het enige waarmee ze volgens de natuurwet op zijn best contact kunnen krijgen Y, het spook. En wat kan Y anders zijn dan zichzelf? Als zijn naam Jan Smit was, zal het zeggen: 'Ja, ik ben Jan Smit'. Als hij in de West Burlington Avenue 472 woonde, 'Ja, West Burlington Avenue 472.' Het is bezig te vergaan, te ontbinden.

Het heeft, weet u, allemaal iets aandoenlijks. Het lijkt misschien of ik er de spot mee drijf, maar dat is niet mijn bedoeling. Ik probeer de toestand zo reëel mogelijk voor te stellen. Natuurlijk herinnert dit spook Y, dit kāmarūpa, zich zijn naam. Waarschijnlijk zal het zich herinneren waar het woonde en de naam nog weten van vrienden of familie, of enkelen daarvan. 'Mijn vrouw Emma. Ja, Emma. Dat is Ruth, Emma. Kom morgen. Ik word nu geroepen. Dag schat.' Men komt in aanraking met het automatisch functioneren van het spook, maar de geestelijke werking is weg. Een handig gestelde vraag door een medium die in astraal-psychisch

contact staat met een dergelijk spook, zal al zijn automatische processen in werking stellen die volgen op de vraag: 'Bent u Jan Smit?' 'Ja, Jan Smit.' 'Waar woonde u?' 'Daar en daar.' 'Was u getrouwd?' 'Ja, ik was getrouwd. Nee, ik was niet getrouwd. Nee, ja, inderdaad. Haar naam was Emma.' Dit is volstrekt niet overdreven.

Als u dus vraagt naar de denkprocessen van het spook, dan zijn dit voorbeelden daarvan, de automatische denkprocessen die zijn meegekomen uit het leven dat zojuist is afgesloten; en omdat het spook het lagere deel van ons is, kunt u begrijpen wat voor denkprocessen dat zijn.

Zie aan de andere kant een medium niet als een middelaar. Dat is iets heel anders. Een middelaar kan opstijgen en in werkelijke geestelijke verbinding komen met X, de hogere triade, het werkelijke ego in devachan; en als de middelaar gevoelig genoeg is, kan hij door zijn liefde als het ware op dezelfde trillingsfrequentie komen als de onzegbaar mooie en hemelse dromen van X; de middelaar kan die zelfs mee terugbrengen. Het stoffelijke denken heeft contact gemaakt en de vraag is: waaraan denkt de devachanī? Het hangt ervan af wat de automatische denkgewoonten van die mens waren. Als hij een musicus was, zal de devachanī aan muziek denken en de meest hemelse harmonieën componeren. Als de man daarentegen een overtuigde en heel serieuze gelovige was, dan zal religie zijn devachan kleur geven. Als de man een doopsgezinde was en nog wel een overtuigde en zeer serieuze, dan zal hij vol doopsgezinde gedachten zijn. Als hij een zevendedagadventist was, of een islamiet of een anglicaan of een boeddhist, dan gaat het net zo. U kunt hieruit zien waarom we zelfs devachan een schijnparadijs noemen, omdat het geloof van de doopsgezinde, de islamiet of de anglicaan of de roomskatholiek of welke andere religie ook, zeker niet de waarheid is, de absolute werkelijkheid.

Er is iets dat hoger is dan devachan en daarvan is sprake als het hogere deel van X in nauw en rechtstreeks contact komt, geestelijk contact, gemeenschap, vereenzelviging, met de goddelijke geest waarvan het een kind is, een vonk, het kroost. Dat is de werkelijkheid. Dat is nirvāṇa.

‘DE TOREN VAN ONEINDIG DENKEN’

Betreft: ‘Ontelbare generaties lang heeft de adept een tempel gebouwd van onvergankelijke stenen, een reuzentoren van ONEINDIG DENKEN, waarin de Titan woonde en, als het nodig is, alleen zal blijven wonen, om er slechts aan het eind van iedere cyclus uit tevoorschijn te treden om de uitverkorenen van de mensheid te vragen met hem samen te werken en op hun beurt te helpen de bijgelovige mens te onderrichten. En wij zullen dat periodieke werk van ons voortzetten; we zullen ons van onze filantropische pogingen niet laten afbrengen tot op die dag dat de grondslagen voor een nieuw continent van denken zo stevig zijn gelegd dat geen enkele tegenstand en domme kwaadwilligheid geleid door de Broeders van de Schaduw de zege zal kunnen behalen.’

– Brief 9, blz. 57-8

Dit zijn woorden van een meester van wijsheid en ik zou willen dat u ze in u opnam en probeerde de innerlijke betekenis ervan te begrijpen, want ze zijn werkelijk goddelijk. Een groot intellect heeft ze opgesteld.

Wat is deze toren van oneindig denken? Het is de algemene kosmische intelligentie, waarmee hier wordt bedoeld de hiërarchieën van dhyāni-chohans, de kosmische geesten, de heren van meditatie en kosmische wijsheid. Ze worden de hiërarchieën van de zonen van het licht genoemd en vertegenwoordigen de bewustzijnskant van het heelal. Er zijn er onnoemelijk veel en ze strekken zich uit van nog lager dan de mens via ontelbaar veel hiërarchieën tot in het oneindige.

Dit is de toren van oneindig denken waarin de kosmische titanen zich ophouden, denken, leven en plannen maken. Deze kosmische titanen zijn de gezamenlijke kosmische logoi, de kosmische geesten, een leger van zonen van licht en leven. En uit deze onuitputtelijke bron van volmaakte wijsheid en volmaakte liefde komen van tijd tot tijd grote zielen tevoorschijn die zich onder de mensen belichamen, en die de weg wijzen, leiden, helpen, bijstaan en inspireren en niet alleen ons, bijgelovige en feilbare mensen opwekken, maar alle wezens die minder ver zijn dan zij, want de natuur is één organische eenheid. Wat boven is in het allerhoogste wordt weerspiegeld in het laagste, want er is maar één kosmische wet, één kosmische intelligentie en één kosmisch leven; daarom heerst die wet, dat leven, die intelligentie overal. Zo ziet u dat wat zich hier beneden bevindt niet meer is dan een schaduw of kopie van een patroon van wat boven is, en het hele geheim van het leven, het hele geheim hoe te leven, is één te

worden in bewustzijn en in gevoel, in geest en ziel met dat patroon van oneindig denken.

Nooit zijn er denk ik verhevener woorden door mensen uitgesproken. Grootser opvattingen dan deze, die liggen besloten in de voorgelezen fragmenten van de mededelingen van de meester, zijn nooit geschreven. Ze zijn een nieuw evangelie van denken en liefde, een nieuwe oproep tot menselijk streven; wie niet in staat is de immense draagwijdte en de grootse inhoud aan te voelen die in deze menselijke woorden schuilen, moet wel blind zijn.

Als de tijden niet gunstig of niet geschikt zijn, laten de adepten de mensheid toch niet aan haar hopeloze lot over; op aarde blijft op zijn minst de broederschap van de mahātma's of meesters van wijsheid en mededogen aanwezig. Zij inspireren gevoelige en ontvankelijke mensenzielen en prenten hen gedachten van schoonheid en grootsheid in. Maar als de tijd niet geschikt is voor een ruimere verspreiding van de wijsheid van de goden, dan trekken ze zich tijdelijk terug, opwaarts en binnenwaarts, in deze toren van oneindig denken, en wachten daar tot de tijd rijp is om opnieuw openlijk of halfopenlijk onder ons te kunnen werken.

Ook wij, zelfs nu in onze kleinheid en zwakheid, bewonen deze toren van oneindig denken. En net zoals de meesters doen als de tijd niet geschikt of niet rijp is voor het openbaren van een stukje van de goddelijke wijsheid van het oneindige, zullen ook wij – hoewel onze hand altijd is uitgestoken en gereed is het weinige dat we zelf uit eigen kracht uit het koninkrijk der hemelen hebben geput door te geven – evenals onze eigen leraren, als de tijd niet rijp is, ons in het hogere bewustzijn en ogenschijnlijk in stilte en rust terugtrekken. Maar dat is slechts uiterlijke schijn.

De meesters van wijsheid, de adepten, trekken zich eenvoudig terug als voor hen de tijd niet rijp is om hun belangrijkste werk onder de mensen te doen. Ze doen wat ze kunnen en wat het menselijk karma of het lot hen toestaat; maar in zekere zin stijgen ze op, verdwijnen ze uit het gezicht om op innerlijke gebieden des te actiever te zijn, betrokken bij grootse werken van weldadigheid. En als dan de tijd rijp wordt, als het hart van de mens door lijden en verdriet, pijn en kwellende zorgen opnieuw verlangt naar meer licht, naar de vertroosting die door egoïsme nooit wordt gevonden, maar alleen uit de geest voortkomt – als de mens dan innerlijk daarom vraagt, geluidloos, maar doorklinkend tot in de sferen van licht, dan verlenen zij die tot dan stilzwijgend toekeken en wacht-

ten in de toren van oneindig denken, vanuit hun azuren troon, bij wijze van spreken, een luisterend oor. En als de roep sterk genoeg is, als het zuiver en onpersoonlijk genoeg is, dan verlaten ze de portalen van de innerlijke onzichtbare gebieden om deze portalen van ons heelal binnen te gaan, onder ons te verschijnen en leiding en onderricht, troost en bemoediging te geven en vrede te brengen.

Hoe groot is de inspiratie die we kunnen putten uit deze leer van de wijsheid van de goden, die we nu theosofie noemen: dat het heelal niet chaotisch of krankzinnig is, maar een organisme dat van binnenuit wordt geleid en bestuurd, niet alleen door oneindige en alwetende kosmische intelligentie – of liever intelligenties – maar door kosmische liefde. Want liefde is het cement van het heelal en verklaart de orde in het heelal en de harmonie en eenheid die ieder die ogen heeft om te zien overal om zich heen kan waarnemen. Wetenschappers spreken over deze orde als de wetten van de natuur, zoals die tot uiting komen in de kosmische lichamen en hun bewoners en in hun tijdsperioden, hun plaats en hun regelmatige bewegingen.

Hoe geweldig is ook het gevoel dat degene die zich erop voorbereidt in aanraking, in verbinding kan komen met deze grotere wezens die in ontwikkeling boven hem staan, alleen nu nog boven hem staan, want eens zal hij groeien en aan hen gelijk worden, even goddelijk zijn als zij, en zijzelf zullen zijn opgeklommen tot goden die nog verder van ons af staan. Er is een pad dat steil en doornig is, maar het voert naar het hart van het heelal. Iedereen, elk kind van de natuur, kan langs dit pad omhooggaan. Ieder die het aandurft en probeert het te vinden, kan de eerste stappen erop zetten en op deze eerste stappen kunnen andere volgen. Wat een zegen dit te weten! Wat een inspiratie voor de toekomst dat ons lot in onze eigen handen ligt! De inspiratie die opborrelt uit de diepste schuilhoeken van de menselijke geest, zal door niets worden tegengehouden, kan door niets worden belemmerd, kan door geen uiterlijke of innerlijke god worden gestuit, omdat die menselijke geest een vonk is van het kosmisch goddelijke.

Hoe schoon, hoe inspirerend, hoe vol van nog onvermoede betekenis is deze uitdrukking; de toren van oneindig denken! Het is een uitdrukking een god waardig, en alleen een halfgod-mens of een god-mens zou zijn verheven denkbeelden zo kunnen verwoorden. Wat een magisch beeld van een innerlijke sprookjeswereld, een waarachtige sprookjeswereld, bieden deze prachtige woorden aan eerbiedig gestemde geesten.

Deze toren van oneindig denken is tevens de toren van oneindige liefde, want hij is vol liefde en zijn bewoners zijn vertegenwoordigers van de liefde. Van tijd tot tijd gaan zijn poorten open en komen leraren uit deze innerlijke gebieden tot ons. Bijvoorbeeld Gautama, de Boeddha, en de avatāra Jezus, en Krishṇa; en ook vele anderen waarvan de namen zelfs in het westen aan ieder ontwikkeld mens bekend zijn. Geen wonder dat een dankbare mensheid hen zonen van god, of kinderen van de goden noemde – een uitdrukking waaraan ik de voorkeur geef; want dat zijn ze inderdaad, zoals ook wij nakomelingen zijn van de goden, onze voorouders en voorlopers op het evolutiepad dat eeuwig omhoog en naar binnen voert naar het goddelijke.

Deze leraren van de mens zijn zelf als goden vereerd door mensen die het gebod vergaten om de boodschap ter harte te nemen en daar eerbied voor te hebben, en niet de boodschapper te vereren. In die boodschap ligt iets groots, immers het denken van een mens is machtig, niet de mond waardoor het denken zich uit. De liefde in het menselijke hart verheft de mens, niet de mond die haar onder woorden brengt. Ik denk dat een van de bewijzen dat deze groten die onder ons leefden en die telkens en telkens weer zullen terugkomen – ik denk dat een van de bewijzen van hun goddelijke aard juist het feit is dat ze voor zichzelf niets aannamen, maar alleen aandacht vroegen voor hun leringen.

Hoeveel bewondering heeft het menselijke hart voor hen die een vreugdevolle tijding brengen. Het gloren van een nieuwere, grootsere, schonere tijd straalt van hun gelaat. Want zij zijn de profeten ervan, de herauten, de voorlopers van een nieuwe komende tijd, waarin de mens, in plaats van ruzies en oorlogen te laten toenemen, zal leren dat de weg van vrede de weg van kracht is, van wijsheid, van overvloed en rijkdom.

IS HET NODIG HET KWADE TE ERVAREN?

Betreft: Deze commentaren volgden op een gedachtewisseling over *De Mahatma Brieven* blz. 83-6 waarbij de vraag werd gesteld of de kleurloze en negatieve figuren die we soms ontmoeten mensen zijn die nog niet wakker zijn geschud door tijdens hun aardse levens het kwade te ervaren.

Het is voor de mens niet meer nodig af te dalen in het intellectuele en morele moeras en dat te verwerken, om de eenvoudige reden dat we ons nu op de opgaande boog bevinden. We zijn het grofste punt in de menselijke evolutie gepasseerd. Tot dat punt was het voor de menselijke monaden nodig elke ervaring op te doen die het zich langzaam ontwikkelende bewustzijn in zich kon opnemen om dat bewustzijn ruimer, dieper en rijker aan ervaring te maken en zó door het lijden te zijn getekend dat sympathie, medelijden en mededogen in het hart ontwaken bij het zien van het lijden van anderen.

Daarom zijn de kleurloze en futloze mensen die we om ons heen zien niet degenen die nog niet uit de beker van het verderf hebben gedronken. We zijn nu op de opgaande boog. Deze grauwe, kleurloze figuren die vaak zwak zijn en eigenschappen bezitten die bij geen enkel hoogstaand mens bewondering wekken, zijn ongelukkige gevallen of liever gevallen van ongelukkige mensen die, psychologisch gezien, op ons gebied door een rustperiode gaan. Iets in hun verleden heeft hun huidige incarnatie gemaakt tot één waarin ze sluimeren, rusten, slapen en geen speciaal stempel drukken op de wereld, 'niet warm of koud, alleen lauw' zijn.

Maar, let wel, de hemel weet hoeveel keer zij in het verleden, in de geestelijke, intellectuele en psychologische geschiedenis van hun bestaan de poorten van de hemel hebben doen schudden door hun aspiraties en overwinningskreten. De hemel weet hoeveel maal ze op aarde overwinnaars zijn geweest in een moedig gevochten strijd. Dat mogen we niet vergeten. Laten wij die in dit leven een gelukkiger lot hebben hen niet veroordelen, omdat volgens ons bepaalde medemensen minder sterk zijn dan wij in het weerstaan van verleiding en zich gemakkelijker laten meeslepen door de oppervlakkige stromingen van het leven in de wereld.

Waar het mij om gaat is dit: Laat nooit iemand zeggen dat theosofen leren dat het voor de mensheid nodig is zich bewust en opzettelijk in de stroom van kwaadwilligheid te begeven om hartstochten te bevredigen,

het kwaad te ervaren en door het te leren kennen het te overwinnen. Dat deel van de weg naar onze bestemming hebben we achter ons. Het is nu onze bestemming de resterende Atlantische elementen van hartstocht en begeerte te overwinnen, er niet langer aan toe te geven, maar ze de baas te worden en een begin te maken met het beklimmen van de levensladder, hoger en hoger; want we zijn nu op de opgaande boog!

Vóór het begin van de vierde ronde was het heel anders, of wat op hetzelfde neerkomt, vóór het midden van de vierde ronde, of het midden van het vierde ras. Toen daalden of zonken de monaden in de stof, werden erdoor aangetrokken, werden erin getrokken; het was voor hen nodig ervaring op te doen; maar ze deden dat automatisch, onbewust, zonder doelbewust hun wilskracht in te zetten en hun zelfbewustzijn daarop te richten, maar ongeveer zoals kleine kinderen uit onwetendheid handelen en leren dat ze zich branden als ze een hand in het vuur steken en dat als een vinger tussen de deur komt die pijnlijk wordt geklemd en gekneusd. Ze moesten net als de dieren leren en kleine kinderen leren door ervaring.

Maar wij zijn volwassen en dat was ook het geval met de menselijke monaden toen ze het midden van de vierde ronde bereikten. Toen eindigde de afdaling. Volgens de natuurwetten bevindt alles zich daarna op de opgaande boog, moeten we met de natuur meewerken en er één mee zijn, haar wetten gehoorzamen door met haar omhoog te gaan. Dan kunnen we niet alleen voorvechters worden van het ware en voorlopers en voorboden van gerechtigheid, maar zijn we zelf een voorbeeld van het goddelijke dat we verkondigen.

Het is voor de mens niet langer nodig ooit te denken dat hij het kwaad doen moet ervaren om hogerop te komen. Dat alles hebben we in het verleden al doorgemaakt. Daar hebben we genoeg van ervaren. Teveel. Nu is onze koers omhoog, *ad astra*, naar de sterren. We zijn nu op het opgaande pad en deze kleurloze mensen zijn eenvoudig net als wij als we zo nu en dan na een nachtrust opstaan met het vooruitzicht van een negatieve en schijnbaar zinloze dag, als we ons vermoeid, moe en lusteloos voelen omdat we teveel hebben gegeten of omdat we ons niet al te goed voelen en er geen zin in hebben moeilijkheden onder ogen te zien, er niet over willen praten maar met rust gelaten willen worden – wij hebben dan een *dag* van verstandelijke kleurloosheid, zoals deze ego's een heel *leven* hebben. Zij rusten, zij slapen. Maar misschien waren ze in hun vorige leven of misschien twee of drie levens geleden als helden opgewassen tegen

moeilijkheden, en in het komende leven zal misschien opnieuw heldenmoed in hun hart opwellen. Niemand kan bij dit soort dingen automatisch bepalen hoe lang het zal duren want ieder individueel geval hangt af van het individuele lot, het karma van het menselijke ego.

AVALOKITEŚVARA – DE GODDELIJKE TEGENWOORDIGHEID

Betreft: Brief 59, blz. 375-7

Het mahāyānaboeddhisme, de vorm die in Tibet voornamelijk wordt en in de afgelopen eeuwen werd bestudeerd, onderkent drie afzonderlijke entiteiten of hiërarchische logoi in de boeddhistische hiërarchie van de geest. Het zijn de boeddha Amitābha of de boeddha van het grenzeloze licht, dan ālaya, dan Avalokiteśvara. Ālaya betekent de geestbron van alles, het kleed of omhulsel van het grenzeloze licht; stof op kosmische of oneindig kleine schaal in de natuur. Daaruit ontspringen de veelsoortige stralen zoals bijvoorbeeld lichtstralen die de zon verlaten; en elke straal op zich is een wezen.

Avalokiteśvara betekent niet 'de Heer die omlaag ziet', zoals Rhys Davids het vertaalt, waarmee hij de elementaire regels van de Sanskriet-grammatica geweld aandoet. *Ava* betekent 'omlaag', *lokita* is het voltooid deelwoord van de Sanskriet-werkwoordswortel *lok*, 'zien', wat dus 'gezien' betekent. *Īśvara* betekent 'Heer'. Avalokiteśvara betekent dus, enigszins geparafraseerd, 'de Heer die overal wordt gezien', het kosmische licht, de kosmische geest, waarin we leven, ons bewegen en ons bestaan hebben, waarvan de essentie, het licht, trilt en brandt in elke mensenziel, de vonk in ieder mens. Het is de innerlijke of voortdurende tegenwoordigheid van het goddelijke om ons heen in alles, hier beneden gezien in al zijn werken en, door mensen vooral gezien in de mens, het meest ontwikkelde voertuig van deze goddelijke tegenwoordigheid.

Vergelijk deze prachtige boeddhistische triade uit Tibet, die ook de onze is, met de christelijke drieëenheid, zoals deze verbasterd en op grove wijze vervormd is, als gevolg van een eeuwenlange, verkeerde theologische en scholastische aanpak, omdat ze niet werd begrepen. Amitābha, het grenzeloze licht, blijkt overeen te komen met de Vader in de christelijke drieëenheid, de kosmische Vader of abstracte geest, de pythagorische monade der monaden, de bron – voor ons in stilte en duisternis – van alle monaden die eruit voortkomen, eruit stromen, eruit geboren worden door middel van de tweede logos, ālaya, de geest, die in de oorspronkelijke christelijke leer vrouwelijk was, de vruchtbare en voortbrengende kracht in de natuur, zowel in geestelijk als in materieel opzicht, de moeder van alles, de voedster van alles, de behoedster van

alles. En Avalokiteśvara komt overeen met de oorspronkelijke derde persoon van de christelijke drieëenheid, de Zoon, de kosmische of derde logos. In het brahmanisme luidt de triade zo: parabrahman of brahman, pradhāna of mūlaprakriti, mahat. Als ze zich manifesteert in individuele monaden zoals een mens, is de drieëenheid Amitābha, ātman; ālaya of mahākāśa, buddhi; Avalokiteśvara, manas; want manas is een rechtstreekse straal van het kosmische ālaya en ons ātman is een directe straal van paramātman, de kosmische ātman, of brahman of parabrahman, of de Vader.

We hebben dus Vader, Geest of Heilige Geest, en Zoon – de oorspronkelijke christelijke drieëenheid; de roomse kerk slaagde er tenslotte in ze om te zetten in Vader, Zoon en Heilige Geest, waarmee ze de Zoon of logos liet voorafgaan aan de moeder waaruit hij is geboren!

Zoals de meesters aangaven in het laatste deel van de brief die we hebben bestudeerd, heeft Avalokiteśvara zijn tempel in het heelal om ons heen. Hij is de scheppende logos, de derde logos, degene die als het ware het dichtst bij ons is, waaruit we allen afkomstig zijn als stralen van een kosmische zon, die de goddelijke tegenwoordigheid is in de natuur, die de goddelijke tegenwoordigheid is in het menselijke mānasische deel, dat natuurlijk voortkomt uit ātman of Amitābha; want is de Zoon niet de Zoon van zijn Vader? Is manas niet, via buddhi, het kind van ātman? Is mahat, via ālaya of mahākāśa of pradhāna – alle zijn namen voor hetzelfde – niet het kind van ādi-boeddha, of zo u wilt van paramātman of brahman of parabrahman?

Avalokiteśvara is dus de goddelijke tegenwoordigheid overal om ons heen, die elke gevoelige menselijke ziel onafgebroken, dag en nacht, kan voelen, zelfs als we ons in dromenland bevinden of belichaamd zijn op aarde. En diezelfde goddelijke tegenwoordigheid bevindt zich in het menselijke hart, want het menselijke hart, zelfs het menselijk lichaam, is op dit gebied een microkosmisch beeld van het heelal. Geen wonder dat de mensen uit de oudheid in elke tempel hun heilige der heiligen hadden – oorspronkelijk een prachtig en veelbetekenend symbool voor hen die het begrepen en naar de tempel kwamen om het goddelijke te aanbidden met een rein hart en grote eerbied – een tempel waarin, net als in het heelal, de goddelijke tegenwoordigheid woont. Het was een symbool; vandaar dat als iemand het heilige der heiligen naderde, hij zijn schoenen uittrok, zijn kleding reinigde, en hoofd en hart omhoog richtte; want doordat de vereerders eerbiedig hun eigen geest verhieven, traden ze in

die tegenwoordigheid, zelfs in de goddelijke tegenwoordigheid.

Die tegenwoordigheid is Avalokiteśvara; zijn straal in ons, via ātman, is het hogere manas, verlicht door buddhi, die op haar beurt is vervuld van het goddelijk licht van ātman. Want de Vader is in de moeder, en de moeder schenkt geboorte aan de Heilige Zoon, en die drie zijn één en toch drie, elk verschilt van de ander. Het is heel eenvoudig te begrijpen, maar verbazend moeilijk om een dieper besef van dat wonder te krijgen! Toch is het prachtig het te kennen en ons ertoe te verheffen. Het zou mooi zijn als elke man en vrouw besefte dat zich in het hart van ieder mens dat heilige der heiligen bevindt; want als de mens, door zijn zelfdiscipline en het cultiveren van het hoogste in hem, door zichzelf te vergeten in dienst van alle anderen, waardoor de eenheid opgaat in het al en hij zelfs dan al betrekkelijk goddelijk wordt, zo uitermate sterk wordt dat niets minder dan Het ooit voldoening kan schenken, dan verlangt hij ernaar hogerop te gaan, opent hij de toegangspoort van zijn heiliger wezen, en stroomt het licht naar binnen dat het heilige der heiligen in zijn hart vervult. Dan is de mens herschapen, hij is tijdelijk een christus, een bodhisattva.

Dat was het resultaat van een succesvolle inwijding, dat en niets anders. Soms bleef de aura van de gebeurtenis dagenlang, misschien weken, bij hem aanwezig, en was zijn lichaam in die tijd omgeven door licht. Men zei van hem dat hij was bekleed met zonnepracht, want de zon was een symbool voor ātman, omdat hij zich in zijn rijk bevindt; en onze eigen innerlijke god was de zon, de innerlijke god van onze eigen goddelijke aard, onze Vader in de Hemel, die straal van de kosmische Avalokiteśvara.

Ik denk dat dit precies de reden is dat de Tibetaanse esoterici en mystici, ingewijden en het gewone volk – waarmee ik het merendeel van de mensen bedoel, de hardwerkende, vriendelijke, blijmoedige, liefhebbende, strevende mensen – allen voor de bodhisattva's een diepere eerbied en vuriger liefde bezitten dan zelfs voor de boeddha's. Want de boeddha's hebben het volbracht, zij hebben deze sferen verlaten. Hun glorie blijft achter als een geestelijke invloed. Maar de bodhisattva's zijn nog mensen en nog geen boeddha's, maar mensen die hun leven eraan hebben gewijd Avalokiteśvara tot een levende kracht in de wereld te maken door middel van zichzelf. Daarom heeft de grote massa de bodhisattva's zo lief. Ze hebben een diepe eerbied voor de boeddha's die verder zijn gegaan en de weg hebben gewezen, maar hun liefde gaat met een ver-

heven menselijke toewijding uit naar de bodhisattva's die met uitgestrekte armen achterblijven om uit medelijden te helpen. Geen wonder dat ze de bodhisattva's liefhebben, want hij die Avalokiteśvara tot leven wekt in het heilige der heiligen in het menselijke hart, wordt meer dan mens. Geen wonder dat men hem liefheeft, eert en vertrouwt. Ik denk dat deze gedachten onbeschrijflijk mooi zijn. De verhevenheid ervan verblindt ons niet, want het is alsof het goddelijke zich kleedt in een menselijk gewaad, een menselijke tooi, en daardoor voor ons mensen begrijpelijk wordt. Het is alsof we de mensheid zien maar bekleed met het goddelijke. De bodhisattva's zijn niet zo abstract, niet schijnbaar zover weg als de boeddha's.

Deze psychologie is zo waar dat daaraan en daaraan alleen heel het succes te danken is van het vroege christendom, omdat het de oude leer onderwees die in de zogenaamde heidense wereld bijna was vergeten en wel deze: dat er een man leefde die vervuld was van het goddelijke en dat hij onder ons kwam, onderricht gaf en de weg wees en ons allen zozeer liefhad dat hij zijn leven gaf en al wat in hem was, zodat anderen die dat zagen, hem op het pad zouden volgen – typerend voor een bodhisattva, een christus. Ik denk dat het alleen *dat* was wat diegenen die zich bij de christelijke kerk aansloten voor het christendom won.

Maar hoe oud is deze schone en inspirerende leer ! De christenen ontvingen haar uit het oosten. Ze is veel ouder dan de zogenaamde onvergankelijke bergen, want toen die nog uit zeeslib bestonden, nog niet omhoog waren gedrukt, werden deze leringen al aan mensen onderwezen in andere continenten, in andere tijdperken, in andere wortelrassen, deze zelfde verbazingwekkende leringen van kosmische oorsprong.

Let eens op het verschil tussen het christelijke theologische idee van Avalokiteśvara, door Rhys Davids en anderen verkeerd vertaald met 'de Heer die omlaag ziet', iets dat 'daar boven' en afgezonderd en ver weg was, en de werkelijke betekenis: de Heer hier onder ons, de Heer van medelijden, menselijk en toch goddelijk, de goddelijke tegenwoordigheid, die ons overal omgeeft, waardoor een menselijk hart dat dit beseft een menselijk heilige der heiligen wordt.

ELEMENTALEN EN ELEMENTAREN, ENZ.

Betreft: Brief 15, blz. 106-8.

Ik zou toelichting willen geven op de uitspraak die werd aangehaald uit *De Mahatma Brieven* over de opmerking van de leraar dat er elementalen zijn die nooit mens worden. Dit zegt ons twee dingen: (1) dat elementalen mensen worden en (2) dat er een zekere klasse van elementalen in ons manvantara bestaat die niet de tijd hebben om mens te worden in het resterende deel van dit manvantara. Ze hebben de tijd niet om de evolutionaire ladder te beklimmen via de verschillende rijken tot het rijk van de mens is bereikt. Ze worden mens in het volgende manvantara of misschien in het manvantara daarna. Eens zullen ze mens zijn. Alle elementalen worden mens. De mens als rijk is een doel waar alle rijken onder het mensenrijk naar uitzien en naar streven; en in de loop van de evolutie streeft elke monade, die in een stadium verkeert lager dan de mens, ernaar te evolueren, zich te ontwikkelen om tenslotte mens te worden.

In dit verband wil ik een waarschuwend woord laten horen; misschien is het de meesten van u opgevallen, maar niet allen. Het heeft betrekking op het woord elementaar en de schijnbaar bijna identieke betekenis die H.P.B. of de meesters soms geven aan de twee woorden 'elementaal' en 'elementaar'. De reden daarvoor was deze: in de begintijd – en bedenk dat we nu teruggaan naar de vroegste dagen van de Theosophical Society – was onze vocabulaire nog niet voldoende omschreven en ook nog niet uitgebreid genoeg. In die begintijd werden woorden gebruikt die later werden afgeschaft, zoals 'ringen' in verband met de ronden en rassen. Het woord 'ringen' werd tenslotte niet meer gebruikt in de theosofie.

Het woord 'elementaar' werd in die begintijd door onze theosofische schrijvers, voornamelijk de meesters en H.P.B., overgenomen uit de geschriften van de kabbalisten en ook uit de onvolmaakte geschriften van Éliphas Lévi, de Franse abt en kabbalist. Deze kabbalisten bedoelden met 'elementaar' verschillende dingen, maar in het algemeen wat theosofen nu 'elementaal' noemen. Een ziel van een elementaal noemden ze een ziel van een elementaar, of kortweg een elementaar. Dat is de reden waarom de twee woorden soms door elkaar worden gebruikt. Woorden die toen als bijna synoniem werden gebruikt, gebruiken we nu niet meer op die manier.

Later, ik denk dat het voornamelijk te danken was aan het werk van H.P.B., werd het woord 'elementaar' gereserveerd en kreeg het een specifiek technische betekenis die we nu allen kennen. Er is een bijzondere betekenis die we zelfs nu kunnen toekennen aan het woord elementaar – en trouwens, als u dat woord opzoekt in H.P.B.'s *Theosophical Glossary*, ziet u wat zij over juist dat punt heeft te zeggen – een bepaalde veelzeggende en occulte betekenis die we aan 'elementaar' kunnen geven, geheel los van de technische betekenis die we er nu in de regel aan toekennen. We moeten teruggaan naar de vroege vuurfilosofen, die zeiden dat de elementen in de natuur vol bewoners waren. Met andere woorden, in de taal van deze tijd, elk kosmisch gebied heeft zijn eigen bewoners die geschikt zijn voor dat kosmische gebied, maar volkomen ongeschikt voor elk ander kosmisch gebied; zo zouden wij mensen niet onder water kunnen leven zoals vissen of walvissen. We zijn als het ware niet toegerust voor dat milieu, dat medium, dat kosmische gebied.

Door terug te gaan naar deze oorspronkelijke betekenis van de vuurfilosofen, een volkomen juiste betekenis, zouden we ook nu nog kunnen zeggen dat een elementaar in deze andere betekenis een elementale ziel is, en deze wordt specifiek zo genoemd om aan te geven dat ze de sporten van de ladder van het leven stap voor stap beklimt. Bij elke trede hoger is ze een meester, tenminste relatief gezien, vergeleken met wat ze onder zich heeft gelaten en een elementaar vergeleken met wat er boven is. Dat was de manier waarop de kabbalisten en Éliphas Lévi en de oorspronkelijke vuurfilosofen spraken over wat wij nu elementalen noemen of de wezens of schepsels of bewoners van de zeven fundamentele kosmische elementen, alle op weg mens te worden, op weg zoals wij dat nu zijn om supermenselijk te worden, daarna goden en dan nog hoger. In deze zin zijn wij elementaren vergeleken met de goden. Zij zijn elementaren voor de supergoden.

Ik denk dat er veel verwarring is ontstaan in het denken van sommige lezers van dit prachtige boek dat we nu bestuderen, door deze kleine historische feiten te negeren en te vergeten dat in die tijd nog geen onderscheid werd gemaakt tussen de woorden 'elementalen' en 'elementaren'.

KĀMARŪPA'S – HUN LOT

Als men het kāmarūpa, dat ons astrale lichaam is na de dood, vergelijkt met ons stoffelijk lichaam, dat ons stoffelijk lichaam is tijdens dit aardse leven, dan zal men inzien dat beide voertuigen zijn en worden bezield

door monaden of een centrum van bewustzijn en dat beide kort na de dood ontbinden. Maar de groep eigenschappen die mijn lichaam vormen, mijn stoffelijke ik, zijn mijn stoffelijke skandha's. Mijn stoffelijke skandha's zijn dus mijn stoffelijk lichaam zoals dat lichaam is. Hetzelfde geldt voor de skandha's van het kāmarūpa. Het kāmarūpa is zijn eigen skandha's. Neem die skandha's weg, dat wil zeggen de kwaliteiten, eigenschappen, de levensatomen ervan, en wat blijft er over? Er blijft niets over. De samengebrachte skandha's en de levensatomen waarin ze werken, vormen tijdens het leven het stoffelijk lichaam, of na de dood het lijk; en de astrale skandha's en andere die na de dood in het kāmarūpa thuishoren, vormen op dezelfde manier het kāmarūpa.

Ligt het niet voor de hand dat, zoals de levensatomen die in een vorig leven ons lichaam vormden tot ons terugkeren als we ons weer in de stof belichamen, iets dergelijks of misschien hetzelfde gebeurt met het kāmarūpa? De wachter op de drempel is een kāmarūpa van een materie zo dicht en zwaar dat het na de dood blijft bestaan tot na de volgende wedergeboorte van de terugkerende entiteit en de nieuwe, nieuwoude mens, het ego dat naar de aarde terugkeert, achtervolgt. Dat is een extreem geval. Maar afgezien van extreme gevallen worden de levensatomen die het kāmarūpa vormen, weer verzameld door het menselijke ego of de monade als die onze aarde en het gezin waarin ze geboren gaat worden, nadert; en die kāmarūpa-levensatomen worden geleidelijk vergaard door de aantrekking die het ego op ze uitoefent en zij op het ego, totdat op zekere tijd, misschien in de jongensjaren, wellicht pas als de jongen man is geworden, het kan zelfs pas laat in het leven zijn, de oude kāmarūpa-levensatomen en daarmee de skandha's, tenslotte weer zijn opgenomen in het nieuwe lichaam, het nieuwe kāmarūpa van het ego nadat dat na de dood is teruggekeerd.

Als u even nadenkt moet u inzien dat zelfs ons stoffelijk lichaam – en hetzelfde geldt voor het kāmarūpa – niet als een eenheid bijeen zou kunnen blijven, met andere woorden geen entiteit zou kunnen zijn als er niet een bindende kracht aanwezig was. Met andere woorden, er is zelfs een monade van het stoffelijk lichaam, en evenzo is er een monade van het kāmarūpa. Bedenk dat het kāmarūpa geen schil is voordat het een schil wordt. Kort na de dood scheidt het kāmarūpa, dat tijdens het leven van de mens is opgebouwd, zich af van het dode lichaam en begint daarna zijn weg in het astrale licht of in kāmaloka. En de monade blijft in dat kāmarūpa tot de tweede dood. Dan begint het kāmarūpa uiteen te vallen

omdat de ziel, bij wijze van spreken, zich heeft teruggetrokken, zoals het stoffelijk lichaam begint te ontbinden vanaf het ogenblik van de stoffelijke dood. Zolang de monade in het stoffelijk lichaam is, is dit geen lijk.

DE DOOD VAN EEN ZON

De zon, of liever zijn levensperiode, waarnaar de spreker verwijst als hij het boek citeert, doelt op het eind van een zonnemanvantara, of het openingsdrama van de zonnepralaya of de tijd van ontbinding. Na de eerste symptomen die het verval aankondigen die de zon en de planeten, die er dan nog zijn, zullen ervaren – symptomen die heel gemakkelijk tot op zekere hoogte zijn te beschrijven als dat de moeite waard was – na bepaalde voortekenen van verval die miljoenen jaren kunnen duren, komt de tijd dat de zon het laatste ogenblik van zijn leven heeft bereikt. En dan, als een schaduw die over de muur glijdt, als het knipperen van een ooglid, het uitschakelen van een elektrische lamp, is de zon dood.

Op precies dezelfde manier sterft een mens. Hij is misschien al jaren bezig langzaam te sterven voor hij werkelijk sterft, maar het moment van de dood is ogenblikkelijk, zo snel als een knip van de vingers. Een mens ligt misschien al veertig jaar ziek op bed, of is misschien al twee of drie jaar stervende. Er zijn voorboden, symptomen, die een ervaren arts kan herkennen. Maar als de dood komt – afgelopen! Hetzelfde geldt voor de aardbol, voor alles in feite, voorzover ik weet. Het is een heel wijze en barmhartige voorziening van onze grote ouder, want sterven is een heel plechtig gebeuren en met plechtig bedoel ik niet iets dat in ons een naargeestig gevoel oproept. Het is iets heel belangrijks, zo belangrijk dat een van de meesters ergens een ernstige waarschuwing heeft gegeven – op dit moment herinner ik me niet waar hij ons zegt:* wees in een sterfkamer zo stil mogelijk, want de geest van de stervende concentreert zich, richt zich naar binnen vanuit het hele lichaam, de hersenen, het hart en de andere organen, en dat proces moet niet worden verstoord door geluid. Niet huilen, zo mogelijk niet bewegen, de uiterste eerbied en rust. De dood zelf is vredig. Datzelfde kan niet worden gezegd voor de dood van een slecht mens; de dood kan hard zijn voor iemand voor wie alle aantrekking, belangstelling, liefde en elk verlangen waren verweven met het stoffelijke bestaan. En dan is het moeilijk, omdat het verbreken van de psychische banden van gehechtheid tijd kost en psychische en mentale pijn veroor-

---

**De Mahatma Brieven*, blz. 185.

zaakt. Maar zelfs dan komt de dood, wanneer ze komt, snel.

Zo gaat het ook met de zon, hoewel de voortekenen miljoenen jaren kunnen duren. In ditzelfde prachtige boek* antwoordt Meester K.H. ook op dezelfde vraag: Gaan de planeten de zon binnen aan het einde van het zonnemanvantara? Hij ontwijkt de vraag een beetje omdat het een esoterische leer is die niet vrijuit kan worden verteld, maar hij zegt dit: Ja, u mag de zon de vertex van alle planeten noemen, zo u wilt. De betekenis is heel duidelijk.

Waar het hier om gaat is dat de zon, die niet alleen het hart maar ook het brein van het zonnestelsel is zolang dit zonnestelsel een samenhangend geheel blijft, dus de beheerder van alle levenskrachten in dat zonnestelsel is – beheerder en beheerser, zowel de bron als het uiteindelijke brandpunt. Zolang het zonnestelsel bestaat, leven en sterven de verschillende planeetketens in het zonnestelsel, worden ontlichaamd, hebben hun nirvāṇische rust en komen dan weer terug voor een nieuwe periode en dat verschillende keren; maar hun dode lichamen blijven nog een tijdlang als manen aanwezig in de zonneruimte, waarbij elke maan feitelijk haar vroegere baan volgt, hoewel ze een dode keten is; maar als de zon zijn einde bereikt in het saurya of zonnemanvantara, neemt hij alle leden van het zonnestelsel in zich op, dat wil zeggen de verschillende planeetketens die echter, vóór ze de zon binnengaan, zijn gestorven. Het proces is analoog aan de manier waarop bijvoorbeeld een stervende mens alle levenskrachten naar binnen en omhoog brengt vóór het ogenblik van de fysieke dood aanbreekt. En het is dit naar binnen leiden van alle levenskrachten dat het verschijnsel teweegbrengt dat we de dood van ons stoffelijk lichaam kunnen noemen.

**De Mahatma Brieven*, blz. 160, 191.

WARMTE EN KOUDE OP JUPITER, ENZ.

Betreft: Brief 23A
Vragen 11 en 12, blz. 158; en commentaren op blz. 181-2

Deze vraag over Jupiter en de rāja-zon is er helaas niet een die los van esoterische leringen kan worden beantwoord en ik ben daar volkomen openhartig over. Het zou denk ik jammer zijn om mensen die eerlijk en aandachtig studeren te misleiden door vragen te ontwijken. De verklaring van deze materie is esoterisch, volkomen esoterisch. Daarom kan er in een bijeenkomst als deze niet op worden ingegaan.

Laten we daarom verdergaan met het onderwerp warmte en koude op Jupiter. Als onze mensen hier gebruik zouden maken van de uitgebreide theosofische leringen waarover ze beschikken – en dat bedoel ik niet sarcastisch – en die zouden toepassen op deze kwestie van planetaire warmte en koude, dan zou hierover geen vraag of moeilijkheid bestaan. Ze zouden dan bijvoorbeeld niet vragen of Jupiter heter of kouder is dan de aarde. Hij is inderdaad enorm veel heter dan onze aarde en de moderne wetenschappelijke theorie dat hij uit duizend of duizenden kilometers ijsbrokken zou bestaan is eenvoudig gebaseerd op de theorie dat hij veel minder warmte ontvangt van de zon omdat hij veel verder weg staat van de zon dan de aarde en er *daarom* een toestand van polaire koude moet bestaan. Maar zoals u weet is onze leer dat de planeten hun warmte niet krijgen van de zon, of maar heel weinig.

De zon is het grote kloppende hart en het brein van ons stelsel, de uiteindelijke bron van alle energie in het zonnestelsel als geheel. Maar wat deze speciale kwestie van warmte en koude betreft zijn het de planeten zelf die zich warm houden door hun eigen levenskracht, op dezelfde manier als het menselijk lichaam. Het is niet de zon die mij mijn lichaamswarmte geeft. Het lichaam maakt zijn eigen warmte. Als ik naar buiten ga in de zon en de zonnestralen op mijn blote hoofd voel, wordt mijn hoofd natuurlijk verwarmd evenals een plant of een steen of iets anders dat aan de zonnestralen wordt blootgesteld. Maar dat is geen warmte die van de zon komt, of in ieder geval heel weinig, misschien vijfentwintig procent.

Wat in werkelijkheid gebeurt is dat uit de zon een enorme hoeveelheid elektrische en magnetische kracht stroomt, die alles in trilling brengt

waar deze elektrische kracht mee in aanraking komt. Het is precies wat elke elektricien weet: als men een elektrische stroom door een gloeidraad voert ontmoet die weerstand, die de deeltjes in de draad waar de stroom doorheen gaat en die deze grote weerstand bezit, van warmte doet gloeien. Het is niet de elektriciteit die de hitte meebrengt en daar afgeeft. Elektriciteit is warm noch koud. Het is de kracht van de elektriciteit die deze weerstand ondervindt die de moleculen en atomen van dit weerstand biedende medium in intense trilling brengt, meer dan miljarden en kwadriljoenen trillingen per menselijke seconde, en dat daardoor wordt verhit. Elektriciteit is van zichzelf niet warm. Hetzelfde geldt voor de zon. De zon is warm noch koud, wat wij onder warmte en koude verstaan. Het is een reusachtig lichaam van kracht, van krachten, waaronder elektriciteit, magnetisme, bewustzijn, leven, intelligentie en andere dingen.

Nee, wat Jupiter zo heet maakt is zijn eigen levenskracht. Wat brengt deze levenskracht voort in een verwarmd lichaam? Men kan dezelfde vraag stellen over onze aarde. Wat maakt de aarde warm of koud? De levenskracht van de aarde – noem die magnetisme zo u wilt – die inwerkt en reageert op het magnetische continent boven ons hoofd: geven en nemen, elektrische, elektromagnetische of magnetische actie en interactie. Zo maakt ook mijn eigen levenswarmte mijn eigen lichaam warm. Als we afhankelijk waren van de warmte van buiten om ons in leven te houden en geen innerlijke, natuurlijke aangeboren levenswarmte van onszelf bezaten, dan zouden we als we ons tien meter van het vuur verwijderden binnen een half uur of een kwartier verstijven. Maar dat gebeurt niet.

Zo is het ook met Jupiter. Als planeten jong zijn, heel jong, dan zijn ze enorm veel warmer dan wanneer ze oud worden. Op kleine schaal geldt dat zelfs voor een mens. De warmste kleine dynamo die ik ooit heb gezien is een baby. Als de jongensjaren zijn bereikt vermindert de eigen warmte. Bij het bereiken van volwassenheid wordt het nog minder: men brandt dan niet meer op met een voortdurende, koortsige warmte, zoals een baby. De leer in het boek laat het ons duidelijk zien. De meester zegt: Stel u voor dat al onze oceanen zouden veranderen in ijs en al onze atmosferische fluïden in vloeistoffen; stel u dan, zegt hij, het omgekeerde proces voor en u krijgt enig idee hoe het er op Jupiter uitziet, wat betekent, zo heet dat wat bij ons oceanen zouden zijn, is veranderd in gassen en wat wij metalen noemen, stenen en dergelijke, zijn veranderd in vloeistoffen. Precies het omgekeerde proces. En vreemd genoeg was dat de oorspronkelijke gedachte van de wetenschap.

De rol van de sluiers van meteoren boven elk continent dat niet in verduistering is, zoals Mars in verduistering is – de rol die deze meteorensluiers spelen is enorm. Sommige mensen zijn afkerig van dit idee, hoewel het juist is, omdat ze denken dat het iets afdoet aan de waardigheid van onze glorieuze vader zon. Het vermindert zijn waardigheid niet. Al beschik ik over enige eigen levenswarmte, dat doet toch niets af aan de waardigheid van mijn leraar. Waarom zou hem lof of blaam toekomen omdat ik met levenswarmte geboren ben? Het is geen aantasting van de waardigheid van de zon als we zeggen dat de planeten ook levende lichamen, levende organismen zijn.

Omdat Mars in verduistering verkeert is de meteorische sluier die bol D van de marsketen omgeeft heel dun. Als de levensgolven opnieuw Mars binnenkomen, en dat gebeurt vóór er vele miljoenen jaren zijn verstreken, dan zal ook Mars weer worden bedekt met wat de wetenschap 'zware wolken' noemt, die in werkelijkheid sluiers zijn van meteoorstof. Psychovitaal-magnetisch aangetrokken door de geweldige levenskracht van de planeten die zij omgeven, vervullen deze meteorische continenten ongeveer dezelfde functie voor de planeten als de menselijke aura voor ons. De meteorensluiers bestaan uit stof, uitwasemingen die gedeeltelijk van de aarde opstijgen, maar voornamelijk en in grotere mate uit interplanetair en interstellair kosmisch stof: het afval, het zweet, het puin uit andere manvantara's, karmisch aangetrokken, zoals levensatomen weer worden aangetrokken tot de reïncarnerende mens.

Dan is er nog de kwestie van de noord- en zuidpool van de zon waarover in deze brief wordt gesproken. Er is één punt dat hier opgehelderd moet worden. Ik herinner me niet letterlijk de woorden van de meester, maar het komt voor een groot deel hierop neer dat de zon niets opneemt, afkomstig van iets anders, en evenmin iets van zichzelf weggeeft. Een volkomen juiste uitspraak, als die wordt begrepen. Maar vergeet niet die andere, volkomen juiste uitspraak, die oneindig veel belangrijker is: dat niets alleen voor zichzelf bestaat. Alles helpt al het andere. Alles leeft voor al het andere. Nergens is toeval. En dit is een kosmische verklaring van wat theosofen hun prachtige leer van universele broederschap noemen. De meester bedoelt dit: dat de zon niet als door vampiers wordt leeggezogen – in de gebruikelijke betekenis van dat woord. Hij is ook geen verkwister die zijn levenskracht verspilt en verstrooit door ze eeuwenlang nutteloos uit te storten, zoals onze moderne wetenschap ons leert, om in de bodemloze diepten van de uiterst kille ruimten te worden verspild.

Het zonnestelsel is een gesloten systeem, zoals het menselijk lichaam een gesloten systeem is. Het is waar dat elk menselijk lichaam is opgebouwd uit levensatomen van alle andere menselijke lichamen; maar op zichzelf is het een entiteit, een individu met een eigen levenskracht, dat zichzelf voedt, dat niets van zijn levenskracht hoeft af te staan aan andere lichamen, tenzij als gift. En normaal gesproken leeft het niet als een vampier ten koste van andere lichamen. Vampirisme en het schenken van giften komen voor, maar dat is niet de normale gang van zaken. In die zin is elk atoom een gesloten systeem. Toch is elk atoom verbonden met elk ander atoom in de oneindige ruimte, het voedt de oneindige ruimte en wordt door de oneindige ruimte gevoed.

De zon leeft dus niet als vampier ten koste van andere zonnen en heeft evenmin energie over voor andere zonnen. Hij heeft alles wat nodig is om zijn eigen bollen, de planeten en andere lichamen binnen zijn rijk te kunnen voeden. Op precies dezelfde manier voedt mijn hart mijn lichaam en de organen en moleculen ervan. Het heeft niets over om andere lichamen te voeden – tenzij als gift. Evenmin leeft mijn lichaam als vampier ten koste van andere lichamen. Het steelt geen levenskracht van andere lichamen, hoewel in abnormale gevallen een menselijk lichaam het slachtoffer van vampirisme kan worden; maar we spreken niet over uitzonderingen en speciale gevallen; we spreken over de norm, de regel.

Wat er gebeurt is dus dit: de zon volgt dezelfde kosmische wet die elke planeet volgt. Hij is het hart en ook het brein van zijn rijk. Als men hem bijvoorbeeld ziet als het hart, dan ontvangt hij de binnenkomende stromen van levens, de circulaties van het zonnestelsel, via zijn noordpool. Ze gaan door het hart van de zon, worden gezuiverd en gereinigd en verlaten de zon aan de zuidpool. Precies zoals onze aarde en elke andere planeet hun ontvangkanalen hebben aan de noordpool en hun afvoer of uitlaat aan de zuidpool.

Zelfs de oude Grieken leerden dit. Herinnert u zich Eolus en de grot van de winden? De grot van de winden was de aarde en de winden waren de ademtochten van de geest, de circulaties van het heelal werden voorgesteld als winden: een grot waarvan de noordelijke poort was gemaakt van hoorn, waardoor de goden afdaalden – en waardoor ze ook weer opstegen, maar voornamelijk afdaalden. En de zuidelijke poort van de aarde, of van de grot van de winden, was gemaakt van ivoor, wat duidt op de olifanten van het zuiden, zoals het hoorn verwijst naar de slagtanden van de dieren van het noorden. En uit de zuidelijke poort gaan de horden

van mensen. Zo zeiden de Ouden het. De occulte leer wordt hier eenvoudig en zonder versluiering tot uitdrukking gebracht.

Met andere woorden, de aarde voedt zichzelf fysiek, magnetisch, psychisch, geestelijk, via de noordpool. De stromen jagen door de aarde – elk woord spreekt boekdelen – en verlaten haar bij de zuidpool. Zo ook met de zon. Op die manier voedt de zon zijn familie: net zoals het hart het lichaam voedt. Hij stuurt als het ware zijn bloed naar buiten door de zuidpool en nadat dit door het lichaam heeft gecirculeerd, wordt het weer binnengelaten bij de noordpool. Een fascinerend onderwerp!

Let daarom goed op hoe u leest en interpreteert. Laat één enkele uitspraak die de meester doet, als antwoord op een heel beperkte en specifieke vraag, niet slaan op het hele terrein van uw gedachten over andere dingen. Met andere woorden gebruik uw gezonde verstand.

Laat ik mijn opmerkingen afsluiten met uiting te geven aan de vreugde die ik altijd voel na het beluisteren van de woorden van hen die werkelijk prachtige toespraken houden vanaf dit podium en van de even mooie bijdragen van de toehoorders. Het doet mijn hart goed als ik de vooruitgang zie die u heeft gemaakt. Ik vind het prachtig en het vervult me met respect. Ik vind dat u er recht op heeft te weten hoe ik hierover denk.

Vergeet niet, en daar laat ik het bij, dat alle zogenaamde natuurwetten niet meer zijn dan een spel van bewuste en halfbewuste krachten. Op grond van hun consequente en onveranderlijke werking worden ze door ons natuurwetten genoemd. Deze natuurkrachten zijn fluïden die stromen uit grootse kloppende kosmische harten, harten die elk hun levensbloed, met zijn eigen speciale en bijzondere essentie, kracht en geest, uitzenden tot in de verste plaatsen die het kan bereiken. We leven niet alleen in tegenwoordigheid van godheden, maar we zijn in feite hun kinderen. We zijn door hen en uit hen opgebouwd. Vergeleken met de volstrekt onbeperkte, oneindig innige verwantschap – want het zijn banden van identiteit – die bestaan tussen deze grootse ouders en ons die hun kinderen zijn, staan menselijke ouders ver, heel veraf. Elektriciteit bijvoorbeeld of magnetisme, zijn alter ego, is niets anders dan een fluïdum, dat uitstroomt uit een kosmische entiteit, een wezen – in ons geval ons eigen zonnestelsel, omdat we ons in dit zonnestelsel bevinden. Voor warmte geldt hetzelfde; voor alle werkelijke krachten in de natuur geldt dat. Wat is zwaartekracht? Precies hetzelfde. We noemen het liefde. Eens als de wetenschap heeft geleerd dat zwaartekracht bipolair is, zoals elektriciteit

en magnetisme, zullen we misschien de wijsheid van de oude Griek Empedocles zien terugkeren, die in zijn tijd leerde dat het heelal in zijn baan wordt gehouden, zijn structuur van schoonheid en harmonie handhaaft door de twee grote kosmische krachten, liefde en haat, zoals zij het betitelen. Het is geen goede benaming. Aantrekking en afstoting: beter, maar niet goed. Misschien zou men kunnen zeggen liefde en afstoting; haat is geen goed woord. Prachtige gedachten!

KOMETEN EN METEOREN

Betreft: Brief 23B, blz. 174-5

Ik zou nooit willen beweren dat meteorieten fragmenten zijn van uiteengevallen kometen en evenmin dat ze uit kometenstof bestaan. Als u bedenkt dat kometen of kometenstof slechts één stadium of graad minder etherisch zijn dan een nevelvlek, zult u inzien dat die grondgedachte verkeerd is. Maar het is volkomen juist dat kometen bij hun omzwervingen door de kosmische- en zonneruimte afvalstoffen van het heelal verzamelen. Ze nemen die tot zich door aantrekking en verliezen ze vaak weer als ze een zon passeren, want de aantrekking van een zon voor dit soort stoffelijke dingen is sterk, veel sterker dan de zwakke aantrekkingskracht die kometen uitoefenen.

Vergeet niet dat kometen, zelfs de grootste bekende kometen, uit materiaal bestaan dat zo buitengewoon fijn is, zo etherisch, dat bijvoorbeeld de komeet van Halley, misschien een van de grootste die we ooit hebben gekend, in een handtas zou kunnen worden gepakt, die dan niet vol zou zijn, en toch strekken sommige van deze kometen zich uit over miljoenen en miljoenen kilometers, van kop tot staart.

Laten we terugkeren tot de meteorieten: wat voor lichamen zijn dat? Ze bestaan uit de afvalstoffen, het uitgestoten materiaal van vroegere zonnen; hier zit nog een prachtig verhaal aan vast en het zou verscheidene uren in beslag nemen om het zelfs maar te schetsen en die uitspraak volledig duidelijk te maken. Misschien zou ik moeten zeggen dat een zon – al is hij tijdens zijn leven uiterst etherisch, in zijn kern zelfs geestelijk – als zijn einde nadert, veel vaster wordt, logger, zwaarder, dichter en zoals theosofen zeggen stoffelijker, totdat, net voor de laatste flikkering van zonneleven uitdooft en de zon sterft of uitblust, al wat overblijft een betrekkelijk zwaar lichaam is. Dan met de laatste opflikkering van zonneleven, glijdt hij als een schaduw over een door de zon verlichte muur en is het levende centrum dood: 'De zon is dood. Lang leve de zon!' Bij de dood laat hij een lichaam achter dat onmiddellijk uiteenbarst in ontelbare fragmenten, sommige atomair en sommige veel groter; en deze uitgestoten stoffen worden in het zonnestelsel en in de stellaire ruimte verspreid om in latere eonen te worden vergaard, niet alleen door de wederbelichaming van de zojuist gestorven zon, maar ook door andere zonnen en zelfs

andere planeten, en zo nu en dan ook door kometen. Deze meteorieten bevatten veel stoffen die ook op aarde worden gevonden: ijzer, nikkel, sporen van koper, koolstof, zuurstof, waterstof en wat al niet.

U zult zich herinneren dat bij H.P.B., niet alleen in haar prachtige *Stem van de Stilte*, maar ook in een van haar mooie artikelen, een passage is te vinden waarin wordt gezegd dat elke planeet eens een stralende zon was, die na verloop van tijd een planeet werd; en dat voordat hij sterft deze planeet, die eens een zon was, weer een zon zal worden. Hier heeft u een sleutel tot een prachtige leer. Ik wou dat ik hier meer over kon zeggen, maar ik heb noch de tijd, noch is dit de plaats – behalve misschien om er nog aan toe te voegen dat elke planetaire nevelvlek die een planetaire komeet wordt, een zonnefase doorloopt voordat ze voldoende stoffelijk wordt om een planeet of een planeetketen te zijn. Ik zou met andere woorden willen zeggen dat elke planeet enige tijd een kleine zon is, wanneer ze, juist voor ze het komeetstadium verlaat, door een tijdelijke zonnefase gaat vóór ze voldoende verstoffelijkt, vast of grof is om een planeet te zijn. Verder kan ik nog zeggen dat elke wederbelichaming van een planeet of liever van een planeetketen weer of opnieuw door deze verschillende stadia gaat, te weten: planetaire nevelvlek, planetaire komeet, planetaire zon en planeet.

Wat we de melkweg noemen is al gereedgemaakte wereldstof, zowel de lichtende als de donkere nevelvlekken: verschillende fasen van al geprepareerde wereldstof. Er is een analogie met het menselijk lichaam, maar dit is natuurlijk geen collegezaal voor fysiologie en daar kan ik dus niet gemakkelijk op ingaan.

Als voor een zonnestelsel de tijd aanbreekt om zich weer te belichamen, op dezelfde manier als een mens reïncarneert, maakt een bepaald deel van deze wereldstof, die haar pralaya heeft beëindigd, of liever de pralaya van de vorige zon, zich los van de melkweg en begint eerst langzaam en later snel, zijn omzwervingen als komeet door vele delen van het melkwegstelsel, om tenslotte zijn eigen bestemde plaats in de ruimte te bereiken. Vergeet nooit dat het dit doet als gevolg van aantrekking, die in feite zwaartekracht is: psychische, geestelijke, intellectuele aantrekking. Deze nevelvlek beweegt eerst langzaam, maar neemt dan in snelheid toe. Bij haar tocht door het melkwegstelsel en door de verschillende zonnestelsels, neemt ze materie tot zich; en als ze geluk heeft en voorkomt opgeslokt te worden in de maag van een van de altijd hongerige zonnen (een vreemde manier om over belichaamde godheden te spreken!) dan

vindt ze haar plaats in de ruimte en eindigt haar beweging in deze overgangsperiode. Ze heeft nog andere bewegingen die ze gemeen heeft met alle galactische lichamen; maar haar omzwervingen als komeet, de komeetomzwervingen van de 'langharige radicaal' zoals H.P.B. een komeet noemt, zijn afgelopen, omdat ze haar tehuis, haar plaats heeft gevonden. Ze vestigt zich daar en is nu veel massiever, veel minder geestelijk, veel minder astraal, zoals wij zeggen, dan ze als nevelvlek was, want er is tijd verstreken, er zijn eeuwen voorbijgegaan waarin ze een komeet was; verder heeft ze materiaal verzameld, 'afval van de moeder', de overblijfselen van kosmische stof, haar adem, haar afval, waarmee ze zich heeft gevoed en dat ze heeft opgenomen. Het is een vreemde paradox dat in alle rūpawerelden entiteiten zich voeden – dat is niet het geval in de arūpawerelden. Daar is hun voedsel intellectuele ambrozijn of nectar, zoals de Grieken zeiden over hun olympische godheden.

Na zich op die manier te hebben gevestigd op de plaats die de locatie is van het zich wederbelichaamde zonnestelsel, het vroegere zonnestelsel en min of meer op diezelfde plaats (karma, weet u), is de nevelvlek of komeet een omvangrijk lens- of schijfvormig lichaam van astrale stof geworden – noem het nevelstof, of komeetstof, zo u wilt – met daarin hier en daar verspreid layacentra, zoals organen in een lichaam. We kunnen deze layacentra de meer gebruikelijke wetenschappelijke naam geven en zeggen dat het de kernen zijn. In het centrum bevindt zich de grootste van deze kernen die uitgroeit of zich ontwikkelt of evolueert tot een zon. De kleinere kernen eromheen in deze nevelkomeet of komeetnevel, vormen het begin van de planeten en dit is het begin van het zonnestelsel. De zon is in de eerste periode van zijn bestaan, bij wijze van spreken, vraatzuchtig en probeert zijn jongere broeders, de planeten, op te slokken, totdat de natuurwetten in werking treden en aantrekking en afstoting een rol gaan spelen, waarvan de hedendaagse wetenschap er maar één kent: aantrekking, die ze zwaartekracht of gravitatie noemt, hoewel volgens mij afstoting even actief in het heelal is als zwaartekracht. Deze zwaartekrachttheorie komt mij eenzijdig voor. Als men het gedrag van de kometen nagaat die het zonnestelsel binnenkomen en ziet dat de staart ervan zich altijd van de zon afkeert, dan ziet men de werking van afstoting. Wetenschappers denken dat de afstoting het gevolg is van de werking van het licht op de heel kleine deeltjes van de moleculen in de staart van de komeet. Zo u wilt. Het is afstoting. Als de komeet de zon nadert, komt eerst de kop, daarna de staart; als hij rondgaat, is de staart altijd van de zon

afgekeerd en als hij de zon verlaat na er omheen te zijn gedraaid, gaat de staart vooraf en volgt de kop.

Op deze manier ontstaat het zonnestelsel en wordt het tenslotte het zonnestelsel zoals wij dat met onze ogen zien. Dat betekent heel wat, die uitdrukking *met onze ogen*; en al snel begint het zonnestelsel zijn loopbaan als een nu gevormd wezen. De planeten worden geleidelijk materiëler en minder etherisch. De goddelijke wetten van het hemelse mechanisme dat we het zonnestelsel noemen zijn vastgelegd zoals we ze nu zien werken.

We slaan nu eeuwen over en komen bij het einde van het leven van de zon, wat betekent het einde van het leven van het zonnestelsel, want de zon is koning in zijn rijk. De zon voedt zich met het afval van de interplanetaire en intersolaire stoffen die hij met zijn immense kracht opzuigt en weer uitwerpt, zoals wij mensen doen. Ik heb het nu over het lichaam van de zon. Dit afval, deze stof in de kosmische ruimte, bestaat uit de resten van vroegere dode zonnen, zoals u dadelijk zult zien. We naderen nu het einde van het leven van de zon. De krachten van de zon beginnen af te nemen. Wat feitelijk gebeurt is dat zijn manvantara teneinde loopt en dat zijn pralaya op het punt staat te beginnen. Zijn leven op innerlijke gebieden neemt een aanvang en dat onttrekt levenskracht aan dit gebied. Daarom zeggen we dat de zon in kracht vermindert. Meer betekent het niet, en de dood is niet meer dan dit: het overbrengen van dit gebied naar innerlijke gebieden van een groot deel van de levenskracht die op dit gebied bestaat als het lichaam zijn volle kracht bezit.

Tenslotte sterft de zon. Maar lang daarvoor zijn alle planeten gestorven en verdwenen. Ik kan u nu niet zeggen waarheen, dat zou te lang duren. Laten we volstaan met te zeggen dat de zon het weet. Als het moment van zijn dood aanbreekt barst de zon uiteen, explodeert hij in eenvoudig ontelbare brokstukken zonnemateriaal, van verschillende grootte, die oorspronkelijk bijna zo etherisch waren als geest; maar bij het ouder worden werd de zon compacter, meer en meer stoffelijk, vaster, totdat hij, als hij sterft en praktisch dood is, nog niet een vast lichaam is maar op weg om vast te worden. Maar hij explodeert; er is niet zozeer sprake van een enorme lichtflits – woorden schieten tekort om dit uit te leggen – dan wel van een ontzagwekkende hoeveelheid of uitbarsting van licht en kracht die zich door ons zonnestelsel en ver buiten zijn grenzen, verspreiden. Zo nu en dan ontdekken astronomen wat ze novae noemen, een Latijns woord dat 'nieuwe sterren' betekent. Maar wat ze zien is precies het tegenovergestelde: de dood van een ster; en ze zien sommige van

deze novae uitzetten en dan vervagen, sommige heel snel, bij andere duurt het vele jaren.

Al deze brokstukken die eens zonnemateriaal waren, worden voortdurend materiëler. Uiteindelijk worden het de meteoren en meteorieten van de interstellaire ruimten. Oorspronkelijk geeststof, mūlaprakriti, behoren ze nu tot het meest massieve deel van prakriti, ijzer, nikkel, koolstof en al de andere dingen die onze wetenschappers in de meteorieten die deze aarde bereikten, hebben gevonden. Vele eeuwen lang zwerven deze meteorieten door de ruimte tot er een nieuwe belichaming van het zonnestelsel plaatsvindt. Zo neemt de komeetnevel ontelbare aantallen van deze meteorieten op en brengt als het ware de levensatomen van het vroegere lichaam van het zonnestelsel terug in zijn nieuwe lichaam, net zoals wij mensen doen. Maar het duurt eeuwen en eeuwen voordat het zonnestelsel al deze meteorieten heeft verzameld; en in feite zijn niet alle meteorieten die ons zonnestelsel doorkruisen het gevolg van de explosie van onze vorige zon. Voor grote aantallen ervan geldt dat wel, maar voor vele ook niet; die zijn afkomstig van andere geëxplodeerde zonnen in de interstellaire ruimte die een verre zwerftocht hebben gemaakt en gevangen werden door onze zon in zijn vroegere toestand, of door onze planeten in hun vroegere toestand.

Tenslotte nog dit: We hebben nu gezien wat een zonnekomeet is of een komeet die een zon wordt in het zonnestelsel. Maar een komeet kan het voorgeboortelijke stadium zijn van een zon of van een planeet. Tijdens de levensduur van een zonnestelsel heeft elk van onze planeetketens zijn perioden van manvantara en pralaya, met andere woorden elke planeetketen sterft en belichaamt zich weer, sterft en belichaamt zich opnieuw in ons stelsel, voordat het zonnestelsel en de zon in dat stelsel de tijd van hun pralaya bereiken. Anders gezegd, onze planeetketens belichamen zich vele, vele keren tijdens de levensduur of het manvantara van ons zonnestelsel. Hoe gebeurt dit? De ketens sterven, hun innerlijke beginselen beginnen hun omzwervingen langs de circulaties van het heelal, precies zoals een menselijk ego sterft en terugkeert. Bedenk wel dat ik niet meer geef dan een grove schets, een lijn hier en een lijn daar, en 99 procent weglaat van wat gezegd zou kunnen en moeten worden. Hoe komt zo'n planetair ketenego als het ware terug in ons zonnestelsel? Door zich los te maken van de plaats waar hij verbleef als deel van de reeds gereedgemaakte wereldstof van de melkweg, precies zoals de zonnekomeet of komeetzon dat deed toen het zonnestelsel zich opnieuw

belichaamde. In dit voorbeeld is de komeet een planetaire komeet die door de ruimte zwerft, terugkeert naar ons zonnestelsel, hier wordt aangetrokken, een kleine zon wordt, en door te verstoffelijken in deze toestand sterft om een volledige planeetketen te worden, door ons de planeet genoemd, die zijn plaats in het leven inneemt en zijn nieuwe dag van Brahmā begint.

WAT ZIJN DE ŚISHṬA'S?

Betreft: Brief 15, blz. 101-6

Wat zijn de śishṭa's? Śishṭa is een Sanskrietwoord dat 'overblijver' of 'overblijfsel' betekent. Het is een technische term die slaat op de verst geëvolueerde wezens van een levensgolf – of zo u wilt van een rijk zoals het mensenrijk, het dierenrijk, het plantenrijk of het delfstoffenrijk. Het slaat op de verst geëvolueerde vertegenwoordigers van een natuurrijk die als de vertegenwoordigers ervan op de bol achterblijven, wanneer de monaden van het grootste deel van de wezens van dat rijk verdergaan naar de volgende bol en die bol binnengaan om daar hun ervaringen op te doen.

Neem het mensenrijk. Wanneer ons mensenrijk of onze levensgolf zijn zevende wortelras bereikt en beëindigt, is dat het laatste wortelras dat wij in deze huidige ronde op deze bol hebben. Met andere woorden, wanneer het rijk het einde bereikt van zijn evolutie op deze bol D, gaat de meerderheid van de mensen over naar de volgende bol van onze keten, zoals vogels door de ruimte vliegen en wegtrekken, zoals eenden en ganzen en andere vogels doen. Maar die mensen die op onze aarde achterblijven, de overblijvers of śishṭa's van onze menselijke levensgolf, zijn de verst ontwikkelde vertegenwoordigers van onze menselijke levensgolf. Daar zijn twee redenen voor. Ten eerste: wanneer de levensgolf terugkeert naar deze bol aarde, na zijn ronde over de bollen te hebben voltooid, verrijkt met de uitgebreide schat aan ervaringen die in die tussentijd is opgedaan, zijn natuurlijk alleen de verst geëvolueerde vertegenwoordigers van onze levensgolf in staat de monaden of zielen van de binnenkomende levensgolf te ontvangen in de ronde die op de onze volgt. Lichamen van lagere orde zouden slechts inferieur zijn. Het moeten de hoogst ontwikkelde mensen zijn om de mensen van de vijfde ronde op bol D te vormen.

Hoe komt het dat deze mensen, die de śishṭa's zullen zijn van de menselijke levensgolf, zoveel verder zijn geëvolueerd dan de meeste mensen? Dat komt omdat door de individuele inspanning, aspiratie, zelfbeheersing, het verlangen naar ontwikkeling en meer te zijn en meer te worden, met andere woorden door de overheersende kracht van de opwellende geest van schoonheid en heiligheid, dit aanwakkerende innerlijke vuur

hen heeft gemaakt tot de *avant coureurs*, de voorlopers van onze levensgolf. Ze zijn de meerderheid van de levensgolf vooruitgesneld, zijn teruggekeerd en zijn daarom nu wat we vijfderonders noemen. Ze voelen zich niet ertoe aangetrokken deel uit te maken van de grote massa van de menselijke levensgolf, door alle bollen van de opgaande boog te moeten gaan en omlaag langs de neergaande boog tot ze onze bol weer bereiken, want dat hebben ze individueel al gedaan. Ze zijn al vijfderonders. Ze hebben de vijfde ronde doorlopen, maar niet volledig. Ze hebben de vijfde ronde doorlopen tot aan onze aarde. Dan worden ze, bij wijze van spreken, hier op onze aarde vastgehouden. Ze zijn vooruitgelopen op de levensgolf van de mensheid tot het einde van de vierde ronde en omlaag langs de bollen tijdens het begin van de vijfde, tot ze onze aarde bereikten, waar de menselijke levensgolf zich nog steeds bevindt. Ze zijn ver vooruitgelopen op de grote massa van de levensgolf; als ze dus onze aarde bereiken, blijven ze daar totdat tijdens de vijfde ronde de meerderheid van het mensenrijk of de levensgolf – na langs de bollen te zijn gegaan – onze bol D, de aarde, weer bereikt. Hier op bol D leven de menselijke vormen nog steeds al die honderden miljoenen jaren, maar als een vijfderonde ras, als śishṭa's. Ze zijn geëvolueerd, maar wel heel langzaam. Ze zijn hier in zekere zin als een offer, want in plaats van te proberen de menselijke levensgolf voor te blijven, en hun zesde ronde te doorlopen, tenminste gedeeltelijk, zien ze daarvan af, om achter te kunnen blijven totdat de minder gevorderde leden van de menselijke levensgolf naar bol D terugkeren tijdens de vijfde ronde, om zo de lichamen, de leraren en de gidsen te verschaffen. Herinnert u zich wat alle grote religies van de mensheid hebben geleerd? Dat wij in het beginstadium van ons menszijn door grote wezens, ingewijden, adeptkoningen die mens waren, werden onderwezen; zij onderrichtten de vroege rassen en plantten in hun denkvermogen de fundamentele gedachten over waarheid, gedragsregels en alle wetenschappen. Het is wonderlijk hoe eensluidend al deze grote oude denkstelsels zijn; en daarop wordt hier gezinspeeld. Toen de monaden van de levensgolf – we gaan nu terug naar onze ronde, de vierde – deze aarde bereikten, vonden ze daar hun śishṭa's van de derde ronde, menselijke śishṭa's, de verst geëvolueerden aan het einde van de derde ronde; en deze menselijke śishṭa's ontvingen de binnenkomende monaden, verschaften hen lichamen om hun evolutie te beginnen enzovoort.

Nog een gedachte. Het is iets dat ik al eerder heb uitgelegd, maar men schijnt het te zijn vergeten. In dit hoofdstuk waarin de meester de zeven

beginselen van onze aarde bespreekt, werd steeds weer ten onrechte gedacht dat het om de beginselen van onze zevenvoudige bol ging, en dat is onjuist. De meester noemt alleen de zeven beginselen van het sthūlaśarīra of het stoffelijk lichaam van onze bol D; precies zoals ik u zou kunnen opgeven wat ik terecht de zeven beginselen van mijn stoffelijk lichaam zou kunnen noemen. Het stoffelijke aspect heeft zeven beginselen of onderaspecten en daar had de meester het over. Let nu op het verschil: Onze bol D, de *bol*, ik spreek niet over een keten, onze *bol* D is zevenvoudig. Hij heeft zijn zeven beginselen zoals elk wezen in de natuur en elk van deze zeven beginselen, waaronder het stoffelijk lichaam van de aarde, is op zijn beurt zevenvoudig. Zo heeft onze bol D zijn ātman, niet alleen maar een diffuse ether om de aarde heen die de ātman is van het sthūlaśarīra van onze bol, maar zijn eigen goddelijke monade of ātman, zijn buddhi, zijn manas, zijn kāma, zijn liṅgaśarīra (zijn astrale licht), zijn prāṇa, wat wij elektriciteit noemen, zijn sthūlaśarīra, dat het grofstoffelijke lichaam van de aarde is dat we om ons heen zien. Toen de meester hier dus de zeven beginselen van de aarde beschreef, beschreef hij de zeven fasen of aspecten, noem ze beginselen zo u wilt, van het sthūlaśarīra van de bol.

VERSCHILLEN IN DE TWEEDE RONDE

Betreft: Brieven 23A, 23B, blz. 159-61, 189-93

U weet dat de bouw van een planeetketen, dat wil zeggen het opbouwen van elke bol van een planeetketen – neem een willekeurige bol, bijvoorbeeld bol D van onze eigen keten – wat betreft de manier waarop dit gebeurt, precies parallel loopt met de afdaling van een menselijk ego vanuit devachan om zich te belichamen in de mensheid. De logos, de planeetgeest van onze bol, die zijn tijd gekomen acht, verlaat zijn nirvāṇa en daalt door de lagere gebieden af in de stof om zijn lichaam op te bouwen, zijn bol; precies zoals het ego in devachan, als de devachanische periode is afgelopen, de krachtige tāṇhische aantrekking voelt, de invloed van deze oude gedachte- en begeerte-elementalen uit het vorige leven die op zijn bewustzijn gaan inwerken. Het ego in devachan wordt tot de oude plaatsen van handeling aangetrokken, het daalt af, bij wijze van spreken, het daalt af en treedt tenslotte – nog altijd als gevolg van aantrekking – die menselijke schoot binnen waartoe het door karma wordt aangetrokken.

Op precies dezelfde manier daalt de logos van de planetaire bol af uit zijn nirvāṇa om deze bol op te bouwen, zoals het ego in de moederschoot zijn lichaam opbouwt. Eerst is er de kiem, die we het elementalenrijk kunnen noemen, dan volgt verdichting en verharding, die we het delfstoffenrijk kunnen noemen. Daarna gaat het groeiende embryo door de plantaardige stadia, die het plantenrijk kunnen worden genoemd; daarna gaat het door de dierfase en kan worden aangeduid als het menselijke dier, wat het inderdaad is. En dan wordt het geboren. Maar de recapitulatie van alle vroegere evolutionaire ervaringen of het karma vindt in de baarmoeder plaats, door het ego en zijn banden met de tāṇhische elementalen. Zij verschijnen als eerste op het toneel.

Zo gaat het ook met de bouw van de bol: het zijn de dhyāni-chohans van de vorige planetaire ketenbelichaming, in ons geval de maan, die samen met de elementalen van die bol, tijdens de eerste ronde het ontwerp maken, de blauwdrukken vormen voor de bol-in-wording. Zijn de blauwdrukken eenmaal gevormd, het huis gebouwd, de kamers ingedeeld, de vensters geplaatst, dan zal de bouwer tenslotte – ook al was hij misschien zelf de timmerman tijdens de bouwperiode – zijn huis betrekken en begint hij een leven van gewoonten: dit is mijn slaapkamer, dit

mijn werkkamer, deze ruimte is mijn keuken, enzovoort.

Dit zijn de dingen die in de eerste ronde worden gedaan en die overeenkomen met het leven in de baarmoeder van het zich wederbelichamende ego, voordat het als kind wordt geboren. Eenmaal als kind geboren, is het vanaf die tijd een kind; het gaat niet meer door de stadia van een elementaal, een mineraal, een plant of een dier om het mensenrijk te bereiken. Het groeit alleen maar, het is al mens. In de biologie, in de embryologie en dergelijke wetenschappen noemen we dat recapitulatie, en dat is precies wat de planeetgeest van onze bol en de aanwezige elementalen tijdens de eerste ronde doen – hij recapituleert de hele voorafgaande evolutionaire geschiedenis van de aarde, sinds eonen geleden en doorloopt heel snel de geschiedenis van dat verleden.

Houd het woord recapitulatie in gedachte. Wat in de eerste ronde gebeurt is een snelle herhaling van de hele voorafgaande geschiedenis; en daarom moeten de tien klassen van monaden, waarvan de mensenfamilie er één is, tijdens die eerste ronde elk natuurrijk doorlopen om hun bijdrage te leveren aan de bouw van de bol; precies zoals het ego en de elementalen dat doen in de menselijke baarmoeder. Ze werken samen om het lichaam van het kind op te bouwen en herhalen in de negen maanden zijn evolutionaire geschiedenis. Dit moet nu duidelijk zijn en het is eenvoudig genoeg. In de eerste ronde wordt de hele voorgeschiedenis van de planeetgeest en van de begeleidende elementalen en de wezens, klassen van monaden, in het kort herhaald. Ieder van hen moet door het eerste elementalenrijk gaan, het opbouwen door middel van het tweede elementalenrijk, het opbouwen door middel van het derde elementalenrijk, dan door het delfstoffenrijk, dan door het plantenrijk, door het dierenrijk, dan door het mensenrijk; en de drie rijken van de dhyāni-chohans, zodat als de eerste ronde is beëindigd, deze periode van geschiedenisherhaling de bol heeft voortgebracht.

De hele verdere geschiedenis bestaat uit het consolideren, ontwikkelen en de uiteindelijke vervolmaking. Het is heel eenvoudig. Hoe waar is de uitspraak dat de sleutel tot het begrijpen van de natuur, waaronder de mens, de analogie is. Denk aan het oude axioma van Hermes: Zo boven, zo beneden. Wat beneden is weerspiegelt wat boven is. Als men de geheimen van de wetten in de onzichtbare rijken wil ontdekken, zet dan de ogen wijdopen, niet alleen van het gewone, gebruikelijke, het aangeleerde zien, maar richt uw geopende oog van inzicht op wat om ons heen is en lees overal de mysteriën van de natuur, in stenen en bomen, in de planten

en hemellichamen, zelfs in de schatkamer van het menselijke hart. Alles kopieert al het andere, want de natuur heeft één fundamentele wet waardoor alles in het heelal één patroon volgt op welk gebied ook.

Bedenk dat het hoogste en het laagste aan het werk van de evolutie beginnen: het hoogste levert het ontwerp van de architecten, het laagste zijn de bouwers, de metselaars in dienst van het bouwplan, dat als instinct op de bouwers is afgedrukt, als automatische reacties op prikkels; en zo wordt de natuur opgebouwd, niet alleen de bollen, maar ook zonnen, heelallen, melkwegstelsels, het hele leven door, alles volgens één kosmisch fundamenteel patroon.

Welnu, ik heb nooit gezegd dat de menselijke levensgolf, te beginnen met de tweede ronde, aan alle andere levensgolven voorafgaat. Wat ik ook gezegd of geschreven mag hebben, dat beslist niet. Let wel: alle levensgolven – dat wil zeggen groepen monaden of levende wezens die zo op elkaar lijken dat ze een familie vormen, zoals wij mensen, zoals de dieren, zoals de planten of zoals de goden, elk daarvan noemen we een levensgolf – alle levensgolven volgen elkaar op rond de zeven of twaalf bollen in de volgorde die ze altijd aanhouden. Daarom zou het onmogelijk zijn dat de menselijke levensgolf voorafgaat aan alle andere levensgolven bij het begin van de tweede ronde of grote periode van manifestatie. De tweede ronde begint met de binnenkomende elementalenrijken, gevolgd door het delfstoffenrijk, gevolgd door het plantenrijk, gevolgd door het dierenrijk, gevolgd door het mensenrijk en de mens wordt gevolgd door de drie dhyāni-chohanische rijken.

Wat wordt bedoeld als er wordt gezegd dat te beginnen met de tweede ronde de procedure die in de eerste ronde werd gevolgd verandert, is eenvoudig dit: De eerste ronde wordt in beslag genomen door de bouw van de fundamenten van de zeven of twaalf bollen die onze planeetketen vormen. De bovenbouw komt tot stand in de latere zes ronden. De bovenbouw groeit uit tot een tempel van intelligentie en leven, bewoond door families van wezens, waarvan de hiërarchie van de mens er één is. Dit betekent dus dat elk van de levensgolven tijdens die eerste ronde zijn bijdrage moet leveren om het werk van de eerste ronde te voltooien, op zevenvoudige of twaalfvoudige wijze, omdat er zeven levensgolven of klassen van zielen zijn, of twaalf, afhankelijk van de manier waarop men ze telt.

Daarom moet tijdens de eerste ronde elk van deze klassen van monaden of groepen van zielen of levensgolven zijn eigen svābhāvische of

karakteristieke bijdrage leveren aan de bouw van de fundering. Als de fundering eenmaal is gelegd, dan hoeven de architecten, die het hoogste deel vormen van de verschillende levensgolven, niet langer allen af te dalen in de grofste materie om de fundering te bouwen. Zij beginnen in de tweede ronde aan het optrekken van de bovenbouw.

DE 777 BELICHAMINGEN

Betreft: Brief 14, blz. 82-3

Soms ontstond er enige verwarring in het denken van vroegere lezers van *De Mahatma Brieven* doordat ze niet alle feiten kenden. Ze wisten bijvoorbeeld niet dat de twee mahātma's M. en K.H. ieder een ander aspect behandelden van de leer van de ronden en de bollen. Ik denk dat het K.H. was die de kennis over wat wij de binnenronden noemen voor zijn rekening nam en M., als ik me goed herinner, belastte zich met de leer van de buitenronden. Omdat de analogie overal in het heelal werkt, bevat de grotere leer de kleinere in miniatuur; de kleinere leer bevat in zijn kern de weerspiegeling van de grotere. Wat dus de ene meester zei kon, door geëigende veranderingen aan te brengen, worden toegepast op wat de andere meester onderwees, maar er zijn bepaalde dingen die men daarover moet weten om precies te kunnen onderscheiden waar er sprake is van buitenronden en waar van binnenronden.

Wat de kwestie van de 777 of de 777 belichamingen betreft, zou ik op het volgende willen wijzen: Het getal 777 heeft niet betrekking op het feitelijke aantal incarnaties die de zielen hebben. Er was helaas in de tijd waarin *De Mahatma Brieven* werden geschreven geen duidelijk omschreven terminologie zoals we die nu hebben ontwikkeld, en men gebruikte 'incarnaties' op de manier zoals we allen als jongens deden, zo'n dertig of veertig jaar geleden. We spraken over een incarnatie van het delfstoffenrijk en een incarnatie van de zon, wat natuurlijk een belachelijke manier van spreken is, want incarnatie betekent in het vlees komen. Het juiste woord zou belichaming zijn geweest.

Wat ik wil zeggen is dit. De verwijzingen hier slaan niet op wat we nu incarnaties van het menselijke ego noemen, maar hebben betrekking op de monaden. Ze betreffen de belichamingen of, anders gezegd, de gang van de families van monaden door de natuurrijken op deze aarde, bol D, en tijdens de zeven wortelrassen. Probeer dit te begrijpen. U zult dit in zekere zin wel even moeilijk vinden als het andere denkbeeld, maar dit is de sleutel.

Dus één incarnatie in elk wortelras. U ziet dat daarin de sleutel ligt. Elk wortelras openbaart een kracht en een substantie op kosmische gebieden, niet volledig maar betrekkelijk. Voorzover het onze bol betreft – en

onze meester sprak over onze bol en de monaden die nu op onze bol zijn – gaat het dus zoals ik net heb gezegd over de gang of reis van de verschillende families van monaden door de verschillende natuurrijken of, zo u wilt, door de verschillende kosmische gebieden.

Wat betekent dat? Het betekent dat voor elk natuurrijk, of voor elk kosmisch gebied, zo'n monade voor zichzelf een algemeen subtiel voertuig moet bouwen dat blijvend is voor dat rijk of voor dat kosmische gebied. Als de monade uit dat rijk of dat kosmische gebied vertrekt of het verlaat en verdergaat door het eerstvolgende rijk of kosmische gebied, dan wordt dat speciale omhulsel of voertuig, dat voor dat kosmische gebied of die kosmische wereld werd gebouwd, afgelegd of verlaten, omdat het niet langer geschikt is voor de monade; en dan wordt een omhulsel opgebouwd dat de monade in staat stelt om zich op het volgende kosmische gebied of wereld of rijk tot uitdrukking te brengen. Zo wordt voor elk kosmisch niveau een ander omhulsel aangenomen, één voor elk wortelras, één voor elk groot onderras en één omhulsel voor elk onderonderras; en zo afdalend naar één enkele belichaming.

Tellen we nu deze omhulsels – maar nu ga ik te ver! Maar hier is uw sleutel; en u zult zien dat het dezelfde leer is als die van de middeleeuwse vuurfilosofen wanneer ze spraken over zielen die zich manifesteren als salamanders, sylfen, undines en gnomen; want in die tijd spraken ze openlijk of in het openbaar slechts over vier. U kunt de drie die wij leren eraan toevoegen.

HET BOUWEN VAN DE BOLLEN

Betreft: Brief 15, blz. 103-4

Een korte uiteenzetting vragen over het ingewikkelde onderwerp van de evolutie van de tien klassen van monaden en de ontwikkeling van de planeetketen – want daar komt het op neer – is wel heel veel gevraagd! Wil men het onderwerp naar behoren behandelen dan vraagt dat om honderd boekdelen, elk gewijd aan één aspect.

Toch kan alles worden samengevat of teruggebracht tot één uitspraak en ik wil proberen dat als volgt te doen: Er zijn tien, of zelfs twaalf klassen van monaden, dat wil zeggen zich weer belichamende entiteiten van verschillende evolutionaire graad; bedenk dat evolutie groei van binnen naar buiten betekent, niet de darwinistische theorie van het opeenstapelen van toevalligheden.

Tijdens de eerste ronde werkten alle tien of twaalf rijken samen om de bollen van een keten op te bouwen of liever te herbouwen uit de vorige belichamingen. Dit is de eerste ronde; hoewel er natuurlijk sprake is van een duidelijke orde onder hen in het werk dat ze doen, is het uiterst ingewikkeld. Maar houd de hoofdgedachte vast dat alle klassen van monaden, tien of twaalf of zeven, hoe u ze ook wilt tellen, alle samenwerken tijdens de eerste ronde. Het is zoiets als een rijke man die een huis gaat bouwen. Hij, zijn architecten, en aannemers en zijn voorman, komen allen bij elkaar en maken het ontwerp en dan laten ze de werklieden komen en alle materialen en werken ze allen samen aan de bouw van het huis. Is het huis eenmaal gebouwd, dan gaat alles over tot de normale orde van de dag, zodra de eigenaar en zijn gezin zijn bijeengekomen om dit reusachtige huis te bewonen – en om de analogie voort te zetten, zullen we moeten zeggen dat ook de architecten en aannemers tot de familie behoren.

Te beginnen met de tweede ronde rangschikken de verschillende klassen van monaden zich, want de weg is nu gebaand, de verschillende huizen of bollen van de keten zijn op zijn minst in grondvorm opgebouwd en, zich ordenend, komen daarna de verschillende klassen van monaden achtereenvolgens binnen, de ene na de andere, waarbij elke klasse zijn eigen weg van evolutionair karma of karmische evolutie volgt.

Maar het zijn altijd de verder geëvolueerden die het tempo aangeven, het plan maken en de weg banen voor de minst geëvolueerden die daarna

komen. Dat is de reden dat de mens – de dhyāni-chohanische klassen boven de mens nu niet meegerekend, maar alleen de menselijke en de zes andere klassen lager dan de mens – dat de mens het tempo aangeeft en de wegen baant voor de andere monadische klassen onder die van de mens; en daarom is de mens de feitelijke schatkamer of evolutionaire voorraadschuur en bron van de andere klassen van monaden die belichaming zoeken. Ik bedoel die wezens lager dan de menselijke monadische klasse. Dit is de betekenis van de juiste bewering dat vanaf het begin van de tweede ronde, en doorgaand in de derde, en zelfs tot in de vierde ronde waarin we ons nu bevinden, de menselijke monaden of de menselijke stam de voorraadschuur was waaruit de dieren voortkwamen tijdens de derde ronde, waaruit de planten voortkwamen tijdens de tweede ronde en waaruit de delfstoffen al in de eerste ronde voortkwamen, toen ze alle samenwerkten. Hier heeft u alles in een notedop, als u het begrijpt.

Kort samengevat: Tijdens de eerste ronde, als alles nog in een beginstadium verkeert, werken alle klassen van monaden samen om de fundamenten van de bollen te leggen en ze zover op te bouwen dat, te beginnen met de tweede ronde, elke klasse haar eigen lijn van evolutie kan volgen op deze grondslag die door alle klassen tijdens de eerste ronde is gelegd.

Daarom is de eerste ronde te vergelijken met het embryonale stadium bij het ontstaan van de mens in de schoot van de natuur. De tweede ronde begint, bij wijze van spreken, met de geboorte van het kind, of van het dier, of van de plant, of het zaad; en daarna splitst elke klasse van monaden, of elke familie, of natuurrijk, zich af, en volgt ze haar eigen speciale bestemming volgens de weg die door de hogere klassen is uitgestippeld: de menselijke monaden bepalen de weg voor alle klassen lager dan de mens; de dhyāni-chohanische monaden of klassen voor alle andere lager dan zij, waaronder natuurlijk de menselijke.

De zeven of tien klassen kunnen als volgt worden aangeduid: drie klassen van elementalen of drie elementalenrijken; de klasse van delfstoffen of het delfstoffenrijk; de klasse van planten of het plantenrijk; de klasse of het rijk van de dieren; de menselijke klasse of het mensenrijk en dan boven de mens komen drie klassen of rijken van dhyāni-chohans, waarvan volgens de zojuist gestelde regel de hoogste de belangrijkste is en als groep leidende geesten de voornaamste voorraadschuur of bron is voor alle lagere klassen.

Zoals wij mensen het voetspoor volgen van de dhyāni-chohans die ons helpen en waaruit wij in zekere zin voortkwamen, zo volgen de dieren, de

planten en de delfstoffen elk langzaam het voetspoor van het rijk direct boven hen. Zo komt het dat het dierenrijk hoofdzakelijk in de derde ronde voortkwam uit de menselijke stam, maar niet in de zin van het darwinisme; de stam van de mensheid wierp kiemen of monaden uit – geen menselijke kiemen of monaden, maar dierlijke kiemen of monaden die de mensen met zich voerden als sluimerende monaden. Maar toen ze eenmaal waren afgeworpen en niet langer onder menselijke controle stonden, vormden ze een klasse op zich, de dierlijke klasse van monaden genoemd en daarna begon elk zich te ontwikkelen langs een eigen weg; de specialisaties in de evolutie sinds de derde ronde, die zich herhaalden in de vierde ronde – deze specialisaties zijn enorm: zo ontwikkelden de viervoeters vier poten, de vissen ontwikkelden vinnen, de vogels ontwikkelden vleugels en poten; verder is er de walvis, die beslist een zoogdier is en geen vis, die het water kiest en eruitziet als een vis; of de vleermuis die een zoogdier is en geen vogel, maar niettemin het luchtruim kiest en eruitziet als een vogel. Al deze worden specialisaties genoemd en hebben de evolutiewetenschappers in grote verwarring gebracht, die geen raad weten met het enorm ingewikkelde probleem omdat ze de esoterische sleutels niet bezitten. Toch werden al deze monaden oorspronkelijk als kiemen, levenskiemen, uit het mensenrijk afgeworpen; eenmaal afgeworpen en niet langer onder menselijke controle, zoals hierboven al gezegd, begonnen ze zich zelfstandig te ontwikkelen en te specialiseren.

Zo leidt en helpt de hoogste klasse dhyāni-chohanische monaden de tweede of lagere klasse dhyāni-chohanische monaden. De tweede of lagere klasse dhyāni-chohanische monaden leidt of helpt de derde of nog lagere klasse dhyāni-chohanische monaden. Deze laatsten helpen en leiden de menselijke monaden. De menselijke monaden leiden en helpen de monaden van dieren. Onbewust leiden en helpen de monaden van dieren de monaden van planten. Onbewust leiden en helpen de monaden van planten de delfstoffenmonaden; en deze laatste helpen de monaden van de drie elementalenrijken in dezelfde volgorde.

DEVACHAN EN DE ZEVEN BEGINSELEN

Betreft: Brief 16, blz. 111-15

Terwijl ik luister naar het onderwerp van vanavond, besef ik dat voor ieder van u meer ernstige studie nodig is om tot een meer eenduidig begrip te komen van zo'n eenvoudige leer als die van devachan. Ik zou niet willen zeggen dat een van de sprekers het mis had. Wat ik wil zeggen is dat ik er moeite mee had in mijn denken de uitspraken van diverse mensen over verschillende aspecten van de leer over devachan te vervlechten, en tot een begrijpelijk samenhangend geheel te komen. Dat is niet altijd zo. Heel vaak word ik geïnspireerd door de sprekers die aan het woord zijn. Dat was nu niet het geval en ik ben geneigd te denken dat enkelen van ons al vliegen vóór we hebben leren kruipen. Dat klinkt misschien vreemd, maar het is een feit. Ik ken academisch gevormde mensen die een waar wonder zijn als het om abstracte felle betogen gaat over zaken die niemand interesseren behalve henzelf en die toch bijzonder zwak waren in dingen die in het lager onderwijs worden onderwezen. Dat moeten we zien te vermijden. Enkele van de dingen die ik uit de zaal heb gehoord waren bewonderenswaardig, dacht ik, en volkomen juist.

Ik zal proberen u enkele van mijn eigen ideeën te geven die, denk ik, juist zijn. Laten we daarom onze aandacht eerst richten op de zogenaamde zeven beginselen in de mens. Deze beginselen zijn geen afzonderlijke entiteiten die aan een mens worden toegevoegd om hem zevenvoudig te maken. Elk beginsel is voortgekomen uit het beginsel daarboven en daarom komen ze alle voort uit ātman. Stel u ātman voor als het oorspronkelijke zelf van elke zevenvoudige entiteit of dit een heelal is of een zon of een planeet of een god of een halfgod of een mens, of een ander wezen dat minder ver geëvolueerd is dan deze, zoals een dier of een plant of een steen.

In het begin van de periode van manifestatie bekleedt ātman zich met het eerste gewaad van manifestatie, van emanatie, van evolutie. Dit noemen we buddhi. Het staat in dezelfde relatie tot ātman als mūlaprakriti tot parabrahman, of pradhāna tot brahman. Met andere woorden, het Zelf brengt als zijn eerste emanatiebekleedsel vanuit zichzelf buddhi voort; en de essentie van buddhi omvat alle hogere delen van de entiteit, bijvoorbeeld van een mens, zoals intuïtie, onderscheidingsvermogen,

directe kennis, instinctieve wijsheid, plus de ervaringen die in alle vroegere levens zijn opgedaan en zijn bijeengebracht in buddhi en daar zijn bewaard vanaf het begin van het kosmische manvantara.

Feitelijk is de monade ātmabuddhi. Als we daar manas aan toevoegen, zoals meestal en terecht wordt gedaan, betekent dit slechts de hele verzamelde mānasische oogst uit vroegere levens waarover ik zojuist sprak. Al deze oogsten bestaan uit intellectuele of geïndividualiseerde ervaringen die een deel zijn geworden van het karakter van het individu.

Daarom gaat ātman noch buddhi over in de devachanische droomtoestand, omdat beide bijna oneindig ver boven devachan staan. Hun eigenlijke bewustzijnstoestanden zijn de nirvāṇa's, de verschillende graden van nirvāṇa, wat betekent bewuste vereenzelviging met de absolute werkelijkheid. Zo is het te begrijpen dat een neofiet die zijn ego, het menselijke ego, op een hoger niveau heeft gebracht om één te worden en inderdaad één te zijn met de monade, alwetendheid bezit, omdat ātman universeel is, en buddhi zijn eerste sluier van goddelijke individualiteit is, want, zoals zojuist gezegd, het is de schatkamer van alle bijeengebrachte geoogste ervaringen uit vroegere levens waar ook, in dit zonnestelsel of een ander in andere kosmische manvantara's.

Daarom wordt terecht door oosterlingen gezegd dat de ware boeddha's van mededogen alwetend zijn. Dit betekent niet onbegrensd alwetend; het betekent alwetend voor ons eigen heelal. Er zou niet zoiets kunnen bestaan als een eenheid, een monade, (wat al op beperking duidt, hoe groots ze ook is, want vanuit het Al is ze al geslonken tot *een* één) – er zou zelfs voor zo'n verheven monade niet iets oneindigs kunnen bestaan. Ziet u deze subtiele verschillen? We kunnen, zo u wilt, opklimmen langs de schaal van monaden tot we tenslotte bereiken wat Pythagoras de monas monadum noemde, of de monade der monaden, wat slechts de hoogste monadische hiërarchie betekent van een heelal; toch blijkt uit deze beeldende toelichting dat we het over één heelal hebben en dus over een beperkt wezen, hoe groot ook. Is het eenmaal *een* heelal, één heelal, dan is het niet langer onbegrensde, grenzeloze oneindigheid en eeuwigheid.

Deze eenvoudige filosofische stellingen zouden ieder van u duidelijk moeten zijn. Maar zo'n boeddha is alwetend met betrekking tot alles binnen zijn heelal, of dat heelal ons zonnestelsel is of ons melkwegstelsel; als hij een boeddha is van ons zonnestelsel is hij echter niet alwetend met betrekking tot het melkwegstelsel, dat een geheel van miljarden zonne-

stelsels is. Is hij een boeddha van een melkwegstelsel, dan is hij wat dat melkwegstelsel betreft alwetend, maar niet voor een nog grotere groep, bijvoorbeeld een verzameling melkwegstelsels.

Al deze termen zijn dus betrekkelijk. Boeddha Gautama bijvoorbeeld, de boeddha nadat hij het nirvāṇa bereikte, was alwetend wat alles op onze aarde betreft; en volgens mij inderdaad over de meeste dingen van onze eigen planeetketen, want hij was een ketenboeddha die op deze bol verscheen. Ik zou niet willen zeggen dat Gautama de Boeddha, na het boeddhaschap te hebben bereikt, alwetend was over alles, zelfs binnen ons zonnestelsel, hoewel zijn kennis zo groot was en hij zo hoog was gestegen, dat men misschien met enige overdrijving zou kunnen zeggen dat hij alwetend was, zelfs over het zonnestelsel. Maar dat gaat misschien te ver.

Ātman brengt buddhi voort. Dit woord betekent de toestand van zuiver ontwaakt zijn, geestelijk en intellectueel, met andere woorden de werkelijkheid, in nog andere woorden de christustoestand, of nauwkeuriger gezegd de bodhisattvatoestand. Bodhisattva betekent de essentie van wijsheid en liefde. Het is duidelijk dat zo'n wezen, dat leeft in ātma-buddhi, geen devachan nodig heeft. Uit buddhi, uit de heiligste van alle ervaringen van het intellect, die in vroegere levens op deze aarde en misschien op andere aarden of bollen zijn verzameld, wordt het mānasische beginsel geboren of geëmaneerd of vloeit het voort, het beginsel van het opkomende denken, het logisch denken; niet de rechtstreekse, onmiddellijke intuïtie, die buddhisch is. Het mānasische beginsel is dat van de rede, vanzelfsprekend een hoogst waardevol beginsel in de mens. Dit is het centrum van het menselijke ego en het is het menselijke ego dat ervaringen opdoet in devachan. Zoals al gezegd is dat niet buddhi. Het menselijke ego, het mānasische beginsel, ervaart dit devachan, hoewel het slaapt in de boezem van de monade, zoals al vele honderden keren is gezegd.

Om deze en andere redenen is manas altijd een beginsel genoemd dat tweevoudig van aard is, een hoger en een lager. Feitelijk geldt dat voor alle beginselen, maar het menselijke ego is eigenlijk het hogere manas, en het is dit hogere manas, het menselijke ego, dat van het lagere manas wordt gescheiden bij wat we de tweede dood noemen in kāma-loka, nadat de mens is gestorven. Deze bevrijdt het hogere manas dat daarop door magnetisme, zo u wilt, geestelijk magnetisme, opstijgt in de boezem van zijn ouder, zijn Vader in de Hemel, buddhi, en daarin zijn devachan ervaart.

In toekomstige tijden zal dit hogere deel van het menselijke ego niet langer behoefte hebben aan devachan, omdat het dan de noodzaak van een geestelijke rust in devachan is ontgroeid. Dan is het een bodhisattva geworden. Het wordt dan niet slechts nu en dan aangetrokken om in de boezem van zijn ouder, het buddhibeginsel, te slapen, maar zal er daarna voorgoed in verblijven. Zoals Jezus zei: Ik en mijn Vader zijn één. Zo spreken alle bodhisattva's, alle christussen, want het gaat hier niet om één enkel individueel wezen. Het is een kwestie van archaïsche pneumatologie en psychologie, met andere woorden ieder mens heeft een geestelijk beginsel in zich dat de ouder of de vader is van het lagere deel in hem; en als het lagere deel van hem zover is geëvolueerd dat het zich verheft om één te worden met het hogere deel van hemzelf, dan heeft de zoon zich opgeheven tot de vader. De zoon en de vader zijn één. Ze verenigen zich tot één entiteit. Op dezelfde manier wordt de bodhisattva een boeddha, die nog hoger is – maar daar wil ik nu niet op ingaan.

Uit het mānasische beginsel ontvouwt zich of emaneert het kāma-beginsel. Naarmate de beginselen zich het ene na het andere ontwikkelen, zoals het ontrollen van een boekrol, ontvouwt de rol zich bij elke draaiing een beetje meer en laat iets meer zien van het zich ontrollende beeld. Dit is in de christelijke geschriften een geliefde gelijkenis, de opgerolde of ontrolde boekrol. De hemelen zullen zich inrollen gelijk een boekrol, wat slechts betekent dat het lagere zal worden opgenomen in het hogere en het hogere in het nog hogere enzovoort tot ze alle tijdelijk slapen in de boezem van de kosmische monade.

Kāma, die nu uit het mānasische beginsel is ontrold, brengt op zijn beurt ons levensbeginsel voort, de prāṇa's, die op hun beurt het liṅga-śarīra of het astrale lichaam voortbrengen, dat op zijn beurt het stoffelijk lichaam ontwikkelt, zodat ātman in de hemel is, en het vlees op aarde. En als de ātmische straal de mens van vlees kan bereiken, daalt de logos of de zoon van god in het lichaam af en verlicht het – zoals de christelijke heilige schrift zegt. Dit is de oude oosterse leer op christelijke wijze uitgedrukt, een oude theosofische leer.

Als de dood komt wordt het lichaam afgelegd. Dat betekent niet dat het zevenvoudige wezen een van zijn zeven beginselen verliest. Het betekent niet meer dan dat het vlees – dat een samenstel, een mengeling, een verdichting is van kosmische en andere atomen, tijdelijk verenigd om een lichaam van vlees te vormen – wordt afgelegd. De entiteit heeft het niet langer nodig. Het is een last geworden, het staat in de weg. Er blijven dan

nog zes lichamen over. Heel kort daarna valt het liṅgaśarīra uiteen en daarmee ook wat we de lagere prāṇa's noemen. Dan zijn er drie beginselen afgelegd. Maar uit elk van deze drie afgelegde beginselen is het wezenlijke, alle magnetische of levensessenties, het aroma zoals H.P.B. het noemde, alles wat daarin het beste en geestelijke was, reeds verzameld en opgenomen door de hogere beginselen die dat aantrekken, en zij worden aangetrokken naar omhoog omdat dit hogere deel ernaar verlangt. Langzamerhand raakt de kāma in kāmaloka vermoeid. Zijn lichaam is er niet meer om het uit te putten en het een kanaal te bieden voor sensaties en opwindende avonturen en het wordt eenvoudig suf en slaperig, als het kāmarūpa; en dat is de tijd van de tweede dood, waarover al eerder werd gesproken.

Zo ziet u het omgekeerde proces aan de gang. De geestelijke delen, de æthers van elk beginsel die omhoog kunnen, worden opgenomen, en zelfs boven de in devachan slapende entiteit bevindt zich de monade, ātmabuddhi, op hun eigen nirvāṇische gebieden; het menselijke ego, het verstandelijke deel van het ego is in zijn devachanische slaap- en droomtoestand; en alle andere lagere beginselen daaronder: kāma, prāṇa en liṅgaśarīra en sthūlaśarīra of het lichaam worden als het ware in gekristalliseerde of bevroren toestand of sluimer of slapend bewaard in de boezem van de devachanī, zoals de devachanī zich in de boezem van de geestelijke monade bevindt. H.P.B. noemt deze zo verzamelde lagere dingen de tāṇhische elementalen, die, als het ego na zijn devachan terugkeert voor wederbelichaming, hun werk beginnen en naar omlaag beginnen te bouwen en zo het lagere viertal ontplooien; en dan is het nieuwe lichaam er, de nieuwe mens in de nieuwe geboorte.

De mens verliest dus nooit een beginsel. Al zijn beginselen lager dan buddhi nemen de levensatomen van de omringende wereld tot zich; precies zoals wij op onze grove manier eten en drinken, en zo voedsel opnemen en volkomen vergeten dat ons lichaam voortdurend levensatomen tot zich neemt uit de omringende atmosfeer en daarna weer afwerpt. Het zijn deze tijdelijke gasten, voor wie wij de gastheren zijn, die onze lichamen helpen opbouwen en die we afwerpen zoals we als het ware een jas afleggen. We hebben ze niet langer nodig en we verlaten het tegenwoordige huis of lichaam of hoe we het ook willen noemen.

LICHT UIT HET OOSTEN

Betreft: Brief 59, blz. 377-380

Toen de oude stichters van uw wijsgerige scholen naar het oosten kwamen, om de traditionele kennis van onze voorgangers te verwerven, maakten zij geen aanspraken, behalve die ene, dat zij een oprechte en *onzelfzuchtige* honger naar de waarheid hadden. Als er nu zijn, die ernaar streven nieuwe scholen van wetenschap en filosofie te stichten, zullen zij op dezelfde manier kunnen slagen – *indien de zoekers de elementen van succes in zich dragen*.

– *De Mahatma Brieven*, blz. 379

De verwijzing van de meesters naar westerlingen die naar het oosten gaan om waarheid te vinden, om te worden ingewijd, doelt niet op één bepaalde school of uitsluitend op één bijzondere school uit een bepaalde tijd. De werkelijke betekenis van de woorden van de meester is, denk ik, het volgende: Toen het vijfde wortelras zich begon te vestigen, streek het ene ras na het andere neer in de toen nieuwe landen die oprezen uit de Atlantische Oceaan en die wij in onze tijd Europa en Klein-Azië en delen van het Nabije Oosten noemen. Toen deze landen bevolkt raakten bestond het heilige land, het land van inwijding en mysterie al; het was daarvoor al, zelfs in de tijd van Atlantis, bewoond door de grote loge. Het was toen, is vanaf die tijd en is ook nu nog het geestelijke, intellectuele en psychische centrum dat functioneert als de moederloge, waar zij die geschikt en gereed zijn naartoe reizen voor meer licht.

Ex oriente lux: Licht uit het oosten, doelt niet alleen op de opkomende zon of de huidige geografische landen van het oosten, maar op het feit dat het bij bepaalde mensen, door de eeuwen heen, als het ware intuïtief bekend was dat in Śambhala, laten we zeggen in een landstreek waar zich nu het tafelland van Tibet bevindt, sinds onheuglijke tijden de grootste school van wijzen van alle eeuwen bestond, van hen die wij nu mahātma's van wijsheid en liefde en vrede noemen. Zij die naar meer licht verlangden reisden vanuit Atlantis naar dit centrum en keerden terug als neofieten om licht te brengen aan hun medemensen die daar gereed voor waren, of bleven in dit centrum om deel uit te maken van die wonderlijke groep gevorderde mensen die daar leefden en daar nu nog leven.

Sinds de Alpen uit de zee oprezen, waarschijnlijk in wat in H.P.B.'s tijd het Mioceen of zelfs het Eoceen werd genoemd, herbergden de sinds kort

bewoonde landen van Europa dus hun bevolking van immigranten, afkomstig uit de verzinkende Atlantische gebieden, en deze, althans hun eigen ingewijde leiders, wisten waar zich het grootste occulte centrum op aarde bevond. Als iemand in deze Europese scholen een bepaald punt in zijn geestelijke en intellectuele en psychische ontwikkeling had bereikt, wat hem het recht gaf meer te ontvangen omdat hij er gereed voor was, trok hij als pelgrim naar het oosten, eerbiedig en in een sfeer van heiligheid. Sommigen van hen keerden naar hun eigen land terug om meer licht te geven aan de occulte centra daar. De grootsten onder hen bleven in het oosten en deden het aantal van de oudere broeders van de mensheid groeien.

Zo ging het door alle eeuwen heen tot in onze tijd. De Keltische volkeren met hun Druïden, de Scandinaviërs met hun occulte school, de Grieken en Romeinen, de Scythen en Sjamanen in Rusland en de wijzen uit wat nu de Hongaarse vlakten zijn en de bergen van de Karpaten, overal in de westelijke delen van Europa waren occulte centra die verbindingen hadden met de moederschool in het oosten – van hieruit werden door alle eeuwen heen neofieten uitgezonden. Deze neofieten bewezen dat ze gereed waren om te gaan. Zij werden in deze scholen in het westen erop voorbereid uit te zien naar dit grootse centrum in wat voor hen het land van de zonsopgang was, het land van de opgaande zon. *Ex oriente lux. Licht uit het oosten.* Zij werden erop voorbereid deze grootse plaats met eerbied te beschouwen; vanaf de kinderjaren, tijdens de jeugd en volwassenheid, misschien zelfs tot op hogere leeftijd, keken de volgelingen of discipelen van de westerse occulte scholen ernaar uit eens deze wonderlijke pelgrimstocht naar deze moeder te maken, deze geestelijke moeder van aardse kinderen. Het was door de eeuwen heen iets bijzonders. Het werd de oosterse neofieten voorgehouden als de grootste beloning die mogelijk was. Hun werd gezegd: ja, hier geven wij u licht tot een bepaald punt. Daarbuiten hebben we niet de macht u meer te geven. Maar er is meer te verkrijgen. Het moet met grote inspanning worden veroverd, door innerlijke kracht. Ga oostwaarts. En dat deden ze.

Zoals ik al zei, kwamen sommigen terug, zoals Pythagoras en Apollonius en anderen. Enkelen keerden niet terug; zij waren een stap omhooggegaan, te hoog als het ware om hun tijd te verspillen aan het kleinere werk in het westen. Hun werk was mondiaal geworden, voor de hele wereld, in plaats van voor één volk. En weet u, precies hetzelfde bestaat nu nog. Dezelfde hoge verwachting wordt de studerenden van nu

voorgehouden. Dezelfde mogelijkheden bestaan voor hen ook vandaag. Maar het wonderlijke is dat niemand deze pelgrimstocht met succes kan ondernemen voor hij gereed is. Gelukkig hij die slaagt. Voor hem is er hemels licht. Hij mag omgaan met de godheden, de mensgoden op deze aarde. Voor hem is er onbegrensde kennis en voor hem, als grootste rijkdom van alle, is er het onschatbare voorrecht te mogen dienen, geleid door wijsheid en liefde de hele mensheid te dienen, ja al wat is, zonder onderscheid van ras, geloof, kaste, geslacht of kleur. Hoe verbazingwekkend!

DE LAATSTE OGENBLIKKEN VOOR EN NA DE DOOD

Betreft: Brief 20C, blz. 137-141

Een van de dingen waarin mensen het meest zijn geïnteresseerd, is de dood: Wat gebeurt er met me als ik sterf? We moeten de mensen laten zien hoe ze nu moeten leven om voorbereid te zijn op de toekomst, op de dood en op het volgende leven. Hoe men nu leeft, bepaalt wat er na de dood gebeurt en hoe het volgende leven zal zijn. De boeddhisten drukken dit prachtig uit: iemands toekomst is het resultaat van zijn huidige leven. Het leven dat een mens nu leeft is het resultaat van zijn vorige leven. Daarom is voor mij de vraag hoe moeten we nu leven slechts een andere manier om te zeggen: wat gebeurt er met ons als we sterven en hoe zal ons volgende leven zijn.

Het antwoord hierop zit in het ene woord karma, de leer van de gevolgen, de leer dat oorzaken onvermijdelijk consequenties met zich brengen en dat consequenties op een voorafgaande oorzaak volgen. Als de voorafgaande oorzaak goed is, is het gevolg goed. Is de voorafgaande oorzaak slecht, dan is het gevolg slecht. Dit geldt evenzeer als de natuurwet dat als men een hand in het vuur steekt die zal verbranden, en niet bevriezen. Dat is eenvoudig de betekenis van karma: wat ge zaait zult ge oogsten, *niet iets anders*. Uw levenswijze van nu bepaalt uw bewustzijnstoestand na de dood en wat u in uw volgende leven en de daaropvolgende levens zult zijn.

Met de laatste ogenblikken na de dood is het al even eenvoudig. Het leven van een mens is het resultaat van zijn verleden, niet van een deel ervan, niet van gedeelten ervan, maar van het geheel. Kan men een deel van het verleden weglaten? Kan men het wegsnijden uit het geheugen van de natuur? Kan men een gedeelte van het karakter uitwissen dat men in vorige levens als karakter heeft opgebouwd? Het antwoord is natuurlijk nee. Daarom zijn wij schatkamers van het verleden. We zijn gevormd uit gedachten uit het verleden, namelijk uit het vorige leven en de vorige levens, alle bij elkaar. Een volwassen mens is dus het resultaat van elk jaar na zijn geboorte en van elke maand en van elke week en van elke dag en van elk uur en van elke minuut en van elke seconde. Men kan geen enkele dag of jaar of maand uit het verleden uitwissen. Dit alles is ingebouwd in uw huidige bestaan.

Pas nu deze regel van de natuur, deze wet van karmische gevolgen,

toe. Het betekent eenvoudig dat wat de voornaamste kracht in uw afgelopen leven was, de voornaamste gedachtekracht in uw bewustzijn zal zijn als u sterft. Het is duidelijk dat tien meer is dan zes of vijf of vier en honderd meer is dan tien en dat een sterke kracht zegeviert over een zwakke. Daarom zal wat de overheersende gedachtestroom, gedachte-impuls, de gevoelens, emoties, in uw verleden waren, de dingen zijn die door hun gewicht, hun energie, hun overheersende kracht, de overhand hebben bij uw laatste flikkering van het bewustzijn op dit gebied. Is dat niet eenvoudig? Het betekent niet dat rondzwervende gedachten, die misschien door ons denkvermogen trekken als we sterven, op magische wijze ons toekomstig bestaan bepalen en vormgeven. Dat is absurd, want het is in strijd met de logica en de manier waarop de natuur te werk gaat. Het betekent eenvoudig dat het saldo van de krachten van alle jaren tot het uur van de dood, met andere woorden de overheersende energie, op het moment dat u sterft voelbaar wordt.

Anders gezegd, u zult uw karakter zien in het panorama vóór het sterven, het panoramisch visioen dat zich aan iedereen voltrekt. De laatste gedachten van een stervende zijn eenvoudig te vergelijken met de op een instrument afgelezen meetwaarde, bijvoorbeeld op een thermometer of barometer. De thermometer wijst de temperatuur aan op het moment waarop u ernaar kijkt. De barometer geeft de drukverandering aan, wat goed of slecht weer betekent op het moment dat u ernaar kijkt. Nu is dat meetapparaat geen magisch instrument dat u goed of slecht weer bezorgt. Het zegt u alleen hoe het weer is en hoe het waarschijnlijk zal worden.

Met het karakter is het net zo. Het karakter dat u heeft, brengt u bepaalde gedachten op het moment van het sterven. Bij de dood is uw bewustzijn in een bepaalde toestand en aan de hand van die laatste momenten van bewustzijn, van denken, weet u hoe uw karakter is en daardoor hoe uw bewustzijnstoestand na de dood waarschijnlijk zal zijn, en daardoor ook hoe uw volgende leven waarschijnlijk zal zijn. En omdat het karakter uiterst ingewikkeld is, schommelt het vanzelfsprekend nu eens naar deze en dan weer naar die kant naar achteren en naar voren, of omhoog en omlaag, hoe u het ook wilt uitdrukken.

Het lijkt me zo eenvoudig en logisch. De gedachtekracht die in uw leven overheerst, zal ook de overheersende gedachtekracht zijn op het moment van de dood, want die is het dominerende, het krachtige element in uw karakter. De zwakke dingen zullen niet tevoorschijn komen. Die hebben niet de kracht, de energie. Het zijn de sterke die naar voren

komen. Stel dat u zestig jaar van uw leven een groots en edel leven heeft geleid en dat u de daaropvolgende vier of vijf of tien jaar plotseling gek bent geworden en een slecht leven leidde – wat zal dan de dominerende kracht zijn als u sterft, de dominerende bewustzijnskleur? De sterke. Als een edel leven van zestig jaar wordt overvleugeld door vier of vijf of tien jaar slecht leven, dan zijn het de slechte gedachten die overheersen als u sterft; het zou namelijk betekenen dat u tien jaar lang zo'n verschrikkelijk slecht leven heeft geleid dat de zestig jaar goed leven teniet worden gedaan, worden overvleugeld. Maar dat is bijna onmogelijk. De gedachten en gevoelens van zestig achtereenvolgende jaren zullen zich doen gelden; ook het slechte leven zal echter nooit worden vergeten, maar zich afdrukken op uw karakter. Eens zal het zich doen gelden. Maar op het moment van de dood is dit kwaad niet het sterkste, overheersende element. Het goede in u, de zestig jaren van edel leven en denken komen ongemerkt naar voren en het kwade maakt zich stilletjes uit de voeten en door de zestig goede jaren sterft de mens in vrede en geluk. U ziet dus hoe belangrijk het is hoe u nu leeft.

Dit zijn praktische harde feiten die we moeten leren kennen en waarmee we rekening moeten houden. Het zijn fundamentele gedragsregels en vergeet dat alstublieft niet. Alle grote wijzen en zieners die de wereld ooit heeft gekend hebben dit geleerd. Voor wat u doet bent u zelf verantwoordelijk en u zult er rekenschap van moeten afleggen. Dat geldt ook voor wat u denkt en voor wat u voelt. Laat daarom elk moment een verandering ten goede zijn, een zaad voor iets mooiers, groters en verheveners, dat mooiere, betere vruchten zal voortbrengen voor de toekomst.

Het heden is dus heel belangrijk, en ik denk dat één reden waarom mensen zo bang zijn voor de dood – en ik zeg dit in alle vriendelijkheid en met respect voor mijn medemensen – is dat ze, door wat ze al hebben geleerd, weten, innerlijk weten, ook al kunnen ze het misschien niet verstandelijk aan anderen uitleggen, dat slechte gedachten een slecht karakter voortbrengen. Onze moeders leren ons zelfs al in de wieg dat door goede gedachten een evenwichtig, mooi en sterk karakter wordt opgebouwd, en dan denken mensen over zichzelf: ik ben geen kind meer; ik ben volwassen; misschien overvalt de dood mij morgen; het kan me overkomen bij een auto-, trein-, of vliegtuigongeluk; het kan me op alle mogelijke manieren overkomen. Mijn tijd om me te verantwoorden kan komen nog voor ik tot tien heb geteld. Mijn hart kan het plotseling begeven. Wat zal er gebeuren? Is er een antwoord op het raadsel van de toe-

komst? Theosofen zeggen dat er geen raadsel van de toekomst bestaat; dat is een idee dat is ontstaan door de materialistische leer in het westen van de afgelopen tachtig of honderd jaar. Die vraag zou bij een oosterling nooit opkomen. Ze is niet logisch. Ze is niet zinnig als men er goed over nadenkt. Want er is gezegd: Zoals u leeft, zo vormt u zichzelf. Goede gedachten brengen goede mensen voort. Heel zuivere gedachten hebben een heel zuiver gedrag tot gevolg. Slechte gedachten, haat, maken slechte en haatdragende mensen en brengen ongeluk. Kunt u zich iets ergers en afschuwelijkers voorstellen dan een mens, die in de sfeer van zijn eigen bewustzijn is opgesloten met als enig gezelschap de haat in zijn eigen hart, een haat die gestadig toeneemt en klauwen ontwikkelt die zijn levensorganen uitrukken, zijn eigen kroost, zijn eigen broedsel? Soms noemen we het hevige gewetenswroeging.

Niemand van ons heeft een vlekkeloos, volmaakt leven geleid. We zouden goden zijn als dat zo was; en omdat de mens de heilige waarheid niet kent vraagt hij zich natuurlijk af – wat ben ik? Wat ben ik na de dood? Wat gaat er gebeuren? De kerken kunnen me niets vertellen. Ze leren me alleen te hopen en op God te vertrouwen. Maar iets in mij zegt me dat het goddelijke een onuitwisbare hoop in mijn hart heeft geplaatst, een niet te onderdrukken intuïtieve gedachte dat er in deze wereld waarheid is en dat wij mensen die kunnen vinden; *en ik wil die vinden*. Zonder die waarheid is het leven zouteloos en niet waard geleefd te worden. Daarop hoopt de mens, daaraan denkt hij en daarom heeft hij belangstelling voor de dood. Men wil niet sterven. Men heeft nog niet voldoende geleerd om te weten dat juist dit aardse gebied, waaraan men zich zo wanhopig vastklampt, het terrein is van lijden, verdriet, pijn en teleurstelling, treurigheid en ellende. Ja, en onze school van ervaring.

Dit brengt me op het volgende punt. Mensen spreken over onsterfelijkheid. Weet u wat men in het westen daarmee bedoelt? Dat hadden de meesters in gedachte in de geciteerde passage, die nu het onderwerp van studie is. Ze beantwoordden deze vragen aan Hume en Sinnett en spraken tot hen zoals u en ik tot onmondige kinderen zouden spreken. Ze overlaadden hun geest niet met wat wij nu weten door wat we bestudeerd en gelezen hebben en met de leringen die we hebben ontvangen.

Toen deze mannen vragen stelden over onsterfelijkheid wisten de meesters precies waaraan Hume en Sinnett dachten, want die hadden geen flauw vermoeden van wat onsterfelijkheid is. Ze dachten dat het betekende eeuwig door te gaan als Hume en eeuwig als Sinnett. Kunt u

zich een verschrikkelijker onsterfelijkheid voorstellen dan dat, een erger hel, nooit vooruitgaan, nooit veranderen, nooit groeien, altijd Hume en eeuwig Sinnett, hoeveel hij ook leerde, hoezeer hij ook groeide, altijd Hume, altijd Sinnett? Voor theosofen zou dat een bewustzijn in de hel betekenen. Wijs mij iets in de universele natuur dat ook maar een fractie van een seconde onveranderd blijft: de plant die groeit, de gezondheid die verandert, de bewegingen van de planeten, de trillingen van atomen en elektronen en wat al niet; de veranderingen in groei, de veranderingen in alles, alles is anders dan een miljoen jaar geleden of tienduizend jaar, of duizend jaar, of een jaar, of een minuut of een seconde geleden en werd iets nieuws en, zoals wij het zien, iets beters. Altijd is er evolutionaire beweging en vooruitgang. Het historisch en geologisch onderzoek dat onze wetenschappers verrichten toont dat er inderdaad zo'n evolutionaire vooruitgang bestaat, al was het maar in vorm, in levensvorm. Maar wij zeggen dat er geen evolutie kan zijn zonder evoluerende wezens. Anders is evolutie niets dan een lege abstractie. De enige evolutie die wij kennen is die van evoluerende wezens, die zich ontwikkelen, die vooruitgaan, zich bewegen. Evolutie is daarom slechts een naam die we aan deze groeiprocessen geven. Het is niet iets dat ergens ver weg in het absolute of in het abstracte bestaat en dat de dingen voortstuwt of drijft of ze in beweging brengt. Evolutie betekent groeiende wezens.

En nu onsterfelijkheid. Zou u altijd, eeuwig en altijd willen blijven wat u bent? De goden bewaren me voor zo'n hel. Het antwoord van de meesters was eenvoudig dit. Ze zeiden in zichzelf: Broeder Sinnett, broeder Hume, we begrijpen u, ook al begrijpt u ons niet. We weten dat u het heeft over wat volgens u onsterfelijkheid is, met andere woorden dat uw lichaam of op zijn minst uw ziel nooit verandert, altijd uzelf blijft. Dat uw ego nooit verandert, altijd uzelf blijft. Goed, wij geven u een antwoord dat uw ongeschoolde denken, ongeoefend in de archaïsche wijsheid, kan begrijpen. Ja, er bestaat onsterfelijkheid van het geestelijke ego en die noemen wij paneonische onsterfelijkheid, blijvende onsterfelijkheid, dat wil zeggen gedurende alle eonen van het mahāmanvantara. En degenen die zijn geëvolueerd of geestelijk zijn gevorderd, die zich hebben geoefend en getraind om zich zelfs nu al met de geest te verenigen, kunnen door deze verbintenis met de geest ongeveer voortgaan zoals ze nu zijn, als grote mahātma's die een paneonische onsterfelijkheid genieten tot het eind van het manvantara. Maar dan eindigt die onsterfelijkheid. En toen zeiden ze: Ziet u niet, broeders, dat een onsterfelijkheid die een einde

heeft geen onsterfelijkheid is? Want dat betekent dood. Hoe lang het ook duurt, als het eens eindigt is het geen echte onsterfelijkheid.

Nu weten we dat, hoewel een jīvanmukta, een hoge adept, voortdurend in wijsheid en ervaring groeit en zelfbewust als ego tot het einde van het manvantara kan blijven bestaan – als dat einde komt dat we prākritika pralaya noemen, waarin het hele zonnestelsel verdwijnt, dat ook voor hem het einde is gekomen en hij sterft. Zijn atomen verdwijnen. Dit wordt veroorzaakt doordat wat we de geest of ziel van het zonnestelsel kunnen noemen naar hogere sferen gaat. Het lichaam sterft, het lichaam van het zonnestelsel sterft, de geest beweegt zich naar hogere dingen, waarmee in het zonnestelsel wordt herhaald wat een mens doet als hij sterft. Wij mensen, kinderen van het zonnestelsel, sterven omdat het ook de bestemming van het zonnestelsel is om te sterven als zijn tijd daarvoor is gekomen. De natuur heeft één wet – niet één wet voor de zon en een andere wet voor de mens, weer een andere wet voor de dieren of de planten. De natuur kent overal maar één wet en deze ene wet is als het ware een geheel van wetten die we de natuurwetten noemen. Zodat wat in het groot plaatsvindt, noodzakelijk wordt gekopieerd in het klein, omdat het kleine deel uitmaakt van het grote; als het kleine zich zou kunnen bevrijden van de overheersing van het grote, zou het niet langer minder zijn dan het grote, maar groter dan het grote, wat absurd is. Het deel volgt het geheel. Dat is toch duidelijk?

Wat is dan onsterfelijkheid? In de theosofische opvatting van het woord zijn geest en stof de enige onsterfelijke dingen – met stof bedoel ik mūlaprakriti of oerstof, die niet meer is dan de schaduw van de geest. En zelfs dan zijn er momenten dat ik me afvraag of men wel kan zeggen dat geest, dat zelfs god-stof eeuwig is? In zijn essentie, ja, alles is in essentie eeuwig zelfs op dit gebied. Maar soms vraag ik me af of zelfs purusha, of zelfs Brahmā niet in absolute zin sterfelijk is? En mijn antwoord aan mijzelf, de influisteringen van mijn intuïtie aan mijn eigen ziel zeggen me, ja, ook de goden zelf zijn slechts onsterfelijk voor de duur van hun eigen leven, zoals wij mensen dat zijn op ons gebied. En wat een geluk! Hebben wij het er zojuist niet samen over gehad dat het een hel zou zijn als ik altijd 'ik' bleef, en nooit zou kunnen veranderen in iets groters dan 'ik'? O nee, dit soort onsterfelijkheid is niets voor mij. Die wens ik niet. Ik wil vooruit. Ik wil veranderen in iets beters. Ik wil dat mijn ego groter en grootser wordt en zelfs als het bewustzijn ervan maar met een fractie verandert, met andere woorden als het groeit en zich ontwikkelt is het niet

langer hetzelfde ego en dus niet onsterfelijk. Ziet u dat niet in? Ziet u niet de geweldige, prachtige belofte, de schoonheid van dit alles, dat wij niet onsterfelijk zijn, niet onveranderlijk – niet altijd en eeuwig dezelfde?

Mensen willen op dit gebied leven en onsterfelijk zijn op dit gebied. Dat doet me denken aan de koortsige dromen van kinderen die dromen dat ze eindelijk de beker der onsterfelijkheid kunnen drinken en in een lichaam kunnen leven dat nooit sterft. Mensen willen dat graag. Ze willen eten en drinken en vrolijk zijn, ja, maar zullen ook ziekten om zich heen zien en aardbevingen en onweer, misschien getroffen worden door de bliksem, vernietigd worden, of hun lichaam wordt verbrand en aangetast of vergaat door een afschuwelijke ziekte. Dat komt omdat ze onsterfelijk willen zijn zoals ze zijn. Ellendig bestaan! Verschrikkelijk. Zo'n onsterfelijkheid is niets voor mij. Ik wil vooruit, naar grotere en grootsere dingen. Ik ben een zoon van de zon, een kind van de kosmische geest. Daar is mijn thuis. Ik ben hier op deze aarde omdat mijn gedachten en daden en mijn karakter in andere sferen mij slecht karma hebben gebracht en ik maar een mens ben. Ik wil het menszijn ontgroeien en een god worden, mijn menszijn verliezen, overgaan in het godzijn; en als ik een god word zal ik, hoop ik, nog altijd dat verlangen hebben, deze niet te stillen honger naar iets dat nog groter en grootser is dan het godzijn, steeds omhoog en vooruit, naar voortdurend ruimere, voortdurend zich uitbreidende sferen en een grootser bewustzijn, een diepere waardering voor schoonheid en heiligheid, vrede en gerechtigheid, liefde en goedheid – zwakke menselijke termen, maar die toch een gedragscode betekenen die ons hoop geeft.

Nee, voor mij geen onsterfelijkheid! Laat mij vooruitgaan door onophoudelijk te veranderen van kleinere naar grotere dingen. Laat mij groter worden, laat mij het laaggewelfde verleden achter me laten en in het zonlicht treden, in de open lucht, in de vrijheid, in de majesteit van het eeuwige.

MANVANTARA'S, KALPA'S, ENZ.

Betreft: Brief 12, blz. 75

Over deze kwestie van kalpa's en manvantara's en tijdperken en dagen en nachten van Brahmā, enz., zijn en waren er heel wat vage ideeën onder theosofen, zelfs al vanaf de tijd dat er voor het eerst over het verschil tussen kalpa en manvantara werd gediscussieerd; en juist omdat wij die belangrijke sleutel van de analogie kennen, is het vreemd dat juist deze sleutel aanleiding heeft gegeven tot zoveel vage ideeën.

Het is volkomen juist dat de uitdrukking *brahmāṇḍa*, het ei van Brahmā, bijna alles kan betekenen in de ruimte, mits men er het juiste omschrijvende adjectief aan toevoegt. Of men het heeft over de kalpische Brahmā, de solaire Brahmā, de algemene Brahmā, de bol-Brahmā – de term ei van Brahmā kan op elk hiervan betrekking hebben. Men moet het passende omschrijvende adjectief vermelden en ik zou willen voorstellen om als men dat niet doet, als regel aan te nemen dat men het over onze eigen aardketen heeft. Dat is één punt om aan te denken.

Het ei van Brahmā, onze aardketen – u ziet dat ik geen omschrijvend adjectief gebruik – leeft in vele en verschillende belichamingen gedurende een heel lange tijd, die men technisch mahākalpa, grote kalpa, zou moeten noemen; deze grote kalpa wordt vaak het leven van Brahmā genoemd. Ook hier geen omschrijvend adjectief en dus heeft de genoemde Brahmā betrekking op onze aardketen. Die duurt 311 biljoen, 40 miljard jaar. Ik gebruik de brāhmaanse getallen omdat die praktisch identiek zijn met de onze. Als Brahmā het einde van zijn leven bereikt, eindigt de mahākalpa en dan gaat Brahmā de Brahmāpralaya of de pralaya van Brahmā in, die soms prākritika-pralaya wordt genoemd, omdat die prakriti's, waaruit brahmāṇḍa of het ei van Brahmā, onze keten, is opgebouwd, dan alle verdwijnen.

Maar als theosofen over kalpa spreken, bedoelen ze gewoonlijk één belichaming van brahmāṇḍa, dat wil zeggen van het ei van Brahmā, onze aardketen. Dat is de werkelijke betekenis van kalpa, zeven ronden; zoals u weet duurt die periode 4.320.000.000 jaar. Daarop volgt een nacht van gelijke duur; precies zoals na het prākritika-manvantara, zo u wilt, of na de mahākalpa van het hele leven van Brahmā, de Brahmā-pralaya of prākritika-pralaya volgt.

Een heel interessant feit waarover ik jaren geleden in besloten bijeenkomsten heb gesproken, waaruit mijn boek *Beginselen van de Esoterische Filosofie* is voortgekomen, is dat het leven van Brahmā, met andere woorden de mahākalpa, iets meer dan voor de helft voorbij is; en omdat ik, let wel, geen nader omschrijvend adjectief gebruik zoals 'zonne' of 'galactisch', heb ik het over de belichamingen van onze aardketen. Onze maan, de maanketen, betekende het einde van de eerste helft van het leven van Brahmā of de mahākalpa; in de brāhmaanse leringen (we kunnen hetzelfde veelzeggende woord overnemen) werd dit pādma-kalpa genoemd – *pādma*, een bijvoeglijk naamwoord afgeleid van het Sanskrietwoord *padma*, een lotus. De huidige kalpa, de huidige belichaming van onze aardketen, onze bol natuurlijk inbegrepen, wordt de vārāha genoemd, van het Sanskriet *varāha*, wat 'everzwijn' betekent. Dit zijn niet meer dan technische namen zoals de hindoes die gebruikten en ze zijn heel expressief. Dus in plaats van eigen woorden te bedenken of de oude Senzar woorden te gebruiken die niemand zou begrijpen of waarvan niemand weet hoe ze moeten worden uitgesproken, was het gemakkelijker deze brāhmaanse termen over te nemen die de hindoes hadden ingebouwd in een stelsel van occulte theosofie.

Hoeveel jaar duurt het leven van Brahmā? Hij leeft honderd jaar. Elk jaar van Brahmā bestaat uit 360 dagen. Zo'n dag van Brahmā is een kalpa. Goed. 360 dagen in één jaar maal de 100 jaar van zijn leven betekent 36.000 dagen, met andere woorden, in het leven van Brahmā zijn 36.000 belichamingen van brahmāṇḍa van onze aardketen. Dat moet duidelijk zijn. Zoals gezegd zijn 18.000 van die dagen, ofwel de helft van het leven van Brahmā, voorbij. De laatste belichaming van die eerste helft was onze maan – ik bedoel natuurlijk onze maanketen, dat is duidelijk. Haar beginselen zijn nu onze aarde. Deze huidige vārāha-kalpa of huidige belichaming van brahmāṇḍa is de 18.001ste kalpa of dag van Brahmā of belichaming van onze aardketen.

We weten dus nu wat het leven van Brahmā is, we weten hoelang het duurt; we weten waar we staan in de geschiedenis van de kosmos, ik bedoel in de geschiedenis van onze aardketen vanaf het begin van de mahākalpa. We zijn iets verder dan halverwege onze huidige belichaming. We zijn net begonnen aan de opgaande boog, terug naar Brahmā. Het punt waar we dus nu zijn in de mahākalpa vertegenwoordigt het einde van het vierde ras in deze ronde, iets verder dan halverwege de vierde ronde. U ziet hoe laag we staan in geestelijke ontwikkeling.

Nu zijn we toe aan cijfers. Ik heb over al deze dingen telkens weer gesproken, maar ik wil proberen ze zo snel ik kan tot een samenhangend geheel te verweven. Wat is een manvantara? Zoals u weet is een manvantara de tijdsperiode tussen de ene manu en de daaropvolgende manu. *Manu-antara*, tussen manu's, een eigenaardige uitdrukking, maar dat is de betekenis. Zoals gezegd is een kalpa een dag van Brahmā, zeven ronden van onze aardketen, en in een kalpa heersen veertien manu's. U kunt al deze leringen vinden bij H.P.B., of het grootste deel ervan, en ook in mijn boeken. Een kalpa duurt 4.320.000.000 jaar: één belichaming van onze aardketen, zoals die van nu, de vārāha-kalpa belichaming van onze aardketen. In die periode van 4.320.000.000 jaar komen veertien manu's. Hoe lang duurt daarom een manvantara? We weten dat er een wortelmanu is aan het begin van een ronde en een zaadmanu aan het einde van een ronde. Er zijn daarom twee manu's in een ronde. De zaadmanu aan het einde van de ronde wordt alleen daarom de zaadmanu genoemd, omdat zijn ronde daar eindigt en hij het zaad is voor de eerstvolgende ronde. Het betekent niet dat hij begint te ontstaan als de ronde is geëindigd. In elke ronde zijn daarom twee manvantara's, één die begon toen de wortelmanu zijn manvantara begon van minstens 308 miljoen en enkele duizenden jaren, 448.000. Als dat manvantara of die tijdsperiode is afgelopen, begint onmiddellijk daarna de heerschappij van de daaropvolgende manu die H.P.B. in haar *Geheime Leer* de zaadmanu noemt. Als hij zijn cyclus beëindigt aan het einde van de ronde, wordt alles geoogst, zoals de vruchten van een boom, de vruchten die de boom voortbrengt nadat de bloesem is opgenomen in de vrucht; het zaad is er tot het begin van het volgende plantseizoen, het begin van de volgende ronde van evolutie. Daarom begint de zaadmanu feitelijk als het bewind van de wortelmanu eindigt. Hoe lang duurt dus een ronde? Ongeveer 616 miljoen jaar. Vermenigvuldig dit met zeven en dan krijgt men bijna precies 4.320.000.000. Het kleine verschil in cijfers komt alleen omdat de sandhi's, de sandhyā's, de schemeringen en dageraden niet zijn meegerekend.

Ik geef u een voorbeeld. H.P.B. zegt ons dat onze manu Vaivasvatamanu was, de wortelmanu van de vierde ronde. Hij was de 7de manu en toch zijn we nog maar in de vierde ronde. Hoe is dat te verklaren? Zo: Eerste ronde wortelmanu, eerste ronde zaadmanu: 2 manu's. Tweede ronde, wortelmanu, zaadmanu: 4 manu's. Hetzelfde met de derde ronde, twee erbij is zes. We zijn begonnen met de vierde ronde: de 7de manu, het 7de manvantara. Feitelijk is Vaivasvatamanu ten einde. Maar omdat dit

een onderdeeltje vormt van zeer vertrouwelijk onderricht, zegt H.P.B. slechts dat onze voorouder Vaivasvata was, de 7de manu. We beginnen nu aan het volgende manvantara dat ons brengt naar wat de zaden zullen worden voor de volgende ronde, de vijfde ronde en de Sanskrietnaam van die zaadmanu is Sāvarṇa. We zijn dus feitelijk in het begin van Sāvarṇa, het begin van de 8ste manu.

U zult zich herinneren dat volgens *De Geheime Leer* waar de geologische perioden worden behandeld, het evolutieproces in deze ronde – of sedimentatie, zoals H.P.B. zei, omdat ze over geologie schreef – ongeveer 320.000.000 jaar geleden begon. Omdat een ronde 308.000.000 is, hoe zit het dan met het verschil tussen 308 en 320? Er is nog zo'n 12 miljoen jaar of meer te gaan. Denk over deze dingen na. Het zijn allemaal sleutels. Wanneer begon de mens voor het eerst als mens in deze ronde? In het midden van het derde ras, 18 miljoen jaar geleden. En als u deze ronden optelt zult u zien dat als de 7 ronden zijn afgelopen er 14 manu's in die tijd hebben geheerst, want er zijn in elke ronde twee manu's.

Wie zijn de manu's? Een manu is de collectieve mensheid van zijn eigen evolutionaire levenscyclus. Toch staat aan het hoofd van die collectieve mensheid een hoofdpersoon, die de muziek inzet. Een muziekgezelschap heeft altijd een kapelmeester. Hij maakt deel uit van het orkest en is toch de leider die de muziek inzet. Een manu is zowel een individu als een collectieve mensheid van zijn manvantara. Dat is toch zeker duidelijk; precies zoals de kosmische logos de alomvattende centrale kern van emanatie is, het ene waaruit alles voortkomt, zo is dat ook bij de manu.

Wie heeft nooit gekeken naar trekvogels bij het wisselen van de seizoenen? Ze verzamelen zich gewoonlijk op een meer, een berghelling of op een of ander terrein; en als ze er met al die honderdduizenden zijn, stijgen ze allemaal op en cirkelen rond alsof ze hun richting zoeken en dan gaan ze als een reusachtige zwerm, of in afdelingen, in formatie recht op hun doel af; en op dezelfde manier keren ze terug als voor hen de lente komt, of hun zomer.

De monaden die van bol naar bol trekken verzamelen zich als het ware precies zoals trekvogels, zodat we niet alleen over een klasse van monaden of een groep monaden kunnen spreken als de manu van die monadische klasse, maar er is, behalve dat die groep als groep individualiteit bezit, ook een leider van die groep, die de andere vogels instinctief schijnen te volgen en die noemen we de manu.

DE AARD VAN HET BUDDHI-BEGINSEL

‘ . . . Eenmaal van de gewone invloeden van de samenleving gescheiden, is er *niets* dat ons tot een buitenstaander aantrekt dan zijn zich ontwikkelende spiritualiteit. Hij kan een Bacon of een Aristoteles zijn wat kennis betreft, en toch zijn stroom nauwelijks voor ons voelbaar maken, zolang zijn kracht tot *manas* is beperkt. De hoogste energie zetelt in *buddhi*; latent – wanneer ze alleen met *ātman* is verbonden, actief en onweerstaanbaar wanneer ze wordt gestimuleerd door de *essentie* van ‘manas’ en wanneer niets van het bezinksel van dit laatste zich met die zuivere essentie vermengt om haar door zijn eindige geaardheid omlaag te drukken. *Manas* op zich, is van een lagere graad en van de aarde aards: en daarom zijn uw grootste mannen slechts onbetekenend in de arena waarin grootsheid wordt gemeten naar de maatstaf van geestelijke ontwikkeling.’

– Brief 59, blz. 388

Er zijn passages in deze prachtige mededelingen van onze geliefde leraren die niet alleen zoveel waarheid, maar ook schoonheid bevatten, dat ons denken gevangen blijft in de betovering van de gedachten die worden opgewekt bij het lezen van deze mededelingen of bij het luisteren naar een samenvatting ervan. Het is verbazingwekkend – maar waarom eigenlijk, toch is het zo voor ons die minder ver gevorderd zijn – te voelen hoe de majesteit van de waarheid en de grootsheid van ziel die met deze majesteit samengaat, ons zo diep treffen dat de innerlijkste kern van ons wezen erdoor wordt geroerd. Ik ken geen ervaring die verheffender, geen ervaring die indringender is dan deze. Hoe zinloos zijn sommige wereldse dingen als we de glorie van de werkelijkheid ontdekken. Ik durf te zeggen dat geen man of vrouw ter wereld, hoe eenvoudig van geest hij of zij ook mag zijn, niet ontvankelijk, niet vatbaar is voor zulke gevoelens – mogen we ze zo noemen? – of op zijn minst voor wat er wordt opgeroepen door het ontvangen van een vleugje bovenaardse schoonheid. Het is een ervaring die op zich evenveel waarde heeft als vele levens waarin op de gebruikelijke wijze levensindrukken worden opgedaan. Ik denk dat de geestelijke en intellectuele consequenties die het innerlijke bezit van deze leringen heeft, een allesoverheersende invloed moeten hebben, niet alleen op ons eigen karakter, maar ook op onze toekomstige bestemming. Ik ben er zeker van uit eigen waarneming en uit wat ik in mezelf voel, dat alle toekomstige levens van een mens kunnen veranderen doordat er hier en nu een verandering in hem plaatsvindt.

We zien hoe de onweerstaanbare kracht van schoonheid in ons wordt geboren als we bestuderen wat deze grote leraren te zeggen hebben, want de waarheid is inderdaad zo onweerstaanbaar als ze door een meesterbrein wordt uiteengezet; en ze is zo onweerstaanbaar omdat ze ons niet dwingend wordt opgelegd, maar omdat ze ons vrijheid geeft, de vrijheid van broederschap, de vrijheid van kameraadschap, een kameraadschap van begrip en medegevoel.

Er is gezegd dat buddhi passief is tenzij ze door manas of het denkvermogen kan werken en dat is natuurlijk zo. Maar denk geen moment dat dit betekent dat buddhi op haar eigen gebied passief is, integendeel. Ze is even actief op haar eigen gebied als de verheven waarheid in ons, ātman, eeuwig actief is op zijn eigen gebied. Het betekent dat buddhi passief is op ons menselijke gebied van ervaring en handelen zonder het overbruggende beginsel dat haar omlaag, naar ons, transformeert en dat is het denkvermogen en de psychische elementen in ons. Als het denken zo helder is als een bergmeer, kristalhelder, zodat het wat niet goddelijk is niet kan overbrengen, dan hebben we inderdaad te maken met iemand die tijdelijk als een god is, want hij spreekt met kracht, met de stem van gezag en niemand die naar hem luistert kan innerlijk NEE zeggen. Ons denken wordt geboeid, volledig overtuigd. En waarom? Omdat buddhi in de leraar spreekt tot buddhi in ons. De ene stem roept als het ware de andere op. Gedachte roept de overeenkomstige gedachte op. De waarheid wekt, door haar invloed op onze geest, de vonk van waarheid in ons op en boeit ons, boeit ons omdat het beste in ons wordt opgewekt en dan weten we dat dat vrijheid is, waarheid, werkelijkheid; en geen mens wenst iets anders dan vrijheid, waarheid, liefde, werkelijkheid. Daarom is de waarheid zo aanstekelijk. Daarom is haar gezag over ons hart en hoofd zo oppermachtig, want ze wekt zichzelf in ons. Een vreemde paradox en toch zo eenvoudig.

Wat is dit buddhi-beginsel? Het is zo moeilijk om voor dit bijna mystieke Sanskrietwoord in onze onbeholpen Europese talen een passende vertaling te vinden. Het is onderscheidingsvermogen. Het is intuïtie, het is het orgaan van directe kennis, het is het bekleedsel van de godsvonk in ons dat niet alleen de waarheid ogenblikkelijk kent maar ook doorgeeft, als tenminste de belemmeringen tussen haar en ons ontvankelijke denkvermogen niet te groot en te zwaar zijn. Ja, het gaat om het ontvangen. Kan ons denkvermogen ontvangen? Zo niet, dan is dat onze eigen schuld, want dan hebben we ons zo sterk in de sluiers van het lager zelf gehuld dat

het licht van boven of van de meestergeest, ons eigen hogere denken niet kan bereiken, en niet kan afdalen in het stoffelijke brein en in het stoffelijke hart, waar waarheid voor allen woont. Al weten we het niet, het is een mystiek feit dat de waarheid al in ons is, hier in het hart, en hier in de ziel; en wij zijn als degenen waarover de avatāra Jezus in de christelijke bijbel sprak, die oren hebben en niet horen, die ogen hebben en niet zien en een ziel die niet begrijpt, niet doorgrondt.

Ik wil nog één gedachte naar voren brengen en wel dat de innerlijke god binnen zijn eigen voertuig werkt en dit voertuig is het buddhi-beginsel en het is even gemakkelijk om een goede verstandhouding en band te krijgen met buddhi als met kāma-manas in ons. Met andere woorden, het is even gemakkelijk om te verlangen naar de inspiratie van het hoogste in ons als om uit te zien naar de hartstocht en opwinding van het lagere deel van ons wezen.

Terwijl in de oude godsdiensten en filosofieën de god in ons altijd een mannelijke godheid of god werd genoemd – werd de gade, de buddhi van ātman, altijd als vrouwelijk gezien. Goethe, de Duitse dichter, beoogde meer dan louter poëzie toen hij de zo opmerkelijke, veelzeggende zin uitsprak, '*Das Ewig-Weibliche zieht uns hinan*'. *Het eeuwig vrouwelijke trekt ons eeuwig opwaarts en binnenwaarts.* Het betekent niet een vrouw, het betekent dat deel van onze natuur waarheen en waarin de god in ons werkt. Onze eigen individuele buddhi is dat wat ons intuïtie geeft, inzicht, ontvankelijkheid, fijngevoeligheid en het vermogen het lijden en verdriet van anderen snel aan te voelen. Ze is de god in ons die dat doet, maar ze is wat we in gewone taal de vrouwelijke kant van ons noemen die deze ontvangt, het gevoelige deel van ons, en die de gedachte meevoert naar de plaats waar ātman huist. Ze heeft niets te maken met de fysieke vrouw of de fysieke man. Hierin schuilt een groot en wonderlijk mysterie en tot slot wil ik hieraan nog toevoegen dat op één kleiner en minder belangrijk aspect van dit mysterie wordt gezinspeeld door H.P.B. in *De Sleutel tot de Theosofie*, waar ze over buddhi spreekt als de wortel van en de eigenlijke sleutel tot de individualiteit. Dit is de diepliggende reden waarom wij op dit lage stoffelijke gebied sommige van onze levens doorbrengen als man en sommige als vrouw. In elk daarvan leren we als we verstandig genoeg zijn. Het irriteert me altijd als ik mensen hoor praten over wie belangrijker is, de man of de vrouw. Wie is er echt belangrijker? Dat is grote onzin. Waar zou men zijn zonder de moeder? Waar zou men zijn zonder de vader? Het geslacht is natuurlijk een voorbijgaande fase. Ongeveer 18

à 19 miljoen jaar geleden bestond het niet en als we zo'n 8 miljoen jaar verder zijn zal het weer verdwijnen. De plaats daarvan zal worden ingenomen door kriyāśakti. Maar op het ogenblik zijn de meest complete mannen die mannen die een gezonde portie van het vrouwelijke in zich hebben; de meest volmaakte vrouwen zijn zij die een vleugje van het mannelijke hebben. De moedigste man is altijd de man die de tederste gevoelens heeft tegenover de zwakken en hulpbehoevenden. Als een man niet een tikkeltje moederinstinct in zich heeft, pas dan op. Hij is niet te vertrouwen! Als een vrouw niet een beetje vaderinstinct in zich heeft is ze, volgens mij, incompleet.

Langere Artikelen

DE LEER OVER TULKU'S

De term tulku wordt, terecht of ten onrechte, vaak gebruikt voor een lama van hoge rang, en vaak onder hetzelfde voorbehoud voor een hoofdabt van een klooster.

Het woord heeft echter, in één toepassing van de term, in het bijzonder betrekking op die lama's die hebben bewezen zich hun ambt en rang in een vroegere incarnatie te kunnen herinneren, bijvoorbeeld door voorwerpen uit te kiezen die hen vroeger toebehoorden, bijzonderheden te beschrijven van een vroeger leven, omgeving, enz. Zulke lama's worden door Europese oriëntalisten 'levende boeddha's' genoemd, hoewel dat niet de titel is die de Tibetanen zelf aan hen geven.

De twee belangrijkste tulku's in de Tibetaanse boeddhistische hiërarchie zijn de tashi en dalai lama's. Tulku wordt door oriëntalisten vaak vertaald met 'een incarnatie', maar men moet bedenken dat incarnatie, los van de vele en verschillende soorten van een incarnerende of zich belichamende kracht of energie, in het gewone spraakgebruik een directe voortzetting is van een vroegere belichaming (zoals boven vermeld). Deze 'levende boeddha's' van Tibet vormen daarom één soort tulku – d.w.z. de overdracht van een geestelijke kracht of energie van één boeddhalama van een Tibetaans klooster, als hij sterft, op een kindopvolger of een volwassene-opvolger. Als de overdracht slaagt, is het gevolg een tulku.

Er zijn verschillende soorten tulku's volgens de Tibetaanse en ook de archaïsche overlevering. In het algemeen gesproken loopt de leer over tulku's in het Tibetaans boeddhistische denken nauw parallel met de hindoebrāhmaanse leer over avatāra's: in zulke gevallen avatāra genoemd in het Sanskriet en tulku in het Tibetaans.

Een andere vorm van tulku is wanneer een menselijke mahātma of een groot adept een straal van zichzelf, of een deel van zichzelf uitzendt om te incarneren of zich te belichamen, het kan slechts tijdelijk zijn of het kan bijna een leven lang duren, in een neofiet-boodschapper die deze mahātma de wereld inzendt om te onderrichten. In dit geval treedt de boodschapper op als overbrenger van de geestelijke en goddelijke krachten van een mahātma. H.P. Blavatsky was zo'n tulku, die herhaaldelijk het leven van haar eigen leraar belichaamde en dus door hem werd geleid.

Zolang deze incarnatie van de hogere essentie van de leraar duurde was zij een tulku. Wanneer om de een of andere reden de invloed of de straal voor langere of kortere tijd werd teruggetrokken, dan bestond tulku niet langer.

Er is nog een ander aspect van de tulkuleer, die zo bijzonder mystiek is en door hen die weten diep wordt vereerd, en waarvan H.P.B. ook een voorbeeld is. Waar is zij nu? H.P.B. is niet *geïncarneerd*, heeft nog geen stoffelijk lichaam aangenomen zoals bij gewone mensen het geval is. Ze is nog niet geboren als kind. Maar op bepaalde momenten heeft ze, voor één bepaald persoon en met toestemming van die persoon, voor die persoon tulku als het ware teweeggebracht. We kunnen daarom zeggen dat H.P.B. zich tijdelijk heeft *belichaamd*, of gedeeltelijk heeft belichaamd in die uitverkoren persoon voor een speciale overdracht. In alle gevallen van tulku zijn het 'incarnaties', of 'verschijningen'. Als H.P.B. bijvoorbeeld voor een maand of een jaar van iemand een tulku wilde maken, dan zou die persoon voor die tijd tulku zijn, maar als dat bepaalde werk was gedaan zou de invloed worden teruggetrokken, wat het einde van tulku zou zijn.

Er is nog een soort avatārische incarnatie of tulku, dat wil zeggen een tijdelijke stoffelijke verschijning van een adept in het māyāvirūpa. Van bepaalde Tibetaanse lama's is het bekend dat ze daartoe in staat zijn en daarom zijn ze terecht tulku's genoemd, een soort tulku die door bepaalde oriëntalisten wordt aangeduid met 'verschijning'.

Een ander type tulku, van een tegenovergesteld en werkelijk slecht soort, is wat een hypnotiseur tot stand brengt, die tijdelijk de psychische natuur van zijn in trance verkerende proefpersoon of slachtoffer verdringt door hem te biologeren of zelfs door middel van hypnose en mesmerisme. Dit is echter maar al te vaak een geval van zwarte magie en vol gevaar, zowel voor de hypnotiseur als voor de in trance gebrachte persoon. Iedere knappe hypnotiseur maakt van zijn slachtoffer in feite een tulku in de zin van zwarte magie. Wanneer hij in het brein van zijn slachtoffer de gedachte plaatst dat hij over een week om 3 uur 's middags een moord zal plegen of een andere heel dwaze of onwaardige daad verrichten dan maakt de hypnotiseur met zwarte magie tijdelijk een tulku van zijn slachtoffer en iedere psycholoog en hypnotiseur onderkent de mogelijkheid van dit feit, al kent hij de wetenschappelijke verklaring van de term misschien niet. Spreek met hem over 'tulku', en hij zal lachen omdat hij het woord niet kent, maar het feit wel. Een treffend voorbeeld van tulku door zwarte magie was wat de middeleeuwse Europeanen weerwolven of menswolven noemden, en daar zit een wonderlijke

geschiedenis aan vast – het was niettemin het werk van zwarte magie.

Deze leer over tulku's is echter in wezen mooi en verheven en daarom hebben de Tibetanen er grote eerbied voor. Laten we het voorbeeld nemen van Jezus de avatāra: hij was een levenslange tulku, een straal van een godheid: een tulku van die godheid zover die straal reikt, een goddelijke manifestatie en daarom een echte avatāra volgens de brāhmaanse opvatting. Wat was de Boeddha zelf, Śākyamuni-Siddhārta, vaak de Boeddha-Gautama genoemd? Hij was tulku van zijn eigen innerlijke boeddha, ofwel van zijn eigen innerlijke god. De gewone mens echter wordt slechts nu en dan overschaduwd, als zijn aspiraties ernstig zijn, door een flits van de goddelijke vlam vanuit de hogere delen van zijn eigen constitutie en toch is zo iemand gedurende die vluchtige momenten een tulku. Maar toen Gautama, later de Boeddha genoemd, het boeddhaschap bereikte, werd hij relatief vervuld van zijn eigen god of innerlijke boeddha en was hij dus de menselijke tulku van die god. Dat was voor hem, voor de mens Siddhārta, nirvāṇa; technisch gesproken ging hij toen dharmakāya binnen en daarna werd door de mensen van dit deel van hem niet langer iets vernomen: dat deel van hem was een goddelijk geworden mens.

Tenslotte moet het uit het voorgaande volkomen duidelijk zijn dat het Tibetaanse woord *tulku* een van de meest omvattende en mystiek betekenisvolle termen is van de hele reeks belangrijke woorden die in de Tibetaans boeddhistische religieuze filosofie worden gebruikt; en dat feit alleen verklaart voldoende dat reizigers in Tibet, of zij die dit zeer mystieke volk en hun boeken bestuderen, dikwijls zo verschillende en vaak volstrekt verkeerde betekenissen aan het woord tulku geven. Hun opvatting of begrip van het onderwerp is niet ruim genoeg.

BOEDDHA'S EN BODHISATTVA'S

Het kan in het begin heel verwarrend zijn voor de onderzoeker als hij in onze filosofie zoveel hoort over boeddha's en bodhisattva's en wonderlijke wachters en wat al niet. Maar dat komt alleen omdat hij zich gaat bezighouden met een voor hem nieuw bewustzijnsgebied; hij betreedt een nieuw terrein van intellectuele en geestelijke activiteit; en het is niet meer dan natuurlijk dat hij bij de eerste stappen op dat gebied tijdelijk in verwarring raakt. Maar die verwarring verdwijnt algauw als hij ontdekt dat, naarmate zijn studie vordert, alle dingen verbazingwekkend snel en gemakkelijk in zijn denken op hun juiste plaats terechtkomen. Het is allemaal heel eenvoudig als we de fundamentele wet van elke studie in het occultisme in gedachte houden – de wet van de analogie. Wat er, zoals Hermes zo goed zei, plaatsvindt in de innerlijke en hogere sferen, vindt ook hier beneden plaats op ons stoffelijke gebied en in de wereld van de mens. Het enige vereiste om een juist begrip te krijgen is de nodige veranderingen aan te brengen, op grond van de overgang van het bewustzijn en van het omringende materiaal van het ene gebied naar het andere en van de bij elk gebied behorende gebeurtenissen. Omgekeerd vindt, wat hier op aarde gebeurt en in onze menselijke wereld, ook op grotere, subtielere en geestelijker schaal plaats op de hogere en minder stoffelijke gebieden waar de goden verblijven.

Bevrijd uw denken van de oude gedachte dat de goden één familie van wezens zijn en mensen een andere en geheel verschillende familie. Wij zijn kinderen van de goden, letterlijk. Ieder mens is in zijn diepste wezen een godheid, een zoon van vader zon; en de enige reden dat wij nu kennelijk geen goden zijn is omdat we de god in ons nog niet tevoorschijn hebben gebracht. Maar dat gebeurt in de toekomst. Wij zijn embryogoden; en de goden van nu waren eens mensen. Wat de dhyāni-boeddha's zijn in verhouding tot de dhyāni-bodhisattva's, zijn de menselijke boeddha's op dit gebied in verhouding tot de menselijke bodhisattva's. De regel is in beide gevallen dezelfde, redenerend volgens de wet van analogie. Om het goed te begrijpen hoeven we alleen maar de gebeurtenissen en feiten en levende wezens over te brengen van boven naar omlaag, naar ons gebied, of omgekeerd.

Iedere dhyāni-boeddha of boeddha van contemplatie of meditatie

heeft zijn 'uit geest geboren zonen', zijn geestelijk kroost zo u wilt en dat zijn de dhyāni-bodhisattva's. Laat ik een voorbeeld geven: wanneer een leraar in een mens de ziel wakker roept zodat die mens kan begrijpen wat de leraar zegt, en deze de nu begrijpende mens tot een groter, edeler leven leidt, zodat hij het voetspoor van zijn leraar volgt, dan is die man of leerling een bodhisattva van zijn leraar; en die leraar heeft in het leven van die discipel een deel van zijn eigen levensessentie overgebracht, een deel van zijn eigen geest, waardoor hij de mānasaputrisch-geestelijke en intellectuele vuren in de discipel wakker roept. Dat doen de dhyāni-boeddha's voor andere hoge wezens op hun eigen gebied, waardoor ze de dhyāni-bodhisattva's tevoorschijn roepen en later de menselijke of mānushya-boeddha's. Deze dhyāni-boeddha's hebben op hun eigen gebied hun leerlingen of discipelen in wie ze het bodhisattvische vermogen, de buddhische luister opwekken.

Zo is het ook op menselijk gebied. Als de mānushya-boeddha's de juiste menselijke discipelen vinden, inspireren ze hen, vervullen ze hen met het heilige geestelijke en intellectuele vuur, zodat deze mens-leerlingen, als zijzelf in hun ontwikkeling slagen en hun geestelijke leven relatief voltooid is, mānushya-bodhisattva's worden die op weg zijn om mānushya-boeddha's te worden; en dat komt omdat het boeddhalicht in deze mens-leerlingen is gewekt: elk voelt de innerlijke god in zich; en vanaf dat moment kent hij onderbreking noch rust tot hijzelf het menselijke boeddhaschap bereikt.

Neem het geval van Gautama-Śākyamuni, een mānushya-boeddha. In hem als mens waren er drie of vier verschillende elementen en elk functioneerde: de gewone mens, een groot en prachtig mens, maar toch een mens in de gewone zin van het woord; dan was er de geïncarneerde bodhisattva die deze mens inspireerde; maar de mānasaputrische essentie in de mens – die als monade *per se* bij die mens hoorde – was in die mens nog niet volledig ontwaakt, al was hij, zoals gezegd, een groot man. En ten derde was er de boeddha, die deze bodhisattva in Gautama-Śākyamuni inspireerde en verlichtte; en tenslotte was er de dhyāni-boeddha van onze ronde, die natuurlijk werkte door de dhyāni-bodhisattva van deze bol D, en van bovenaf die boeddha inspireerde en verlichtte – een geestelijke vlam die door de bodhisattva in de mens werkte.

Nu lijkt dit alles op het eerste gezicht heel ingewikkeld; maar dat is het in werkelijkheid niet. Eerst hebben we een geestelijk ontwikkeld mens in wie de ingeboren mānasaputrische essentie bezig is te ontwaken of

gedeeltelijk is ontwaakt, en die zó een geschikt bewustzijnsveld verschafte voor zijn individualisering als de geïncarneerde bodhisattva. Toen werd de monadische essentie, die door deze geïncarneerde bodhisattva werkte geïndividualiseerd als de boeddha, en deze zojuist genoemde elementen vormden de verschillende monadische centra die in Śākyamuni in hoofdzaak actief waren. Omdat de geïncarneerde bodhisattva het mogelijk maakte dat de straal van de innerlijke boeddha zich manifesteerde, kon het menselijke bewustzijn bovendien de nog geestelijker straal ontvangen van de dhyāni-boeddha van de ronde, die op zijn beurt naar de menselijke boeddha reist door middel van de dhyāni-bodhisattva van de bol.

Deze dhyāni-boeddha die door de dhyāni-bodhisattva van de bol werkt kan worden beschreven als de 'vanbuiten' komende geestelijke invloed die door de menselijke boeddha werkt; en de boeddha en de bodhisattva en de gedeeltelijk ontwaakte mānasaputrische essentie vormen de triade in de constitutie van Gautama-Śākyamuni, die de mānushya-boeddha voortbrengt. Men moet bij het bestuderen van deze diepzinnige en moeilijke onderwerpen van de geestelijke psychologie altijd de grondgedachte in het oog houden, dat de menselijke constitutie een samengesteld of gecompliceerd iets is.

Toen Gautama – zijn persoonsnaam was Siddhārtha – volgens het mooie welbekende verhaal zijn huis verliet en op zoek ging naar het licht, d.w.z. om het menselijke boeddhaschap te bereiken ter wille van de 'redding van goden en mensen', bracht hij na verloop van tijd eerst de bodhisattva in zichzelf bijna volledig tot activiteit. Niettemin was de gewone mens in hem, het voertuig, hoe groots die gewone mens ook was, van volstrekt te lage orde – om een volmaakt menselijk instrument te zijn door middel waarvan de in hem werkende bodhisattva zich daarna zou kunnen manifesteren en zijn edele eigenschappen tot uitdrukking brengen, daarbij van bovenuit verlicht door de straal van de boeddha. Toch was deze eenwording met de boeddha zelf, hoe verheven die toestand ook was, nog niet voldoende voor het beoogde doel, want deze bepaalde menselijke incarnatie – die van de mens genaamd Siddhārta – zou het voertuig worden van de kleinere rasboeddha.

Zo gebeurde het dat de mānushya-bodhisattva, Gautama-Śākyamuni genaamd, tenslotte, na ernstige inspanningen, zelfopgelegde discipline, geestelijk verlangen en innerlijke overwinning, gevolgd door onderricht, onder de heilige bodhiboom, de boom van wijsheid, zoals de legende vertelt, het boeddhaschap bereikte, en dat betekent dat de geïncarneerde

bodhisattva op zijn beurt het gewillige en volmaakte psychospirituele instrument werd door middel waarvan zijn innerlijke boeddha zich tot uitdrukking kon brengen.

Met het bereiken van de boeddhatoestand hebben we dus (1) de boeddha, (2) die werkt door de bodhisattva, (3) die werkt door de ontwaakte mens; dit wijst op de werking in de menselijke constitutie van zijn drie hogere monaden, te weten, (1) de geestelijke, (2) de bodhisattva of mānasaputra, en (3) de ontwikkelde mens; en dat is precies wat ieder mens eens als verheven voorrecht en tot zijn grote vreugde zal worden – mits we natuurlijk onze reis met succes volbrengen. Iedereen is al een zwakke incarnatie van een innerlijke boeddha – maar men beseft het niet!

Er is nog een belangrijke gedachte waarover ik het moet hebben. Toen de boeddha ouder werd en het lichaam dat hem zo goed had gediend na verloop van jaren zwak werd, zodat het niet meer zo'n volmaakt instrument was als vroeger – een vroeger volmaakt instrument dat nu versleten raakte – 'stierf' de boeddha volgens de exoterische leer toen hij tachtig jaar was. De waarheid was dat de boeddha in Gautama-Śākyamuni op zijn tachtigste jaar nirvāṇa inging, d.w.z. de nirvāṇische toestand binnenging, maar niettemin de bodhisattva achterliet die actief bleef en werkte door middel van het toen verouderde en verzwakte stoffelijke omhulsel. Menselijk gesproken was het boeddhadeel in hem voor de wereld 'gestorven', of uit de wereld vertrokken, het had zijn werk gedaan en was nirvāṇa ingegaan, om daar te wachten op zijn volgende taak aan het einde van dit vijfde wortelras, wanneer diezelfde boeddhageest, datzelfde boeddha-element opnieuw een bodhisattvamens zou verlichten.

Tot zover over het boeddha-element in Śākyamuni; en daarom werd terecht gezegd dat de boeddha 'stierf' op de leeftijd van tachtig jaar, eenvoudig omdat het boeddha-element zijn rechtstreekse betrokkenheid bij menselijke zaken had verbroken. Maar de bodhisattva, die werkte door die edele mens Gautama-Śākyamuni, leefde en onderwees zijn innerlijke groep of school nog twintig jaar als wat theosofen waarschijnlijk een meester zouden noemen. We doen dat weloverwogen omdat die samengestelde constitutie die achterbleef en nog werkte precies vertegenwoordigt wat de mahātma's of meesters zijn: bodhisattvamensen, mensen met de 'essentie van boeddha', d.w.z. van wijsheid en liefde – precies wat mystici in het westen vaak bedoelen als ze het woord 'christus' gebruiken. Natuurlijk moeten we bedenken dat er meesters in verschillende graden van evolutionaire volmaking bestaan, omdat er onder hen, evenals onder

alle andere klassen van wezens, stadia van ontwikkeling voorkomen.

Toen legde de Heer Gautama tenslotte op honderdjarige leeftijd zijn oud geworden lichaam af; hij dankte het af want het einde daarvan was bereikt omdat het te oud was om nog op de vereiste manier te kunnen dienen. Hij wierp het af, zoals Krishṇa in de *Gītā* zegt, zoals we 'een versleten kleed' afleggen; en hij, die eerst op aarde bekend was als Siddhārta, Prins van Kapilavastu, dan als Śākyamuni, leefde daarna als een nirmāṇakāya, een volledig mens maar waaraan het stoffelijk lichaam ontbrak en het vergezellende liṅgaśarīra, dat met het stoffelijk lichaam heengaat.

Hoeveel meer zou er zelfs over dit ene denkbeeld kunnen worden gezegd! Op hoeveel mysteries zou men niet kunnen wijzen die latent aanwezig zijn in de constitutie van ieder mens, inderdaad kroost van hemel en aarde, kind van de goden en de mens. De menselijke constitutie is een mysterie der mysteriën, een wonder der wonderen. De oude uitspraak van het orakel van Delphi: mens, ken uzelf! bevat bijna oneindig veel meer dan de nogal banale en alledaagse betekenis die gewoonlijk wordt gehecht aan dit archaïsche Griekse gebod. Iedere grote religieuze filosofie of filosofische religie die de wereld ooit heeft gekend, wees er via haar leringen rechtstreeks op dat de constitutie van de mens niet alleen alle mysteriën in het heelal bevat, maar ook de sleutel die deze mysteriën ontsluit. Naarmate de mens zichzelf leert kennen, wordt het hem mogelijk de mysteriën van het heelal om hem heen te ontsluiten, waarvan hij in zijn onwetendheid en dwaasheid denkt dat het zich buiten hem bevindt.

Een van de belangrijkste doeleinden van de Theosophical Society en van onze leringen, zowel de esoterische als de exoterische, is de mens ertoe te brengen zichzelf te leren kennen; wat hij is, wat in hem is, wat zijn plicht in de wereld is en hoe hij niet alleen een edel en groots leven kan leiden, maar hoe hij zó kan leven dat hij uit zichzelf de meer dan menselijke eigenschappen tevoorschijn brengt, d.w.z. de buddhische luister, wat in feite betekent wijsheid en wezenlijke liefde, waarover op menselijke en zwakke wijze wordt gesproken als 'het intellect' en 'het hart'; ja, meer dan dit, hem te leren zó te leven dat zijn medemens hem ziet als een helper, een gids, in plaats van als een kwelling voor zijn medemens, wat vele miljoenen mensen helaas zijn!

OCCULTISME EN PARANORMALE VERSCHIJNSELEN

[Dit artikel verscheen eerder in *The Occult Review*, Londen, april 1933]

Maar de belangstelling van onze lezers zal zich waarschijnlijk richten op hen die onweerstaanbaar worden aangetrokken tot het 'occulte', maar die noch beseffen wat de ware aard is van dat waarnaar ze streven, noch bestand zijn tegen begeerten en in nog mindere mate echt onzelfzuchtig zijn.

Hoe staat het met deze ongelukkigen, zal men ons vragen, die zo door tegenstrijdige krachten worden verscheurd? Want het is al te vaak gezegd om herhaald te hoeven worden, en het feit zelf is duidelijk voor elke waarnemer, dat wanneer eenmaal het verlangen naar occultisme echt in het hart van een mens is ontwaakt, er voor hem geen hoop of vrede meer is, geen plaats voor rust en vertroosting in de hele wereld. Hij wordt in de woeste en verlaten ruimten van het leven gedreven door een steeds knagende onrust die hij niet kan onderdrukken. Zijn hart is te vol van begeerte en zelfzuchtig verlangen om door de Gouden Poort te kunnen gaan; hij kan in het gewone leven geen rust of vrede vinden. Moet hij dan onvermijdelijk vervallen tot toverij en zwarte magie en gedurende vele incarnaties voor zichzelf een vreselijk karma opbouwen? Is er voor hem geen andere weg?

Die is er wel, antwoorden wij. Laat hij niet streven naar iets hogers dan hij kan verwezenlijken. Laat hij geen last op zich nemen die te zwaar is om te dragen. Laat hij, zonder ooit een 'mahātma', een boeddha, of een grote heilige te worden, de filosofie bestuderen en de 'wetenschap van de ziel', en hij kan een van de bescheiden weldoeners van de mensheid worden, zonder 'bovenmenselijke' vermogens. *Siddhi*'s (of de vermogens van een arhat) zijn alleen voor hen die in staat zijn het 'leven te leven', die de vreselijke offers kunnen brengen voor zo'n training en dat *letterlijk*. Laat hen onmiddellijk weten en altijd onthouden dat *waarachtig occultisme of theosofie* de 'grote verzaking van het ZELF' betekent, onvoorwaardelijk en absoluut, in denken en handelen. Het is ALTRUÏSME en het werpt hem die het uit berekening beoefent volkomen uit de rijen der levenden. 'Niet voor zichzelf, maar voor de wereld leeft hij', zodra hij zich heeft verbonden voor dit werk. Tijdens de proefjaren wordt er veel vergeven. Maar zodra hij is 'geaccepteerd' moet zijn persoonlijkheid verdwijnen en moet hij een *uitsluitend weldoende kracht in de natuur* worden. Daarna zijn er voor hem twee polen, twee wegen, en geen middenweg voor rust. Hij moet òf moeizaam omhoogklimmen, stap voor stap, vaak door talrijke incarnaties zonder *devachanische* onderbreking, op de gouden ladder die leidt naar het mahātmaschap (de *arhat*- of *bodhisattva*-toestand) òf – hij laat zich afglijden langs de ladder bij de eerste misstap en vervallen tot dugpaschap. . .

– 'Occultism versus the Occult Arts', H.P. Blavatsky, *Lucifer*, mei 1888

Om aan de intelligente lezers van een modern tijdschrift, dat tenminste

een deel van zijn pagina's wijdt aan studies van wat algemeen bekendstaat als occultisme en paranormale verschijnselen, zelfs maar een schets te geven van wat nu gewoonlijk occultisme wordt genoemd, vereist een filosofische uiteenzetting die een heel nummer zou vullen van een tijdschrift zoals *The Occult Review*; en zelfs dan, om goed en op de juiste wijze te begrijpen wat occultisme wel en niet is, zou zo'n filosofische uiteenzetting ongetwijfeld moeten bestaan uit een verrassende tegenstelling tussen wat *occultisme* is aan de ene kant en alleen maar psychische praktijken en resultaten aan de andere kant. De titel van zo'n lange verhandeling zou daarom waarschijnlijk zoiets zijn als 'Occultisme tegenover psychische praktijken en hun gevolgen'.

Er heerst veel te veel verwarring in de geest van mensen in het algemeen over deze dingen, en steevast wordt er een te zwakke scheidslijn getrokken tussen occultisme aan de ene kant en psychische praktijken en verschijnselen aan de andere kant.

Vele jaren geleden, vóór de moderne voorvechtster van het occultisme, H.P. Blavatsky, haar werk in het westen begon met het stichten van de Theosophical Society, werden de woorden 'occultisme', 'psychisme', en 'paranormale verschijnselen', enz., in het geheel niet gebruikt of door slechts enkelen – ze waren in feite onbekend behalve aan de boekenwurm of de geleerde; maar sinds het stichten van de Theosophical Society in New York in 1875 door H.P. Blavatsky, kolonel H.S. Olcott, W.Q. Judge en anderen, worden deze woorden, naast vele andere soortgelijke termen algemeen gebruikt. Maar juist hun veelvuldig voorkomen in de moderne literatuur, zonder passende verklaringen, is de oorzaak van de verwarring waarover ik zojuist sprak.

Trouwens wie is in deze tijd een echte occultist die door werkelijke esoterische training en ervaring gerechtigd is aan de wereld een heldere, volledige en duidelijke verklaring te geven van wat occultisme is; en, aan de andere kant, de betekenis te verklaren van de resultaten die meestal, helaas, noodlottig zijn en die zich als onvermijdelijke gevolgen voordoen als men zich met de geest en de wil onderwerpt aan wat nu gewoonlijk en veelal 'psychisme', 'psychische praktijken', of de 'psychische kunsten' wordt genoemd. Er bestaan inderdaad echte occultisten in de wereld en ze kunnen, nu we het toch daarover hebben, misschien wel even gemakkelijk in het westen als in het oosten worden gevonden, maar ze zonderen zich altijd min of meer af en maken zich zelden of nooit aan het publiek bekend. De enige uitzonderingen zijn zij die de ware esoterische theosofie

ernstig bestuderen en door hun plichtsgevoel worden aangezet en in zekere zin gedwongen tenminste een deel van hun tijd te wijden aan het weergeven en verklaren van de verschillende betekenissen van deze zaken.

Maar, afgezien van deze gevallen, heeft de grote stichtster van de Theosophical Society in onze tijd, H.P. Blavatsky, ons voldoende literair en traditioneel materiaal achtergelaten waardoor ieder die oprecht verlangt te weten wat occultisme en paranormale verschijnselen zijn, deze kennis kan verkrijgen door een degelijke en onpersoonlijke studie van haar werken. Het fragment uit een essay van H.P. Blavatsky dat aan dit artikel voorafgaat is daarvan een voorbeeld; ik beveel het van harte aan aan al die zogenaamde 'adepten' of 'yogī's' die menen en altijd ten onrechte menen dat het doornemen of de studie van de exoterische literatuur over het occultisme der eeuwen voldoende is om zich de verantwoordelijkheden en ook nog de rechten en privileges van de ware occultist aan te meten.

H.P. Blavatsky met haar grote geest en haar schitterende literaire kwaliteiten heeft met het literaire materiaal dat ze heeft nagelaten, zoals bijvoorbeeld in bovengenoemd fragment, voor de wereld uiteengezet wat de kern van de hele leer over het ware occultisme is – wat het is en vooral wat het *niet* is. Occultisme betekent de studie van de verborgen en geheime processen van het heelal en van de wezens die het bewonen – van het heelal, dat de zichtbare en onzichtbare werelden omvat, de zichtbare en onzichtbare wezens die het bewonen en dus natuurlijk ook onze eigen zichtbare wereld en meer in het bijzonder onze aarde, voorzover het ons mensen betreft. Het ware occultisme betekent dus in de allereerste plaats en vóór alles studie, niet alleen van de structuur en de werkingen van de wetten, van de oorsprong, van de bestemming en, inderdaad, het belangrijkste van alles, van de morele doeleinden van de kosmos, maar omvat tevens, wat vanzelfsprekend is, een ernstige en voortdurende studie van de mens, die in zijn totaliteit één van de families of kleinere hiërarchieën van wezens omvat die tijdelijk deze stoffelijke bestaanssfeer bewoont.

Het is van het hoogste belang hier met alle nadruk en kracht waarover ik beschik te verklaren, dat de studie van het occultisme, zonder een gelijkwaardige studie van de zedelijke normen, de ethiek – die niet slechts bestaat uit menselijke afspraken, maar berust op de structuur van het heelal zelf en op zijn inherente wetten van harmonie – een studie is die de ongelukkige volgelingen ervan slechts voert naar satanisme, diabolisme en uiteindelijk, als ze ermee doorgaan, zonder of verstoken

van zedelijke normen, tot het verlies van de ziel en het steeds verder afdalen langs de schaal van de gemanifesteerde wezens.

Wie zijn we? Waar komen we vandaan? Waarom zijn we hier? Waar gaan we heen? Wat is het heelal dat ons omringt, waarin we leven, ons bewegen en ons bestaan hebben en waarvan we allen, ieder van ons, integrerende en volstrekt onscheidbare delen zijn? In de antwoorden op deze vragen ligt de kern van het ware, echte archaïsche occultisme, het enige occultisme dat die naam verdient en het enige occultisme waaraan de volgelingen van de meesters van wijsheid, mededogen en vrede zich hebben gewijd. Het ware occultisme uit archaïsche tijden heeft niets te maken met griezelige, geheimzinnige dingen, zoals gewoonlijk en ten onrechte wordt verondersteld – het heeft daar totaal niets mee te maken, behalve om ze te onderzoeken en te verwerpen als op zijn best psychische oppervlakkigheden en op zijn slechtst psychische en ethische misbaksels of verdraaiingen van de waarheid. Bij het echte occultisme gaat het alleen om de geheimen van het universele zijn en hoe dichter men het grote kloppende hart van het heelal nadert, des te meer wordt men een occultist en des te dieper dringt men door tot de innerlijke betekenis en aard van wat het ware occultisme is.

De zogenaamde 'occulte kunsten' of 'occulte praktijken' die de *soi-disant* magiërs van alle tijden en in alle delen van de wereld hebben beoefend, sommigen in het klein met betrekkelijk succes en anderen zonder succes, liggen slechts aan de grenzen van de grote waarheden van het universele zijn. Wat zijn eigenlijk deze zogenaamde psychische praktijken en verschijnselen? Niets anders dan de werking in en door de mens van bepaalde weinig begrepen en heel onbelangrijke krachten van zijn constitutie, meer zijn ze niet. Het zijn volstrekt geen dingen of doeleinden waarnaar we moeten streven; dat zijn ze niet waard; en, wat veel erger is, ze leiden de aandacht van de ware zoeker af van de grote werkelijkheden, in plaats van het denken te verruimen en het hart in ritmische harmonie te doen kloppen met het grote universele hart.

Deze psychische praktijken en de verschijnselen en gevolgen die eruit voortvloeien hebben, zelfs bij matig succes, een vernauwende werking op de etherische en psychische bewustzijnssluiers waarin de belichaamde straal van de geest is gehuld, en beperken daardoor onze opvattingen, omgeven ons met nauwe grenzen van bewustzijn en roepen daarom in ons precies het tegengestelde op van dat waarnaar elke ware discipel van het archaïsche occultisme streeft, te weten uitbreiding van het egoïsche of

menselijke zelf, tot het gelijk wordt aan zijn eigen ingeboren essentie, zijn 'Vader in de Hemel'. Ja, de ware onderzoeker van het occultisme streeft er zelfs naar steeds meer één te worden met het zelf van het galactisch heelal, ons eigen thuisheelal – er niet alleen gelijk aan te worden, maar er in bewustzijn één mee te worden. Want het is inderdaad zoals de oude vedische wijzen van Hindoestan zo edel leerden, *tat tvam asi*: DAT, het grenzeloze, en u zijn één!

Dat is het pad van de ware occultist; dat is inderdaad het ware occultisme. Het betekent het ontvouwen of uitbreiden van het innerlijke wezen van een mens, van zijn bewustzijn, en het verdwijnen of liever etherischer worden van de omhullingen van dit bewustzijn; het is ontwikkeling, groei, uitbreiding, verruiming, een steeds groter worden: dit pad is in feite een methode en training die een enorm versnelde, geestelijke, intellectuele en psychische ontwikkeling van het bewustzijn van de mens teweegbrengt, waardoor hij in geen enkel opzicht of op geen enkele manier, van het heelal gaat verschillen, maar er steeds meer één mee wordt. Dat is het inderdaad waarnaar de onderzoeker van het ware occultisme streeft – een versnelde geestelijke en intellectuele, ja ook psychische evolutie; maar deze evolutie voltrekt zich, als het een veilige, gezonde en waarachtige weg is, langs het pad van grootsheid waarop ik net heb gedoeld, langs het pad waarop ware innerlijke grootsheid is te vinden, langs het pad van innerlijke ontwikkeling en groei.

Het najagen van zogenaamde psychische praktijken en verschijnselen en het daaraan wijden van zijn krachten en vermogens, komt in feite neer op een betreurenswaardige verspilling van kostbare tijd; het concentreren van zijn vermogens op deze dingen veroorzaakt als het ware een omkering van het innerlijke mechanisme van het bewustzijn en, om een uitdrukking te gebruiken die in deze tijd gemakkelijk wordt begrepen, zet de psychische motor in zijn achteruit, waardoor men achteruit in plaats van vooruitgaat. De occulte kunsten zijn gemakkelijk te beoefenen wanneer men eenmaal het geheim ervan kent en deze geheimen kunnen gemakkelijk worden ontdekt; en de oorzaken van paranormale verschijnselen worden nog gemakkelijker ontdekt – verschijnselen zoals de onbeduidende helderziendheid, de feilbare en vaak bedrieglijke helderhorendheid, het onbetekenende gedachtelezen. Dat zijn psychische gevolgen die slechts tot het bewustzijn van onze menselijke tussennatuur behoren – en het ergste is dat dit juist de dingen zijn die het denken van de mens van nu schijnen te fascineren. Mensen jagen er achteraan, raken in de jacht hun

richting kwijt, als ze al niet hun mentale evenwicht verliezen; en aan het einde van hun dolle jacht doemt de psychiatrische inrichting op, of gaapt misschien, wat veel erger is, het graf van de zelfmoordenaar. Tel eens, als u wilt en kunt, hoeveel gebroken harten en ontwrichte zielen er overal zijn. Als men deze praktijken volgt is er niets dat geestelijk en intellectueel inspireert, niets dat straalt met de heilige vlam van onpersoonlijke toewijding aan de abstracte waarheid – niets. Vergelijk deze dingen eens met de eenvoudige grootsheid van de leer van de oude wijzen en zieners, de meesters van het ware occultisme uit oude tijden: O, mens, ken uzelf, want in u zijn alle geheimen van het heelal en dus van uw bestemming, want uzelf bent dat heelal en zijn bestemming is de uwe, en de uwe de zijne.

Het zelf, het goddelijke, geestelijke zelf in ons, is het pad dat we moeten volgen als wij het 'hart' van het heelal willen bereiken. Leer begrijpen, dat uw medemensen en u in wezen dezelfde zijn, ja, dat u en het gehele heelal in essentie één zijn. Dat is occultisme. Deze leer bevat de geheimen van de verborgen dingen, de wetenschap van de dingen die geheim zijn. Dat is de betekenis van occultisme.

Wat betekent dit woord 'occultisme' en wat is het adjectief 'occult' dat erbij hoort? Ze zijn niet nieuw; ze behoren historisch tot de Middeleeuwen van de Europese volkeren. Petrus Peregrinus schrijft dat occultisme in de twaalfde en dertiende eeuw eenvoudig de 'studie van de natuur' betekende, wat we nu experimentele wetenschap zouden noemen, de studie van de dingen die tevoren verborgen, onbekend, geheim waren; en het woord 'occult' werd toen in die betekenis gebruikt.

Pas later, als gevolg van het samenvallen van een aantal karmische wegen van het lot, werd het denken van mensen in het westen min of meer gericht in een strikt theologische richting en moest het experimentele onderzoek van de natuur en haar manifestaties en geheimen op een opleving wachten, ongeveer tot de tijd van de Franse Revolutie, of tot betrekkelijk kort daarvoor.

De wetenschappers van nu, scheikundigen, biologen, astronomen, natuurkundigen en wie al niet, zijn daarom in de etymologische betekenis van het woord 'occultisten'; en in hoe geringe mate ze misschien de grenzen van het bekende overschrijden, hoe weinig ze wellicht doordringen tot achter de sluier van het zichtbare, ze zijn niettemin, in etymologische zin, experimentele 'occultisten', d.w.z. onderzoekers van het onzichtbare, ontdekkers van het onbekende, van nieuwe waarheden – ze ontdekken wat verborgen is, openbaren wat geheim is. Het is natuurlijk duidelijk dat

de zuiver etymologische betekenis van het woord, hoe interessant ook, niet de verheven betekenis bevat die de ware occultist uit de archaïsche en zelfs moderne tijd bedoelt als hij de woorden 'occultisme' of 'occult' gebruikt – de brahmavidyā, de goddelijke wetenschap.

De ware occultist van de theosofische school is inderdaad ook een experimenteel wetenschapper omdat ook hij verborgen dingen ontdekt en omdat ook hij in de onpeilbare diepten van het hart van de natuur duikt; maar in plaats van zijn werk en ontdekkingen te beperken tot de materiële sfeer, weet hij dat moeder natuur een groots organisch wezen is, waarvan onze uiterlijke stoffelijke sfeer niet meer is dan het uiterlijke schild, de buitenste sluier, het buitenste omhulsel, kleed of lichaam; en dat de grote werelden, de onzichtbare werelden, de oorzakelijke elementen bevatten van al het zijn en van alle wezens, en in onze uiterlijke sfeer alles voortbrengen wat we om ons heen zien.

Als we deze gedachte nog iets verder uitwerken, dan zien we dat occultisme een onderzoek betekent van de innerlijke en onzichtbare werelden van het zijn en het leren kennen van wat zich daar bevindt, waaronder de menigten wezens die deze innerlijke en onzichtbare sferen bewonen; en men kan geen occultist zijn tenzij men precies wordt waar H.P. Blavatsky op wijst in het fragment dat ik aan dit artikel laat voorafgaan, een onpersoonlijk dienaar van de wereld. De reden daarvan is eenvoudig dat men het pad niet kan volgen, de weg niet kan gaan, niet op die verheven ontdekkingstocht kan slagen, tenzij men volkomen onpersoonlijk is, tot het laatste atoom geheel toegewijd aan de verheven dienst aan al wat is, en tenzij het hart is vervuld van een onpersoonlijke liefde die geen grenzen kent en geen beperkingen van tijd of plaats. Men kan in de innerlijke werelden niet doordringen als de gedachten voortdurend bezig zijn met een wilde dans van emoties of van psychische verwarring, een ware *danse macabre*, als kleine gedachten over kleine dingen grillig in het brein ronddartelen, begrensd en omringd door het beperkte menselijke bewustzijn van degene van wie het denken is gericht op zichzelf en niet op de wereld. Het vergeten van zichzelf, het moedig duiken in het onbekende, terwijl het vlammende vuur van de geest het pad vóór ons verlicht, en een volslagen, absoluut vertrouwen in de innerlijke god, kenmerken de ware occultist. Zo is het inderdaad. Alleen een volledig onpersoonlijk mens kan dit begrijpen en daarom kan alleen een onpersoonlijk mens in het grote werk slagen. Een hart, vrij van alle menselijke verlangens naar puur persoonlijk voordeel en alle verkeerde dingen, een ziel vrij van elk zelfzuch-

tig streven, een geest absoluut en voor altijd toegewijd aan de waarheid, de volstrekte, zuivere waarheid, wat dit iemand ook kost – dat kenmerkt de occultist. Zo is hij inderdaad!

De oorzaken van de paranormale verschijnselen die in alle tijden door intelligente waarnemers zijn vastgesteld, liggen in het onregelmatig functioneren van de beginselen van de constitutie van mannen en vrouwen in wie deze beginselen min of meer los zijn verbonden en die daardoor vaak op een grillige en onvolmaakte manier functioneren. In die mensen werken de beginselen van de constitutie onregelmatig, grillig, onvolmaakt en hebben daardoor een vreemde en ongewone uitwerking op het brein van de mens, wat ongewone en vreemde toestanden en effecten teweegbrengt – 'verschijnselen'.

Dit zijn in het kort de paranormale verschijnselen en hun oorzaken; de studie van psychische praktijken en verschijnselen is daarom een studie van de lagere omhulsels van het menselijke bewustzijn; maar met deze studie leert men niet de grote waarheden van de natuur, en het heeft ook geen blijvend nut voor het individu of de mensheid. Deze kunsten of praktijken en de begeleidende verschijnselen vertellen ons niets over de grote waarheden van het heelal; ze tonen niets over de oorsprong van de dingen, noch over de aard van de wereld, haar karakter, structuur, werkingen of wetten. Niets! Hoe kan een mens te weten komen wat de bestemming is van de onsterfelijke godheid die in hem straalt, als hij een verduisterd vertrek binnengaat, of een verlicht vertrek, en daarin naar verschijnselen zoekt, of door zijn individuele wil en brein te onderwerpen aan de volkomen onverantwoordelijke en meestal slechte bewoners van de astrale wereld? Al dergelijke kunsten en verschijnselen bestaan inderdaad. Hun bestaan is niet in het geding. Maar waarin ligt hun betekenis? Brengen ze het onweerlegbare bewijs van het overleven van het bewustzijn na de ontbinding van het lichaam, om een oude zegswijze van onze voorvaderen te gebruiken? In het geheel niet. Geen enkel wezenlijk bewijs, in de eerste plaats omdat men niet weet wat echte onsterfelijkheid betekent; men denkt dat ze het onveranderd voortbestaan betekent van de menselijke ziel zoals die nu is – wat een hel zou dat zijn! Denk eens in, eeuwig en altijd zijn wat we nu zijn!

De leer van het occultisme staat daar lijnrecht tegenover. Die leer vertelt ons van een eindeloze groei, eindeloze verbetering, eindeloze ontwikkeling, eindeloze evolutie, en dus een eindeloos veranderen van bewustzijn, steeds hoger en hoger uit de menselijke sfeer naar de half-

goddelijke, en uit de halfgoddelijke werelden naar de goddelijke en daarna naar de supergoddelijke enzovoort *ad infinitum*. Er bestaat niet zoiets als onsterfelijkheid zoals die gewoonlijk wordt opgevat. Het enige onsterfelijke is het heelal zelf; maar zelfs zoals het heelal nu is, is het beslist niet onsterfelijk, omdat het voortdurend zelf verandert en zijn essentie is zijn leven en dat is verandering per se, dat is groei, evolutie.

Ook hier krijgt men een idee van wat het ware archaïsche occultisme betekende en wat het in werkelijkheid is en nu betekent. Hoe dieper we in onszelf graven, hoe dieper we doordringen achter de sluier van de uiterlijke natuur, want het meest innerlijke van onszelf en het meest innerlijke van de natuur zijn in wezen één en niet twee. Zoals ik hierboven heb gezegd is dit het pad dat de ware occultist volgt, dat smalle, oude, stille pad van de wijzen uit de oudheid dat loopt door de grenzeloze gebieden van de onbegrensde RUIMTE, innerlijke ruimte en uiterlijke ruimte, de ruimte-tijd van bewustzijn-substantie.

Iemand die een slecht leven leidt, waardoor hij zijn vermogens verzwakt, zijn wil verlamt, de omhulling van het bewustzijn vernauwt en verstoffelijkt, zodat ze steeds beperkter wordt of onder innerlijke druk komt te staan, kan nooit een occultist zijn. Het occultisme vraagt om de hoogste ethiek, zuiver moreel gedrag, zoals ik eerder heb gezegd, een hart vrij van alle zelfzuchtige verlangens, een leven gewijd aan het dienen van alles in het heelal, van al wat leeft en een voortdurend groeiende intelligentie. Hij die dit pad kan volgen en dat ook doet is inderdaad een occultist.

Afgezien van de onuitsprekelijke eenzaamheid, die ik hier slechts noem, die in de eerste stadia de onbevreesde zoeker die zich in deze wonderlijke gebieden waagt, overvalt, afgezien van het pijnlijke van persoonlijke scheidingen die plaatsvinden – een eenzaamheid en een pijn die eens verdwijnen en plaatsmaken voor een gevoel van eenheid met het al en een glorieus gevoel dat de vermogens toenemen – afgezien van dit alles, zeg ik, wijs ik op de onuitsprekelijke schoonheid van dit leven, op de onvergelijkelijke en onbeschrijflijke vrede, de oneindige vrede, de grote rust, de uitbreiding van begrip en het zelfbewust één worden met het grote mysterie.

De oude Welshe barden zongen dat de ingewijde het groeiende gras kon horen zingen en dat evenzo het rondwentelen van de hemellichamen werd gehoord als een grote muzikale symfonie; zo is het inderdaad. Zelfs wetenschappers vertellen ons nu dat elk kleinste elektron voortdurend in beweging is en dat elke beweging van een substantieel deeltje door geluid wordt vergezeld, een toon, inderdaad een muzikale toon, zodat elk klein-

ste atoom voordurend zijn eigen karakteristieke lied zingt; en iedere combinatie van atomen vormt dus een harmonie, een symfonie. Zelfs ons stoffelijk lichaam zou, als we het konden horen, als een wonderlijke, symfonische orkestratie door ons worden gehoord, een prachtige symfonie van melodieën.

'Leef het leven en u zult de leer kennen', maar u zult die nooit kennen als u het leven niet leeft in zijn verbazingwekkende en fascinerende rijkdom, en 'het leven leven' betekent heel wat meer dan alleen de gebruikelijke ethiek volgen. De gebruikelijke ethiek is inderdaad goed en belangrijk, want die beteugelt de wilde en impulsieve hartstochten van de mens en houdt zijn rusteloze en veranderlijke gedachten in toom; maar 'het leven leven' betekent veel meer. Het betekent in de eerste plaats dat men tegenover zichzelf volkomen oprecht moet zijn, zodat de mens zelf zijn strengste en voornaamste criticus wordt, en verder dat men alles moet opgeven wat onwaardig is en vervangen door al wat het leven verrijkt, voller en ruimer van bewustzijn maakt, waardoor krachten en vermogens en energieën gaan functioneren en een rol gaan spelen die bij de meerderheid van de mensen helaas weinig meer zijn dan dromen of zelfs totaal onbekend. En tenslotte betekent 'het leven leven' een vastberaden wil en het denken richten op het enige doel, dat door niets kan worden veranderd, omdat het ware occultisme betekent het naar buiten brengen van het meest verhevene in de mens; daarom kan de ware occultist geen gehoor geven aan wat mensen zomaar zeggen, en kan hij nooit op slaafse wijze zijn wil ondergeschikt maken aan de verordeningen of voorschriften van anderen. Dat betekent echter niet dat de occultist geen leraren heeft. Integendeel; want een van de eerste regels of wetten van de occulte leer wijst op de absolute noodzaak voor de leerling, hoever hij ook is gevorderd, om te worden geleid en geholpen door anderen die op het pad van wijsheid, vrede en kennis verder zijn gevorderd dan hijzelf.

De occultist volgt de opdrachten van de innerlijke god, zijn verheven meester; maar juist omdat hij zijn innerlijke meester zelfbewust begint te kennen, is hij in staat meesterschap en geestelijke en intellectuele grootsheid in anderen te herkennen en de leiding en hulp te verwelkomen van die anderen die verder zijn gevorderd dan hijzelf.

In deze tijd waarin kritiek bij velen geliefd is, hoor ik vaak zeggen, zelfs onder theosofen, die helaas elkaar soms op onredelijke en onvriendelijke wijze bekritiseren, dat het voor een mens voldoende is geheel op de god in hem te vertrouwen en dat we geen leraren nodig hebben. Die

uitspraak is helaas maar een halve waarheid. Ze is inderdaad tot op zekere hoogte juist maar gaat niet ver genoeg; want iedere ware occultist heeft wel degelijk leraren nodig, hoever hij ook is gevorderd langs het pad naar vader-zon. De occultist erkent het bestaan van een hiërarchie van verheven wezens, opklimmend, in rechtstreekse, opeenvolgende lijn, van buitengewoon edele mensen, tot de edelste en meest verheven goden van ons heelal en nog verder; en hij wordt in de loop van de tijd bijzonder gevoelig voor het bestaan van deze verheven wezens en ontwikkelt een scherp gevoel voor het feit dat de hiërarchie van leraren of van meesters in de wereld en daarboven deel uitmaakt van de structuur en substantie van het heelal zelf, en dat zijn eigen vooruitgang afhangt van zijn volstrekte trouw en eerlijkheid als het erom gaat als individu zijn eenheid met deze hiërarchie te herkennen en van boven instructies te ontvangen met eenzelfde onpersoonlijke toewijding tegenover zijn leraren als waarmee hij werkt voor degenen onder hem.

Ja, alle leerlingen hebben leraren nodig, al is inderdaad de grootste leraar van een mens zijn eigen innerlijke god; zij die het mystieke pad hebben bewandeld weten dit en zijn dankbaar en richten zich met dankbaarheid tot hen die in mededogen en in de grootsheid van hun ziel zich als het ware omkeren en de hand reiken, een helpende hand, aan hen die achter hen komen op het pad.

Voor de gewone mens, die nog niet voldoende vooruitgang heeft geboekt om de geestelijke en psychische zintuigen en vermogens in hem wakker te roepen, waarmee hij de hulp van een hogere leraar niet alleen verdient maar in feite afdwingt, is er altijd de wijsheid van de grote wijzen en zieners van alle eeuwen, en daarin kan de leerling-onderzoeker, met behulp van de verheven theosofische filosofie als sleutel, delven als in een mijn en zo schatten ontdekken die meer waard zijn dan alle vergaarde rijkdommen van de Golconda's van het aardse bestaan.

Nu het woord 'psychisch' of beter gezegd de psyche, wat is dat? Het is een Grieks woord en betekent wat theosofen, als ze het over de constitutie van de mens hebben, het tussendeel van die constitutie noemen, dat is de lagere menselijke ziel. In het Nieuwe Testament staat in de Brief van Jacobus (3:15): 'Deze wijsheid komt niet van boven, maar is aards, ongeestelijk, duivels'; en de Griekse tekst luidt: οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλ᾽ ἐπίγειος, ψυχικὴ, δαιμονιώδης. Het woord dat hier is vertaald met 'ongeestelijk' is in het Grieks 'psychisch'. Maar de 'wijsheid' die vanboven komt, die de mens al in de geestelijke kern van

zijn wezen bezit, is de wijsheid van onpersoonlijke toewijding, is liefde voor zijn medemensen, is inderdaad liefde die geen grenzen kent, een liefde die niet alleen de hele mensheid omvat, maar ook de dieren en de planten en de gesteenten, ja, die zelfs reikt tot de sterren aan de hemel, een wijsheid die geen haat kent, een liefde die de haat haat en de liefde liefheeft. Dit is de 'wijsheid' vanboven, liefdadig, vriendelijk, vredig, zuiver, heilig, rein en zoet. Ze voert ons naar de grote vrede, de grote vrede die betekent dat alle zintuigen het zwijgen wordt opgelegd zodat de innerlijke stem steeds beter kan worden gehoord. Het is de wijsheid die een mens intuïtief de diepste en grootste geheimen van de kosmische natuur doet kennen en daarmee vertrouwd maakt. Het is de wijsheid van onzelfzuchtige toewijding van de volledige mens aan het helpen en dienen van al wat leeft. Dit, naast andere dingen die te heilig zijn om hier te beschrijven, is occultisme.

Kort gezegd is occultisme dus de studie en het onderzoek van de dingen die geheim zijn, die verborgen zijn; maar we moeten dat op de juiste manier doen, met een zuiver hart en onpersoonlijke motieven, anders bestaat er alle kans dat we op zijwegen geraken, aangetrokken tot lagere wijsheid, en op zijn best onze tijd verspillen aan psychische praktijken en proefnemingen en op zijn slechtst eindigen met je reinste toverij. Velen zullen deze uitspraak waarschijnlijk in twijfel trekken, en toch bestaan toverij en duivelarij werkelijk op aarde. Er zijn op het ogenblik mannen en vrouwen die kwalijke magie op elkaar toepassen, door middel van woorden, suggestie, het verkeerde voorbeeld, door voorschriften en door anderen te misleiden en verkeerd voor te lichten, waardoor ze menselijke zielen verlagen, opzettelijk verlagen; en ik zou niet weten welke toverij erger is dan deze. De occultist moet een zuivere ziel hebben, een onbuigzame wil, als hij erin wil slagen zijn verheven doel te bereiken, en een hart waarin mededogen en liefde, zijn alter ego, een grote rol spelen; een ziel, vrij van alle persoonlijke verlangens. Dan is hij veilig, en wat belangrijker is, zijn medemensen zijn ook veilig en kunnen *hem vertrouwen*. Een theosoof is dan ook niet iemand die over theosofie praat, of iemand die onze exoterische theosofische boeken uit het hoofd kent, of geleerd over theosofische onderwerpen kan spreken of lezingen kan houden; een theosoof is hij die het *in praktijk brengt*. 'Een theosoof is hij die theosofisch handelt', zoals H.P. Blavatsky het zo mooi heeft gezegd; en ik denk dat dit de toetssteen is van een ware theosoof of, inderdaad, van een ware occultist, want de twee zijn feitelijk één. Hij beoefent de leer die hij predikt.

EEN OVERZICHT VAN DE LERINGEN OVER DE PLANEETKETENS

Het laatste woord over ronden en rassen en de wederbelichaming van planeetketens met hun bijbehorende bollen is in onze exoterische boeken nog niet geschreven; dat heeft verschillende redenen; het is te ingewikkeld en te moeilijk voor niet-ingewijden om het zonder bepaalde esoterische sleutels te begrijpen en bovendien moet een niet-ingewijde eerst, verstandelijk en geestelijk, vertrouwd raken met de sensitieve intuïtieve atmosfeer vóór hij de sleutels op de juiste manier kan begrijpen.

Ik wil nu op enkele feiten wijzen en die aan uw intuïtie overlaten.

1ste feit. Er zijn zeven en zelfs twaalf kosmische gebieden; maar in mijn hele uiteenzetting zal ik mijn opmerkingen beperken tot de zevenvouden, want die zijn gemakkelijker te behandelen en werden daarom door H.P.B. gekozen. Laten we dus zeggen dat er zeven kosmische gebieden zijn.

2de feit. Elk van deze kosmische gebieden is zelf zevenvoudig, want de natuur gaat analoog te werk en herhaalt in het klein wat ze in het groot bouwt. Was dat niet zo dan zou een deel van het heelal zijn gevormd volgens een bepaald type en zo de fundamentele wet vertegenwoordigen, en de rest van het heelal zou anarchistisch, op een andere manier werken dan volgens deze fundamentele wet of dit fundamentele beeld, en dat zou absurd zijn. Daarom heeft ieder kosmisch gebied in zijn kern, als in een spiegel, alles wat de zeven kosmische gebieden zelf, gezien als een eenheid, bezitten. Met andere woorden, ieder kosmisch gebied dat zelf in ondergebieden is verdeeld, herhaalt alle kwaliteiten, eigenschappen, enz., die in de zevenvoudige kosmos, beschouwd als een eenheid, worden aangetroffen.

3de feit. Het is niet juist deze kosmische gebieden te benoemen naar de menselijke beginselen. Dit is een veel voorkomende fout die de meeste theosofen maken. Laatstgenoemde zijn tamelijk concrete beginselen van de grenzeloze ruimte of van ons heelal als een eenheid van de grenzeloze ruimte; maar de technische benamingen die aan de zeven kosmische gebieden worden gegeven, en daarom naar analogie aan de subgebieden van elk kosmisch gebied, moeten eerder tattva's zijn, zoals de hindoes ze noemen.

4de feit. Het is op deze kosmische gebieden dat de planeetketen van

ons zonnestelsel, of de keten van elk ander zonnestelsel in de melkweg, verschijnt, zijn verschillende wederbelichamingen heeft, en waarin in het algemeen elke planeetketen, of zonneketen, zijn zevenvoudige cyclus van ronden ondergaat.

5de feit. Elke wederbelichaming van een bol of van een planeetketen vindt plaats op een van de subgebieden van een kosmisch gebied. *Stel* nu dat wij ons op het ogenblik op het vierde kosmische gebied bevinden. Ik bedoel onze bol aarde. Er zijn zeven subgebieden op dit vierde kosmische gebied. Op elk van deze subgebieden heeft onze bol een wederbelichaming, te beginnen met het hoogste subgebied en daalt bij iedere wederbelichaming omlaag en gaat vooruit of evolueert naar het volgende subgebied, achtereenvolgens van het hoogste naar het laagste. Begrijp dus goed dat onze bol één belichaming heeft op elk subgebied van ons tegenwoordige kosmische gebied.

6de feit. Denk nu een ogenblik aan de ronden zoals ik die in mijn *Beginselen* en elders heb geprobeerd te verklaren en ik beperk me nu tot een bol van onze keten, onze aarde, wat het eenvoudigst is omdat we daarop nu leven en die het beste kennen. Omdat het de vierde bol van de keten is, verschijnt hij, zelfs vanaf de allereerste ronde, op het vierde subsubgebied van het kosmische subgebied waarop onze bol is belichaamd, en we moeten daarbij bedenken dat de natuur analoog te werk gaat en overal dezelfde bouw heeft om de hierboven genoemde redenen. Dit subsubgebied is op zijn beurt zevenvoudig, met andere woorden ons eigen tegenwoordige stoffelijke gebied strekt zich uit van zijn hoogste tattva tot zijn laagste of, om eenvoudiger taal te gebruiken, van wat wij de geestelijk etherische toestand kunnen noemen tot zijn vierde toestand of de grofstoffelijke, wat zijn tegenwoordige fysieke toestand is; en op de opgaande boog stijgt het langzaam en regelmatig omhoog door de andere subgebieden daarboven, totdat het het zevende subsubgebied bereikt.

7de feit. Denk een ogenblik na over hoe de verschillende bollen van een keten verschijnen. Bol A verschijnt op zijn eigen subgebied gedurende de eerste ronde. Na een zekere evolutiereis te hebben voltooid, gaat zijn surplus aan krachten verder naar het volgende gebied daaronder en bouwt bol B op. Als bol B zijn zeven fasen heeft doorlopen, of zeven wortelrassen zo u wilt, dan zal bol B, net als bol A, zijn surplus aan krachten projecteren op het kosmische gebied daaronder en zal bol C op dat gebied beginnen te verschijnen in zijn eigen geestelijk etherische toestand. Als bol C zijn eigen zeven fasen of wortelrassen heeft doorlopen

dan zal ook deze, net als zijn voorgangers, zijn surplusenergie projecteren naar het vierde kosmische gebied, waarop bol D, de aarde, zal verschijnen, die dus een bestanddeel van of het verzamelde surplus van de energieën van bol C is. En op precies dezelfde wijze – en dit alles gebeurt tijdens de eerste ronde – doet bol D op het volgende kosmische gebied bol E ontstaan; bol E doet, als de tijd daar is, op gelijke wijze bol F ontstaan op het volgende kosmische gebied, enzovoort tot bol G is bereikt. Dit alles vindt plaats tijdens de eerste ronde. Bedenk dat tijdens dit proces van het bouwen van de bollen in de eerste ronde de hele keten, als keten, de kosmische gebieden niet verlaat en ten tweede ook de kosmische subgebieden niet waarop die keten dan, als bollen, karmisch is belichaamd; ook verlaat ze de zojuist genoemde grotere of kleinere gebieden niet gedurende het hele leven van een *keten*. U ziet hoe verschrikkelijk gecompliceerd het is; maar het is alleen gecompliceerd omdat we niet gewend zijn bepaalde beelden in ons denken vast te houden en we raken dan in verwarring omdat het ons aan woorden ontbreekt om een kosmisch gebied van een van zijn subgebieden te onderscheiden en aan woorden om een subkosmisch gebied te onderscheiden van een subsubgebied. We moeten herhalen gebied, gebied, gebied en subgebied, subgebied, subgebied en subsubgebied, subsubgebied en subsubgebied, totdat ons denken vermoeid raakt en we in verwarring worden gebracht.

8ste feit. We hebben dus, door nu te spreken over een enkele bol en zijn ronden, een beeld van alle zeven bollen van een keten die tijdens de eerste ronde zijn gevormd.

Te beginnen met de tweede ronde, als de woningen of huizen of bollen in grote trekken al zijn gebouwd of geconstrueerd, gaan de evoluerende levensgolven, die hun ronden doen langs de keten van bollen, daarmee regelmatig en in volgorde door; en de levensgolven gaan van bol tot bol als levensgolven en niet langer als het surplus aan energie zoals we deze levensgolven tijdens de eerste ronde noemden. In de eerste ronde gingen deze energiesurplussen van het ene stadium naar het volgende, en emaneerde in elk stadium één eenheid uit het gezamenlijke energiesurplus. Te beginnen met ronde nummer 2, nu de emanaties zijn gescheiden in duidelijke levensgolven, voltrekken de ronden zich regelmatig in volgorde tot de zevende. Met andere woorden de levensgolven zijn nu duidelijk verschillende groepen of klassen van monaden. Bedenk echter dat, wat een bol en zijn zeven ronden betreft, onze bol aarde zelfs in de eerste ronde de juiste plaats bereikt op het vierde of stoffelijke kosmische gebied.

9de feit. Wanneer alle zeven ronden van een *bol* zijn voltooid, begint deze bol aan zijn pralaya of ontbinding, wat niet moet worden verward met zijn verduistering of slaap- of rustperiode. En als de laatste levensgolf zijn zevende wortelras heeft doorlopen gedurende de zevende ronde op de bol, dan is die bol definitief dood en wordt de maan van zijn kindbol.

10de feit. Deze kindbol zal zich belichamen op het volgende kosmische subgebied van hetzelfde kosmische gebied waarop hij evolueert. We hebben dus nu een nieuw beeld, alleen nieuw voor de exoterische boeken, van de evolutie van de bollen zelf, waarin elke nieuwe belichaming van een bol plaatsvindt op het volgende kosmische subgebied.

11de feit. We zien dus uit het voorgaande dat er zeven wederbelichamingen zijn van een *bol* op één kosmisch gebied; daarna volgt, wat H.P.B. een zonnemanvantara noemde, waarmee hier, paradoxaal genoeg, niet rechtstreeks wordt gedoeld op de wederbelichaming van de zon, maar op een nieuwe solaire instroming of logoïsche invloed naar de bol, als die een nieuw kosmisch gebied binnengaat, en daarom een zonnemanvantara wordt genoemd.

Laten we een ogenblik terugkeren naar de zevende ronde. Als de zeven ronden zijn voltooid, sterft een bol en de tijd die zeven ronden in beslag nemen is 4.320.000.000 jaar. Er volgt voor de bol een periode van rust in pralaya of nirvāṇa met eenzelfde duur; en de periode van zeven ronden wordt een dag van Brahmā genoemd, die dus samen 8.640.000.000 van onze jaren duren en de levensevolutie omvat van een bol op één kosmisch subgebied; en wanneer de bol zich zevenmaal op één kosmisch gebied heeft belichaamd, eindigt een week van Brahmā, gevolgd door de overeenkomstige nirvāṇische pralaya.

ONSTERFELIJKHEID EN CONTINUÏTEIT

[Dit artikel verscheen eerder in *The Occult Review*, Londen, juli 1933]

Is de mens onsterfelijk? Het is een gemakkelijke vraag om te stellen, maar zodra we nagaan wat deze vraag inhoudt, staan we voor vele en velerlei moeilijkheden: filosofische, wetenschappelijke, religieuze en ook sentimentele; en dat is voor mij aanleiding om na te denken en me af te vragen: 'Wat denken die aardige mensen die deze vraag stellen in 's hemelsnaam als antwoord te krijgen? Verwacht men als antwoord dat 'de mens onsterfelijk is' en dat hij onveranderlijk eeuwig voortleeft of misschien dat hij door de eeuwen heen leeft en voortdurend verandert? En dan, als het om de mens zelf gaat – wat is de mens eigenlijk? Het is duidelijk dat de vraagsteller het niet heeft over het stoffelijk lichaam van de mens alleen, want een kind weet dat het stoffelijk lichaam van de mens eens sterft. Wat bedoelt de vraagsteller dan? Wie is dan wel de mens en wat is de mens, dat men deze vraag over hem kan stellen? Bovendien, als we het woord 'onsterfelijk' gebruiken, dat 'niet sterfelijk' betekent, wat bedoelen we dan met *dit* woord? Bedoelen we de niet-veranderende continuïteit van een ego, of de continuïteit van een niet-veranderend ego, of bedoelen we iets anders? De meest oppervlakkige beschouwing van deze vraag met alles wat ze inhoudt, toont onmiddellijk dat er moeilijkheden zijn, moeilijkheden van wezenlijke en inhoudelijke aard, filosofisch zowel als religieus gesproken; en tenzij deze moeilijkheden uit de weg zijn geruimd, zodat degene die vraagt en degene die antwoordt van elkaar begrijpen wat ze bedoelen, bestaat niet alleen de kans, maar bijna de zekerheid dat alles wat als antwoord wordt gegeven verkeerd zal worden uitgelegd.

Laten we eerst kort nagaan wat we bedoelen met het woord 'mens', en dan wat we bedoelen met het adjectief 'onsterfelijk'. Eerst dus de mens. Vraag een wetenschapper wat de 'mens' is en hij zal waarschijnlijk zeggen: 'De mens? U bent een mens, ik ben een mens, waarom is een verdere definitie nodig? Iedere verdere definitie die ik zou kunnen geven, kunt u in een gewoon woordenboek of een encyclopedie vinden, waarin staat dat de individuele mens een levende entiteit is van de *genus homo* – een van die speciale familie van bezielde wezens die, althans op het ogenblik, de scepter zwaait over de verschillende bewoners van de aarde.' Maar zegt dit

zogenaamde antwoord ons iets wezenlijks en bevredigends over de mens – iets dat we nog niet wisten en iets dat ons antwoord geeft op het stille vermoeden in onze geest dat de mens iets meer is of bevat dan slechts de duidelijk waarneembare elementen en factoren die we bij elkaar herkennen? Dat of een soortgelijk antwoord herhaalt slechts in andere woorden wat we al wisten. We weten dat we mensen zijn, we weten dat we, evolutionair gezien, tot de verst gevorderde familie van alle wezens op aarde behoren; maar zegt dat ons iets nieuws? Nee. Het herhaalt alleen in andere woorden een feit dat we allen kennen.

Dus nogmaals, wat bedoelen we als we het woord 'mens' verbinden met het adjectief 'onsterfelijk'? Ik vraag u mij iets te tonen dat onsterfelijk is – iets, of een of ander wezen! We zien overal verandering en afwisseling, beweging, voortgang, evolutie, ontwikkeling; maar onsterfelijkheid, als het al iets betekent, wil zeggen niet-veranderende continuïteit van een wezen zoals het is; want het moet voor iemand die nadenkt duidelijk zijn dat als zo'n wezen afwijkt, al is het maar een haarbreedte bij wijze van spreken, het dan verandert en iets anders wordt, of verschilt van wat het daarvoor was. Het is dus niet langer gelijk aan wat het vóór die verandering was, of die verandering zich voltrok in wat wij mensen een voorwaartse richting noemen of een achterwaartse als dit laatste mogelijk is, wat ik niet geloof. Als we dus de zojuist gegeven definitie volgen zien we onmiddellijk dat onsterfelijkheid een droom is, een fantasie, een loze kreet van ons hersenverstand. Iets dat zich verandert, of wordt veranderd, wordt daardoor iets anders dan wat het een ogenblik vóór de verandering was; en we zoeken daar tevergeefs naar de veronderstelde onsterfelijkheid. Men ziet direct dat het moeilijk is een schijnbaar eenvoudig onderwerp zoals de onsterfelijkheid te behandelen, hoewel ten onrechte wordt gedacht dat dit onderwerp eenvoudig is.

Als de lezers van een betrouwbaar tijdschrift zoals *The Occult Review* de geschriften van een theosoof lezen, hebben ze het recht de eerlijke en openhartige mening van de schrijver ervan te kennen en moeten ze niet alleen clichés te horen krijgen of dingen die ze heel gemakkelijk uit woordenboeken kunnen halen of uit erkende studieboeken die aan onze onderwijsinstellingen worden gebruikt, waar deze laatste zich ook bevinden. Men zegt zo gemakkelijk, zoals veel toegewijde zielen door de eeuwen heen hebben gepredikt, dat de 'mens onsterfelijk' is; maar in welk essentieel opzicht onderscheidt deze twijfelachtige uitspraak zich van de ideeën van de ongeletterde primitieve mens of barbaar, die meent dat als

hij sterft zijn geest – gewoonlijk weet hij niet wat hij met dit woord bedoelt, maar heeft hij een vaag idee dat een of ander deel van hem het uiteenvallen van het stoffelijk lichaam overleeft – naar de zalige jachtgronden gaat of naar een heel menselijk en materialistisch 'paradijs'; en, afhankelijk van de toestand van geestelijke en mentale evolutie van deze primitieve mens of barbaar, ziet hij uit naar een tijd waarin hij eeuwig op dieren zal jagen, altijd zal overwinnen en zijn jachtbuit mee naar huis zal brengen; of dat hij in een etherisch verblijf zal wonen en omgang zal hebben met engelen of geesten. Andere denkers, die tot meer ontwikkelde, verder gevorderde rassen behoren, hebben het vaste geloof dat hun geest bij de dood, of kort of wat langer daarna, zal worden opgenomen in de essentie die door alle rassen wordt gezien als het wezenlijke fundament van het heelal – die essentie die de wijzen van het westen 'geest' hebben genoemd. Deze en andere soortgelijke opvattingen vertellen ons niets, hoe uitgewerkt ze ook zijn, over de essentiële filosofische aard van de zogenaamde onsterfelijkheid; in het laatste hierboven genoemde voorbeeld is het ontbreken van een nadere omschrijving echter het gevolg van de sluier van geheimhouding en misschien zelfs de eed van stilzwijgen, die door de eeuwen heen de wijzen ervan hebben weerhouden de mysteriën zomaar aan iedereen zonder de nodige voorbereiding en training door te geven.

Het zegt ons helemaal niets wat waardevol of van betekenis is, behalve de verzekering dat de mens onsterfelijk is als hij doodgaat; want in de eerste plaats, wie en wat is dit wezen dat in de eindeloze duur eeuwig en onveranderlijk leeft? – als er namelijk, zoals hiervoor opgemerkt, zelfs maar sprake is van een minieme verandering in bewustzijn of in individualiteit vergeleken met wat de entiteit een ogenblik daarvoor was, is ze daarna een ander wezen, anders naar gelang van de wijziging die plaatsvond. De entiteit die was is verdwenen en er verschijnt, is of komt een nieuwe entiteit, geboren uit de verandering die plaatsvond; en daaruit ziet men onmiddellijk dat onveranderlijke onsterfelijkheid niet meer is dan een verzinsel van de verbeelding, een waanidee van een ongeschoolde en misschien gemakzuchtige geest.

Op dit punt gekomen zien we dat het antwoord op de vraag: 'Is de mens onsterfelijk?' *de facto* nadrukkelijk negatief moet zijn. Nee, want het is duidelijk dat het stoffelijk lichaam, het onbelangrijkste deel van ons wezen, niet onsterfelijk is; evenmin kan het dat deel van ons zijn dat we gewoonlijk onze ziel noemen, omdat deze ziel zowel het schepsel als de

schepper van verandering is – en verandering, let wel, is evolutie, het betekent ontplooiing, het betekent groei; dus moeten we zeggen dat overal waar van verandering en groei sprake is, d.w.z. van evolutie of ontwikkeling, de entiteit die op deze manier groeit en zich ontwikkelt geen twee seconden hetzelfde individu blijft en daarom spreekt het vanzelf dat ze niet 'onsterfelijk' is of kan zijn.

De mens van nu met zijn weetgierige en onderzoekende geest kan niet langer tevreden worden gesteld met filosofische clichés, met alleen filosofische taal of beweringen. We ontwaken langzaam uit een geestelijke verdoving en een mentale slaap, zijn ontevreden geworden met de vroegere 'gemakkelijke manier' om met deze vragen om te gaan, en onderzoeken nu niet alleen uiterst kritisch de grondslagen van ons geloof, maar even kritisch en scherpzinnig de structuur van zowel ons denken als ons bewustzijn.

Wat zegt de oude wijsheid der eeuwen – die oude wijsheid die we nu in haar esoterische en exoterische vorm theosofie noemen? Deze oude wijsheid zegt dat de fundamentele essentie van het heelal bewustzijn is, of wat sommigen van onze moderne wetenschappelijke onderzoekers als 'geeststof' betitelen, al houd ik niet erg van deze laatste term; het fundamentele van en in de mens – een wezen dat een onafscheidelijk deel van het heelal is – is daarom eveneens bewustzijn. Het fundamentele van het heelal is in hem omdat hij een deel van het heelal is. Daarom bestaat een bepaald deel van ons als entiteiten, als wezens, als individuen, uit de eeuwigdurende substantie, de onsterfelijke, altijd blijvende substantie van het essentiële heelal. Maar noemen wij mensen dat fundamentele 'de mens'? Kunnen we dat werkelijk de mens noemen – de mens met zijn zwakke wil en bijna nog zwakkere ziel, of zo u wilt met zijn zwakke ziel en nog zwakkere wil: dat groeiende, lerende, 'zondigende', strevende, liefhebbende, hatende, hopende, heel veranderlijke wezen dat we ons voorstellen als we over onszelf spreken als mensen? Nauwelijks! Wij zien in dit universeel fundamentele of het fundamentele van het universum, de ware essentie van ons wezen, en zien tegelijk in dat alle andere veranderende delen van onze constitutie ook zijn ontleend aan het ons omringende heelal; en toch kunnen we niet een bepaald deel van onze constitutie aanwijzen en daarvan zeggen dat dit, met uitsluiting van andere delen, de mens is. Wij zijn onsterfelijke goden in ons diepste wezen en sterfelijke wezens in onze bekleedsels of omhulsels van het bewustzijn – en de menselijke ziel is een van deze bekleedsels van het bewustzijn; deze omhullende sluiers of

bekleedsels van ons bewustzijn, die niettemin de kloppende, levende delen van ons wezen zijn, verbergen de goddelijke fundamentele pracht in ieder van ons – die de ware kern, de ware essentie van ons wezen vormt.

Ik, als mens, als een evoluerend, lerend, veranderend wezen, zou het een afschuwelijke hel vinden onsterfelijk te zijn, eeuwig te blijven zoals ik nu ben, want dat betekent onsterfelijkheid. Zelfs al zou ik eeuwig groeien of evolueren en dus oneindige groei bereiken als 'mens' – een contradictio in terminis die een onmogelijkheid inhoudt – wat een hel zou die menselijke onsterfelijkheid dan zijn!

Theosofie leert niet dat de 'mens' onsterfelijk is; haar leringen, die op de natuur, de structuur en de wetten van het heelal zijn gebaseerd, zijn te meedogend, te wijs, te diep, om ernstige zielen op die manier te misleiden en verkeerd voor te lichten. In plaats van dit vage drogbeeld van het middeleeuwse westerse denken geeft theosofie ons zoveel als we kunnen begrijpen van de wijsheid van de goden en leert ze ons dat eeuwige verandering in de oneindigheid en in de eeuwigheid de regel van het kosmische leven is; ze toont ons dat deze eeuwige verandering eeuwige groei betekent, de weg naar verbetering, een gang van het kwade naar het minder kwade, van het minder kwade naar het goede – zoals mensen deze woorden gebruiken – en van het goede naar het betere, en van het betere naar het nog betere, naar wat wij mensen het beste noemen; om daarna weer een nieuwe cyclus te beginnen van ontwikkeling, van verandering, van groei, van vooruitgang, van evolutie, dat wil zeggen ontvouwing van wat in ons is, nadat we in verschillende stadia van onze evolutionaire weg de respectievelijke hoogtepunten hebben bereikt die bij de verschillende stadia van onze groei behoren.

Laat ik u meenemen naar een kleine, verborgen plaats van wijsheid. Verwar onsterfelijkheid, een nietszeggend woord, niet met ontwikkeling en continuïteit van bewustzijn, wat iets geheel anders is. Als de mens spreekt over 'onsterfelijkheid', bedoelt hij de onsterfelijkheid van de 'ziel'. Men weet niets met zekerheid over de 'ziel'. Ook denkt men niet na en overweegt men niet wat het woord 'onsterfelijkheid' werkelijk betekent; men vestigt zijn geloof op schaduwen, verzinsels of beelden uit de eigen fantasie. Maar continuïteit van bewustzijn behoort tot het wezen van het universele plan, want het fundamentele van het heelal zelf is kosmisch bewustzijn. Als er iets is waarvan u zich nooit kunt losmaken, dan is dat essentieel bewustzijn, want dat is de ware essentie van uw wezen. Hoewel het breindenken – het stoffelijke denkvermogen – en het astrale denk-

vermogen en het psychische denkvermogen en het menselijke denkvermogen van de menselijke ziel van iemand die slaapt als het ware 'onbewust' zijn, zoals wij dat noemen, is toch die onbewustheid een vorm van bewustzijn, die zo subtiel, zo veelomvattend en groots is, dat ons brein haar niet kan opnemen; en als we daarom die toestand ingaan, d.w.z. haar tijdelijk worden, is dat voor ons zoiets als vergetelheid.

Continuïteit van bewustzijn is iets heel anders dan onsterfelijkheid, zoals zojuist gezegd, want continuïteit van bewustzijn – wat de essentie van ons wezen is – *is* altijd. De 'menselijke' staat van evolutie is een fase van groei; de dierlijke staat van evolutie is ook een fase van groei. Als een mens een god wordt gaat hij door de goddelijke fase van zijn lange, lange, eonenlange evolutionaire pelgrimstocht; maar bewustzijn *per se* duurt eeuwig. Het is het enige waaraan men niet kan ontkomen, want we zijn het zelf, het is ons essentiële zelf. Als een mens in trance verkeert of zich in een diepe slaap bevindt, als een mens al het waarnemend zelfbewustzijn van zichzelf heeft verloren, is hij niettemin essentieel bewust; want de kern van zijn wezen is bewustzijn, het fundament van het heelal. Als de vraag wordt gesteld: 'Is de mens onsterfelijk?', dan staat dat gelijk met de vraag: 'Is de menselijke toestand of fase van evolutie onsterfelijk?', en natuurlijk is het antwoord, zoals hierboven uiteengezet, een nadrukkelijk NEE, en de redenen zijn duidelijk; maar bewustzijn zelf is onsterfelijk, of we ons van ons bewustzijn bewust zijn of niet. Hier krijgen we te maken met het subtiele aspect van onze constitutie dat we zelfbewustzijn noemen.

Er is geen dood: letterlijk en feitelijk is er geen dood als we met 'dood' een absoluut ophouden of vernietigen van de stroom van bewust bestaan bedoelen. Dit is het enige waaraan men niet kan ontkomen en op dat feit berusten alle leringen van de oude religies, zowel de exoterische als de esoterische, over hemelen en hellen, waaronder de vanzelfsprekende ware leer dat een mens zal oogsten wat hij heeft gezaaid en dat een mens, wanneer hij zaait, dat en niets anders zal oogsten, in zijn bewustzijn, in zichzelf.

Ik heb geprobeerd u het verschil te tonen tussen 'onsterfelijkheid' en continuïteit en ontwikkeling van bewustzijn. Onsterfelijkheid is een zinloze term want, zoals men het gewoonlijk begrijpt, bestaat het niet. Als er één ding is waarvan men terecht kan zeggen dat het onsterfelijk is, dan is dat het heelal zelf in zijn volle omvang, zichtbaar en onzichtbaar; maar we kunnen dat alleen zeggen door de betekenis ervan uit te breiden en het

woord uit te tillen boven wat men er gewoonlijk mee bedoelt als men het adjectief 'onsterfelijk' gebruikt. Het enige onsterfelijke in het heelal is het heelal zelf, want dat is er altijd geweest, is er nu en zal er altijd zijn, al is het dan voortdurend en noodzakelijkerwijs onophoudelijk in verandering en ontwikkeling of groei tijdens zijn zich eeuwig herhalende perioden van manifestatie. Maar zelfs hier, al moeten we erkennen dat het heelal in de zojuist gegeven betekenis onsterfelijk is, moeten we, als we over de zaak nadenken, toegeven dat het heelal zelf, juist omdat het een evoluerende en dus veranderende of groeiende organische entiteit is, niet 'onsterfelijk' is in de gebruikelijke zin van het woord – ogenschijnlijk een vreemde paradox! Maar continuïteit van bewustzijn duidt op continuïteit van het zijn van het heelal van eeuwigheid tot eeuwigheid in de eindeloze duur. Niets blijft eeuwig, want niets is onsterfelijk, dat wil zeggen onveranderlijk; er is dus niet iets dat altijd blijft bestaan, want alle dingen veranderen, alle dingen evolueren, en dat betekent dat alle dingen ontvouwen en manifesteren wat daarin besloten ligt; en daarom is het duidelijk dat alle dingen of wezens, op grond van dit evolutieproces, uitingen zijn van de zich manifesterende kracht van het inwonende en blijvende bewustzijn dat men, door een verkeerd begrip van de esoterische en occulte leer over deze waarheid, ten onrechte 'ziel' of 'geest' noemt. Tegen deze woorden zijn geen bezwaren als ze goed worden begrepen en gebruikt. Ze zijn in feite nodig.

Denk eens aan de bestemming van de mens – en ik gebruik het woord 'mens' hier in de betekenis van de hele *samengestelde* constitutie van het menselijk wezen, vanaf zijn goddelijke essentie via alle omhullende sluiers van bewustzijn tot zijn stoffelijk lichaam – denk eens aan zijn bestemming, als hij zijn evolutie begint, bijvoorbeeld op het moment van de aanvang van het galactische manvantara, het manvantara van de melkweg, ons eigen thuisheelal. Hij begint zijn evolutionaire pelgrimstocht als een niet-zelfbewuste godsvonk, om vertrouwde taal te gebruiken, een wezen met een goddelijke essentie, maar dat nog geen zelfbewustzijn heeft bereikt in ons eigen galactische heelal. Deze niet-zelfbewuste godsvonk gaat, terwijl de eonen voorbijgaan en wegzinken in de oceaan van het verleden, door alle mogelijke veranderingen en fasen van de continue stroom van bewustzijn die de kern ervan vormt: ze verandert en verandert, groeit en groeit, vordert en vordert, evolueert en evolueert, neemt lichaam na lichaam aan, legt lichaam na lichaam af en leert in elk de een of andere les; want de stroom van essentieel bewustzijn zet zich altijd voort. Maar

vinden we ergens 'onsterfelijkheid', d.w.z. zien we ergens het eindeloze voortgaan van een onveranderlijk wezen, want dat is wat in het westen onsterfelijkheid schijnt te betekenen? Nooit, want de entiteit groeit; als ze groeit verandert ze; als ze verandert, d.w.z. groeit, gaat ze vooruit; als ze vorderingen maakt, d.w.z. zich ontwikkelt, evolueert ze; na haar manvantarische of kosmische cyclische weg van groei te zijn begonnen als een niet-zelfbewuste godsvonk, en door alle myriaden fasen en gebeurtenissen van haar kosmische pelgrimstocht te zijn heengegaan, is ze aan het einde van het kosmische of galactische manvantara een volledig ontplooide of geëvolueerde god, die zijn plaats inneemt in de raad van godheden om na een lange, lange rust zich opnieuw te manifesteren, met de ogen gericht op nog verhevener doeleinden, de gebieden van het heelal waar de supergodheden zich bevinden en bij wie hij zich na eonen van evolutie zal aansluiten.

Maar moeten we zeggen dat een of ander stadium, of 'gebeurtenis' om de moderne filosofisch-wetenschappelijke term te gebruiken, met andere woorden, dat een van de lichamen, waarvan deze goddelijke monade gebruik moet maken, of, wat hetzelfde is, een van de zielen waarin deze monade zich op een bepaald moment hult, 'onsterfelijk' is, d.w.z. onveranderlijk wat karakter en kenmerken betreft? Natuurlijk niet. Geen enkele van die stadia is onsterfelijk en wij mensen zijn een van de ontelbare fasen waar die evoluerende monaden, die de respectievelijke goddelijke kernen van onszelf zijn, doorheen gaan. Als wij mensen *werkelijk* onsterfelijk *waren*, zouden we nooit goden kunnen worden, omdat we altijd mensen zouden blijven; en we kunnen alleen goden worden als we afstand doen van ons onvolmaakte menszijn, als we dit te boven komen, het ontgroeien, het afleggen om daarna iets groters en grootsers binnen te gaan. Onsterfelijkheid is maar een woord, het gevolg van het feit dat men de fundamentele elementen van de samengestelde constitutie van de mens niet begrijpt en we mogen de onsterfelijke goden dankzeggen dat de onsterfelijkheid van de ziel maar een verzinsel is; maar de gang of de stroom of het proces van bewustzijn, van niet-zelfbewuste godsvonk tot volledig ontwikkelde god of godheid, is ononderbroken, een altijd blijvende continuïteit.

Aan dit onderwerp kleven diepe filosofische, religieuze en wetenschappelijke problemen. Ik ben bij voorkeur geen beeldenstormer en poog dat ook maar zelden te zijn omdat ik er niet van houd de idolen van mensen omver te werpen, want zelfs een mentaal idool kan soms de geest

van de mens in de goede geestelijke richting houden. Ik heb eigenlijk bewondering voor de jongen of jongeman of jonge vrouw die helden vereert; en er zijn tijden dat ik diepe sympathie voel voor de ernstige gelovige die van zijn god of goden houdt, of deze van hout en steen zijn of mentale voorstellingen die door zijn eigen verlangens en zijn levendige verbeeldingskracht worden opgeroepen als waardevolle idealen.

In religieuze zin is een edele god een edele schepping van de mens. Dat houdt echter niet in dat er geen goden bestaan: integendeel. Het heelal is vol godheden in allerlei graden van geestelijk-goddelijke evolutie; wij mensen zijn zelf embryogoden en in de verre eonen van de toekomst zullen we als volledig ontwikkelde godheden tot bloei komen. Maar ik spreek nu over de onechte door de mens geschapen goden, de goden van de exoterische religies, de goden van de volkeren. Ik herhaal dat ik geen beeldenstormer ben en als iemand verkiest zijn onechte idolen te aanbidden, de idolen van zijn brein, of die van filosofische, wetenschappelijke of religieuze aard zijn, dan ga ik graag heel vriendelijk met hem om. Maar als hij naar me toekomt – ik die van anderen, veel groter dan ik, heb geleerd, en tenminste heb geleerd hoe weinig ikzelf weet – en zegt dat hij er ernstig naar verlangt iets meer te weten dan hij denkt te weten, en meent dat ik hem iets te zeggen heb dat hem zal helpen, dan zal ik, als die uitdaging zich voordoet, openlijk tot hem spreken en zeggen: 'U verlangt naar 'onsterfelijkheid' omdat u *uw zelf* niet begrijpt. U denkt dat als ik u zeg dat u niet 'onsterfelijk' bent, dat betekent dat u sterft als uw lichaam sterft; maar u vergist zich enorm als u dat denkt. Ik zeg u juist het tegenovergestelde; ik zeg u dat u eeuwig bewust bent, bewust bewust en onbewust bewust, zoals iemand is als hij wakker is en als hij slaapt. De continuïteit van bewustzijn wordt niet verbroken, of hij actief is in zijn dagelijkse werkzaamheden of de volgende morgen opstaat uit en na een zoete en heilzame rust en *vergetelheid* in bed, en toch dezelfde man is omdat hij leeft binnen hetzelfde mensenleven.'

Maar 'onsterfelijk'? Is diezelfde man die mij de vraag stelt het kind dat hij eens was? Is het kleine kind dat in de kamer rondloopt en met zijn speelgoed speelt, de volwassene die hij zal worden, die misschien grootse gedachten denkt, problemen oplost die het uiterste vergen van zijn verstandelijke vermogens of een van die edele groep mensen die dromen dromen tot verbetering van hun medemens en die ernaar verlangen anderen te helpen en die grootse plannen bedenken die maatschappelijk edel en filosofisch waarachtig zijn? Doet een klein kind dat allemaal?

Natuurlijk niet. Het kleine kind in de man die nu bestaat is dood, maar de man leeft; de continuïteit van zijn bewustzijnsstroom is er altijd; maar het dode kind is de vader van de man van nu. Ziet u wat ik bedoel? Wij mensen zijn als het kleine kind; de dieren onder ons zijn als kleine kinderen die opgroeien en eens, in verre toekomstige eonen, door evolutie, de menselijke toestand en het menselijke stadium zullen bereiken. Ook zij verlangen als dieren misschien naar 'onsterfelijkheid', zoals wij dwaze mensen ernaar verlangen eeuwig in onze toestand van menselijke onvolmaaktheid te blijven, kinderen die we zijn! Maar als we onszelf onderzoeken, beseffen we dat we altijd bewust zijn, hoewel niet altijd zelfbewust; en er komt een tijd – en dit is iets uit onze esoterische leringen dat nuttig voor u is – in de evolutie van een theosoof dat hij leert voortdurend bewust, en zelfbewust bewust te worden – niet alleen wanneer hij slaapt maar ook als hij is wat men dood noemt; en het is gemakkelijker om dan bewust te zijn dan wanneer een mens is belichaamd, want als een mens zogezegd 'dood' is, zijn de belemmerende omhulsels van het bewustzijn, de sluiers die de innerlijke schoonheid bekleden, voor een groot deel afgelegd en is de glorie betrekkelijk vrij, betrekkelijk onbelemmerd, ontdaan van haar kluisters en leeft in haar eigen verheven gebieden.

Maar als een mens belichaamd bewustzijn is, d.w.z. in een lichaam leeft, moet hij door middel van deze omhullende sluiers en belemmerende omhulsels van het bewustzijn leven, denken, voelen en werken; en gewoonlijk is het heel moeilijk dat goed te doen. Als iemand slaapt, wat een onvolmaakte dood is, zoals omgekeerd de dood een volmaakte slaap is, is hij tijdelijk bevrijd uit deze gevangenis van het brein en het lichaam; en het gebied van bewustzijn dat hij dan ingaat is zo groot, dat hij niet weet dat hij zich erin of erop bevindt, omdat hij niet gewend is zo vrij te zijn en zo ruim te leven. Met andere woorden, hij is niet zover geëvolueerd dat hij bewust of zelfbewust wordt in de ruimere delen van zijn essentiële bewustzijn; en dat bedoelde ik toen ik zei dat er zoiets bestaat als *bewust bewustzijn* en *onbewust bewustzijn*. Een mens is bewust bewust als hij wakker is; hij is onbewust bewust als hij slaapt. Maar er is een manier om de kloof te overbruggen van wat we niet-bewustzijn noemen – wat niets anders dan een ruimer bewustzijn is – en dat kan door training en door studie. Er komt in feite een tijd in het leven van een chela of discipel dat hij *moet* leren de kloof te overbruggen van wat men niet-bewustzijn noemt, om daarna bewust te zijn als zijn lichaam slaapt en rust; en in een

verder gevorderd stadium van esoterische training moet hij in feite hetzelfde doen als hij sterft.

Gewone mensen hebben niet geleerd zulke dingen te doen. Het menselijk bewustzijn treedt voor hen de toestand binnen die we devachan noemen, de droomwereld of de hemelwereld. Het is een schijnwereld van uiterste en bijna onvoorstelbare schoonheid, gebaseerd op de onvervulde geestelijke verlangens en verwachtingen uit het juist beëindigde leven die bijna automatisch in het bewustzijn van de mens werken en reageren; maar het is niettemin een illusie omdat het niet de *werkelijkste werkelijkheid* is. Er is iets dat veel werkelijker is dan devachan, veel verhevener. Devachan is de tijd waarin de menselijke ziel rust in gelukzalige dromen en een onvoorstelbare, onbeschrijfelijke vrede, en daarna weer naar de aarde terugkeert. Maar dat andere waar ik over spreek – zelfbewust bewust leren leven wanneer men sterft – is misschien niet alleen een geschenk van de goden, maar is iets meer. Het is iets dat de mens moet hebben verdiend door discipline en studie en vele levens van strenge zelfbeheersing in elk deel van zijn wezen. Het is iets *wat hij van zichzelf heeft gemaakt*, een van de beloningen of compensaties voor het opgeven van het lagere voor het hogere, het onvolmaakte voor het betrekkelijk volmaakte, voor het ondergeschikt maken van het zwakke deel van hemzelf aan het sterke deel, en *dat worden*.

'Is de mens onsterfelijk?' U ziet nu wat een dwaze vraag het is, zelfs uit deze korte uiteenzetting. Als ik gedwongen zou zijn onmiddellijk een ondubbelzinnig antwoord te geven op deze vraag en het me tegelijk werd verboden het uit te leggen, zou ik moeten zeggen, Nee! Maar als ik de kans krijg het toe te lichten en uit te werken, wijs ik erop dat een mens, in plaats van uit te kunnen zien naar een onmogelijke onsterfelijkheid – d.w.z. een onveranderlijke voortzetting van zijn onvolmaaktheden, van zijn menszijn, wat niet meer is dan een fase in zijn eeuwige pelgrimstocht – niet alleen oneindig veel veranderingen van groei en van evolutie tegemoet kan zien, maar deze zelf moet ondergaan; bewustzijn bestaat namelijk eeuwig en onafgebroken, want het heelal is belichaamd bewustzijn en er bestaat geen mathematisch punt in de hele grenzeloze oneindigheid dat iets anders is dan bewustzijn: het fundamentele, de essentie, van de zichtbare en onzichtbare gebieden van de grenzeloze ruimte.

Bedenk dat de gebieden van de ruimte vol zijn met ontelbare hiërarchieën, bestaand of opgebouwd uit evoluerende, groeiende wezens, d.w.z. uit lerende entiteiten, vanaf wat wij mensen in onze blindheid het 'hoog-

ste' noemen – want er is geen 'hoogste', al moeten we een naam geven aan het verhevenste dat we ons kunnen voorstellen – naar omlaag, via ontelbare stadia, of gebieden of sferen van wezens in de zichtbare en onzichtbare werelden, tot eindeloos ver onder de mens. Het heelal is vol goden en wezens die hoger zijn, omdat ze edeler dan goden zijn; en wij mensen zijn slechts één familie, één kleine hiërarchie, verenigd in de organische levenssfeer of het wezen van wat wij het heelal noemen; en dit heelal is op zijn beurt bij wijze van spreken slechts één kosmische cel in de organische levenssfeer of het wezen van het grenzeloze. Elke hiërarchie in de ruimte bevindt zich binnen de omringende en beperkende begrenzing van een grotere en verhevener hiërarchie; en deze grotere en verhevener hiërarchie is op haar beurt opgenomen in of wordt omvat door een nog verhevener dan deze, enzovoort, eeuwig in een opgaande lijn.

IS HET JUIST OM MENSEN TE HYPNOTISEREN?

Mij is vaak de vraag gesteld, 'Achten theosofen het ooit juist om mensen op een of andere manier te hypnotiseren?' Om deze belangrijke vraag te beantwoorden moet ik er eerst op wijzen dat vanuit theosofisch standpunt de zogenaamde moderne 'psychologen' helemaal geen echte psychologen zijn, want ware psychologie betekent de wetenschap van de gehele onzichtbare tussennatuur van de mens, gewoonlijk de ziel genoemd, die onder dat hoofd alle verschijnselen omvat die zowel normale als abnormale mensen te zien geven of tot uitdrukking brengen. De moderne psychologie is feitelijk een soort psychologische fysiologie en moderne psychologen zijn eenvoudig fysiologen die een studie maken van het menselijke bewustzijn vanuit een min of meer zuiver fysiologisch standpunt en sluiten daarom negentig procent of meer van het hele terrein van het menselijke bewustzijn uit.

Het woord 'hypnose' betekent *slaap*. Het is echter geen echte menselijke slaap maar een soort trancetoestand; en in deze trance- of hypnosetoestand kan een mens bewegen, de ogen openen, rondlopen, gewoonlijk met een geesteloze, lege en vaak dwaze uitdrukking op het gezicht, zoals iemand die droomt, maar met ogen die niet zien en toch verkeerd zien en met oren die niet horen en toch in zekere zin wel horen. Strikt gesproken is hypnose een vorm van trance. Iemand die is gehypnotiseerd is voor negentig procent of meer verstandelijk onbewust van wat er om hem heen gebeurt. Hij is fysiek in trance en tot bepaalde hoogte mentaal niet bewust op dit gebied. Bovendien kan iemand zichzelf in deze toestand brengen. Het leidt niet tot iets goeds en vaak zijn de gevolgen beslist schadelijk voor de lichamelijke en mentale gezondheid en stabiliteit, maar het is mogelijk.

Dit is niets anders dan hypnose. Maar onder dit ene populaire woord 'hypnose' worden ten onrechte andere dingen ondergebracht die ervan gescheiden zouden moeten blijven als we een zorgvuldig onderscheid willen maken en ze wetenschappelijk willen bestuderen: fascinatie, suggestie, waaronder autosuggestie, mentaal magnetisme, de verschillende vormen van psychische aantrekking en afstoting, enz. Hypnotisme *per se*, waaronder zelfhypnose, kan in het Engels het best worden aangeduid met het woord Braidisme, omdat het voor het eerst werd onderzocht en

bestudeerd door Braid, een Engelse arts.

Vanuit een ander standpunt is hypnose *per se* een toestand van slaap of verdoving van de zenuwen in het lichaam; de zenuwen en de zenuwknopen zijn tijdelijk praktisch dood. Die toestand ontstaat omdat de hogere triade van een normaal mens, die al het beste, mooiste en edelste in een mens omvat, uit het lagere viertal is verdreven; en u ziet dan wat er van een mens wordt als hij niet langer door de hogere triade wordt bezield. Een gehypnotiseerd mens is daarom een niet-bezield mens, en ik gebruik het woord 'ziel' in de gewone, gangbare betekenis van het woord. Het hogere deel van de mens is tijdelijk afwezig, verdreven uit het lagere en daarom ziet men dan van een mens slechts de functies van het lagere viertal of de lagere delen van de menselijke zevenvoudige constitutie.

Ik kom nu tot de vraag of het ethisch of onethisch is anderen te hypnotiseren – en ik gebruik hier het woord 'hypnotisme' in zijn populaire betekenis, waar ten onrechte de verschillende vormen van psychologische kracht, waarop ik de aandacht al heb gevestigd, toe worden gerekend. Laten we het eerst hebben over suggestie of autosuggestie. Suggestie wil zeggen in de geest van een ander of anderen een idee zaaien met de bedoeling het denken en het leven van die ander of die anderen door die gedachte te laten beheersen; en dit is zonder meer verkeerd, zelfs al is het motief goed, maar 'verkeerd' heeft natuurlijk vele gradaties. Sommige suggesties die worden ingeprent met een slechte of door en door zelfzuchtige bedoeling zijn verdorven en ronduit kwalijk. Andere suggesties ingeprent in de geest van een ander of anderen, met de bedoeling die ander of anderen te helpen, zijn slecht op grond van hun uitwerking, maar zijn voor een groot deel vrij van het stempel of stigma van morele verdorvenheid. Niemand heeft het recht, niemand is wijs genoeg in onze eeuw van materialistische idealen en ideeën om suggestie in de praktijk toe te passen met de opzettelijke bedoeling het denken of het leven van een ander te beheersen.

Suggestie is de poging, vaak succesvol, de eigen wil en het eigen denken de plaats te laten innemen van de wil en het denken van de zwakkere, de proefpersoon. Daarom is het verkeerd, en wat belangrijker is, het tast de structuur aan van de eigen morele kracht, vergiftigt de bron waaruit de innerlijke leiding voortkomt en verzwakt op die manier de beschermende kracht van zijn eigen wil. Autosuggestie, wat wil zeggen op zichzelf toegepaste suggestie, kan verkeerd zijn als het een aansporing betekent slecht te zijn of te handelen, gemeen, wreed te zijn, oneerlijk te zijn, enz.;

met andere woorden, het pad van de linkerhand te volgen. Autosuggestie is echter altijd goed en zou voortdurend door ons moeten worden beoefend, als het slechts betekent dat we ons voortdurend, dag en nacht, een beeld voor ogen houden van geestelijke, morele en intellectuele kracht, zelfbeheersing en verbetering – dingen die mooi, eervol, heilig, zuiver, menslievend, vriendelijk zijn; kortom, alle grote en edele deugden. Die moeten we ons voor ogen houden als een weg om te volgen in ons denken en gedrag. Autosuggestie in deze zin is goed omdat het eenvoudig betekent het onderrichten van onszelf, het is een bepaalde soort zelfonderricht. We moeten onszelf suggereren het pad van moreel handelen te volgen; want dat wil zeggen dat we onszelf leren gewend te raken aan ethisch denken, om daarvan te houden en de ongecompliceerde grootsheid ervan te beseffen. Dit soort autosuggestie is, zoals gezegd, slechts een andere vorm van zelfonderricht.

Als suggestie op een ander wordt toegepast is ze juist en geoorloofd als de suggestie slechts betekent dat we de ander een beeld voorhouden van een gedragslijn of van iets dat moet worden gedaan, mits het door en door ethisch en verstandig is en dan tot hem zeggen, 'Ik heb een idee. Wat denk jij daarvan?' Dat is juist want het leert iemand iets; die suggestie bevat geen element van overheersing, noch van het ondergeschikt maken van de geest en de wil van de ander aan die van jezelf. Maar als de suggestie subtiel wordt en bedrieglijk, op slinkse wijze wordt overgebracht in de geest van de ander, en ongemerkt bij hem binnensluipt met als achterliggend motief van de uitvoerder voordeel te behalen, dan is dat inderdaad duivels werk, het werk van de duivel, diabolisch.

Telkens als een onderwijzer een kind wat leert, gebeurt dat feitelijk door suggestie, direct of indirect. Telkens als we een medemens een idee aan de hand doen, passen we op hem suggestie toe. Is de suggestie goed en gedaan uit een edel motief en met de bedoeling de ander te helpen en niet ter wille van uzelf maar uitsluitend ter wille van de ander, dan is, zelfs als uw visie op de situatie of het feit onjuist is, het motief tenminste goed; maar degene aan wie de suggestie wordt gedaan moet altijd, als hij meent dat deze goed is, met het accepteren ervan op zijn hoede en voorzichtig zijn en als hij merkt dat ze slecht is moet hij ze verfoeien en afwijzen. Op die manier wordt die verheven stem in ons die men het geweten noemt, gewekt, gestimuleerd en versterkt.

Denken theosofen dat het goed is, dat het ethisch is om mensen te hypnotiseren, en keuren ze het goed dat artsen hun patiënten onder hypnose

brengen? Ik heb het, let wel, op het ogenblik over hypnotisme zoals zojuist toegelicht. Ik heb al uitgelegd wat suggestie is en wat het niet zou moeten zijn. Men kan in iemand een toestand van fysieke ongevoeligheid veroorzaken door het lichaam in trance te brengen en dat is hypnose; en het kan worden teweeggebracht op heel zwakke personen die al door een simpele suggestie onder de macht van de hypnotiseur komen. Ik heb mensen in hypnotische trance gezien; en in één geval was de persoon zo volstrekt ongevoelig voor pijn dat drie lange hoedenspelden, zoals vrouwen die vroeger gebruikten, in het bovenste deel van de arm werden gestoken; en ik zag hoe deze ongelukkige de arm omhooghield waarin deze spelden of pennen, die dwars door de spier gingen, waren gestoken. Ze had kennelijk niet meer gevoel van pijn dan een lapje stof zou tonen en er was ook geen druppel bloed te zien. Ik vond het weerzinwekkend. Er was in dit vertoon van hypnotische macht over een ongelukkige absoluut niets verheffends, niets goeds of aardigs, of iets dat aanmoediging verdiende. Ik zag alleen een armzalig mens die tot mikpunt van spotternij werd gemaakt voor de nieuwsgierige en morbide geesten die aanwezig waren.

Nu doet zich de vraag voor: is het nuttig om dit of soortgelijke dingen te doen? Ik betwijfel het heel, heel erg; en eigenlijk aarzel ik ook niet te zeggen dat ik het noch goed noch juist noch fatsoenlijk vind. Ik betwijfel of er op het ogenblik in de wereld artsen zijn die, wat dit onderwerp betreft, de wijsheid van de Ouden bezitten, die weten wanneer of het verstandig is iemand in een slaaptrance te brengen, zelfs zogenaamd uit het motief de pijn te voorkomen of te verlichten. Het motief kan goed zijn, maar de wijsheid ontbreekt. Zulke personen experimenteren met iets dat ze niet begrijpen. Ik zou veel liever zien dat de zieke onder invloed kwam van een pijnstillend middel, dat op voorzichtige en verstandige wijze werd toegediend door een moreel hoogstaande en humane arts; veel liever zelfs; en al is ook dat gevaarlijk, het heeft tenminste niet het morele gevaar dat in de lucht hangt bij het teweegbrengen van een hypnotische trancetoestand. Wie weet in welke verleidingen artsen eens komen die therapeutische hypnose of suggestie toepassen – verleidingen van allerlei aard, zelfs de verleiding om 'ter wille van de wetenschap' verdere experimenten te doen? Hetzelfde bezwaar kan worden aangevoerd tegen het experimenteren met geneesmiddelen; maar hier weten we tenminste allen dat het gebruik van geneesmiddelen gemakkelijker kan worden ontdekt en nagegaan dan welke vorm van trance of hypnotische of psychologische

beïnvloeding ook; daarom zijn de belemmeringen voor kwalijke praktijken hier kennelijk veel groter, omdat de gevolgen van het gebruik van geneesmiddelen gemakkelijker zijn na te gaan en ze in geval van misbruik vaak acuut gevaar opleveren.

Maar dat is niet alles. In welke vorm de beïnvloeding van het denken van een ander ook plaatsvindt, hetzij door hypnose, suggestie, of psychische beïnvloeding, uiteindelijk hebben ze alle hetzelfde verkeerde gevolg, tenzij het motief door en door goed is en degene van wie de suggestie uitgaat, wanneer hij een beroep doet op de proefpersoon, dit doet met als enig motief te pogen de *strijdbare* verstandelijke vermogens en de individuele wil van de betreffende persoon op te wekken. Alle gevallen waarin wordt geprobeerd de geest en de wil, voor welk doel ook, wetenschappelijk of anderszins, ondergeschikt te maken of te knechten, moeten onder de algemene term satanisme worden gerangschikt, en daarom noem ik ze duivels, hels.

Een goed motief aanvoeren is een zwak excuus en is verre van voldoende. Een oud gezegde luidt 'De weg naar de hel is geplaveid met goede voornemens', of goede motieven. Goede motieven die onverstandig worden toegepast zijn veel gevaarlijker dan slechte motieven die op slechte wijze worden toegepast; iedereen is namelijk min of meer op zijn hoede voor deze laatste, is er afkerig van en wijst ze af. Iemand met een goed motief misleidt zichzelf vaak grondig, waardoor dikwijls ook anderen worden misleid.

Keuren theosofen het gebruik van hypnose in de geneeskunde goed? Mijn eigen reactie is nadrukkelijk negatief. Ik zal proberen te illustreren wat ik bedoel als ik zeg met nee te zullen antwoorden. Ziekten, lijden of pijn, menselijke ellende, morele zwakte, morele verdorvenheid of schande gevolgd door lijden en pijn, van geestelijke of andere aard – ontstaan in oorsprong alle in het denken. Uiteindelijk kunnen ze alle worden teruggevoerd op verkeerd denken, slechte gedachten die mensen ertoe brengen slechte gevoelens te koesteren, naar slechte dingen te verlangen en deze ten uitvoer te brengen, waardoor het lichaam verzwakt en door ziektekiemen wordt geïnfecteerd, om de moderne omschrijving te gebruiken. Alle ziekten ontstaan op die wijze in het denken; maar het is volstrekt onjuist om te zeggen dat, als een ziekte eenmaal in het lichaam zit, ze niet in het lichaam zit maar alleen in het denken. Dit laatste is belachelijke onzin.

Het is goed en in ieder opzicht juist om te proberen ziekten te gene-

zen. Het is goed en in ieder opzicht juist te proberen pijn en lijden te verzachten. Maar bedenk dat, als die verlichting van een tijdelijke pijn, die op zichzelf degene die lijdt een les leert, wordt bereikt ten koste van een verstoring van zijn ziel, dan wordt het wezenlijk verkeerd en wordt het grotere opgeofferd aan het kleinere. Het lijkt misschien een 'duistere' en een harde uitspraak te zeggen dat een van de psychologische elementen die het westerse leven nodig heeft een beter inzicht is in onze mentale houding tegenover lijden en pijn, die het oude en wijze oosten zo goed begrijpt, en waar zo'n inzicht goede resultaten oplevert. Voor wie dit begrijpt zijn die gunstige resultaten aanzienlijk. Dit betekent echter niet in het minst dat we ongevoelig of onverschillig moeten zijn voor het lijden van anderen. Juist andersom. De lessen die we leren door lijden en pijn en de verzachting en verrijking van het karakter die daaruit voortvloeien, leren ons een edele les van mededogen en medelijden tegenover anderen. Degene die veel heeft geleden is het minst geneigd te vervallen tot een verleidelijke en volstrekt bedrieglijke houding van zelfbeklag. In plaats daarvan krijgt hij medelijden met anderen. Het is een oud ideaal een '*diamanten hart*' te bezitten – dat hard en onbuigzaam is als diamant tegenover de eigen zwakheden, wensen en verlangens en het eigen lijden; maar net als een diamant weerkaatst het elk aspect van het lijden of verdriet of de pijn van anderen in flitsen van licht.

Laat ik mijn betoog vervolgen. Neem een of ander probleem of een zwakheid die zowel lichamelijk als ethisch-mentaal is, bijvoorbeeld dronkenschap of drugsverslaving of een andere vorm van fysieke of mentale genotzucht, waarvan er ontelbare verschillende vormen bestaan. Westerse psychologen en artsen theoretiseren al jarenlang over de mogelijkheid om door 'hypnose' zoals ze het noemen, of suggestie, mensen die aan een of andere verslaving lijden, af te helpen van hun fysieke en mentaal-ethische probleem, welke bijzondere vorm van genotzucht het ook is die het karakter van de patiënt ondermijnt.

Nu stel ik de eenvoudige vraag: zelfs als zulke pogingen met het toepassen van hypnose of suggestie succes hebben, wat zijn dan de blijvende resultaten? Het is in de eerste plaats twijfelachtig of enig resultaat blijvend is; ten tweede, in hoeverre wordt de patiënt, zelfs als het resultaat blijvend is, echt geholpen zijn eigen wilskracht te herwinnen om tegen zijn zwakheid in te gaan en die te boven te komen? Op geen enkele manier. Het verzwakt hem en zijn eigen wil is dieper in slaap gedompeld dan tevoren. Zijn moreel besef is afgestompt, hij is een lafaard geworden

en iemand die op anderen steunt. Hij is nu iemand die kunstmatig door invloeden van buiten is bewerkt en tijdelijk leeft op de gedachtekracht van de man die hypnose of suggestie toepast. Hij heeft niet geleerd zichzelf te beheersen; hij heeft niet geleerd zijn zwakheid of zijn gewoonten of impulsen te overwinnen; en in de volgende geboorte op aarde, misschien nog in ditzelfde leven, zal hij niet alleen dezelfde karakterzwakte vertonen en waarschijnlijk hetzelfde opnieuw gaan doen, maar er eerder in het leven mee beginnen dan het geval was in zijn tegenwoordige bestaan.

Wat het motief van de uitvoerder ook is geweest, goed, slecht of neutraal, de patiënt is opzettelijk beroofd van de helpende en opvoedende kracht van lijden en pijn – de natuurlijke leermeesters van de natuur voor hen die haar wetten geweld aandoen – die de man door dit lijden zouden hebben geleerd zijn slechte gedachten en gedragingen de rug toe te keren en zichzelf aan te pakken. Ieder woord hiervan is gemeend. Ik bedoel dat letterlijk. Het lijkt enigszins op het geval van een lieve moeder die zo verschrikkelijk bang is de gevoelens van haar kind te kwetsen dat ze het de verkeerde kant op laat gaan, omdat ze het niet kan verdragen het te zien huilen of te horen schreeuwen als het op de juiste wijze in bedwang wordt gehouden en misschien zelfs hardhandig, zij het liefdevol, wordt aangepakt.

Ik ben niet blind voor het feit dat het in al zulke gevallen duidelijk om echte problemen gaat die niet alleen van fysieke aard zijn, maar ook, in elk afzonderlijk geval, in hoge mate van psychische aard; een theosofische arts die voor problemen als deze kan komen te staan, zal in de wereld zeker geconfronteerd worden met moeilijkheden en tegenwerpingen; naast andere redenen krijgt hij de sterke stroom van de gewone menselijke opvattingen tegen zich. Mensen die soms uitzinnig zijn van dwaze angst, gekweld worden door echte of denkbeeldige pijn en angst, vragen – en vragen terecht – om verlichting 'ten koste van alles'; en op dit punt staat de knappe, maar ethische arts voor een probleem – een probleem van ethische, zowel als lichamelijke en psychische aard. Wat moet hij doen? Het is zijn plicht de patiënt te helpen en de pijn te verlichten als dat menselijkerwijs en moreel juist is; en geen theosofische arts zou ooit doof kunnen blijven voor een kreet van pijn, want als hij dat doet, doet hij een van de eerste beginselen van theosofisch gedrag die voor arts en leek gelden, geweld aan, namelijk onze gemeenschappelijke plicht elkaar op elke juiste, passende en mogelijke wijze te helpen.

Stel dat de arts uit bezorgdheid en onder de druk van de omstandigheden bezwijkt en naar een middel zoekt om de patiënt tijdelijk verlichting te brengen door psychische beïnvloeding, suggestie of hypnose. Hij geeft daarmee de patiënt een mentale injectie, die van even wezenlijke aard is als het dodelijke middel toegediend door een arts die terugschrikt voor de pijn van de man die hij opereert en hem een bijna dodelijke hoeveelheid van een verdovend middel inspuit, tot de patiënt zo is versuft dat hij niet veel meer is dan een onbewuste massa op de operatietafel.

Ik heb het natuurlijk nu over een arts die echt in staat is psychisch te beïnvloeden of te hypnotiseren, zoals het nu wordt genoemd. Na een aantal van die injecties met het mentale middel, het psychische gif, loopt de patiënt rond als in een droom. Wie oppervlakkig kijkt, en mensen die niet analyseren, denken en zeggen dat de man nu helemaal is veranderd. Hij geeft niets meer om zijn alcoholische gif. Hij gebruikt zijn favoriete drugs niet langer. Hij schijnt zijn bepaalde vorm van genotzucht te hebben overwonnen en men zegt, 'Kijk, hij is genezen'. Dat is geheel onjuist. De man is niet genezen, eenvoudig omdat wat men voor zich ziet niet langer een normaal mens is. Hij is iemand die in een abnormale of bedwelmde toestand verkeert of, vanuit een mentaal en ethisch standpunt, zich in een toestand van verdoving bevindt. Zijn tussen- of zielennatuur is beschadigd, d.w.z. functioneert niet meer normaal, omdat de ommekeer niet zijn oorsprong vond in zijn eigen wezen; hij is niet blijvend verbeterd; hij leeft in een kunstmatige en abnormale toestand en is eenvoudig ethisch afgestompt en psychisch verdoofd, zoals iemand kan zijn die onder invloed is van stoffelijke drugs. Het is wel mogelijk dat deze abnormale psychische toestand in de loop van de tijd slijt; of misschien overlijdt de arts die hypnose of suggestie heeft toegepast en dan is de toestand van de man erger dan in het begin. De oude duivel, d.w.z. de oude verleiding komt terug, maar nu vergezeld van zeven andere, erger dan de eerste; en wat de patiënt betreft, die komt in het volgende leven in een slechtere incarnatie terug omdat hij zwakker zal zijn dan toen hij stierf. De man is op geen enkele manier blijvend geholpen.

De juiste manier om deze gevallen, of soortgelijke gevallen te behandelen, is op een of andere wijze te proberen een verandering of een innerlijke, morele en mentale hervorming in de aard van de patiënt teweeg te brengen; en dat kan door de belangstelling van de patiënt te wekken, zijn zelfrespect te herstellen, door in hem de wens wakker te roepen zichzelf aan te pakken. Leer hem de waarheden over het heelal, over hemzelf,

over het leven, over de manier om goed en edel te leven. Herstel zijn zelfrespect en zelfbeheersing; en als u hem de weg hebt gewezen om zo te leven, dan vindt hij zijn eigen innerlijke kracht en rekent hij af met de verleiding van drugs of sensuele aantrekkingen, of van het kwaad waardoor hij werd gekweld. Zo bouwt hij karakterkracht op die een waarborg vormt tegen het opnieuw ziek worden – of het nu een morele, mentale of lichamelijke ziekte is.

Het is natuurlijk duidelijk dat alle ziekten, als de kiemen daarvoor eenmaal zijn gelegd, moeten uitwerken; en de zieke kan in zulke gevallen worden geholpen zijn last zelfs met gelijkmoedigheid en groeiende hoop te dragen. Het is tegen alle natuurwetten dat men aan iets waarop de natuur haar corrigerende en barmhartige hand heeft gelegd kan ontsnappen. Oorzaken roepen feilloos gevolgen op en het is dwaas te denken dat er 'wonderen' kunnen gebeuren. Men kan niet ontkomen aan de wetten van de natuur en dit feit is voor een nadenkend mens een bron van ontzaglijke, immense troost en hoop; het betekent namelijk dat, al werken de natuurwetten zodat we moeten lijden en daardoor zelfbeheersing verkrijgen, de natuur ons ook helpt te groeien en groter te worden als we juist handelen en zij ons volledige compensatie geeft voor elke harmonieuze gedachte of gevoel of handeling die we hebben of verrichten.

Psychische beïnvloeding en suggestie en hypnose en alle andere soortgelijke pogingen zijn in feite mentaal-psychologische drugs; het zijn zelfs geen lapmiddelen, het zijn verdovende middelen. Het gebruik ervan verdooft en verzwakt voor enige tijd; maar niets wordt blijvend hersteld, niets wordt blijvend genezen. Morele ziekten, zoals dronkenschap, wreedheid, zinnelijkheid, drugsgebruik, wat het ook is – al die dingen waarvoor of waartegen men denkt mensen te hypnotiseren of te beïnvloeden – al deze dingen, herhaal ik, ontstaan en zullen altijd ontstaan uit zwakheden, begeerten, gedachten, gevoelens, waardoor mensen tot overeenkomstige daden worden aangezet.

Al klinken deze woorden op het eerste gehoor misschien hard, ik herhaal dat het voor mijn gevoel onethisch zou zijn voor een theosofische arts zijn toevlucht te nemen tot hypnotische of psychische beïnvloeding of suggestie in de betekenis die men er gewoonlijk aan geeft en vaak als gepast aanvaardt. Een arts moet zowel een arts zijn voor de ziel of het hart als voor het lichaam, d.w.z. hij moet zowel ethisch als fysiek te werk gaan en hoe beter een arts erin slaagt dat te doen, hoe groter en zinvoller zijn praktijk zal worden. Patiënten wenden zich instinctief tot een hoog-

staande arts die hen helpt zowel wat betreft hun hoofd, hun hart als hun lichaam. De ethische hulp waarover ik spreek is ook geen kwestie van slechts irriterende preken. Zulke preken zouden fataal zijn voor het doel dat de arts zich stelt en zouden hem eenvoudig de naam geven van een overdreven en vervelende lastpost.

Bedenk tot slot dat hypnose wordt teweeggebracht door het hogere deel, het betere deel van de mens uit het lagere viertal van zijn constitutie te verdrijven, zodat de persoon daarna in een toestand verkeert die we een waakslaap kunnen noemen, d.w.z. in een trance; en hij is daarom wezenloos, tijdelijk niet bezield. Bovendien, als psychische beïnvloeding of suggestie gebeurt uit een slecht motief, betekent dat het leggen van actieve gedachtezaden in het denken van het slachtoffer zodat die zich als klitten vastzetten aan het psychische orgaan van degene die ze ontvangt. Het slachtoffer dat dus wordt beheerst door gedachten en ideeën die niet van hem zijn, is niet langer volledig zelfbewust, beheerst niet langer zijn eigen leven, groeit niet langer in karakterkracht en in het vermogen morele beslissingen te nemen; iedere keer dat de suggestie wordt herhaald, wordt hij meer en meer de slaaf van een wil buiten hem. Vandaar dat zo'n psychische beïnvloeding of suggestie tenslotte ook leidt tot het uitbannen van de ziel van het slachtoffer, of een betere term is misschien het ontwrichten van zijn ziel; het gevolg is dat ze niet langer normaal of krachtig functioneert. Ook dit is een geval waarin het slachtoffer, door de opzettelijke daad van de man die psychische beïnvloeding of suggestie toepast, ontzield raakt, tijdelijk op zijn minst 'zielloos' is en hij kan daarom, volgens alle regels van ethiek en rechtvaardigheid, niet langer worden geacht moreel of mentaal volledig verantwoordelijk te zijn voor wat hij denkt of doet. Hij is slechts een psychische machine in die zin dat hij wordt beheerst door een kracht buiten hem.

Ongetwijfeld zijn geen twee gevallen gelijk; elk geval moet worden beoordeeld naar de factoren die er een rol bij spelen. Maar in ieder geval zijn de menselijke bewustzijnsgebieden voor de westerse wereld praktisch een *terra incognita* – en daarom bewegen de westerse onderzoekers zich in een Kimmerische duisternis.

Ik heb slechts indirect een ander buitengewoon belangrijk onderwerp aangeroerd dat bij alle gevallen van hypnotische of suggestieve beheersing een rol speelt. Ik bedoel wat theosofen het karma van de zaak noemen. Het heelal is in al zijn onderdelen een organisch geheel en daarom worden al zijn delen onderling beheerst door en zijn ze gebonden

aan de wetten die overal heersen. Met andere woorden, geen enkel deel kan voor zichzelf alleen handelen of de verantwoordelijkheid ontlopen voor wat het doet, vooral wanneer aan dat handelen keuze en wil ten grondslag liggen. De verstoorder van de harmonieën van de natuur, in feite ieder die op een of andere wijze handelt, wordt onmiddellijk verantwoordelijk en wordt door de automatische werkingen van de natuur zelf verantwoordelijk gesteld voor wat de verstoorder heeft gedaan, ja zelfs heeft gedacht of gevoeld. Daarom wordt degene die bij een ander de gedachte, het gevoel of de wil verandert of ontwricht, *de facto* onderworpen aan de wet die hij zelf, bewust of onbewust, oproept door zijn daad en zal hij vroeg of laat de reactiestroom daarvan voelen. Luister naar de woorden van de Wet die overal in het heelal heerst, die niemand terzijde kan stellen of ooit kan tegenhouden: 'Met de maat waarmee gij meet zult u worden toegemeten'; en 'Wat u zaait zult u oogsten'. Het motief beïnvloedt het gevolg in hoge mate, maar een motief is geen excuus en kan evenmin de feilloze en geduchte hand van de karmische rechtvaardigheid van de natuur tegenhouden.

Vragen en Antwoorden

DE DRIE GRONDSTELLINGEN VAN 'DE GEHEIME LEER'

H.P.B. zegt in de Proloog van De Geheime Leer *dat het noodzakelijk is de drie grondbeginselen te begrijpen. Zou u ons kunnen zeggen wat deze drie grondbeginselen zijn en wat ze betekenen? Ik vind het heel moeilijk om ze te begrijpen.*

De drie grondbeginselen, zoals H.P.B. die in *De Geheime Leer* schetst, vormen de basis, de drie hoekstenen waarop de hele structuur van de moderne weergave van de oude wijsheid berust. Als u deze drie ideeën in gedachten houdt, heeft u een achtergrond, een schets van ideeën.

H.P.B. schrijft het volgende in *De Geheime Leer* (1:43): 'De Geheime Leer formuleert drie grondstellingen: (a) Een alomtegenwoordig, eeuwig, grenzeloos en onveranderlijk BEGINSEL [Dit betekent niet onveranderlijk in handelen, maar betekent onveranderlijk wat zijn eigen essentie betreft.] waarover elke speculatie onmogelijk is, omdat het het menselijke begripsvermogen te boven gaat en door menselijke uitdrukkingen of vergelijkingen alleen kan worden verkleind.'

H.P.B. schrijft bijna drie bladzijden over deze eerste grondstelling of dit eerste beginsel; en ik heb daaraan veel aandacht besteed in mijn *Beginselen van de Esoterische Filosofie*, omdat ze door de meeste onderzoekers het minst wordt begrepen. Sommigen hebben gemeend dat dit beginsel een soort god of een soort geest is, maar het is geen van beide – tenminste niet in de gebruikelijke betekenis van deze termen. Sommige mensen hebben daarentegen gedacht dat het slechts een abstractie is, niet meer dan een gebruik van woorden om daarmee een hiaat in de oude wijsheid of het mystieke denken van de meesters te verbergen of te camoufleren; en die gedachte is eenvoudig belachelijk. Het wordt alleen daarom een 'beginsel' genoemd omdat er in onze taal geen woord bestaat dat het nauwkeurig beschrijft.

Ter illustratie: Wat is het 'beginsel' van een driehoek? Een driehoek is een geometrische figuur met drie rechte zijden die aan hun einden zijn verbonden en een ruimte omsluiten. Een 'beginsel' van iets beschrijft zijn *esse*, zijn essentie, zijn karakteristiek; daarom is er verder geen sprake van een beperking in de omschrijving. H.P.B. zegt zelf dat dit beginsel in zijn *esse* het menselijke denken te boven gaat. Dat is duidelijk, want het is de grenzeloze oneindigheid; het is *Dat*, *Tat* om de woorden uit de Veda van

de hindoes te gebruiken. Daarom is het overal, is het al wat is, al wat ooit was, al wat ooit zal zijn, de bron van alles, de grote onuitsprekelijke bron, waaruit alles voortkomt en waarin alles tenslotte terugkeert, atomen en goden, werelden en alles daarop en daarin. Het is grenzeloos leven, grenzeloze ruimte, grenzeloze duur, onbegrensd en zonder begin, zonder enige begrenzing in afmeting omdat het deze alle omvat. Hoe kan men dit onbeschrijflijke DAT beschrijven? Dit is dus het eerste beginsel dat H.P.B. poneert als een van de drie grondstellingen.

Er komt daarin geen woord over 'God' voor. Het is niet persoonlijk en ook niet onpersoonlijk – dit 'beginsel' zoals H.P.B. het noemt – omdat het zowel persoonlijkheden als niet-persoonlijkheden omvat en daarboven uitgaat. Het is niet geest en niet niet-geest, omdat het beide omvat en overtreft. Het is niet tijd en niet niet-tijd, omdat het beide omvat en overtreft. Deze uitspraken zijn juist omdat al deze ideeën menselijke ideeën zijn, en verband houden met wat moderne wetenschappelijke filosofen 'ruimte-tijd' en 'gebeurtenissen' zouden noemen. Toch is de kern van de kern van het hart van het hart van ieder van ons, en van ieder wezen en ding in de grenzeloze oneindigheid, dit beginsel. Het is wat wij in diepste wezen zijn, individueel en collectief. Noem het het kosmische leven en dan heeft u geen ongelijk; alleen moet u in dit geval uw opvatting van het bijvoeglijk naamwoord 'kosmisch' zo uitbreiden dat het de grenzeloze oneindigheid omvat. Noem het de kosmische intelligentie en dan heeft u geen ongelijk, maar in dit geval is het niet alleen de intelligentie van een zonnestelsel of een melkwegstelsel of duizend miljard melkwegstelsels, maar deze allemaal en oneindig veel meer; niets dat gemanifesteerd is, hoe groot ook, komt in de buurt van het einde ervan, want het heeft geen einde.

Door dit denkbeeld wordt al het sektarische religieuze denken direct bij de wortel afgesneden; het rekent af met alle menselijke religieuze stellingen over de godheid en met alle menselijke door mensen geschapen goden, hoe verheven die ook zijn. Als het juist wordt begrepen zuivert het ons denken van alle egoïsme; alle dingen worden volslagen onbetekenend naast het meest flauwe begrip dat wij ervan kunnen hebben – en toch is het de essentie van onszelf! Het is het zelf van de goden; het is het zelf van de heelallen; het is het zelf van de melkwegstelsels, het zelf van de grote ruimten, van de grote gebieden van de ruimten van de grenzeloze ruimte; het omvat alle innerlijke werelden en alle uiterlijke werelden en dat mysterieuze, dat ontzagwekkende, onbeschrijflijke 'iets' dat alles omringt,

doordringt, omhult en insluit en door alles straalt. Het is alle energie die bestaat, het is alle stof die bestaat, het is alle bestemming die bestaat, het is alles te allen tijde, in alle plaatsen, overal. Hoe kan men de naam 'god' geven aan DAT? Dit is een schets van de eerste grondstelling.

Haar tweede grondstelling beschrijft H.P.B. in *De Geheime Leer* (1:46) als volgt: '(b) De Eeuwigheid van het Heelal *in toto*', [niet een heelal, maar dat waarover ik vaak heb gesproken als de onbegrensde en grenzeloze oneindigheid, de innerlijke zowel als de uiterlijke oneindigheid, het 'heelal' in de zin van een kosmisch organisme, maar een organisme dat geen begin en geen einde heeft, of liever organismen binnen organismen, kosmische oorzaak binnen en boven kosmische oorzaak.] 'De Eeuwigheid van het Heelal *in toto* als een grenzeloos gebied; [hier beschrijft H.P.B. alleen het astraal-vitaal-fysieke] periodiek 'het toneel van talloze Heelallen . . . ' [let wel] De Eeuwigheid van het Heelal . . . periodiek 'het toneel van talloze Heelallen die zich onophoudelijk manifesteren en weer verdwijnen', die 'de zich manifesterende sterren', en 'de vonken van de Eeuwigheid' worden genoemd. 'De Eeuwigheid van de pelgrim' is als een oogwenk van het Zelfbestaan (Boek van Dzyan).'

Ik kan hier tussen haakjes aan toevoegen dat deze term *Dzyan* slechts het Senzar woord is voor wat in het Sanskriet wordt bedoeld met geestelijke meditatie; dezelfde term wordt gebruikt in de uitdrukking dhyāni-boeddha's, de boeddha's verzonken in dhyāna. *Dhyāna* is dus de Sanskriet vorm voor het Senzar *Dzyan*. 'Het verschijnen en verdwijnen van werelden is als een regelmatig getij van eb en vloed.'

'Deze tweede stelling van De Geheime Leer betreft de algemene geldigheid van die wet van periodiciteit, van eb en vloed, van neergang en opkomst, die de natuurwetenschap op alle gebieden van de natuur heeft waargenomen en beschreven. Een afwisseling zoals tussen dag en nacht, leven en dood, slapen en waken is een feit dat zo gewoon is, zo volkomen algemeen en zonder uitzondering, dat het gemakkelijk is te begrijpen dat wij er een van de werkelijk fundamentele wetten van het heelal in zien.' – in het grenzeloze, in de oneindige, onbegrensde ruimten van de ruimte.

De tweede stelling zet uiteen dat er van tijd tot tijd in regelmatige en periodieke opeenvolgingen, als eb en vloed, werelden en wezens verschijnen in de loop van de eeuwigheid, manvantara en pralaya: het verschijnen en verdwijnen van ontelbare aantallen heelallen van allerlei graad, in allerlei stadia van geestelijke en vitaal-astraal-fysieke ontwikkeling. Ik heb me vaak afgevraagd waarom H.P.B., bij het verklaren van de tweede

fundamentele grondstelling, dit – althans schijnbaar – heeft beperkt tot de astraal-stoffelijke kant alleen, want dat is feitelijk een onvoldoende uiteenzetting van deze verbazingwekkende stelling die gelijkstaat met een intellectuele openbaring; maar ik veronderstel, en weet het in feite, dat volgens H.P.B. het brengen van de volledige waarheid over deze stelling in *De Geheime Leer*, wat de eerste aflevering van de esoterische leer betekende, teveel tegelijk zou zijn, in een tijd waarin de mens geen idee had van innerlijke werelden, van geestelijke en etherische werelden, behalve zoals die vaag werden geleerd door de christenen en helaas en op onjuiste wijze door de spiritisten. Men kan haar feitelijk alleen prijzen voor haar reserve in dit opzicht.

Deze eb en vloed, op- en neergang, dat verschijnen en verdwijnen van zonnestelsels, van melkwegstelsels en van individuele zonnen of planeten is evenzeer een feit in de innerlijke gebieden en sferen, in de onzichtbare rijken als op en in ons eigen astraal-vitaal-fysieke gebied. Periodiciteit of universele cyclische actie is dus de grondtoon, de grondgedachte van het tweede grote fundamentele beginsel.

Ten eerste hebben we dus als oorspronkelijk 'beginsel', het peilloze en onmetelijke grenzeloze, waarin van tijd tot tijd in periodieke opeenvolgingen werelden en melkwegstelsels van werelden, melkwegstelsels en hiërarchieën van melkwegstelsels, komen en gaan in de eeuwigheid; en de verschillende wederbelichamingen van de mens, niet alleen op dit gebied op deze bol maar in de hele planeetketen en trouwens ook in de buitenronden – en u weet wat dat zijn, sommigen van u tenminste, als u *Beginselen* heeft bestudeerd – de wederbelichamingen van de mens, herhaal ik, zijn een voorbeeld in het klein van dezelfde universele wet die alles beheerst binnen het machtige geheel.

Is het niet vanzelfsprekend dat een deel van een geheel niet iets kan bevatten dat het geheel niet heeft? Is dat niet duidelijk? Daarom moet wat in het deel is bevat ook zijn bevat in het geheel, anders kon het niet in een deel van het geheel verschijnen. Omgekeerd, wat het geheel heeft, moet ook het deel hebben – misschien ongemanifesteerd, maar latent is het aanwezig om eens te verschijnen.

Alles is in ieder van ons. O! uw bestemming is zo verheven dat ze alle menselijke verbeelding te boven gaat; want ik zeg u dat u en het grenzeloze fundamenteel, essentieel één zijn. U bent niet alleen scheidbare delen van een geheel, niet slechts één ermee als scheidbare delen, afzonderlijke delen, zoals in een los verband, maar in essentie gelijk aan het

grenzeloze. Er bestaat helemaal geen fundamenteel of essentieel verschil. Het oneindige, het grenzeloze en u zijn in essentie hetzelfde, in essentie identiek; en daarom manifesteert u slechts, zoals manifesterende atomen bij wijze van spreken, enkele van de energieën, krachten en vermogens die het grenzeloze bevat en die u dus ook bevat, gemanifesteerd of ongemanifesteerd.

Nu komt de derde grondstelling – en deze is in sommige opzichten en misschien voor enkele onderzoekers de meest wonderlijke van de drie – waar, door de opmerkingen die ik zojuist heb gemaakt, ons denken op natuurlijke wijze naartoe leidt. Deze stelling staat in *De Geheime Leer* (1:47). 'De fundamentele gelijkheid van alle zielen met de Universele Overziel [en daarover heb ik zojuist gesproken], die zelf een aspect is van de Onbekende Wortel [het grenzeloze, daarom bent u het grenzeloze]; en de verplichte pelgrimstocht voor iedere ziel – een vonk van eerstgenoemde – door de cyclus van incarnatie (of 'noodzakelijkheid') in overeenstemming met de cyclische en karmische wet [wat de tweede grondstelling is] gedurende het hele tijdperk.' Dan geeft H.P.B. een verdere omschrijving.

Voor ons nu lijkt het heel betreurenswaardig dat op dit punt bij het schrijven van *De Geheime Leer*, H.P.B. er niet op wees, al gebeurt dat elders wel, dat 'ziel' hier wordt gebruikt in de zin van het fundamentele Zelf, ofschoon het woord wel met een hoofdletter Z wordt geschreven, zodat niet het lager zelf wordt bedoeld, niet het menselijk zelf, niet het dier-zelf – het dierlijke zelf – maar het god-zelf, het supergod-zelf, met andere woorden paramātman, dat fundamentele essentiële zelf dat het hart van het zijn is en dat dus het hart van uw wezen is. Dat wordt hier met 'Ziel' bedoeld, de fundamentele identiteit, niet van onze zwakke, weifelende, arme menselijke ziel of geest, die maar een schaduw van de werkelijkheid is, maar de fundamentele identiteit van de god in u, en van de supergod in u, en van de super, super, super, supergod in u, die de kern van de kern van de kern van uw wezen is – met dat onbeschrijflijke verhevene dat het 'grenzeloze' wordt genoemd, wanneer het zich manifesteert in zijn vorm van 'universele overziel'. Let hier op het belangrijke en belangwekkende onderscheid dat door H.P.B. wordt gemaakt, en terecht, tussen het 'grenzeloze' zonder een kwalificerend adjectief, dat louter grenzeloze oneindigheid en eeuwigheid is, en dat aspect van het grenzeloze in zijn gemanifesteerde vorm dat, in gewone menselijke taal, kan worden omschreven als het bezielde heelal, of zoals H.P.B. zegt 'de

universele overziel'. Dit onderscheid is van groot belang voor een goed begrip van wat we misschien kosmische pneumatologie en psychologie kunnen noemen.

Deze drie grondstellingen vormen het hart van de oude wijsheid en dus van het occultisme, in welke woorden of op welke menselijke manier we ook van deze stellingen horen en ze in ons bewustzijn opnemen. Om vorderingen te maken in occulte studie, dat wil zeggen in de studie van de esoterische filosofie, moeten deze ideeën ons grondig vertrouwd zijn, als een deel van ons bewustzijn, zodat ons denken er instinctief op terugvalt als onschatbare toetsstenen in onze studie en uren van rustige overpeinzing. Het eerste is het grenzeloze; dan ten tweede het periodiek verschijnen van heelallen en goden en ten derde de fundamentele identiteit van ieder wezen, van ieder ding, met het grenzeloze. Dit zijn in het kort de drie stellingen.

VINGERAFDRUKKEN EN REÏNCARNATIE

Zit er een grond van waarheid in de gedachte dat het spoor van een ego door verschillende opeenvolgende incarnaties kan worden gevolgd door middel van vingerafdrukken of andere soortgelijke kentekenen van de opeenvolgende stoffelijke lichamen?

Ik ben er zeker van dat uw idee niet alleen fundamenteel deugt, maar volstrekt juist is. De grote moeilijkheid zou zijn de duimafdruk of vingerafdrukken van iemand uit vorige levens te vinden. Het is volkomen juist dat om theosofische of occulte redenen de afdrukken van de duim en vingers van elk lichaam dat een reïncarnerend ego aanneemt zeer nauw parallel lopen en misschien bijna identiek zijn met de dactyloscopische tekens op duim en vingers van het vorige lichaam van hetzelfde ego. De veranderingen die men zou aantreffen, als we twee afdrukken konden vergelijken, zouden zijn veroorzaakt door evolutionaire veranderingen in de ziel die wijzigingen in het lichaam doen ontstaan en ook door erfelijke invloeden van het voorgeslacht die de neiging hebben zulke kenmerken te veranderen.

MAHĀYUGA'S IN EEN MANVANTARA

Hoe kunnen we de 27 of 28 mahāyuga's rijmen met de 71 of 72 mahāyuga's waarvan H.P.B. spreekt?

De 27 of 28 mahāyuga's hebben betrekking op de Vaivasvata Manu

voorzover die alleen onze bol D betreft. Nu het getal 71: Eén manvantara van 306.720.000 jaar omvat precies 71 mahāyuga's. Dit manvantara van Vaivasvata begon op bol A in deze ronde, kwam daar tot zijn einde en ging over naar bol B; eindigde daar en ging over naar bol C; en bereikte zijn einde in het midden van het vierde wortelras op onze bol D, en duurde dus 71 mahāyuga's. Er zijn nog ongeveer 2 mahāyuga's verstreken sinds het midden van het vierde wortelras toen dat manvantara zijn chronologische einde bereikte, wat betekent dat 72 mahāyuga's zijn verstreken sinds het begin van dit manvantara en we zijn nu in het 73ste mahāyuga.

Nog een ander punt dat dit bevestigt is H.P.B.'s getal van 320.000.000 jaar. Ze wijst erop dat er 320.000.000 jaar zijn verstreken sinds het begin van de sedimentatie op onze aarde in deze ronde. Als men dus aan de 71 mahāyuga's van de Vaivasvata Manu, in totaal 306.720.000 jaar, nog eens 2 mahāyuga's toevoegt, of ongeveer 9.000.000 jaar, komt men heel dicht bij de 319.000.000 of 320.000.000 jaar zoals H.P.B. die schatte.

LEVENSENERGIEËN VAN DE MAAN NAAR DE AARDE

Kunt u uitleggen hoe de levensenergieën van de maanketen worden overgebracht naar haar kind, de aardketen, bij de dood van de eerstgenoemde?

Toen de maanketen stierf zond elk van haar bollen haar levenskrachten uit om de respectievelijke layacentra van de aardereeks te vormen; bijvoorbeeld: bol A van de maan zond zijn levenskrachten naar layacentrum A, dat later bol A van de aarde zou worden.

Na nirvāṇa en toen de tijd aanbrak voor de bouw van de verschillende bollen van de aardketen, was het eerste van deze layacentra dat tot manifestatie moest komen laya-A van de aardketen, dat bol A van de aardketen zou worden. En dit ontving alle impulsen van alle golven die uit nirvāṇa kwamen en het doorliep zijn zeven cyclussen gedurende de eerste ronde, projecteerde toen zijn surplus naar layacentrum B van de aardketen, dat op overeenkomstige wijze alle overgebleven impulsen ontving, zich vormde, zijn zeven cyclussen tijdens de eerste ronde doorliep en zijn levenssurplus, dat wil zeggen alle overgebleven impulsen naar laya-C van de aardketen projecteerde, dat dezelfde processen doormaakte. En zo werden alle layacentra van de aardketen tenslotte de bollen van de eerste ronde in hun voorbereidende stadium.

In het kort nog dit: bedenk dat de bollen van de aardketen niet echt in opbouw zijn vóór de verschillende klassen of levensgolven uit hun nirvāṇa

komen en zich in de lagere gebieden begeven om aan de bouw van de bollen te beginnen. Tot dat moment waren ze niet meer dan slapende centra, laya-centra. Deze layacentra werden gevestigd toen de maan stierf en werden, bij wijze van spreken, gekristalliseerd of in de ruimte geplaatst door de laagste delen van de levensgolven die van de maan overkwamen. Dit laagste deel is niet het stoffelijke deel; dat deel viel langzaam uiteen als een dood lichaam. Toen vervolgens de levensgolven uit nirvāṇa kwamen – zeven of tien of twaalf klassen al naar de manier van rekenen – traden ze natuurlijk de meest etherische van de layacentra binnen en deze bouwden bol A op, waarna de zaak voortging zoals ik heb geprobeerd uit te leggen.

Op die wijze projecteert de maan haar essenties, en de verschillende bollen van de aarde helpen elkaar bij hun bouw.

De layacentra worden gevormd, of liever teweeggebracht door de stervende maan, maar ze worden niet actief voordat de hiërarchieën uit hun lange nirvāṇa komen en de aardketen beginnen te bouwen. Dat betekent niet dat daar geen activiteit of beweging is, want de stoffelijke levensatomen van de maan reizen voortdurend rond evenals de stoffelijke atomen van het lichaam van een mens als hij sterft blijven rondgaan door alle rijken totdat het reïncarnerende ego naar het aardse leven terugkeert.

DE WETENSCHAPPELIJKE REDEN OM NIET OVER ANDEREN TE OORDELEN

Zou u ons de ware theosofische wetenschappelijke reden kunnen geven, zodat we die nooit meer zullen vergeten, waarom we niet over anderen moeten oordelen? Ik vraag niet naar de gevoelsreden, maar naar de echte wetenschappelijke, technische reden.

Er zijn veel redenen – meer dan één. Er is een ethische reden. Het is verkeerd over anderen te oordelen, want welk recht heb ik over mijn broeder te oordelen? Ik ben niet wijs genoeg. Ik denk dat ik zie dat hij iets goeds doet en ik oordeel over hem en zeg dat hij een goed mens is. Dat is best want ik doe hem geen kwaad. Maar als ik naar mijn broeder kijk en denk dat hij iets verkeerds doet, oordeel ik over hem en zeg dat hij een slecht mens is. Dat is niet juist. Ik ben niet wijs genoeg. Als ik hem iets zie doen en weet dat het verkeerd is, is het juist om de daad te veroordelen, maar niet om over de man te oordelen, want we weten niet wat het motief was. We hebben niet het recht over onze broeders een oordeel uit te spreken.

De wetenschappelijke reden is dat degene die oordeelt zijn eigen ziel aantast, verschrompelt, misvormt, verminkt, want als we over onze broeders oordelen, gewoonlijk negatief, dat wil zeggen onvriendelijk, drukken we op onze eigen ziel een stempel van onvriendelijkheid en vervormen we het weefsel van ons bewustzijn in gelijke mate. We spelen met vuur dat ons brandt. Oordeel niet over anderen want naar uw eigen oordeel zult u geoordeeld worden, omdat u op uw ziel herinneringen aan uw oordeel afdrukt en u uw karakter vervormt dat daardoor op vervormde wijze zal werken; en u wordt daaraan gelijk. Als ik bijvoorbeeld over mijn broeder oordeel dat hij oneerlijk is – ik geef dit als een illustratie – dan laat ik op mijn eigen ziel een afdruk achter van oneerlijkheid omdat deze gedachte zo sterk in me leefde dat ze zich op mij afdrukt, op mijn eigen ziel; en mijn eigen geest wordt oneerlijk omdat ik er zoveel aan denk en omdat die automatisch de psychische kronkel volgt die ik eraan heb gegeven. Ik verdraai, verwring, vervorm mijn eigen ziel. En als men dat herhaaldelijk en voortdurend doet en geen andere goede daden verricht, vriendelijke daden, die op zijn minst evenwicht brengen of neutraliseren, dan zal de balans van het oordeel van de natuur zelf doorslaan en zult u op uw eigen schaal van het oordeel worden gewogen en te licht worden bevonden.

U zult naar uw eigen daden worden geoordeeld. Karma treft in degene die anderen voortdurend verkeerd heeft beoordeeld, een verdraaid, verwrongen, verzwakt karakter aan. Liefdevolle gedachten maken ons mooi. Gedachten van haat maken ons lelijk. Als we anderen dus onvriendelijk beoordelen, worden we innerlijk lelijk omdat het gedachten aan kwaad en haat zijn. De regel is daarom: oordeel niet over anderen. Wees heel streng voor uzelf, maar vergeef anderen hun vergrijpen tegen u, zoals u hoopt dat anderen u zullen vergeven. Leer lief te hebben en leer te vergeven. Dat heeft een mooi, evenwichtig gevormd karakter tot gevolg.

'DE VADER, DE ZOON EN DE HEILIGE GEEST'

Hoe zou u de christelijke gedachte verklaren van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, in het licht van de theosofie?

De 'Vader', de 'Zoon', en de 'Heilige Geest', zijn drie aspecten van de geestelijke wereld en de geestelijke aard van de mens of drie manieren om deze te bezien. Het allerhoogste deel noemen de christenen de 'Vader'. De 'Heilige Geest' is de geest van liefde en schoonheid en orde die op

natuurlijke wijze door en vanuit de 'Vader' stroomt, die het hoogste, het geestelijke aspect of deel van het heelal en van de mens is; terwijl de 'Zoon' dat deel van de Vader is dat meer in het bijzonder tot taak heeft het heelal aan de ene kant en de menselijke ziel aan de andere kant te vervullen met het goddelijke Licht. U ziet dus dat de Vader, de Zoon en de Heilige Geest in werkelijkheid één ding zijn en toch, vanuit een ander gezichtspunt, drie dingen naar de manier waarop ze werken.

Ik kan dit illustreren door de geestelijke natuur van de mens als voorbeeld te nemen. Het hogere geestelijke deel van de mens is de 'Vader'. De 'Zoon' is de weerspiegeling of manifestatie van deze Vader, de geestelijke ziel genoemd; terwijl de Heilige Geest de geestelijke invloed of energie is die door de Vader en de Zoon stroomt en aan de mens alle betere en edeler eigenschappen van geestelijke aard geeft, zoals onpersoonlijke liefde, inspiratie en verlichting en al dergelijke verheven dingen.

In de allereerste tijd toen Jezus nog leefde, waren de christenen theosofen en Jezus was een theosofische leraar van zijn tijd; maar toen Jezus stierf en de eerste christenen stierven bracht dat veel verwarring en misverstand over de mooie leringen van Jezus en deze verwarde ideeën werden de dogma's en strakke leringen van de latere kerken.

Ik heb geprobeerd deze uiteenzetting in eenvoudige taal te kleden, want mijn eigen vader was een christelijk geestelijke en ik had heel wat interessante gesprekken met hem; hij was het met me eens dat de theosofische opvatting een heel redelijke en mooie verklaring was.

WAAR HET KRISTALKIJKEN OP BERUST

Kunt u me zeggen waar het kristalkijken op berust? Waarom is een KRISTAL *nodig om in het astrale licht te kunnen zien?*

De enige reden dat de bol van kristal is en enig effect heeft is dat hij licht kan vergaren en naar de ogen kan uitstralen. Als de bol van hout of steen en dof was, zou hij geen uitwerking hebben. Maar het is bij medici tegenwoordig bekend – en is dat over de hele wereld sinds onheuglijke tijden – dat als men zich in een passieve toestand wil brengen, de dolende, onbeteugelde, rusteloze dagelijkse gedachten van het brein tot rust wil brengen, en de emoties wil kalmeren, men naar licht moet kijken, zelfs al is het maar een lichtvlek op de muur of de weerschijn van een ring aan de vinger of een kristallen bol of een helder brandende kaars. Vooral bij zogenaamde sensitieven zal elke lichtvlek, als men er lang

genoeg naar staart, verlies van individualiteit en van het ik-bewustzijn van de staarder met zich brengen en een negatieve 'halfaanwezige' droomtoestand veroorzaken die leidt tot slaap, halfslaap, autohypnose, zelfhypnose. Waarom? Omdat als de ogen naar een lichtvlek kijken en blijven staren, ze de boodschap van die standvastige, doorgaande, niet ophoudende, niet veranderende trilling naar de hersenen overbrengen. En de hersenen worden inactief omdat ze worden verdoofd; ze worden ongevoelig gemaakt en suf. Als de glaskijker of lichtkijker mediamiek is, sensitief, en als de hersenen zijn stilgelegd en de ogen de lichttrillingen opnemen, worden bepaalde zintuigen die tot het psychische deel van een mens behoren bevrijd en zal de stem spreken, soms waarheid spreken maar vaak niet, afhankelijk van de toestand van volledige of gedeeltelijke ontvankelijkheid.

Met al deze dingen zijn medici en psychologen nu goed bekend. Maar het is heel slecht om ze na te volgen. Men wordt er minder door dan men was. En men bereikt er geen echte intuïtie, geen waarachtig inzicht, geen echte helderziendheid mee, die vanboven komt en altijd kan functioneren zodra men zijn geest omhoogricht. Daarnaar moeten we streven. Daarmee wordt een mens tienmaal wat hij in het gewone leven was of is.

Dat is de oorzaak van de werking van het kristal of de kaarsvlam of de lichtplek van een ring – alles wat een lichtpunt veroorzaakt. Het betekent eenvoudig dat men een slaperige, afstompende, ongevoelige toestand van de hersenen en de zenuwen tot stand brengt. En wordt dat te lang voortgezet dan zal de beoefenaar omlaag- in plaats van omhooggaan. Door iemand die ik eens kende en die van die dingen een levenslange studie had gemaakt werd het goed verklaard. Het zit zo, zei hij, dat deze kristalkijkers en anderen eenvoudig de trillingen verminderen in hun eigen brein met zijn individualiteit en vuur en genialiteit en alle andere eigenschappen die de mens behoort te hebben – zij brengen eenvoudig de trillingen in het brein terug tot de niet veranderende trillingen van het kristal waar het licht doorheen gaat. Dit maakt het brein ongevoelig en daarom werkt het soms. Het lijkt veel op de manier waarop een slang een vogel of konijn hypnotiseert; of de mens een ander mens. De wil van het slachtoffer, of die een kristalkijker is of niet – een slachtoffer van zichzelf – verliest zijn greep op zijn hersenen en zenuwstelsel. De hersenen en het zenuwstelsel raken synchronisch in harmonie of in synchronische trilling met de hypnotiseur, met het licht, met het oog van de slang, met het licht in het oog van de ander. De wil wordt uitgeschakeld, teruggetrokken of uitgebannen.

DE WERKELIJKE GEBOORTEDATUM VAN JEZUS

Er is gezegd dat Jezus ongeveer honderd jaar voor wat wij de christelijke jaartelling noemen heeft geleefd. Berust die uitspraak op astronomische berekeningen of op iets anders? [Vraag gesteld in 1934]

De uitspraak is gedaan op grond van onze esoterische gegevens; maar deze esoterische gegevens berusten ook grotendeels op astronomische en ware astrologische wijsheid. De wijzen verschijnen niet op onregelmatige tijden, dat wil zeggen op goed geluk. Ze komen op vaste tijden want alles in het heelal beweegt zich overeenkomstig wet en orde. Daarom hoeven zij die weten hoe ze moeten rekenen zelfs niet de sterren te raadplegen. Ze weten dat op een bepaalde tijd nadat een grote ziel onder de mensen is verschenen een andere grote ziel zal komen.

Verder is er, historisch gesproken, niets vastgelegd over het verschijnen van de grote Syrische wijze, Jezus genaamd, in het aangenomen jaar 1 van de christelijke jaartelling, of in het jaar 4 v. Chr. Dit is een van de redenen waarom kritisch ingestelde westerse geleerden hebben gezegd dat zo iemand als Jezus nooit heeft geleefd, omdat er buiten de christelijke schrift over zijn bestaan geen historische gegevens zijn. Maar hij leefde wel – iets meer dan honderd jaar voor het jaar 1 van de christelijke jaartelling.

Het begin van de huidige christelijke jaartelling werd voor het eerst willekeurig vastgesteld door een christelijke monnik, Dionysius Exiguus genaamd, Dionysius de Kleine, die in de zesde eeuw van de christelijke jaartelling leefde, onder de keizers Justinus en Justinianus. Hij wist niet wanneer de meester Jezus was geboren, maar hij maakte berekeningen aan de hand van het literaire materiaal waarover hij beschikte, wat niet veel was. En hij plaatste de geboorte van de christelijke meester circa 600 jaar voor zijn eigen tijd. Kort daarna werd deze hypothetische datum aanvaard als het jaar 1 van de christelijke jaartelling, het jaar van de geboorte van de grote wijze, Jezus genaamd.

We kennen in onze esoterische berekeningen wat *wij* de Messiaanse cyclus noemen, een cyclus van 2160 zonnejaren. Dat is precies de helft van 4320 – 4-3-2-, de sleutelgetallen van onze esoterische berekeningen. Elke 2160 jaar gaat de zon een nieuw teken van de dierenriem binnen. Twaalf keer 2160 vormt het grote jaar, de *annus magnus*, van ongeveer 25.920 jaar. En – en dit is heel interessant – we zijn nu, laten we zeggen, nog maar enkele jaren verwijderd van de 2040 jaar sinds de meester Jezus

werd geboren; en de Messias van de huidige Messiaanse cyclus was de kracht, de invloed, die door H.P.B. werkte. Uit haar en haar werk kan men iets afleiden over de aard van de meester Jezus. De meester Jezus, zoals die uit het christelijke verhaal en de christelijke legende bekend is, is slechts een idealisering van de grote wijze, een ideale figuur. De grote wijze heeft inderdaad geleefd, had zijn discipelen, deed zijn werk; en nadat hij stierf en de jaren voorbijgingen, weefden zijn discipelen een web van verhalen en legenden om hem heen; en dit web werd het christelijke Nieuwe Testament, de vier boeken van *Mattheus*, *Marcus*, *Lucas* en *Johannes*. En het verhaal en de legende, geweven rond de centrale figuur van de meester, werden ontleend aan de inwijdingsscholen van Klein-Azië. Het belangrijke van deze grote wijzen is niet hun persoon, maar de kracht die door hen stroomt en de boodschap die ze aan hun medemensen brengen.

Aan het begin van het laatste kwart van elke honderd jaar doen onze grote leraren een speciale poging in de wereld tot een nieuw geestelijk en intellectueel ontwaken. Sommige theosofen denken dat de wereld moet wachten tot 1975 voor er een nieuwe geestelijke leer aan de mensen kan worden gegeven door middel van de theosofische beweging. Dat is onjuist. Het is niet alleen onlogisch maar in strijd met de feiten. Deze theosofen schijnen uit te zien naar iemand die in het laatste kwart van deze eeuw zal komen als een soort moderne boeddha of een soort moderne christus. Dat is onjuist, omdat de Messiaanse cyclus door H.P.B. werd geopend en zij het begin van de nieuwe Messiaanse cyclus betekende – de kracht die door haar werkte, bedoel ik, de invloed van de meester. Zij was de 'Messias'-persoon, om het oude joods-christelijke woord te gebruiken, van onze huidige cyclus van 2160 jaar (maar zeker niet zoals de veronderstelde Christuspersoon uit de verhalen en legenden, omdat die symbolische figuur bijna helemaal denkbeeldig is). Maar aan het einde van iedere honderd jaar wordt een speciale poging gedaan door een chela, totdat de circa 2100 jaar van de Messiaanse cyclus die door H.P.B. werd ingeleid, zijn voltooid. Dan begint een nieuwe Messiaanse cyclus.

Ik denk dat de chela, de leraar, de boodschapper, die in het laatste kwart van deze eeuw zal komen door veel theosofen, die nu denken heel trouw te zijn aan hem die nog niet is gekomen, zal worden afgewezen (tenzij hun denken tussen nu en dan, als ze zo lang leven, in belangrijke mate verandert), omdat ze hem niet zullen begrijpen; zij zien uit naar een

wezen van hun eigen verbeelding, in plaats van degene die komt te accepteren zoals hij is; en omdat deze grootmoedige chela, deze grootmoedige man, op rustige en eenvoudige wijze zal verschijnen en zijn leringen op min of meer dezelfde wijze zal geven als de andere boodschappers van elke honderdjarige periode hebben gedaan, zullen velen hem afwijzen; maar ik hoop dat tenminste in onze Society, dankzij de leringen die u heeft ontvangen en zult ontvangen, degene die in 1975 komt bij ons een thuis zal vinden; dat hij niet zal worden afgewezen, omdat zijn komst eenvoudig en edel zal zijn zoals bij H.P.B., zonder trompetgeschal, zonder veel ruchtbaarheid. Velen van ons zullen in 1975 zijn heengegaan en dit niet meemaken, maar de kinderen onder ons en de jongsten onder ons zullen naar ik hoop helpers zijn.

CONCENTRATIE EN MEDITATIE

Als bij meditatie en concentratie het lichaam een fysieke reactie voelt zoals heet worden, wat betekent dat dan en moet men dan doorgaan met mediteren of stoppen als dat gebeurt?

Ik neem aan dat u een van de methoden van Indiase yoga probeert te volgen die in de technische taal van dat land *haṭhayoga* wordt genoemd. De methoden van *haṭhayoga* zijn altijd gevaarlijk voor de gezondheid van het lichaam en in veel gevallen voor de stabiliteit en helderheid van het denken en ik voel het als mijn taak, eenvoudig als plicht tegenover mijn medemensen, u heel ernstig te waarschuwen voor de gevaren die langs dit pad liggen.

Het antwoord op uw vraag is natuurlijk volkomen duidelijk en heel kort en luidt als volgt: Stop onmiddellijk en ga niet door met die oefening. De warmte die u aanduidt met het adjectief 'heet' is ongetwijfeld een fysiologische zenuwreactie en, daarvan ben ik overtuigd, is eenvoudig een waarschuwing van de natuur op te houden met de oorzaak die dit gevolg teweegbrengt.

Vergeef me als wat ik hierover zeg wat kortaf schijnt, of als de suggestie die ik doe u onwelkom is. Maar ik weet hoe bijzonder gevaarlijk deze oefeningen zijn, voor zowel de mentale als de lichamelijke gezondheid, en, zoals ik al zei, ik beschouw het als mijn plicht ieder mens daartegen te waarschuwen.

Concentratie en meditatie alleen en op zichzelf, los van fysieke praktijken, zijn waardevolle geestelijke en mentale oefeningen; en als ze op de

juiste manier worden gedaan brengen ze helderheid van denken, rust en vrede voor lichaam en geest en bevorderen ze een versterking van het mentale apparaat. Maar ik heb het nu over echte concentratie en meditatie, die op zich niets te maken hebben met lichamelijke houdingen of oefeningen. Meditatie betekent eenvoudig een gedachte in het denken vasthouden en daarbij voortdurend en in vrede blijven stilstaan, totdat de gedachte of het probleem waarmee het denken zich bezighoudt helder wordt begrepen of is opgelost; en concentratie is eenvoudig het concentreren van de mentale aandacht op de gedachte die zo in het brein wordt vastgehouden.

In feite zijn meditatie en concentratie twee kanten van dezelfde zaak en worden, als men ze op de juiste wijze beoefent, niet door gevaarlijke fysiologische reacties gevolgd. Ieder die goed aandacht besteedt aan wat hij doet en die zich daarop concentreert, oefent eenvoudig de mentale eigenschappen die tot succes leiden bij een plicht die men op zich heeft genomen. Maar als er een fysiologische reactie volgt, zoals die waarover u spreekt, is dat een teken dat de gevolgde oefening gevaarlijk is, zowel voor de lichamelijke als de mentale gezondheid; en, omdat u naar mijn mening vraagt, antwoord ik dat de oefening onmiddellijk moet worden gestopt.

DE AARD VAN DE TIBETANEN

Is het bekend waarom de dalai lama de tashi lama naar India verdreef? Hij moest naar Mongolië vliegen en daar in afzondering leven en zich daar verbergen. Het lijkt een mysterie. [Vraag gesteld in 1932]

Het *is* een mysterie. Ik kan u dit zeggen: als de waarheid bekend was, zou er geen sprake zijn van een 'verdrijven'. Tibet doet wanhopig zijn best zijn grenzen te beschermen tegen de voortdurende druk van West-Europese krachten die proberen het land binnen te dringen; en zij hebben hun toevlucht genomen tot eeuwenoude Aziatische diplomatieke methoden – de dingen te doen schijnen wat ze niet zijn, als u me begrijpt.

Het is waar dat Tibet in het verleden afschuwelijke interne strijd en oorlog heeft gekend; maar dat was voornamelijk vóór de hervorming van Tsong-kha-pa. Na zijn tijd, en dat was de veertiende eeuw van onze jaartelling, is het rustiger geworden; en eeuw na eeuw was getuige van een gelukkig volk, dat opgewekt en leergierig was en dingen van de geest en het denken ontwikkelde.

Er wacht de Tibetanen een grootse toekomst. Ze zijn een 'jong ras',

evolutionair gesproken. Ze zullen in de toekomst naar voren treden. Maar dan zijn ze geen Tibetanen zoals de Tibetanen nu zijn.

DE TIBETANEN VAN NU

Wilt u ons iets vertellen over de ontwikkelde, beschaafde Tibetaanse klasse die naar ik veronderstel moet bestaan? Op het ogenblik weten we niets over de Tibetanen behalve over de onontwikkelde, zich niet wassende klasse; en dan hebben we nog gehoord dat de meesters in een deel van Tibet leven. [Vraag gesteld in 1932]

Denk in de eerste plaats niet dat de mahātma's allen Tibetanen zijn, want dat is niet zo. Er zijn onder hen Hindoes, Chinezen, Tibetanen en enkele Europeanen. Zo is er bijvoorbeeld een Engelsman; er is een Duitser; er is een Hongaar en er is ook een Griek. Van deze vier is mij dat bekend. De mahātma's kunnen tot elk ras van mensen behoren. Sommigen van hen zijn van hoge geboorte, maatschappelijk gesproken; sommigen zijn in eenvoudige gezinnen geboren; maar dat feit heeft niets te maken met hun geestelijke rang in de evolutie en in hun grote broederschap.

Het thuis van de grote loge is in Tibet. Ik wil daarmee niet zeggen dat het bij Lhasa of Shigatse is, maar wel in Tibet. Er zijn ook minder belangrijke vestigingen, waarvan er één bij de Gobiwoestijn ligt en een andere in de buurt van het district dat Amdo heet.

De Tibetanen zelf zijn natuurlijk een Aziatisch volk, dat, denk ik, tot hetzelfde ras behoort als de Birmanen, de Siamezen en misschien enkele van de kleinere Chinese groepen – ik bedoel de volkeren die China bewonen nabij het Indo-Chinese schiereiland en de oostgrens van Tibet. Het is een volk dat niet ver is ontwikkeld in de omgangsvormen van de gewone westerse beschaving, zoals Europeanen die opvatten – net zomin als de Birmanen en de Chinezen. Ondanks de hardheid van het Tibetaanse klimaat en de omstandigheden als gevolg van de hoogte van het tafelland waarop ze wonen, is er toch een hoogontwikkelde samenleving ontstaan naar Tibetaanse trant, maar zeker niet op de westerse manier of naar westerse begrippen.

Evenals ieder ander volk kunnen de Tibetanen in drie algemene klassen worden verdeeld: de meerderheid, die uit eenvoudige arbeiders bestaat – als we ze zo kunnen noemen; dan is er een kleine middengroep, hoofdzakelijk kooplui, *literati*, en wat men de adel van het land zou kun-

nen noemen; dan, ten derde, is er de hiërarchie van de priesters, *lama's* genoemd, die uit alle klassen voortkomen; en er zijn heel wat graden van lama's. Er zijn de *Roodkappen*, die men meestal bij de grenzen aantreft, vooral in het oosten en zuiden langs de Indiase en Chinese grenzen; en deze, de meesten van hen, belijden wat in feite een ontaarde vorm van boeddhisme is, in hoge mate vermengd met de oudere inheemse Bhönpraktijken; Bhön is de naam die eraan werd gegeven vóór de hervorming van het boeddhisme onder Tsong-kha-pa in de veertiende eeuw van onze jaartelling.

De twee hoofden van het land, mensen die zowel geestelijke als wereldlijke macht bezitten, zijn de dalai lama en de tashi lama. De dalai lama is het officiële hoofd van het land, degene die de meeste officiële zaken van het land behartigt. Hij is een lama, d.w.z. hij is een priester; maar hij is ook wat men de 'president' of 'koning' van het land zou kunnen noemen – dus een priesterkoning. De andere hoofdlama die gewoonlijk in Shigatse woont is de tashi lama die, althans in theorie, het geestelijk hoofd is van het Geelkap-boeddhisme in Tibet. Deze twee zijn waarschijnlijk van gelijke rang, voorzover het zuiver om rang gaat; maar de oude traditie, dat wil zeggen sinds de hervorming van het boeddhisme door Tsong-kha-pa, heeft altijd verklaard dat de tashi lama, die teruggetrokken in Shigatse leeft, of tot voor kort in afzondering in Shigatse leefde, een geestelijke status heeft hoger dan die van het officiële hoofd van het land, de dalai lama, de 'oceaan'-lama. Een van de titels van de lama uit Shigatse of de tashi lama betekent 'oceaan van wijsheid' of het 'grote juweel van wijsheid'.

Tibetaanse ingewijden of adepten kunnen uit elke klasse komen. De eenvoudigste arbeider, geboren als een bewerker van het land – ik bedoel in een familie van landarbeiders – kan in die omstandigheden zijn geboren en toch opklimmen tot een hoge rang in de geestelijke hiërarchie waartoe onze eigen mahātma's behoren.

In de laatste jaren is er sprake van een infiltratie van westerse ideeën in Tibet. De Tibetanen zijn nu een volk, zo zegt men, dat politierechters begint aan te stellen min of meer naar westers voorbeeld; men zegt ook dat men kortgeleden is begonnen westerse vindingen te introduceren zoals elektrische verlichting en een postsysteem; maar dit zijn tenslotte allemaal twijfelachtige zegeningen, als het om menselijk geluk gaat, omdat de Tibetanen – ik bedoel de meerderheid van hen vanaf de boeren tot de beide grote lama's – tot nu toe een volk van eenvoudige, maar wel geeste-

lijk ingestelde mensen waren, wat heel veel betekent. Ze zijn eeuwenlang niet bedorven. Hun geestelijke instincten leven nog. Misschien leven ze – velen doen dat inderdaad – in wat naar westerse begrippen onhygiënische en vuile plaatsen zijn. Men zegt dat op vele plaatsen mannen verscheidene vrouwen mogen hebben, of wat meer voorkomt dat een vrouw verschillende mannen mag hebben.

Dat zijn enkele onplezierige kanten van de omstandigheden in Tibet. Maar ik heb het niet over die omstandigheden; ik heb het eerder over mensen. Veel Tibetaanse lama's, vooral de bewoners van de grensdistricten, doen het boeddhisme geen eer aan – het zijn zinnelijke, sensuele, egoïstische mannen en vrouwen; maar – vooral onder de *Geelkappen*, zoals H.P.B. ze noemt, die praktisch het land beheersen en meer in de centrale en noordelijke delen wonen – zijn er duizenden en duizenden hoogstaande, geestelijk ingestelde, werkelijk grote mensen, die hun leven doorbrengen met de studie van geestelijke zaken; en hoofdzakelijk uit die klasse komen de adepten die, als ze in hun geestelijke doelstellingen slagen, ernaar streven zich bij de grote broederschap aan te sluiten.

De Tibetanen zijn een achtergebleven volk vanuit ons westerse standpunt. Ze eten met hun vingers en snuiten de neus met de vingers en hebben nog veel meer onplezierige gewoonten, de meesten van hen tenminste; maar er zijn ook Tibetaanse heren en Tibetaanse dames. Onderwijs wordt in veel gewesten gezien als een entree tot een officiële rang, zoals ook in China gebruikelijk was. Rijkdom brengt iemand niet altijd op een hoge post, tenzij er ergens een corrupte ambtenaar is.

DE ZEVEN OORSPRONKELIJKE MENSENGROEPEN

In De Geheime Leer (2:1) *spreekt H.P.B. over 'de gelijktijdige evolutie van zeven mensengroepen op zeven verschillende delen van onze aardbol.' Moeten we dat letterlijk nemen of doelt ze op een occult aspect van de lering dat niet algemeen bekend is gemaakt?*

Deze passage en andere passages die op hetzelfde punt van de occulte leer betrekking hebben, betekenen precies wat ze zeggen en moeten niet figuurlijk worden uitgelegd. Deze passages hebben geen betrekking op binnen- en buitenronden, noch op de andere bollen van de aardketen, of op de zeven verschillende menselijke beginselen, zoals het astrale, stoffelijke, enz., behalve indirect, zoals uit H.P.B.'s eigen woorden 'zeven mensengroepen op zeven verschillende delen van onze aardbol' duidelijk

blijkt. Hier wordt gedoeld op onze bol D of de aarde, onze planeet Terra.

Zo is het een feit dat de oorspronkelijke mensheid, waarmee niet een of andere tak van de mensheid wordt bedoeld, maar het begin van wat we in het algemeen het eerste wortelras op bol D in deze vierde ronde noemen, te maken heeft met de śishṭa's uit de voorafgaande ronde. Met andere woorden, het betekent dat onze menselijke levensgolf als geheel of totaliteit, toen ze onze aarde weer bereikte gedurende deze vierde ronde op deze bol D, de zeven klassen van de toen op deze bol D levende śishṭa's wakker riep, omdat de voorlopers van onze levensgolf zelf uit de zeven verschillende soorten menselijke monaden bestonden. Met andere woorden ze bestonden uit wat H.P.B., in een ander verband, de verschillende klassen van pitri's noemde. Dit is een beetje ingewikkeld, en moet niet worden verward met andere levensgolven, maar is heel eenvoudig als men andere leringen over de binnenkomende levensgolven op een bol goed begrijpt, en ik kan hier natuurlijk aan toevoegen dat het laatste woord over deze lering heel esoterisch is en tot de hogere graden behoort.

Maar let op de volgende punten: de śishṭa's die wachtten op de binnenkomende zevenvoudige menselijke levensgolf waren zelf zevenvoudig, d.w.z. er waren zeven verschillende groepen śishṭa's waarvan elke groep bestond uit individuen die door evolutie min of meer gelijk waren. Wanneer de levensgolf onze bol bereikt bestaat hij dus uit het grootste deel van wat we het eerste onderras van het eerste wortelras noemen, vermengd met voorlopers, d.w.z. meer gevorderde monaden van zes andere soorten, die de zes andere klassen van menselijke monaden vertegenwoordigen.

Vandaar dat alle zeven klassen van śishṭa's als het ware min of meer tegelijk werden gewekt, wat wil zeggen dat zij de voertuigen werden voor de verschillende klassen van binnenkomende monaden en in aantal toenamen; en het was dus in deze ronde, op deze bol, zoals H.P.B. zegt, dat er een 'gelijktijdige evolutie van zeven mensengroepen op zeven verschillende delen van onze aardbol' plaatsvond. Deze zeven verschillende klassen van monaden van de binnenkomende levensgolf, bestaande uit de meerderheid en de voorlopers van de zes andere, activeerden het zaad van de verschillende wortelrassen, die zich na verloop van tijd in deze ronde op deze bol zouden ontwikkelen, en waarvan de wortelrassen 1, 2, 3 en 4 reeds zijn gekomen en gegaan, zodat wij ons nu in het vijfde bevinden, al zijn er zelfs nu vertegenwoordigers onder ons, voorlopers, van het zesde

en zevende wortelras die nog moeten komen vóór onze levensgolf overgaat naar bol E.

Het is duidelijk dat *De Geheime Leer* niet een monogenetische oorsprong van de mensheid leert, d.w.z. de geboorte van de mensheid uit één enkel individu, of uit één enkel paar zoals in het joodse bijbelverhaal; ze leert een polygenetische oorsprong, dat wil zeggen een oorsprong van het mensenras uit zeven verschillende levende brandpunten, die ik hiervoor de zeven verschillende typen of soorten of onderklassen van śishṭa's heb genoemd, waarvan elk type of elke onderklasse werd gewekt door het overeenkomstige binnenkomende deel van de menselijke levensgolf. Natuurlijk was het deel van de binnenkomende levensgolf dat in het bijzonder het eerste wortelras zou worden het meest talrijk in die vroege periode van onze mensheid, en dat werd het eerste wortelras. Toen dit uitstierf werd het gevolgd door een groei in aantal van de klasse van monaden die het tweede wortelras zou worden, enz.

We moeten in dit verband niet vergeten dat al deze zeven typen of klassen van monaden in de binnenkomende levensgolven niet in waterdichte afdelingen van elkaar waren gescheiden, evenmin als de verschillende typen mensen van nu, de meer en minder gevorderden, alle van elkaar zijn gescheiden. Met het verstrijken van de tijd vermengden ze zich min of meer, maar toch werden de leden van elke klasse als het ware aangetrokken tot hun eigen bepaalde groep en deel van de aardbol.

Uit deze leer zien we ook dat er groepen van de mensheid kunnen zijn, en ook werkelijk zijn, die delen van een bol bewonen en eeuwenlang bijna in rust verkeren, totdat hun tijd aanbreekt om zich te gaan vermeerderen en het dominerende ras of onderras te worden.

Men moet de woorden van H.P.B. dus letterlijk nemen. Het proces dat hier in het kort is geschetst nam natuurlijk tientallen miljoenen jaren in beslag, tot aan de tijd van ons eigen vijfde wortelras.

CYCLISCHE VOORTGANG, GEEN HERHALING

Zal alles wat nu bestaat na pralaya in min of meer dezelfde vorm weer bestaan? Herhaalt de cyclus zich alleen maar op een soort voorbestemde manier, en herhalen alle wezens hun vroegere werk en verrichtingen? Om één voorbeeld te noemen, zullen de grote heilige geschriften van de wereld zoals het Rāmāyaṇa van de hindoes opnieuw ontstaan met dezelfde personen die de geschiedenis daarvan vormen?

De gedachte van zich herhalende cyclussen, die in deze vraag ligt besloten, is niets nieuws in de geschiedenis van de oosterse filosofie, en ook niet in die van de oude Griekse filosofie; want het was een van de belangrijkste en meest geliefde leringen van de oude stoïcijnse school: dat de heelallen, of liever ons heelal met alles daarin zich met immense tussenpozen cyclisch herhaalde, zodat wat nu bestaat in de vorige kosmische cyclus plaatsvond en dat wat nu bestaat zich naar verwachting in eenzelfde volgorde zal herhalen wanneer deze kosmische cyclus is geëindigd, de rustperiode is voltooid en de nieuwe kosmische cyclus begint. Het is het beginsel van het draaiende wiel, het geliefde symbool voor deze zich herhalende cyclussen met hun ongetwijfeld mechanische aspecten.

Dit alles bevat een grote waarheid. Maar de meeste van deze uitspraken negeren, opzettelijk of door onwetendheid, dat terwijl deze zich herhalende belichamingen van het heelal inderdaad plaatsvinden, en dit is een van de grondleringen van de theosofie, iedere belichaming van onverschillig welk heelal, altijd op een hoger gebied plaatsvindt dan dat waarop het de laatste keer was belichaamd. Er is dus geen volkomen gelijkheid, daarom is er ook geen sprake van een dood mechanisme, en is er niet slechts een vreselijk nutteloos rondwentelen op het wiel van verandering zonder enige hoop op vooruitgang. Dit laatste zou een van de ergste fatalistische verschrikkingen zijn.

Het heelal herhaalt zichzelf, belichaamt zich opnieuw en elke herhaling, beheerst door het karma van het voorafgaande, brengt een heelal voort dat veel lijkt op het heelal dat eraan voorafging – net zoals een mens in het ene leven veel lijkt op de mens uit zijn vorige leven; maar in beide gevallen, heelal of mens, komt de belichamende entiteit altijd iets hoger, en is iets verder op zijn evolutionaire reis dan tevoren.

Daaruit volgt natuurlijk dat het Rāmāyaṇa in het volgende kosmische manvantara opnieuw zal worden geschreven, en zal ongetwijfeld min of meer een nauwkeurige herhaling bevatten van dezelfde hoofdpersonen uit dat grootse epos. Maar het zullen niet slechts identieke reproducties van identieke wezens zijn, waarvan er niet één verder is gekomen, want de wezens uit het ene manvantara komen op een hoger plan: de karmische blauwdrukken van het lot die ze hebben achtergelaten in het kosmische astrale licht brengen alles weer voort, zodat de menigten monaden die na ons komen natuurlijk onze voetsporen zullen volgen. Maar omdat deze entiteiten andere individuen zijn, en omdat het heelal zelf iets is gevorderd, zal, al zal er een herhaling zijn van het Rāmāyaṇa

met alle gebeurtenissen enz., alles iets hoger staan omdat het zich op een hoger gebied afspeelt.

IS DE ZON HEET OF KOUD?

Als de leraren zeggen dat de zon niet heet is betekent dat dan dat hij werkelijk koud is, of schuilt er een diepere betekenis achter die uitspraak? Dr. D.H. Menzel van het Harvard Observatorium geeft redenen om te geloven dat dat deel van de corona van de zon dichtbij het oppervlak van de zon intens heet is, veel heter dan de oppervlakte zelf. Verklaart dit de schijnbare hitte van het oppervlak?

De zon is een krachtcentrum, een bol van energie of liever van energieën en is net zomin heet als een blok ijs, al heeft natuurlijk zelfs een blok ijs enige warmte vergeleken met iets dat nog kouder is.

Elektriciteit is dus heet noch koud, al kan ze dingen koud en warm maken met het juiste mechanische apparaat. Zonlicht is heet noch koud, hoewel het als energie beweging kan opwekken in de moleculen en atomen van de lichamen waarop het valt, zoals onze huid, of een steen of de zijkant van een huis en zo de indruk wekken dat zonlicht warm is. Het is net als elektriciteit dat, door de reactie van het metaal waar ze doorheen gaat, het metaal roodgloeiend maakt dat daardoor warmte afgeeft. Maar elektriciteit is niet warm net zomin als de energieën die van de zon komen warm zijn.

De meeste warmte op onze aarde ontstaat in feite door de magnetische en elektrische wisselwerking tussen de aarde zelf en dat wonderlijke continent boven ons hoofd, zoals de meester zegt.

De aarde krijgt heel weinig warmte rechtstreeks van de zon, ik bedoel vergeleken met de warmte die wordt opgewekt tussen de aarde en het continent van meteoren boven ons hoofd, op de manier die hierboven is uiteengezet.

Om nu op de zon terug te komen, die is als een lichaam van krachten koud en toch houd ik er niet van dit woord te gebruiken omdat het de betekenis niet weergeeft. Als een lichaam van krachten is hij heet noch koud. Temperatuur speelt geen rol. Temperatuur ontstaat door het spel van krachten op stoffen die weerstand bieden. *Maar* – en dit is belangrijk – wat men het buitenste omhulsel van de zon zou kunnen noemen, niet vlakbij de zon, maar rond het oppervlak van de zon, wat de wetenschap bedoelt als ze spreekt over de corona, kan op bepaalde plaatsen door che-

mische en alchemistische werking worden verhit, tot grote of minder grote hitte of helemaal geen hitte, afhankelijk van de omstandigheden.

We zouden dus kunnen zeggen dat de zon zelf noch heet noch koud is, en niet meer is dan een lichaam van krachten. Maar deze krachten kunnen, door hun wisselwerking met de omhulsels van de zon, noem ze gassen, zo u wilt, of ethers, echte warmte voortbrengen – dat wat wij onder warmte verstaan. Dit betekent dat de krachten van de zon, die werken op en in wisselwerking zijn met de atomen en moleculen van deze omhulsels van de zon soms hitte kunnen veroorzaken, zelfs grote hitte, en ze doen dat gewoonlijk op bepaalde plaatsen of gebieden, zelfs grote gebieden. Maar deze hitte heeft weinig te maken met het verwarmen van de aarde. Ze wordt eenvoudig de ruimte in gestraald, of weer opgenomen door het lichaam van de zon, en wordt verspreid.

De zon is dus noch heet noch koud. Hij is, wat deze twee adjectieven betreft, als het ware neutraal; maar de buitenste omhulsels van de zon kunnen heel heet zijn en zijn dat gewoonlijk ook, soms meer, soms minder, soms heel heet, soms helemaal niet, afhankelijk van de werking of wisselwerking van deze krachten nu of later, of in het verleden.

WERD DE T.S. TE VROEG GESTICHT?

In De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnett *wordt gesuggereerd dat de poging die twee van de meesters deden bij het helpen stichten van de T.S., door andere en hogere meesters in zekere zin prematuur werd geacht. Iemand zei me dat ze daarom in zekere zin een mislukking werd en daardoor 'de nieuwe poging in 1909 gedaan door Max Heindel' nodig werd. Kunt u zeggen of daar iets in zit of niet?*

Mijn antwoord is nadrukkelijk nee; er is geen enkel bewijs voor.

Ik begin deze vraag te beantwoorden bij het einde en werk vanaf het einde naar het begin. Ik geloof dat Max Heindel een ernstig man was die mystieke en astrologische ideeën had en wat hij zijn Rozenkruisersideeën noemde. Ik spreek heel openhartig: al deze andere – elk ervan – de andere mystieke en halfmystieke organisaties, die in het westen zijn ontstaan sinds H.P. Blavatsky in 1875 verscheen en theosofie aan de wereld bracht, hebben alle, wat het goede betreft dat ze bevatten, geput uit de theosofische leringen. Zij namen het uit onze schatkamer over zonder dat te erkennen! Daar heb ik geen bezwaar tegen want het is mijn wens dat alles in onze schatkamer dat de wereld kan aanvaarden aan de wereld zal wor-

den gegeven; en als onbevoegden de barrières doorbreken en dingen overnemen zelfs dan ben ik gelukkig. Wat ik vraag is alleen dat ze eerlijk zijn en erkennen wat de bron is van hun inspiratie en zeggen: 'Ik heb dit uit uw schatkamer meegenomen want de deur was niet op slot!'

Nu het volgende punt: er zit geen enkele waarheid in de uitspraak dat de theosofische beweging heeft gefaald – geen enkele waarheid. Ik geef toe dat de theosofische beweging in het verleden enkele ernstige fouten heeft gemaakt, pijnlijke fouten; maar het waren fouten die niet te wijten waren aan het hart, maar aan de moeilijkheden die kleven aan het introduceren in het westen van een heel vreemde (zoals ze het westen toescheen) religie-filosofie-wetenschap.

De Theosophical Society van nu is een organisatie die de aarde omvat – met overal afdelingen, zij het dun gezaaid – en ik moet misschien spreken over de theosofische beweging, die alle theosofische organisaties omvat. Sommige zijn naar mijn mening meer in overeenstemming met de oorspronkelijke doeleinden van onze grote leraren dan andere; maar ik veroordeel niet. Mijn wens is broederlijk te zijn en te helpen.

Maar om te zeggen dat de theosofische beweging faalde, terwijl ze door de meesters werd gesticht om de mensheid te helpen – faalde binnen vierendertig jaar na de oprichting – is niet alleen volstrekt onwaar maar het belastert hun heilige naam; want ze wisten wat ze deden, anders hadden ze het niet gedaan.

Laten we terugkeren tot het eerste deel van de vraag, dat het laatste deel van mijn antwoord is: Het is waar dat er over het stichten van de theosofische beweging in 1875 verschil van mening bestond tussen enkele van onze grote leraren. Sommigen dachten dat het verstandiger zou zijn nog enkele jaren te wachten; en tot hen, mag ik zeggen, behoorde de grote ziel die wij theosofen eren en de mahāchohan noemen, de leraar van die twee grootmoedige heren, de mahātma's M. en K.H. Ook hij dacht dat de tijd nog niet helemaal rijp was. Maar hij zei tot zijn twee chela's, onze beide leraren: 'Probeer het!' En dat deden ze. Ze probeerden het omdat hun hart vol zorg was voor de wereld.

Kijk eens, u oudere broeders, naar het jaar 1875 als u toen al leefde en bedenk in welke toestand de mens toen verkeerde. De godsdienst in het westen bestond in hoofdzaak uit dogma's en vormen: de geest was de kerken voor een groot deel ontvlucht. De wetenschap bracht in het hart en denken van de mens een wetenschappelijk materialisme, zodat men alle geloof in zijn geestelijke intuïties en het gevoel dat er een innerlijk,

onzichtbaar heelal bestaat, had verloren. Men had alle geloof verloren in het bestaan van een morele wet in de wereld; het geloof dat men onvermijdelijk moet oogsten wat men heeft gezaaid.

Het gevolg was dat in die tijd het mensenras als geheel, vooral in het westen, omdat het de leiding miste van de geestelijke ster die de mensheid door de eeuwen heen leidt, en meende niet meer te zijn dan dieren van een betere soort dan de apen, zich in de maalstroom stortte van een zinnelijk materialisme – het zinnelijke genot van een volstrekt stoffelijk bestaan. Dit zou het verlies hebben betekend van honderdduizenden, zo niet miljoenen zielen, en de oorzaak zijn van de hemel weet wat voor onuitsprekelijke geestelijke en intellectuele ellende en schade voor mannen en vrouwen, in wie de intuïtie nog wel leefde maar was verdoofd, en die niet wisten waar ze licht konden vinden.

De kerken gaven het niet want zij hadden het niet. De wetenschappers hebben het nooit gehad. Ze waren nog op zoek, op jacht en hadden het nog niet gevonden. En deze twee grote mannen, met een ziel als een boeddha, namen de karmische verantwoordelijkheid op hun schouders (en alleen esoterici weten wat dit betekent), stelden zich karmisch verantwoordelijk voor het uitzenden van een nieuwe boodschap aan de mens die, op grond van de innerlijke kracht ervan en de overtuigingskracht van de leringen die ze bevatte, de mens tot nadenken zou brengen, zichzelf ten spijt.

H.P.B. verscheen. Uitgelachen en bespot, gehoond en vervolgd, werkte ze in haar eentje tot ze enkele helpers vond – kolonel Olcott en Judge waren de eersten van hen; en met haar ontembare, haar onbuigzame wil en haar schitterende intellect en haar verbazingwekkende geestelijke intuïtie, onderrichtte en schreef ze en bouwde ze een organisatie op die 'Halt!' riep – en die slaagde. Er werd een nieuwe impuls gegeven aan het denken van de mensheid. De wetenschap van die tijd werd door nieuwe denkbeelden in beweging gebracht. Nieuwe impulsen werden uitgezonden in de gedachteatmosfeer van de wereld door kranten, door boeken, door mensen die rondreisden en lezingen hielden. De mens kreeg te horen dat het heelal redelijk is, dat de mens verantwoordelijk is voor wat hij doet, dat er waarheid is in het heelal en dat die kan worden gevonden door hen die daarnaar verlangen en haar willen bezitten.

En toen voltrok zich het wonder. Nieuwe gedachten begonnen door te dringen in het bewustzijn van de mens. Plotseling werd de wereld wakker geschud door het werk van Crookes, Becquerel en Röntgen met

de zogenaamde 'röntgenstralen' – voor het materialisme van die tijd een verbazingwekkende onthulling, die bewees dat er een innerlijke wereld bestond die onzichtbaar was voor het zintuiglijk apparaat dat we bezitten. Daarop volgde het werk van de Curie's, Rutherford, Soddy en anderen. Radium werd ontdekt. Het denken van de mens kreeg een andere wending. Men begon op een nieuwe manier te denken of liever op een oude manier die de kerk was vergeten en de moderne wetenschap nog niet had ontdekt.

En welke conclusies trekken onze grootste wetenschappelijke denkers van nu uit hun ontdekkingen? Dat het fundamentele aspect van het heelal bewustzijn is; en daarom herhaal ik dit in elke openbare lezing die ik geef, als de kans zich voordoet; want dit is heel belangrijk: de moderne wetenschap vertelt ons nu dat de stoffelijke wereld illusoir is, een illusie, dat de enige werkelijkheid zich achter het zichtbare bevindt, achter de sluier van wat we kunnen zien en aanraken en voelen, kunnen proeven, ruiken en horen: oude gedachten, gedachten die theosofen al ontelbare eeuwen lang hebben verkondigd, gedachten die H.P.B. sinds 1875 in haar boeken schetste, bijna tot in details. Zij was het die de wereld bewust maakte van nieuwe werkelijkheden – de oude werkelijkheden, de waarachtige dingen in het heelal en in het menselijke bestaan. O, kon ik u maar het ware verhaal van haar leven vertellen! Eens, als ik de tijd en de kracht heb zal ik dat opschrijven of vertellen.

Het is de taak van de Theosophical Society leiding te blijven geven aan het menselijk denken, het werk voort te zetten dat H.P.B. deed, de schakel met de loge onverbroken te houden; als we terugvallen, als we slechts volgelingen worden, dan zal de theosofische beweging inderdaad mislukt zijn en krijgen onze critici met hun aanmerkingen gelijk.

FOSSIELEN UIT DE DERDE RONDE

H.P.B. zegt dat de fossielen die in heel oud geologisch gesteente worden gevonden overblijfselen zijn uit de derde ronde. Moeten we dit zo verklaren dat FOSSIELEN *zijn overgebracht uit de derde ronde en tijdens de vroege etherische toestand van de vierde ronde zijn blijven bestaan?*

Als H.P.B. er terecht op wijst dat er bij het begin van de vierde ronde op onze bol D nog bepaalde derderonde-vormen bestonden, die nu door ons zo nu en dan als fossielen worden ontdekt, moet dit niet zo worden opgevat dat deze nu fossiele vormen als zodanig sinds het einde van de

derde ronde hebben bestaan. Het betekent dat deze fossiele vormen als *levende wezens* bleven bestaan tijdens het openingsdrama van de vierde ronde van onze bol D, tezamen en tegelijk met de verschillende śishṭa's van de levensgolven. Maar toen deze levensgolven begonnen binnen te komen op onze bol D, en het drama van onze vierde ronde op bol D begon, werden in hoofdzaak de śishṭa's gebruikt en stierven deze levende derderonde-vormen vrij snel of wat later uit, en werden ze fossielen. Daarom vinden we hun fossielen zo nu en dan. Ze werden vervangen door de evoluerende of zich ontwikkelende levensgolven die door de śishṭa's werkten en zich vermenigvuldigden. Het gevolg was dat deze śishṭa's in meer ontwikkelde vormen veranderden en de plaats innamen van de derderonde-śishṭa's van de verschillende rijken die sinds de derde ronde nog in leven waren.

Enorme geologische omwentelingen en vulkanische uitbarstingen vormen het begin van een ronde op elke bol, waaronder ook de onze. Maar de śishṭa's, die (als zaden) het product voor de toekomst zijn, overleven min of meer met succes; de *oorspronkelijke* śishṭavormen daarentegen, die overkwamen uit de derde ronde, stierven geleidelijk uit of werden in die natuurrampen meegesleurd, omdat ze in het kosmische plan niet langer van nut waren voor de monaden, die al nieuwe vormen en fijnere meer ontwikkelde voertuigen hadden ontwikkeld via de śishṭa's die waren gered. Hierin ligt de essentiële betekenis van de Hebreeuwse Ark van Noach en van het verhaal van Vaivasvata uit de Purāṇa's van de hindoes.

HART EN INTELLECT ZIJN NODIG IN DE THEOSOFIE

Is het niet nodig de ethische kant van ons werk meer nadruk te geven? Het is zo gemakkelijk in onze intellectuele studie te vergeten ons hart te tonen en we zullen met intellect alleen de menigten nooit bereiken.

De behoefte aan ethiek en aan een grotere rol voor het hart in ons werk is iets eeuwigs. Het zal altijd zo zijn. Maar het is even nodig, en ook een eeuwige behoefte, dat de intellectuele kant nadruk krijgt. De twee moeten zich verenigen en één worden; en het is dwaas om te zeggen: Geen intellect en alleen ethiek; of, geen ethiek en alleen intellect. Het eerste maakt een mens tot een vriendelijke dwaas. Het tweede maakt een mens tot een onvriendelijke demon. Samen vormen ze de ware mens.

Ik ben altijd erg geïrriteerd door de gedachte die sommigen van onze

mensen hebben dat theosofie de mensen bij tienduizenden moet binnenhalen en in drommen moet laten samenstromen. Het zou mooi zijn als de drommen uit ernstige mensen bestonden. Maar ik heb het werk van de theosofie nooit gezien als een populaire, emotionele beweging. Ze heeft tot taak zich in de voorhoede te bevinden, te leiden, de weg te wijzen, altijd enkele stappen vooruit te zijn op de menigte, met andere woorden een gids te zijn; en een dergelijk programma betekent vanaf het begin een vervreemding van de sympathie van miljoenen van wie het begrip niet verder reikt dan hun neus lang is.

Ik ben heel tevreden met het feit dat we groeien, zij het langzaam, al verlang ik als mens naar een snellere groei. Maar op rustiger momenten weet ik heel goed dat het beter is langzaam en standvastig te groeien, zoals we doen, dan snel te groeien om dan uiteen te vallen uit gebrek aan voldoende innerlijke geestkracht om een stevige en blijvende basis te vormen.

DE AARD VAN DE KOSMISCHE ETHER

Nog niet zo lang geleden namen wetenschappers algemeen het bestaan aan van een substantie, ether genaamd, die de hele ruimte vult. De laatste tijd is daarover veel gesproken en er was nogal wat onenigheid over. Wat is de theosofische opvatting over de kosmische ether?

Ik denk dat we veilig kunnen zeggen dat, wat de nieuwe ontdekking over ether ook mag zijn, of verondersteld wordt te zijn: (a) er iets is ontdekt dat bewijst dat er een of andere vorm van ether bestaat, waarschijnlijk niet de oude wetenschappelijke gedachte van kosmische ether, waarover ik direct iets wil zeggen; en (b) de wetenschap van nu geneigd is af te wijken van het eerdere idee van Einstein dat er volgens de algemene relativiteitstheorie in feite geen ether nodig is. Daarin had Einstein volstrekt ongelijk. Het ontstond uit het feit dat de mathematische molen precies teruggeeft wat men erin stopt. Het betoog op grond van de gemaakte vooronderstellingen is correct; als deze vooronderstellingen fout zijn of gedeeltelijk fout, zijn de gevolgtrekkingen logisch wel correct, maar wat de feiten betreft onjuist of gedeeltelijk onjuist. Wiskunde bewijst nooit iets als de vooronderstellingen denkbeeldig zijn of niet vaststaan.

Het voornaamste dat ik u wil zeggen is dit. Als deze wetenschappers spreken over ether, verwarren theosofen steeds onze theosofische opvatting over een kosmische ether, of vele kosmische ethers, met wat de

wetenschappers bedoelen. En de wetenschappelijke opvatting over een ether loopt uiteen van een soort gas dat heel dicht en misschien elastisch, maar toch nog stoffelijke substantie in gasvorm is, tot iets dat wat subtieler maar toch nog wezenlijk stoffelijk is; en natuurlijk vragen de geleerden zich af waarom zo'n kosmische ether, als hij bestaat, de beweging van de planeten, de zonnen, kometen en andere hemellichamen niet beïnvloedt. Maar dit is niet onze opvatting over een kosmische ether. Onze opvatting over een kosmische ether is stoffelijke prakriti of stof in haar eerste of tweede of zelfs derde of mogelijk vierde toestand, van boven naar beneden gerekend. Als theosofen spreken over een ether bedoelen ze nooit fysieke stof, hoe ijl ook en beslist nooit een gas, zoals die term in een laboratorium wordt gebruikt. Daarom hebben geleerden volkomen gelijk als ze weigeren het bestaan te erkennen van een zuiver gasvormige ether, hoe ijl ook. Maar ze hebben volkomen ongelijk als ze weigeren een onstoffelijke ether te erkennen, onstoffelijk hier bedoeld als iets dat geen stof is in materiële zin, maar toch duidelijk substantieel in theosofische en filosofische zin; maar geen geest, want geest is bij wijze van spreken oneindig veel ijler en etherischer.

Einsteins relativiteit is een theorie en een nuttige. Zijn fundamentele gedachte van de relativiteit van de natuur in haar verschillende functies en afdelingen is gezonde archaïsche filosofie; maar sommige van zijn vooronderstellingen in zijn wiskundige betogen zijn voor ons volkomen onacceptabel en daarom kunnen we, zoals ik heb gezegd, de meeste van zijn wiskundige betogen niet accepteren, niet omdat zijn wiskunde niet deugt, maar omdat zijn vooronderstellingen maar gedeeltelijk juist of onjuist zijn. Ik hoop dat dit duidelijk is. Niettemin, als ik spreek over onze theosofische kosmische ether, bedoel ik niet iets dat puur onsubstantieel is, iets zonder substantie, wat geen stof is. Ik bedoel het tegenovergestelde. Hij bezit stoffelijk gezien een bijna geestelijke ijlheid en is tegelijk toch een vorm van prakriti op ons eigen kosmische gebied, maar behoort daar tot de hoogste vormen van stoffelijke prakriti's, en om geest te worden genoemd is hij beslist te grof. Hij is in theosofische zin dus stof. Maar geen stof zoals de wetenschappers die opvatten. Want als zij stof zeggen bedoelen ze iets dat vast is, vloeibaar of gasvormig, met andere woorden wat wij de meest grove, zelfs subastrale stof van de materiële ruimte noemen. En de ether van de ruimte, of de ethers van de ruimte zijn veel ijler en etherischer dan die volgens de wetenschappelijke opvatting. De kosmische ether beïnvloedt de beweging van lichamen

niet, omdat de lichamen grofstoffelijk zijn en de kosmische ether, al is het stof van het laagste prakritische kosmische gebied, oneindig veel ijler is dan fysieke stof.

Men zou evengoed kunnen zeggen dat warmte of licht verhinderen dat lichamen zich door de kosmische ruimte bewegen, als gevolg van druk. Dat doen ze in werkelijkheid ook, maar in uiterst geringe mate, bijna te gering om te worden waargenomen. Dat bijvoorbeeld zonlicht druk uitoefent is de wetenschap al bekend.

DE OUDE TAAL SENZAR

Veel theosofen schijnen te denken dat H.P.B. De Geheime Leer *en* De Stem van de Stilte *schreef op basis van twee Senzar boeken, één genaamd het Boek van Dzyan en het andere het Boek van de Gulden Voorschriften. Is dat juist?*

Nee, dat is een vergissing. Senzar is niet alleen een uit woorden bestaande taal, die eens werd gesproken als de taal van oude volkeren in de hele oosterse en in de archaïsche Amerikaanse wereld, maar is ook een taal van symbolen of een taal die voor een groot deel is gewijd aan het gebruik van symbolen.

Laten we een voorbeeld geven zoals H.P.B. probeerde te doen in het begin van *De Geheime Leer*: Bij het gebruik van Senzar zou ingewijde X, laten we zeggen in China, die schrijft naar ingewijde Z, zeg in Peru, of elders, over een bepaald kosmogonisch probleem, beginnen met woorden, om dan een symbool te introduceren, een lege cirkel of een cirkel met een punt erin, of een cirkel met daarin een kruis, dat voor de ontvangende ingewijde Z pagina's uitleg zouden betekenen. En de ingewijde X zou weer doorgaan met Senzarwoorden en misschien een ogenblik later een ander symbool gebruiken en wat hij had te zeggen zou gedeeltelijk in overal begrepen symbolen en gedeeltelijk in woorden eindigen.

Op kleinere schaal kennen wij hetzelfde gebruik. Als wij soms de Arabische cijfers gebruiken in plaats van de getallen in woorden te schrijven, zouden we 6 schrijven in plaats van zes. Of we gebruiken het symbool & voor *en* in plaats van het hele woord te schrijven. We gebruiken *enz.* in plaats van *enzovoort*. We volgen precies hetzelfde beginsel door symbolen te gebruiken, maar we doen dat in geringe mate. Maar toch, als we bedenken hoe iemand van ons, die naar een vriend schrijft, misschien een grappige opmerking maakt en dan schrijft 'enz.' of het symbool voor

en, zouden we onmiddellijk achter dat symbool een hele humoristische gedachtegang voelen en zouden we weten wat de schrijver wilde zeggen.

Breng die gedachte over naar de diepste filosofische begrippen en u heeft een idee van de Senzartaal. Het is geen Sanskriet, al staat Sanskriet, denk ik, van de bestaande levende of dode talen het dichtst bij het archaïsche Senzar. Ik geloof ook dat het oude Zend uit Perzië van dezelfde wortel komt die we ook in Senz-ar vinden.

Ik denk niet dat zelfs het archaïsche Senzar, of Zenzar – er zijn verschillende of afwijkende wijzen van spelling – ooit een occulte taal van een ras was, zoals Russisch of Engels of Duits of Italiaans. Het was meer als het oorspronkelijke Sanskrita vergeleken met Prākrita. Ik geloof niet dat het Sanskrita, zoals we het nu kennen, ooit een taal was die door een ras of een volk werd gesproken. Ik denk dat de naam Sanskrita, wat samengesteld, geconstrueerd of opgebouwd betekent, erop wijst dat het een priestertaal of een taal voor ingewijden was, die als onderling communicatiemiddel door ingewijden werd vervolmaakt, en min of meer was gebaseerd op een algemene, wijdverspreide taal. Met andere woorden dat het Sanskriet op kleinere schaal in het begin een taal was zoals Senzar, hoewel Senzar altijd heel geheim schijnt te zijn gehouden en het Sanskriet om onbekende redenen tenslotte bijna algemeen bezit is geworden. Iedereen, vooral de brahmanen, konden het leren. Er werden boeken in geschreven voor algemeen gebruik, enz., en ik denk dat dit de reden is waarom H.P.B. eens over Sanskriet sprak als de taal van de goden wat volgens de occulte spreekwijze wil zeggen dat het de oorspronkelijke samengestelde taal was van enkele van de hoogste ingewijden van het vroege vijfde of zogenaamde Arische (Indo-Europese) wortelras, die, op grond van hun grote wijsheid en kennis en intellect en hun goddelijk leven, algemeen goden werden genoemd, al waren het natuurlijk mensen, halfgoddelijke mensen.

DE OORSPRONG VAN DE AMERIKAANSE INDIANEN

Wat is de oorsprong van de inheemse Amerikanen?

Wat de oorsprong is van de oorspronkelijke Amerikanen, in het algemeen Indianen genoemd, is een van de moeilijkste vragen die kunnen worden gesteld; de reden daarvan is dat, al is de afkomst van allen laat Atlantisch, de Noord- en Zuid-Amerikaanse continenten werden bevolkt door verschillende migrerende volkeren uit verschillende delen van

Atlantis, zowel uit de Atlantische als de Stille Oceaan. De immigranten uit de laatste waren misschien iets hoger ontwikkeld, en uit deze immigraties ontstonden de meeste van de meer beschaafde volkeren van Zuid- en Centraal-Amerika en de Maya's.

Maar er waren ook beschaafde immigraties uit het oosten en dat bedoelden de oude Mexicanen uit de tijd van de Spanjaarden als ze zeiden dat hun voorvaders uit het oosten kwamen, wat in feite betekent van verschillende Atlantische eilanden.

Ik heb nooit veel vertrouwen gehad in het idee van een immigratie via de Beringstraat, al twijfel ik er niet aan dat er in de vele eeuwen van het verleden op kleine schaal verkeer was, over en weer, tussen Siberië en Noord-Amerika, niet alleen van Siberië naar Amerika, maar ook van Amerika naar Siberië.

Het is en was voor mij altijd duidelijk dat de beide Amerika's door *verschillende* Atlantische rassen werden bevolkt, door verschillende immigratiegolven, sommige heel klein, andere groter; want al zijn er nauwe parallellen en grote gelijkenissen tussen de Indianen van bijvoorbeeld de Verenigde Staten en die van Zuid- en Centraal-Amerika en zelfs van Mexico, er zijn ook grote verschillen van fysiologische aard. Het profiel bijvoorbeeld van de Irokezen of van de Sioux of van de Cherokezen lijkt enigszins op het profiel van de Zuid-Amerikaanse en Centraal-Amerikaanse Indianen en toch zijn er duidelijke verschillen. Dit alles wijst op verschillende golven van verschillende volkeren, al waren al deze volkeren in het verre verleden van Atlantische oorsprong.

MICROSOMEN EN CENTROSOMEN

(a) Wordt de werking van de microsomen veroorzaakt door de 'innerlijke ziel van de stoffelijke cel' (H.P.B.) die de centrosoom wekt? (b) Gaat de kern, wanneer die verdwijnt, over naar een ander bewustzijnsgebied?

In antwoord op uw eerste vraag: In elke cel bevindt zich een centrale prāṇische kern die de levenskiem van een levensatoom is en de rest van de cel is niet meer dan de bekleding van de cel die om de kern is opgebouwd door de krachten die uit het hart van dit levensatoom stromen. De moderne cel-onderzoekers zien alleen het huis en niet de mystieke bewoner ervan, maar de occultist kijkt naar de innerlijke mystieke bewoner, of het levensatoom. Naar aanleiding van uw beschrijving zou ik, voor de vuist weg, willen zeggen dat het levensatoom werkt door de twee kleine

stippen of vonken in het centrosoom die bij het begin van de celdeling uiteengaan; de energieën ervan stromen naar buiten via deze twee kleine stippen en elke kleine stip vormt, als het ware, reeds het begin van een nieuwe cel; of, anders gezegd, één blijft het centrale deel van de moedercel, terwijl de andere kleine stip het centrale deel van de dochtercel wordt, enz.

Al deze verschijnselen van mitose of celdeling zijn eenvoudig het werk van de innerlijke ziel van de stoffelijke cel die het kernlichaampje en later de kern wakker roept. Er is een sterke band tussen deze twee kleine stippen en het kernlichaampje van elke cel, al blijkt dat niet altijd onmiddellijk. Bedenk dat het kernlichaampje als stoffelijke bekleding het dichtst bij het levensatoom staat.

Nu de tweede vraag: Het plotselinge ogenschijnlijke verdwijnen van het kernlichaampje, gevolgd door het plotselinge opnieuw verschijnen van het kernlichaampje in elk van de twee cellen, ontstaan door de deling van een cel, is eenvoudig het in tweeën delen van het oorspronkelijke kernlichaampje met als doel cellulaire groei. Maar het oorspronkelijke levensatoom blijft intact en werkt nu door de twee nieuwe kernlichaampjes, en zo gaat de celdeling voort totdat het lichaam tenslotte is gevormd. U kunt zeggen dat het kernlichaampje, als het verdwijnt, overgaat naar een ander gebied van stof maar dat is maar een wijze van uitdrukken. Het is beter om te zeggen dat het scheppende levensatoom het oorspronkelijke kernlichaampje desintegreert en het daarna reïntegreert in twee nieuwe en dan in vier enzovoort. Nee, het verdwijnt niet in een layacentrum. Het is een geval van desintegratie en reïntegratie op stoffelijk gebied. Waar het allemaal om draait is dit: Het hart van een oorspronkelijk kernlichaampje in een cel is het levensatoom, en de twee kleine stippen of vlekjes in het centrosoom zijn als het ware uitsteeksels of vingers van zijn energie. De energie van het oorspronkelijke levensatoom, dat het hart van een cel is, werkt door de hele cellulaire structuur in het algemeen, maar in het bijzonder door het kernlichaampje en ook door de twee kleine stippen.

ARCTISCHE OORSPRONG VAN PLANT EN DIER

In mijn studie kwam ik de volgende nogal verrassende uitspraak tegen waarover ik u graag enkele theosofische vragen wil stellen. Ze is uit Edward Wilber Berry's Tree Ancestors: A Glimpse into the Past (*Boom voorvaders: een kijkje in het verleden*).

Van het grote bevroren noorden van nu was nog geen sprake [dit verwijst naar het Krijt], zelfs in het verre noorden heerste een warm klimaat en Groenland was de tuin waar zijn naam op doelt. Aan zijn westkust zijn veel plantenbedden ontdekt, met overblijfselen van boomvarens, palmvarens, wierookceders, vijgenbomen, kamferbomen, magnolia's en andere plantensoorten van warmere streken. Dit noordelijke gebied met talrijke landverbindingen met lagere breedten was waarschijnlijk het oorspronkelijke thuis van onze moderne flora en fauna, die zich in opeenvolgende migratiegolven naar het zuiden verspreidden. We weten dat dit Midden-Krijt getuige was van het kennelijk plotselinge verschijnen van een menigte nieuwe en hogere soorten en dat het Eoceen getuige was van een even plotseling verschijnen van zoogdiertypen en een tweede en diepgaander vernieuwing van de flora. We zien nu uit naar het bevroren noorden of het nog niet onderzochte hart van Azië, in de hoop dat we in een van die strategische gebieden de fossielen zullen vinden die licht werpen op onze problemen van afstamming en verspreiding.

Zou u, met dit citaat in gedachte, de volgende vragen willen beantwoorden:

1. Vonden de plantensoorten die in het Krijt en het Eoceen verschenen, en die de overheersende soorten van nu zijn, hun oorsprong in de noordpoolstreek, vanwaar ze in opeenvolgende golven naar het zuiden trokken zoals, naar men zegt, het geval is met beschavingen. Dit schijnt een feit te zijn en toch zijn er bewijzen dat eens het zuidpoolgebied plantentypen verschafte die zich noordwaarts verspreidden naar Zuid-Amerika, de Zuidzee-eilanden en Indië.

2. Lag Antarctica in die tijd in het noorden, als gevolg van de omkering of inclinatie van de polen?

3. Ontstonden aan beide polen levensvormen die zich naar de equator bewogen?

4. Behoren sommige van de tertiaire afzettingen van de zuidelijke landen tot een andere cyclus dan de tertiaire afzettingen van het noorden?

De aanhaling uit prof. Berry's boek is bijzonder interessant, en wat hij zegt is in het algemeen juist. De dingen en ook wezens, waaronder de mens, vonden hun oorsprong in het noorden. Maar dit is een heel *algemene* uitspraak en moet niet te absoluut worden opgevat. Er zijn altijd tegenbewegingen zowel van botanische als geologische eenheden.

Het beeld is dus als volgt: een grote golf die in het noorden begint, beweegt zich in de loop van de eeuwen zuidwaarts; maar er zijn in deze grote golf altijd kleinere golven die tijdelijk, over een zekere afstand, noordwaarts gaan, enige tijd standhouden, en dan weer naar het zuiden worden geworpen door de sterkere kracht van de grote golf. Met andere woorden, er zijn kleinere stromen binnen de grotere stromen.

Het antwoord op uw vraag (1) is dus ja. De plantenfamilies volgen, in het algemeen gesproken in de loop van de eeuwen, de zuidelijke gang, die ook de dierlijke en menselijke stammen volgen. Maar de kleine tegenbewegingen die ik noemde verklaren die bepaalde plantentypen die uit het zuidpoolgebied schijnen te zijn gekomen en over zekere afstand naar het noorden trokken.

Het antwoord op uw vraag (2) is nee, want het gaat niet zozeer om de vraag in welke richting de polen wijzen, als gevolg van omkering of inclinatie van de polen, dan wel wat de geografische of liever klimatologische toestand van de polen is, of ze met ijs zijn bedekt of dat er een mild klimaat heerst. Antarctica is, wat onze aarde betreft, altijd in het zuiden, was dat altijd en zal dat voorzover ik weet altijd zijn; en voor de noordpool geldt hetzelfde – beide tijdens *dit* manvantara. Maar noord betekent niet noodzakelijk ijs en sneeuw, want er zijn tijden geweest dat de noordpool bijna een mild klimaat had; en evenzo de zuidpool.

Vraag (3) is al beantwoord met mijn vorige opmerkingen. In de noordpool en bijbehorende gebieden ligt de oorsprong van nieuwe levensvormen die in de loop van vele eeuwen zuidwaarts trokken; en vanuit de zuidpool zijn er kleine tegenbewegingen. Er zijn daarom geen levensvormen die zich regelmatig bewegen van Antarctica naar de equator en nog verder noordwaarts.

Uw vraag (4) is niet erg duidelijk, maar ik denk dat ik het begrijp. De zogenaamde tertiaire afzettingen zijn geologische afzettingen, afhankelijk van het klimaat dat op zijn beurt van vele factoren afhangt; maar het noordelijke en het zuidelijke halfrond van de aarde zijn vrijwel gelijk, met kleine verschillen wat klimatologische zaken betreft. Daarom behoorde het Tertiair zowel op het noordelijke als het zuidelijke halfrond tot dezelfde cyclus.

HET HART, HET MEEST ONTWIKKELDE ORGAAN

Als arts met een jarenlange ervaring ben ik tot de conclusie gekomen dat het hart het meest geëvolueerde orgaan van het menselijk lichaam is. Klopt dat met de occulte leer?

Ja, het hart is het voornaamste orgaan van het menselijk lichaam, de hyparxis, fysiek gesproken. Dat komt omdat het hart het stoffelijke orgaan van de geestelijke straal is in het lichaam. En op precies dezelfde wijze moet de pijnappelklier, vlak na het hart, worden geclassificeerd.

Eerst het hart, daarna zijn orgaan van geestelijk-intellectuele activiteit in het hoofd, de pijnappelklier. Maar door de samenwerking van deze twee wordt het orgaan van de intellectuele wil, de hypofyse, gestimuleerd en in trilling gebracht. De lijn van geestelijke afdaling is dus als volgt: het hart wordt geroerd en daarin wordt het onzichtbare licht ontstoken, het wordt aan de pijnappelklier doorgegeven op een manier die ik hier niet kan noemen, die, op haar beurt in snelle trilling gebracht, de hypofyse, met haar vitale energie treft. Als deze is geactiveerd, geeft ze de overgebrachte invloed door aan de hersenen en het zenuwstelsel en voelt het hele lichaam daarna de gevolgen ervan.

De hindoeleer van de chakra's is nauw met dit proces verbonden, maar er is over de chakra's zoveel onzin gezegd en zelfs zoveel valse kennis verspreid, dat ik ze niet te berde wil brengen, behalve dan door ze hier te noemen. De chakra's zijn in feite esoterische en stoffelijke punten in het hele lichaam; de meeste ervan werken door middel van de kracht die ze via de ruggegraat ontvangen van het hart en de hersenen en ze zijn dus de verdelers naar het lichaam als geheel.

LERINGEN OVER CHAKRA'S ZIJN ESOTERISCH

Waarom vinden we in theosofische boeken niet meer over de chakra's van het menselijk lichaam? Ik heb altijd begrepen dat ze een belangrijk aspect van de occulte studie vormen.

In onze school volgen we de oude esoterische traditie dat de leringen van de esoterische wijsheid over de chakra's en de zeer gevaarlijke krachten die in de menselijke constitutie zijn besloten, voor de niet-ingewijde een volstrekt ongeschikt onderwerp vormen om zich mee bezig te houden. Zoals u bij uw studie van H.P.B.'s boeken zult zien, zegt zij ons dat een dergelijke studie de niet-ingewijde of de ongeoefende beslist zal voeren naar de afgrond van zwarte magie en mogelijk naar het verlies van de ziel. Geen echte occultist heeft ooit de ware leringen over de chakra's en de ontwikkeling daarvan meegedeeld.

IS DE NEERGAANDE BOOG ONVERMIJDELIJK SLECHT?

Het is duidelijk dat op de neergaande boog van de evolutie het egoïsme zich ontwikkelt en de entiteit afdaalt in de stoffelijke wereld. Maar dit is zozeer een regel van de natuur dat het mij verkeerd toeschijnt deze afdaling, of het beoefe-

nen van egoïstische gedachten en activiteiten, noodzakelijk slecht te noemen.

Het Boek van de Gulden Voorschriften geeft het beste en meest rechtstreekse antwoord. Werk mee met de natuur; doe wat zij wil en de natuur zal zich voor u buigen. In welke richting de natuur ook stroomt, wat wil zeggen de richting van de wil en levenskracht van de goden, werk met haar mee. Zodra we echter proberen tegen de stroom in te zwemmen, *in adversum flumen*, stellen we ons tegenover de evolutionaire voortgang van de natuur, of die zich ontvouwt of invouwt. We gaan dan in tegen haar zogenaamde wetten, die haar wil vormen, en daardoor worden we tovenaars.

DE LEVENSBESCHRIJVING VAN KRISHṆA, EEN ALLEGORIE

Door mijn theosofische studie ben ik tot de conclusie gekomen dat het zogenaamde historische leven van de grote avatāra's van de wereld hoofdzakelijk op allegorie berust. Geldt dit niet ook voor het leven van de hindoeleraar Krishṇa en de nogal vreemde, zelfs weerzinwekkende, gebeurtenissen die legenden om hem hebben geweven?

Ja, praktisch alle verhalen die over Krishṇa of over welk ander groot mens worden verteld, behalve die min of meer praktische zaken die het gezonde verstand eruit kan lichten, zijn allegorisch of zelfs fictief. Zijn ze allegorisch, dan zijn ze waarschijnlijk geschreven door iemand die wist waar het om ging en het religieuze publiek iets gaf, waarop het zijn religieus denken kon richten, in het besef dat ingewijden het zouden begrijpen. Maar er is in het algemeen ook veel dat fictief is en in deze tijd zijn allegorie en fictie zo met elkaar verstrengeld dat ze onontwarbaar zijn.

Er zijn over Krishṇa enkele echte feiten bekend; zoals bijvoorbeeld dat hij in India werd geboren, in een bepaald district, dat hij vrienden en vijanden had en dat hij vanaf zijn vroege jaren van wonderlijke vermogens blijk gaf, hoewel die natuurlijk in geen enkel opzicht leken op de volstrekt overdreven beelden uit de allegorieën. Hij leefde en leerde en deed zijn werk, en zijn dood betekende het begin van het kaliyuga. Hij was met andere woorden de geestelijke kracht die het dvāparayuga afsloot en het kali opende.

Alle andere allegorieën over de ongeveer zestienduizend vrouwen en zijn leven met de Gopī's of koeienmeisjes en zijn vele daden van ogenschijnlijke wreedheid – deze en nog honderd andere zaken kunnen alle allegorisch worden genoemd, ontstaan door die vruchtbare en rijke

verbeeldingskracht waarvoor de hindoegeest bekendstaat.

Krishṇa's dans met de Gopī's bijvoorbeeld, symboliseert, zoals H.P.B. zei, in één beperkt opzicht de zon met de planeten die om hem heen dansen of zich in hun baan om hem heen bewegen; of het zou ook kunnen slaan op de geestelijke zon van de sterrenbeelden van de dierenriem, die draaien om de centrale zon van ons stelsel. Maar deze interpretatie is tamelijk beperkt. In het algemeen vertegenwoordigen de vriendinnen van een groot leraar zijn geestelijke vermogens.

Neem zelfs het geval van de Boeddha, die werkelijk leefde en een vrouw en zelfs een zoon Rāhula had. Toch heeft ook de legendevorming hier zo knap gewerkt dat de naam van zijn moeder bijvoorbeeld Māyādevī was, of ruwweg, de godin Māyā: de Boeddha die wordt geboren uit māyā en het Licht ziet. Het kan zijn dat ook haar werkelijke naam Māyādevī was. Ik zie dat als een mogelijkheid.

AUTONOMIE VAN EEN THEOSOFISCHE LOGE

Als onze loge psychologie, astrologie of verwante onderwerpen, die niet strikt theosofisch zijn, wil bestuderen, is dat dan toegestaan?

Dit is een zaak die de loge zelf moet beslissen. Als een loge van de T.S. of een aantal leden daarvan of een enkel lid daarin een grote belangstelling heeft voor psychologie of de moderne astrologie, of wat ook, en een van deze wil bestuderen, breng het dan op de loge naar voren om er door de leden van de loge over te laten stemmen, en laat de motie aannemen of verwerpen, overeenkomstig de statuten of reglementen; laat de meerderheid van stemmen beslissen. Ik denk dat als er al loges zijn die hun tijd willen besteden aan bovengenoemde onderwerpen, het er maar weinig zijn, of als men er tijd aan wil geven het maar een deel zal zijn van de tijd die aan werkelijk theosofische onderwerpen zou worden gewijd. In ieder geval kan er, als er eerlijk door de loge over wordt gestemd, geen reden tot klagen zijn.

Laat ik er de nadruk op leggen dat het in overeenstemming is met de constitutionele rechten van een loge zo te studeren en de soort studiegroep op te zetten die ze wil; en ik denk dat er weinig of geen gevaar, maar juist nut zit in een dergelijke werkwijze, want het wordt bij enig nadenken duidelijk dat als een loge in wezen niet theosofisch is ze snel uiteen zal vallen; als ze de vrije teugel heeft en beseft dat ze autonoom is onder de reglementen van de constitutie en gemachtigd haar eigen zaken te rege-

len zoals ze wil binnen de constitutie, zal ze hopelijk vroeg of laat, als er werkelijk enige theosofie in het hart aanwezig is, er genoeg van krijgen tijd te verspillen aan bijkomstige studies en zich op natuurlijke wijze voelen aangetrokken tot de meer zuivere theosofische studie. De zaak overlaten aan de stemuitslag van de loge is ongetwijfeld de meest redelijke manier om logeproblemen op te lossen en omdat dat in de moderne geschiedenis de democratische werkwijze of methode is, zullen weinig mensen daartegen bezwaar maken en als ze dat wel doen zullen ze automatisch afvallen met een minimum aan hartzeer of wrok.

RADIOACTIVITEIT EN DE RONDEN

In een kortgeleden verschenen wetenschappelijk tijdschrift bespreekt dr. A. Knopf van Yale de uiterst kleine bolvormige steentjes van radioactieve herkomst, 'pleochroïtische halo's' genoemd, die, naar hij zegt, bevestigen wat de transformatie van radioactieve elementen in helium en lood aantoont, namelijk dat er door de eeuwen heen sprake is van een constante snelheid van transformatie. Op grond van dit bewijsmateriaal geloven geologen dat men een redelijk nauwkeurige schatting heeft kunnen maken van de ouderdom van de voornaamste aardlagen van het aardoppervlak. Hoe is dit te rijmen met de gedachte dat het etherischer worden van de aarde pas begon in het midden van de vierde ronde? Deze halo's stammen uit een veel vroegere periode.

Eén verklaring die kan worden gegeven is dat deze halo's het gevolg zijn van radioactiviteit die plaatsvond aan het einde van de vorige of derde ronde op deze bol en die, ondanks de enorme seismische en vulkanische schokken of verstoringen toen de vierde ronde begon, zich niettemin aan vernietiging hebben kunnen onttrekken en tot op deze dag zijn blijven bestaan. Deze verklaring is heel goed mogelijk, zelfs al is ze niet erg aannemelijk; dat wil zeggen, het kan zo zijn maar het is niet waarschijnlijk.

Er zijn twee of drie andere verklaringen van de feiten, als het inderdaad feiten zijn en geen vergissingen van geologen: (a) zelfs op de neergaande boog, voordat radioactiviteit (dat wil zeggen het desintegreren of etherischer worden van de grofste elementen) op grote schaal op aarde kon zijn begonnen, zouden bepaalde delen van de aardbol, als gevolg van de cyclische of spiraalsgewijze aard van de evolutie, zelfs op de neergaande boog een tijdelijke opgang kunnen hebben gemaakt naar een meer etherische toestand, om later weer in een dieper dal terug te vallen overeenkomstig de algemene tendens naar omlaag van de neergaande boog.

Zo'n tijdelijke opgang zou bijna zeker een tijdelijk etherischer worden van de grofste elementen met zich hebben meegebracht, maar daarna, toen het wiel binnen het wiel weer omlaag snelde, zou er automatisch een einde zijn gekomen aan die radioactiviteit en zou verdichting en materialisering weer zijn doorgegaan. En (b) zelfs als de stenen die geologen hebben gevonden, pre-Cambrisch zijn of in ieder geval een primordiale oorsprong hebben, is dat – omdat radioactieve halo's hier en daar kunnen worden aangetroffen – geen bewijs dat deze halo's wijzen op radioactiviteit die optrad toen dit pre-Cambrisch gesteente zich voor het eerst afzette, of misschien gedurende vele eeuwen daarna. Ik bedoel met andere woorden dat zelfs in Cambrische en pre-Cambrische steenlagen er plaatselijk klompjes of deeltjes kunnen zijn gevonden, bestaande uit chemische samenstellingen of elementen die grover en zwaarder zijn dan het gesteente zelf, en daarom zouden deze klompjes of stukjes van die grovere samenstellingen of elementen na het midden van deze ronde, onder invloed van het algemeen op aarde werkende proces van etherisering, uiteen gaan vallen, dat wil zeggen min of meer radioactief worden. Dergelijke halo's zouden heel goed in echt pre-Cambrisch gesteente kunnen zijn ontstaan, maar lang na de Atlantische tijd.

Er zijn dus drie heel goede en mogelijke verklaringen; en het is voor mij onmogelijk meer licht op het onderwerp te werpen tenzij ik over alle gegevens zou beschikken en er absoluut zeker van zou zijn dat het om feiten gaat en niet alleen om theorieën.

Bijvoorbeeld: Zijn deze bepaalde stenen werkelijk pre-Cambrisch of is het een theorie? Zijn de halo's met hun veronderstelde radioactieve aard, die in dit gesteente worden gevonden van veel latere datum, of uit de pre-Cambrische periode? Of gaat het om niet meer dan een overblijfsel, een toevallig restant uit het einde van de derde ronde op deze bol D? Tenzij er een exact antwoord op deze vragen kan worden gegeven, blijft het min of meer gissen, bij gebrek aan nauwkeurige informatie.

VIER KLASSEN VAN MĀNASAPUTRA'S

Het is duidelijk dat wat wij nu in het algemeen de mensheid noemen bestaat uit de meerderheid van die entiteiten in wie de mānasaputra's miljoenen jaren geleden incarneerden. Hoe staat het met de gedegenereerde rassen? Ontvingen zij ook de mānasaputrische vonk?

Toen de mānasaputra's, of zonen van het denkvermogen, in de betrek-

kelijk verstandeloze mensen van het derde wortelras in deze ronde incarneerden, verdeelden ze zich op natuurlijke wijze, d.w.z. op karmisch bevel bij wijze van spreken, in vier algemene klassen, die ik, alleen om ze uit elkaar te kunnen houden, als volgt aanduid: de hoogste klasse, degenen in wie het licht helder brandde; de tweede klasse, degenen in wie het licht minder helder brandde; de derde klasse, degenen in wie het licht zwak brandde en tenslotte zij in wie het licht het zwakst brandde en incarnatie tot een later tijdstip uitstelden. Dat alles was natuurlijk een gevolg van karma.

De eerste klasse bestond uit degenen in wie het licht helder brandde, en die onmiddellijk en ten volle incarneerden en de gidsen werden, de leiders en leraren van de toen bestaande mensen en zij zijn degenen die wij nu de vergevorderde vijfderonders zouden noemen en de weinige, heel, heel zeldzame zesderonders. Zij zijn nu de verst geëvolueerde en grootste lichten van het mensenras, de boeddha's, de mahātma's, enz.

Zij in wie het licht minder helder brandde zijn degenen die we nu de edelste en meest hoogstaande mensen van de gewone mensheid zouden noemen, maar die niettemin lager staan dan de eerste klasse. Zij zijn de vroege vijfderonders of vergevorderde vierderonders. Tot hen behoren de grote filosofen, dichters, wetenschappers, staatslieden, godsdiensthervormers, enz., enz.

Zij in wie het licht zwak brandde zijn degenen die we nu het gros van de mensen zouden noemen, de grote massa van de mensheid.

Zij in wie het licht het zwakst brandde zijn degenen die we nu de lagere of minder ontwikkelde mannen en vrouwen van onze huidige mensenfamilie zouden noemen, de onderontwikkelde typen; en tot deze laatsten behoren de zogenaamde primitieve en gedegenereerde volkeren, al omvatten deze primitieve en gedegenereerde volkeren niet alle individuen van deze laatste en vierde klasse van monaden. Daarom vinden deze speciale monaden een voor hen natuurlijk en karmisch en passend lichaam in de huidige gedegenereerde rassen.

Er is nog een klasse van monaden die we een vijfde zouden kunnen noemen en dat waren de monaden die absoluut weigerden in het derde wortelras te incarneren, en de eonen eenvoudig voorbij lieten gaan tot ze tijdens het volgende of vierde wortelras afdaalden en zich belichaamden; en deze laatste of vijfde klasse, tamelijk klein in aantal, vindt men onder de huidige mensapen en de allerhoogste klasse van de gewone apen. Ze waren in evolutie zo achtergebleven dat deze zeer

inferieure lichamen voor hen nu geschikt zijn.

U vindt dus in dit antwoord de reden waarom bepaalde monaden worden aangetrokken tot de lichamen van de huidige gedegenereerde rassen. Hun licht brandt nog zo zwak dat ze lichamen van een verdergevorderde soort niet zouden kunnen hanteren, bezielen of gebruiken. Het is de oude regel dat water zijn verschillende niveaus zoekt overeenkomstig de omstandigheden.

HET BOEK VAN DZYAN

Kunt u ons iets zeggen over de ouderdom van het Boek van Dzyan, waarop H.P. Blavatsky haar toelichtingen in De Geheime Leer *baseerde? Dateert het uit Atlantische tijden?*

Het Boek van Dzyan als een tastbare rol of boek of manuscript, of Tibetaanse blokdruk, noem het wat u wilt, als een stoffelijk ding is, zoals H.P.B. zegt, niet erg oud, waarschijnlijk ongeveer duizend jaar en maakt deel uit van een min of meer algemeen bekende, zelfs exoterisch bekende reeks Tibetaanse werken, Kiu-ti genaamd, als algemene titel voor al deze delen; zoals *De Geheime Leer* uit twee delen bestaat, enz.

De inhoud echter van het Boek van Dzyan, wat eenvoudig de Tibetaanse of Mongoolse uitspraak van het Sanskrietwoord dhyāna is, is heel oud, zelfs zeer archaïsch en voert terug tot in Atlantische tijden en zelfs nog verder terug wat de leringen betreft.

Deze oorspronkelijke leer, de oorspronkelijke theosofie van de geestelijke wezens of mānasaputra's van hogere aard, die haar in deze ronde aan de oude mensheid brachten, heeft over de hele aarde gecirculeerd en wordt in vele talen aangetroffen of had kunnen worden aangetroffen. Sommige zijn verdwenen, zijn vernietigd. Enkele zijn behouden. De meesters hebben natuurlijk in hun geheime bibliotheken of rotstempels, hoe u die ook wil noemen, optekeningen, d.w.z. afschriften van alle.

Het Boek van Dzyan werd speciaal door H.P.B. uitgekozen als bron omdat het de oorspronkelijke archaïsche leer bevat, die in de Kiu-ti geschriften weliswaar is vermengd met veel irrelevant materiaal, legenden en wonderen, waar het Tibetaanse volk dol op is, maar haar was geleerd achter die dingen te lezen om de draad van zuiver goud te vinden onder al het waardeloze exoterische en devotionele materiaal.

Het Boek van Dzyan, een van de eerste uit de Kiu-ti reeks, handelt over de kosmogonische bouw van de werelden en van onze planeetketen

in het bijzonder, en tot op zekere hoogte over het eerste verschijnen van de mens of van de wortelrassen, ongeveer zoals H.P.B. in haar twee delen van *De Geheime Leer* het onderwerp behandelt en in grote lijnen weergeeft.

Er was nog een ander beroemd commentaar, beroemd in heel Tibet en geschreven door Tsong-kha-pa, een groot Tibetaans boeddhistisch hervormer en de stichter van de zogenaamde Geelkappen of Gelugpa's, zoals de Tibetanen hen noemen, de hervormde boeddhistisch Tibetaanse kerk, en op het ogenblik de machtigste in het land en de zuiverste. Dit commentaar heet Lam Rim, soms geschreven als Lam Rin.

Dit is een merkwaardig, gedeeltelijk exoterisch, gedeeltelijk esoterisch commentaar, over verschillende onderwerpen, geschreven in de gedaante van het hervormde boeddhisme dat Tsong-kha-pa bracht, maar dat in feite heel wat zuiver esoterische of ware leringen bevat. Heel weinig mensen hebben ooit een exemplaar van de Lam Rim gezien; ik weet niet waarom, maar het schijnt zo te zijn. Ik heb nooit een exemplaar gezien, wat niets zegt want ik woon niet in Tibet. Ik heb nooit gehoord dat een reiziger een exemplaar te pakken heeft gekregen, al heb ik wel veel geruchten daarover gehoord. Om een of andere reden wordt Lam Rim tot nu toe zorgvuldig bewaakt. Misschien is dat in de toekomst niet zo.

Om het samen te vatten: Het Boek van Dzyan is geschreven in het Tibetaans, althans een deel of het grootste deel ervan, het is doorspekt met heel wat exoterisch materiaal, maar het echt occulte deel van het Boek van Dzyan is een van de eerste uit de Kiu-ti boeken en handelt hoofdzakelijk over kosmogonie en later, geloof ik, in mindere mate over het ontstaan of het begin van de mensheid.

HET ORAKEL VAN DELPHI

Zou u meer licht kunnen werpen op de ware betekenis van het Orakel van Delphi?

Het Orakel van Delphi was een van een aantal orakels in Griekenland. Het betrof altijd gevallen van mensen in een abnormale toestand, die gewoonlijk bestond uit een gedeeltelijke verlamming van het lagere viertal, veroorzaakt door kunstmatige middelen, zoals zwavelachtige of andere dampen, of mogelijk door betrekkelijk onschuldige verdovende middelen. Het Orakel, het was gewoonlijk een vrouw, verkeerde dan in een toestand die nu wordt beschouwd en waarover algemeen wordt

gesproken als een zeer sensitieve psychische toestand, waarin het brein waarheid kan ontvangen maar even vaak slechts verwrongen psychische visioenen.

Het Orakel van Delphi was een van de beste in Griekenland, omdat het een van de zorgvuldigst bewaakte was. In de gevallen waarin het Orakel van Delphi zijn uitspraken deed of verklaringen aflegde, kwamen die gewoonlijk voort uit de inspiratie van de innerlijke godheid van de priesteres zelf, die zich afdrukte op de gevoelige psychische aard, die op zijn beurt via de menselijke mond sprak. Het feit dat de orakels gewoonlijk in beeldspraak of in dubbelzinnige termen werden gegeven, is een van de verschijnselen van de werking op dit gebied van het hogere psychische gestel van de mens. Het is alleen het lagere verstandelijke denken dat enige aandacht schenkt aan zulke precieze gegevens als het aantal stappen, of de juiste bladzijde van een boek of de nauwkeurige lengte van een japon of hoeveel keer iemand de arm ophief in een uur of wat een priester als hij thuiskomt als avondmaal te eten krijgt, gerstepap of gekookt schapenvlees en slappe wijn. Dat zijn allemaal dingen van het lagere verstand.

DE DEUR NAAR HET MENSENRIJK

Wat is de zogenaamde 'deur' naar het mensenrijk?

Van deze deur naar het mensenrijk zei H.P.B. dat ze zich sloot in het midden van de vierde ronde, zoals ook gebeurde tijdens het vierde onderras van het Atlantische ras. Veel studerenden hebben in strijd met deze uitspraak het sluiten van de deur opgevat als het openen van een deur, wat de nodige verwarring teweegbracht. De deur naar het mensenrijk opende zich toen niet. Ze sloot zich en dat betekende het volgende: Laten we alleen spreken over onze eigen vierde ronde, hoewel hetzelfde gebeurde, *mutatis mutandis*, dat wil zeggen met de nodige veranderingen, tijdens de tweede en de derde ronde en in de toekomst zal gebeuren tijdens de vijfde, de zesde en de laatste. Het betekent het volgende: de verschillende families van monaden van alle klassen, van alle rijken in de natuur waren vanaf het begin van onze tegenwoordige vierde ronde als het ware min of meer vermengd. In zekere zin stonden ze veel dichter bij elkaar, zoals de menselijke kiem, zolang ze een kiem is, veel dichter bij de andere rijken in de natuur staat dan wanneer deze kiemen zich van de andere scheiden en volwassen wezens, volwassen mensen worden.

De betekenis van de zin dat de deur naar het mensenrijk *sluit* in het midden van de vierde ronde is eenvoudig dat gedurende wortelras één, wortelras twee, wortelras drie en de helft van wortelras vier, deze verschillende klassen van monaden zich duidelijker in families splitsten dan tevoren, zodat toen alle klassen van monaden op de neergaande boog het midden van de vierde ronde bereikten, diegenen die toen al mens waren verder konden en aan de opgaande boog begonnen, en dat deden ze ook. Zij die het menszijn niet hadden bereikt gingen ook verder maar waren geen mensen. Zij die boven de klassen van mensen stonden gingen, toen ze dat punt bereikten, verder, maar niet door de menselijke deur. Zij gingen door andere zogenaamde deuren, wat maar beeldspraak is, door de dhyāni-chohanische deur; en degenen die lager stonden dan mensen door de dierendeuren of de plantendeuren, enz. Het betekent eenvoudig dat de verschillende families van monaden op de neergaande boog gedurende de wortelrassen één, twee en drie en de helft van vier, zich duidelijk in families splitsten en daarna konden die entiteiten die niet menselijk waren, voor de rest van deze planetaire belichaming, nooit menselijk worden. De deur naar het mensenrijk sloot voor alle monaden lager dan de mens voor de duur van drieëneenhalve ronde. Dit betekent dat het laagste punt toen was bereikt en daarna was er sprake van een gestadige opgang.

PARTHENOGENETISCHE REPRODUCTIE VAN KONIJNEN

Volgens wetenschappelijke experimenten zou een dier, bijvoorbeeld een konijn, door middel van bepaalde mechanische of chemische middelen en reacties, het leven kunnen schenken aan een ogenschijnlijk normaal jong, zonder normaal te paren. Is dat mogelijk vanuit een theosofisch standpunt? Zou deze wetenschappelijke methode, gezien onze kennis van de voortplantingsprocessen in de natuur in vroegere rassen, een terugval naar die tijden kunnen zijn of een sprong vooruit naar de toekomst? Om mijn vraag te verduidelijken lees ik het volgende verslag uit de Los Angeles Times *van 23 november 1941 en ik hoor graag uw commentaar.*

Philadelphia, 22 november (AP). Als men een klein zakje ijsklontjes uit de koelkast gedurende anderhalf uur op de zij van een konijn plaatst, veroorzaakt dit soms conceptie. Dit kreeg de American Philosophical Society vandaag te horen van dr. Herbert Shapiro van het Hahnemann Medical College, Philadelphia.

Toen dr. Shapiro was uitgesproken, zei de voorzitter van de bijeenkomst, dr. Edwin G. Conklin, bioloog aan Princeton University:

'We hebben zojuist geluisterd naar wat het begin zou kunnen zijn van een heel belangrijk resultaat. Ik ben er zeker van dat het theologen in hoge mate zal interesseren. Misschien krijgen we de verklaring voor een wonder.'

De ijsbehandeling, zei dr. Shapiro, heeft bij een aantal konijnen maagdelijke geboorte teweeggebracht. Het schijnbare wonder doet zich slechts nu en dan voor. Geen van deze eerste konijnen waarin conceptie plaatsvond, mocht blijven leven. Maar dr. Shapiro zei dat sommige dit later wèl zullen mogen tot het moment waarop ze het leven schenken aan een jong, als dat lukt. Al het wetenschappelijke materiaal wijst op succes als dit wordt geprobeerd, zo zei hij. Er leeft nu een konijn, dat in januari van dit jaar is geboren, en van wie de vader een buisje ijswater was, dat door een chirurgische ingreep in de buikholte werd geplaatst om het onbevruchte eitje, of eitjes, van de moeder enkele minuten af te koelen. Dit ijswaterkonijn is een vrouwtje, volkomen normaal en heeft al twee nesten jongen gehad door normale voortplanting. Deze experimenten met ijswater werden gedaan door dr. Shapiro en dr. Gregory Pincus.

Dan zijn er ook nog in dit land drie levende konijnen waarvan de vaders slechts uit geconcentreerd zout bestaan. Deze zouttechniek was de eerste wetenschappelijk geregistreerde maagdelijke geboorte van zoogdieren en de eitjes werden bevrucht door middel van een chirurgische operatie waarbij ze aan zout werden blootgesteld.

Werk dat door andere wetenschappers is gedaan en vandaag niet werd genoemd, roept de vraag op of menselijke conceptie mogelijk is onder soortgelijke omstandigheden. Artsen in Philadelphia hebben ontdekt dat menselijke eitjes, verkregen tijdens operaties, de eerste stap doen naar conceptie als ze aan chemische oplossingen worden blootgesteld.

Dit is natuurlijk een ingewikkelde vraag en niet een die in een korte zin kan worden beantwoord omdat de hele geschiedenis en het ontstaan van het mensenras in deze ronde een rol speelt bij en te maken heeft met de zogenaamde voortplantingsprocessen bij niet-bevruchte vrouwelijke dieren.

Theoretisch zie ik niets onmogelijks in een dergelijke voortplanting, die alleen uit hoffelijkheid ooit maagdelijke conceptie kon worden genoemd, want maagdelijke conceptie betekent in de christelijke theologie slechts één ding, het unieke geval in de eeuwigheid (!) van het joodse meisje Maria dat moeder werd door de incarnatie van de Derde Persoon van de Drieëenheid. Ik betwijfel of christelijke theologen deze theologische conceptie in verband zouden willen brengen met de parthenogenetische voortplanting van konijnen! Het is natuurlijk geen maagdelijke geboorte, al is het of kan het in abstracte zin een vorm van biologische parthenogenese zijn.

Op zich, zeg ik, is parthenogenese niet onmogelijk. Men treft het zo nu en dan nog aan in het dierenrijk, tenzij ik alle biologie ben vergeten die ik eens kende, bij vrouwelijke dieren die uit zichzelf jongen voortbrengen. Eens was dit de normale voortplantingswijze van het mensenrijk gedurende het eerste ras, het tweede ras en gedurende de helft van het derde wortelras, hoewel de gebruikte methode in deze tweeëneenhalf rassen in de loop van de evolutie veranderde.

Ik heb al vaak gezegd dat de huidige sexuele toestand van de mensheid, en zelfs van de dieren, slechts een voorbijgaande fase is, en na verloop van tijd zal worden gevolgd door een andere methode, volgens mij een gedeeltelijke terugkeer naar hermafroditisme of androgynie [tweeslachtigheid], wat zal worden gevolgd door iets wat nog minder aan geslacht doet denken; en het is duidelijk dat deze methoden in de geschiedenis van de evolutie van het mensenrijk vooraf zullen worden gegaan door feiten die hun schaduwen vooruitwerpen, die eerst als spelingen van de natuur, *lusus naturae*, zullen worden gezien om daarna algemeen te worden; en het huidige systeem zal worden gezien als een snel uitstervende voortplantingsmethode van dégénérés, tot ze verdwijnt. De dieren, al sterven ze als rijk uit, zullen min of meer weerspiegelen en kopiëren wat het rijk van de mens ervaart, doormaakt, en waarheen het evolueert.

Onze leer over de voortplanting is de leer van de norm, de regel, de gebruikelijke gang van zaken, maar met veel aanwijzingen of toespelingen op komende veranderingen en een vinger die wijst naar het historische of prehistorische verleden. De gevallen van deze konijnen, niet bevruchte vrouwtjes, die vruchtbare jongen voortbrengen door plaatselijk koude toe te passen op de vrouwelijke geslachtsorganen of zout dat door een chirurgische ingreep op hetzelfde orgaan wordt toegepast, kunnen op verschillende manieren worden verklaard en zonder grondig van alle bijzonderheden op de hoogte te zijn, zou ik gedeeltelijk gissen als ik zei wat er werkelijk plaatsvond, al heb ik een vrij sterk vermoeden van wat er zou kunnen gebeuren, en wat, denk ik, ook werkelijk gebeurde, als dit krantenverslag als echt kan worden geaccepteerd en niet alleen een verhaal is van een journalist over iets dat werkelijk plaatsvond maar dat de verslaggever, omdat hij geen bioloog is, niet goed begreep of mooier maakte dan het was.

Ik heb een idee dat wat er gebeurde het volgende was: de middelen die bij deze experimenten werden gebruikt verlamden of ontwrichtten misschien tijdelijk wat we de vrouwelijke kāma-stroom zouden kunnen noe-

men en brachten het voortplantingsorgaan van het vrouwtje, of liever het eitje, terug in een toestand die leek op, zo niet identiek was aan de tweeslachtigheid van het vroege derde ras. Dan volgt het eitje de lijn van de minste weerstand en omdat er in ieder mens of dier van onze tijd altijd van tweeslachtigheid sprake is, in vrouwen is het mannelijke recessief en het vrouwelijke dominant, en in mannen is het mannelijke element dominant en de vrouwelijke stroom recessief, zal in zulke gevallen het eitje of een eitje zich ontwikkelen vanuit de dubbele stroom die in het moederkonijn aanwezig is en zo een kroost voortbrengen zoals de tweeslachtigen deden tegen het midden van het derde wortelras. Of misschien lijkt het proces meer op dat van het tweede wortelras.

Maar ik kan hier natuurlijk slechts vermoeden en aftasten omdat ik niet alle feiten ken. Maar ik weet wat er in het algemeen moet hebben plaatsgevonden. Als zo'n vrouwtje verder met rust werd gelaten en men zich er niet verder mee bemoeide, zoals die schepsels deden die zich in het begin van het derde wortelras met menselijke eieren bemoeiden, zou ze vermoedelijk nog slechts op de gewone manier kroost voortbrengen, tenzij er door mensen opnieuw experimenten met haar werden gedaan.

Ik zie dus in dit verslag niets onmogelijks maar omdat ik alleen het eindresultaat ken en niet het hele verhaal, weet ik alleen wat er plaatsgevonden moet hebben; maar welk aspect precies kan ik niet zeggen. Maar ik denk dat het experiment, zoals het in het knipsel wordt weergegeven, het eitje van het vrouwelijke konijn ongeveer terugbracht in de toestand van een menselijk ei tegen het begin of midden van het derde wortelras.

Zou zo'n behandeling, ingreep of experiment hetzelfde resultaat opleveren bij vrouwen bij de mens?

Ik zie niet in waarom niet. Maar dat onderwerp vind ik weerzinwekkend en is denk ik tamelijk gevaarlijk. Het is oneindig veel beter die dingen over te laten aan de bestaande wetten van de natuur. Het is duidelijk dat het dhyāni-chohanische 'fluïdum', wat niet meer betekent dan het fluïdum dat uit het reïncarnerende ego stroomt, evengoed aanwezig is in een menselijk of dierlijk vrouwelijk wezen, als in een man. Maar de natuur volgt nu de huidige procedures automatisch en verandert die alleen om terug te vallen op de prehistorie, wanneer haar gang wordt gestuit of als iets tussenbeide komt. Als de obstructie van ernstige aard is, gebeurt er niets. Is het niet meer dan een verlegging, dan gebeurt er wel wat. In zulke gevallen vindt er een terugslag plaats. De hemel weet hoe

dat kroost zal zijn of worden. Persoonlijk denk ik dat het in hoge mate nadeel zal ondervinden, omdat het op abnormale wijze werd voortgebracht en buiten de huidige regel van de natuur om. Ik denk dat die experimenten weinig minder zijn dan zwarte magie, maar wat weten wetenschappers van magie, witte of zwarte? Omdat ze het zelf niet kunnen verklaren, vinden ze het voldoende wat te experimenteren, zoals een scholier in een chemisch laboratorium.

Verwar daarom de norm, zoals de natuur die nu kent en die onze theosofische leringen proberen toe te lichten, niet met de abnormale experimenten die, omdat het abnormale, verouderde terugslagen zijn, nu dode evolutiestadia vertegenwoordigen.

THEOSOFIE EN OCCULTISME

Is theosofie hetzelfde als occultisme of iets anders?

Theosofie is in één opzicht hetzelfde als occultisme. In een ander opzicht zijn ze verschillend. Laat ik proberen dit punt te verduidelijken. Zeggen bijvoorbeeld de christenen niet dat de leringen van Christus en de christelijke theologie hetzelfde zijn en toch verschillen? Ze beweren dat de theologische leringen hun oorsprong vonden in de leringen van Jezus Christus, maar dat de echte leringen die Jezus Christus in zijn tijd gaf niet – en dat is juist – de theologische leringen van latere tijden waren.

Zo is theosofie de oude wijsheidsreligie in alomvattende zin. Deze prachtige en verheven leringen werden oorspronkelijk aan de mensheid op deze planeet gegeven door geestelijke wezens uit andere sferen, goden onder de mensen, ze zijn onder de hoede van dit grote genootschap van de meesters van wijsheid zelfs tot op deze dag tot ons gekomen, en worden van tijd tot tijd, van eeuw tot eeuw, verspreid als de wereld behoefte heeft aan geestelijke verjonging. Theosofie is die verzameling leringen, de wijsheid van de goden, de sleutel, de universele sleutel tot alle grote religies, wetenschappen en filosofieën uit het verleden.

Maar occultisme is dat deel van de theosofie dat handelt over de diepere, verborgen, mystieke, esoterische kant van de natuur en van de mens. Het is inderdaad theosofie, maar dat deel van de theosofie dat de gemiddelde mens niet kan 'eten' – om het beeld uit het Nieuwe Testament te gebruiken, de beeldspraak uit de christelijke schrift – omdat hij nog een kind is. Het is nodig dat hij met melk wordt gevoed – om weer een beeld uit het Nieuwe Testament te gebruiken – dat wil

zeggen, met de eenvoudiger leringen begint.

Discipline, zeggen theosofen, gaat aan de mysteriën vooraf. Occultisme is dus die tak van de algemene theosofische filosofie die handelt over deze werkingen van de natuur en over de geheime wetten van de natuur en de mens. Deze twee zijn fundamenteel een en dezelfde, en toch bestaat diezelfde zaak als het ware uit twee takken: één voor esoterici en de andere de alomvattende bron van waaruit de leringen voor de exoterici stromen. Maar deze verdeling in tweeën is niet willekeurig. Het hangt geheel af van de gebruiker. Een oud gezegde luidt: men kan een goed mens niet onderdrukken; en degene die tot ons komt en op de deur klopt met de juiste klop – we weten wat de juiste klop is – treedt binnen.

LIJDEN IN HET DIERENRIJK

Is het waar dat dieren die door andere dieren of door de mens worden gedood niet echt lijden en eigenlijk, zoals bepaalde bekende schrijvers zeggen, een soort vreugde voelen in hun laatste ogenblikken?

Nee, dat is onzin. Wat in feite gebeurt is dat zowel bij mensen als bij dieren de angst en de zenuwschok die de sensitieve natuur van een dier, en ook van een mens, ondergaat zo overweldigend zijn dat er tijdelijk sprake is van verdoving, bijna van hypnose. Maar hoe staat het met de ogenblikken die voorafgaan aan de verdoving, de methode van bedwelming, die de natuur uit mededogen toepast? Het is belachelijk om die schok, die in feite het bewijs is dat dieren erg lijden of in vreselijke angst verkeren, als een excuus te gebruiken en te zeggen dat dieren geen pijn voelen als de crisis komt. Het is een feit dat er in de natuur ontzettend veel wreedheid en gruwelijkheden bestaan, moordzuchtige impulsen, lijden en pijn; en de natuur maakt op dat laatste moment in haar mededogen het lijden zo hevig dat het een zenuwschok teweegbrengt die een soort slaperig gevoel en tijdelijke onverschilligheid veroorzaakt. Men verwart twee dingen: (1) het ondergane leed, en aan de andere kant (2) het feit dat die verschrikkingen in onze stoffelijke sfeer bestaan. Dit zijn twee heel verschillende dingen die niet moeten worden verward.

VEGETARISME

Vindt u dat een theosoof vegetariër moet zijn om een goede theosoof te zijn en leert De Geheime Leer *dit?*

Ik neem aan dat de woorden *De Geheime Leer* slaan op het prachtige

boek van H.P.B., of ze kunnen slaan op de geheime leer, de oude wijsheid. Ik heb in H.P.B.'s *De Geheime Leer* nooit een passage gevonden die het eten van vlees of vleeswaren verbiedt. Er staan in verschillende delen van onze esoterische werken heel wat passages waarin in onmiskenbare termen wordt verklaard dat het eten van vlees om twee redenen niet goed is. U kent ze, maar verboden wordt het niet en ik kan u ronduit zeggen dat ik strenge vegetariërs ken, strenge fruiteters, met het hart van een tijger en de onverzoenlijke aard van een aap. Wat een mens zuivert is niet wat de mond ingaat. Het is de eigen wil van de mens om de Augiasstal van zijn denken te zuiveren. Nee, het eten van vlees is in het begin geen belemmering voor het chelaschap. Natuurlijk is het wel zo dat als iemand een aangenomen chela wordt en strikt de regels van ontwikkeling volgt die voor de hogere graden zijn voorgeschreven, als men een zich trainende discipel wordt, vlees eten onmogelijk is.

Maar het belangrijkste argument tegen het eten van vlees is onze leer van mededogen, van medelijden. Niettemin zijn er tijden en zijn er redenen dat zelfs lagere chela's vlees eten in kleine hoeveelheden. Maar u moet geen ogenblik denken dat wat iemand eet of niet eet, zijn gang naar de meesters bepaalt. Zoals ik zei ken ik enkele mensen die strenge vegetariërs en zelfs fruiteters waren met een hart vol onrecht en het gif van onvriendelijkheid; en hoe zij ooit konden denken dat ze, door van vegetarisch voedsel te leven of van de heerlijke vruchten van de aarde, door alleen dat te doen met een verdorven natuur, het pad naar de goden konden betreden, begrijp ik niet; maar zij dachten van wel! Begrijp me goed, ik veroordeel niet, ik vermeld eenvoudig de feiten zoals ik die heb waargenomen.

Maar bedenk ook dat de fijne vegetarische producten van de aarde en de heerlijke vruchten van onze gemeenschappelijke Moeder, een veel fijner, sappiger en zuiverder voedsel vormen dan het vlees van de ongelukkige dieren die moeten sterven om het vlees te verschaffen dat sommigen van ons regelmatig en onnadenkend en in te grote hoeveelheid als hun dagelijks voedsel nuttigen. Iedere theosoof zal waarschijnlijk gezonder zijn als hij een verstandig en met zorg uitgekozen vegetarisch dieet kan volgen, als hij ervoor zorgt niet te veel te eten, wat gewoonlijk de oorzaak is dat pogingen om een vegetarisch dieet te volgen soms mislukken. In zo'n geval gaat degene die vegetariër wil worden te veel eten uit een ongegronde vrees dat zijn lichaam meer voedsel nodig heeft en het gevolg daarvan is soms een ernstig aangetaste spijsvertering, misschien zelf-

vergiftiging en zelfs ziekte. Het gezonde verstand en, zoals hierboven gezegd, een met zorg uitgekozen vegetarisch dieet, niet te weinig en niet te veel eten, zullen waarschijnlijk leiden tot een betere gezondheid, krachtiger activiteit en een helderder brein dan het eten van vlees ooit kan verschaffen.

DE MEESTERS ZIJN NIET ONFEILBAAR

Er is mij gezegd dat niet alleen de meesters onfeilbaar zijn maar ook H.P.B. en de opvolgende leiders van de Theosophical Society. Mijn gezonde verstand verzet zich daartegen en ik moet protesteren.

Nee, nee. De meesters zijn niet onfeilbaar en zijzelf hebben dat nadrukkelijk ontkend; ook H.P.B. was niet onfeilbaar, en haar opvolgers evenmin. H.P.B. bracht tamelijk zwaar geschut in stelling tegen die dwaze gedachte dat iemand onfeilbaarheid zou kunnen opeisen. Om onfeilbaar te zijn zou men geheel boven al het gemanifesteerde leven moeten staan en in die betekenis van het woord zouden we bijna kunnen zeggen dat alleen de eerste logos 'onfeilbaar' kan worden genoemd in de strikte betekenis van het woord; en dat alles dat lager is dan dat eerste stadium van manifestatie, en in toenemende mate als het licht zich verder van de goddelijke bron verwijdert of dieper in de stof zinkt, in steeds sterkere mate feilbaar wordt.

Het is natuurlijk duidelijk dat het woord 'onfeilbaar' soms wordt gebruikt, en dat is wel enigszins logisch, om aan te geven dat iets vaststaat of zeker is of geheel bekend is. Maar dat is geen echte onfeilbaarheid; wat ik probeer te zeggen doelt op het feit dat er in al het gemanifesteerde leven zulke dingen bestaan als zekerheden, positieve kennis van de werkelijkheid, en dat is het geval als iemand, een supergod, god, halfgod of mens tot betrekkelijk volmaakte vereniging, of gemeenschap komt met de innerlijke goddelijke monade; want deze goddelijke monaden zijn in wezen van dezelfde essentie, van hetzelfde gehalte als de kosmische werkelijkheid zelf. Maar hoeveel individuen zijn op zo volmaakte en volledige wijze met het goddelijke verenigd?

Veel wezens kunnen een nirvāṇische toestand bereiken die, althans tijdelijk, een dergelijke vereniging met het goddelijke in het hart van de mens benadert; gedurende die korte tijd spreken ze met de zekerheid van de geest of bezit hun kennis de zekerheid van de Werkelijkheid. Maar deze gevallen zijn uiterst zeldzaam en beperken zich in

feite tot de boeddha's of de superboeddha's.

Om deze gedachte wat verder te ontwikkelen kunnen we zeggen dat het volkomen duidelijk wordt dat, hoe meer zelfs een feilbaar mens in aanraking kan komen met de god in hem, des te zekerder wordt hij van de volstrekte werkelijkheid in de dingen; daarom bestaat er in de kosmos zoiets als evolutie, of ontwikkeling van de geest van binnen naar buiten en bevinden zich op de evolutionaire ladder van het leven wezens met een steeds hogere en toenemende graad van ontwikkeling van hun vermogens. Daarom hebben de goden meer en grotere zekerheid dan wij mensen en kunnen ze, natuurlijk relatief gezien, met gezag spreken. Op een nog kleinere en enigszins pragmatische schaal vinden we wat men de geoefende expert noemt, zoals een deskundig chemicus, ingenieur, wiskundige of musicus, of een expert op ander gebied, die door zijn werken en streven een betrekkelijke graad van zekerheid heeft ontwikkeld in wat hij weet en doet. Daarom hebben mensen vertrouwen in elkaar en in leraren en hebben ze vertrouwen in grotere en grootsere dingen in het leven, die ons zijn gebracht door hen die hoger en dichter bij het centrum van de werkelijkheid staan dan gewone mensen.

Ik heb het woord 'onfeilbaar' vaak horen gebruiken in deze laatste betekenis en ongetwijfeld verkeerd horen gebruiken, naar mijn mening, door mensen die alleen maar wilden zeggen dat de getrainde deskundige met kennis van zaken kan spreken over dingen die voor een onwetende onbetreden terrein zijn.

Maar 'onfeilbaarheid' in pauselijke of roomse zin, echte onfeilbaarheid wat leringen betreft is nooit door een theosoof opgeëist die weet waarover hij spreekt, en zeker nooit door de meesters of door H.P.B. of iemand die H.P.B. opvolgde, zeker niet door Judge of K.T. of mijzelf, want een dergelijke aanspraak zou slechts een leugen zijn. Als de meesters 'onfeilbaarheid' afwijzen, dan is ieder ander die er aanspraak op maakt zonder meer een bedrieger van de ergste soort en bewijst daarmee ongeschikt te zijn als leider of leraar van welke aard ook.

Toch ontvangen we de leringen van de meesters met eerbied, want we beseffen dat zij onvergelijkelijk veel meer weten dan wij van de dingen die in onze godswijsheid liggen besloten. Daarom hebben we ook eerbied voor H.P.B. en zien we tegen haar op, vanwege de kennis die ze verkreeg en waarnaar ze streefde en waardoor ze de vertegenwoordigster van de meesters werd; en onze eerbied is gebaseerd op de feiten in de leringen die ze ons gaf, want die bewijzen zichzelf – voor ons. De waarheid is haar

eigen bewijs, want niets in het heelal zal deze ooit omverwerpen; en daarom is het iets groots en schoons en volgens mij bijna majestueus als iemand voldoende grootsheid in zichzelf heeft gewekt dat hij een ander mens herkent als zijn leider en leraar, zoals alle ware theosofen hebben ervaren met H.P.B., en zoals zij heeft ervaren met haar meesters. 'Onfeilbaarheid?' Nee, natuurlijk niet, maar betrekkelijke zekerheid gebaseerd op feitelijke kennis, nadrukkelijk ja.

HET ABSOLUTE

Wil dr. De Purucker zo vriendelijk zijn te zeggen of zijn opvatting over het absolute, die onder theosofen tot discussies aanleiding gaf, volgens hem hetzelfde is als H.P.B.'s opvatting, zoals uiteengezet in De Geheime Leer, *enz.*

Mijn antwoord op deze interessante vraag is nadrukkelijk en onvoorwaardelijk bevestigend; misschien is het mogelijk dat H.P.B. de term het 'absolute' soms wat informeler gebruikt. Maar wat zij werkelijk bedoelt, los van woorden of termen, is absoluut hetzelfde als de betekenis die ik een aantal keren voldoende helder, denk ik, heb uiteengezet en die in het kort wordt verklaard in mijn *Occulte Woordentolk* onder de term het 'absolute'.

Het is natuurlijk waar dat (a) H.P.B. *soms* het woord 'absoluut' gebruikte in wat lange tijd de algemene Europese filosofische betekenis was; en (b) dat ik het woord in een beperktere en strikt etymologische zin gebruik, en het volledig eens ben met Sir William Hamilton, dat het verkeerd is het woord anders te gebruiken, wat onzorgvuldige schrijvers of denkers ook mogen zeggen.

Maar dit terzijde latende als iets van geen belang, kan ik zeggen dat de discussie over mijn gebruik van het woord 'absoluut', een discussie die soms helaas leidde tot bitsheid bij mijn critici, in het algemeen leerzaam en nuttig is geweest; want ze heeft op zijn minst de mensen aan het denken gezet, en begint een van de diepzinnigste en meest fascinerende aspecten van de theosofische esoterische filosofie te ontsluieren.

H.P.B. met haar schitterende literaire vermogen en de verbazingwekkende helderheid van haar manier van uitdrukken, gebruikte de woorden 'onbewust', en 'onkenbaar', soms als praktisch synoniem met het woord 'absoluut', en dat komt voor in haar *De Geheime Leer* (1:44); en ik vestig de aandacht van de vraagsteller op de volgende informatieve en verhelderende passage in haar *De Geheime Leer* (1:137):

De leer zegt dat, om een volledig bewust goddelijk wezen te worden – ja zelfs het hoogste – de oorspronkelijke geestelijke INTELLIGENTIES door het menselijke stadium moeten gaan. En wanneer we zeggen menselijk, dan heeft dit niet alleen betrekking op onze aardse mensheid, maar ook op de stervelingen die elke andere wereld bewonen . . . Hegel, de grote Duitse denker, moet deze waarheid hebben gekend of intuïtief hebben aangevoeld, toen hij zei dat het Onbewuste het heelal slechts ontwikkelde 'in de hoop een helder zelfbewustzijn te bereiken', met andere woorden, om MENS te worden . . .

Deze passage is vaak over het hoofd gezien; en hoewel het woord MENS hier wordt gebruikt als verzamelnaam is het duidelijk dat MENS of de mensheid uit mensen bestaat; en de hele mensheid is inderdaad beperkt als ze wordt vergeleken met het 'absolute' of het 'onbewuste'. De conclusie die moet worden getrokken is duidelijk en in deze ene passage, maar ook elders, zet H.P.B. met haar beeldend vermogen onze gemeenschappelijke zaak veel beter uiteen dan ik dat kan.

Ik zou hier tenslotte aan willen toevoegen dat het onbewuste of onkenbare van de Europese pantheïstische filosofie niet precies hetzelfde is als de grenzeloze, onbeperkte oneindigheid of duur van de esoterische leer; die oneindigheid is kennelijk zuivere EEUWIGE RUIMTE in het meest abstracte en absolute gebruik van het woord. Maar deze abstractie kan niet worden beperkt door de menselijke begrippen 'bewust' of 'onbewust', 'kenbaar' of 'onkenbaar', en is daarom niet het 'absolute'. De EEUWIGE RUIMTE gaat alle beperkingen van ruimte of tijd te boven, zoals zelfs de hoogste menselijke intuïtie deze ziet.

DAGEN EN NACHTEN VAN BRAHMĀ

Ons is verteld over een dag van Brahmā en ook over een nacht van Brahmā. Als de nacht van Brahmā komt, keren alle entiteiten in het heelal terug naar waar ze vandaan kwamen, is dat niet zo?

In het algemeen gesproken, ja, maar de vraag klopt niet helemaal. Een 'dag van Brahmā' heeft betrekking op twee dingen: ten eerste op de zeven ronden van een planeetketen, wat slechts te maken heeft met één planeet van ons zonnestelsel. Zijn de zeven ronden voltooid of doorlopen, dan is dat één dag van Brahmā. De term wordt ook gebruikt voor een enkele ronde, maar minder vaak. Maar dit heeft alleen betrekking op één planeet van ons zonnestelsel. We kunnen ook spreken van het *saurya* manvantara, een Sanskriet adjectief afgeleid van *sūrya* of de zon, waarna het zonne-

stelsel met alles daarin verzinkt in zijn zonnepralaya. De duur daarvan is ongeveer driehonderdbiljoen menselijke jaren; toch heeft dit alleen betrekking op ons zonnestelsel. Dan zijn er nog getallen, waarover het zinloos is te praten omdat we ze niet begrijpen, waarin de duur van het manvantara van ons hele melkwegstelsel, ons thuisheelal kan worden uitgedrukt. En dan, daar nog boven, kunnen we spreken over het manvantara van onze kosmos en van alle melkwegstelsels die behoren tot iets wat nog groter is en zo kunnen we stap voor stap verder gaan. Maar de 'dag van Brahmā' heeft òf betrekking op één ronde, òf vaker op alle zeven ronden van onze aardse planeetketen; en die duurt ongeveer 4.320.000.000 menselijke jaren – een behoorlijk lange tijd! En weet u, zelfs in het zonnestelsel is dit een heel korte tijd. Het is zoiets als een dag en dan zijn er nog kosmische weken en kosmische maanden en kosmische jaren en vervolgens de levensduur van Brahmā, honderden van die jaren, en dan moeten we denken aan het heengaan van Brahmā uit de belichaamde toestand en het ingaan in 'zijn' nirvāṇa, wat overeenkomt met het devachan van de mens, en zijn terugkeer. En zo kunnen we in gedachte doorgaan totdat we in verwarring raken en het ons door de grootte van die getallen gaat duizelen.

Maar er zijn regels, er bestaan wetten, er bestaat orde in alles en als we begrijpen wat er gebeurt in het geval van kleine dingen op onze aarde bijvoorbeeld, kunnen we *mutatis mutandis*, met de nodige aanpassingen, het vervangen van getallen en plaatsen, tot heel duidelijke conclusies komen over de tijdsperioden van het zonnestelsel, het melkwegstelsel en wat al niet. De dag van Brahmā omvat alle zeven ronden van de planeetketen van onze aarde.

ELK WORTELRAS HEEFT ZIJN KALIYUGA

Als ik me goed herinner, zijn we nu op de lichtende boog, na het onderste deel, het laagste deel van onze evolutie als ras te zijn gepasseerd; en toch hebben we pas zo'n vijfduizend jaar van het kaliyuga meegemaakt.

De reden is dat elk ras zijn eigen kaliyuga heeft, elk groot ras, dat wil zeggen elk wortelras; en ons eigen vijfde wortelras in deze vierde ronde op deze vierde bol is pas zover gevorderd dat we zelfs het laagste deel van het vijfde wortelras nog niet hebben bereikt. Met andere woorden, we hebben onze raciale catastrofe nog niet gehad, die catastrofe die ieder wortelras halverwege op zijn laagste of meest stoffelijke punt, in tweeën

snijdt. We hebben pas vijfduizend jaar van de kaliyugacyclus van ons ras achter de rug en we zullen het laagste of onderste punt van ons vijfde wortelras pas bereiken als die raciale ramp plaatsvindt. Deze komt tijdens het kaliyuga; en dat het kaliyuga juist op die tijd heerst komt omdat twee soorten gebeurtenissen samenvallen: het laagste evolutionaire punt en het meest stoffelijke punt, dat eveneens het kaliyuga is.

Ik had begrepen dat we het middelste punt van de cyclus waren gepasseerd, zelfs in het vijfde ras.

Nee, we zijn het middelste punt van de vierde ronde gepasseerd. Dat vond plaats tijdens het vierde grote onderras van het Atlantische, dat was het allerlaagste punt van alle zeven ronden en u zou het het kaliyuga van de zeven ronden kunnen noemen. Kaliyuga betekent het meest stoffelijke deel van een cyclus van groei, van evolutie. We hebben kaliyuga's in iedere ronde, en wel op het middelste punt van ontwikkeling op de vierde of laagste bol. Dan is er een kaliyuga voor elk groot wortelras; en verder zijn er kleinere kaliyuga's in de onderrassen. In feite is kaliyuga net als de andere yuga's min of meer een algemene term. Kaliyuga betekent de 'zwarte eeuw', de eeuw van materiële expansie en de eeuw van geestelijke verduistering; en omdat alles in cyclussen werkt en er cyclussen in cyclussen zijn wordt het duidelijk dat, als u die gedachte volgt, voor alles het middelste punt in zijn evolutie het meest materiële punt is.

DE PARADOX VAN DE MĀNASAPUTRA'S

Zou u wat meer licht willen werpen op het onderwerp: de mānasaputra's. We lezen dat de mānasaputra's het denkvermogen van de mens deden ontwaken, maar op andere plaatsen lezen we dat de mānasaputra's eigenlijk onszelf zijn. Het lijkt erop alsof we ons eigen zelf doen ontwaken.

Ja, op de ene plaats wordt in de theosofische literatuur gezegd dat de mānasaputra's ons verlichten; en op een andere plaats wordt ons gezegd dat wij, verlicht zijnde, niettemin in onze hogere delen de mānasaputra's zijn. Betekent dit dat we onszelf verlichten? Steken kaarsen zichzelf aan? Vreemd genoeg doen ze dat in geestelijke zaken wel! U heeft uw eigen antwoord op de vraag gegeven.

De feiten liggen zo: 'mānasaputra' is een samengesteld Sanskrietwoord, *mānasa* een bijvoeglijk naamwoord van *manas*, waarvan de nauwkeurigste vertaling die ik op het ogenblik kan geven 'denkvermogen' is.

Maar het betekent iets anders dan denkvermogen, het betekent meer en in zekere zin minder. *Manas* heeft alleen betrekking op de menselijke constitutie. Als dezelfde energie zich in het heelal manifesteert wordt ze *mahat* genoemd. Als ze zich in bepaalde entiteiten manifesteert wordt ze *manas* genoemd. *Mānasa* is, zoals gezegd, het bijvoeglijk naamwoord daarvan en betekent schepselen, of wezens, of engelen, of deva's, of welke naam we eraan mogen geven, die begiftigd zijn met het vuur van zelfbewustzijn, het vermogen zelfbewust te denken, reeksen zelfbewuste gedachten en meditaties te hebben. *Putra* betekent 'kind', of 'zoon', of 'kroost'. Daarom betekent *mānasaputra* 'kind van het denkvermogen', en het meervoud – 'kinderen van het denkvermogen'.

We zijn allen kinderen van het kosmische denkvermogen – maar niet precies in de zin van anima mundi. Het heelal is evengoed als een mens een organisch wezen – en als ik heelal zeg bedoel ik hier het melkwegstelsel. Het is bezield. Het is vol monadische essenties evenals wij mensen, want wij mensen kopiëren eenvoudig in het klein, als een microkosmos, wat het melkwegstelsel of het heelal als macrokosmos oorspronkelijk bevat. Alles wat we hebben en zijn ontlenen we aan het omringende heelal, waarin we bewegen en leven en ons bestaan hebben, zoals Paulus van de christenen zei. Het heelal is geworteld in de oneindigheid en in de eeuwigheid. Ook wij als delen van dit kosmische geheel zijn daarin geworteld, en bovendien zijn we zelf in ons innerlijkste en in ons hoogste deel, eeuwig en oneindig. En het hele doel van de evolutie is het in grotere en steeds toenemende mate naar buiten brengen of ontwikkelen, ontrollen, ontvouwen wat innerlijk al aanwezig is.

Er wordt een klein kind geboren. Het is verstandeloos. Het heeft geen denkvermogen. Maar het denkvermogen is latent aanwezig. En naarmate de maanden voorbijgaan en de jaren tot verleden worden, zien we dat het kleine kind langzamerhand, als het ware stap voor stap, begint te denken, zelfbewust te denken, en in toenemende mate begint uiting te geven aan of begiftigd te worden met de vlam van het denken, van zelfbewustzijn. Het begint te denken, na te denken, iets uit te denken, gedachten te denken die tot een bepaalde conclusie leiden, plannen te maken. Het begint een individuele en levendige belangstelling te krijgen voor het leven, want het is voortaan een denker.

Dit is een voorbeeld van wat de zogenaamde neerdaling van de mānasaputra's was in de verstandeloze mens of mensheid van het vroege derde wortelras. Moeten we zeggen dat de mānasaputra vanboven of van-

buiten neerdaalde, in een wezen dat datzelfde mānasaputrische vermogen of orgaan niet latent in zich had? Dat kunnen we niet. Het kind kan alleen naar buiten brengen wat het in zich heeft, dat is duidelijk genoeg. En toch gaat het om een echte neerdaling, een echte incarnatie van een vlam, van de vlam van denken en zelfbewustzijn uit de monade die als het ware boven het brein zweeft en het brein en het hele wezen van het groeiende kind doordringt.

De mānasaputra's zijn dus zowel onszelf als een afdaling in ons van ons hogere zelf. En de afdaling van de mānasaputra's voor het midden van het derde wortelras was geen volledige afdaling. Het was maar een gedeeltelijke afdaling; en ik kan u zeggen dat de mānasaputra's nog niet volledig in ons zijn geïncarneerd; of, misschien beter uitgedrukt, hun schoonheid nog niet ten volle in ons hebben gemanifesteerd. Ons denkvermogen is nog niet volledig ontwikkeld. We werken zelfs nu nog met een onvolmaakt denkvermogen. Het is nog steeds aan het groeien, het is nog in wording. En de mānasaputra's zullen pas ten volle in ons zijn geïncarneerd, en dus hun goddelijke vermogens ten volle kunnen tonen, aan het einde van de vijfde ronde, de ronde die komt nadat we deze vierde hebben beëindigd en het interplanetaire nirvāṇa tussen bol G en bol A hebben ondergaan.

Als een mens sterft, een volwassene in het volle bezit van al zijn verstandelijke of mentale of psychische vermogens, kan iemand dan zeggen of veronderstellen – ik niet – dat de goddelijke vlam van het intellect zich ten volle in de mens tot uitdrukking had gebracht voor hij stierf? Zelfs de titanische intellecten van de mensheid hebben de vermogens van de mānasaputra boven en in hen nog niet volledig tot uitdrukking gebracht. De mānasaputra's incarneren voortdurend en incarneren meer en meer, zoals in een groeiende baby, een groeiend kind, een volwassen jongere, een man of vrouw, met het verstrijken van de jaren het verstandelijke vermogen zich steeds verder ontwikkelt.

U ziet dus dat de neerdaling van de mānasaputra's de afdaling is in ons gewone brein, in de menselijke ziel, van onze geestelijke ziel, de mānasaputra, de geestelijke kant in ons. Maar toch zijn zij onze zelven. Met andere woorden, de mānasaputra's zijn onze zelven omdat ze onze hogere zelven zijn, uit onze hogere zelven. Evenals in het opgroeiende kind – is het zowel een afdaling als het kind zelf in zijn hoogste deel. Dat is de mānasaputra.

En nu nog dit – en ik raak hier esoterische zaken en spreek daarom

met enige aarzeling – naast dit alles was er nog een klasse van mānasaputra's die als het ware de zaak aan het rollen brachten door met hun eigen intelligentie, met hun eigen vuur van intelligent denken en zelfbewustzijn, diegenen van de mensheid te bezielen die, in die tijd, in het eerste deel van het derde wortelras in deze ronde, gereed waren en de vlam overnamen; daarna kwam hun eigen mentale apparaat, hun eigen mānasische vermogens, als het ware snel tot bloei, zoals een roos zijn bloemblaadjes snel ontvouwt als de tijd daarvoor is aangebroken. Deze mānasaputra's, deze klasse van mānasaputra's, waren de hoogontwikkelde entiteiten uit vroegere kosmische manvantara's, die tot de hiërarchie van de boeddha's van mededogen behoren en doelbewust hun eigen verheven sferen als het ware verlieten, onder de mensen afdaalden en hen onderrichtten – om zich daarna terug te trekken. Maar dat is een ander verhaal.

Een algemeen antwoord op uw vraag is dat de mānasaputra's zowel onszelf als niet onszelf zijn: onszelf, omdat ze het hoogste deel van ons vormen; niet onszelf omdat ze boven onze gewone mensheid staan; en het is in ons gewone menszijn dat de meeste mensen leven, denken en voelen. Wij zijn menselijke monaden, wij mensen. Maar we worden overschaduwd – wat een vreemde uitdrukking – overlicht door de hogere triade, het hoogste deel van onze constitutie.

WARE MEDITATIE

Wat is meditatie? Ik stel die vraag omdat er veel verschillende theorieën bestaan over wat meditatie werkelijk is.

'Wat is meditatie?' Gezien de vele en verschillende meningen die men heeft over wat men in het westen meditatie noemt, zou ik willen zeggen dat meditatie is het kiezen van een gedachte en de geest daarover in rust en vrede laten nadenken, haar innerlijk standvastig voor ogen houden en bestuderen zonder enige inspanning van het brein (want dat vermoeit); er vredig en rustig over nadenken. Het is een prachtige geestelijke oefening.

Maar er is iets nog hoger dan meditatie: ingaan in het hart en wezen van wat men wil begrijpen. Ziet u niet dat men pas werkelijk iets kan begrijpen, dat wil zeggen het tot een deel van zijn bewustzijn maken, als men het wordt? Men moet synchroon meetrillen, iets werkelijk worden, voor men het door en door kan begrijpen. Liefde is daar een voorbeeld van. Iemand die niet heeft liefgehad kan niet begrijpen wat liefde is, maar iemand die wel heeft liefgehad heeft geen woorden nodig om deze aan

hem duidelijk te maken; hij weet. Hij is tijdelijk liefde geworden. En precies hetzelfde geldt voor het oefenen van de verstandelijke vermogens. Niemand, tenzij hij zijn verstand heeft gebruikt en diep tot de dingen is doorgedrongen, kan begrijpen wat echt verstandelijk denken is; maar voor degene die dat wel heeft gedaan worden woorden overbodig, hij begrijpt, hij is tijdelijk verstandelijk datgene geworden wat hij onderzoekt. En er is in de mens een vermogen, een vermogen dat helaas in de meeste mensen volkomen ongebruikt blijft, het vermogen om door te dringen tot in het hart en het wezen van de dingen en die tijdelijk te worden. Dan *weet* men. Men keert van deze wonderlijke pelgrimstocht of verkenningstocht terug als een edeler en beter mens. Men heeft zijn bewustzijn verruimd, men heeft iets geleerd; en dat is, wanneer deze methode wordt toegepast voor minder belangrijke zaken dan de hierboven genoemde, de ware betekenis van echte meditatie.

TWAALF BOLLEN IN EEN KETEN

In Beginselen van de Esoterische Filosofie *noemt u twaalf bollen. In een van de* Mahatma Brieven *zegt de meester dat er in totaal veertien zijn, dat het aantal voor het eerst juist is bekendgemaakt. Zou dat betekenen dat er twee, of liever* VIER *zijn die de lagere en hogere hiërarchieën verbinden in plaats van twee? Het is mij een raadsel . . . Nu ik brief 14 erop nasla begrijp ik dat het getal veertien betrekking heeft op de zeven loka's en de zeven tala's. Is dat juist?*

Men hoeft daarover niet in verwarring te verkeren, al begrijp ik heel goed hoe de verwarring kan ontstaan. Het aantal bollen is twaalf, maar in de brief waarover u spreekt doelt de meester op de *zeven gemanifesteerde* bollen, waarover H.P.B. bijna onveranderlijk schrijft, en ook op de wereld[en] van gevolgen die geen loka's of echte sferen zijn, maar innerlijke delen van de constitutie van elke bol, zoals het astraal lichaam van een mens een van de beginselen van zijn constitutie is en toch niet van hem verschilt.

Als u zegt 'Ik begrijp nu dat het getal veertien betrekking heeft op de zeven tala's en de zeven loka's. Is dat juist?' dan is dat juist, omdat de zeven loka's en de zeven tala's de beginselen van elke bol en van elke mens omvatten. Maar ik moet erop wijzen dat de meester, in de passage die u van hem heeft geciteerd, meer in het bijzonder doelt op de 'werelden van gevolgen' of de astrale werelden, die gewoonlijk worden samengevat onder de naam het astrale licht, en niet speciaal op de loka's

en tala's. Niettemin zijn de loka's en tala's bijna hetzelfde.

De zaak is heel ingewikkeld en het is dan ook geen wonder dat u er geen raad mee weet. Als u in *De Mahatma Brieven* kijkt, op blz. 80, dan ziet u dat meester M. met nadruk zegt: 'De werelden van gevolgen zijn geen loka's of plaatsen.' Vergeet dus niet dat er in feite twaalf bollen zijn, waarvan zeven gemanifesteerd en vijf niet gemanifesteerd, tenminste voor ons mensen; maar dat het fragment uit de brief van de meester meer in het bijzonder doelt op de gekoppelde loka's en tala's, die voor elke bol zijn eigen specifieke 'werelden van gevolgen' zijn, de astrale wereld en zijn verbindingen met de andere delen van de constitutie van zeven beginselen van een bol.

KEREN THEOSOFEN ZICH VAN DE MAATSCHAPPIJ AF?

Er is gezegd dat het waarschijnlijk is dat een theosoof asociaal wordt (zich niet op de maatschappij richt). Deze uitspraak werd toegeschreven aan het feit dat de theosofische leringen de onderzoeker een idee geven van de eeuwigheid en grenzeloosheid van het leven en dat hij zich daarvan in de loop van de tijd bewust wordt. Daardoor zou hij de relativiteit van alles of van veel dingen inzien en dat zou kunnen leiden tot de neiging onmaatschappelijke gevoelens te koesteren. Mijn vraag is: Kan het kwaad of nadelig zijn voor de werkelijke mens, de innerlijke mens – met het oog op zijn evolutie op deze aarde – als hij zich afkeert van de maatschappij van deze wereld, waarin ongetwijfeld veel kwaad aanwezig is?

Er is niet de minste kans of de geringste mogelijkheid dat een waar theosoof asociaal wordt in zijn opvattingen of in zijn gevoel, als hij de leringen van de oude wijsheidsreligie van de goden volgt, zoals die ons voor het eerst in deze tijd zijn gegeven door de meesters van wijsheid en mededogen via hun boodschapper H.P. Blavatsky. Alle religies, alle religieuze filosofieën en alle filosofieën met een religieuze inslag, moeten bij mensen van een bepaald soort intelligentie het verlangen opwekken zich van de rest van de mensheid af te scheiden en, als het ware, de behoefte oproepen persoonlijk vooruit te gaan op het pad van geestelijke en intellectuele groei, geheel los van zijn plichten tegenover zijn medemensen. Wanneer deze verkeerde opvatting overheerst, krijgen we het verschijnsel van het kloosterwezen en het kloosterleven, dat in een bepaalde tijd van de vroeg-middeleeuwse geschiedenis van het christendom zo belangrijk werd.

Het is natuurlijk waar dat door zich zo van de wereld af te scheiden, men zich tot op zekere hoogte kan bevrijden van verleidingen en een soort geestelijke vooruitgang kan maken; maar het is tenslotte een zuiver zelfzuchtige vooruitgang en schiet uiteindelijk voorbij aan het doel dat men met deze manier van leven hoopt te bereiken. Ware theosofie is het met die dingen niet eens, want ze toont aan dat we allen broeders zijn, leden van dezelfde mensenfamilie, dat we zware karmische verantwoordelijkheden hebben, de een tegenover allen en allen tegenover de een en dat de juiste manier om een theosofisch leven te leiden is in de wereld te leven, maar niet van de wereld te zijn, d.w.z. zijn hele plicht te doen tegenover het gezin en het land en zijn medemensen in de hele wereld, maar door zo te handelen die plicht tot een middel van innerlijke geestelijke groei te maken. Een theosoof moet verleidingen niet ontvluchten. Het is zijn plicht die te weerstaan en te overwinnen en niet om weg te lopen. Het feit dat een theosoof door zijn studie en zijn leven een duidelijk begrip krijgt van de betrekkelijkheid van alle dingen is de reden dat hij zijn plicht zo sterk voelt en beseft dat de snelste weg naar geestelijke vooruitgang is elk vermogen dat hij heeft te gebruiken, in overeenstemming met de hoogste ethische beginselen en met een gevoel van diepe en intense belangstelling voor het welzijn van zijn medemensen en van mededogen met hun leed en moeilijkheden.

Daarom denk ik dat de vraagsteller gelijk heeft als hij zegt dat het voor de innerlijke ware mens slecht kan zijn buiten de maatschappij te blijven. De reden is dat ieder mens een individuele eenheid is in de menselijke samenleving en dat hij tegenover die maatschappij plichten heeft en dat hij dus die menselijke plichten moet vervullen.

Natuurlijk komt er voor ieder mens een tijd dat hij de drang voelt het eenzame pad van chelaschap te volgen, van discipelschap; maar elke ware discipel of chela beseft dat dit pad van afzondering slechts wordt gevolgd tot het punt waarop de discipel een meester van het leven wordt; en daarna wordt hij, meer dan tevoren, een dienaar van de wet van mededogen en een dienaar van de wereld in die zin dat hij zijn hele leven en alles wat in hem is, wijdt aan het doen ontwaken van het geestelijke en intellectuele bewustzijn van zijn medemensen.

Ik heb het over het leven van training dat een discipel moet ondergaan als een 'eenzaam' pad; maar dat is slechts bij wijze van spreken. Het lijkt enigszins op een student op een universiteit die een moeilijk examen moet doen; en om zich te bevrijden van angst en afleidingen die hij anders

zou ondergaan, zondert hij zich een tijdje af in zijn kamer totdat hij de beproeving waarvoor hij staat aan kan. Is hij daarna geslaagd, dan komt hij weer in de wereld om zijn plicht te doen tegenover zijn medemensen – dat zou hij tenminste moeten doen.

Ik hoop dat dit antwoord duidelijk is; en daaruit kan men gemakkelijk inzien dat het volstrekt onjuist is om te zeggen dat theosofen de neiging hebben asociaal te worden, d.w.z. onmaatschappelijk in de juiste zin van het woord 'maatschappelijk'. Bedenk alstublieft ook dat dit totaal niets te maken heeft met politiek van een of andere soort. Het is een kwestie van moreel handelen, ethiek en van intellectuele en geestelijke groei en verbetering.

OPMERKINGEN OVER HEMEL EN HEL

Als een christen u vraagt wat u heeft te bieden in plaats van hun hemel, wat zou u dan antwoorden?

Mag ik deze vraag beantwoorden door mijn antwoord niet zozeer als een antwoord in te kleden maar als een toelichting, indirect als het ware. De christelijke hemel, een oord van vrede en geluk waar de rechtvaardigen eeuwig zullen wonen in het besef dat de glorie van de almachtige God op hun ziel straalt en waar ze zich baden in het geestelijke geluk dat ze één zijn met Hem en in Zijn heilige gunst staan! Hoe bekrompen! Zouden zelfs de engelen, volgens het christelijke stelsel, zich niet in afgrijzen afwenden van die geestelijke zelfzucht? Denk aan de miljoenen en miljoenen, de ontelbare menigten lijdende schepselen die die hemel, of een andere hemel niet hebben bereikt en die, volgens de christelijke theorie, de orthodoxe theorie, de kwelling van het onblusbare vuur ondergaan en in onbeschrijflijke foltering eindeloos branden! Hoe kan er een hemel bestaan als zulke helse omstandigheden heersen? Vergeef me als ik iemand beledig, dat is niet de bedoeling. Ik geloof niet in een dergelijke hemel. Ik verwerp die omdat mijn hele ziel daartegen in opstand komt. Ik wil geen hemel tenzij ieder wezen, waar dan ook, iedere denkende en bewuste ziel, die met mij deelt. De zichzelf isolerende heilige leeft in zijn heilige hemel in een paradijs van dwazen – en van heel zelfzuchtige dwazen!

Geef mij liever onze eigen grootse leer van de goden: dat er eeuwige vooruitgang is, dat er eeuwige evolutie is, eeuwige groei, een eeuwige ontplooiing van het ene vermogen na het andere, van de ene kracht na de andere, een voortdurend toenemende uitbreiding van het menselijke

bewustzijn tot het goddelijke bewustzijn en van het goddelijke tot het supergoddelijke en zo eindeloos voort. Geef mij onze verheven leer dat naarmate we groeien en ons ontplooien en ons bewustzijn kosmische afmetingen aanneemt, we medewerkers worden in het kosmische werk. Dat is een visie die de ziel bekoort; het is een visie die het hart rust geeft; het is een visie die het intellect stimuleert: de erkenning één te zijn met het heelal. Eindeloze voortgang, eindeloze vooruitgang voor alles, niets uitgezonderd, het nietigste atoom noch de machtigste god, twee verschillende stadia van groeiende wezens. Het atoom wordt een mens, de mens wordt een god, de god wordt een supergod, enz. *ad infinitum*.

Er is in mijn filosofie geen plaats voor een statische 'hemel', en om dezelfde reden is er geen plaats voor een hel in mijn geloof. Natuurlijk bestaan er tussensferen en -stadia van geluk en zegen, waarin we uitrusten, zoals bijvoorbeeld in devachan na de dood, of in nirvāṇa; maar die zijn alle voorbijgaand vergeleken met de beginloze en eindeloze duur. Natuurlijk zijn er tijdelijke hemelen en er zijn ook tijdelijke hellen. Als een mens vele eeuwen lang een pad volgt dat voortdurend omlaagvoert, dan ondergaat hij daardoor een steeds toenemende pijn en lijden door een voortdurende inperking van alle vermogens en energieën die meer en meer worden samengetrokken – die dingen bestaan inderdaad, maar zelfs die zijn tijdelijk. En dezelfde overweging geldt voor het opgaande pad, naar de ontelbare hemelen. Maar vergeleken met de eeuwigheid zijn ze, om een geliefd beeld van me te gebruiken, niet meer dan zich oplossende wolkenslierten langs een berghelling. Ze komen, ze blijven een moment en gaan voorbij. Veel grootser dan welke hemel ook, dan welke sfeer of loka van zegen en geluk is het grandioze visioen van eindeloze groei van vermogens en krachten en van eindeloze mogelijkheden om voor de wereld te werken. Er is geen grotere vreugde dan dat!

DE MENS: EEN MENIGTE MONADEN

Hoe kunnen we de essentie van onszelf, van ieder van ons, leren begrijpen – de essentie die uitgaat boven wat we de monade noemen? Of kunnen we verder reiken dan de monade?

Dit is een vraag die sommige onderzoekers heeft beziggehouden. Toch is het antwoord heel eenvoudig. U vindt het in *Beginselen van de Esoterische Filosofie* en natuurlijk in alle filosofische werken van H.P.B. Heb ik niet vaak gezegd dat de ware menselijke aard of samenstelling

legio is: dat hij een samengesteld wezen is en dat zich in iedere menselijke constitutie niet slechts één monade bevindt maar vele – één essentiële monade, de wortel van het wezen van de mens, die vele kindermonaden geboren doet worden en dat deze kindermonaden de voertuigen opbouwen waarin de eerste of oorspronkelijke essentiële monade leeft en werkt? Heb ik er niet dikwijls op gewezen dat de mens in feite is samengesteld uit een leger van entiteiten, een menigte die zich uitstrekt van het hart van het heelal tot aan zijn stoffelijke brein en lichaam? Ter illustratie: Er bestaat een astrale monade die het dier bezit of waarvan het zich bewust is. Er is een menselijke monade die wij mensen hebben en waarvan wij ons bewust zijn. Er is een geestelijke monade die de grote meesters zijn, tenminste de hogere, omdat zij zich daarvan bewust zijn. Er is de goddelijke monade en in het bewustzijn daarvan leeft de innerlijke god van elk van ons. Er is de supergoddelijke monade waarin een nog verhevener entiteit, maar toch een deel van ons, bewust is en leeft; en zo altijd door. Het moeilijke punt bij deze studie is om de trage intelligentie van de mens, die honderden jaren lang verkeerd is opgevoed, ervan te doordringen dat die mens een samengesteld wezen is, een microkosmos: dat we niet slechts bezielde lichamen zijn, op een bepaalde manier door natuurkrachten gebouwd, maar dat we in feite stralen zijn – ik kan geen betere term bedenken – die uit het hart van de oneindigheid stromen; en dat zo'n straal voor ieder van ons ons essentiële zelf is; en langs deze straal zijn er, als het ware, op bepaalde afstanden, knooppunten van bewustzijn. Elk van deze knooppunten langs de straal is een kindmonade; en hoe verder men binnenwaarts gaat of, met andere woorden, hoe hoger men gaat langs deze straal van bewustzijn, des te goddelijker de monaden blijken te zijn als we opwaarts of binnenwaarts stijgen van knooppunt naar knooppunt van bewustzijn.

Als de mens die naar meer licht en waarheid verlangt, zijn bewustzijn vergeestelijkt, met andere woorden opstijgt naar hogere gebieden van bewustzijn, klimt hij op langs deze essentiële straal en ziet hij ten eerste dat hij meer is dan alleen een dierlijke monade, of later dat hij meer is dan alleen een menselijke monade. In hem bevindt zich het bewustzijn van de monade van de meesters, de geestelijke monade; en naarmate hij een meester wordt beseft hij dat er iets in hem is dat nog hoger is, en wel de godmonade; en als hij blijft opklimmen langs deze straal van bewustzijn, dit 'pad' waarover ik zoveel heb geschreven in *Beginselen* en elders en hij nog hoger stijgt, zal hij met iedere stap, met iedere trede omhoog, elke

keer dat hij naar een hogere monade reikt, een uitbreiding van zijn essentiële bewustzijn ondergaan. Deze uitbreiding voltrekt zich dus van het menselijke tot het geestelijke of tot meesterschap; van geestelijk wordt zijn bewustzijn van goddelijke omvang en omvat het zelfs het melkwegstelsel. Dan stijgt hij nog hoger langs dit essentiële zelf, langs deze straal in hem, totdat zijn bewustzijn kosmisch wordt en nog veel en veel verder reikt en zo altijd door.

De leer is een verbazingwekkende paradox en een verbazingwekkende waarheid. Let wel, een paradox is geen tegenspraak. Een paradox is een uitspraak die tenminste twee schijnbaar tegenstrijdige elementen bevat, maar alleen schijnbaar omdat we de twee elementen niet begrijpen. Begrijpen we het dan verdwijnt de paradox en zien we de samenhang van de twee in de eenheid van die gedachte.

Als ik het goed begrijp, komt het hierop neer: Als we het woord monade gebruiken, vertegenwoordigt het de betrekkelijk hoogste toestand van bewustzijn die het betreffende wezen op dat moment heeft bereikt, maar vanzelfsprekend als een evoluerend wezen; toch vertegenwoordigt zij altijd het hoogst bereikte op dat moment.

Precies. Er is altijd een monade die ons evolutiestadium te boven gaat, welk dat ook mag zijn: er is altijd één boven ons die nog hoger is. Met andere woorden, het is het beginsel van sluier na sluier, waarbij iedere sluier een schoner visioen, een grootser bewustzijnsbereik verbergt; en alle evolutie betekent slechts een ontsluiering van bewustzijn, een ontplooiing van mogelijkheden, van potentiële eigenschappen die tot nu toe ingevouwen, in-gewikkeld waren. Evolutie betekent dus: het ontvouwen, loswikkelen van wat tot dusver innerlijk latent, of liever ongemanifesteerd, aanwezig was.

HET OVERLAPPEN VAN GEOLOGISCHE TIJDPERKEN

Zou u zeggen dat er sprake is van enige overlapping van de grote geologische perioden, of staat elk volkomen los van de erop volgende?

Er kan misschien worden gezegd dat de geologische perioden elkaar overlappen, maar dat overlappen is in gemanifesteerde vorm beperkt. Het belangrijkste punt om te onthouden is dat de verschillende grote families van minerale, plantaardige, dierlijke en menselijke levens elkaar opvolgen, wat vergezeld gaat van of gepaard gaat met grote veranderingen van

land en zee en dus ook van klimaat. Met andere woorden, de families van wezens of monaden werken samen en brengen zo de verschillende en opeenvolgende patronen voort van wat wij nu geologische tijdperken noemen, of wat de bioloog of zoöloog de opeenvolgende golven van planten-, dieren-, en mensenleven zou noemen.

Er zijn dus opeenvolgende geologische tijdperken, elk gaat samen met zijn eigen monadische families in alle rijken; maar er zijn in elk geologisch tijdperk gedurende lange perioden overlevenden van het voorafgaande tijdperk en zelfs van voorafgaande tijdperken. De olifant van nu en de neushoorn bijvoorbeeld behoren als wezens in feite tot een voorafgaande tijd, al leven ze nu nog. Ze sterven langzaam uit. Dat zij overleven komt omdat de monaden die deze lichamen bewonen zich konden aanpassen aan het nieuwe zoogdierentijdperk. Andere soorten levende wezens zijn uitgestorven, of bijna uitgestorven, zoals de dodo of het vogelbekdier en in bepaalde gevallen de kangoeroes, hoewel kangoeroes het nog volhouden.

SOEFISME EN THEOSOFIE

Wat kan ik tegen een vriendin zeggen die haar grote belangstelling voor het soefisme met mij wil delen?

Het verbaast me dat zoveel mensen zich tot deze exotische oosterse geloofsvormen wenden zonder echt te weten wat ze zijn. Het soefisme is een van de beste van alle; maar, zoals we het nu kennen, is het niets anders dan een vorm van exoterische esoterische islam. Tot op zekere hoogte is het een heel mooi geloof, dat liefde en broederschap en zachtmoedigheid leert; en het bestaan van een persoonlijke god met een vrij onpersoonlijk karakter – een vreemde combinatie. Het bevat veel moois en dat trekt ons westerlingen aan. Maar, zoals ik al zo vaak heb gezegd, waarom zouden we een hoofdstuk uit een boek verkiezen boven het hele boek, dat de theosofie is?

Ik denk zeker dat u uw vriendin voor theosofie kunt interesseren. Vertel haar mooie dingen. Spreek over liefde en harmonie en barmhartigheid en schoonheid, en over de grote zieners en wijzen in de wereld, over de hiërarchieën en de universele natuur, over het pad naar wijsheid dat in het grote zelf van ieder mens aanwezig is, de innerlijke god. Spreek over een geestelijke broederschap, die volstrekt onpersoonlijk, niet politiek, onsektarisch is; met andere woorden, toon haar hoeveel mooier de

theosofische opvatting is en hoeveel meer die omvat. Zij beseft niet helemaal waarin ze zich heeft begeven: ze ziet alleen de schoonheid van het moderne mystieke denken van de soefi's, maar ziet niet de filosofische en wetenschappelijke onvolledigheid ervan.

Maar zeg niets tegen het soefisme zelf, want het bevat veel bewonderenswaardigs, evenals het christendom of het brahmanisme of het boeddhisme of een andere vorm van mystiek denken. Het is het nieuwe, het oosterse, dat westerse vrouwen aantrekt tot deze exotische geloofsvormen, maar als theosofen moeten we niet alleen een beroep doen op hun hart maar ook op hun intellect.

GEEN COMMUNICATIE MET DE DODEN

Denkt u dat het ooit goed is mediums te raadplegen met het doel in contact te komen of te proberen in contact te komen met de doden?

Ik kan hierop antwoorden dat volgens de leer van de wijsheidsreligie van de mensheid, nu theosofie genoemd, elke poging in contact te komen met hen die zijn heengegaan, door middel van mediums of sensitieven, of op andere wijze, een wrede onrechtvaardigheid is, die helaas, gewoonlijk in onwetendheid, wordt bedreven tegenover zielen die worstelen om de weg te gaan naar mooiere en grootsere sferen; en elk van die pogingen, al heeft die maar matig succes, houdt de vertrekkende geestelijke essentie tegen.

Verder is het volstrekt onmogelijk, als gevolg van de grootse en meedogende wetten van de natuur, fysiek in contact te komen met de *geestelijke* essentie van een mens, want wanneer zo'n geestelijke essentie haar schakel heeft verbroken met de stoffelijke wereld bij de dood van het stoffelijk lichaam, dat terzijde wordt gelegd als een versleten kleed, kan die geestelijke essentie langs materiële weg nooit worden bereikt. Het uiterste dat kan worden bereikt is een psychomagnetische verbinding met het astrale overblijfsel, of wat men algemeen het 'spook' of 'bhūta' noemt.

Begrijp alstublieft dat dit antwoord op uw vraag op geen enkele manier is bedoeld om de vele uitstekende en vriendelijke mensen te kleineren die tot de zogenaamde spiritisten behoren. Ik zou hun gevoelens voor geen goud willen kwetsen en toch moet ik, als theosofisch leraar, als me een vraag wordt gesteld, eerlijk en zonder voorbehoud vertellen wat de leringen van de wijsheidsreligie van de mensheid zijn.

Ik wil aan wat ik zojuist heb geschreven als opmerking toevoegen, dat

er niettemin een verheven manier bestaat om langs de weg van het hart in contact te komen met degenen die we liefhadden en zijn heengegaan en dat is via onze eigen geestelijke natuur – met andere woorden door ons hart in onpersoonlijke liefde te verheffen tot de herinnering, de gezegende herinnering aan hen die we hebben liefgehad en die lichamelijk niet meer bij ons zijn.

Er is sprake van een echte geestelijke omgang, een daadwerkelijke, als degenen die in het stoffelijk lichaam achterblijven voldoende onpersoonlijk en liefdevol van hart zijn. De geest is universeel in zijn bereik en liefde doorbreekt alle grenzen van zowel ruimte als tijd en zo kunnen zelfs de levenden op aarde in een liefdevol geestelijk contact komen met hen die zijn bevrijd.

Maar ik acht het mijn plicht te zeggen dat elke poging dit door mediums of door helderzienden of sensitieven, enz., te bereiken niet alleen een ongelukkig misverstand is, maar schadelijk voor de geestelijke gezondheid van het medium en van degene die de poging doet. Het is te betreuren dat er zoveel onwetendheid bestaat over de grote wetten van de natuur onder mensen die overigens in veel gevallen toegewijde, vriendelijke, voortreffelijke mensen zijn.

GODHEID, GEEST EN ZIEL

Wat is het verschil tussen het goddelijke en het geestelijke aan de ene kant en de geest en de ziel aan de andere kant?

De woorden 'goddelijk' en 'geestelijk' zijn natuurlijk adjectieven. Wat tot de geest behoort is geestelijk. Het goddelijke is iets heel anders dan de ziel. 'Ziel' is een van de moeilijkste woorden in onze taal om te verklaren, eenvoudig omdat het duizend-en-een dingen betekent. Zeg 'ziel', en vijftigduizend mensen hebben daar vijftigduizend verschillende meningen over.

We kunnen echter over ziel spreken als het centrum of de woonplaats van een ego dat de inspirerende vlam van de ziel is. De omhullende sluier of het omhullende kleed is 'ziel' en omdat ieder mens in zijn constitutie een goddelijk ego en een geestelijk ego en een menselijk ego heeft en zelfs een soort dier-ego, zijn er bijbehorende zielen voor al deze. We kunnen dus zeggen dat ziel 'kleed' betekent, 'voertuig', 'lichaam'.

Van het goddelijke kan ik misschien zeggen dat dit het verhevenste deel is van zowel het heelal als de mens. Al wat tot de goden behoort is

goddelijk van aard. Al wat de aard van het goddelijke heeft, is goddelijk. Het hoogste in een hiërarchie is het goddelijke; dan volgt het geestelijke waarin het goddelijke werkt. Daaronder komt, laten we zeggen in ons eigen geval, het menselijke, waarin het geestelijke werkt; dan het dierelement in ons, het kāma-astrale-vitale deel, waarmee de mens moet werken om zich op dit stoffelijke gebied tot uitdrukking te brengen. Dan volgt ons stoffelijk lichaam. Ik hoop dat dit antwoord enigszins bevredigend is.

ARGUMENTEN VOOR REÏNCARNATIE

Ik sprak vandaag met een geestelijke over het onderwerp reïncarnatie, waarin hij natuurlijk niet geloofde. Hoe kan ik hem ervan overtuigen dat ik gelijk heb?

Ik weet het niet! In mijn eigen werk stellen veel mensen mij vragen en ik heb ontdekt dat de beste manier om hen te overtuigen dat ik gelijk heb is de vraagsteller of vraagstelster te doen denken dat hij of zij een heel moeilijke vraag heeft gesteld. Dan kunt u hem ertoe brengen, dat doe ik tenminste, precies uit te leggen wat hij met de vraag bedoelt. Laat hem bijvoorbeeld uitleggen wat hij met zijn woorden bedoelt; al heel gauw raakt hij verstrikt in definities en omslachtige en onsamenhangende details; hij weet dan nauwelijks meer wat hij zelf bedoelt, is minder overtuigd dan tevoren en meer bereid te luisteren naar wat u heeft te zeggen. Als wat u te geven heeft waarheid is dan krijgt u zo de kans erop te wijzen – als u het zelf begrijpt – dat de vraagsteller, door op die manier blijk te geven van zijn onwetendheid over het onderwerp, niet alleen zichzelf heeft geholpen zijn denken te zuiveren door zijn gedachten te analyseren, maar ook zichzelf duidelijk heeft gemaakt dat hij de logische elementen van zijn eigen vraag niet had begrepen.

Het is nu eenmaal zo dat de meeste mensen niet helder denken en sommigen schijnen helemaal niet te denken. Het is duidelijk dat u een christelijke vraagsteller op de ene wijze moet behandelen, een agnosticus op een andere manier en een hindoeyogi op een derde wijze, enz. Succes in het beantwoorden van alle vragen komt, denk ik, als we in de eerste plaats de vraagsteller zelf laten nadenken en ten tweede als we, tegelijk daarmee, hem nieuwe gezichtspunten geven om te overdenken.

Wat zijn steekhoudende argumenten voor reïncarnatie?

Er zijn er vele, volgens mij. Elk argument moet passen bij de vraag-

steller. Wat een rooms-katholiek of een methodist niet overtuigt, zou iemand die atheïst is wel iets kunnen zeggen. Als deze vraag aan mij wordt gesteld en ik besef hoe moeilijk het is een kort en helder antwoord te geven, begin ik op mijn beurt vragen te stellen volgens de methode van Socrates, en zeg: Wat verstaat u onder reïncarnatie?, en dan begint mijn vraagsteller te omschrijven wat hij onder die term verstaat of misverstaat. Dan krijg ik de kans te corrigeren en te verduidelijken. Met andere woorden, ik kies vaak, in plaats van rechtstreeks te antwoorden, voor een omweg, een psychologische methode om de verschillende denkers die met vragen naar me toekomen, te benaderen; en door vragen te stellen aan mijn vrager, zet ik hem aan het denken, waardoor hij zijn eigen opvattingen verheldert, totdat hij, na met mij te hebben gesproken, langzamerhand beseft dat reïncarnatie op zijn minst een interessant onderwerp is om over na te denken en dat is de eerste stap.

Ik denk niet dat er een bepaald, kort, afdoend antwoord is op de vraag: Wat is een absoluut bewijs voor reïncarnatie? Er kunnen vele antwoorden worden gegeven die volkomen juist zijn. Bijvoorbeeld: Waarom zijn we hier? Door toeval? Zet die gedachtegang dan consequent voort. Er is geen toeval. We zijn hier omdat het het werk van de natuur is dat ons hier heeft geplaatst en de natuur werkt altijd volgens orde en wet. Dit betekent dat er een keten van oorzaken is die zich tot ver in het verleden uitstrekt. Als we nu mensen zijn, zijn we dat alleen als het huidige einde van een keten van oorzaken en gevolgen; en de oorzaken die gevolgen voortbrengen, met andere woorden 'karma' – de leer van gevolgen – kan alleen voortbrengen wat in die keten zelf aanwezig is. Ik bedoel dat als er een keten van gevolgen bestaat die, als ze tot een goed einde wordt gevoerd, uiteindelijk leidt tot een elektrisch licht, het duidelijk is dat een identieke lijn van gevolgen, als die tot een goed einde wordt gevoerd, uiteindelijk niet tot iets anders zal leiden dan een elektrisch licht. Volg die lijn en laat uw vraagsteller zelf denken. Ga dan verder, stap voor stap, zoals Socrates deed; en na korte tijd zal hij met u gaan argumenteren en zal hij misschien, uit eigen beweging, met enkele goede bewijzen voor wederbelichaming of wedergeboorte voor de dag komen.

EEN FUNDAMENTEEL MIDDEL TEGEN HET LIJDEN

Er wordt vaak gezegd dat theosofie het middel bezit tegen de ellende en het lijden die in de wereld bestaan. Ik geloof dat, maar hoe kunnen we dat begrijpe-

lijk maken voor hen die misschien geen leden zijn van de Theosophical Society en voor hen die lijden in hun materiële omstandigheden?

Ik geloof niet dat enig gezond mens kan ontkennen dat de wereld zich in een bewustzijnstoestand bevindt die bewijst dat het de mens aan een echte levensfilosofie ontbreekt. Algemeen gelooft men dat mensen slechts stoffelijke lichamen zijn, dieren, bezielde machines. Dat is de wortel van het hele wereldprobleem van deze tijd, en de oorzaak van wijdverspreide openlijke, onverbloemde immoraliteit, die met zichzelf te koop loopt – en als ik zeg immoraliteit heb ik het niet alleen over sexuele immoraliteit, maar doel ik ook op politieke immoraliteit, maatschappelijke immoraliteit, ethische immoraliteit in het algemeen. Zo is het altijd als de mens geen maatstaf heeft voor goed en kwaad waarvan hij kan bewijzen dat ze op natuurwetten berust. In dat geval heeft de mens geen gids in het leven en het gevolg daarvan is corruptie, bedrog, zelfzucht, oorlog en alle andere kwalijke dingen die daarop volgen. De leringen van de materialistische wetenschap van de afgelopen honderd jaar hebben de mensheid op het punt gebracht waarop ze feitelijk de hoop heeft verloren. De mensen van nu geloven eigenlijk nergens in; of, als ze in iets vaags geloven, hebben ze daar geen bewijs voor. Gelukkig beginnen onze grote wetenschappelijke onderzoekers een nieuwe leer te verkondigen.

De conclusie die onmiddellijk volgt uit wat is gezegd is dat wat één mens doet alle anderen beïnvloedt, overeenkomstig de natuurwetten. Dat besef roept een gevoel van morele verantwoordelijkheid op, met andere woorden de erkenning van het belang van ethiek; en het is onze plicht onze theosofische leringen te verkondigen, die de mens een levensfilosofie laten zien: dat men oogst wat men zaait, dat men nu is wat men in het verleden van zichzelf heeft gemaakt en dat men in de toekomst zal zijn wat men nu van zichzelf voor de toekomst maakt. Deze theosofische leringen geven de mens niet alleen grote en verheven hoop, maar ze geven hem ook ethische beginselen waarnaar hij moet leven en een grootse filosofie die deze beginselen voldoende verklaart. Vandaar dat oorlogen automatisch ophouden wanneer de wereld tenslotte theosofisch zal zijn geworden; corruptie in hoge en lage kringen zal een afschuwelijke herinnering uit het verleden worden. Het is, onder andere, deze regeneratie waarvoor wij werken. Deze vraag heeft ook naar voren gebracht wat een van de fundamentele redenen was voor het stichten van de Theosophical Society.

INTELLECTUELE BELANGSTELLING VOOR THEOSOFIE

Moet men iemand vragen lid te worden van de Theosophical Society, zelfs als men weet dat het alleen intellectuele belangstelling is die hem onze literatuur doet lezen?

Beslist wel. Onsterfelijke goden, denk eens aan wat wij hebben te bieden! We zijn vissers naar de zielen van mensen. Laten we die zielen aan de haak slaan met het aas van de waarheid. Als iemand naar me toekomt en zegt: 'Ik heb belangstelling voor dat-en-dat. Wat kan ik doen om meer te leren?' moet ik dan onverschillig mijn schouders ophalen en hem laten ronddolen en struikelen op het pad? Nee. Ik zou zeggen: Kom binnen, leer meer, hier kunt u het vinden.

Nodig hem in ieder geval uit zich bij ons aan te sluiten – help hem zijn weg te vergemakkelijken. Denk aan wat de meesters voor u hebben gedaan. Maakten zij de weg niet lichter door ons de onsterfelijke theosofische waarheden te geven en in onze tijd hun boodschapper H.P.B. uit te zenden, die als deel van haar werk ook tot taak had de Theosophical Society te stichten? Vergeet niet dat de tempel van de waarheid altijd nodigt binnen te gaan. Ja, nodig uit en doe zelfs meer, doe alles wat eerlijk en zuiver en waar is om buitenstaanders te helpen zich bij de Theosophical Society aan te sluiten.

Ik ben het absoluut oneens met de opvatting die sommige mensen schijnen te hebben dat het verkeerd is iemand in overweging te geven het theosofische pad te gaan. Natuurlijk is het onze plicht, onze plicht als mens, iemand te waarschuwen die naar een open valluik loopt, naar een valkuil – het is onze plicht hem daarop te wijzen; het is onze plicht te zeggen dat het veilige pad, het pad naar het licht een bepaalde richting heeft. Als u iemand ontmoet die door een duister veld dwaalt, omringd door schadelijke gassen, dan is het uw plicht hem de weg te wijzen, hem naar het licht te leiden.

GEBEDEN EN SMEEKBEDEN

Waarom geloven theosofen niet in het gebed en dat gebeden zullen worden verhoord door onze Vader in de Hemel?

Wat bedoelt u precies met gebed? Betekent het 'de Vader van mensen en de Schepper van het heelal' te smeken het te laten regenen of ons in onze materiële ondernemingen te laten slagen of ons als baby een jon-

getje in plaats van een meisje te sturen, of de oogst te doen rijpen of ons troost en bemoediging te geven als misschien de dood iemand die ons lief is heeft weggenomen? Wat voor soort gebed is dat? Het is door en door zelfzuchtig; het is een bekentenis dat we iets voor onszelf proberen te krijgen; het is ook een bekentenis dat onze opvatting, onze ideeën en overtuiging over het onnoembare mysterie, waarvan het hart mededogen en wijsheid is, puur menselijk zijn. Het wijst er ook op dat we geloven dat het goddelijke niet zo goed weet als wij, wat goed is voor de wereld en voor ons. Smeekbeden zijn volgens theosofen niet alleen verkeerd, maar zijn, als we gewone menselijke termen mogen gebruiken, geestelijk ongepast.

Aan de andere kant moeten degenen die lijden, die hartzeer hebben, die ernstig twijfelen over een belangrijk ethisch probleem, die onzeker zijn over de vraag hoe iets moet worden gedaan – zich de woorden van alle grote leraren herinneren: Ga in uw eigen binnenkamer en onderhoud u met de god in uzelf; want, zoals Jezus zou hebben gezegd, 'Ik en mijn Vader zijn één' – dat wil zeggen dat ieder mens één is met zijn eigen innerlijke god, het essentieel goddelijke in hem, zijn schakel met de grenzeloze oneindigheid. Er is een bron van wijsheid in ons allen, een bron van onuitputtelijke liefde; en het is te betreuren dat men dat niet beseft – een van de meest verheven waarheden van het menselijk leven. Men weet niet wat men in zich heeft en al wat de wijzen en zieners van alle tijden hebben geleerd is: Zie naar binnen, zoek in u en vind daar de waarheid, word één met uw eigen innerlijke god en heb vrede! *Daar* ligt de bron van wijsheid en liefde en vrede en geluk; en om de weg naar die bron te vinden moet men beginnen een onbeperkte sympathie te hebben voor de ziel van de mensen.

Het enige echte en waarachtige gebed is liefhebben; schenk grenzeloze liefde aan alles, het grote en het kleine; voel uw essentiële eenheid met de sterren in hun baan; voel u thuis in het heelal; wijd een vriendelijke gedachte en een gevoel van mededogen aan ieder die lijdt of pijn heeft of treurt of vurig verlangt naar licht en waarheid. Dat is het pad van discipelschap; dat is het ideaal van het chelaleven. Theosofie doet een beroep op de geest in de mens zelf, en als die gedachte wordt begrepen en zich in iemand ontwikkelt, dan komt er na korte tijd licht, vrede, geluk en grote rust. Pijn of verdriet bestaan dan niet langer in zo'n man of vrouw.

De sleutel is zelfvergetelheid! Bedenk dat het hart van de natuur harmonie is, dat wil zeggen liefde; want liefde en harmonie zijn één, twee

kanten van hetzelfde ding. Wijsheid is slechts een andere naam voor hetzelfde, want liefde is wijs: het is wijsheid en helderziendheid; en wijsheid is altijd harmonieus. Liefde, wijsheid, vrede en harmonie zijn in feite woorden voor hetzelfde onuitsprekelijke mysterie dat mensen in hun onwetendheid god noemen. Als we beginnen dat te omschrijven en te definiëren dan passen we op het goddelijke zuiver menselijke gedachtespinsels toe, die onvolmaakt en beperkt zijn, omdat wij onvolmaakt zijn; en daarom duiden theosofen dit wonderlijke, onuitsprekelijke mysterie altijd aan met het ene woord DAT. Dit getuigt van oneindig veel meer eerbied dan wanneer we het goddelijke beginnen te benoemen of aan te duiden of er de onvolmaakte eigenschappen van ons menselijke bestaan aan toekennen.

Alle smeekbeden zijn uiteindelijk zelfzuchtig. Neem bijvoorbeeld twee legers op het slagveld. Elk bidt dat het mag overwinnen en dat de vijand wordt verslagen. Welk gebed moet uw god vervullen? Ik herhaal: alle smeekbeden zijn zelfzuchtig. Iemand kan om leiding vragen maar ook dat is alleen voor hemzelf. Het is een edeler gebed, dat geef ik toe, dan wanneer hij om toename van zijn welstand vraagt of iets dergelijks; maar niettemin vraagt hij iets waarvan hij met zijn onvolmaakte inzicht denkt dat het voor hem het beste is. Maar u kunt zelf de loop van uw eigen leven veranderen want u bent een deel van de natuur, u bent een onlosmakelijk deel van het heelal en dus een deel van dat hart van mededogen, al bent u nog maar een onvolmaakte en zwakke uitdrukking daarvan.

En als u om het geluk van een ander bidt – hoe staat het dan met het ethische aspect daarvan? Beseft u niet dat u niet het recht heeft de evolutionaire groei of ontwikkeling van een broeder of een wezen lager dan u opzettelijk te beïnvloeden, of te proberen hem te beïnvloeden tenzij het volkomen in overeenstemming is met de innerlijke wetten van de natuur, die uitgaan van niet-inmenging, tenzij het gaat om liefdevolle, meedogende en onpersoonlijke hulp? Denkt u het recht te hebben om bijvoorbeeld een roos te beïnvloeden en haar kleur te veranderen van rood in blauw? Als dat zo is en we volgen dezelfde gedachtegang dan zou u het recht hebben het lot van een ander te beïnvloeden en te proberen hem van een slecht mens in een goed mens te veranderen of van een goed mens in een slecht mens. Theosofen zeggen nee, want stel dat het u lukt een slecht mens in een goed mens te veranderen, en u dat deed door uw eigen kracht, dan blijft hij zwak en onvolmaakt en u zou hem op die manier van de gelegenheid beroven zelf sterker te worden, wat de enige

ware kracht oplevert en de enige manier om te kunnen groeien. Hij moet volgens de natuurwet zijn eigen lessen leren, zelf evolueren, zelf streven naar kracht, licht en groei. Inmenging in de zaken van een ander is niet te rechtvaardigen en de goden zelf kunnen en willen zich in hun majestueuze levensloop niet bemoeien met de evolutionaire groei van de mensen door naar hun zwakke smeekbeden te luisteren.

ETHIEK ZOWEL ALS INTELLECT

Al weten we met ons verstand dat de theosofische leringen waar zijn, we kennen deze grote waarheden niet zelfbewust. Hoe kunnen we de kloof overbruggen om anderen beter te kunnen helpen?

Dat is een heel mooie vraag. Als u zich verstandelijk bewust bent van de waarheid dan is dat al een grote stap vooruit – met het intellect beseffen dat bepaalde leringen waar zijn. Dat is in zekere zin een 'openbaring', het is als een open deur; en als u trouw deze weg van verstandelijke herkenning volgt en probeert in overeenstemming daarmee te leven, in vrede met uzelf en alle anderen, en deze herkenning ziet als een lichtbaken, dan zal wat u verstandelijk begrijpt tenslotte in harmonische vibratie komen met de hogere delen van uw constitutie en zult u zoveel innerlijke wijsheid, liefde en vrede verkrijgen als uw persoonlijke natuur op dat moment kan omvatten.

Het verbaast me dat deze vraagsteller de vraag zó heeft gesteld, want gewoonlijk komt het intellectuele begrip het laatst. Vaak voelen we waarheden aan die we met het intellect nooit kunnen uitspreken of misschien zelfs niet volledig begrijpen. Het onder woorden kunnen brengen van gedachten die we hebben is niet zo gemakkelijk als het kunnen aanvoelen van dingen. Er bestaat altijd gevaar dat het intellect tenslotte al te veel de overhand krijgt in het karakter en dat moet worden voorkomen omdat het gemakkelijk kan leiden tot het pad van de linkerhand. We moeten bovenal het ethische of morele besef ontwikkelen naast het verstandelijke, anders lopen we de kans eenzijdige wezens te worden en zo'n ontwikkeling is onverstandig.

'Hoe kunnen we de kloof overbruggen om anderen beter te kunnen helpen?' Mijn antwoord is door uw hart en geest te openen voor de kalmerende, rustgevende invloeden van uw geestelijke natuur, geleid door het licht dat de theosofie u zal geven, om dan uw leven te wijden aan het voortdurend dienen van al wat leeft. Dat is iets bijzonder moois en brengt

als een natuurlijke beloning niet alleen wijsheid en grote vrede met zich mee, maar de ontplooiing van het innerlijke wezen van de aspirant, zodat hij tenslotte volkomen één wordt met zijn innerlijke god, en dat betekent dat hij een meester van het leven wordt die zich voorgoed wijdt aan het dienen van de wereld en het helpen van alle wezens.

De hele natuur van de mens moet groeien, moet ontwaken; we moeten niet slechts in één deel van ons groeien. Evenwichtige groei brengt innerlijke harmonie en innerlijke vrede. Laat u niet ontmoedigen door de gedachte dat, al begrijpt u de theosofische leringen, u niet gemakkelijk een gevoel krijgt voor de waarheid ervan. Volg eenvoudig het licht dat in u is en als u over het verstand beschikt om te begrijpen, zoals u zegt, is dat op zichzelf een enorme stap vooruit. Probeer tegelijk en voortdurend het ethisch instinct te ontwikkelen en streef er altijd naar de ethische waarden van de waarheid te ontdekken – ik bedoel de morele waarde van de verstandelijk begrepen leer. Ontwikkel het innerlijke bewustzijn dat iets juist is, naast het intellectuele besef dat het juist is. Iemand kan met het intellect een waarheid begrijpen, maar koel van hart zijn, niet de drang voelen anderen te helpen, geen drang om het licht aan anderen door te geven. Zo iemand voelt niet zijn onafscheidelijke eenheid met anderen en zijn onontkoombare verantwoordelijkheid tegenover hen.

ONDERRASSEN VAN HET VIJFDE WORTELRAS

Ik lees al een aantal jaren theosofische literatuur en heb uit de leringen begrepen dat we ons nu in het vijfde onderras van het vijfde wortelras bevinden. Maar in dr. De Purucker's verhelderende boek, Beginselen van de Esoterische Filosofie, *lees ik dat dit een vergissing is; dat we zelfs het midden van het vierde onderras nog niet hebben bereikt en dat vroegere leringen over dat punt opzettelijk versluierd waren.*

De huidige toestand van de wereld geeft beslist de indruk dat we niet een heel onderras voorbij het 'toppunt van stoffelijkheid' zijn. Maar als dat het geval is, waarom was het dan nodig deze leer tot nu toe achter te houden? En waarom zijn we nu meer gereed haar te ontvangen dan vijftig jaar geleden? Kan over dit onderwerp iets meer worden gezegd?

De vraagsteller heeft over het algemeen mijn verschillende verwijzingen naar het onderwerp van de rassen goed begrepen. Het is echter onjuist om te veronderstellen dat de leer over dit onderwerp tot nu toe is 'achtergehouden' en daarom is bovengenoemde uitspraak, die suggereert

dat wij nu geschikter zijn de leringen te ontvangen dan anderen vijftig jaar geleden waren, eveneens een vergissing. Ik zou er ook op willen wijzen dat de vroegere leringen over dat onderwerp niet 'opzettelijk versluierd' waren; maar de leringen van H.P.B. over de rassen zoals ze die in *De Geheime Leer* geeft, zijn niet in alle opzichten goed begrepen.

Op blz. 273 van *Beginselen van de Esoterische Filosofie* heb ik, denk ik, het onderwerp voldoende, hoewel kort, behandeld; en ik zou de vraagsteller en anderen die misschien in de feiten belangstellen willen aanraden H.P.B.'s *De Geheime Leer* te raadplegen, in het bijzonder Deel 1, blz. 675, en na te denken over de zeer heldere en nauwkeurige uitspraken die daar worden gedaan.

'Het toppunt van stoffelijkheid in elk' ras is altijd het vierde stadium of onderras 'of het centrale punt', dat is het vierde onderras van een wortelras. Verder zegt H.P.B. op deze bladzijde van *De Geheime Leer* heel duidelijk dat 'we halverwege ons *onderras* van het vijfde wortelras zijn – in elk onderras het toppunt van stoffelijkheid – en dat de dierlijke neigingen, hoewel verfijnder,' enz. Deze woorden, 'in elk onderras het toppunt van stoffelijkheid' lossen het probleem onmiddellijk op, omdat er hier naar twee dingen wordt verwezen: het vijfde wortelras en zijn 'toppunt van stoffelijkheid' dat het vierde onderras is; en verder, 'halverwege ons *onderras*'. Het moet ieder duidelijk zijn dat, omdat we op het punt zijn waar het 'toppunt van stoffelijkheid' *in elk ras* wordt gevonden, dit ons dus halverwege, of bijna halverwege het vierde onderras van het vijfde wortelras plaatst. Omdat er echter altijd cyclussen binnen cyclussen zijn, en daarin weer kleinere, heeft zelfs een vierde onderras zijn opwaartse bewegingen naar een betrekkelijk verstandelijke ontwikkeling of een betrekkelijk geestelijke ontwikkeling, en daarna ook zijn neerwaartse gang.

Sinds de ontdekking van Amerika zijn we op de weg omhoog van een kleinere cyclus binnen het vierde wortelras; en dat verklaart de grote ontwikkeling van de verstandelijkheid en de bloei van materiële energieën waarvan zelfs de meest kortzichtige mens de tekenen nu overal om ons heen kan zien.

Nauwkeuriger gezegd, onze reis gaat op het ogenblik door een klein vijfde *ondergeschikt* ras, dat deel uitmaakt van een familieras, dat op zijn beurt een deel vormt van het vierde onderras, dat het laagste grote onderras van het vijfde wortelras is.

Zoals iedere ijverige onderzoeker van de archaïsche wijsheid, die over de uitspraken in H.P.B.'s *De Geheime Leer* heeft nagedacht, weet, wordt

ieder wortelras, als zijn tijd aanbreekt, in zijn middenperiode in tweeën verdeeld, dat is ongeveer in het midden van zijn vierde onderras, zoals met Atlantis gebeurde, en met Lemurië. Zo'n raciale catastrofe is ons mensen van het vijfde wortelras kennelijk nog niet overkomen; de onmiddellijke conclusie ligt natuurlijk voor de hand: wij hebben dat midden van het vierde onderras van het vijfde wortelras nog niet bereikt – al zijn we niet ver meer van dat punt verwijderd.

In *De Geheime Leer* toont H.P.B. verder aan, met betrekking tot het karmisch geologisch lot van Europa – wanneer de uiteindelijke afsluiting van vele raciale rekeningen zal plaatsvinden – dat het nog ruim zestienduizend jaar duurt voor die gebeurtenis, een geologische raciale catastrofe, haar hoogtepunt bereikt. Maar intussen 'werpen komende gebeurtenissen hun schaduwen vooruit'; en in bepaalde Europese landen zullen tussen nu en de zestienduizend jaar respijt die Europa nog heeft, zeer ernstige aardbevingen en vloedgolven plaatsvinden. H.P.B. heeft bij verscheidene gelegenheden in haar geschriften op deze gebeurtenissen gezinspeeld, zoals in *The Theosophist* in een artikel dat later opnieuw werd gepubliceerd in *Five Years of Theosophy*, en ook in artikelen in haar *Lucifer*, waarin ze aandacht vraagt voor vloedgolven en rampzalige aardbevingen, die nu al plaatsvinden en duidelijk wijzen op wat in de toekomst zal komen.

Als we nu in het vijfde onderras waren, zoals ten onrechte is verondersteld, dan zouden we het punt van tweedeling van ons vijfde wortelras zijn gepasseerd, maar dat is niet gebeurd. De conclusie is dus duidelijk.

Ik hoop dat deze opmerkingen, die volgens mij iedere ernstige lezer zelf uit H.P.B.'s *De Geheime Leer* had kunnen halen, enig licht zullen werpen op een ingewikkelde en inderdaad duistere leer.

METAFYSICA VAN HET BEWUSTZIJN EN DE AARD VAN HET LIJDEN

(a) Hoe komt het dat de goddelijke vonk – die op haar evolutionaire reis van niet-zelfbewustzijn moet opklimmen naar zelfbewustzijn – in haar kern onvolmaakt kan zijn op het moment dat ze wordt uitgezonden uit de schoot van het zijn? (Want niet-zelfbewustzijn betekent niet-volmaaktheid, is het niet?, want men zou toch denken dat volmaaktheid, hoe betrekkelijk dat begrip ook is, zelfbewustzijn omvat.)

(b) Hoe komt het dat deze evolutionaire pelgrimstocht zo onnoemlijk veel lijden met zich meebrengt voor mensen, terwijl volgens de theosofie de kern van een mens niet wordt aangetast?

Antwoord op (a): Ik denk dat het antwoord op deze vraag allereerst moet bestaan uit de opmerking dat het eerder gaat om een verkeerd begrip van de gebruikte woorden in deze leer dan van een fout in de leer zelf. Het zou geheel onjuist zijn over de goddelijke vonk, voor ze haar evolutionaire reis begint bij de aanvang van het kosmische manvantara, te spreken als 'onvolmaakt'. Het hangt er helemaal van af wat we met de beide termen 'volmaaktheid' en 'onvolmaaktheid' bedoelen. Het is juist dat volmaaktheid betrekkelijk is; daarom moet onvolmaaktheid dat ook zijn.

En als we bedenken dat het hele doel van de evolutionaire reis tweevoudig is – in de eerste plaats om de goddelijke vonk in de gelegenheid te stellen zelfbewustzijn te verkrijgen op lagere gebieden dan haar eigen gebied en ook om de evolutie te bevorderen van de levensatomen die haar verschillende voertuigen vormen op de verschillende *gebieden* van evolutie, dan zien we dat deze term 'zelfbewustzijn' betrekkelijk is. De goddelijke vonk is voortdurend volmaakt, voorzover het alle lagere gebieden betreft; en 'volmaakt' is hier een betrekkelijke, geen absolute term. Maar omdat het hele galactische heelal, waarvan ze deel uitmaakt, zelf net zo evolueert als de ontelbare menigten goddelijke vonken daarin, biedt elk nieuw manvantara of periode van manifestatie van een galactisch heelal, nieuwe fasen van groei of nieuwe mogelijkheden van zelfbewustzijn, waartoe de goddelijke vonk zich zal moeten ontwikkelen of die ze tot een deel van zichzelf zal moeten maken, voor ze opnieuw een meester kan worden in het nieuwe manvantara waaraan het galactische heelal begint.

De vraag toont daarom aan dat de vraagsteller waarschijnlijk niet de enorm ingewikkelde aard van de situatie heeft begrepen. Niet alleen evolueert de goddelijke vonk zelf – dat wil zeggen dat ze vanuit de schoot van haar eigen wezen voortdurend nieuwe aspecten van zichzelf naar buiten brengt, deze herkent en zich ervan bewust wordt, maar het heelal of het galactische heelal waartoe ze behoort en waarin ze evolueert, evolueert ook zelf: d.w.z. groeit, verandert, en vertoont steeds nieuwe aspecten.

Bedenk ook dat elke goddelijke vonk slechts één individuele of één afzonderlijke eenheid is van werkelijk ontelbare menigten van gelijke aard; en deze menigten moeten, om volledig zelfbewust te worden in hun eigen thuisheelal, zelfbewust worden van elkaar en van de verschillende fasen of bekleedselen van bewustzijn waarin elk, en dus allen, individueel en gezamenlijk zijn gewikkeld.

Het zelfbewustzijn waarover in de leringen wordt gesproken, betekent

zelfbewustzijn in ons zonnestelsel – niet meer dan een stip in de melkweg. Maar de goddelijke monade moet in elk ander zonnestelsel van de melkweg ook zelfbewustzijn verwerven; en elk van deze zonnestelsels moet zijn evolutionaire reis daarin beginnen bij het begin en voortzetten tot het einde.

De vraag wordt daarom op de juiste manier beantwoord door, zoals hierboven gezegd, te wijzen op de enorm ingewikkelde aard van de leer en op het feit dat de woorden 'volmaakt' en 'zelfbewustzijn', en zelfs de uitdrukking 'schoot van het zijn' en vele andere, termen zijn die alle *betrekking* hebben op de goddelijke monade in welke fase ook, en dus in alle fasen van haar pelgrimstocht – een pelgrimstocht die duurt van eeuwigheid tot eeuwigheid.

Als ik probeer deze vraag in het kort te beantwoorden moet ik er dus op wijzen dat de goddelijke monade alleen daarom 'onvolmaakt' is op het moment dat ze wordt uitgezonden uit de schoot van het zijn, omdat ze nog niet zelfbewust kennis had verkregen van het heelal waarin ze dan evolueert. Heeft ze dat eenmaal wel dan is ze meester in dat heelal en gaat ze over naar hogere sferen, waarin ze het proces van zelfbewust worden in die hogere sferen herhaalt, enz., enz.

Bedenk dat uiteindelijke volmaaktheid als een voor eeuwig en altijd voltooid en beëindigd proces niet bestaat; d.w.z. de goddelijke monade evolueert voortdurend. Er bestaat niet zoiets als een absoluut einde in de evolutie – d.w.z. in de groei.

Antwoord op (b): Deze vraag wordt gesteld vanuit het standpunt van de menselijke ziel, die zich, wat heel natuurlijk is, verzet tegen wat ze 'onnoemlijk veel lijden' noemt. De menselijke ziel vergeet dat lijden en pijn, zoals de mens die gebeurtenissen in de evolutie noemt, niets anders zijn dan de groeipijnen die een zich uitbreidend bewustzijn altijd vergezellen. Daaraan moet de andere kant van de leer worden toegevoegd: als men het lijden op de juiste wijze ziet, namelijk als de grote vriend en helper, verliest het bijna al zijn beangstigende en verbijsterende aspecten. Het is als de groeipijnen van een kind; deze groeipijnen zijn soms bijzonder onaangenaam en in sommige gevallen zelfs zenuwslopend; maar hoe zou het kind kunnen groeien en veranderen van een kind in een jongeman en dan in een volwassene zonder die veranderingen te ondergaan?

Dit is dus het antwoord op de vraag: verandering – d.w.z. evolutie – d.w.z. groei – heeft altijd een pijnlijke kant. Maar het heeft eveneens een vreugdevolle kant, wanneer we gaan beseffen dat verandering verbetering

betekent – een groei of opstijgen tot edeler dingen. Het is waar dat 'de kern van een mens niet wordt aangetast' door lijden, behalve misschien in die zin dat het lijden latente krachten naar buiten brengt – de slapende of sluimerende vermogens en mogelijkheden die zich in de kern van het evoluerende wezen bevinden.

Dan moet ik als een laatste gedachte misschien eraan toevoegen: wij mensen leven in deze tijd in een zeer grof materiële bestaanssfeer, die in Tibet *Myalba* wordt genoemd en waarnaar vaak wordt verwezen als een *hel*, wat het inderdaad is, wanneer we haar vergelijken met de geestelijke of meer etherische gebieden. In plaats dat groei in deze meer etherische en geestelijke gebieden een aspect van lijden en pijn bezit is het een doorgaand proces dat vreugde en een zelfbewust beleven van geluk met zich brengt; net zoals van de verstandelijke groei van een mens nauwelijks kan worden gezegd dat ze altijd pijnlijk is, omdat die al etherischer van aard is dan de lichamelijke groei; er zijn voor iemand die mentaal evolueert weinig genoegens of vreugden zo diep en zoet als het besef van een zich uitbreidend intellectueel bewustzijn.

Dat wordt nog duidelijker als we inzien dat geestelijke groei in het geheel geen lijden of pijn met zich meebrengt, maar een proces is van zo'n grote, zuivere vreugde, dat in dat feit zelf een gevaar schuilt als men niet oppast.

Ik eindig met te zeggen dat evolutie in het geheel geen pijn of lijden betekent voor hen die zich slechts laten meedrijven met de stroom van het voortgaande evolutionaire getij; d.w.z. de langzaam stromende rivier van levens. Maar zij die de ogen hebben gericht op de verre bergtoppen en die sneller dan anderen vooruit willen, zullen altijd het hoofd moeten bieden aan en worstelen tegen wind en golven; of, om een andere beeldspraak te gebruiken, steile hoogten moeten beklimmen, het stille smalle pad, in plaats van de brede en gemakkelijke weg die met veel bochten om de berg loopt.

Wees niet bang voor lijden; want het is een goed teken. Het betekent dat u sneller groeit dan de meerderheid. Lijden betekent altijd een kans.

Antwoorden op een reeks vragen gesteld op de Europese Conventie in oktober 1932 in Londen, Engeland

PLICHTEN NIET ONVERENIGBAAR

E.W. – Zou u ons kunnen zeggen of de plichten van de leden van de Theosophical Society verschillen van die van andere mensen?

G. de P. – Ik kan me zoiets niet voorstellen. Theosofische plichten zijn menselijke plichten. Ik denk dat we een grote fout begaan als we de theosofische plichten als het ware rechts plaatsen, onze eigen huiselijke plichten links, en daartussen verschil maken. Ze zijn één! Men kan als theosoof zijn huiselijke plichten en zijn plichten tegenover zijn medemensen niet goed doen, als men die niet op theosofische wijze doet, als theosoof. Ik zie geen verschil tussen onze huiselijke plichten, de plichten jegens anderen – vrienden of andere mensen – en de plichten die we hebben tegenover de Theosophical Society. Hoe meer we onze theosofische plicht doen, des te betere mannen en vrouwen zijn we, geloof me. Handel juist omdat u juist denkt; en u denkt juist omdat u op de juiste manier voelt. Als u verkeerd handelt, komt dat omdat u verkeerd denkt; en u denkt verkeerd omdat u verkeerd voelt. Dat is alles.

Een groot leraar zei eens: 'Geef de keizer wat des keizers is', dat wil zeggen dat men aan de geest de dingen moet geven die tot de geest behoren, terwijl ik zeg dat de dingen die werkelijk 'des keizers' zijn, de dingen zijn die werkelijk tot de geest behoren. Omgekeerd heeft de keizer, als u me goed begrijpt, geen rechten die geen geestelijke rechten zijn. Kunt u het volgen? Maar omdat de keizer een geestelijk wezen is *heeft* de keizer rechten; en daarom moeten we gewillig de plichten vervullen tegenover de keizer en aan hem de rechten verlenen die 'des keizers' zijn. Doen we dat, dan doen we in de eerste plaats onze eigen plicht jegens de god in elk van ons; en als we dat doen, doen we onze volle plicht tegenover onze medemensen. Een mens kan niet dwalen, kan geen kwaad doen, zonder eerst zichzelf te beledigen en daarna zijn medemensen. Een mens kan niet alleen voor zichzelf werken zonder daarmee een slechte daad te begaan. Alles wat een mens doet dat goed is, is goed voor zijn medemensen. Ik zie geen enkel verschil tussen het een en het ander. Ik zie veel kunstmatige verschillen, maar die wil ik niet erkennen omdat juist op dat punt de wereld, vooral in het westen, in het verleden heeft gefaald.

Vindt u niet, dat de theosofische beweging zou moeten proberen in

de gedachtesfeer van het westen juist die theosofische beginselen van leven en handelen te introduceren die ons lief zijn, omdat die de mentale atmosfeer zullen omvormen, grondig zullen veranderen? De atmosfeer, de mentale, de psychospirituele atmosfeer van de westerse wereld heeft verandering dringend nodig. De mensen van nu verliezen hun vertrouwen en hun hoop in de goede oude normen van onze vaders. De normen van onze vaders waren niet verkeerd: in veel gevallen was er een verkeerde toepassing van die normen bij de plichtsvervulling. Ik zie geen enkel verschil tussen de theosofische plichten en de plichten tegenover onze medemensen. Ik kan me niet voorstellen dat een theosofische plicht, mits goed begrepen, in strijd kan zijn met een familieplicht. Als men een familieplicht negeert handelt men ontheosofisch. Dat is duidelijk. Aan de andere kant zal men, door zijn theosofische plichten goed te vervullen, alle familieplichten goed doen; want de eerst plicht van een theosoof is leven voor het welzijn van de mensheid, waaronder zijn eigen gezin.

DE AARD VAN DE GODHEID

H.P.L. – In De Mahatma Brieven *staat dat god onbewust en onintelligent is; het is nogal moeilijk dat tegen een normaal gehoor te zeggen zonder het te schokken. Het lijkt nogal vaag en onbevredigend. Men wil iemand die men dankbaar kan zijn en dat mist men.*

G. de P. – Was het niet de grote Amerikaanse agnosticus, kolonel Ingersoll, die voor het eerst de gedachte uitte dat god de edelste schepping van de mens is? – wat dus wil zeggen dat alle menselijke ideeën of denkbeelden van de godheid in de geest van de mens zijn geboren – door de mens gevormde ideeën zijn. Dat is zo. Is het niet vanzelfsprekend dat geen menselijke intelligentie het oneindige, het eeuwige kan omvatten? Welke ideeën of begrippen of idealen het grootste menselijke intellect ook kan omvatten, het zijn idealen, ideeën, begrippen, denkbeelden die in zijn eigen geest zijn geboren. Als deze ideeën of idealen of begrippen of denkbeelden gaan over de vraag wat de godheid is – waar ze is, wanneer, hoe en waarom – is het dan niet duidelijk dat ze uit het brein van de denker zelf voortkomen? De westerse mens vergeet dat de enige godheid die door een mens kan worden begrepen de innerlijke god is, onze schakel met het onuitsprekelijke, dat innerlijkste van het innerlijkste in ons, dat niet alleen onscheidbaar is van het hart van het heelal, maar dat dat hart

zelf is. Ieder van ons is een onafscheidelijk deel of gedeelte van de kosmische geest, of van het hart van het zijn.

Om het goddelijke te begrijpen, de godheid – god, om het oude Angelsaksische woord te gebruiken – moet u dus niet naar buiten zien, want dat betekent alleen dat u mentale beelden vormt aan uw horizon die het mentale oog zich voorstelt, maar u moet u naar binnen keren, in de stilte, in de grote vrede, in de rust, in uzelf, in uw geestelijk zelf, het goddelijk zelf, de goddelijke vlam binnenin, en dan komt u in onmiddellijke aanraking met het kosmische bewustzijn, dat het uwe is. Daarom zijn alle menselijke goden mensenwerk; het zijn beelden; en aanbidders van goden zijn beeldenvereerders, want ze vereren wat de menselijke verbeeldingskracht heeft geschapen. Het zijn beeldaanbidders – beeldenvereerders. Het is beeldendienst.

Ik ben het met de meester eens dat het onze heilige plicht is deze ideeën onder onze medemensen te verbreiden, zodat ze vrede kunnen vinden, en de kwellende angsten en knagende gedachten, die zoveel mensen hebben als ze overal in de wereld ernaar zoeken en die niet vinden, niet langer obsederende spookbeelden worden zoals men die bij godsdienstijveraars, bijvoorbeeld onder de christenen, aantreft. Het is onze plicht aan de wereld vrede en geluk te brengen, door de mens een nieuwe gedachte, een nieuw idee, een nieuwe visie, een verheven visie te schenken, hem te vertellen over zijn eenheid met het oneindige en zijn eenheid met het eeuwige.

Ik ben een 'atheïst': O, wat verschrikkelijk! Maar wat betekent het? Het betekent dat ik weiger een door de mens gemaakte god te aanvaarden; want het is beneden mijn waardigheid als mens een beeld, het kind van mijn eigen schepping, te aanbidden. Moet de vader zijn kind aanbidden? Integendeel, leer de mens naar binnen te zien, naar de godheid, naar de goddelijke vlam in zijn eigen wezen. Daar, daar is het goddelijke; daar is het oneindige; daar is het eeuwige. Het zelf, het goddelijke zelf in u, dat de hindoes ātman noemen, is het pad naar god, de godheid, naar de kosmische geest.

Ik ben ervan overtuigd dat een van de redenen dat de meester de taal gebruikte die hij in de brief uit *De Mahatma Brieven* gebruikte en waarover de vraagsteller spreekt, was dat hij voorzag dat zelfs in de theosofische beweging een nieuwe geest van religieus sektarisme zou kunnen ontstaan, met nieuwe goden, of verering van oude goden; en in die zin moeten we, volgens mij, beeldenstormers zijn, vernietigers van beelden,

van tempels van onrecht, opdat het reinigende zonlicht, het licht van vader zon, kan binnenkomen en zijn zuiverende werk kan doen.

Ik weet dat het mensen moeilijk valt deze gedachten te begrijpen; maar ik denk dat als ze ons helder voor ogen staan, als we eenmaal weten wat onze filosofie leert, we zelf zo goed op de hoogte raken van deze denkbeelden, van deze leringen, dat we het veel gemakkelijker vinden deze moeilijke vragen te beantwoorden; want ze *zijn* soms moeilijk te beantwoorden, niet omdat we niet weten wat we moeten zeggen, maar alleen omdat de geest van hen die we proberen te helpen sluimert en verduisterd is.

Laten we geen god aanbidden die in een tempel troont, of die stoffelijk van aard is of uit het weefsel van het menselijke denken bestaat. Doen we dat wel, dan behoren we tot die lagere categorie van godsdienstigen die mentale voorstellingen aanbidden, en staan we maar weinig boven afgodendienaars die gesneden beelden van hout of steen aanbidden. Het is de goddelijke geest in ons, de levende vlam van de waarheid, die naamloos is, die onsterfelijk is, die altijd onbezoedeld is, die altijd zuiver is, die oneindig meedogend is, die altijd hulpvaardig is, die bezielt, die inspireert, die verheft, die veredelt, die ons vrede brengt – een vrede die het begrip van de mens te boven gaat; want ze is waarheid. Dat is de godheid die we vereren – de geest van waarheid die zich niet in een tempel bevindt, tenzij we de edele taal mogen gebruiken van de Romeinse dichter en over de grenzeloze ruimte spreken als het *templum* waarin de Al-Vader Levende Geest woont.

Het is een moeilijke vraag om te beantwoorden, want het probleem is hoe we het denken moeten benaderen van hen die deze vragen stellen – hongerige harten van mensen die verkeerd zijn opgevoed.

O.S. – Zou u uw antwoord direct kunnen verbinden met de gedachte van het hiërarchische stelsel, omdat het hiërarchische stelsel ons tenslotte een symbool biedt, de verklaring van wat de verering van god wordt genoemd. Natuurlijk is god een symbool, een woord en een symbool, maar mensen gebruiken woorden heel verschillend en ze worden verkeerd begrepen omdat verschillende mensen met dezelfde woorden verschillende dingen bedoelen. Maar tenslotte gaat het theosofische stelsel van bepaalde dingen uit; en omdat het maar een stadium in dit stelsel is waarvoor we het woord GOD *kunnen gebruiken na het woord* MENS *te hebben verlaten, enz., kunnen we doorgaan en in een later stadium een nog ruimer begrip gebruiken, denk ik; want we moeten er op een of andere manier uitdrukking aan geven.*

G. de P. – De gedachte van het hiërarchische stelsel ligt me na aan het hart, want de structuur van de natuur is er een voorbeeld van; en wat de meesters probeerden met het stichten van de Society was de mens bekend te maken met een mentale, geestelijke en ook stoffelijke structuur, die ons, voorzover dat in menselijke zaken mogelijk is, een beeld geeft van de bouw en het weefsel, bij wijze van spreken de timmerkunst, van de natuur zelf. De vrager heeft inderdaad de vinger gelegd op de noodzakelijke schakel. Het bewustzijn heeft geen grenzen. Onze eigen wil en ons gebrek aan inzicht vormen een belemmering voor het bewustzijn, beperken het, stellen aan de werking ervan grenzen.

De hele evolutie bestaat uit het terugdringen van deze belemmeringen voor het bewustzijn; met andere woorden en om andere beeldspraak te gebruiken, uit het vaneenscheuren van de sluiers, de bekleedsels van het bewustzijn die we om ons heen hebben gevormd en die de onvolmaakte delen van onze constitutie vertegenwoordigen. Daarom verruimt het menselijke begrip van de godheid zich, groeit het en wordt het steeds grootser, naarmate zijn bewustzijn zich uitbreidt. Hij overstijgt, verheft zich boven, de omhullende sluiers van het lagere bewustzijn, waarin lager ontwikkelde mensen leven dan theosofen zouden moeten zijn; en dit proces van het overstijgen van sluiers, beperkingen of belemmeringen gaat eeuwig door.

Hier komen we op het vraagstuk van de godheid. Waar is de godheid? Wat is een godheid? Wie is de godheid? En het antwoord moet zijn: onmiddellijk achter iedere sluier bevindt zich een groots perspectief; maar achter ieder perspectief is een sluier. Achter de tweede sluier schuilt een nog grootser perspectief, omgeven door een nog grotere sluier en zo steeds verder. Daarom zal ons idee van de godheid of van het goddelijke verruimen, groter en verhevener worden, naarmate ons bewustzijn groeit, en grootser en verhevener wordt; totdat zelfs de geringe omvang van een menselijke schedel begrippen kan omvatten die werkelijk goddelijk zijn. We kunnen ons een voorstelling maken van de godheid, de kosmische bewaker van het melkwegstelsel, ons eigen thuisheelal. Dat kunnen we god noemen, de godheid, het goddelijke.

Maar moeten we daar stoppen? Alle dertig of veertig miljard zonnen met hun gezelschap van planeten, die de moderne astronomen de melkweg noemen, vormen samen niet meer dan een mathematisch punt, een onwaarneembaar punt of vlekje, vergeleken met de volstrekte oneindigheid. Waarom zouden we ons gesneden beelden vormen – beelden

gesneden met ons eigen denken in ons eigen bewustzijn?

Denk aan de hiërarchische structuur van het heelal – iets kleins omringd door iets dat groter is en waaraan het kleinere zijn gezag ontleent; het grotere is omgeven door iets nog groters, enz. *ad infinitum*; zodat als ons bewustzijn zich uitbreidt, als we groter en groter, sterker en edeler, zuiverder en hoger worden wat ons begrip en het bereik van ons bewustzijn betreft, onze opvatting van de godheid voortdurend groter wordt, totdat we na een tijd die dingen achterlaten die we eens groot vonden, maar die inderdaad niet meer zijn dan ideeën van kleine kinderen; en dan stappen we over in de toestand van volwassene, totdat naarmate we groeien en ons uitbreiden die dingen die tot de volwassen staat behoren, weer als begrippen van kinderen worden en we overgaan tot iets dat weer iets beter en edeler is.

Waar is de godheid? De echo antwoordt 'waar?' Die is er niet. De wereld is vol goden die allen betrokken zijn bij het werk van het heelal en in feite dat heelal vormen; maar nergens is er één verheven Allerhoogste, waar niets bovenuit gaat. Steeds is er iets dat grootser is; altijd is er iets groters om naartoe te groeien en te worden; want groeien is worden en worden is zijn. U zult zich nooit meer zorgen maken over god als u die gedachte begrijpt; want u, kinderen van de oneindigheid, kroost van de eeuwigheid, heeft de oneindigheid en de eeuwigheid vóór u. Uzelf, ieder van u is een geïncarneerde god; en als ik spreek over uitbreiding van het bewustzijn, dan is dat maar beeldspraak, een manier van zeggen. Ik spreek er graag anders over en zeg: binnenwaarts gaan, meer en meer mezelf worden, mijn goddelijk zelf, dat zelf dat grenzeloos is want het is het heelal. *Tat tvam asi*: 'Dat zijt gij, o chela.' Ik erken geen god lager dan mezelf; maar ik buig mijn geest in eerbied voor alles wat edeler is dan ik. Dat is de hiërarchische geest. We vinden god als we opklimmen langs de hiërarchische ladder van het leven, steeds opstijgend, steeds groter en groter wordend, grootser en verhevener, tot we tenslotte leren dat god slechts een naam is voor dat grootse, onuitsprekelijke mysterie dat de vedische wijzen van India *tat*, 'DAT' noemden.

GEWELDDADIGE METHODEN ONVERSTANDIG

Vraag – Zou u, gezien de waarschuwing die u ons gaf voor plotselinge veranderingen in onze persoonlijke opvattingen over theogonie en kosmogonie en recente verwijzingen naar jñānayoga, daarvoor een verklaring kunnen geven?

Ik denk dat het ons zal helpen op onze hoede te zijn voor die praktijken.

G. de P. -Wat is uw vraag?

Vraag – Een kleine toelichting waardoor we op onze hoede kunnen zijn voor opvattingen over theogonieën en kosmogonieën.

G. de P. – Dat wil ik zeker proberen als ik uw vraag begrijp.

Een andere vraagsteller – Ik denk dat ik weet waar hij het over heeft. Het ging over de plotselinge poging met geweld een nieuwe opvatting in het denken te vormen, waardoor de atomen zoals die zich in de hersenen bevinden overeenkomstig de wijze waarop men zich heeft geoefend of is opgevoed om te denken in beroering worden gebracht. Het gaat om de uitwerking van het denken, de plotselinge verandering van het denken, die aan het brein misschien grote schade toebrengt.

G. de P. – Ik geloof dat ik het begrijp en het is eenvoudig. Het gaat om de vraag of een hevige ommekeer van denken, een geweldige verandering in het denken al of niet raadzaam is. Alle geweld is onverstandig. Ik zou nooit aan een toegewijd en orthodox christen de raad geven, binnen een tijdsbestek van vierentwintig uur of veertien dagen of een maand, al zijn psychologische begrippen, al zijn religieuze opvattingen te veranderen als hij dat al kon en iets totaal anders te beginnen. Dat zou onverstandig zijn. Zulke gewelddadige methoden kunnen blijvende schade toebrengen aan de hersenen omdat de hersendeeltjes op een bepaalde manier zijn gerangschikt. Ik ben geen technicus; ik ben niet op de hoogte van machines; maar ik geloof dat er zoiets bestaat als het forceren van het mechanisme van een auto waardoor de versnellingsbak wordt ontwricht. Is dat juist? Dat is het principe, denk ik. *Festina lente*: haast u, maar haast u langzaam; met andere woorden, 'Haastige spoed is zelden goed', het spreekwoord dat precies op hetzelfde duidt.

Alle grote dingen hebben tijd nodig om te groeien. Een te snelle groei is vaak zinloos en niet blijvend. Dit is in het bijzonder van belang als het om esoterische training gaat. Het duurt soms een aantal levens voor een chela de delen van zijn constitutie zo kan ordenen dat hij een willig, geschikt en goed instrument is voor de hand van de meester. En let wel, hij moet eerst zijn eigen innerlijke meester zijn. Geen meester buiten hem zou ooit gebruik maken van het lichaam of het hersenapparaat van een chela, als het niet van tevoren door de innerlijke meester,

het innerlijke wezen van de mens zelf, is gereedgemaakt.

Nee, geweld is hoe dan ook nooit goed; en het gevaar ligt in het bijzonder in deze methoden van yogabeoefening. Ik spreek nu, zoals u merkt, aarzelend; mijn hele beleid is namelijk om deze zoekers naar waarheid op een vriendelijke manier ertoe te brengen zich bij ons aan te sluiten; en u weet dat u niet iemand kan vragen op uw bijeenkomst te komen om hem dan, zodra hij de tempel of de deur binnenstapt, een klap in het gezicht te geven omdat hij niet aanneemt wat u zegt. Dat is niet de manier om nieuwe leden te winnen voor de T.S. We moeten klaarstaan voor iedereen en die gedragslijn volgen op een verstandige, vriendelijke en eervolle manier. Ik wil niets onvriendelijks zeggen over die yoga-oefeningen, maar ze zijn niet nodig. Ze zijn *niet* nodig. De yogabeoefening die wel nodig is, is wat de theosofie verkondigt en dat is de enige ware yoga. Yoga betekent vereniging – vereniging met de innerlijke god; en deze soort yoga wordt rājayoga genoemd of men kan het jñānayoga noemen, 'koninklijke eenwording' of 'kennis-eenwording'. Yoga betekent één worden met zijn innerlijke god; het betekent de ethische praktijken volgen die de theosofie ons leert; het betekent altijd vriendelijk, edelmoedig en waarheidlievend te zijn – niet altijd de *volledige* waarheid zeggen, maar als u spreekt vertel dan de waarheid en alleen de waarheid. Ziet u wat ik bedoel? Soms is het niet verstandig om te spreken; en een mens moet kunnen oordelen en onderscheiden om dit te begrijpen en om te handelen. Het betekent altijd handelen zoals een theosoof moet handelen – vriendelijk in daden en gedachten, sterk in zelfbeheersing, altijd een situatie onder controle hebben. Neem de touwtjes in handen. Het is uw plicht. Telkens wanneer u een podium bestijgt, wanneer u een medemens benadert, heb dan de situatie in de hand. Als uw motief zuiver en goed is, beoefent u op de juiste manier yoga. Wees niet negatief. Wees standvastig. Het is een plicht. Wees een leider – een leider van uw medemensen. Dat is de yoga die we kunnen volgen, de yoga van de waarheid, de yoga voor het goede en tegen het kwade, de yoga van mededogen, de yoga van medelijden, de yoga van innerlijke aspiratie, de yoga van naar binnen zien, de yoga van eenwording met het goddelijke; en dan betekenen al deze andere soorten yoga – karmayoga en bhaktiyoga en jñānayoga en rājayoga en haṭhayoga en alle andere – geen zier, vergeleken met de ware geestelijke en intellectuele training door onze meesters. Al die dingen zijn niet meer dan krukken voor hen die niet beter weten. Begrijpt u? Is dit een aanwoord op uw vraag?

WAAROM WERDEN 'DE MAHATMA BRIEVEN' GEDRUKT?

D.A. – Wilt u ons zeggen waarom De Mahatma Brieven *werden gedrukt, terwijl de meesters hadden gezegd dat ze niet mochten worden gepubliceerd?*

G. de P. – Waarom vraagt u dat niet aan Trevor Barker?* Ik kan alleen zeggen dat ik bijzonder blij ben dat *De Mahatma Brieven* in boekvorm werden uitgegeven. Ik denk dat ze meer goed hebben gedaan ter bevordering van ons eigen werk, het werk van onze eigen geliefde T.S., dan welk ander voorval in de hele geschiedenis van de theosofische beweging. Ze bevatten de kern van de esoterie en dat was de reden waarom de meesters wensten dat ze in die tijd niet werden gepubliceerd: de tijd was er niet rijp voor; de mensen waren er nog niet aan toe. De tijden zijn nu veranderd. De theosofische leringen hebben de gedachteatmosfeer van het westen min of meer doordrenkt en we kunnen nu in het openbaar over dingen spreken en over dingen schrijven die, als daarover zou zijn gesproken of geschreven toen *De Mahatma Brieven* aan de ontvangers werden geschreven, eenvoudig niet zouden zijn begrepen; en ik denk dat niets gevaarlijker is dan een religieuze leer die verkeerd wordt begrepen. Het leidt tot dogmatisme, haat, oorlogen en allerlei vormen van liefdeloosheid. Dat was de reden. Bovendien gaan gedeelten van enkele van *De Mahatma Brieven* over tamelijk persoonlijke zaken en leringen. U weet dat de mannen of vrouwen die deze brieven ontvingen nu dood zijn, zijn heengegaan. Er golden motieven van vriendelijkheid en hoffelijkheid. Onze meesters zijn mensen, weet u – gewoon mensen, maar heel edele mensen, grote mensen, 'gentlemen' in de ware betekenis van dat goede oude Engelse woord. Ik denk dat Barker schitterend werk heeft gedaan.

O.S. – Er moeten massa's van zulke brieven zijn, omdat dit boek slechts een selectie bevat van brieven die aan één persoon of aan een paar mensen zijn geschreven; er moeten veel meer soortgelijke documenten zijn. Ik vroeg me af: zullen we niet geleidelijk nog enkele krijgen?

G. de P. – Ik denk dat het zonder meer heel mooi werk zou zijn als dat mogelijk was. Als alle brieven die de grote leraren hebben geschreven bijeengebracht konden worden, geordend en gedrukt, zou dat denk ik prachtig zijn; maar welbeschouwd geloof ik dat het er niet zoveel zijn. Misschien zijn er enkele hier en daar verspreid. Laura C. Holloway ont-

*[Redacteur en samensteller van *The Mahatma Letters to A.P. Sinnett* en aanwezig als voorzitter van de bijeenkomst waar deze vraag werd gesteld.]

ving er vermoedelijk een paar en ook een of twee andere mensen. De meesters hebben niet zoveel brieven geschreven, weet u.

O.S. – Maar ze werken al eeuwenlang.

G. de P. – Als we terug konden gaan en de astrale verslagen konden lezen, zou dat niet geweldig zijn? Maar niet alle brieven van de meesters werden eigenhandig geschreven, in feite maar enkele. Bijna alle kwamen via chela's en ik geloof dat H.P.B. zelf hierover ergens spreekt. De meesters doen dat zeker. U begrijpt wel dat dit feit, dat we niet hoeven te verbloemen – het is de waarheid – iedere brief die een mahātmabrief heet te zijn, twijfelachtig maakt – twijfelachtig wat echtheid betreft naar westerse opvattingen, omdat de meester zelf hem niet eigenhandig of met zijn eigen pen schreef en op de gebruikelijke manier op de post deed, maar hem precipiteerde of langs mentale weg schreef via het brein van een geoefend instrument, een chela: wie anders dan een theosoof zou zo'n brief als authentiek aanvaarden? Zou zo'n brief in deze tijd door de rechtbank als echt worden beschouwd? Misschien, als de rechter en de jury theosofen waren, maar anders niet, denk ik. En toch waren het brieven van de meesters, woorden van de meesters zelf, ook het handschrift was min of meer van hen. Want wat doet de chela? De chela brengt zich in een negatieve toestand van ontvankelijkheid; niet negatief in de slechte betekenis, maar hij verwijdert alleen iedere gedachte uit zijn eigen brein en wordt als het ware een blanco pagina, een mentale bladzij, waarop het levende vuur van het denkvermogen van de meester woorden schrijft en de chela schrijft deze woorden op die zijn bewustzijn ontvangt. Hij weet wat er gaande is. Als de ontvankelijkheid volmaakt is, is de weergave volmaakt. Als de chela wordt onderbroken of ziek of vermoeid is, dan is ook de ontvankelijkheid slecht en is de weergave eveneens slecht. Maar de geest van de meester zelf schrijft de brief op precies dezelfde manier als waarop ik aan mijn secretaresse daar zou dicteren en zij de brief eigenhandig zou schrijven en ik zou zeggen: 'Teken hem maar voor mij en stuur hem door.'

THEOSOFIE EN HET MAHĀYĀNABOEDDHISME

W.Y.E.-W. – Zou u zover gaan en zeggen dat de schrijvers van deze Mahatma Brieven *zich kunnen verenigen met de betere aspecten van de mahāyānaschool, zoals Nāgārjuna of Āryasangha?*

G. de P. – Ja, zeker; als we tenminste bij het geven van dat antwoord de werkelijke betekenis van de leringen van Nāgārjuna en Āryasangha begrijpen. Nu worden in het westen de leringen die deze grote leraren hebben achtergelaten niet goed begrepen. De sektarische geest is wat sterker dan die van de occulte visie – die trouwens zo'n sektarische geest niet kent. Maar in antwoord op de vraag zou ik zeggen dat wat Nāgārjuna en Āryasangha als vertegenwoordigers van de mahāyāna-school van het boeddhisme, de 'grote school', leerden, in essentie identiek is met de leringen van de esoterische theosofie.

Ik heb op openbare lezingen en verder in mijn geschriften vaak verklaard dat de grote religie die het dichtst bij onze eigen theosofie staat, het boeddhisme is. Zelfs het exoterische boeddhisme is de minst gedegenereerde van alle wereldreligies; en diegenen onder ons die het boeddhisme bestuderen, hebben altijd mijn sympathie. Ik zou alleen willen dat zij ons in sommige gevallen wat meer zouden helpen bij de theosofische aspecten daarvan. Ik geloof dat de kern van het boeddhisme gelijk is aan de kern van de theosofie. Ik geloof dat de omhulsels, de sluiers om die kern in het boeddhisme minder dik zijn dan de sluiers die de kern of de werkelijke betekenis van de leringen van Jezus, de meester van de christenen, omhullen. We zijn geen boeddhisten; maar we kunnen terecht esoterische boedhisten, met één *d*, worden genoemd; dat wil zeggen volgelingen van de esoterische wijsheid; en het esoterische boedhisme met één *d* is identiek met esoterisch boeddhisme met twee *d's*.

HET ABSOLUTE, EEN BETREKKELIJKE TERM

Vraag – Wilt u iets zeggen over het blijvende karakter van het absolute? Is er één of zijn er vele?

G. de P. – Is het absolute één of meervoudig? Volgens de meeste mensen kan er slechts één absolute zijn, omdat zij het woord (een woordenstrijd!) op de gewone westerse manier gebruiken in de betekenis van oneindigheid, het oneindige.

Het woord 'absoluut' heeft die betekenis niet. De term 'absoluut' is het voltooid deelwoord van het Latijnse werkwoord *absolvere*, 'vrijlaten'. *Absoluut* betekent dus *bevrijd*, bevrijd van alle lagere elementen – iedere entiteit die 'absoluut' is, is bevrijd. Het absolute is daarom een exacte vertaling of exacte weergave van het Sanskrietwoord mukti of moksha, dat 'vrijheid' betekent, 'bevrijding'. Een nirvāṇī, iemand in nirvāṇa, heeft

mukti of moksha bereikt, heeft absoluutheid bereikt. Bij een juist gebruik van dit woord 'absoluut' betekent het dus eenvoudig iemand die is uitgestegen boven, of die verlost is van alle beperkingen, alle ketens die de gemiddelde mens kluisteren. De nirvāṇī is 'absoluut' in zijn nirvāṇa. *Absoluut* is een betrekkelijke term: men kan vrij zijn van kleine dingen; men kan vrij zijn van grotere dingen. Elk is daar in zijn eigen sfeer 'absoluut' – bevrijd.

Het is heel gewoon in het Engels en in de meeste westerse filosofische scholen dit woord, het *absolute*, foutief te gebruiken, in de betekenis van oneindigheid; maar het is een verkeerd gebruik waartegen ik steeds heb geprotesteerd en altijd zal protesteren; en er zijn bepaalde filosofen die aan mijn kant staan – Sir William Hamilton bijvoorbeeld, die het over ditzelfde feit heeft. In *Beginselen van de Esoterische Filosofie* gebruik ik dit woord in zijn exacte, oorspronkelijke etymologische zin, met de betekenis van een entiteit die zover is geëvolueerd dat zij is bevrijd van alle lagere dingen, vrij, een vrije geest, een jīvanmukta, een geestelijk-goddelijke monade.

Iedere monade die jīvanmukti bereikt of de vrijheid van de geestelijke jīva, van de ātman, is een 'absolute', is in een toestand van absoluutheid, ware vrijheid van alles beneden haar – bijvoorbeeld in onze eigen melkweg, ons eigen thuisheelal. Alles in het heelal is relatief. Einsteinisme zo u wilt; maar alles in het heelal is relatief; alle absoluten zijn betrekkelijk, elk voor zijn eigen heelal; en er kan een beperkt absolute, een groter absolute, een nog groter absolute zijn, als we bedenken dat *absoluut*, *bevrijd* betekent. Daarom zijn er evenveel absoluten als jīvanmukta's – evenveel absoluten als beschermers van het heelal. Begrijpt u? Er zijn geen blijvende absoluten. Waren die er wel, dan zou dit eenvoudig betekenen dat een entiteit, een geestelijke entiteit, na het bereiken van het goddelijke of halfgoddelijke, in die toestand verstart of blijft en niet verder kan, niet tot grotere en verhevener hoogten kan evolueren.

Welnu, dat is onmogelijk, omdat al wat is, iedere levende entiteit waar ook in de grenzeloze ruimte, voortdurend en eeuwig groeit, evolueert, zich uitbreidt. Hoe hoopvol is die leer! Er zijn geen permanente absoluten; en de absoluten zijn even talrijk als de jīvanmukta's, de bevrijde geesten.

IS HET GEESTELIJKE EGO ONSTERFELIJK?

W.Y. E.-W. – Kunnen we in verband met wat u heeft gezegd misschien wat informatie krijgen over de uitspraak in een van de brieven over het 'geestelijke ego'. Wat ik naar voren wil brengen is: In hoeverre moeten we de boeddhistische gedachte volgen in de kwestie van het ego of niet-ego, of de kwestie van ātman of niet-ātman? Er zijn heel wat verschillen tussen de twee scholen van het boeddhisme; maar één ding waarin ze overeenstemmen is dat een blijvend ego niet bestaat. Als u teruggaat tot de idealistische beweging van de noordelijke boeddhistische school in de eerste eeuw, zult u zien dat zij het hierover allemaal eens zijn. Wat wordt dan bedoeld met het 'geestelijke ego'?

G. de P. – Dank u. Dit is een bijzonder goede gelegenheid die u mij heeft geboden. Deze vraag is heel relevant, omdat zij tot de wortel gaat van het zogenaamde probleem van de voortzetting van het individuele of liever persoonlijke bewustzijn. Is het persoonlijke bewustzijn onsterfelijk? Met andere woorden, is het ego onsterfelijk? Zijn theosofen, evenals alle scholen van het boeddhisme, volgelingen van de leer van de anātman – zijn ze anātman-boeddhisten of ātman-boeddhisten? Zeggen ze dat het ego onsterfelijk is of zeggen ze dat het sterfelijk is?

Het is in sommige theosofische kringen buiten de onze een algemene theorie dat het ego onsterfelijk is en ik heb me steeds wanneer ik daartoe de kans kreeg met hand en tand tegen die leer verzet. Ik kan me geen afschuwelijker lot voorstellen dan te blijven zoals ik nu in mijn ego ben en nooit te kunnen veranderen en hoger te komen. Voor mij is dat een afschuwelijke leer. Ze heeft zelfs meer ellende in de wereld teweeggebracht, meer zelfzucht, meer leed en verdriet dan de leer van de zogenaamde 'god'. Mensen hebben over de kwestie van god gevochten tot het bloed in de straten stroomde. Godsdienstoorlogen zijn altijd de grimmigste en bloedigste in de geschiedenis en we moeten daarmee ophouden.

Maar wat deze kwestie van ego en niet-ego betreft, beide leerstellingen zijn feitelijk juist. Het ego is sterfelijk; maar zoals het menselijk lichaam dat sterfelijk is, vormt het zich opnieuw bij de volgende incarnatie of reïncarnatie. Het ego her-vormt zich met en uit de levensatomen, die hem nu samenstellen; zodat dezelfde mens na het devachanische intermezzo terugkeert. Maar te zeggen dat het ego onsterfelijk is, wat betekent dat het eeuwig en altijd blijft wat het nu is, nee! Dat is niet de leer van de theosofie; dat is niet de leer van de oude wijsheidsreligie; het is niet de leer van de goden.

Alles verandert. Niets van wat samengesteld is, is onsterfelijk. *Onsterfelijkheid* betekent continuïteit, onveranderlijke continuïteit van een wezen of ding zoals het is; en dat betekent dat zo'n entiteit nooit zou kunnen evolueren of groeien: zij zou tot in eeuwigheid precies moeten zijn wat ze nu is. Als zij ook maar één jota veranderde in gedachten, gevoelens, in bewustzijn, op welke manier ook, zou ze niet langer dezelfde zijn: het oude ego zou zijn heengegaan. Conclusie: alles groeit, alles verandert, alles beweegt – de ātman evengoed als iets anders, of het de paramātman is of het parabrahman, wat slechts een naam is om alles te beschrijven wat boven de opperbeschermer van ons melkwegstelsel staat: zelfs *dat* verandert. Alles groeit; alles beweegt; alles leeft. Verandering behoort tot de essentie van de evolutie zelf, tot de essentie van de groei.

Maar betekent deze leer dan dat het ego nooit terugkeert – dat aan ons huidige ego een volstrekt einde komt, dat het volledig wordt vernietigd, volkomen wordt uitgewist? Die leer is even idioot als de andere. Hoe kan iets dat bestaat volkomen verdwijnen? Het is een entiteit; het is een samengestelde entiteit; het is een geheel, ja zelfs een eenheid, een eenheid van levensatomen die de entiteit vormen die nu bestaat. Zij zal opnieuw bestaan, omdat de aantrekkingen die deze levensatomen in dit leven tot samenhang brachten en mij tot een ego maakten en u tot een ego maakten – omdat dezelfde aantrekking, dezelfde wetten, in toekomstige incarnaties zullen werken en mij en u zullen reproduceren – verder geëvolueerd, veranderd, en daarom niet langer hetzelfde ego, maar praktisch hetzelfde.

Ons eigen lichaam verandert vanaf de tijd dat we een kleuter zijn, dat we kleine kinderen zijn en naarmate we opgroeien tot een volwassen man of vrouw, en daarna afdalen naar de ouderdom. 'Verandering en verval zie ik overal om me heen.' Dank de onsterfelijke goden dat dit zo is! Denk eens hoe verschrikkelijk het zou zijn als alles zou blijven zoals het is! Denk daar eens aan! Is er enig verschil (en dit is een van de belangrijkste lessen die theosofen goed moeten leren en aan de wereld moeten doorgeven) – is er enig verschil tussen de waarheden van deze wereld en de waarheden van de geestelijke werelden? Nee; omdat waarheid waarheid is; en deze wereld is maar een weerspiegeling van de werelden van de geest, slechts een weerspiegeling, een kopie.

Relatief gezien is de ātman in ons onsterfelijk – relatief gezien; maar vanuit het standpunt van het oneindige, dat grenzeloze, beginloze, eindeloze duur is, verandert zelfs de ātman en groeit hij tot iets verheveners.

Begrijpt u die gedachte? Persoonlijke onsterfelijkheid zou een slechter geschenk zijn dan het kleed van Nessus aan Hercules. Groei, verandering, vooruitgang, evolutie, waardoor de bronnen van leven, intelligentie en zijn, die zich in ons bevinden, zich in steeds grotere mate openbaren: Dat, *Dat*, DAT – is de toekomst, niet statische onsterfelijkheid.

Daarom zeggen theosofen dat deze beide leringen juist zijn wanneer ze goed worden begrepen; maar als het gaat om een exacte analyse van elk, ontdekken we dat het twee kanten van dezelfde waarheid zijn. Het ego is betrekkelijk sterfelijk, betrekkelijk onsterfelijk. Het is voorwaardelijk sterfelijk, voorwaardelijk onsterfelijk. En nogmaals, welk ego bedoelt u: het menselijke ego, het geestelijke ego, het goddelijke ego? De namen van de mens zijn legio.

De laatste woorden van onze Heer Boeddha waren: 'Broeders, alle dingen die bestaan, zijn samengesteld, bestaan uit delen, zijn opgebouwd uit elementen. Zoek uw weg naar de waarheid', of, zoals het foutief is vertaald door geleerden die zijn opgevoed in het christelijke denken: 'Zoek uw eigen verlossing'. De weg naar vrede en geluk ligt in het herkennen van de waarheid en het gevoel dat hier binnenin het kosmische leven, de kosmische intelligentie is, die ego noch niet-ego is – iets dat onsterfelijk is; want het is het oneindige; het is het eeuwige; het is *Dat*. Ik ben Het. Gij, broeder, zijt Het. Het heeft geen naam. Het is niet te beschrijven. Het is geest noch niet-geest; want het is beide. Het is ego noch niet-ego; want het is beide. Het is *Dat*.

Met eenvoudiger en onvolmaaktere woorden zouden we kunnen zeggen dat het het kosmische leven is. Maar ik gebruik die woorden onder protest, omdat ze in het westen zo verkeerd voorgesteld en gebruikt worden. Spreek over 'kosmisch leven' tegen tien mensen die in westerse filosofische scholen zijn opgeleid, en u krijgt tien verschillende interpretaties van wat deze woorden betekenen.

Vraag – Zou men de vraag zo kunnen stellen: Is de svabhāva van het geestelijke ego een continuüm? De mensen willen het gevoel hebben dat de individualiteit zelf blijft bestaan – niet dat ze ophoudt met groeien maar dat de kiem van de individualiteit eeuwig voortgaat.

G. de P. – Ja, en ze raken verstrikt in filosofische woorden en uitdrukkingen en weten niet waar ze het over hebben. Er zijn filosofische scholen in het westen die proberen de oosterse filosofie te bestuderen en oosterlingen die de westerse filosofie bestuderen en niet proberen hun

eigen filosofie te begrijpen. De vraag alleen is al een bewijs dat er Iets is – noem het wat u wilt – in alle entiteiten en in alle wezens die samen de grenzeloze oneindigheid opbouwen. Dat Iets is onsterfelijk. 'Het is het Zelf', zeiden de wijzen van de vedische Āryāvarta. Zij bedoelden niet een menselijk ego; ze bedoelden geen engel of deva, of een god; ze bedoelden een essentie, de essentie van het heelal – DAT!

Er is één ding dat een entiteit niet kan vermijden en dat is dat het bestaan voortduurt. Dat is het enige dat niet kan worden uitgewist. Als het mogelijk was één enkel atoom, één wiskundig punt of monade aan de grenzeloze oneindigheid te onttrekken, weg te nemen, te elimineren, dan zou de grenzeloze oneindigheid ineenstorten tot een kosmisch niet-zijn. Ieder punt is even belangrijk als ieder ander punt.

Maar wat westerlingen zo moeilijk vinden om te begrijpen is deze edele leer van de niet-onsterfelijkheid van het persoonlijke ego. Ze staan er niet bij stil dat het een hel voor ieder van ons zou zijn om eeuwig en altijd door te gaan zoals we nu zijn. Toch is er in het hart van iedere entiteit, wat wil zeggen van ieder wezen waar ook in de grenzeloze ruimte, ontwikkeld of onontwikkeld – geestelijk, etherisch, fysiek of subfysiek – er is in het hart van het hart, dat het hart van het hart van zo'n entiteit of wezen vormt – DAT – wat onsterfelijk is, de innerlijke god, geef het elke naam die u wenst, of noem het het ZELF. Het is zo'n eenvoudig denkbeeld dat het mij vaak verbaast dat westerlingen het zo moeilijk vinden het te begrijpen. Maak u vertrouwd met die ene gedachte dat, als er iets is in de grenzeloze oneindigheid dat niet kan worden vernietigd of uitgewist, dan is het het blijvende, nooit eindigende bestaan, het voortdurende eindeloze leven.

Wij allen komen voort uit DAT en tot DAT keren we allen terug. Het is de grote bron van leven, de *fons et origo*, de grote bron en oorsprong van alle dingen. Het leven is als een groot ronddraaiend wiel; en dit is de beeldspraak die onze Heer ons heeft gegeven. (Ik zeg, 'Onze Heer': ik spreek natuurlijk esoterisch, want we zijn geen boeddhisten; toch volgen wij de esoterische leer van de Heer Boeddha. Ik geef *niets* voor de meningen van westerse geleerden dat de Boeddha geen esoterische school had, of dat zoiets als esoterisch boeddhisme niet bestaat. Dat is onzin.)

Dit is het beeld van het wiel, het ronddraaiende wiel van het leven, langzaam draaiend door oneindige, eindeloze tijdperken; en wij zijn als stippen of spikkels op de rand van het wiel; we gaan voortdurend omhoog en omlaag; elk van die wielen is een melkweg, een kosmos. Het is de bij-

zondere aard van dit wiel dat het, naarmate de tijdperken verstrijken, steeds etherischer wordt; het wiel zelf verandert; het wiel zelf is sterfelijk – het groeit, d.w.z. het evolueert naar iets hogers en beters. Een zeer mystiek beeld, maar heel waar.

DE MEESTERS GRIJPEN NIET IN

De voorzitter – Hier is een schriftelijke vraag. Het eerste gedeelte ervan heeft betrekking op twee zogenaamde 'overgeganen' die optreden via een medium dat nu in Londen praktiseert. Vraag – Ik stel veel belang in de leringen die bekend worden gemaakt door —— en door ——, de 'overgegane' die spreekt via ——. Ze komen mij heel mooi en nuttig voor; en ik ken enkele oude theosofen die er een hoge dunk van hebben. Toch hoor ik dat deze leringen, hoewel ze op theosofie lijken, onbetrouwbaar en misleidend zijn. Dit verwart en verontrust me. Als de mediums in deze gevallen eerlijk en echt zijn, waarom wordt het bedrieglijke geesten dan TOEGESTAAN *hen te gebruiken? Zouden de meesters niet kunnen ingrijpen en zelf door de mond van de mediums spreken en de waarheid vertellen? Het lijkt mij verkeerd toe te laten dat zij die proberen ware theosofen te zijn, worden bedrogen.*

G. de P. – In zekere zin spijt het mij deze vraag te moeten beantwoorden, maar het is natuurlijk goed het toch te proberen. In de eerste plaats dit: hoe vaak is de vraag al niet gesteld: 'Als de meesters zijn wat er zoal over hen wordt gezegd, waarom treden zij dan de arena van menselijke aangelegenheden niet binnen en zetten ze al het verkeerde in de wereld niet recht?' Dat is de gedachte, en die gedachte is onjuist. De meesters mengen zich nooit in het karma van wie ook. Ze kunnen het niet; ze durven het niet aan; het is niet alleen in strijd met het hiërarchische stelsel van bestuur waaronder onze organisatie werkt – en als ik dit zeg bedoel ik ook de eigen loge van de meesters, waarvan wij het uiterlijke verlengstuk zijn – maar dat iemand ingrijpt in de bestemming van de ziel van een ander is ook in strijd met de belangrijkste leringen van de theosofie. Hij moet zijn lessen leren. We moeten wel helpen elke keer dat we dat op de juiste manier kunnen doen. Altijd spreekt het mededogen; u kunt erop vertrouwen dat de meesters dingen als deze in het oog houden, niet alleen in Londen, maar in de hele wereld en alle hulp verlenen die mogelijk is; maar ze kunnen geen wonderen verrichten en ze willen dat ook niet proberen.

Ieder voorbeeld van een medium is een psychologisch geval, dat alleen

door karma kan worden verklaard, dat als probleem alleen door karma moet worden opgelost. Dit is het enige antwoord dat ik kan geven. Ik heb bijvoorbeeld niet het recht, hoewel ik theosoof en een theosofisch leider ben, mij te bemoeien met het gezin van een broedertheosoof, omdat hij ruzie heeft met zijn vrouw, en in zijn privézaken in te grijpen. Het kan heel spijtig zijn en mijn hart krimpt misschien ineen van medelijden voor beiden; maar ik heb niet het recht daar 'mijn neus in te steken', zoals sommige mensen zeggen. Het is mijn plicht op te letten, en te helpen als ik kan helpen en mag helpen; maar dat is alles; en voor de meesters geldt precies hetzelfde.

Juist dit feit van het opkomend getij van psychische invloeden, die het westen gedurende de komende honderd jaar zouden gaan binnenstromen, was de voornaamste reden voor de meesters hun afgezant H.P. Blavatsky uit te zenden om te proberen het denken van de mensen in gezondere en minder psychische kanalen te leiden – omhoog in plaats van omlaag.

Het is onze plicht allerlei dwalingen te bestrijden; maar wel op theosofische wijze, vriendelijk, door de waarheid te vertellen, door het denken van de mensen ideeën in te prenten die op werkelijkheid berusten en die dingen te verklaren. Maar het is volstrekt onjuist te veronderstellen dat de meesters enig recht hebben in iemand anders binnen te dringen, en beteugelend, een astrale hand op zijn schouder te leggen. Dat kunnen ze niet, dat kunnen ze eenvoudig niet.

Mij werd onlangs het volgende gevraagd – niet zo lang geleden, een paar maanden geleden – door iemand aan wie ik eenzelfde uitleg gaf op een vraag die ongeveer als volgt luidde: 'Wel G. de P., als u op straat zou lopen en zou zien dat iemand een ander vermoordde, zou u dan alleen zeggen: 'Dat is het karma van de vermoorde man. Laat maar gaan.'' Nee, dat zou ik niet zeggen! Dat niet. Het zou mijn heilige plicht zijn te hulp te snellen. 'Maar', vroeg hij vervolgens, 'is het dan niet de heilige plicht van de meesters om deze mensen te hulp te snellen die worden bedrogen?' 'O, zou u dan willen', antwoordde ik, 'dat ik, als ik toesnelde om de moord te beletten, de moordenaar ombracht?' De meesters zijn wijzer dan wij. Het zou mijn plicht zijn om zo mogelijk de moord te beletten, zelfs om de moordenaar zo te raken dat hij zijn boze daad niet zou kunnen voltooien na mijn vertrek; maar de moordenaar ombrengen? Nee.'

DE GEÏNSPIREERDE DANTE

J.G.- Was Dante een ingewijde?

G. de P. – Ik zou niet zeggen dat de Italiaanse dichter, Dante, een ingewijde was; maar ik wil u zeggen wat mijn persoonlijke mening over hem is: ik denk dat evenals in het geval van dr. Einstein, er in de man zoveel geestelijk leven was dat een goddelijke straal zijn bewustzijn kon binnengaan, als u me begrijpt, die zijn brein raakte zodat hij, toen hij zijn onsterfelijke gedicht schreef, op mentale wijze, veel van de oude leringen uiteenzette, al is het in christelijke bewoordingen en uitdrukkingen. Hij noemt de negen stadia, of de negen of tien hellen; het vagevuur en het aardse paradijs; de negen of tien hemelen – een typisch middeleeuws voorbeeld van de oosterse leer van de loka's en tala's. Het wordt natuurlijk allemaal met christelijke woorden verteld. Maar het is een schitterend gedicht. En let wel, Dante maakte de zogenaamd 'heidense' dichter Virgilius tot zijn gids, zijn mystieke gids door de helse regionen en het vagevuur; maar toen hij de hemelen begon te beschrijven koos hij – waarschijnlijk om zijn christelijke critici tevreden te stellen – zijn Beatrice, een christelijke maagd, om hem door de hemelen te leiden!

HET VELE EN HET ENE IN DE MENS

F.A.L. – We hebben veel interessante gesprekken gehad over verschillende vragen; en het zou, denk ik, heel goed zijn als u ons iets kon vertellen waaruit blijkt dat, hoewel we samengestelde wezens zijn, en niet alleen wij mensen maar alle levende entiteiten die bestaan uit misschien wel duizenden entiteiten, we tenslotte niet vele maar toch één zijn? Ik heb ervaren dat wanneer we de mens in zoveel stukjes verdelen, waarvan sommige engelen, andere duivels, enz., enz., dit de meeste mensen niet erg bevalt; en ik besluit onze lezingen altijd graag met de gedachte dat we, welbeschouwd, niet afgescheiden zijn, ook al zijn we afgescheiden in de uiterlijke wereld; maar dat de werkelijkheid één is en niet vele.

G. de P. – Uw vraag is geen gemakkelijke. Ze komt neer op wat in de esoterische leer bekend is als het grote mysterie van het ene dat het vele wordt; en aan het einde der dingen wordt het vele weer het ene. Het is een van de diepzinnigste mysteriën van de esoterische filosofie. Het eist letterlijk jaren en jaren van ernstige en diepgaande studie om er een bevredigend en volledig antwoord op te vinden. Het is een vraag die ongetwijfeld opkomt bij alle onderzoekers, ook bij hen die oprecht de

oude wijsheid bestuderen. Het is daarom ook een vraag, die aan alle logevoorzitters, aan ieder die zich bezighoudt met de verspreiding van de theosofie, zal worden voorgelegd. Het is opmerkelijk dat juist deze vraag nooit volledig door de grote wijzen en zieners is behandeld. Ik bedoel behandeld in een uiteenzetting voor het publiek. De reden is dat dit eenvoudig niet kan. Het is geen vraag waarop in het openbaar en aan het publiek een volledig antwoord kan worden gegeven. Het is een volstrekt esoterisch onderwerp. Maar alleen al het feit dat u uw vraag heeft gesteld zoals u deed bewijst dat u er al over heeft nagedacht en door erover na te denken heeft u op zijn minst een antwoord of enige antwoorden gevonden, waardoor degenen die deze vraag aan u stellen tenminste in zekere mate worden bevredigd.

Ik zou het volgende in overweging willen geven: zoals een mens een kopie in het klein is van het kosmisch *onmetelijke*; met andere woorden, zoals een mens een microkosmos is, een kleine wereld, een weerspiegeling of kopie van de macrokosmos of grote wereld; en zoals deze twee fundamenteel en in essentie, in oorsprong en in toekomstige bestemming, in het tegenwoordige en vroegere bestaan, één zijn; zo is op grond van deze zelfde fundamentele gedachten het ene – dat de kern van de kern van het hart van het hart van het heelal is – de kern van de kern van het hart van het hart van u. Deze hele kwestie wordt door de Heer Boeddha in een van zijn leringen behandeld. Ze is in de oosterse literatuur bekend als de ātmavāda, de leer van het blijvende zelf of 'ego', zoals westerse geleerden dit woord gewoonlijk – en onjuist – vertalen.

Uit wat ik zojuist heb gezegd moet duidelijk worden dat het kosmische zelf, hoewel het uw meest innerlijke zelf is, niet het zelf is van u of mij als mens. U bent een menselijk zelf, een menselijk ego; ik ben een menselijk zelf, een menselijk ego; niettemin is het zo dat elk van ons, als individu of menselijk ego, *is* en zijn bestaan heeft, en dat wij in ons hele leven, leven, bewegen en ons bestaan hebben in het kosmisch onpeilbare, dat we in de taal van de vedische wijze alleen kunnen aangeven met DAT. De illusie van de persoonlijkheid, zelfs van de individualiteit, zo u wilt, brengt mensen als denkende wezens ertoe zich te verbeelden dat het lagere egoschap, het lagere ego-zelf zelf, eeuwig blijft bestaan, waarbij wordt vergeten of misschien niet wordt ingezien dat juist in deze valse en foutieve leer van de eeuwige en onveranderlijke duur van het *menselijke* ego-zelf de vruchtbare bron, de oorzaak ligt van alle menselijke ellende, van alle menselijke smart, van alle menselijke

fouten, als gevolg van alle menselijke zelfzucht.

Wanneer een mens weet en daardoor met ieder atoom van zijn wezen voelt dat wat hij is, bij wijze van spreken, slechts een kosmisch atoom is in het weefsel en de substantie van het volstrekt onmetelijke van onze melkweg; en dat hij in zijn essentie even belangrijk is als die melkweg en, relatief gezien, als menselijk ego even onbelangrijk als een microkosmos – wanneer deze overtuiging onuitwisbaar in zijn bewustzijn heeft postgevat, wordt hij werkelijk onpersoonlijk; hij wordt een Mens met een hoofdletter M, een supermens, een halfgod; omdat de essentie van het bewustzijn van het goddelijke dan tot zijn menselijke bewustzijn probeert door te dringen.

Wij bestaan als mensen; maar in de diepste essentie van de dingen bestaan wij – als mensen – niet. Dat is de sleutel. Het is een kwestie van māyā, of liever van mahāmāyā, kosmische illusie; en vrijheid, moksha of mukti, *absoluutheid* in de zin waarin ik het woord gebruik in *Beginselen van de Esoterische Filosofie*, bestaat in het afschudden van deze illusie, dat bijvoorbeeld de musicus verschilt van de muziek die hij ons schenkt, of dat de dichter niet hetzelfde is als de gedichten die hij ons brengt, of dat de ziener verschilt van het visioen dat hij ziet. De twee zijn één. Verschilt een mens van de liefde die zijn hart vervult? Dat is de sleutel – een sleutel die beter kan worden gegeven door suggestie dan door het denken met verstandelijke woorden in verwarring te brengen.

We bestaan inderdaad als mensen, als individuen; en we zullen tijdens de hele duur van het kosmische of zonnemanvantara blijven bestaan en als individuen voortdurend groter en grootser worden, steeds verhevener, tot we tenslotte het grote *consummatum est* bereiken, de uiteindelijke vervolmaking van alle dingen aan het einde van het zonnemanvantara en als volgroeide goden tot bloei komen. En wanneer de kosmische pralaya begint, waaraan veel mensen, zelfs theosofen, in hun onwetendheid en blindheid met vrees denken, dan zal zelfs de godheid in ons wezen opgaan in de volheid, in de onbeschrijflijke, onuitsprekelijke volheid van de quasi-oneindigheid. De dauwdruppel is teruggekeerd in de stralende zee. Het kleine bewustzijn van de menselijke god is opnieuw het onbelemmerde en kosmische bewustzijn van de universele godheid geworden. Het vele is weer het ene geworden. Dat is het beeld.

Kan ik het niet beter hierbij laten? Ik ben bang dat als ik meer zeg, meer woorden gebruik, ons inzicht door die woorden in verwarring wordt gebracht en de gedachte ons ontgaat.

HET MĀNASAPUTRISCHE LICHT

Vraag – Bij onze studie van de theosofie vernemen we dat de mensheid verstandeloos was totdat de mānasaputra's in het derde wortelras incarneerden en het met denkvermogen begiftigden. Elders in onze literatuur staat dat gedurende de periode van het derde wortelras de mensheid het denkvermogen tot ontwikkeling bracht met behulp van de mānasaputra's, die het vuur van het denkvermogen in haar ontstaken. Vraag: Brachten de mānasaputra's, die uit andere gebieden kwamen, het denkvermogen met zich mee of ontstaken zij alleen maar het sluimerende denkvermogen dat al latent in het derde wortelras aanwezig was? Hoe moeten we die twee leringen met elkaar in overeenstemming brengen?

G. de P. – Dit is een van de interessantste en niettemin een van de moeilijkste vraagstukken van de hele leer; en, voorzitter, als ik de gedachte wat verder mag uitwerken, zou ik erop willen wijzen dat beide uitspraken volkomen juist zijn: het denkvermogen werd geschonken, maar er was al denkvermogen – maar latent, nog niet ontwaakt, denkvermogen; en de komst van het hoger ontwikkelde denkvermogen, een deel van zijn eigen vlam, was nodig, zoals een vlam moet naderen tot de pit van een niet brandende kaars om deze laatste op haar beurt te doen ontvlammen. Maar het zou niet kunnen ontvlammen als het denkvermogen er niet al was.

De incarnatie van de mānasaputra's kan men vergelijken met het geval van een klein kind dat van zijn eigen innerlijke wezen de goddelijke gave van de intelligentie ontvangt. Een kind wordt geboren. Het is verstandeloos. Na één jaar, of twee jaar, of drie of vier of vijf, afhankelijk van de kleuter, is zijn toestand precies als die van het derde wortelras van de mensheid in deze vierde ronde op deze bol D. Naarmate het kind opgroeit door het natuurlijke proces van evolutie, begint het innerlijke denkvermogen te functioneren, te verschijnen. Maar let wel, dit evolutieproces zou veel langzamer in zijn werk gaan als het kind bijvoorbeeld alleen op een verlaten eiland zat. Er zouden vele jaren voor nodig zijn om de latente verstandelijke en geestelijke vermogens van de opgroeiende jongen of het meisje naar buiten te brengen. Maar het kind heeft de over hem wakende ouders, zijn liefhebbende gidsen en helpers, 'de zonen van het denkvermogen', de vader en de moeder, die hem bij zijn aarzelende voetstappen leiden, die hem onderwijzen, die hem leren denken, die door hun voorbeeld en door regels wakker roepen wat in het

kind al aanwezig is. Anders zou dat niet kunnen worden opgewekt.

Manas is geen entiteit: het is een vermogen, een orgaan, een beginsel in de mens; en er is manas in het hout van deze tafel, maar het is niet ontwaakt. Het manifesteert zich in de atomen van die tafel in hun samenhang in de vorm die hout is, die hout aanneemt; maar het is allemaal onontwaakt; het is latent; het sluimert. Manas komt voort uit mahat (ik hoop dat u deze Sanskrietwoorden juist uitspreekt). Mahat is het kosmische beginsel; manas is het kosmische beginsel zoals het zich in de menselijke constitutie manifesteert. Over manas te spreken als 'de denker' is onjuist, als we strikt nauwkeurig willen zijn; omdat de denker het egobeginsel is, dat op het mānasische gebied werkzaam is; het heeft zich ontwikkeld om op het mānasische gebied te functioneren, de mānasische entiteit, de mānasaputra, de zonen van mahat. Maar manas of mahat is in alles, in ieder wezen, is er altijd. Maar in entiteiten lager dan de menselijke is het niet ontwaakt, onontwikkeld, niet naar buiten gebracht.

In het derde wortelras daalden de mānasaputra's of de 'zonen van het denkvermogen' af in de verst ontwikkelde rūpa's van het toen kinderlijke en verstandelijk sluimerende mensenras en brachten met hun eigen goddelijke, intellectuele vuur en vlam de latente of sluimerende vuren in de kindmensheid tot leven; brachten hen tot denken, lieten hen denken, zoals ouders een klein kind laten denken, zijn denkvermogen naar buiten brengen, het leren denken, door zijn boeken, door regels, door hun voorbeeld, door woorden. Het is de eenvoudigste zaak van de wereld en toch een van de meest glorieuze. Het laat zien hoe lagere schepsels worden beschermd door de dhyāni-chohans; want de mānasaputra's zijn een ras van dhyāni-chohans, die in het bijzonder op het gebied van het mānasische beginsel zijn geëvolueerd.

'Verlieten de mānasaputra's de mensheid, toen ze haar sluimerende verstandelijke vermogens tot leven hadden gewekt?' Sommigen wel, maar in alle mensen vormen onze eigen hoogste verstandelijke delen nog steeds, voor ieder van ons, die bijzondere mānasaputra, die, om H.P.B.'s woorden te gebruiken, incarneerden en ons eigen sluimerende mānasische orgaan deden ontvlammen. Ieder heeft zijn eigen mānasaputra die nog steeds in hem werkt; en deze mānasaputra is de christus, de immanente christus, in ieder mens.

HOE MOET MEN OMGAAN MET WANHOOP EN DEPRESSIVITEIT

Vraag – Dit is meer een praktische vraag. In Brieven die mij hebben geholpen *heeft Judge het over theosofen die tijdens hun studie perioden kennen van grote neerslachtigheid. Hij zegt, geloof ik, dat als zo'n periode aanbreekt, men alleen maar stil moet wachten en dat ze snel voorbij zal zijn en alles goed komt. Een van de andere leiders – ik geloof dat het onze tegenwoordige leider was – zegt ergens dat als zo'n periode komt we hardnekkig moeten volhouden – dat waren de woorden geloof ik – en dat de vrede zal terugkeren. Nu heb ik, ik geloof in een pas verschenen nummer van* The Forum, *hierover iets gelezen; en daarin werd min of meer een uitleg gegeven van zo'n periode. Omdat verschillende leiders hierover hebben gesproken is het natuurlijk een ervaring die ik niet alleen zelf heb, maar die veel mensen moeten hebben gehad. Mijn vraag is: Kunnen we, naast wachten, iets anders doen om het snel voorbij te laten gaan? Tijdens zo'n periode probeer je te werken, maar eigenlijk kan je zelfs niet werken; je gedachten schijnen te verstarren voordat ze helder worden en je woorden schijnen te stokken in de keel voor je ze kunt uitspreken. Het is werkelijk een tijd van doffe ellende voor wie dit doormaakt, want diep in je hart leeft het verlangen om verder te gaan, maar toch is er iets dat dit verhindert. Is er een manier om iemand door zo'n periode heen te helpen?*

G. de P. – Ik denk dat ik het begrijp. Als deze vraag mij werd gesteld in de beslotenheid van mijn studeerkamer, zou ik precies hetzelfde antwoord geven dat ik nu probeer te geven; en dat is heel kort. Het is dit: als u sterk genoeg bent, sta dan op en ga eropuit om anderen te dienen. Vergeet uzelf, uw verdriet en uw leed door het verdriet en leed van anderen te verzachten en ze licht te brengen – de eerste plicht die zich aandient; want al ons leed en verdriet, al onze rampspoed en ellende vloeien voort, als het over ons komt en wanneer het komt en wat het ook mag zijn, uit een reactie op onze eigen menselijke mentaliteit en gevoelens, op omstandigheden die we zelf hebben teweeggebracht, maar die we met pijn in het hart onder ogen zien.

Judge gaf een heel goede regel: wacht tot de onweerswolken voorbijdrijven. Ik opperde hetzelfde met de woorden die de vraagsteller ook heeft aangehaald: 'Houd hardnekkig vol; wanhoop nooit; dat betekent falen. Maar ik zou nu willen zeggen dat, behalve standhouden, u anderen moet zoeken die meer lijden dan u en een helpende hand moet toesteken en dan zal uw eigen verdriet verdwijnen als sneeuw voor de zon – altijd. Dat werkt altijd omdat u uzelf vergeet; wij vergeten onszelf. Dit is een

onfeilbare regel. De meeste mensen houden daar niet van omdat (en dat zal u verbazen) veel, heel veel mensen – misschien wel de meeste mensen – graag lijden! Dat heeft te maken met een buitengewone karaktertrek. Ze houden ervan zich te kwellen. Er zijn zelfs bepaalde mensen met een zo verwrongen psychische mentaliteit dat ze zich met opzet kwellen en daarin genoegen scheppen. Er zijn mannen en vrouwen die opzettelijk, voor hun genoegen, zichzelf en andere mensen in hun omgeving ellendig doen voelen. Formeel wordt dit in de moderne psychologie sadisme genoemd, een woord dat is ontleend aan een Frans edelman, die bekendstond en vermaard was – of liever berucht – om zijn wreedheden en het genoegen dat hij ondervond bij het begaan van wreedheid; en of deze afschuwelijke psychische neiging die in de ziel van een man of een vrouw bestaat, op hem- of haarzelf, dan wel op anderen wordt toegepast, het blijft hetzelfde.

De manier om zijn eigen leed en verdriet te vergeten is anderen te helpen, hen te helpen die u het naast staan; en u zult versteld staan hoeveel mensen u zult vinden die u blij kunt maken met een glimlach en hoeveel harten u kunt verlichten met een vriendelijk woord. Probeer het! Vergeet uw moeilijkheden! Vergeet uw leed! Vergeet uw verdriet! Vergeet uw ellende! Het is niet goed er lang bij stil te staan. Daardoor nemen ze juist toe. Als normaal mens weet u dat het leven vol verdriet en pijn is. We moeten die dingen aanvaarden. We bevinden ons in een zeer laag evolutiestadium; maar hoe groot, hoe groots is de man of vrouw die zich boven deze dingen kan verheffen en anderen kan helpen! Daarin toont zich de ware chela-geest, de meester-geest.

Lach en de wereld lacht met u,
Huil en u huilt alleen;
Want de droeve oude aarde moet haar vrolijkheid lenen,
Maar heeft zorgen genoeg van zichzelf.

Het is onze plicht ons eigen verdriet, leed en pijn van ons af te zetten en te werken om anderen te helpen. Vooral theosofen zien het als hun plicht dat te doen; en de theosoof die dit kan, is groot van geest en hoe meer hij daartoe in staat is des te groter hij is. Dit is de remedie. Probeer het; en u zult die nacht met een verlicht hart slapen, in vrede met uzelf en de wereld. Als u dit in praktijk brengt wordt het voortdurend gemakkelijker, steeds gemakkelijker, iedere dag iets gemakkelijker en tenslotte bereikt u de vrede, een plek van vrede en innerlijke rust, waar u werkelijk

buiten het bereik van pijn en droefheid zult zijn.

Zaden zijn wonderlijke dingen. Bewaar de zaden van deze gedachten in uw ziel; en ook al vergeet u ze soms, ze zullen op zekere dag terugkomen omdat ze wortel hebben geschoten in uw ziel. Het wezen van deze gedachten zal in uw ziel worden herboren.

Dit herinnert me aan iets dat ik zou willen toevoegen aan het antwoord op de vorige vraag. Het is precies dezelfde gedachtegang: cyclische herhalingen van dingen die gebeuren. Deze goden en halfgoden die bij de pralaya opnieuw het ene worden, 'de stralende dauwdruppels die opnieuw de stralende zee worden' – denkt u dat die dauwdruppels worden vernietigd? Dat is onmogelijk. Ze zouden niet het vele uit het ene kunnen zijn geworden als daartoe voor deze vele individuen geen reden bestond. Elk is een zaad, een entiteit, een individu, een monade; en wanneer de grote pralaya ten einde loopt, geeft de stralende zee opnieuw haar dauwdruppels prijs; en de dauwdruppels verschijnen opnieuw als monaden, beginnen een nieuwe cyclus van kosmische manifestatie, maar op een verhevener en grootser gebied dan de vorige die is afgelopen.

En met gedachten en gevoelens van lijden en pijn gaat het evenzo: ze komen terug; maar wij moeten erboven staan; we kunnen erboven staan; we moeten de yoga, de eenwording, beoefenen die bestaat uit het zichzelf vergeten in dienst van de mensheid. O, de vrede, het geluk, het onbeschrijflijke gevoel gezegend te zijn! Oude gedachten, maar waar!

H.A.P. – Mag ik een vraag stellen over hetzelfde onderwerp? Hoe kunnen we mensen helpen die zich in omstandigheden bevinden zoals in de laatste vraag beschreven? Hoe kunnen we hen die ongelukkig zijn helpen?

G. de P. – Door eerst voor hen een voorbeeld te zijn van wat we met onszelf kunnen doen. De kracht van het voorbeeld is sterker en sprekender dan honderdduizend woorden. Wanneer u iemand ziet die tegenspoed manhaftig draagt, die onwrikbaar de winterse stormen doorstaat die op hem beuken, wanneer u ziet dat hij met ongebogen hoofd onder ogen ziet wat hem te wachten staat, wat zijn lot is en het toch tegemoettreedt, dan wekt dat in u die toeziet ieder sprankje heldenmoed op en zegt u: 'Zie! een mens!' Zo geven we moed, stimuleren we moed in anderen. We zijn als de mānasaputra's. We brengen de vlam van iets heiligs en schoons in het leven van anderen. Hetzelfde geldt wanneer anderen lijden door pijn en verdriet: wees voor hen een voorbeeld door alles te doen waarvan we weten dat het ons zou helpen als we in hun schoenen stonden.

Zonder woorden is vaak het beste. Ik denk dat het rampzalig is tegen iemand te preken! Mensen worden er zo moe van als men tegen hen preekt! Soms is een woordeloos voorbeeld duizendmaal zo krachtig als wat dan ook. Nu en dan een vriendelijk woord, een aardige opmerking zal wonderen doen. Soms verlangt het menselijk hart dat lijdt alleen naar een vriendelijke aanraking, een vriendschappelijk woord – alleen dat, niet meer dan dat; en wees daarna een voorbeeld van blijmoedigheid; maar overdrijf niet. Doe alles wat bij u opkomt en wat past bij de persoon die hulp nodig heeft en wees daarbij het voorbeeld, laat zien wat uw gevoelens zijn. Ik denk dat dit de beste manier is. De omstandigheden zijn praktisch ontelbaar. Ik zou de hele middag moeten spreken en een bijna oneindig aantal voorbeelden moeten geven om geen enkel geval uit te sluiten. Maar het is zo eenvoudig: geef het voorbeeld van wat u zou doen als u in de plaats van de ander was, wat u zou doen om uit die toestand te komen.

LAAT HEN DIE IN KĀMALOKA ZIJN MET RUST

Vraag – Kunnen wij op aarde, in verband met wat is gezegd over het lijden in kāmaloka, iets doen om het lijden van hen die in kāmaloka zijn te verlichten, vooral de familieleden die we hebben verloren en die, naar we aannemen, daar lijden?

G. de P. – Deze vraag is door veel vriendelijke mensenharten in het verleden gesteld en is in tijden die we heidens noemen nadrukkelijker en vaker gesteld dan in christelijke tijden – het is iets wat in feite zo veelvuldig werd gevraagd en zo dringend om een antwoord vroeg dat de christelijke kerk, althans de rooms-katholieke kerk, missen instelde voor 'de zielen in het vagevuur'. Begrijp goed dat men zich over hen die men liefheeft geen zorgen hoeft te maken als ze door kāmaloka gaan! Hun kāmaloka is pijnloos. In de meeste gevallen zijn ze zich er volstrekt niet van bewust erdoorheen te gaan. Het zijn eigenlijk alleen boosaardige mensen, grof besnaarde mensen die kāmaloka als onplezierig ervaren. Het is oneindig veel beter er niet aan te denken, oneindig veel beter. Maar we kunnen op één manier direct iets doen; en dat is heel belangrijk in deze tijd: Wat u ook doet, probeer niet met hen in contact te treden. Dat is het ergste en wreedste wat u zou kunnen doen. Ook hier is het mijn plicht de waarheid te spreken. Onze spiritistische broeders, die vaak mannen en vrouwen zijn met een vriendelijk hart en edele aspiraties, stormen uit

onwetendheid daar binnen, waar zelfs engelen zich niet wagen. Ze begrijpen het gewoon niet. De methoden van de natuur zijn altijd vriendelijk, altijd rechtvaardig. De Romeinen kenden een edel gebed: *requiescat in pace*: 'dat hij ruste in vrede'.

(*Slot van de reeks vragen en antwoorden tijdens de conventie)*

HET KĀMA-BEGINSEL BIJ MEDIUMS

Tijdens uw lezing van vorige zondag zei u dat een medium iemand was bij wie de beginselen los met elkaar zijn verbonden. Zou u dat wat kunnen toelichten? Hoe kunnen onze beginselen los met elkaar zijn verbonden en hoe kunnen we die ongelukkige toestand voorkomen?

Als ik zeg dat de beginselen los zijn verbonden is dat natuurlijk beeldspraak. Het zijn de woorden van H.P.B. Misschien kan ik het op deze manier formuleren – ik weet zeker dat ik H.P.B. niet kan verbeteren, maar deze vraag is mij al zo vaak gesteld dat het duidelijk is dat de woorden van H.P.B. verkeerd zijn begrepen – ik zou de beeldspraak willen veranderen en zeggen dat de beginselen in het geval van een medium slecht functioneren, zoals in een machine. Nu ben ik helemaal geen monteur, maar ik heb bij het rijden in een auto gemerkt dat het soms met horten en stoten gaat en het moeilijk is het ding aan de gang te krijgen. Met een medium is iets dergelijks aan de hand. De beginselen van de constitutie worden niet beheerst door de hogere wil. Ze functioneren niet soepel en gemakkelijk, maar met horten en stoten en schokken. Dat komt omdat de beginselen, die min of meer zijn bevrijd van de overheersende controle van de centrale geestelijke wil, invloeden van buitenaf ondergaan. Ze functioneren niet gemakkelijk en zijn niet hecht, stevig aaneengesmeed, bij wijze van spreken.

Bedenk dat alle beginselen van de mens slechts aspecten van bewustzijn zijn. We zien het voortdurend om ons heen. We zien het bij kinderen; we zien het bij volwassenen; we zien mensen die niet in staat schijnen te zijn om altijd in hun hoogste deel te leven en hun best te doen. Ze streven en verlangen ernaar het beste te doen, maar slagen er niet altijd in. Het ontbreekt de beginselen aan voldoende samenhang, of liever aan dienstbaarheid aan de overheersende innerlijke geest. Het kāma-beginsel bijvoorbeeld wil een beetje zijn eigen gang gaan, wil feitelijk enigszins onafhankelijk zijn. Hoe bekend klinkt ons dit in de oren! Of misschien

komt het liṅgaśarīra op het idee een beetje zijn eigen gang te gaan, los van de andere beginselen en doet dat ook. En als dat gebeurt wordt er als het ware een deur geopend, er ontstaat een kier – hoe moet ik het zeggen? – er wordt een opening gemaakt voor het binnenkomen in de constitutie van invloeden van buiten, astrale invloeden in dit geval, en de mens wordt door dwaze of slechte gedachten min of meer heen en weer geslingerd; ze trekken als een groep zwervers zijn brein binnen en hij wordt *pro tempore* eraan onderworpen en volgt ze – dwaze en slechte invloeden, kwalijke ingevingen, lage gedachten, of misschien onbenulligheden.

De mens daarentegen van wie de beginselen worden beheerst door de geestelijke wil, neemt het heft in handen en zo iemand is een mens in de volle betekenis van het woord. Wat hij wil, doet hij en de beginselen functioneren zo soepel en gemakkelijk als mogelijk is. Zo is het.

Nu wil ik niet beweren dat alle mediums dwaze en slechte mensen zijn. Integendeel. Maar het zijn ongelukkige mensen in wie van zelfbeheersing veel minder sprake is dan in de gewone mens. Het zijn mensen in wie de geestelijke wil niet de volledige of betrekkelijk volledige beheersing over het hele wezen heeft.

GEDACHTEN ZIJN ELEMENTALE WEZENS

Wat zijn gedachten?

Alle gedachten zijn *in essentie*, *per se*, elementale wezens, lerende entiteiten. Een gedachte wordt omgeven door een gedachtevorm, d.w.z. wordt belichaamd in een gedachtevorm, maar de gedachte zelf is een elementale energie. Eens, in een zeer ver eonisch verleden, waren wijzelf gedachten van andere zelfbewuste wezens. 'Bewaak uw denken goed, o chela, tegen de gedachten die aankloppen en proberen binnen te komen' is een van de regels van de esoterische school. Vaak hoort men een ongelukkige misdadiger ter vergoelijking of als een poging tot vergoelijking van een misdaad zeggen: 'Edelachtbare, ik kon het echt niet helpen. Ik weet niet wat er met mij aan de hand was, maar er was iets dat zich meester van me maakte en ik kon het niet tegenhouden!' In zulke gevallen gaat het om zwakke mensen, die het aan morele zelfbeheersing ontbreekt, die de bescherming van de ākāśische barrière missen die automatisch slechte gedachten buitensluit. Natuurlijk zijn goed en kwaad betrekkelijk, zoals u wel begrijpt. Er zijn slechte dingen in de wereld, dat wil zeggen onvolmaakte dingen; maar er zijn ook goede dingen. De kern

van mijn antwoord is: Ieder elementaal is in de kern van de kern van het hart van zijn wezen een godheid, een goddelijke vonk; en alle evolutie, alle groei is eenvoudig een loswikkeling, een ontvouwing van latente capaciteiten die opgesloten liggen in de verhevener delen van ieder evoluerend wezen of ding. Dit slaat niet alleen op mensen, maar ook op supergoden, goden, halfgoden, mensen, dieren, planten, mineralen, elementalen en wat al niet!

ZIELEN EN MONADEN

Kunt u wat meer licht werpen op twee passages uit uw Beginselen van de Esoterische Filosofie *waarin staat dat onze menselijke zielen in een toekomstig manvantara monaden zullen worden? Ik had de indruk dat onze zielen al monaden waren.*

Dit is een interessant en ingewikkeld onderdeel van de leringen. Eigenlijk is een ziel een voertuig dat na verloop van tijd vanuit zichzelf zijn eigen svābhāvische grondtoon naar buiten brengt; wanneer dat is gebeurd wordt ze een monade, maar ze is pas een monade als ze monadisch wordt. Begrijpt u? Er is een goddelijke monade, die zich in haar goddelijke ziel hult; er is onze geestelijke monade die zich in haar geestelijke ziel hult; er is een menselijke monade die zich in de menselijke ziel hult. Er is een dierlijke monade die zich in het dierlijke lichaam hult, want ons eigen stoffelijk lichaam is een dier wanneer het op zichzelf wordt beschouwd, los van het hogere deel. Een ziel is een voertuig, maar een levende entiteit. En ze moet monadisch worden, met andere woorden, een god. Dat is precies wat we aan het worden zijn – langzaam, maar we zijn op weg. We leven nu zelfbewust in onze menselijke ziel. Het is onze toekomstige bestemming om door evolutie, d.w.z. door naar buiten te brengen wat in ons is omwikkeld, omsloten, van de menselijke ziel die we nu zijn, een menselijke god te worden. De menselijke ziel zal zich dan opnieuw met haar menselijke monade, een goddelijk wezen, hebben verenigd.

HET TWEEVOUDIGE ASPECT VAN MANAS

Manas of de denker is het reïncarnerende wezen. Zijn aard wordt tweevoudig zodra het zich aan een lichaam hecht. Mijn vraag is: Wat wordt er bedoeld met het gehecht worden aan een lichaam en wat wordt er bedoeld met 'zodra'?

Dit is een interessante vraag, omdat de leer over manas als een functie

of orgaan van het denken of het bewustzijn een heel diepgaande en geheimzinnige leer is. Door sommige theosofische leraren is gezegd dat manas als het ware het denkvermogen is. Maar volgens de technische theosofie is het strikt genomen onjuist er zo over te spreken. Manas is zowel een denkorgaan als het vermogen om de gedachten van het kosmische bewustzijn te denken, die via dit mānasische orgaan tot ons komen. Uit deze korte beschrijving moet duidelijk zijn dat een orgaan onontwikkeld, gedeeltelijk ontwikkeld en volledig ontwikkeld kan zijn; en in de mensheid van deze tijd is het ongeveer halverwege ontwikkeld tot wat we betrekkelijke volmaaktheid kunnen noemen.

De vraag die hier wordt gesteld doelt op de tijd, zo begrijp ik, toen manas in het mensenras actief werd. Zijn aard wordt tweevoudig zodra het zich aan een lichaam hecht. Het begint te functioneren in een bepaalde periode in de geschiedenis van de mensenrassen. Te zeggen dat het aan het lichaam wordt gehecht is slechts een gemakkelijke, aanschouwelijke manier van spreken. Strikt genomen is het mānasische vermogen evenmin als de geest aan een lichaam gehecht; maar het eerstgenoemde werkt door het lichaam via een ondergeschikt orgaan dat we het brein noemen. Men kan niet zeggen dat het bewustzijn met gevoelige vingers rechtstreeks de substantie van de hersenen bespeelt, want het bewustzijn is een van de fijnste energieën en daarmee vergeleken is de substantie van de hersenen buitengewoon grof. Maar tussen het bewustzijn, het mānasische bewustzijn, en de fysieke substantie van de hersenen zijn er trappen of graden van steeds minder etherische substantie, die als het ware een kleine hiërarchie of ladder van uiteenlopende etherische substanties vormen; en het is via deze ladder, via deze verschillende gebieden of graden van substantie, vanaf het zuivere manas-beginsel tot aan het stoffelijke brein, dat de mānasische straal werkt. Is dit antwoord tot dusver bevredigend?

Vraagsteller – Brein slaat dus op het lichaam?

Natuurlijk heeft het brein betrekking op het lichaam, want ik kan me niet voorstellen dat manas door middel van mijn teen functioneert; maar het mānasische beginsel doordringt het lichaam door middel van het brein. Zoals het brein het leidende mentale orgaan van het stoffelijk lichaam vormt, zo is het mānasische deel van de constitutie het leidende denkbeginsel van die constitutie. Het brein is een deel van het lichaam. Ik dacht dat uw vraag ook op tijd doelde. U benadrukte het woord 'tijd'.

Vraagsteller: De baby heeft hersenen voordat de mens tweevoudig wordt –

Ik geloof dat ik nu begrijp wat u bedoelt. Alle dingen zijn tweevoudig. Zelfs elektriciteit is tweevoudig in haar werking. De wetenschapper spreekt van de positieve pool en de negatieve pool. Er is een positieve kant van bewustzijn en een tegenovergestelde kant van bewustzijn. Elektriciteit herhaalt slechts in de elektrische sferen van werkzaamheid wat overal gebeurt.

Het denken is bipolair; daarom is de mānasische werking bipolair, maar ze wordt pas bipolair als ze dit gebied van bipolaire werking bereikt; en dat gebeurde in wat we het derde wortelras van de huidige vierde ronde van deze bol D noemen. Begrijpt u? Als u het niet begrijpt en u niet geheel overtuigd bent door dit antwoord, vraag dan opnieuw.

Vraagsteller – Wanneer wordt manas tweevoudig bij zijn intrede in het brein?

Zodra het zich als denken begint te manifesteren. We weten allen dat een klein kind niet denkt als een volwassen mens. Geen enkel klein kind kan de prachtige toneelstukken van Shakespeare schrijven. Dat komt na verloop van tijd. Maar zodra het mentale vermogen begint te functioneren via de hersenen van het kind, wordt het tweevoudig omdat dualiteit tot dit gebied behoort. Er is het hogere en het lagere. Zodra het kind begint te denken, begint het op te merken wat goed en wat verkeerd is, wat hoog en wat laag is, wat geheim of verborgen en wat openlijk of duidelijk is. Manas functioneert dualistisch zodra het kind begint te denken en dat komt omdat in onze tijdsperioden in deze vierde ronde op deze bol D manas dualistisch, op dualistische wijze, functioneert.

Vraagsteller – Op welk moment houdt manas op dualistisch te zijn na van het lichaam te zijn gescheiden?

Wel, dat is een andere vraag. We houden op dualistisch te zijn in ons handelen, ons denken, we houden op verscheurd te worden door de hartstochten van ons zwakke en weifelende menselijke karakter, wanneer we zijn uitgestegen boven verdeeldheid en dualiteit en de goddelijke vlam in ons hebben bereikt. Dit zal volledig plaatsvinden aan het einde van de vijfde ronde en zal zijn vervolmaakt aan het einde van de zevende ronde op deze aarde die, zoals u natuurlijk weet, tot een van de planeetketens behoort. Is het antwoord bevredigend of is het nog duister?

Vraagsteller – Wordt het brein na een poos een belemmering voor een mens in plaats van een hulpmiddel?

Niet alleen na een poos, maar zelfs nu. Er is, weet u, een manier om meer in het denken dan in gedachten te leven. Het brein houdt zich bezig met zijn gedachten. Maar er is een orgaan van het brein, dat we niet het brein kunnen noemen al is het er een deel van, dat een centrum is waardoorheen het denken stroomt en niet zozeer de gedachten die ons allen kwellen en verwarren. Wanneer we ons kunnen verheffen uit het gebied van deze beperkende kleine persoonlijke verwarrende gedachten tot de gebieden van zuiver denken, en bewust in het mānasische beginsel leven, uit vrije wil, dan zijn we uitgestegen boven alleen maar gedachten en wordt het brein nonactief en toch denken we.

Sta hier een ogenblik bij stil. We moeten allen ogenblikken hebben meegemaakt dat we de invloed ondergaan van een groots denkbeeld of ideaal, of van de heilige macht van een onpersoonlijke liefde, en beseffen dat we in een gebied of in een sfeer leven die geheel buiten het brein ligt; en zodra we weer in de sfeer van het brein afdalen, of het brein toestaan onze gevoelens of emoties te beheersen, staat dit gelijk met een val. Dit illustreert de dualistische werking van het mānasische vermogen, het hogere en het lagere manas.

HET ABSOLUTE EN HET ONEINDIGE

(Het volgende is een stenografisch verslag van een informele bijeenkomst in Point Loma, waar een gedachtewisseling ontstond over het gebruik van de term het 'absolute' in *Beginselen van de Esoterische Filosofie* van G. de Purucker.)

G. de P. – De filosofische *één*, de oorsprong, is het absolute: uit de *één* komt de *twee*; uit de *twee* de *triade;* uit de *triade* de *tetrade*, enz. Waar het om gaat is dat de filosofische *één* of de kosmische *één* het kosmisch absolute is; maar het is niet de *nul*, die het oneindige voorstelt; daarom houdt de *nul*, het oneindige, een oneindig aantal van dergelijke *enen* of monaden, al of niet kosmisch, in zich.

O.L. – Ik begrijp de manier waarop u het woord 'absolute' in Beginselen van de Esoterische Filosofie *gebruikt; u geeft daar een definitie ervan zodat het heel duidelijk is, maar wat is de ware reden dat u de nadruk legt op die betekenis hiervan, die natuurlijk in de etymologische afleiding van het woord ligt?*

Ze verschilt van de gebruikelijke betekenis die het woord 'absolute' hier in het westen heeft.

G. de P. – Dat is waar. Ik gebruik het op die manier in de eerste plaats om nauwkeurig te zijn; ten tweede omdat het een prachtige filosofische sleutel is: ieder absolute is de hiërarch van zijn hiërarchie, de één waaruit daarna alle reeksen stromen – een, twee, drie, enz. – tot aan het einde van de hiërarchie; en elk zo'n *één* is een absolute of *mukta*, *jīvanmukta*, *absolutus*, dat 'vrij' betekent, 'bevrijd', – vrij van de slavernij van alle lagere gebieden en meester daarover.

O.L. – Dat begrijp ik; maar toch, zou dat feit niet genoemd en uitgelegd kunnen worden zonder het woord ABSOLUTE *ervoor te gebruiken?*

G. de P. – Dat zou kunnen, maar het lijkt niet raadzaam. U ziet dat het woord 'absolute', dat is ontleend aan het Latijn, een exact equivalent is van het Sanskrietwoord *moksha* of *mukti* uit het brahmanisme; en ik heb met opzet dat woord gekozen en geprobeerd te wijzen op de onnauwkeurigheid van het gebruik van deze uitdrukking het 'absolute' in het westen, om daarmee de 'grenzeloze oneindigheid' aan te duiden. Dat is niet alleen een etymologische maar ook een logische fout en daar wilde ik op wijzen. Het woord zoals ik het gebruikte is een ware sleutel tot grootse dingen.

O.L. – Het zal kritiek opwekken; en men zal zeggen: 'Natuurlijk, uw etymologie is juist; maar wat is het nut ervan? Het woord 'absolute' heeft deze bepaalde betekenis in onze westerse talen gekregen, in alle filosofieën; wat is dan het nut van uw verandering? Waarom gebruikt u het in een andere betekenis?' Het verwart de dingen alleen maar voor gewone mensen die filosofie studeren en wekt daarom kritiek.

G. de P. – Veel mensen zullen dat inderdaad zeggen; maar ik heb geen bezwaar tegen kritiek. Het geeft aanleiding tot commentaar en tot nadenken. Mijn gebruik van het woord, al het andere daargelaten, heeft de verdienste dat het nauwkeurig, filosofisch nauwkeurig is en dat het in zijn juiste, oorspronkelijke, exacte etymologische betekenis wordt toegepast; en bovenal is het een prachtige sleutel tot grootsere dingen. Het is mij totaal onverschillig of het hele westen een woord verkeerd gebruikt, want ik zal het op de juiste manier gebruiken als ik door dat gebruik een nieuwe grondtoon in het denken kan aanslaan, kan wijzen op een pad van bewustzijn en een sleutel kan geven tot een prachtige leer. Begrijpt u het nu? Als

dit aanleiding geeft tot commentaar en kritiek, en ik wist inderdaad dat dit het geval zou zijn, des te beter!

O.T. – Ik denk dat de manier waarop u de term in Beginselen van de Esoterische Filosofie *gebruikt een van de prachtigste gedeelten van het hele boek is.*

G. de P. – Zodra men de oneindigheid onjuist aanduidt met het woord 'het absolute', wordt het *een* wezen, daarom beperkt en dus eindig. Het is onmogelijk in de ware filosofie aan de oneindigheid absoluutheid toe te kennen. Ze is noch absoluut, noch niet-absoluut; *absoluut* is een bepalend bijvoeglijk naamwoord dat vaste logische kenmerken heeft. De *oneindigheid* heeft zulke kenmerken niet; de oneindigheid is bewust noch onbewust; ze is levend noch dood, omdat bewustzijn en niet-bewustzijn en leven en dood tot gemanifesteerde en dus beperkte en dus niet-oneindige wezens en dingen behoren.

O.L. – Westerse filosofen zeggen al die dingen over het absolute; zij geven die betekenis aan het 'absolute'.

G. de P. – Dat is precies wat ze niet zouden moeten doen; dat is juist wat ik betwist; mijn gebruik is daarom een uitdaging.

O.L. – Het is een uitdaging; maar afgezien van wat het woord etymologisch betekent, zijn er, als we dat onderzoeken, veel van die woorden. Ze hebben in de taal een andere betekenis gekregen en worden in die betekenis gebruikt, die verschilt van de woorden in de taal, ongeacht de wijze waarop die woorden zijn ontstaan.

G. de P. – Dat is volkomen juist, maar bedenk dat een feit alleen, hoe algemeen ook, geen behoorlijk argument is om een fout goed te praten.

O.L. – Men kan niet zeggen dat zo'n woord op die manier verkeerd wordt gebruikt.

G. de P. – Dat is in zekere zin waar; maar het woord wordt niettemin verkeerd gebruikt en is gangbaar geworden. Laat me een voorbeeld geven van wat ik bedoel: Er bestaat in het Engels een heel ongewone grammaticale, of liever ongrammaticale uitdrukking, die in de Engelse taal algemeen wordt gebruikt en onjuist is. Die uitdrukking is, 'I am mistaken'. De gangbare betekenis hiervan is, 'ik heb ongelijk, ik heb een onjuiste

mening uitgesproken'. Maar de werkelijke betekenis van de woorden is, 'ik word *verkeerd begrepen*', en dat was de oorspronkelijke betekenis van de uitdrukking 'I am mistaken'.

Ik heb uw argument keer op keer gehoord. De mensen zeggen: 'Waarom breekt u zich het hoofd hierover? Iedereen weet wat u bedoelt met het algemene gebruik. Waarom het niet gebruiken, terwijl iedereen het gebruikt?' Ik antwoord dan, ja, maar het is een verkeerd gebruik en in logisch, historisch en grammaticaal opzicht dwaas. Naast mijn vele andere gebreken, zoals sommige mensen zeggen, probeer ik de mensen aan het denken te zetten. Waarom een duidelijke fout niet verbeteren? 'I am mistaken' betekent letterlijk, 'ik word verkeerd begrepen'. Maar als een Engelsman van deze tijd zegt, 'I am mistaken', bedoelt hij, 'ik heb het verkeerd begrepen'. Hij gebruikt een totaal verkeerde grammaticale vorm.

O.L. – Het zal u nooit lukken dat gebruik te veranderen omdat het algemeen voorkomt en iedereen het begrijpt.

G. de P. – Dat is zeker zo, en ik probeer ook niet om deze uitdrukking te veranderen. Maar bij het absolute gaat het om een bepaalde filosofische leer van het grootste belang; en ik wil het denken uitdagen door een ingeburgerde en heel oude fout te bestrijden – voorzover het om Europeanen gaat. Dit onjuiste gebruik is veroorzaakt door een bepaalde manier van denken bij alle Europese filosofen van het christelijke theologische stelsel, die zij niet hebben kunnen loslaten: de persoonlijke god, de oneindige persoon, het absolute. Zij volgden een logische redenering, op basis van een juist begrip; maar de term die werd gebruikt om aan dit fundamentele begrip uitdrukking te geven is volstrekt onjuist; want deze term 'absolute' betekent niet oneindigheid. Een *persoon* kan niet *oneindig* zijn: dit is een contradictio in terminis. Er kan echter wel een absoluut persoon zijn, een hiërarch, de top van een hiërarchie en deze hiërarch is er slechts één van een oneindig aantal andere hiërarchen, van andere hiërarchieën – een oneindig aantal van zulke enen; maar het oneindige zonder getal, kenmerk, eigenschap of vorm is daarom niet-absoluut. '*Absolutus*' betekent 'bevrijd', en kan alleen op een beperkt wezen van toepassing zijn, hoe groots en verheven ook. Ik wil de mensen aan het denken zetten! Verder tast ik de wortels aan van oude theologische en oude filosofische vormen van bijgeloof. Als mijn gebruik aanleiding geeft tot discussies, tot aanvallen, en als dit de mensen tot nadenken beweegt, kan mij dit persoonlijk

niet veel schelen. Men kan mij beschuldigen van het willen invoeren van nieuwe dingen, of van enig ander dwaas motief. Omdat de beschuldigingen onwaar zijn, maak ik me er niet erg druk om.

O.L. – Zo geredeneerd zou de manier waarop u het woord gebruikt wel degelijk waarde kunnen hebben.

E.L. – Het doorbreekt denkpatronen.

G. de P. – Als westerse mensen slechts de beginselen van de grotere oosterse filosofische stelsels hadden bestudeerd of iets zorgvuldiger bestudeerd, dan zouden ze het verschil zien tussen de *jīvanmukta*, die een absolute, een bevrijde is – en *tat:* DAT.

H.P.B. gebruikt het woord 'absolute' kennelijk op de gebruikelijke westerse manier; maar als men elk geval waarin dat gebeurt zorgvuldig onderzoekt, zal men zien dat ze eigenlijk – in alle gevallen – doelt op een grote of supergrote kosmos. 'Absoluut' is een betrekkelijke term. Er zijn geen 'absoluten' in de zin van 'oneindigheden'. Al wat is, hoe groot of uitgestrekt ook, is betrekkelijk – en verhoudt zich tot iets anders en tot al het andere.

De critici schijnen te denken dat ik met het 'absolute' een 'oneindig wezen' bedoel, omdat ze zelf zo'n vaag, nevelig, ongedefinieerd en vertroebeld beeld in hun hoofd hebben. Ze zijn in een web van woorden verstrikt. Dit woord 'oneindigheid' is niet meer dan een menselijk woord en het bevestigt dat de zwakheid van het menselijke intellect, vergeleken met de grenzeloze tijd en ruimte, geen beter woord kan vinden om het te beschrijven dan 'oneindigheid' dat 'niet-eindigheid' betekent.

Ik wil u graag nog iets zeggen. U weet dat het Sanskriet waarschijnlijk de meest volmaakte taal is die men kent om filosofische menselijke gedachten tot uitdrukking te brengen. Het is niettemin een product van het menselijke bewustzijn; en zelfs de grote wijzen en zieners hebben er soms moeite mee om in menselijke taal de kinderen van hun bewustzijn te schilderen, d.w.z. om hun gedachten op passende wijze uit te drukken.

Laat ik nu een voorbeeld geven van wat ik bedoel: er bestaat absoluut niet zo'n sfeer van *esse* [zijn] of bewustzijn zoals het door de westerling genoemde 'oneindige' – eigenlijk een woord waarmee hij zichzelf bedriegt, een abstracte term. Wanneer de westerling 'oneindigheid' en 'eeuwigheid' zegt, bedoelt hij met deze woorden eindeloze uitgebreidheid en duur – verder kan hij met zijn verstand niet gaan – wat slechts een

andere manier is om te zeggen: 'De dingen zoals ze nu zijn, die min of meer voortdurend veranderen, maar eindeloos blijven bestaan'; en vooral wanneer de gewone westerling het eerste woord 'oneindigheid' gebruikt, wordt het verstand een leegte. Hij ziet de onbegrijpelijke, grenzeloze ruimte, of meent die mentaal te zien. Die is volgens hem de oneindigheid. Maar in werkelijkheid wordt zijn bewustzijn bedrogen.

In het Sanskriet drukt men oneindigheid gewoonlijk niet uit met een ontkenning, zoals 'niet-eindigheid', maar met de woorden *parabrahman* en *mūlaprakriti* – twee kanten of elementen van één fundamenteel begrip. Wat betekent *parabrahman? Brahman* staat voor het absolute, de hiërarch van een heelal, een kosmos. *Para* betekent 'voorbij'. Begint u de gedachte nu te begrijpen? Oneindig is dus eenvoudig dat wat voorbij het hoogstbereikbare voor het menselijke bewustzijn ligt. Het menselijke bewustzijn matigt zich niet aan dat te beperken door er iets over te zeggen; het kwalificeert het niet met een adjectief; geen werking van het menselijke bewustzijn kan het bereiken. *Parabrahman* is, toegegeven, slechts een woord: 'voorbij brahman', en brahman is het absolute.

Mūlaprakriti: prakriti betekent 'natuur'; *mūla* betekent 'wortel'; *mūlaprakriti* betekent dus 'wortel-' of 'oorsprong'-natuur. *Parabrahman* is slechts een woord: 'voorbij brahman'; 'oorsprong-natuur', *mūlaprakriti*; en zo krijgt men een begrip dat verschilt van de vage, westerse mentale abstractie die door een ontkennning wordt aangeduid – 'niet-eindig'. Het oosterse begrip aanvaardt het gemanifesteerde heelal en wijst op de eindeloosheid daarachter en zegt 'parabrahman' of 'mūlaprakriti'. De westerling aanvaardt het gemanifesteerde heelal ook, maar wijst niet verder, en gebruikt eenvoudig een uitdrukking die 'iets dat verschilt van het gemanifesteerde heelal' betekent; en dit laatste begrip is filosofisch en fundamenteel onjuist, want het maakt in *esse* een onderscheid tussen het dit en dat wat daarachter is.

Oosterlingen en ook de oude wijsheid gebruiken nooit het woord 'eeuwigheid'. Dat begrip wordt verworpen, omdat het niet meer dan een soort mentale wolk in de menselijke geest is om over 'eeuwigheid' te spreken. De beste manier waarop westerlingen aan dit begrip uitdrukking kunnen geven is met de woorden 'eindeloze duur' – niet 'eindeloze tijd', want 'tijd' is een menselijk beperkt begrip, maar 'eindeloos voortdurend' – dat wat eeuwig voortduurt.

Het enige wat het menselijke bewustzijn met recht kan stellen is dat parabrahman, 'voorbij brahman' of het absolute, precies is wat we om ons

heen zien, voorzover onze menselijke stoffelijke zintuigen dat aan ons kunnen overbrengen, maar zonder beperkingen. Parabrahman is dus geen entiteit; het is geen wezen; als woord is het een beschrijvend adjectief, gebruikt als zelfstandig naamwoord en betekent eenvoudig 'voorbij brahman'. 'Zo boven, zo beneden' – en er is geen fundamenteel, essentieel verschil tussen het 'boven' en het 'beneden'. Ieder atoom heeft zijn thuis in een molecule; elke molecule heeft haar thuis in een cel; iedere cel heeft haar thuis in een lichaam; ieder lichaam heeft zijn thuis in een groter lichaam; het grotere lichaam, in dit geval onze aarde, heeft haar woonplaats of woning of thuis in de zonne-ether; het zonnestelsel heeft zijn thuis in de melkweg; de melkweg heeft zijn thuis in wat wij mensen het heelal noemen – onze telescopen brengen ons niet verder; het heelal heeft zijn thuis in een nog groter heelal; enzovoort, zoals westerlingen zeggen, *ad infinitum*; en dat *ad infinitum* is precies de westerse uitdrukking voor wat de oosterling bedoelt met *parabrahman* – 'voorbij brahman', maar met dit diepgaande en radicale verschil dat in het denken van de oosterling de innerlijke, onzichtbare, geestelijke werelden de grondgedachte vormen, die de moderne westerling bijna algemeen negeert.

Alle dingen bestaan in iets anders dat groter is dan ze zelf zijn en bevatten menigten wezens lager dan zij; *parabrahman* betekent eenvoudig 'voorbij ons absolute', 'voorbij ons *brahman*'. *Brahman* is het absolute; en H.P. Blavatsky heeft *parabrahman* 'RUIMTE' genoemd – niet in de betekenis van 'leegte', maar hier alleen gebruikt als een beschrijvend woord, een beschrijvend zelfstandig naamwoord, op dezelfde manier als wanneer zij het over 'duur' heeft. De duur is gevuld met tijd, ogenblikken, tijdsmomenten. Analoog is ruimte gevuld met gemanifesteerde monaden en absoluten die monaden zijn van een vergevorderde soort en deze absoluten bevatten legers en menigten van evoluerende lagere monaden.

Dit is dus de betekenis van *parabrahman*, en *mūlaprakriti* is slechts de andere kant ervan – de kant van expansie en verandering, bij wijze van spreken. Men kan zeggen dat *parabrahman* de bewustzijnskant ervan is en dat *mūlaprakriti* de ruimtekant ervan is. Het treft me soms pijnlijk theosofen over *parabrahman* te horen spreken alsof het een soort god is. Het is eenvoudig ruimte. Het betekent evenwel niet iets speciaals, omdat het een zuiver abstracte term is. Het woord *parabrahman* betekent eenvoudig 'voorbij brahman'. Het is tegelijk een bekentenis dat het menselijke bewustzijn hier stopt: verder kan het niet.

O.T. – Wij westerlingen denken meer analytisch en toen u zojuist over het oneindige sprak als het enige dat niet betrekkelijk was, kwam bij mij de gedachte op dat het centrum van bewustzijn, dat ieder van ons is, vanuit dat middelpunt van bewustzijn in tegengestelde richtingen reikt; dat wil zeggen, naar binnen en naar buiten – binnenwaarts naar het oneindige en buitenwaarts naar het eindige; en beide zijn altijd gelijk.

G. de P. – Ja, maar ik sprak niet over het oneindige als 'het enige dat niet betrekkelijk is'. Ook dit woord 'oneindig' betekent eenvoudig, als men het analyseert, 'niet eindig'. Het betekent niet iets in het bijzonder. De mens erkent daarmee dat hij onwetend is en niet in staat dieper door te dringen. Het is net zo'n woord als *parabrahman*; het betekent gewoon 'niet eindig', waarmee wordt bedoeld dat het menselijke bewustzijn niet verder kan reiken dan wat wij de grenzen van het eindige noemen en wat daar is niet kan vatten, begrijpen, omvatten; en omdat het daartoe niet in staat is zegt het eenvoudig, 'O! dat, dat ligt verder dan alles wat we weten; het is *on*-eindig, niet eindig, het Al'. Ook het woord 'grenzeloos' dat zo vaak in de theosofie wordt gebruikt is gewoon een gemeenplaats, een cliché. Dit 'grenzeloze' is vol met, opgebouwd uit, samengesteld uit eindige, begrensde dingen – individuen, wezens.

J.H.F. – Zou men niet hetzelfde van 'oneindig' kunnen zeggen?

G. de P. – Absoluut hetzelfde, precies zo. Men gebruikt deze woorden, die zuivere abstracties zijn, alsof het concrete werkelijkheden zijn, schept daar gedachten over en bedriegt zo zichzelf. Ik herhaal dat deze woorden slechts abstracties zijn.

S.E. – Met uw definitie van PARABRAHMAN *kunnen we niet langer zeggen dat* PARABRAHMAN *enerzijds en* MŪLAPRAKRITI *anderzijds, twee aspecten van hetzelfde ding zijn die de eerste logos hebben voortgebracht; want dan is* MŪLAPRAKRITI *een bepalend zelfstandig naamwoord, terwijl* PARABRAHMAN *slechts een beschrijvend adjectief is.*

G. de P. – Nee, dat is niet zo. Op een bepaald punt van *parabrahman* en *mūlaprakriti*, die eenvoudig de betekenis hebben van 'grenzeloze ruimte' met al hun inwonende menigten van wezens, komt een logos tot manifestatie vanuit zijn pralaya. Dat kan hier, daar of waar dan ook gebeuren: miljoenen van deze logoi kunnen tegelijk plotseling naar buiten treden in een nieuw manvantara; maar miljoenen hiervan kunnen

gelijktijdig in hun respectieve pralaya's overgaan.

Om de kosmische evolutie en het begin ervan te beschrijven, zegt de leraar – wie dat ook mag zijn, iedere grote wijze – : 'In het begin was DAT'; en dit begin betekent niet een absoluut begin van de hele oneindigheid, wat ongerijmd is, maar één van alle 'beginnen' van een stelsel in de grenzeloze duur. Als zijn tijd aanvangt treedt de logos naar buiten, en logos betekent slechts één van deze ontelbare monadische punten in DAT; en uit deze logos – één zo'n logos – ontwikkelt zich een hiërarchie – een kosmische hiërarchie of een zonnestelsel, een planeetketen, een mens of een atoom. Begrijpt u de algemene gedachte?

S.E. – Ik begrijp u; het is een prachtig beeld.

G. de P. – En deze logoïsche punten zijn talloos. Ieder mathematisch punt in de ruimte is een potentiële logos. Er zijn ook vele soorten logoi; sommige staan veel hoger in evolutie dan andere; maar de leer, zoals ik deze heb uiteengezet, wordt gegeven in algemene termen, die op alle toepasbaar zijn.

S.E. – Ik begrijp dat volkomen; het is een prachtige verklaring. Maar toen u zei dat PARABRAHMAN *in werkelijkheid geen entiteit is, maar alleen alles wat buiten het bereik van het menselijke denken ligt, dan moet* MŪLAPRAKRITI *een aspect zijn van iets anders.*

G. de P. – Nee, de andere zijde of het *alter ego* van *parabrahman*, maar meer in het bijzonder de wortelstof van een en dus van elk hiërarchisch stelsel of elke hiërarchische kosmos.

S.E. – De andere kant van iets – ja, maar ze moeten toch de abstracties zijn van iets anders dat daar boven is.

G. de P. – Dat zit in het begrip *parabrahman*.

S.E. – Ja, dat begrijp ik; omdat het eigenschappen zijn, moeten ze ergens de eigenschappen van zijn.

G. de P. – Ik geloof dat ik begrijp wat u bedoelt. Een heelal is beide; het is *mūlaprakriti* in zijn essentie, het is in zijn essentie ook *parabrahman*; omdat het bestaat uit menigten van individuele monaden. Het hart van een monade is grenzeloze ruimte; en grenzeloze ruimte heeft twee aspecten, leven of energie en substantie of vorm. U kunt de een niet van de

ander scheiden. Leven of energie is wat we *parabrahman* kunnen noemen; de substantiezijde of voertuiglijke zijde is de *mūlaprakriti*-zijde. Vernietig *mūlaprakriti*, als dat mogelijk zou zijn, wat niet het geval is, en u zou zuiver bewustzijn overhouden, zuivere energie; en dat is niet mogelijk, omdat energie en stof twee kanten van hetzelfde ding zijn; kracht en stof zijn twee kanten van hetzelfde; elektriciteit bijvoorbeeld is zowel energetisch als substantieel; bewustzijn is zowel energie (of kracht) als substantie.

S.E. – Wat u zojuist heeft gezegd heeft enkele van de grootste problemen in mijn denken opgeruimd.

G. de P. – Uw lichaam, mijn lichaam, ieder lichaam is in wezen *mūlaprakriti*, wortelsubstantie, fundamentele essentie, die zich in een vorm manifesteert. Dat geldt ook voor al het andere – een ster, een stukje hout, een steen, een dier, een distelpluisje dat in de lucht zweeft. De essentie ervan is *mūlaprakriti;* en ver in de onpeilbare ruimten, in de diepste diepten van de ruimte is *mūlaprakriti*, maar ook *parabrahman*.

S.E. – Maar al is dat zo en is er gezegd dat mūlaprakriti en parabrahman in de diepste diepten zijn, en zover als onze verbeelding daarin kan doordringen, toch zijn het slechts woorden, omdat er voorbij 'Dat' opnieuw iets is.

G. de P. – Absoluut; maar alleen omdat alles – zelfs wat we DAT noemen – door iets groters wordt omsloten. Maar het woord DAT is niettemin voldoende om dit begrip in zijn volle omvang aan te duiden. De hele melkweg is een kosmische cel; en wat astronomen nu eilandheelallen noemen, zijn andere kosmische cellen; deze kosmische cellen worden omspoeld door de intergalactische ether – om menselijke termen te gebruiken – en deze kosmische cellen zijn verenigd tot een ultrakosmisch, onbegrijpelijk WEZEN, zoals de cellen van een menselijk lichaam – alleen zichtbaar onder een microscoop en onder die microscoop schijnbaar van elkaar gescheiden – verenigd zijn in het stoffelijke lichaam van de mens; en het stoffelijke lichaam van een mens leeft in een wereld. Onze melkweg is dus als een cel in een kosmisch lichaam, omringd door de abstractie die wij oneindigheid noemen.

S.E. – Mag ik u nog een vraag stellen, waarbij het denken in de andere richting gaat. Neem het atoom of de kleinst mogelijke vorm van een atoom of molecule die we ons kunnen indenken – een elektron; is er als het ware geen einde aan de schaal naar het kleine omlaag?

G. de P. – Geen enkel. Er kan geen einde zijn; anders zou men een eindpunt hebben en wat dan daarna? Uw probleem ligt hierin dat u redeneert in vormen waarmee ons menselijke begripsvermogen vertrouwd is. Het is veel gemakkelijker te redeneren in termen van energie: een elektron bijvoorbeeld is slechts een beetje compacte elektriciteit en elektriciteit bestaat uit deeltjes; vandaar dat het elektron deelbaar is, uit deeltjes bestaat. Het elektron is dus deelbaar en deze onderdelen of subdeeltjes kunnen we niet als ondeelbaar beschouwen, want dan zouden we een einde bereiken, wat absurd is, want we zouden ons onmiddellijk moeten afvragen wat daarachter of daaronder ligt?

S.E. – Is het juist te denken dat zich op een van die elektronen witte of zwarte meesters bevinden, Śambhala's en andere dingen zoals wij die in onze wereld kennen?

G. de P. – Denk zelf na, mijn vriend: het bewustzijn wordt niet beperkt door ruimte, want bewustzijn is een energie, een van de hoogste vormen van energie, misschien de hoogste, als er inderdaad een 'hoogste' is.

O.L. – 'Klein' of 'groot' hangt alleen af van de maatstaf die men hanteert.

G. de P. – Precies. We meten de dingen naar de maatstaf van menselijke begrippen, waaraan we in ons bewustzijn gewend zijn.

S.E. – Toch heeft u onlangs in de Tempel een vraag in die zin beantwoord dat de grootte van een vorm inderdaad een hogere evolutionaire ontwikkeling vertegenwoordigt.

G. de P. – In zekere zin is dat zo; maar niet noodzakelijk; en niet zozeer vanuit het standpunt van bewustzijn als wel vanuit het standpunt van *prakriti* – de evoluerende natuur. U heeft mij vaak horen spreken over de uitbreiding van bewustzijn als iemand tot iets groters evolueert. Daarom is het bewustzijn dat zich uitstrekt over onze melkweg hoger geëvolueerd dan het bewustzijn dat bijvoorbeeld een elektron omvat. Maar het is omgekeerd heel goed mogelijk dat een elektron van een bepaalde soort een verder ontwikkeld bewustzijn bezit, individueel gesproken, dan dat wat in onze melkweg functioneert. We moeten ons denken absoluut bevrijden van de beperkingen die ons worden opgelegd door onze opvattingen over 'ruimte' en 'tijd'.

Het gaat hier om dezelfde gedachte die ik vaak elders heb geprobeerd

te verklaren met het 'bereik van bewustzijn' – een denkbeeld dat weloverwogen werd gekozen en een voortdurend toenemende verruiming van het bewustzijn suggereert. Begrijpt u me nu? Een mens kan zijn bewustzijn samentrekken, doen inkrimpen tot het punt waarop het geschikt is om een elektron te bewonen en toch in nog diepere diepten van zijn wezen even vrij zijn als de wind of een vogel in de lucht, omdat bewustzijn niet wordt begrensd en nooit kan worden begrensd door stoffelijke ruimte of omvang. Ruimte is *mūlaprakriti*; daarom in zekere zin beperkt, hoe ontzaglijk groot ook; maar zuiver of puur bewustzijn is vrij, of het zich uitstrekt tot kosmische afmetingen of, zoals wij mensen zeggen, inkrimpt tot de omvang van een elektron.

Zelfs op bepaalde elektronen die onze fysieke stof vormen, bevinden zich inderdaad entiteiten die even bewust zijn als wij, die goddelijke gedachten hebben en evenals wij mensen nadenken over het heelal. Wij mensen zijn nog heel onvolmaakt in onze evolutionaire groei. Er zijn wezens op andere planeten van ons zonnestelsel die goddelijker gedachten hebben dan wij – u zou ze geen mensen noemen en toch zijn ze in werkelijkheid in evolutionaire zin verder gevorderd dan wij. Er zijn ook entiteiten die de zon bewonen en de zon heeft dus bewoners die goddelijke gedachten hebben, omdat ze een goddelijk of zonnebewustzijn hebben. Bedenk dat al deze zaken betrekkelijk zijn en niet absoluut, want er bestaan geen absolute absoluten in de groteske westerse zin van het woord, waartegen ik me verzet en die ik betwist.

O.T. – Is er iets op tegen dat we onszelf zien als wezens op één zo'n kosmisch elektron?

G. de P. – Daar is beslist niets op tegen. Integendeel. We bevinden ons op zo'n kosmisch elektron, maar op één van kosmische omvang; toch is het, relatief gezien, een elektron; en vergeleken met een van de supergalactische entiteiten waarover ik zojuist sprak zijn wij op onze nietige kleine aarde, die rond ons protonische aggregaat – dat wij de zon noemen – wervelt, de bewoners van zo'n elektron, dat onze aarde is. Een dergelijke enorme kosmische entiteit van supergalactische grootte kan, aan ons denkende, zich afvragen: 'Kunnen zulke oneindig kleine wezens gedachten hebben zoals ik? Is hun bewustzijn vrij zoals het mijne? Kan het reiken tot in de peilloos diepe schoot van de dingen?' Mijn antwoord is natuurlijk ja, omdat bewustzijn het hart van de dingen is, de essentie van de dingen; wanneer men zich verbindt met zuiver, puur bewustzijn, dan

betreedt men het hart van het heelal, het hart dat niet op een bepaalde plaats is, omdat het overal is en hoe verder men in het bewustzijn reikt, en hoe verder men zich ontplooit, als men (zoals ik zojuist zei) de mūla-prakriti-kant volgt, des te groter men wordt.

Ons menselijke bewustzijn bijvoorbeeld dat is beperkt tot deze aarde en vage ideeën en dromen van een zonneleven bezit, stelt ons in staat door onze telescopen in de melkweg te zien en naar de eilandheelallen voorbij de melkweg en we hebben daar gedachten over, maar het zijn *gedachten*; het betekent niet dat ons bewustzijn zich werkelijk *in* die dingen begeeft – d.w.z. die dingen werkelijk wordt. Maar naarmate ons bewustzijn zich door evolutie uitbreidt, breidt het zich zelfbewust uit om het zonnestelsel te omvatten en daarna, nog later in de eonische tijd, het melkwegstelsel.

O.L. – Kan het gebeuren dat een entiteit op een elektron, laten we zeggen op één in ons lichaam, tot zo'n goddelijke kracht evolueert dat ze de hele menselijke entiteit een reddende, goddelijke impuls geeft omdat ze geestelijk zo machtig is?

G. de P. – Ja; maar weet u wat dat elektron is? Dat elektron is onze individuele geestelijke monade – precies die waarover u spreekt. Mijn antwoord op uw vraag is ja. Ons geestelijk bewustzijn is de entiteit op de geestelijke monade waarover u spreekt, want de monade zelf is zowel de entiteit als haar woonplaats.

U zult zich herinneren hoe deze gedachte in de *Upanishads* van de hindoes op edele wijze tot uitdrukking wordt gebracht: 'Kleiner dan het kleinste atoom; uitgestrekter dan het heelal'. Zo is het inderdaad, want *dit* is bewustzijn. De *Upanishads* spreken, zoals u weet, over brahman als nietiger dan een atoom en toch het heelal omvattend. O, wat een verheven begrip om over na te denken! Waarom theosofen dat niet meer doen verbaast me. Probeer het kosmische atoom in u binnen te gaan, het kosmische elektron dat uw eigen monade is. Het is uw hart en u bent de bewoner ervan, het is uw natuurlijke woning.

DE ZEVEN BEGINSELEN

Waarom zijn er zeven beginselen nodig? Kan het goddelijke niet door één geschikt voertuig werken?

Er moeten tussen het goddelijke en het gemanifesteerde heelal schakels liggen, omdat ieder die nadenkt kan begrijpen dat goddelijke

volmaaktheid zich niet kan inlaten met onvolmaakte werken. Daarom bestaat, bijvoorbeeld, de zon zelf uit een fundamenteel goddelijk wezen dat zich uitdrukt of dat uitstraalt in de zeven zonnelogoi. Elk hiervan imiteert op zijn beurt het voorbeeld van zijn goddelijke prototype. In dit voorbeeld, dat door een kind is te begrijpen, zien we de oorzaak van de enorme en bijna onbegrijpelijke reeks entiteiten in het gemanifesteerde heelal en de verklaring voor de steeds verder toenemende onvolmaaktheid als we in ons denken uitgaan van het goddelijke aan de ene kant en afdalen naar de laagste graden van de gemanifesteerde wereld. We verdelen deze oneindige verscheidenheid in zeven beginselen of logoi, die uit de goddelijke ÉÉN stromen, die niet slechts een symbool van telling is – want die begint bij de nul, filosofisch gesproken het Al – maar ÉÉN, zuiver in de betekenis van de onbegrijpelijke oneindigheid die door onze zwakke menselijke geest niet gemakkelijk kan worden omvat en begrepen. Aan de goddelijke éénheid ontspringt de gemanifesteerde wereld, de fysieke wereld van manifestatie. Om de bovengenoemde redenen legden de meesters en H.P.B. sterk de nadruk erop dat wij voor een juist inzicht in de theosofische leringen de zeven beginselen van het heelal en de mens moeten kennen.

Het volmaakte brengt geen onvolmaaktheid voort. Daarom moet er tussen de volmaaktheid van de goddelijke eenheid en de onvolmaaktheid van het gemanifesteerde heelal, dat duistere en sombere oord, een praktisch oneindige reeks tussenstadia zijn, die van het goddelijke tot aan de laagste graden van stoffelijkheid loopt. We noemen dit dus de zeven beginselen in de mens vanaf ātman, die overeenkomt met het goddelijke in het heelal, tot aan het stoffelijk lichaam, dat overeenkomt met het laagste gemanifesteerde gebied. Het is duidelijk dat de mens niet goddelijk is, noch in zijn toewijding, noch in zijn denken of in enig ander kenmerk, want als dat wel zo was, zouden mensen goden zijn. De mens is echter onvolmaakt en het is dit gebied van het volmaakte tot het onvolmaakte in het heelal dat overeenkomt met de zeven beginselen van de mens.

DE OUDE EGYPTENAREN

Ik heb de Egyptenaren steeds als een heel religieus volk gezien, maar heb me tevens verzet tegen de neiging van mijn theosofische vrienden om alle Egyptenaren als volmaakt en alles wat Egyptisch is als wonderbaarlijk te beschouwen.

De Egyptenaren waren net als wij, goed, slecht en daartussenin, en Egypte was een land zoals alle andere landen. Het had onder de Ouden de reputatie van een land dat 'werd beschaduwd door vleugels' – een directe toespeling op zijn reputatie als voortbrenger van magiërs en tovenaars en het is waar dat er in de geschreven geschiedenis misschien geen land en geen volk ten westen van Suez (of Aden) ooit zo religieus is geweest. Hun religie was van tweeërlei aard: een sacramentele en ceremoniële eredienst waarin zij geloofden en die hun uiterlijke of exoterische leven beheerste, en de religie van het heiligdom, die de religie was van het hart en de intuïtie, waaronder het hogere intellect, want het was de religie van de inwijdingskamer. En in Egypte versmolten deze twee soorten religies tot één, zodat alles wat een Egyptenaar deed op religieuze wijze werd gedaan, in die zin dat hij werd geleid door de leringen die men in de tempels aantrof en hoorde en die door de tempelpriesters werden bekendgemaakt. Het leven van de Egyptenaren was heel voorspoedig omdat ze leefden volgens de leringen die men vanachter de sluier, uit het heiligdom ontving. Ze waren zo religieus dat ze opstonden, zich baadden, aten, zich kleedden, werkten, weer aten, opnieuw werkten, studeerden, schreven en weer aten en naar bed gingen om 's nachts te slapen en iedere handeling verrichtten volgens de leringen die ze hadden ontvangen – een gang van zaken die voor het westen onbegrijpelijk is en als slavernij zou worden beschouwd, waarbij het westen geheel over het hoofd ziet dat er nooit sprake is van slavernij als ieder mens doet waarnaar hij verlangt en hunkert, maar alleen wanneer mensen tegen hun zin iets wordt opgelegd.

Wij zijn niet religieus genoeg en niet in staat te doen wat de Egyptenaren deden en daarin geluk te vinden. Ik doel niet op theosofen. Ik bedoel het westen in het algemeen. Het heeft het geloof in zijn religie verloren en die religie bezit grote schoonheid, maar ook opvallende gebreken in haar geschiedenis. Als iemand zich in deze tijd inzet voor zijn religie, zoals de Egyptenaren deden, een religie die hem vermoedelijk vanaf zijn kinderjaren is onderwezen, wordt hij als een dwaas of een fanaticus beschouwd, maar beide vormen van kritiek zijn niet gerechtvaardigd.

Ja, Egypte kreeg de reputatie religieus te zijn, ten dele door zijn hoge vorm van witte magie, die in het heiligdom werd onderwezen, en deels door zijn tovenarij. Bestudeer de feiten en u begrijpt het. In Rome was rond het begin van de christelijke jaartelling de algemene benaming voor magiërs Aegyptii of Chaldaei. Denk echter niet dat de Egyptenaren op

aarde gekomen halfgoden of aartsengelen waren, en dat wij, arme stakkers van mensen, weer Egyptenaren moeten worden! Volstrekt niet, al is het zonder twijfel juist dat een aantal mannen en vrouwen, misschien een groot aantal van ons, één, twee of drie keer in het oude Egypte heeft geleefd, maar sommigen van ons kwamen ook uit andere landen van vroegere tijden. Ik herken duidelijk Romeinse gelaatstrekken in enkelen van mijn vrienden, de trekken van hindoes in anderen, Griekse in anderen, enzovoort.

DE TOEKOMST VAN HET CHRISTENDOM

Heeft het christendom als wereldgodsdienst zijn tijd gehad? Is het stervende?

Ik geloof – ik kan het mis hebben, maar het is mijn innigste overtuiging dat een wedergeboorte van het oorspronkelijke christendom in het westen mogelijk is. Dat zal het geval zijn wanneer er onder de geestelijken enkelen worden gevonden die moedig en grootmoedig genoeg zijn om de oorsprong van hun grootse leer, hun theologie, na te gaan tot in de heidense oudheid en de broederschapsgedachte te vinden in de verwante ideeën van de oude rassen, vooral van Egypte, van Griekenland, ja zelfs van Rome. Want dan zal er door de aderen van de religie van het westen vers bloed stromen, zal er een nieuwe openbaring komen, die ontspringt aan de geest en zal er nieuw licht worden geworpen op de geheimen van het verleden. Dan zal het christendom op de juiste manier worden begrepen en als groots worden ervaren; want het oorspronkelijke christendom was groots, omdat het theosofie was, de oorspronkelijke wijsheid van de goden.

WAARACHTIG MENS ZIJN

Moet een chela niet proberen alle persoonlijke vriendschappen uit zijn leven te bannen? Hebben alle leiders van de Theosophical Society dat niet gedaan?

Als leider en leraar geloof ik dat ik het recht heb in mijn hart warme gevoelens van vriendschap te koesteren en ik denk niet dat ik aan spiritualiteit inboet, of mijn vermogen om anderen te helpen verlies als ik de ingevingen van mijn hart vrij spel laat, zolang dat gerechtvaardigd is en zolang ik eerlijk en oprecht ben. Ik geloof niet dat één van de grote leraren van de wereld ooit van een van zijn chela's heeft verlangd een koude kikker, een fossiel te zijn. Ik denk dat ieder deel van het wezen

van een mens zijn aandeel aan het ontwikkelingsproces moet hebben. Ik geloof niet dat het menselijke hart, dat mensenharten in de wereld, het best kunnen worden bereikt door iemand die zelf geen hart heeft. Ik geloof niet dat iemand, die de problemen van zijn medemensen niet begrijpt, hen kan helpen. Ik geloof dat we het best werken als we ten volle en waarachtig mens zijn en nu en dan boven ons menszijn uitstijgen naar de bronnen van het goddelijke die in ons opwellen, want dat betekent dat we het hart van de mensen om ons heen begrijpen. Dan klopt ons hart in sympathie met het leed in het hart van anderen. We begrijpen het. Maar geloof me, we kunnen boven het leed uitstijgen naar vrede en rust en daardoor op doeltreffende wijze helpen.

OP ZOEK NAAR EEN LERAAR

Wat is de ethische houding tegenover het zoeken naar een leraar? Moeten we naar een leraar zoeken?

Moeten we een leraar zoeken? Ik zou er met de grootste klem bij ieder normaal mens op willen aandringen niet alleen naar leraren te zoeken, maar ze ook te aanvaarden. Vraag en de vraag zal worden beantwoord. Beschouw leraren als een van de gewoonste verschijnselen in de geschiedenis van de mens. De vraag is het krachtigst wanneer de wanhoop het grootst is, wanneer ontmoediging niet-nadenkende maar gevoelige mensen dreigt te overweldigen. Wanneer de roep om hulp het krachtigst uit het menselijke hart opwelt, roept dat een antwoord op. Zo was het in de hele geschiedenis van de mens en dat zal ook nu het geval zijn. Het is een prachtige spirituele en intellectuele oefening om niet alleen hulp te verwachten, maar ook te verlangen en men heeft niet het recht deze te verlangen voor men zich deze waardig heeft betoond. Dan is de combinatie onweerstaanbaar en komt de meester, hij komt tot u als individu of tot een volk, tot een ras. Wie zich waardig heeft betoond, vraagt niet slechts voor zichzelf maar voor allen, zodat hij temidden van de anderen de gezegende warmte voelt van het goddelijke zonlicht van de geest dat op allen schijnt. Wie om hulp roept op deze universele grond, is een magiër, sterk, en zijn roep is krachtig en hij heeft het recht die roep te doen. Maar alvorens te vragen om een uiterlijke leraar, zou ik aanraden een beroep te doen op de grootste leraar van ieder mens die iemand ooit kan kennen, de geest in de mens, de god in hemzelf. Dit beroep hervormt het leven van een mens en maakt hem achtenswaardiger en maakt zijn roep om de uiterlijke leraar

onvergelijkelijk veel krachtiger. Reinig uw eigen tempel vóór u een beroep doet op een god om binnen te treden en daar te verblijven.

DE BETEKENIS VAN OSIRIS EN ISIS

Wat was de diepere betekenis van de Egyptische symboliek van Osiris en Isis?

Hoeveel mensen, vraag ik me af, die geen studie van de Egyptologie hebben gemaakt, weten dat er een oude Osiris was en een jongere, een oude Isis en een jongere, een oude Horus en een jongere?

Volgens de Egyptische theologie was Osiris wat in het westen sinds oude Egyptische tijden bekend is als de geest van intelligentie in het heelal, of het zonnestelsel; en Isis de goddelijke echtgenote; net zoals in Hindoestan soortgelijke gedachten bestaan over Brahmā en Prakriti, brahman en pradhāna, parabrahman en mūlaprakriti. Alle oude godheden, in welk land ook, werden als tweevoudig gezien, een mannelijk en een vrouwelijk aspect, zodat het heelal een goddelijke vader en een goddelijke moeder bezat. De goddelijke vader, de oude Osiris, was de kosmische intelligentie die over alles regeerde, alles bestuurde, aan alles het leven schonk, alles aanspoorde; en de oude Isis was zijn heilige, goddelijke echtgenote, de geest van liefde, vruchtbaarheid en mededogen, die overal in het heelal zichtbaar was. Volgens de vroegste christelijke theologie waren het de Vader en de Heilige Geest – en vergeet niet dat deze laatste in het oorspronkelijke christendom vrouwelijk was en niet, zoals een later christendom dat veranderde, een mannelijk beginsel.

Horus was de zoon van de goddelijke ouder, wat de Grieken en christenen de logos noemden, de logos van het leven, de zogenaamde schepper, de demiurg.

Verder waren er de jongere Osiris en Isis, die volgens de oude Egyptische theologie vooral betrekking hadden op onze bol of planeetketen. In dit geval was Osiris diegene van de zeven (of tien of twaalf) zonnelogoi of zonnekrachten die uit de geestelijke zon emaneerde en speciaal onze eigen bol bezielde als zijn geest van intelligentie, het denkvermogen, de hoogste planeetgeest; en Isis was de geestelijke tegenhanger van deze jongere Osiris, dat wat zich op onze bol verwezenlijkt – en in het bijzonder in de harten van ons mensen, die in deze belichaming de kinderen van onze bol zijn – als sympathie, liefde, medelijden, productiviteit of creativiteit, de voortbrengende kracht van ons denken of van ons hart.

Horus is hun zoon, het product van het beste in de mens, dat we in dit

geval het verlichte denken van de mens kunnen noemen. Dit is een stukje oude Egyptische theologie en deze eens heersende Egyptische opvatting sloop in zo sterke mate het hart van de eerste christenen binnen, dat ze die praktisch in haar geheel overnamen – in sommige gevallen werden de namen vrijwel exact overgenomen. Zo werd Isis met het goddelijke kind Horus in haar armen het voorbeeld voor alle latere Madonna's, zoals de Italianen ze noemden, met de maan onder haar voeten.

HET SYMBOOL VAN DE GEVLEUGELDE BOL

Kunt u mij wat informatie geven over de symboliek van de gevleugelde bol van de Egyptenaren?

Het symbool van de gevleugelde bol, de bol die door tijd en ruimte wordt meegevoerd op de vleugels van geestelijke kracht of van de geest, is een van de mooiste van de oude Egyptische symbolen, omdat het religie met filosofie combineert. De bol is slechts één manier om de gouden kiem voor te stellen, Hiraṇyagarbha in het Sanskriet, die op zijn evolutionaire reis in zijn bewegingen door tijd en ruimte wordt meegevoerd op de vleugels van de geest. Dit is de sleutel tot een van de gedachten over de gevleugelde bol.

Een andere gedachte daarover of een ander aspect ervan is dat de gevleugelde bol de monade is, die in zekere zin praktisch hetzelfde is als de kosmische kiem of hiraṇyagarbha en de vleugels doelen daar op hetzelfde, bewuste geest die zich door tijd en ruimte beweegt in de vorm van de monade en uitdrukking geeft aan zijn kracht door de beweging van de vleugels, bewustzijn dat zich op de evolutionaire reis eeuwig opwaarts en omhoog beweegt.

Nog een manier om het te verklaren – in de kern zijn ze alle gelijk op grond van de wet van de analogie – is dat de bol een hemellichaam voorstelt, een zon of een planeet, die op zijn beurt op de vleugels van zijn geest wordt meegevoerd op de evolutionaire reis naar de verre toekomst, en uit het verleden.

Als de menselijke ziel ermee wordt bedoeld of het reïncarnerende ego van een mens, wordt het op precies dezelfde manier gebruikt: de monade, de gouden kiem, het ego of zo u wilt de ziel, voorgesteld door de bol, of vanuit een andere invalshoek het oorspronkelijke punt.

Er zijn wel duizend manieren om het te verklaren of liever om de interpretatie toe te passen op verschillende aspecten van onze kosmische

filosofie. Toch is de interpretatie dezelfde voor al deze verschillende aspecten, alleen aangepast aan de entiteit die zijn avontuurlijke reis maakt door de kosmische gebieden, door het kosmische leven en door de kosmische tijd.

Het is dus ook een symbool, als het ware een verklaring, van geestelijke individuele hoop voor de toekomst, een verkondiging en een symbool van de onsterfelijkheid van de geest of van de monade, of van welke entiteit ook waarop het symbool wordt toegepast.

Als we de slangen eraan toevoegen, zoals vaak wordt gedaan, één aan elke kant van de bol met opgerichte kop, maar toch met lichamen of staarten die zijn verstrengeld, dan is dit slechts een andere aanschouwelijke manier om de twee slangen van wijsheid en liefde aan te duiden, de twee grote dominerende krachten in de constitutie van elk wezen, die zowel beschermen als inspireren en toch door de monade worden meegevoerd, van wie deze twee eigenschappen van de gevleugelde bol, wijsheid en liefde, de symbolen zijn.

Dit zijn de algemene sleutels en ieder kan ze, als hij zorgvuldig nadenkt, bijna onbeperkt uitwerken. Het is een prachtig symbool.

THEOFANIE, THEOPNEUSTIE, THEOPATHIE

Omvatte de vijfde graad van de mysteriën, zoals Theōn van Smyrna die beschreef, de drie innerlijke openbaringen die door de Grieken theofanie, theopneustie en theopathie werden genoemd?

Met theofanie, theopneustie en theopathie bedoelden de Grieken het volgende: theofanie: visioen van het goddelijke; theopneustie, de volgende en hogere graad, betekent naast het visioen van het goddelijke dat het goddelijke door iemand ademt; maar theopathie betekent de volledige incarnatie van het goddelijke voor een langere of kortere tijd en omvat daarom zowel theofanie als theopneustie. Daarom zou ik zeggen dat theopathie tot de zesde of liever de zevende graad behoort.

Theōn van Smyrna spreekt over de vijfde graad als 'vriendschap en innerlijke gemeenschap met God, en de vreugde van dat geluk dat voortvloeit uit de intieme omgang met goddelijke wezens', – en bedoelt met deze vreugde de geestelijke en intellectuele vreugde van het verwezenlijken van de innerlijke gemeenschap van een mens met de god in hem, de voortdurende tegenwoordigheid in zijn leven van het goddelijke, niet zozeer alleen als het voertuig voor het goddelijke, zoals in het geval van

theopathie, maar meer als theopneustie, het goddelijke dat door de mens ademt, althans zo nu en dan. Ik zou daarom zeggen dat waar Theōn op doelt is wat ook theopneustie wordt genoemd; of alles welbeschouwd kunnen we zeggen dat het een goddelijk visioen of theofanie was met soms meer en soms minder theopneustie, of de goddelijke adem die een mens door zijn tegenwoordigheid zegent, tenminste af en toe.

Theofanie, theopneustie en theopathie, illustreren wat er plaatsvindt in de drie hoogste, de vijfde, zesde en zevende graden. De Eleusinische mysteriën waren voor negentig procent rituelen en ceremoniën, maar als zo nu en dan een neofiet werd ontdekt die volledig was voorbereid, althans vóór de mysteriën degenereerden, dan werd hij als het ware persoonlijk door de hiërofanten onder handen genomen.

HET VERWERPEN VAN EEN BOODSCHAP VAN EEN LERAAR

Eens sprak u over het mislukken of het gedeeltelijk mislukken van de boodschap die Jezus bracht. Wordt de vooruitgang, de evolutie van de ware leraar of boodschapper van de goden vertraagd of bevorderd, naarmate de boodschap door de mensheid wordt aanvaard?

Dat zou ik niet willen zeggen, als ik uw vraag goed begrijp. De vraag komt hierop neer: Als de leraar van de goden komt of als de afgezant van de loge van de meesters van wijsheid en mededogen en vrede komt, en zijn boodschap wordt verworpen, vertraagt deze verwerping dan de evolutie van de afgezant?

Dat denk ik niet. Eigenlijk geloof ik dat het tegenovergestelde het geval kan zijn, want het betekent verdriet, diepe smart als de brenger van waarheid wordt afgewezen. Het is als iemand die een medemens te hulp komt die in gevaar verkeert, maar die hulp wordt door hem afgewezen. Als de man die helpt een goed mens is, betekent het voorval niet dat hij, als er een volgende keer een kans komt om te helpen, zal zeggen: 'O nee; ik probeer niet nog eens om te helpen. Ik heb me belachelijk gemaakt en dat doe ik geen tweede keer'. Nee. De mens met een hart begrijpt; de mens met een hart en met inzicht zal ondanks die afwijzing helpen. Als u ziet dat een kind gevaar loopt te verbranden of te verdrinken en u te hulp snelt en het kind duwt u weg, gaat u zich dan als een kind gedragen, u hooghartig omkeren en weglopen? Natuurlijk niet; u helpt het kind ondanks zijn houding. Beseft u wat Jezus, de grote leraar over wie u spreekt, hierover tot zijn discipelen zei: Kinderen, voor een

ware leraar zijn gewone mannen en vrouwen als kleine kinderen, die tot op zekere hoogte hun zin moeten krijgen, die men moet liefhebben, voor wie moet worden gezorgd, die moeten worden begrepen, opgevoed en geholpen.

In ieder goed mens bevindt zich een moederhart en een vaderhart; en ieder fatsoenlijk mens vergeet nooit zijn instinct tot bescherming en broederlijke vriendelijkheid. Ik zeg u dat iemand die zou weigeren te hulp te komen als een kreet om hulp klinkt, om wat voor soort gevaar het ook gaat, onmenselijk is, tot op zekere hoogte tenminste onmenselijk, geen echt en volledig mens is. Denkt u dat de grote leraren minder zouden zijn dan een goed mens, dan gewone goede mensen zouden moeten zijn? Hun evolutie wordt niet vertraagd door het verwerpen van hun boodschap, behalve misschien in die zin dat ze het later nog eens proberen en dat houdt hen langer in dezelfde levenssfeer. Misschien wordt hun evolutie geholpen, omdat het hun een extra gelegenheid biedt de innerlijke boeddha, de geestelijke christus naar buiten te brengen.

VERBEELDING EN FANTASIE

Wat is het essentiële en kenmerkende feit dat zinloze fantasie scheidt van constructieve verbeelding? Ik geloof dat die twee erg door elkaar lopen.

De grote Plato gebruikte deze twee woorden wanneer hij over fantasie sprak en over het vermogen en de kracht van *nous*. Het noëtisch vermogen, d.w.z. van *nous*, is dat wat ideeën en idealen voortbrengt, dat waarheid ziet en daarom samenhangt met de structuur en werkingen van het heelal. Fantasie daarentegen is het weerkaatste maanlicht daarvan in ons kleine menselijke denken. Ik kan me bijvoorbeeld een trambaan voorstellen van de aarde naar de maan, maar ik kan er niet een bouwen. Dat is fantasie. Ik kan door alleen woorden te gebruiken, spreken over een driehoek die een vierkant is, maar dat is onmogelijk, want een driehoek heeft maar drie zijden; had hij er vier dan zou hij geen driehoek zijn. Dat is fantasie. Maar als ik groot genoeg zou zijn, zou ik me wonderlijke waarheden van het heelal kunnen voorstellen, ik zou ze kunnen zien, ik zou ze kunnen voelen. Dat is de werking van het ware voorstellingsvermogen in de mens, de waarheid zien; het is intuïtie.

Wat dient de mens als richtsnoer om fantasie te vermijden en op de juiste manier de verbeelding te gebruiken?

Dat is erg moeilijk te beantwoorden. Het is het oude, oude probleem. Ik wil graag een schitterend leven leiden, maar mijn voeten struikelen voortdurend op het pad. Hoe moet ik lopen opdat mijn pad veilig is? Wat is het moeilijk deze vraag voor iedereen te beantwoorden! Als richtsnoer, zou ik daarom willen antwoorden, dient een aspiratie die nooit verzwakt, een verlangen om de waarheid te kennen dat met minder niet is te bevredigen, een hart dat vol liefde is en in sympathie voor alle wezens klopt. Met andere woorden: word harmonisch. Probeer u af te stemmen op het kosmische leven. Dat is het pad, en het is moeilijk. Maar het is mogelijk en de grote meesters van het leven, die door theosofen mahātma's worden genoemd, zijn degenen die erin slagen dit te doen. De goden zijn er beter in geslaagd dan de mens en er zijn goden die maar één stadium hoger dan de mens staan. De christenen noemen hen engelen. Er zijn goden die nog hoger zijn dan die waarover ik zojuist sprak en zij staan nog dichter bij het hart van het zijn, en de christenen noemen deze aartsengelen en zo verder langs de levensladder. Dit is in het begin een vermoeiende reis, dat is zo, en vol gevaren, maar ze leidt naar het hart van het heelal en gaat gepaard met een luister die opbloeit tot een onbeschrijflijke glorie. Geen vooroordelen, een vurig, doordringend intellect, een verlangen naar een ongesluierd geestelijk inzicht: dit zijn enkele van de sleutels die u veilig langs het pad leiden, zodat uw voeten daarop niet zullen struikelen.

PANTHEÏSME EN UNIVERSEEL BEWUSTZIJN

Wat is het verschil tussen pantheïsme en het theosofische idee van het universele bewustzijn?

Dat is een goede vraag. Het zou gemakkelijk te verklaren zijn als iedereen filosofie had gestudeerd. Maar ik zal voor hen voor wie filosofisch denken betrekkelijk onbekend of duister is, proberen een antwoord te geven dat denk ik iedereen kan begrijpen. De gebruikelijke opvatting van het pantheïsme, die in het westen heerst, is verward, is vaag. Er is een algemene gedachte dat achter het heelal – let hierop – dat achter het heelal zich een kosmische geest bevindt, die daarom onpersoonlijk wordt geacht, maar die door alle dingen werkt als een allesdoordringend leven of een allesdoordringende energie en dat zelfs deze 'alle dingen' delen zijn van de kosmische geest zelf. Dit is ongeveer wat het westerse pantheïsme inhoudt, denk ik.

De theosofische opvatting van universeel bewustzijn-leven-substantie is niet alleen dat zich achter het zevenvoudige of tienvoudige heelal deze universele bewustzijn-leven-substantie bevindt, maar dat het heelal zelf een gedeeltelijke manifestatie ervan is door middel van een bijna oneindig aantal hiërarchieën. Dit betekent natuurlijk niet dat iedere steen, ieder stukje hout of iedere bloem, enz., god, of een god is, maar dat de essentiële substantie, de wereldstof, de geeststof, de bewustzijn-energie-substantie daarin dezelfde is als in mij en in u en in feite overal en zich dus manifesteert in ontelbare individuele vormen.

Het westerse pantheïsme is een grote stap vooruit naar de theosofische gedachte, maar is een onvolmaakte stap. Hij gaat niet ver genoeg. Het is één ding om te zeggen dat er een kosmische geest is die alles doordringt en dat het heelal de belichaming is van deze kosmische geest – wat allemaal waar is. Maar het is iets anders om zoals de theosofie de gedachte geheel uit te werken en erop te wijzen dat dit kosmische leven als het ware als het zonlicht is dat in ontelbare stralen uiteenvalt, ontelbare menigten evoluerende wezens die samen de kosmische geest vormen, hoewel de kosmische geest voortdurend boven hen zweeft en zelfs niet geheel wordt omvat door het kosmische totaal van de ontelbare individuele manifestaties; elk zo'n straal of manifestatie is niettemin in diepste wezen en in zijn wortel die kosmische geest in zijn totaliteit. 'Gij en het heelal zijn één.' Dit is een prachtige gedachte en vereist diep nadenken om de verbazingwekkend suggestieve reikwijdte ervan te begrijpen.

Nu het volgende: de theosofische filosofie leert dat er onzichtbare werelden en gebieden en sferen zijn waarvan onze stoffelijke wereld, gebied of sfeer slechts het uiterlijke kleed is dat dus niet de kosmische geest in zijn geheel kan omvatten. Het westerse pantheïsme heeft van dit laatste geen of nauwelijks een idee. Het schijnt te denken dat er een kosmische geest is die op een of andere manier – ik geloof niet dat ik ooit heb gehoord dat men heeft geprobeerd het te verklaren – maar die op een of andere wijze is verbonden met het grofstoffelijke heelal en dat dit grofstoffelijke heelal op een of andere onverklaarbare manier een deel is van de kosmische geest; dat is tot op zekere hoogte natuurlijk waar.

Dat is niet de theosofische leer omdat ze onvolledig is en als idee onvolmaakt. Dit stoffelijke heelal is slechts het kleed, het uiterlijke stoffelijke kleed dat niettemin leeft, van een bewuste levensladder, die zich naar binnen, steeds verder naar binnen en ook naar buiten uitstrekt, want RUIMTE *per se* kent geen richtingen. We kunnen dus in gedachte van het

stoffelijke naar het astrale gaan, van het astrale naar gebieden en sferen die nog etherischer zijn, van deze laatste naar andere nog etherischer, vervolgens naar geestelijke gebieden, dan naar goddelijke gebieden en sferen enz., *ad infinitum*, en bereiken nooit een einde, hoewel we zien dat de levensladder min of meer regelmatig is verdeeld in afzonderlijke gedeelten die we hiërarchieën noemen.

Het westerse pantheïsme heeft geen idee van de reikwijdte van deze grootse gedachte, maar het is niettemin een stap in de richting van de prachtige leer van de oude wijsheid, die nu theosofie wordt genoemd. Theosofen zijn daarom echte pantheïsten, maar in een veel grootsere en edeler zin dan de westerse gedachten inhouden. Theosofen zijn pantheïsten. Voor hen leeft in wezen al wat bestaat. Maar alle dingen bestaan in velerlei graden van evolutie. Het nietige atoom, korstmos op een steen, zeewier, een plant, een bloem, een spons, de beginfasen van het zogenaamde dierenrijk, klimmen door al hun verschillende orden en families op naar de mens; en, volgens onze leringen, zijn er voorbij de mens andere wezens die langs een eindeloze levensladder opklimmen, zowel binnenwaarts naar de geestelijke gebieden als buitenwaarts naar de geestelijke gebieden.

Ik zou dus in het kort antwoorden dat het westerse pantheïsme maar één klein facet is, één kleine stap, naar wat de theosofische leer is. Niettemin is het uitstekend dat die stap is gezet.

DE BETEKENIS VAN DE TERM CHALDEEËRS

Doelden de oude Griekse en Latijnse schrijvers werkelijk op de Chaldeeërs als bewoners van Chaldea, of had de term een meer algemene betekenis?

De zogenaamde Sumeriërs en Akkadiërs waren feitelijk de eerste immigranten uit India, die de Chaldeeërs en Babyloniërs werden en later de Assyriërs.

De Chaldeeërs werden door de klassieke Griekse en Latijnse schrijvers ingewijden genoemd. Dit vond zijn oorsprong in het feit dat in Latijnse tijden en in mindere mate in latere Griekse tijden, de Latijnen en Grieken de Mesopotamische landen, of de landen rondom de valleien van de Eufraat en de Tigris, zagen als het thuisland van wijzen, zoals theosofen tegenwoordig, terecht of ten onrechte, gewoonlijk ten onrechte, de Tibetanen zien als een soort geestelijk ras, of als min of meer ontwikkelde wijzen, wat volstrekt onjuist is.

Deze houding van de Grieken en Latijnen was zo opvallend dat ze in de latere dagen van Rome en Griekenland, als ze het woord Chaldaios, of Chaldeeër gebruikten, een astroloog bedoelden, of een geleerde of iemand die naar men meende een geleerde was in de occulte filosofie. Het misbruik van deze titel werd door oplichterij en bedrog in Rome echter zo groot dat de latere Romeinse keizers bijzonder strenge maatregelen namen tegen wat toen in het algemeen Chaldeeërs werd genoemd.

Maar vóór deze latere klassieke tijden waren er in Chaldea en in Babylonië occulte scholen die in niet geringe mate hielpen de Grieken en Romeinen onderricht te geven in de occulte filosofie en het was naar die perioden dat de term Chaldeeër in de betekenis van geleerde oorspronkelijk verwees.

Toen Griekenland en Rome nog 'jong' waren, d.w.z. vóór ze de top van hun materiële leven en materiële invloed hadden bereikt, waren er inderdaad in Chaldea en in Babylonië, en ook in Egypte, occulte scholen van waaruit zendelingen naar het westen werden gestuurd en dat was de reden dat de Grieken en Romeinen voortdurend naar het oosten uitzagen voor licht. Dit verklaart ook dat later iedere bedrieger in Griekenland en Rome zich baseerde op dat oorspronkelijke feit en zich een Chaldaios noemde.

HET OUDE AMERIKA, EGYPTE EN INDIA

In het voorwoord van een reeks artikelen van dr. Alexander Wilder over de Egyptische dynastieën, gepubliceerd in het oude Universal Brotherhood Path, *komt de uitspraak voor 'Egypte is ouder dan India, en Amerika is ouder dan beide'. Dit voorwoord is ondertekend door Katherine Tingley.*

Deze uitspraak is, naar het schijnt, onverenigbaar met de vele uitspraken die H.P.B. deed in zowel De Geheime Leer *als* Isis Ontsluierd, *die erop neerkomen dat India ouder is dan Egypte en dat Egypte haar beschaving dankt aan India. Bijvoorbeeld het volgende:*

. . . Egypte zelf ontving, in die onbekende eeuwen waarin Menes regeerde, haar wetten, haar maatschappelijke instellingen, haar kunsten en haar wetenschappen van het vóórvedische India. – *Isis Ontsluierd*, 1:753

. . . Egypte dankt haar beschaving, haar burgerlijke instellingen en haar kunsten aan India. – *Op. cit.*, 2:518

Egypte dankt haar beschaving, haar rijk en kunsten – in het bijzonder de bouwkunst, aan het vóórvedische India. – *Op. cit.*, 2:522

Isis Ontsluierd *bevat verschillende andere uitspraken en* De Geheime Leer, 2:471, *zegt:*

India en Egypte waren twee verwante naties en de oostelijke Ethiopiërs (Egyptenaren) kwamen uit India, zoals naar we hopen in *Isis Ontsluierd* redelijk goed is bewezen. (Deel 1, blz. 729)

Ik heb horen zeggen dat bepaalde stammen van Atlantis die, toen Atlantis begon te zinken de komende catastrofe voorzagen, naar nieuwe landen trokken en deze landen werden de Amerika's, werden Afrika, werden delen van Azië, en dat ze na verloop van tijd alle herinnering aan hun geboorteland verloren en de stamvaders werden van de oude Amerikanen, de Maya's, de Inca's van Peru en ook de archaïsche Egyptenaren, en de allereerste Indo-Europeanen.

Vraag: Kunt u enig licht werpen op deze tegenstrijdigheden? Is het mogelijk dat dr. Wilder dat voorwoord zelf schreef, zoals hij het voorwoord schreef van Isis Ontsluierd, *een voorwoord dat, zoals wordt erkend, fouten bevat?*

Nee, nee. De uitspraak daarin is van Katherine Tingley en is juist. Amerika was, strikt gesproken, het vijfde continent dat verscheen omstreeks de tijd dat het vasteland van het Atlantische continentale stelsel begon te zinken. Maar eeuwen en eeuwen nadat het eerste deel van de oorspronkelijke Amerika's boven de wateren van de oceaan was verrezen, bleven halfcontinenten, quasi-continenten, grote eilanden van Atlantis nog bestaan. En niet zo heel lang, geologisch gesproken, nadat de Amerika's boven de wateren waren verrezen – en nog niet hun exacte vorm van nu hadden – verschenen de eerste wortels van wat later Egypte werd, 'het geschenk van de Nijl'; iets later verscheen het grootste deel van wat nu het hoogland van Azië wordt genoemd.

Er is absoluut geen tegenstrijdigheid tussen de uitspraken en ik heb me er vaak over verbaasd waarom men kennelijk naar een tegenstrijdigheid zoekt waar die niet bestaat. Is het niet mogelijk te begrijpen dat twee uitspraken hetzelfde kunnen betekenen, maar worden gedaan omdat dezelfde zaak vanuit twee verschillende hoeken wordt beschouwd? Het is volkomen juist dat Amerika ouder is dan Egypte en dat Egypte ouder is dan wat *nu* India wordt genoemd.

Wat nu India is werd eerst vanuit het noorden gekoloniseerd, maar bijna tegelijk vanuit het zuiden: vanuit wat in oude tijden, eonen geleden, Lankā werd genoemd, het nu verdwenen land waarvan het meest noordelijke hoogland Ceylon werd genoemd. Lankā was een van de quasi-

continenten waar ik juist over sprak – ik bedoel het oude Lankā uit het uitgestrekte stelsel van Atlantis. De volkeren die het oude Lankā bewoonden, waarvan Ceylon [nu Sri Lanka] de meest noordelijke punt of een uitloper is, werden door de Grieken mythologisch aangeduid als de 'oosterse Ethiopiërs – wat niet negers betekent maar oosterlingen, die 'Ethiopiërs' werden genoemd op grond van hun donkere huidskleur – alsof de huid in hoge mate door de zon was gebruind.

Het oorspronkelijke deel van India ontving dus ook kolonisten uit het zuiden, van het overblijfsel van het oude Atlantische Lankā, bewoond, zoals u zich zult herinneren, door Rāvana, de vijand van Rāma, en door Rāvana's legers van 'apen' en 'halfmensen'. De gebruikelijke Sanskrietterm voor de bewoners van het oude Lankā was Rākshasa's.

Voorafgaande aan de tijd waarin het Aziatische Atlantische Lankā zijn hoogtepunt van welvaart beleefde, bestond er in wat nu het gebied van de Atlantische Oceaan wordt genoemd, een groot, uitgebreid en hoogbeschaafd gebied dat, gedurende de eeuwen van Atlantis, de continentale ruggegraat ervan vormde. Toen dit continent van Atlantis tenslotte uiteenviel en verdween, met achterlating van grote en kleine eilanden – een toestand die bestond nadat ook het oorspronkelijke Aziatische Lankā was uiteengevallen en verdwenen – trokken emigranten van deze overblijvende eilanden van de Atlantische Oceaan oostwaarts en vestigden zich op nieuw land dat uit de oceaan omhoog was gekomen ten oosten van deze overblijfselen van het continent van Atlantis en deze nieuwe landen groeiden later aaneen – deze nieuwe eilanden – en werden wat nu het gebied van het Ethiopisch hoogland is en de landen iets ten noorden daarvan.

Met het verstrijken van de tijd volgden deze emigranten van Atlantis, die zich naar het oosten in deze nieuwe landen hadden gevestigd, de kusten van het oprijzende nieuwe land dat naar het noorden in de Atlantische Oceaan voortdurend aangroeide; en deze vormden het eerste geslacht van Atlantiërs dat in latere eeuwen de archaïsche of primitieve Egyptenaren werden. Bedenk dat het Egypte uit de geschiedenis het 'geschenk van de Nijl' is. De Nijl stroomt in noordelijke richting en in de loop van de eeuwen heeft ze enorme hoeveelheden bezinksel in haar water meegevoerd en dit voortdurend op de kust van de Atlantische Oceaan waarin de Nijl stroomde, afgezet, zodat langzamerhand, in de loop van de eeuwen deze afzettingen langs de Nijl zich steeds verder in de wateren van de Atlantische Oceaan uitstrekten, omdat de rivier, in de loop van duizenden

jaren, meer en meer puin en grond bleef aanbrengen, in noordelijke richting met het water meegevoerd en afkomstig van de bergen van het achterland, Ethiopië en wat nu Nubië is en de andere daar liggende landen. De hele Nijldelta, zoals de Grieken haar noemden, met andere woorden het Egypte van vroeger en van nu, is letterlijk het geschenk van de Nijl.

Deze oorspronkelijke delta werd opnieuw gekoloniseerd door volgende kolonisten uit een latere tijd vanuit het laatste overblijfsel van Atlantis, door Plato 'Poseidonis' genoemd en dat ongeveer elf of twaalfduizend jaar vóór zijn tijd bestond; want Poseidonis bestond toen nog in de Atlantische Oceaan achter de Zuilen van Hercules; en dit Poseidonis was rond die tijd een groot eiland, min of meer zo groot als het huidige Ierland. Deze Poseidoniërs waren de nieuwe kolonisten in het Egypte van de delta en bouwden de Piramide ongeveer zeventig- of tachtigduizend jaar geleden. U ziet dus dat deze Egyptenaren van de tweede belangrijke immigratiegolf een veel latere immigratiegolf uit Atlantis vormde dan de eerste waarover ik u heb verteld. De Poseidoniërs waren bovendien al min of meer van gemengd bloed met de Indo-Europeanen – het nieuwe ras dat al gedurende enkele eeuwen omlaag trok vanaf het Aziatische plateau waar ze, als stammen uit Atlantis, een schuilplaats hadden gevonden vanuit het Atlantische continent dat in doodsstrijd verkeerde.

Bedenk dat deze Indo-Europeanen, die van het Aziatische plateau omlaag trokken, tot de oorspronkelijke emigratiegolf uit Atlantis behoorden waarvan ik u vertelde, die oostwaarts trok naar de nieuwe landen die uit de wateren van het toen verre oosten oprezen.

Nog weer later dan de tijd waarin Poseidonis verzonk, wat ongeveer twaalfduizend jaar of meer geleden gebeurde, werd Egypte opnieuw binnengevallen en gekoloniseerd door emigranten uit wat nu Zuid-India is en die langs twee wegen Egypte binnentrokken. De eerste route was over de Indische Oceaan naar Ethiopië en de landen rond die landstreek en vandaar omlaag langs de Nijl, Egypte in, waarbij ze op hun tocht het land veroverden en bezetten. De andere route was een landroute over wat nu de landengte van Suez is. Deze laatste immigranten in Egypte vanuit Zuid-India, worden in de Egyptische optekeningen aangeduid als de 'zonen van Horus', de zonnegod, die uit het oosten kwam.

U ziet dus dat Egypte een eerste of oorspronkelijke immigratie had van een stam uit Atlantis voordat het historische Egypte was gevormd door de Nijl. Daarna kwam een tweede en veel latere emigratiegolf van een gemengde Atlantische stam vanuit Poseidonis naar Egypte; die

gemengde stam vestigde zich ongeveer tachtig, negentig of honderdduizend jaar of meer geleden in het historische Egypte. Nog weer later kwam een derde immigratiegolf naar het historische Egypte, misschien acht of negenduizend jaar of meer geleden en deze immigranten kwamen uit Zuid-India; en deze laatste immigratie van Indiase stammen uit Zuid-India waren de 'oosterse Ethiopiërs' die zich vermengden met de Atlantische Egyptenaren en zo de samengestelde raciale stam voortbrachten die de geschiedenis, de opgetekende geschiedenis, kent als de voortbrenger van de Egyptische dynastieën.

Amerika was dus het oudste continent; Egypte in zijn begintijd was veel ouder dan India; daarna kwam India; maar ook Zuid-India zond in latere tijd haar beschaving, haar kunsten, haar mysteriën, de leer van haar grote mysteriescholen, naar Egypte. Deze laatste Zuid-Indiase immigranten in Egypte waren zelf een gemengd volk, ten dele van vroeg Indo-Europese afkomst, maar met een veel sterkere invloed van de oude Atlantische bewoners van het toen al verzonken en bijna vergeten Atlantische Lankā.

BESCHAVINGEN UIT DE PREHISTORIE

Archeologen hebben geen overblijfselen van ontwikkelde beschavingen gevonden ouder dan ongeveer 7000 jaar – niet lang voor het begin van kaliyuga.

Er is positief bewijs van tientallen duizenden jaren daarvoor, van een 'primitieve' leefwijze – stenen werktuigen, enz., – en negatieve bewijzen daarvan – afwezigheid van aardewerk, metalen, gebouwen, enz.

H.P. Blavatsky zegt dat het ontbreken van vooruitgang tijdens de immense periode van het stenen tijdperk het gevolg was van het zware karma van Atlantis.

Was de mensheid als geheel inderdaad dierlijk en wild tijdens het stenen tijdperk of bedriegt de schijn en bestond er een hoge beschaving tijdens de 900.000 jaar sinds de vernietiging van het vasteland van Atlantis, al ontbreekt het aan voorwerpen die we nu voor een 'beschaving' essentieel achten?

Wreedheid en dierlijkheid beheersen de straten van onze steden; en u vindt onder ons heel wat voorbeelden van de zogenaamde mens uit het stenen tijdperk van de archeologen. Er bestaan nu mensen van het stenen tijdperk, wilde en wrede stammen, die stenen gebruiken; en ook zijn er nu zogenaamd beschaafde mensen. Daarom is mijn antwoord nadrukkelijk dat er gedurende de laatste 900.000 jaar beslist hoge

beschavingen hebben bestaan. Gedurende de 900.000 jaar die de vraagsteller noemt, en dat is niet de volledige tijd sinds de val van de beschaving van Atlantis, maar zelfs binnen deze kleinere periode van 900.000 jaar, zijn er grote beschavingen geweest op verschillende delen van de aardbol, die ontstonden, die bloeiden, die het beste voortbrachten dat ze tot stand konden brengen toen ze in hun volle kracht waren, en daarna in verval raakten; en er is geen spoor van overgebleven dat nu als getuige kan dienen. Ons lot zal precies hetzelfde zijn; maar terwijl deze schitterende beschavingen in verschillende delen van de wereld bloeiden, waren er ook stenen-tijdperk-mensen, zoals die er ook nu zijn.

Er zijn verschillende soorten beschavingsgolven die zich over de aarde bewegen, zoals tijdens de Griekse en Romeinse rijken toen over de hele wereld de beschaving op een tamelijk laag peil stond, gezien vanuit het standpunt van louter mechanische prestaties, en in dat opzicht niet zo hoog was als onze huidige beschaving, maar vanuit een edeler standpunt hoger dan de beschaving nu is. Het wezen van beschaving is het in het menselijk leven tot manifestatie brengen van de geestelijke en verstandelijke eigenschappen en vermogens van mensen, of mensen auto's en vliegtuigen hebben of niet.

Als een mens denkt en de vruchten van zijn denken toont in hoogstaande werken, in literatuur, in de mysteriën, in de religie, in filosofie, in menselijke vriendelijkheid, dan is dat echte beschaving. Het is beschaving van een hogere soort dan de onze. Ja, er zijn in het verleden veel beschavingen geweest, schitterender zelfs dan de onze nu. Wij hebben onze huidige cyclus van groei nog niet ten volle tot uitdrukking gebracht, we hebben het hoogste punt nog niet bereikt. Maar dat hoogste punt is niet veraf en dan is het onze beurt om in verval te raken – tenzij de theosofische beweging in het hart van de mensheid in het algemeen een groter verlangen naar geestelijke zaken kan wekken; tenzij onze geestelijke beweging in het hart en de geest van de mens nieuwe perspectieven kan openen – perspectieven van waarheid en werkelijkheid, zodat ze hem zal uitheffen boven de moeilijkheden van de toekomst; en bovenal, tenzij ze broederlijke welwillendheid, broederlijke liefde kan oproepen.

Ook in onze tijd ziet men ruwe mensen die in de straten van onze grote steden lopen, typen en voorbeelden van die zuiver denkbeeldige figuren die de fantasierijke archeologen afschilderen als de 'oermens', of de 'paleolithische mens' of de 'neolithische mens', of de mens uit het 'stenen tijdperk'.

Enkele duizenden jaren vóór Griekenland dat opmerkelijke stralende hoogtepunt bereikte dat zijn beschaving kenmerkte tijdens de eeuw van Pericles: enkele duizenden jaren daarvoor bloeide er een beschaving die de onze beschaamd zou doen staan, eigenlijk een reeks beschavingen en ze bevonden zich in wat nu Perzië en West-Afghanistan is, en in landen ten noorden en oosten daarvan, landen die nu kale en verlaten gebieden zijn. Er bloeiden daar schitterende beschavingen. Er waren ook beschavingen die met een volmaakt web van kleine en grote steden het gebied bedekten waar zich nu de Gobivlakten bevinden – een verschrikkelijke woestenij van zand en verlatenheid, maar waar zich toen talrijke welvarende kleine en grote steden en dorpen bevonden. Het land kende een hoge beschaving. Astronomische observatoria en chemische laboratoria kwamen evenveel voor als bij ons. Wat is ervan over? Niets dan legenden, dromen uit het verleden, enkele verspreide archeologische resten die volgens de gedegenereerde bewoners van de Shamowoestijn nu de woonplaats van geesten zijn. Veel plaatsen op aarde waren het toneel van eens schitterende beschavingen waaraan nu zelfs geen herinnering is overgebleven.

DE OUDERDOM VAN DE GROTE PIRAMIDEN

Wat is de werkelijke ouderdom van de grote piramiden van het oude Egypte?

Ik zou zeggen dat de grote piramiden op zijn minst drie zodiakale jaren, of 75.000 jaar oud zijn en misschien ouder, veel ouder. Elke poging om zelfs bij benadering de ouderdom vast te stellen hangt af van de geologie van de Nijldelta en dergelijke zaken, die zouden dienen als tijdcontrole. De grote piramide van Cheops werd gebouwd in de tijd van de tweede Atlantische immigratieperiode. Na de bouw van de eerste grote piramiden werden in latere tijden veel andere piramiden gebouwd; maar tussen deze twee perioden – de oorspronkelijke Atlantische immigratie en de latere tijdperken – vond de grote immigratie plaats uit het oosten, uit wat nu Zuid-India is, Ceylon [nu Sri-Lanka], en het andere deel van het grote eiland waarvan Ceylon het enige overblijfsel is.

De piramide is een typisch Atlantisch bouwwerk; dat is de reden dat men ze ook vindt in de Nieuwe Wereld, in Yucatan en Mexico; de beginselen van de piramideconstructie werden naar die landen overgebracht door Atlantische immigranten van de zinkende Atlantische eilanden.

SVABHĀVA EN DE MONADE

Is wat svabhāva betreft de gedachte juist dat de verschillende klassen van monaden in alle rijken elk door bepaalde verschillende typen zelfexpressie gaan – de ene klasse door bepaalde typen en soorten in elk rijk, een andere klasse van monaden door andere? En als iedere monade door alle typen moet gaan, van monade tot god, hoe ontwikkelt deze dan de feitelijke kenmerken van zijn eigen svabhāva?

De svabhāva is de karakteristieke individualiteit van een wezen of entiteit; de een heeft svabhāva X, een ander svabhāva Y, weer een ander svabhāva Z, een vierde svabhāva Q, een vijfde svabhāva P, enz., enz., en deze svabhāva's zijn de opgeslagen schatten aan ervaringen uit voorafgaande kosmische manvantara's. Zo ook met mensen: ieder mens heeft zijn eigen svabhāva en toch zijn alle mensen, elk door het hoogste in hem, verbonden met de kosmische monade waarin allen hun oorsprong vonden in de dageraad van de manvantarische manifestatie en in deze kosmische monade zullen allen aan het einde van het manvantara weer worden opgenomen. Wanneer deze individuele monaden bij de dageraad van een nieuw kosmisch manvantara weer tevoorschijn komen voor een nieuwe levensperiode, doet elk dat met zijn eigen schat aan verzamelde of vergaarde ervaringen uit het huidige kosmische manvantara en elk heeft dan zijn eigen verbeterde of ontwikkelde svabhāva of individuele eigenschappen – of individualiteit. Deze menigten monaden die voortkomen uit de kosmische monade, d.w.z. uit haar schoot, vormen zich dan tot de maalstroom, de onbegrijpelijk grote aantallen, van wezens die gedifferentieerd en gemanifesteerd zijn en die de verbazingwekkende en boeiende verscheidenheid en verschillen van het toekomstige kosmische manvantara teweegbrengen; precies zoals de soorten die zich nu om ons heen bevinden, zoals hierboven toegelicht, werden geboren uit de ervaringen die tijdens het vorige kosmische manvantara werden opgedaan.

In de loop van de voortwentelende eeuwen van de eindeloze tijd ontwikkelen de monaden zich dus langzaam en geleidelijk, of liever ontwikkelen ze hun svabhāva of 'karakter' of individualiteit, steeds naar hogere, edeler en verhevener typen, omdat de svabhāva of individualiteit van elk groeit van het kleine naar het grotere, van het meer onvolmaakte naar het meer volmaakte, maar altijd naar buiten brengt wat binnenin is en niet groeit door van buitenaf iets toe te voegen.

Als we dus in gedachte dit prachtige beeld samenvatten, zien we dat karma ieder individueel vonkje of druppeltje uit de oceaan van de kosmische monade verplicht, in de wenteling van het levensrad door de eindeloze tijd, alle mogelijke fasen van ervaring, zoals deze elkaar in het kosmische manvantara opvolgen, mee te maken.

Nader bezien is het volstrekt onjuist zich voor te stellen dat een individuele monade in een van haar evolutiestadia een klein deeltje uit het delfstoffenrijk *is*, zoals hoornblende of kwarts of graniet of wat ook, en in de loop van de tijd langzaam misschien een atoom wordt in het vlees van een dier, om tenslotte, als een afzonderlijke entiteit, de monade te worden van een Humboldt of van een Newton of van een Dante of van een Vergilius. Hier wordt de aandacht ten onrechte gericht op de monade als een entiteit die gescheiden is of 'los' staat van de kosmische monade, volgens de materialistische opvatting van de wetenschap van vijftig jaar geleden toen H.P.B. schreef; en dit is heel misleidend. De waarheid is dat de individuele monade door elk van de natuurrijken gaat en die helpt vormen, dat ze zich hoe langer hoe meer individualiseert omdat haar eigen innerlijke svabhāva die uit haar innerlijk stroomt zich steeds meer tot uitdrukking brengt en dat tenslotte in deze ontwikkeling van binnenuit naar omhoog het stadium wordt bereikt, waarin de monade in voldoende mate haar innerlijke en tot dan latente geestelijke, verstandelijke en psychische vermogens tot uitdrukking kan brengen, en dan in het mensenrijk een Humboldt of een Newton of een Dante, enz., voortbrengt.

De juiste manier om de leer te verwoorden is dus: de monade, die zich met andere in elk natuurrijk tot uitdrukking brengt of door deze verschillende fasen van haar lange evolutionaire pelgrimstocht heen gaat, ontplooit in ieder stadium, van binnenuit, in steeds toenemende mate, haar krachten en vermogens en eigenschappen die latent in haar svabhāva aanwezig zijn.

REÏNCARNATIE EN HET VROEGE CHRISTENDOM

De leer van reïncarnatie werd in de voorchristelijke tijd algemeen onderwezen en geaccepteerd, maar werd verworpen tijdens de begindagen van het christendom. Kunt u me zeggen waarom dat gebeurde en wanneer?

Het werd niet langer geloofd en aangenomen omdat de christelijke theologie, in de eerste drie of vier of vijf eeuwen van haar ontwikkeling, tot de ontdekking kwam dat de leer van wederbelichaming, met haar bij-

behorende leer van rechtvaardige, innerlijke vergelding en compensatie, niet harmonieerde met haar eigen ideeën over verlossing door 'het bloed van het lam', naast berouw, ongeacht hoe zwart de zonden van iemand misschien ook zijn. De leer raakte daarom geleidelijk in vergetelheid en mensen gingen daarna denken dat ze konden worden 'verlost' door te geloven in Jezus als de 'enige zoon van God, die door de almachtige God in de wereld was gezonden om voor onze zonden te sterven; en, als we in Hem geloven en berouw hebben, zullen we het eeuwige leven deelachtig worden, omdat we in Zijn bloed zullen zijn gewassen' – dat wil zeggen, onze ziel, naar ik veronderstel!

De leer, in de vorm van een voorbestaan zoals die door de grote kerkvader Origenes werd onderricht, werd formeel anathema verklaard en veroordeeld op de 'Huis-Synode' – wat een andere term is voor een klein concilie – die onder de kerkvoogd Mennas in Constantinopel werd gehouden op een tijdstip door de huidige geleerden vastgesteld tussen 538 en 543 (men is niet zeker van het juiste jaar), in verband met de theologische en andere geschilpunten over de leringen van Origenes, de grote Alexandrijnse kerkvader, die de christelijke kerk bijna tweehonderd jaar lang, of nog langer, hadden gekweld. Deze speciale geschilpunten worden de 'Origenistische strijd' genoemd. In de leringen van Origenes lag de gedachte besloten dat het hele heelal leeft, dat zelfs de sterren levende schepselen zijn en zielen hebben en daarom zijn betrokken bij morele verantwoordelijkheden; en verder dat belichaamde zielen zowel een voorbestaan als een nabestaan moeten hebben, vóór dit leven en na de dood, en dat daarom zielen verantwoordelijk zijn voor hun gevoelens, gedachten en daden.

Zoals zojuist gezegd was dit een van de leringen van Origenes, die op de Huis-Synode onder de kerkvoogd Mennas, formeel werd veroordeeld, anathema en ketters verklaard; en toen dit verbod en deze veroordeling werden herhaald en bevestigd op het Vijfde Algemene Concilie, ook in Constantinopel gehouden in 553 onder keizer Justinianus en de sterke arm van de kerk het anathema kracht bijzette, gesteund door de even sterke arm van de staat, werd de leer van voorbestaan en van wederbelichaming eerst als ketterij in diskrediet gebracht en raakte ze tenslotte na korte tijd in vergetelheid.

Men kan niet zeggen dat de volledige theosofische leer van reïncarnatie, dat wil zeggen de technische leer zoals wij die nu brengen, op deze twee concilies van Constantinopel werd veroordeeld en anathema ver-

klaard: het was de speciale vorm van de stelling die Origenes uiteenzette in zijn leer van voorbestaan en van morele verantwoordelijkheid die daaruit voortvloeit, die werd verboden en ketters verklaard. Zijn leer is in veel opzichten gelijk aan onze volledige leer van reïncarnatie; maar het is niet precies de theosofische leer, omdat de vorm van Origenes onvolledig en dus onvolmaakt is. Maak niet de fout dit subtiele onderscheid te negeren want, doet men dat, dan zal men op een dag misschien door een slimme haarklover worden betrapt, en in verwarring raken over wat per slot van rekening slechts woorden zijn. Origenes onderwees ongetwijfeld zijn eigen vorm van de leer van voorbestaan, namelijk dat de ziel voor de geboorte heeft geleefd, en dat ze telkens weer zal bestaan en zich in verschillende volkeren van de wereld zal belichamen, en dus, zoals hij zei, de ene keer een Egyptenaar zal zijn, een andere keer een Jood, enz. Maar Origenes onderwees de leer vanuit zijn eigen bijzondere of liever individuele standpunt, en probeerde haar te verbinden met halfgeformuleerde theologische leringen. Vandaar dat hij niet de volledige, complete leer van reïncarnatie onderwees zoals wij dat nu doen.

Als we dus zonder meer zeggen, zonder verder voorbehoud, dat de twee concilies die in Constantinopel in 538-543 en in 553 werden gehouden, de theosofische leer van reïncarnatie veroordeelde, en anathema en ketters verklaarde, is dat riskant omdat het in de eerste plaats onvolledig en dus onjuist is en in de tweede plaats niet correct want alleen de vorm die Origenes eraan gaf, werd veroordeeld. Deze vorm is gedeeltelijk juist, laten we zeggen driekwart is juist, maar toch niet correct uiteengezet.

Het lijdt geen twijfel dat de volledige theosofische leer van wederbelichaming veroordeeld zou zijn en met nog meer kracht en afschuw anathema zou zijn verklaard dan de omklede vorm die Origenes eraan gaf. Tenslotte zou ik hieraan willen toevoegen, als een bewijs dat de geestelijke krachten in de wereld voortdurend aan het werk zijn, dat ongeveer in de tijd waarop deze twee concilies de leer van Origenes over voorbestaan en wederbelichaming veroordeelden, een nieuwe en veel geestelijker stroom van theologisch onderricht, gebaseerd op neoplatonische en neopythagorische leringen op ruime schaal ingang vond in de christelijke kerk van toen. Deze nieuwe stroming kreeg zijn gekristalliseerde en literaire vorm in de geschriften van de Pseudo-Dionysius, de Areopagiet, beïnvloedde de hele latere christelijke theologie enorm en wijzigde en vergeestelijkte haar in hoge mate.

Is er iets opgetekend waaruit blijkt dat Jezus zelf de leer van reïncarnatie onderrichtte?

Ik geloof niet dat er iets is opgetekend behalve in de evangeliën zelf, in vage toespelingen van zuiver mystieke aard, zoals de vraag van Nicodemus; en ook nog de uitspraak: 'Dit is Elias die zou komen'; en men moet niet vergeten dat de Farizeeërs van Judea uit de tijd waarin Jezus zou zijn verschenen de leer van reïncarnatie, in een of andere vorm, heel goed kenden en accepteerden. Ze was toen evenals in de wereld van vandaag algemeen bekend en aanvaard, zelfs in veel ruimere mate dan nu. Men zou, denk ik, verbaasd zijn te ontdekken hoe algemeen de leer in onze tijd vanzelfsprekend wordt gevonden. Ze wordt niet langer beschouwd als een vreemde of eigenaardige leer. Ze zit 'in de lucht'. Tienduizenden mensen aanvaarden haar openlijk en grote aantallen anderen aanvaarden haar stilzwijgend, maar praten er niet over omdat ze haar niet begrijpen; en zo was het ook onder de Farizeeërs en anderen.

Hoe zit het met de aan Jezus gestelde vraag: 'Wie heeft gezondigd, deze mens of zijn ouders, dat hij blind werd geboren?'

Ja, er zijn vier of vijf van zulke toespelingen, maar geen rechtstreekse en specifieke uitspraken. Maar als de vraag luidt: 'Onderwees Jezus Christus reïncarnatie? dan is het juiste antwoord: ik ben er volkomen van overtuigd dat hij dat deed, want het was zo'n veel voorkomende leer en in zijn tijd door de beste denkers zo algemeen aanvaard dat, als hij haar niet op zijn minst accepteerde, hij zou zijn beschouwd als iemand met een gering inzicht en misschien met geringe ontwikkeling. Maar er bestaat absoluut geen authentieke optekening dat hij haar verkondigde. De evangeliën zelf zijn geschreven door mannen die zo'n vijftig tot tweehonderdenvijftig jaar na de dood van Jezus leefden.

Reïncarnatie was ook een van de meest voorkomende leringen in het Romeinse Rijk, dat praktisch de hele toenmalige beschaafde Europese wereld omvatte, buiten Parthië en het oosten. Het Romeinse Rijk omvatte praktisch geheel Klein-Azië, Egypte, Italië, Griekenland, Gallië, Spanje, een deel van Duitsland, het grootste deel van Brittannië en gedeelten van Ierland. Alle Germaanse volkeren geloofden erin; alle Keltische volkeren accepteerden haar als vanzelfsprekend. Het was een van de Druïdische leringen. Het behoorde als 'geestelijke bagage' tot de intellectuele opvattingen van die tijd.

DE DRIE LOGOI

Ik raak in theosofische literatuur vaak in verwarring door het gebruik van de term logos of logoi die op verschillende plaatsen op verschillende manieren schijnt te worden gebruikt. Kunt u die kwestie ophelderen?

Logos is een Grieks woord dat in oorsprong 'rede' betekent en tenslotte ook 'woord' ging betekenen. Waarom? Omdat wanneer iemand een ander toespreekt, dit een uiting is van de rede; rede of gedachte wordt tussen mensen overgebracht door middel van woorden; en uitgaande van deze eenvoudige gedachte pasten bepaalde filosofische scholen in Griekenland haar toe als beeldspraak, als een beeld op kosmische processen en zeiden: Eerst was er de goddelijke rede, de goddelijke gedachte, die, om het leven en de intelligentie daarin over te brengen een voertuig nodig had, een woord nodig had om zichzelf tot uitdrukking te brengen. En het woord of het voertuig werd voortgebracht door het functioneren van de rede, precies zoals de menselijke spraak wordt voortgebracht door het functioneren van de menselijke rede, het menselijke denken.

Er zijn natuurlijk vele logoi. Elk gebied heeft zijn eigen drie logoi: de ongemanifesteerde, de gedeeltelijk of quasi-gemanifesteerde, de gemanifesteerde; ook genoemd: de eerste, tweede en derde logos. Waarom is dat zo? Omdat de werkingen en functies en de structuur van de natuur zich op alle gebieden herhalen – wat in het hoogste is, is in het laagste en *vice versa*; of om het anders te zeggen, omdat het gehele heelal is opgebouwd uit en in hiërarchieën die zich op de verschillende gebieden herhalen. Daarom heeft elke hiërarchie, met andere woorden elk gebied zijn eerste logos, zijn tweede logos en zijn derde.

U ziet hoe eenvoudig deze gedachte is; en er is geen reden in verwarring te raken als men in *De Geheime Leer* of in andere geschriften verschillende uitspraken over de logoi of over de derde logos of de tweede of de eerste ziet. Onderzoek eerst en bepaal dan over welke hiërarchie of welk gebied wordt gesproken. Daarom zette ik in *Beginselen* de eerste en tweede en derde logos op plaatsen ten opzichte van andere, die volkomen juist zijn, maar onjuist als men deze betrekkelijke posities overbracht naar het kosmische heelal, want in het kosmische heelal is mahat de derde logos zoals ook in de mens; ātman de eerste logos, buddhi de tweede logos, manas, het woord, de rede, de tot uitdrukking gebrachte rede, de rede die het leven van haar voortbrenger aan

anderen doorgeeft – de derde logos of manas.

De leer is inderdaad heel eenvoudig. Schrik niet van woorden en denk niet dat er mysteries zijn waar ze niet zijn. Er zijn mysteries genoeg, zeg ik u, zonder te proberen nieuwe te vinden en dat doen we allemaal! Zoek eerst uit over welke logos wordt gesproken, op welk gebied wordt gedoeld; stel daarna andere feiten erover vast; en uw weg wordt zo duidelijk als u zich maar kunt wensen. U zult geen enkele moeilijkheid ondervinden. Iedere hiërarchie, dat betekent ieder gebied, heeft zijn eigen drie logoi: de eerste of hoogste, de ongemanifesteerde voor die hiërarchie of dat gebied, de hyparxis, zo u wilt; zijn bekleedsel of kroost of uiting, de tweede logos; het kind of kroost of bekleedsel daarvan, de derde logos.

TEGEN MEDISCHE INENTING

Wat is het theosofische standpunt inzake medische inentingen van mensen als preventieve maatregel tegen besmettelijke ziekten? Is ze ervoor of ertegen en zo ja, waarom?

Al lijdt het geen twijfel dat een injectie met een virus of zogenaamde antitoxinen uit menselijke en dierlijke lichamen in de aderen van een ander mens haar uitwerking kan, of inderdaad zal hebben, men ziet niettemin te vaak over het hoofd dat de injectie met vreemde giften, vaak van weerzinwekkende oorsprong, in de menselijke bloedstroom, een ander en onvermijdelijk resultaat moet hebben en dat is het verzwakken van het normale actieve weerstandsvermogen van het lichaam en van de instinctmatige productie door het lichaam zelf van stoffen die in een normaal geval worden geproduceerd om het lichaam te beschermen tegen het binnendringen van buitenaf, hetzij van ziektekiemen of op een andere manier; en zelfs als er sprake zou zijn van binnendringing, hun gif te neutraliseren.

Mensen worden maar al te vaak meegesleept – en met verontschuldigingen aan de vakmensen, medici in het bijzonder – door het besef dat een nieuwe antitoxine is ontdekt dat, als het lichaam van de mens ermee wordt ingeënt, naar men hoopt zal verhinderen dat een ziekte zich verspreidt; en daarom gebeurt het vaak dat mensen die geen teken van de ziekte vertonen worden ingeënt, eenvoudig als een preventieve maatregel.

Ik wil in verband met deze vraag geen occulte of esoterische redenen aanroeren, want deze redenen zouden de meeste mensen niet aanspreken en zouden hen door hun verblindheid en onnadenkendheid misschien zelfs innemen tegen de theosofie, en tegen theosofen die, volgens hen

niet meer zijn dan 'zonderlingen' of 'halve krankzinnigen'. De zaak moet op zijn eigen merites worden beoordeeld. De medische annalen vermelden maar al te veel gevallen waarin een of andere rage werd gevolgd en eerst werd bejubeld als een godsgeschenk, terwijl later werd ontdekt dat het een vloek uit de hel was! Het is helaas het kortzichtige standpunt dat gewoonlijk zegeviert.

Ik wil erop wijzen dat niemand een ziekte oploopt, welke ook, tenzij de kiemen van die ziekte al in het lichaam zitten en daar zijn als gevolg van een aanleg voor die ziekte, en deze aanleg zelf is het gevolg van karmische oorzaken. Het inenten van een overigens gezond mens met die aanleg met het antitoxine-virus van een of andere afschuwelijke ziekte, verzwakt niet alleen het lichaam van deze overigens gezonde mens, maar zal op grond van deze verzwakking zijn lichaam vatbaar maken voor het krijgen van de latent aanwezige ziekte, ondanks de pogingen van het lichaam er als bescherming op te reageren; en voorts zal het, vanwege de verzwakking van het lichaam, dit lichaam ook vatbaar maken voor het mogelijk binnendringen van andere ziekten.

Ik ben ervan overtuigd dat door middel van striktere hygiënische en preventieve maatregelen een wijzere toekomstige medische wetenschap haar pogingen in hoofdzaak zal richten op het uitroeien van ziekten die zowel mensen als dieren kwellen. Het injecteren van een virus uit ongelukkige en zieke dieren of uit het lichaam van mensen die lijden aan een afschuwelijke ziekte, in de bloedstroom van kennelijk gezonde mensen, in de hoop hen immuun te maken tegen het oplopen van zulke ziekten, heeft op zichzelf iets bijzonder weerzinwekkends. Plantaardige giften zijn onvergelijkelijk veel minder gevaarlijk voor het menselijk lichaam als ze op de juiste manier worden gebruikt als preventief middel, al is het natuurlijk waar dat sommige plantaardige giften even noodlottig zijn als welke ook.

Samenvattend kan ik daarom zeggen dat ik er absoluut op tegen ben de bloedstroom van mensen te vergiftigen met een of ander antitoxine-virus uit het zieke lichaam van mens of dier. Het feit alleen dat dit ingaat tegen de krachtige stroming in het huidige medische denken is voor mij van geen enkel belang. De medische wetenschap, zoals alle andere wetenschappen, verandert zo snel dat de meningen van nu, hoe luid ook wijd en zijd verkondigd, de afgedankte theorieën van een volgende eeuw worden. De juiste manier van handelen is daarom, naar het mij toeschijnt, alle natuurlijke, zuivere, gezonde en normale preventieve maatregelen te

nemen, zowel individueel als op collectief gebied, in het bijzonder sanitaire en hygiënische maatregelen, en gepaste en behoorlijke aandacht te schenken aan lichaamsbeweging, voeding en persoonlijke reinheid in allerlei opzichten. Loopt men dan een ziekte op, dan wordt het een plicht om te proberen de ziekte te genezen op iedere zuivere en gezonde manier die maar mogelijk is en dat is een volkomen juiste handelwijze. Volgens mij is het bijzonder twijfelachtig of het, in welk geval ook, goed of verstandig is mensen voor dat doel in te enten met een walgelijk virus uit het zieke lichaam van mens of dier. Ik ben ervan overtuigd dat zo'n inenting tien ergere duivels met zich meebrengt dan de ziekte zelf.

DE AARD VAN HET KWAAD EN DE VRIJE WIL IN DE MENS

In welk opzicht verschilde de stoïcijnse leer van die van de theosofie over (1) de aard van het kwaad, (2) de vrije wil in de mens?

We moeten bedenken dat de stoïcijnse filosofie, inderdaad een groots stelsel van kosmisch denken, slecht wordt begrepen door de mens van nu die is opgevoed in de christelijke theologische denkwijzen. De stoïcijnen hadden praktisch dezelfde fundamentele of esoterische leer als de platonisten en 'de aard van het kwaad' is dus ongeveer wat ik heb uitgelegd in mijn antwoorden op vroegere vragen. Kwaad is onvolmaaktheid, is onvoldoende evolutie, en dus betrekkelijk; want wat mensen 'goed' zouden noemen, zouden de goden die boven ons staan in feite 'kwaad' kunnen noemen vergeleken met hun eigen supergoedheid.

Het kan worden geïllustreerd aan de hand van licht: er is zwak licht, licht van matige sterkte en verblindend licht. De wezens die in het matige licht leven zullen zeggen dat het zwakke licht kwaad is. Aan de andere kant zullen de wezens die in het verblindende licht leven zeggen dat het matige licht kwaad is. De aard van het kwaad, zoals onderwezen in de stoïcijnse filosofie, of in het platonisme, of ook in de moderne theosofie, is dus eenvoudig onvolmaaktheid. Ieder wezen dat onvoldoende is geevolueerd om het goddelijke uit zichzelf tevoorschijn te brengen, althans enigermate, kan 'kwaad' worden genoemd vergeleken met wezens die veel verder zijn ontwikkeld en die dus veel volmaakter zijn.

Nu iets over de stoïcijnse leer betreffende 'de vrije wil in de mens'. Deze stoïcijnse leer is precies dezelfde als een deel van de theosofische leer over hetzelfde onderwerp; en onthoud alstublieft dat de kern van het platonisme of het stoïcisme identiek is met de kern van de theosofie. Maar

helaas, deze esoterische kern is door de moderne mens nooit begrepen als gevolg van zijn christelijke vooroordelen. De vrije wil in de mens komt voort uit het feit dat de mens een kind is van het heelal, goddelijk, geestelijk, verstandelijk, psychisch, astraal en fysiek, zowel als moreel. Daarom komt de vrije wil van de mens voort uit het hart van zijn wezen, wat hetzelfde is als het hart van het heelal waarvan hij een kind is, omdat het heelal het grote geheel is; daarom moet het deel alles hebben wat het grote geheel heeft. U ziet hoe prachtig deze gedachte werkt: de mens heeft een vrije wil omdat hij van dezelfde essentie of substantie is als het geestelijke heelal dat vrije wil is of heeft. Omgekeerd kunnen we aantonen dat er vrije wil is in het heelal omdat de mens die zelf heeft, omdat de mens een deel is van het geheel – en het onvoorstelbaar is dat een deel iets kan bezitten dat het geheel niet heeft.

PLATO OVER TWEE WERELDZIELEN

Wilt u zo goed zijn te verklaren wat Plato bedoelde met de veel omstreden passage in de Wetten, *waarin hij verwijst naar twee wereldzielen, de een de schepper van het goede, de ander van het kwade. De passage luidt als volgt:*

Athenion: En omdat de ziel alle dingen regelt en bewoont die bewegen, hoe ze ook bewegen, moeten we dan niet zeggen dat ze ook de hemelen regelt?
Clenias: Natuurlijk.
Athenion: Eén ziel of meer? Meer dan één – ik zal voor u antwoorden; in ieder geval moeten we niet veronderstellen dat er minder dan twee zijn, één de schepper van het goede, de ander van het kwade. – *Wetten*, x, 896

In samenhang met de rest van de filosofie van Plato, waarin voortdurend wordt verwezen naar goddelijke wezens in het heelal, wordt de verklaring van deze passage onmiddellijk duidelijk: d.w.z. er bestaat een geestelijk heelal en wat wij in onze tijd een stoffelijk heelal noemen, en die twee werken natuurlijk samen en staan onder de algemene leiding of macht van de wereldgeest, die streeft naar en werkt voor het 'goede', terwijl het andere dat deel van de wereld of het heelal is dat bestaat uit lagere of minder ontwikkelde wezens, en daarom vergeleken met de hogere wereldziel collectief de schepper van onvolmaaktheid kan worden genoemd of wat men nu het 'kwade' noemt.

Ik zal het antwoord met andere woorden herhalen. Het heelal is een enorm grote samengestelde hiërarchie of kosmische familie die bestaat uit wezens in allerlei graden of stadia van evolutie, vanaf de hiërarch of de

allerhoogste goddelijke top van de hiërarchie, tot aan de meest stoffelijke wezens die de hiërarchie vormen; en deze laatste zijn natuurlijk de minst ontwikkelde van alle entiteiten in de hiërarchie en vormen daarom de stoffelijke wereld. De hiërarch of geestelijke entiteit van de hiërarchie is daarom de bron van alle wetten, orde, liefde, vrede, harmonie, schoonheid, mededogen, medelijden en werkzame intelligentie in de hiërarchie; en alle lagere wezens in deze hiërarchie ontlenen wat ze aan harmonie en schoonheid en vrede, enz., bezitten, aan hun hoogste chef, de hiërarch.

Er zijn dus wat Plato, om woorden te besparen, heel kort twee 'zielen' noemt – één de schepper van het goede en één de schepper van het kwade; d.w.z. één de oorsprong van wetten en schoonheid en harmonie en de ander het grote stoffelijke aspect van het leven, dat, omdat het stoffelijk is, onvolmaakt is ontwikkeld en daarom abstract de 'schepper van het kwade' kan worden genoemd.

Maar let op. Zo'n hiërarchie is slechts één van een ontelbaar aantal andere soortgelijke hiërarchieën, verspreid over de oneindige gebieden van het grenzeloze zijn; er zijn dus letterlijk een oneindig aantal 'wereldzielen'. Ik wijs enigszins omstandig op dit feit opdat mijn antwoord niet de schijn wekt op het denkbeeld van een 'verheven persoonlijke god' te slaan.

Dit is dus de werkelijke betekenis van de passage van Plato die u aanhaalt en die voor christenen bijzonder moeilijk is te begrijpen op grond van hun opvoeding en hun neiging om christelijke denkpatronen te volgen. Plato was natuurlijk een polytheïst of iemand die gelooft in een heelal vol godheden en wezens lager dan het goddelijke, die een kosmische familie vormen, zoals ook theosofen leren. Feitelijk was Plato een theosoof.

HET MYSTERIE VAN DE PRATYEKABOEDDHA

Over de uitspraak, aangehaald in 'The Mystery of the Pratyeka-Buddha' (Lucifer, *augustus 1934), dat het pad van de pratyekaboeddha 'in zekere zin een edel pad . . . maar niettemin in wezen een zelfzuchtig pad is, enz.', vraagt een briefschrijver of het pad van de pratyekaboeddha, dat zowel edel als zelfzuchtig is, in feite niet een derde of middenweg vormt – een 'grijs pad' bij wijze van spreken, dat ligt tussen het volstrekt zelfzuchtige pad van de zwarte magiër en het volstrekt onzelfzuchtige witte pad van een boeddha van mededogen.*

In antwoord op deze vraag kan worden opgemerkt dat het, louter

gemakshalve, mogelijk is over het pad van de pratyekaboeddha's te spreken als een derde pad, of wat de vraagsteller een 'grijs pad' noemt, dat ligt tussen het zwarte pad van de zwarte magiër en het witte pad van de boeddha van mededogen; maar zo'n onderscheid is eerder willekeurig en voor het gemak dan in overeenstemming met de natuur. Het feit alleen al dat de pratyekaboeddha's een soort boeddha's zijn, toont aan dat hun pad een 'wit pad' is, om de beeldspraak te volgen die de vraagsteller gebruikte. Maar het is een wit pad dat niettemin een negatief of passief pad is, in plaats van een daadwerkelijk meedogend en weldadig wit pad, wat de boeddha's van mededogen volgen.

We kennen dus het pad van de stof dat omlaaggaat en wordt gevolgd door de broeders van de schaduw of de zwarte magiërs; we kennen ook het witte pad dat omhooggaat. In het midden, bij wijze van spreken, van dit witte pad vinden we de boeddha's van mededogen die standvastig voorwaarts gaan, maar niettemin uit vrije wil en uit mededogen in aanraking blijven met en hulp bieden aan alle wezens die na hen komen en kunnen worden geholpen: de boeddha's van mededogen treden dus op als wereldleiders en wereldgidsen en doen dat vrijwillig en uit mededogen; terwijl we aan weerszijden, bij wijze van spreken, van hetzelfde witte pad die personen vinden die, met het oog gericht op het luisterrijke visioen vóór hen, daardoor worden verblind en als het ware het lijden vergeten van de duizenden miljoenen wezens die na hen komen.

Deze pratyekaboeddha's gaan dus vooruit langs het witte pad, doen niemand enig kwaad, maar worden volledig in beslag genomen door hun eigen 'verlossing' zoals de christenen het uitdrukken. Ze zullen tenslotte hun bestemming bereiken waar ze eonenlang zullen rusten. Intussen zal de hoofdstroom van de evolutie, geleid door de boeddha's van mededogen, hen inhalen, zodat, als de pratyekaboeddha's tenslotte ontwaken voor hun nieuwe periode van evolutie, ze zullen ontdekken dat ze achteraan komen, zij het nog steeds op het witte pad. Bedenk dat de pratyekaboeddha's niet werkelijk slecht zijn, integendeel. Ze zijn zelfs een negatieve of passieve soort geestelijke invloed in de wereld; maar toch is hun koers er een die we terecht en naar waarheid kunnen omschrijven als een soort geestelijke zelfzucht, maar niet een slecht soort zelfzucht zoals het pad van de zwarte broeders. De pratyeka's moeten een zuiver leven leiden, hun geest voortdurend gericht houden op het hemelse visioen vóór zich en niemand kwaad berokkenen; maar hun hele aandacht is geconcentreerd op hun eigen 'verlossing' en ze vorderen zonder zich bewust te zijn

van de ontelbare miljoenen achter hen die lijden en voortstrompelen.

Dit is prachtig en bondig door H.P.B. verwoord in *De Stem van de Stilte*:

Het ruwe pad van het viervoudige dhyāna leidt slingerend omhoog. Hij die de verheven top beklimt, is in drie opzichten groot.

Over de hoogten van de pāramitā's leidt een nog steiler pad.

Deze pāramitā-hoogten zijn de hoogten waarop de boeddha's van mededogen hun blik richten, want hun pad is nog steiler en leidt naar hoogten veel verhevener dan door de pratyekaboeddha's worden bereikt.

Deze laatsten zijn dus vegetatief of passief goed, in plaats van actief goed zoals de boeddha's van mededogen. Het verschil is ongeveer zoals we dat vaak tussen twee mensen aantreffen, beiden tamelijk goed, beiden willen ze over het algemeen het goede doen, maar een van de twee wil goed doen omdat zijn hart diep door medelijden wordt bewogen en gaat dus op weg om anderen goed te doen; de andere van de twee droomt er alleen van goed te doen, maar is toch meer geïnteresseerd in zijn eigen vooruitgang en de dingen die met zijn eigen voortgang te maken hebben. De eerste luistert naar elke kreet om hulp en geeft gehoor aan de instincten en de stem van medelijden; de laatste hoort die kreten wel of niet, maar wordt zo in beslag genomen door wat hij zichzelf ten doel stelt, de eigen vooruitgang en vorderingen, dat hij de eerste opdracht van de natuur – helpen waar hulp nodig is – vergeet en er tenslotte, uit gewoonte, op zelfzuchtige wijze blind voor wordt.

HET NOORDPOOLCONTINENT

In De Geheime Leer (2:453) *vinden we de volgende uitspraak:*

Als wij de leer dus goed begrijpen, strekte het eerste continent dat tot bestaan kwam, zich als één onafgebroken korst uit over de hele noordpool en bleef daar tot in deze tijd, voorbij die binnenzee die *aan de weinige* poolreizigers die haar hebben waargenomen, een onbereikbare *luchtspiegeling* toescheen.

Op blz. 451, noot 3, wordt dezelfde uitspraak gedaan, gevolgd door:

Alle centrale continenten en landen zullen afwisselend en herhaaldelijk van de zeebodem oprijzen, maar dit land zal nooit veranderen.

Deze uitspraken schijnen rechtstreeks in strijd te zijn met de ontdekkingen die in de afgelopen jaren door admiraal Byrd en anderen zijn gedaan. Onlangs

zei de admiraal in een artikel dat er zich een poolzee bevindt boven de noordpool die circa 10.000 voet diep is en een continentaal plateau boven de zuidpool, ongeveer 10.000 voet boven zeeniveau.

Hoe kunnen deze twee uitspraken met elkaar in overeenstemming worden gebracht?

We moeten nooit vergeten dat het H.P. Blavatsky in veel gevallen niet was toegestaan alles wat ze wist bekend te maken, maar alleen uitspraken kon doen die voldoende waren om de intuïtie van haar leerlingen te wekken en om hen nieuwe wegen van onderzoek te doen inslaan. Let wel dat ze de uitspraak die het eerst door de vraagsteller wordt aangehaald begint met het woord *als*. 'Als wij de leer dus goed begrijpen . . .' Zoals Shakespeare zegt, heeft het woord *als* veel verdienste!

We moeten bedenken dat de ontdekkingen van Peary en Byrd (de laatste voor een groot deel gebaseerd op de ontdekkingen van Peary, althans wat conclusies betreft) hoewel ogenschijnlijk nauwkeurig genoeg, nadere bevestiging nodig hebben. Verder, dat volgens de leringen van de esoterische filosofie, het stoffelijke landmassief rond de noordpool mystiek het heilige onvergankelijke land wordt genoemd, dat niet fundamenteel verandert vanaf het begin van een manvantara – een ronde – tot haar einde. Dit betekent in het geheel niet dat dit landmassief onaangeroerd blijft door en immuun is voor de natuurlijke eeuwig werkzame krachten die over de hele aardbol heersen. Integendeel, de poolgebieden zijn, evengoed als andere gebieden, onderhevig aan veranderingen van verschillende aard, kleinere verzakkingen, kleinere verheffingen. Op deze manier vinden er, net als in andere gebieden, voortdurend wijzigingen plaats in de zogenaamde topografie van het oceanische landmassief dat de noordpool in alle richtingen omringt.

De betekenis hiervan moet voldoende duidelijk zijn. Het continentale massief van de noordpool is, van het begin van de ronde tot haar einde, nooit onderhevig aan de volledige en continentale opheffingen en verzinkingen die alle andere landmassieven ondergaan tijdens de lange perioden waaruit een ronde bestaat. Het tweede of Hyperboreïsche continent en Lemurië, Atlantis en ons eigen vijfde continent zijn òf al verdwenen òf zullen in de toekomst verdwijnen. De woelige wateren van de oceaan rollen nu, of zullen rollen, waar eens die archaïsche landmassieven bestonden of, in het geval van ons tegenwoordige continentale stelsel, nog bestaan. Hier ligt het verschil tussen al die continentale gebieden, uit het

verleden of van de toekomst – elk het continentale stelsel van een wortelras, uit het verleden of van de toekomst – en het heilige 'onvergankelijke' landstelsel dat de noordpool omringt.

Het land van de noordpool is, zoals hierboven gezegd, onderhevig aan dezelfde eeuwige topografische vormveranderingen als andere delen van de aarde, maar die zijn geringer van aard: kleine delen verzinken, andere kleine delen verheffen zich. Het geografische centrum van de aarde aan de noordpool kan zich op zekere tijd wel of niet onder water bevinden, maar daaromheen bevindt zich nog steeds hetzelfde zich enigszins wijzigende, enigszins veranderende continentale stelsel dat in het ene tijdperk meer water dan land en in een ander meer land dan water te zien geeft, maar dat, als continentaal stelsel, nooit die enorme en universele verzinkingen meemaakt waaraan alle andere delen van het oppervlak van de aarde tijdens het cyclische verloop van de eeuwen zijn onderworpen – de twee 'einden van de aarde' uitgezonderd. Dezelfde algemene opmerkingen gelden voor de zuidpool.

Dit is dus de verklaring van wat ten onrechte een raadsel werd genoemd, alleen omdat bepaalde uitspraken te letterlijk zijn opgevat en de kwestie niet voldoende is bestudeerd. Neem een hypothetisch geval, dichter bij de equator. Zo'n geval zou zich in werkelijkheid nooit kunnen voordoen, maar het illustreert waar het mij om gaat. Neem het Australische massief: Australië, Tasmanië, Nieuw-Zeeland en de omringende archipel. Veronderstel dat dit continentale stelsel nooit volledig verzinkt, maar niettemin is onderworpen aan kleinere of gedeeltelijke rampen die de topografische vorm van het massief geheel veranderen. Het verdwijnt nooit als geheel, maar zijn vorm wijzigt zich voortdurend als gevolg van de veroveringen van de zee op bepaalde plaatsen en de verheffingen boven de zee van tot dan toe verzonken delen van het grote continentale gebied. Dit kan niet gebeuren, zoals gezegd, behalve aan de polen, en het is precies wat daar *wel* is gebeurd en zal blijven gebeuren tot het einde van het huidige ronde-manvantara. Hoewel het in het begin een aaneengesloten stelsel of massief was, verandert het noordelijke continent door de eeuwen heen maar verdwijnt nooit volledig. Het is onderhevig aan voortdurende wijzigingen in zijn topografie, als gevolg van het verzinken en verrijzen van delen ervan. Het feitelijke geografische centrum aan de pool kan boven of onder water zijn, maar het omringende stelsel van eilanden, grote en kleine, schiereilanden, enz., blijft bestaan, ondanks alle kleinere veranderingen, vanaf het begin van het ronde-manvantara

tot haar einde. Nooit vindt het als geheel een graf in de golven in de onpeilbare diepten van de oceaanbodem.

HET SCHRIJVEN VAN DE VIER EVANGELIËN

Wat is er bekend *over het tijdstip waarop de evangeliën van het Nieuwe Testament werden geschreven?*

Er is niets definitief bekend over de *exacte* tijd waarop de vier evangeliën van het Nieuwe Testament oorspronkelijk werden geschreven. De eerste drie worden door christenen de 'synoptische evangeliën' genoemd, naar een Grieks woord dat 'samen zien' betekent; de gedachte daarachter was dat ze een veel op elkaar lijkend algemeen beeld geven van de beweerde voorvallen in het leven van Jezus – wat niet het geval is. Niemand, zelfs niet de meest bekwame christelijke of sceptische geleerden, weet wanneer een van de vier evangeliën werd geschreven, al hebben christelijke apologeten geprobeerd voorlopige data vast te stellen. Sceptische geleerden aan de andere kant, die niet onder invloed staan van de christelijke denkwijze of -richting, zijn praktisch tot dezelfde conclusie gekomen, of tot dezelfde gedachte, dat al deze evangeliën in Alexandrië werden geschreven, vermoedelijk tussen de eerste en derde eeuw van de christelijke jaartelling. Deze zelfde geleerden zijn vrijwel dezelfde mening toegedaan dat geen enkele van de evangeliën werd geschreven door de apostel van wie het de naam draagt: Mattheus schreef niet *Mattheus*, Lucas schreef niet *Lucas*, Marcus schreef niet *Marcus* en ook Johannes schreef niet *Het evangelie naar Johannes*; en ze zeggen dat dit blijkt uit het feit dat de titels van deze vier Griekse evangeliën luiden 'Het evangelie *naar*' – het Griekse woord is *kata*, dat 'volgens' of 'naar de opvatting van' betekent.

Algemeen wordt verondersteld, tenminste verondersteld door een groot aantal onafhankelijk denkende geleerden, dat *Het evangelie naar Mattheus* het oudste van de vier evangeliën is – maar sommigen zeggen dat van *Marcus*. De meeste geleerden denken dat de vier evangeliën, omdat er naast sterke overeenkomsten ook sterke verschillen en zelfs tegenstrijdigheden bestaan, door verschillende mensen, in verschillende tijden in de eerste drie eeuwen van de christelijke jaartelling, mogelijk de eerste twee, werden geschreven; d.w.z. *De evangeliën naar Mattheus en Marcus* werden geschreven naar het patroon van een oorspronkelijk en quasi-mystiek ouder geschrift, genaamd 'Het evangelie naar de

Hebreeërs', waarvan echter geen spoor is overgebleven.

Men zou hieraan kunnen toevoegen dat het vierde evangelie, *Het evangelie naar Johannes*, vooral in zijn eerste alinea's, er sterk van getuigt te zijn geschreven door een christen die tot het platonische denken neigde.

Hoe (d.w.z. volgens welke methode) werden de huidige boeken van het Nieuwe Testament gekozen uit een groot aantal andere en als 'het woord van God' verkondigd?

Ook dit is een moeilijke vraag om te beantwoorden, omdat de meningen zo sterk verschillen. Oudere orthodoxe christenen, vooral de geestelijken onder hen, zeggen dat elk evangelie werd geschreven door de apostel van wie het de naam draagt; maar geleerden hebben dit nu volstrekt verworpen en weerlegd. De vier 'canonieke' boeken of de evangeliën die nu worden geaccepteerd als de orthodoxe, zijn de vier die het meest succesvol de tijd hebben overleefd van de buitengewoon kritieke en verbitterde geschillen onder de christelijke sekten tijdens de eerste eeuwen van de christelijke jaartelling – in de tijd van wat de vroegchristelijke kerk wordt genoemd. Niemand weet waarom nu juist deze vier zijn bewaard gebleven – maar men heeft er wel veel gissingen naar gedaan.

Er zijn veel andere 'evangeliën' die nog bestaan en die worden nu 'apocrief' genoemd, wat in de moderne betekenis wil zeggen evangeliën van twijfelachtige echtheid, of die zijn afgewezen; sommige vertakkingen van de christelijke kerk staan toe dat ze uit belangstelling worden gelezen of ter stichting maar niet als leerstuk. De meeste van deze apocriefe evangeliën – een twintigtal of meer, geloof ik – zijn in het Engels vertaald door Hone, een Engelsman. Er moet worden gezegd dat de apocriefe evangeliën alle veel minder gematigd zijn wat inhoud betreft, veel minder terughoudend in het verhaal, veel meer wonderen bevatten dan de huidige zogenaamde vier canonieke evangeliën.

Er is een oud verhaal, dat waarschijnlijk vijftienhonderd jaar of meer teruggaat tot de eerste eeuwen van de christelijke kerk, en is opgetekend door een onbetekenende schrijver, Pappus geheten, die een eigenaardig en interessant verhaal vertelt over het feit dat in een kerk, tijdens een van de concilies, veel evangeliën waren verzameld; en omdat de christelijke theologen – bisschoppen en anderen – die daar bijeenwaren niet konden beslissen welke 'het woord van God' bevatten, werden alle evangeliën een

nacht lang in het koor of het heilige der heiligen van genoemde kerk geplaatst – de deuren werden gesloten en ieder ging heen. In de ochtend, zo luidt het verhaal, werden alle evangeliën, behalve de vier nu geaccepteerde, op de grond aangetroffen; deze vier lagen op het altaar en werden geacht daar door de engelen van God te zijn geplaatst en moesten daarom als de canonieke geschriften worden aanvaard. Dit verhaal heeft natuurlijk geen enkel gezag en wordt algemeen door de christenen verworpen. Waarschijnlijk werden de huidige boeken van het Nieuwe Testament, waartoe ook behoren de *Handelingen*, *de Brieven*, *enz.*, tenslotte uitgekozen of orthodox geacht na veel getwist en gediscussieer in de eerste eeuwen van de christelijke kerk. Dit is het enig mogelijke antwoord dat kan worden gegeven, want de geschiedenis zwijgt over het onderwerp.

SUGGESTIE EN AUTOSUGGESTIE

Dat hypnotisme gevaarlijk is weet ik maar al te goed; is autosuggestie even slecht? Ik heb begrepen dat dat zo is – maar dan moet Christian Science een heel gevaarlijk geloof zijn!

Autosuggestie kan voor edele doeleinden worden gebruikt en voor lage, wat volstrekt duidelijk moet zijn. Autosuggestie betekent eenvoudig zichzelf gedachten en dus daden suggereren; en is het niet duidelijk dat men op dezelfde manier waarop men kan denken over edele dingen en heiligheid, kan denken over zondigen of laagheid? Het hangt ervan af wat voor soort suggestie het is, heilig of onheilig.

Wat Christian Science betreft, dit is slechts het geloof van een moderne vereniging van 'ontkenners', met een filosofie, als we die naam eraan mogen geven, die, al bevat ze veel goede elementen, wat te verwachten is, niettemin volgens mij noch werkelijk christelijk, noch werkelijk wetenschappelijk is. Het is een soort idealistische leer die erop neerkomt dat materie niet bestaat en dat alleen het lagere bewustzijn, dat zij de 'sterfelijke geest' noemen, het kwaad in de wereld voortbrengt – een stelling die, op die manier botweg uitgesproken, vermoedelijk niemand zal ontkennen; met als enige uitzondering dat theosofen beweren dat materie en het kwaad wel 'bestaan', anders hoefden ze niet te worden ontkend. De stof noch het kwaad zijn in absolute zin aanwezig, maar ze bestaan wel. Met andere woorden, het is wat theosofen māyā noemen of de bedrieglijke aard van het bestaande stoffelijke heelal. Zowel theosofen als christian scientists zijn het echter eens over de duidelijke stelling dat

het goede harmonie is en het kwade disharmonie, en dat het onze heilige plicht is te proberen ons te verbinden met de geestelijke elementen in ons en te weigeren ons onder de heerschappij van de onedele elementen van ons wezen te plaatsen.

In antwoord op het eerste deel van de vraag zou ik erop willen wijzen dat hypnotisme bijzonder gevaarlijk kan zijn en dat psychische beïnvloeding, vooral in de vorm van suggestie, niet alleen bijzonder gevaarlijk is als onwetenden erin liefhebberen, maar ook als zij die het onderwerp hebben bestudeerd het in praktijk gaan brengen; want men heeft de wijsheid nodig van een Boeddha of een Jezus en het hart van een Boeddha of een Jezus om te weten hoever men kan gaan en waar men moet stoppen.

Over het geheel genomen is suggestie een van de meest subtiele en minst begrepen krachten van de menselijke geest, al wordt ze niettemin dagelijks en voortdurend in praktijk gebracht en vaak zonder het te weten, in alle rangen van de menselijke samenleving. In dit verband moeten we de leer van karma niet vergeten met zijn strikte werking waardoor een mens verantwoordelijk is voor alles wat hij doet, verantwoordelijk voor zijn gedachten en voor zijn gevoelens en dus voor zijn daden en dat de natuur hem op de meest strikte wijze ter verantwoording roept, 'tot de laatste cent' zoals het gezegde luidt, voor alles waarvoor hij zichzelf verantwoordelijk maakt door zijn gedachten en gevoelens en dus door zijn daden.

DE MENS GEMAAKT NAAR ZIJN EIGEN BEELD

In De Geheime Leer (1:295) *staat:*

. . . de *Pelgrim*, . . . die elke levens- en bestaansvorm heeft doorworsteld en daarin heeft geleden, is nog maar tot de bodem van het dal van de stof gekomen, halverwege zijn cyclus, als hij zich heeft vereenzelvigd met de collectieve mensheid. Deze *heeft hij naar zijn eigen beeld gemaakt.*

Wat betekent deze laatste zin? Hoe 'naar zijn eigen beeld'?

Een mens reproduceert zichzelf op aarde vanuit zijn eigen innerlijke zelf, uit de elementen van zijn eigen innerlijke wezen. Het is duidelijk dat een mens niet iets anders kan zijn dan wat hij zelf is; en omdat zijn innerlijke natuur zich ontwikkelt, zal hij in zijn stoffelijke, astrale en vitale delen steeds verbeterde en meer volmaakte instrumenten en geschiktere voertuigen reproduceren om de geestelijke, verstandelijke en psychische

aard in hem tot uitdrukking te brengen. Een mens is dus zijn eigen vader of voortbrenger en een mens is in toekomstige levens zijn eigen kind – of kinderen; ik bedoel dat een mens van zichzelf in dit leven maakt wat hij in het volgende leven en in toekomstige levens zal zijn. Een mens is een samengestelde entiteit en bestaat uit een goddelijk, een geestelijk, een verstandelijk, een psychisch en een vitaal-astraal-stoffelijk deel. Zijn lagere delen vloeien voort uit zijn hogere delen, zoals de eik voortvloeit uit het leven en de stoffelijke bestanddelen binnen de eikel.

Dit is dus de sleutel tot de verklaring, die zeer mystiek is, maar heel mooi en heel diepzinnig; en wanneer de 'pelgrim', die hier in de taal van H.P.B. de gezamenlijke menigte evoluerende monaden vertegenwoordigt, het menselijke stadium heeft bereikt, brengt hij dus opnieuw de mensheid voort naar zijn eigen beeld. Zo wordt de mens door evolutie tot stand gebracht als een onvolmaakt beeld van de inwonende of innerlijke god; en de hier bedoelde god is de innerlijke geestelijke godheid, de immanente christus, de innerlijke god, of de innerlijke boeddha. In het hart van ieder wezen bevindt zich een bron van energie die 'schaduwen' of 'beelden' van zichzelf in de stoffelijke werelden reproduceert. Deze 'schaduwen' of 'beelden' van haarzelf zijn haar verschillende lichamen, en omdat het schaduwen van haarzelf zijn, zijn het kennelijk beelden van haarzelf. Daarom reproduceert de 'pelgrim', een naam die H.P.B. in deze passage gebruikt voor de collectieve menigte monaden, de mensheid – wat de naam is voor de gezamenlijke menigte mensen – naar zijn eigen beeld of beelden.

DE ZIEL, HET INTERMEDIAIRE BEGINSEL

Als de ziel, naar ik heb begrepen, almachtig is, waarom moet ze zich dan in de stoffelijke werelden manifesteren?

De ziel is niet almachtig, de geest wel, maar de ziel niet. De mens bestaat van hoog naar laag uit een goddelijk deel, een geestelijk deel, een verstandelijk deel, een begeertedeel en een vitaal-astraal-stoffelijk deel. De mens bestaat uit alle essenties in het heelal, van de hoogste tot de laagste. Het hoogste deel in de mens is almachtig, tenminste in dit heelal, maar de ziel niet. De ziel is het tussenliggende deel, het deel tussen de geest en het lichaam; en het is de ziel die leert en zich ontwikkelt. Het is de ziel die zegt: 'Ik ben ik'; maar het is de geest die zegt: 'Ik ben'. Ziet u het verschil? 'Ik ben' is hetzelfde overal in het heelal. Ieder schepsel, waar

ook, voelt 'ik ben'. Maar de ziel, met haar weerkaatste bewustzijn – zoals de maan het licht van de zon weerkaatst – beseft niet dat ze in wezen hetzelfde is als het heelal en maakt onderscheid of een scheiding tussen andere zielen en zichzelf en zegt 'ik ben ik', en 'jij bent jij'. Nu is dat niet erg hoog. Het is zoals iemand die zegt: Ik ben een Zweed, ik ben een Engelsman, ik ben een Duitser. Dat is juist tot op zekere hoogte, maar het is niet het hoogste. Het edelste deel van ons zegt: ik ben een zoon van het goddelijke, mijn thuis is het heelal, ik ben overal thuis. Iedereen is mijn broeder omdat iedereen uit dezelfde bron komt als ik. Het heelal is mijn thuis.

De geest is universeel, is betrekkelijk almachtig; maar de ziel, de menselijke ziel, is een lerend schepsel; ze is nog niet volledig ontwikkeld.

DE LEER VAN DE DRIEËENHEID

Waaraan ontleenden de eerste christenen hun leer van de drieëenheid: Vader, Zoon en Heilige Geest?

De eerste christenen ontleenden het *essentiële* – ik bedoel niet al het latere theologische gekibbel over de drieëenheid, maar het essentiële van de leer – aan de oude heidenen, vooral aan de grote volkeren van het Nabije Oosten, zoals Egypte, Babylonië, Perzië, Syrië, enz. Veel van deze oude volkeren, of alle, hadden een prachtige mystieke theologie, die het bestaan leerde van een kosmische leven-intelligentie, die ze, voor het gemak vaak omschreven als de 'Vader'. En omdat het heelal evolueerde of zich manifesteerde, werd de eerste en meest geestelijke periode van deze manifestatie de 'Zoon' van de kosmische Vader genoemd, of het kosmische intelligentie-leven en in het oude Griekenland werd daar mystiek vaak over gesproken als de logos, of rede of het woord van de Vader, wat precies de term was die de christenen aannamen voor hun goddelijke 'Zoon', die ze op hoogst merkwaardige wijze verwikkelden in een web van tegenstrijdigheden met de overigens prachtige en edele figuur Jezus Christus genaamd. De Heilige Geest, zeiden deze oude mystieke theologen, was de geest van liefde, harmonie en vrede die het heelal doordringt.

We zien dus dat dit drietal kan worden gezien als een drieëenheid en werd overgenomen door de christenen, tenminste wat de hoofdzaken betreft, te weten de kosmische fundamentele essentie, waarover vaak werd gesproken als leven-intelligentie-substantie, doordrongen van de geest van liefde, orde, en wet en harmonie, 'heilige geest' genoemd; en

altijd was er de 'zoon' of de logos, die de feitelijke intelligente scheppende macht was.

LEREN DOOR TE LIJDEN

Zou u zeggen dat theosofie leert dat pijn en lijden deel uitmaken van het oorspronkelijke plan?

Deze vraag is niet zo gemakkelijk te beantwoorden als op het eerste gezicht lijkt, want, kan ik zomaar zondere nadere aanduiding zeggen dat het voor mensen nodig is leed, pijn, lijden en ellende mee te maken – moet ik zonden en het doen van kwaad daaraan toevoegen? – en zo een leer van het kwaad prediken? Daarom zal ik mijn antwoord op de volgende manier inkleden en gebruikmaken van het bekende gezegde: Er moet kwaad op aarde zijn, maar wee de kwaaddoener! Begrijpt u de gedachte? Ze is heel diepzinnig. Onvolmaakte wezens leren inderdaad door lijden en pijn omdat ze verkeerde dingen doen. Daar leren ze door. Zie hoe mooi en vriendelijk moeder natuur is. Ze laat ons leren zelfs wanneer wij haar geboden of wetten overtreden. Maar als we dat doen, oogsten we pijn, oogsten we leed, wordt ons hart gebroken door de ellende die we zelf hebben gezaaid. Een vreemde maar ware paradox! We leren door het kwaad dat we doen. Maar grote genade, wat lijden we daardoor en dat is niet nodig. De natuur is zo genadig dat we zelfs kunnen leren van het kwaad dat we toch doen, van de slechte dingen die we doen. Maar we kunnen leren zonder kwaad te doen en dan lijden we niet en ondergaan we geen pijn.

In het kort zou ik dus zeggen: Ja, we leren door lijden en pijn, maar dat hoeft niet. Er zijn andere manieren om te leren. Er zijn bijvoorbeeld voor een kind andere manieren om te leren dat vuur brandt dan de riskante en pijnlijke manier de vinger in de vlam te steken. We bezitten ons denkvermogen, ons intellect, onze intuïtie, het scherp waarnemende bewustzijn.

DE SYMBOLIEK VAN DE SLANG

Waarom zagen de Ouden de slang als een symbool van wijsheid, terwijl ze nu vaak wordt geassocieerd met bedrog en het kwaad?

Waarom zou de slang een 'leugenaar', een 'bedrieger' en die meelijwekkende figuur uit de middeleeuwse theologie, de duivel, de 'vader van de leugen' zijn genoemd? Waarom heeft men gedacht dat de slang in de

Hof van Eden, die het eerste mensenpaar verleidde tot kwaad doen, een belichaming of het symbool van satan was? Waarom is de slang het symbool geworden van het opwekken tot het kwaad, van het kwaad doen, van bedrog? Of, aan de andere kant, waarom is de stille, kruipende slang met haar langzame, kronkelende gang het symbool geworden van wijsheid of van de ingewijde, zoals in de uitdrukking toegekend aan een zeer verheven bron in het christelijke Nieuwe Testament: 'Wees dan wijs als slangen en argeloos als duiven'?

Het antwoord is eenvoudig genoeg. Zoals de natuurkrachten op zichzelf neutraal zijn en, als gevolg van het gebruik of misbruik door mensen, worden wat de mens 'goed' of 'kwaad' noemt, zo kan ook een wezen in de natuur, als het symbolisch wordt aangewend, in goede of slechte zin worden gebruikt. Een dergelijk gebruik als symbool hangt af van bepaalde karaktertrekken of eigenschappen die de menselijke geest, door gedachteassociatie, kiest uit of afscheidt van andere kenmerken of eigenschappen en in symbolische of figuurlijke zin gebruikt om abstracte of concrete ideeën aan te duiden. Dit feit blijkt bijvoorbeeld in het Sanskriet, waarin ingewijden van beide soort, d.w.z. van zowel het pad van de rechterhand als van de linkerhand worden aangeduid met woorden die doen denken aan ideeën of kenmerken van slangen. De eerste soort, ook genoemd de broeders van het licht, worden aangeduid als nāga's; terwijl de broeders van de duisternis of van de schaduwen worden aangeduid als sarpa's, en dit laatste woord is ontleend aan de werkwoordswortel *srip*, die 'kronkelen' betekent, 'kruipen' op een sluwe en heimelijke wijze en dus figuurlijk 'bedriegen'.

We zien hier wat de voornaamste reden is dat de slang, waarschijnlijk in alle landen en beslist in alle tijden, is gebruikt als een symbool of zinnebeeld voor enerzijds de broeders van het licht en hun dienaren en anderzijds voor de broeders van de duisternis en hun slaven. De reden is duidelijk, want zowel de broeders van het licht als de broeders van het duister zijn brandpunten van kracht, van subtiel denken en handelen, van wijsheid en energie, in het eerste geval terecht en rechtmatig toegepast en dus behorende tot de 'rechterhand'; en in het andere geval, ten onrechte of ten kwade toegepast voor de 'linkerhand'. Maar, let wel, in beide gevallen heeft het gebruik betrekking op ingewijden, want de ingewijden van de rechterhand en van de linkerhand zijn in één opzicht gelijk: zij maken subtiel gebruik van de krachten van de natuur, van geheime wijsheid of liever geheime kennis. Dezelfde natuurkrachten werden door beiden

gebruikt – de ene klasse gebruikte deze krachten voor onpersoonlijke en heilige doeleinden; de andere klasse gebruikte dezelfde krachten en energieën voor onheilige en slechte doeleinden. De ene groep bestaat, zoals zojuist gezegd, uit de nāga's, de geestelijke 'slangen' van het licht, die subtiel, weldadig, heel wijs zijn en begiftigd met het geestelijke vermogen het kleed af te werpen, d.w.z. de huid of het lichaam, wanneer de ingewijde oud is geworden, en naar believen een nieuwer, jonger en sterker lichaam aan te nemen. Deze groep is altijd humaan, veroorzaakt nooit ergernis, werkt voortdurend voor het welzijn van de mens, rustig en onopvallend in haar werkzaamheden, ten dele om de toejuichingen van dwaze mensen te voorkomen.

De andere groep bestaat uit insinuerende, wereldwijze, sluwe, oneerlijke wezens, boosaardig wat motieven en daden betreft en dus heel gevaarlijk, terwijl ze toch van dezelfde krachten als de eerste groep gebruikmaakt, maar voor kwade doeleinden. Daarom ziet men dat aan de ene kant in alle belangrijke oude geschriften over 'slangen' wordt gesproken als symbolen van wijsheid, van de zonen van het licht die over kracht, kennis, liefde en roem beschikken, als zonen van de zon; en aan de andere kant dat over 'slangen' wordt gesproken als symbolen van de duistere broeders, vaak de zwarte broeders geheten, die in wezen, vanuit het standpunt van de natuur, boosdoeners zijn, bezig met hun onheilige werk om hart en ziel van de mens te bedriegen, en maar al te vaak slagen in hun duivels werk door middel van leugens en verkeerde voorstellingen.

DE BETEKENIS VAN DE SWASTIKA

Als het symbool van de swastika wordt gebruikt, in welke richting moeten de armen dan zijn gebogen, naar rechts of naar links? Zou u willen uitleggen wat het betekent als men ziet dat de armen naar de ene of de andere kant zijn gebogen. Is het ene aspect goed en het andere slecht?

Het heeft werkelijk geen enkele betekenis – althans voor het gebruik nu – in welke van de twee richtingen de armen van de swastika zijn gebogen. H.P.B. gebruikte ze in het begin met de armen in de ene richting en in haar latere werk met de armen in de andere richting gebogen; en ik geloof niet dat deze vormen opzettelijk werden gekozen. Het gebeurde toevallig dat ze in de ene of de andere richting werden getekend. De waarde van de swastika ligt in de diepe betekenis van haar structuur; en de manier waarop de armen zijn gebogen is nu van weinig belang.

Laten we de vraag meer in detail bekijken: Veronderstel dat de armen van de swastika naar rechts zijn gebogen, wat betekent dat de swastika naar links loopt of draait. Dit zou kunnen betekenen dat de swastika zich beweegt op het pad van de linkerhand; maar het zou ook kunnen betekenen dat de gebruiker op het pad van de rechterhand zich daarvan afwendt om ongelukkigen op het linker te helpen. Stel nu dat ze zich in de andere richting beweegt, van links naar rechts. Iemand zou hier kunnen zeggen dat deze vorm betekent dat de swastika zich op het pad van de linkerhand bevindt en probeert zich te bewegen naar iemand op het pad van de rechterhand om die te schaden; of men zou evengoed kunnen zeggen dat de gebruiker zich op het pad van de linkerhand bevindt en vandaar op weg is naar het pad van de rechterhand.

U ziet dus dat er een aantal verschillende interpretaties bestaat, dat elke manier juist kan worden geacht en dat de kwestie is terug te brengen tot één van zuiver persoonlijke voorkeur. De meesten van ons geven de voorkeur aan de vorm die we bij het drukken op de meeste van onze boeken en brochures en gewoonlijk in ons zegel gebruiken.

Met de mystieke aspecten verbonden aan driehoeken is het heel anders gesteld, want de richting waarheen de top van de driehoek wijst heeft een heel oude en specifieke betekenis. Als de top van een driehoek omlaag wijst betekent dat een val of afdaling van de geest in de stof, d.w.z. een aantrekking naar de stoffelijke wereld; omgekeerd, als de top omhoog wijst betekent dat een opgang naar de zon of in de geest, zoals een vlam omhoog stijgt en verdwijnt in een piek of punt. De vervlochten driehoeken duiden niet op het verlangen van iemand in de ene of de andere richting te gaan, maar zijn slechts een uitbeelding van de eeuwig tegengestelde krachten van de natuur: de geestelijke energie die omhooggaat en wordt vertegenwoordigd door de driehoek met de top omhoog; en de stoffelijke of afdalende energie of energieën die omlaaggaan, vertegenwoordigd door de driehoek met zijn top omlaag. Als deze twee driehoeken op deze manier zijn verenigd, worden ze het zegel of symbool van Vishṇu of Śiva genoemd, of wat westerlingen soms het zegel van Salomo noemen.

Ik ontken natuurlijk niet dat het bij een zorgvuldig en nauwkeurig archeologisch onderzoek van de swastika mogelijk is te bewijzen dat een van de twee vormen in het verre verleden door onze eigen school werd geprefereerd; maar dat kan, denk ik, niet gemakkelijk worden bewezen en ik wijs er alleen op als een mogelijkheid. Op het ogenblik zou ik geen

kritiek hebben op iemand die de armen van de swastika in de ene of andere richting buigt, want men kan in beide manieren een goede en een slechte betekenis vinden. De ware betekenis van de gebogen armen van de swastika is beweging, d.w.z. voorwaartse beweging, wat vooruitgang betekent, evolutie, natuurlijk gecombineerd met de andere symboliek van de gekruiste lijnen, de verticale en de horizontale.

De drie verbonden lopende benen, die het wapen vormen van het eiland Man, hebben in een andere vorm dezelfde mystieke betekenis van vooruitgang in de een of andere richting, en wel een heel beeldende vorm. Dit interessante en merkwaardige symbool bestaat uit drie benen die alle met grote snelheid in dezelfde richting lopen en bij de heup met elkaar zijn verbonden; de afstand tussen de drie benen rond de cirkel is gelijk, wat betekent dat elk been van het andere been is gescheiden door een hoek van 120 graden, al wordt in dit wapen of embleem de cirkel niet afgebeeld – tenzij men de omtrek van het zegel waarop het symbool is gegraveerd als cirkel ziet.

DE ZEVEN JUWELEN VAN WIJSHEID

Wat is de betekenis van de zeven juwelen van wijsheid zoals die in uw boek Beginselen van de Esoterische Filosofie *worden besproken?*

Gezamenlijk omvatten ze de volledige schat aan wijsheid en kennis die voor de mens mogelijk is. Alle inwijdingen in de geheime school zijn niets anders dan uitbreidingen van het inzicht in deze zeven fundamentele beginselen van kennis die nadrukkelijk verwijzen naar de structuur en de bouw van het heelal om ons heen – een structuur en een bouw die niet alleen op dit laagste kosmische gebied bestaan dat we het stoffelijk heelal noemen, maar ook omdat ze die in feite opbouwen, in en op alle gebieden, regionen en sferen van het onzichtbare heelal.

De hele *Geheime Leer* van H.P.B. werd bij wijze van spreken geschreven rond deze kernpunten van esoterisch denken, deze zeven schatten van wijsheid, deze zeven mysteriesleutels, 'juwelen' zoals ze terecht zijn genoemd. Verder zijn alle religieuze en filosofische boeken van de Ouden, vooral die over de mysteriën, rond deze juwelen geschreven. Deze zeven juwelen worden altijd ter bestudering gegeven aan chela's die nog maar net hun voeten op het pad hebben gezet. Ze worden ook gegeven aan chela's die hoger staan dan de vorige, hoger omdat ze sterker zijn, meer weten, meer voelen, meer beseffen, meer zien. Ze worden ook ter

bestudering gegeven aan de mahātma's zelf door nog grotere leraren van de laatstgenoemde groten; en ik denk dat het geen overdrijving zou zijn te beweren dat de goden zelf op hun azuren tronen deze zeven juwelen van wijsheid bestuderen, evenals wij mensen, maar ze bestuderen met hun eigen goddelijke en doordringende begripsvermogen. Deze juwelen zijn inderdaad vol diepe betekenis en hoe meer men ze bestudeert, hoe meer men gaat beseffen dat het esoterische sleutels zijn die alle poorten van begrip van het eigen innerlijke, ja innerlijkste zelf openen.

Men kan deze zeven juwelen niet begrijpen, zelfs niet onvolkomen, vóór men tenminste is begonnen ze zelf te zijn. De enige juiste manier om iets te begrijpen is het te zijn. Niemand kan liefde begrijpen die niet liefheeft; en ik bedoel hiermee niet iets puur sentimenteels, al hoort ook dit bij de algemene regel. Niemand kan de rede begrijpen die niet zelf gaat redeneren. Niemand kan gevoel begrijpen of voelen tenzij hij iemand begint te worden die voelt.

Daarom zeg ik dat de zeven juwelen in handen worden gegeven van neofieten, van chela's, van gevorderde chela's, van meesters, ja zelfs van de nirmāṇakāya's, omdat het kosmische sleutels zijn, wondersleutels. U zult deze zeven juwelen aantreffen in alle oude heilige geschriften, verspreid weliswaar, maar u zult ze vinden als u ernaar zoekt. Alleen in de theosofische boeken vindt u ze opgesomd of ingedeeld. Niettemin zult u ze, zoals gezegd, in alle oude heilige geschriften van de wereld vinden: misschien niet allemaal bijeen in één enkel geschrift, misschien slechts twee of drie in één geschrift, misschien één hier en één daar en een derde ergens anders, met aanwijzingen over het bestaan van de andere in de lijst; maar als u ze bestudeert en ze dus leert herkennen als u ze bij het lezen tegenkomt, zult u ze in deze oude werken vinden. Misschien worden ze met andere namen aangeduid, en verklaard op een manier die anders is dan waarmee u in theosofische lectuur vertrouwd bent, maar dit alles is niet meer dan het kleed waarin deze wondersleutels zijn gehuld. Waar het om gaat is dat deze wondersleutels op de door mij genoemde plaatsen kunnen worden gevonden.

Tenslotte ben ik zo vrij te zeggen dat er geen interessant probleem is dat zich bij de studie van de theosofie kan voordoen dat niet kan worden opgelost door een diepgaande studie van deze *sapta-ratnāni* of zeven juwelen van wijsheid.

HET VRAAGSTUK VAN DE SCHEPPING

Als we terugzien naar het begin van alle dingen, de oorsprong van het leven – hoe is het dan mogelijk dat er iets kon bestaan, dat iets kon worden geschapen uit helemaal niets? Wie is de kracht die dit schiep?

Dat is een ouderwetse vraag. Ik denk dat alleen in de christelijke religie dit verkeerde idee bestaat dat de kosmische geest een schepper is die, uit het niets – een vacuüm, volstrekte leegte – het heelal schiep. Men vindt deze leer bij geen ander deel van de mensheid, althans niet zo slecht geformuleerd, behalve misschien onder enkele primitieve stammen. Men vindt haar niet in een andere grote religie; en verder vindt men haar niet in de oorspronkelijke leringen van het christendom. Men vindt haar alleen in de theologische werken van bepaalde kerkvaders en hun volgelingen. Alle oudere religies van de mensheid, de grootste filosofieën die het menselijke genie heeft voortgebracht, leren dat ons heelal en alles daarin voortkomt uit de schoot van de kosmische ruimten, als wederbelichamingen van wat eerder bestond; zoals ook het ego van de mens, de ziel van de mens vanuit de geestelijke werelden in de stoffelijke wereld komt en na de dood de geestelijke werelden weer ingaat voor rust, alleen om in de volgende incarnatie weer in de stoffelijke wereld te verschijnen, om weer te sterven, weer te rusten en opnieuw te verschijnen.

Zoals de menselijke ziel op die manier reïncarneert, en uit de boezem van de onzichtbare werelden komt, zo verschijnen de heelallen in de grenzeloze ruimte periodiek uit de boezem van het oneindige; ze volgen hun majestueuze banen zoals we die aan de nachtelijke hemel zien – sterren, nevelvlekken, interstellaire ruimten – volbrengen hun lange, eeuwenlange perioden van evolutie en verdwijnen dan om op een hoger gebied weer te verschijnen; want evolutie of ontwikkeling heerst overal in het heelal, zoals ook hier op aarde.

Hoe weet u dat de mens en het heelal werden 'geschapen'? We hebben daar geen bewijs voor. Het is een theorie. Het is fantasie. Alles wat we weten is dat dingen verschijnen en leven en verdwijnen en dat andere dingen verschijnen en leven en verdwijnen; en alle grote filosofen en religieuze denkers uit oude tijden en de grootste wetenschappers van nu, zijn geneigd te zoeken naar een heelal dat uit de boezem van de ruimte verschijnt, zijn evolutionaire loop volbrengt en sterft zoals een mens sterft. Alle filosofische scholen van de hindoes leren deze zelfde waarheid; en ze wijzen op de analogie met de mens. De mens verschijnt uit een micro-

scopische levenskiem. Hij wordt geboren als baby, groeit naar volwassenheid, doet zijn werk en sterft. Maar waar kwamen die krachten die we een mens noemen vandaan? Het is geen toeval. Toeval is een ouderwets woord dat moderne wetenschappelijke denkers hebben verworpen. Bedenk dat de mens zelf, een kind van het heelal, alles in zich heeft wat het heelal heeft: het goddelijke, het geestelijke, het verstandelijke, het psychische, het astrale, het vitaal-stoffelijke; en daarom is de mens de regel waarnaar we het heelal kunnen beoordelen, want wat in het geheel is, is in het deel. De mens zelf heeft een geest, heeft een vermogen waarmee hij kan doordringen tot de geest van het heelal omdat de twee één zijn.

DE EVOLUTIONAIRE DRANG

Wat is de oorzaak en het doel van de evolutionaire drang die alle wezens beïnvloedt?

De drang achter de evolutie en het doel waarnaar deze drang ons voortdrijft, is eenvoudig de goddelijke honger in het heelal om groter te worden, vooruit te gaan, te groeien: Excelsior! Het is het heelal aangeboren. Waarom dat zo is kan niemand zeggen. Misschien weten de goden het niet. Het enige wat wij mensen kunnen zeggen is dat het zo is. Alles groeit en verlangt ernaar groter te worden, grootser te worden, op te klimmen, vooruit te gaan, zich te ontwikkelen; en het doel is zelfbewust één te worden met het grenzeloze – iets wat nooit kan worden bereikt! Daarin ligt oneindige schoonheid, want er is geen absoluut einde aan groei, wat wil zeggen vooruitgang of evolutie in schoonheid, en pracht en wijsheid en liefde en kracht. Het grenzeloze heelal is ons thuis.

Wat we in de atomen een blind streven of blinde strijd naar verbetering kunnen noemen, wordt in de mens een zelfbewust verlangen om te groeien, de erkenning dat de mens een groeiend iets is, een zoon van de goden; en deze zelfde drang wordt in de goden een goddelijk weten dat ze delen zijn van het heelal en groeien om in grotere mate en zelfbewust deel te hebben aan het werk van het heelal.

UITLEG OVER DE 'GROEPSZIEL'

Sommige theosofen spreken vaak over wat zij een 'groepsziel' noemen, en verwijzen dan kennelijk naar de monaden van planten en dieren. Wat zijn de leringen over dit denkbeeld van een 'groepsziel'?

De term 'groepsziel' wordt gebruikt in een poging een woord te vinden dat, hoe onvolmaakt ook, de bijzondere verzamelingen entiteiten beschrijft die zich min of meer op hetzelfde gebied of in hetzelfde stadium van evolutie bevinden en die zich daarom min of meer als groepen of verzamelingen wederbelichamen. In één opzicht is de term 'groepsziel' ongelukkig omdat hij de gedachte oproept dat er slechts één ziel is op hetzelfde gebied die zich manifesteert door middel van alle individuele leden van zulke verzamelingen en dat is niet juist.

Als de vraagsteller wil bedenken dat individualiteit als een verworven factor in de cyclische, organische evolutie definitief wordt verwezenlijkt, zij het vooralsnog onvolmaakt, wanneer een evoluerende monade het punt bereikt dat ze zelfbewustzijn verwerft, zoals bij de mens, dan zal hij gemakkelijk de gedachte achter de term 'groepsziel' begrijpen. Delfstoffen bijvoorbeeld lijken enorm veel op elkaar; d.w.z. delfstoffen in een bepaalde groep of aggregaat zijn alle aan elkaar gelijk, al zijn er natuurlijk verschillende groepen of aggregaten binnen de grotere groep monaden die hun kracht in het delfstoffenrijk manifesteren of tot uitdrukking brengen. Hetzelfde geldt voor planten. Zo is er bijvoorbeeld de groep van de eiken of van de pruimenbomen of van de rozenstruiken of van de aardbeien of van het pampasgras of van de dadelpalm, enz., enz. Maar alle planten samen kunnen weer worden gezien als een nog grotere en algemenere groep die we het plantenrijk noemen.

Als we omhooggaan in de schaal van organische wezens, komen we bij het dierenrijk, waar individualiteit nog beter waarneembaar is; en toch kan men van dieren nauwelijks zeggen dat ze een zelfbewust individueel bestaan hebben bereikt. Ze zijn bewust; ze hebben het zwakke bewustzijn van zelfbewustzijn en tonen dat; maar ze handelen niet als individuen met een wil en onderscheidingsvermogen in de mate waarin de mens dat doet.

Als we het mensenrijk bereiken, treden we een nieuw rijk binnen, omdat het het rijk van zelfbewustzijn is, van individuele monadische activiteit. Maar zelfs hier geldt de algemene regel; het hele mensenrijk kan in een bepaalde zin een verzameling worden genoemd, wat voldoende duidelijk is, van kleinere raciale groepen die het samenstellen of er de samenstellende delen van vormen.

De lezer hoeft de gedachte, die hierin kort is geschetst, slechts in beide richtingen door te trekken, vooruit en achteruit, en hij zal gemakkelijk iets begrijpen van de aard van de elementalenrijken in het begin en van de dhyāni-chohanische rijken die het mensenrijk vooruit zijn.

Ik herhaal dat de term 'groepsziel', mits goed begrepen, voldoende zegt; maar hij is ongelukkig om de reeds genoemde reden.

WAAR BEN 'IK'?

Waar ben 'ik' in hemelsnaam in deze wildernis van svabhāva's en individualiteiten en ikken en innerlijke goden? Wie ben ik en waar ben ik? Ik ben zevenvoudig, ik heb zeven ātmans of godheden die samenwerken om mij te maken tot wat ik ben, zoals chemische elementen samenwerken om een wezen te vormen; maar welke delen van deze samenstelling zijn dat deel van mij dat meewerkt en 'ik' zegt, dat kleine onbelangrijke deel van mij dat zo agressief is? Welk deel van mij is ik en welk deel is dat niet?

De mens is zijn hele zevenvoudige wezen, van het goddelijke omlaag via alle tussenstadia, zelfs tot aan het lichaam. Het geheel is het individu, bij wijze van spreken. We kunnen het voor ons denken misschien tot uitdrukking brengen als een zuil van schoonheid, een lichtkolom, die zich uitstrekt van het goddelijke naar de stoffelijke mens. Waar ons centrum van bewustzijn op een bepaald moment is, dat is volgens mij het deel waarover we op dat moment spreken als ons ik. Bij de dieren zit dat hier beneden, wij mensen hebben het iets hoger; de meesters hebben het nog wat hoger; de boeddha's en christussen nog hoger, de godheden op een nog hogere plaats van de schaal. Het hele zevenvoudige wezen is hijzelf, bij wijze van spreken, en zijn ik is dat punt waar hij zich op dat moment van zichzelf bewust is.

Natuurlijk verandert dit niet het andere feit dat juist omdat er in de mens verschillende monaden zijn, er ook verschillende wezenlijke monadische ikken of ego's zijn. Maar dat is een ander verhaal.

VERLOREN ZIELEN, ACHTERBLIJVENDE EGO'S EN DE AFDALING VAN DE STOF

In De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnett *staat op blz. 53 het volgende:*

De stof die geheel van de geest blijkt te zijn losgemaakt, komt terecht in de nog lagere werelden – in de *zesde* 'POORT' of 'weg van wedergeboorte' van het planten- en delfstoffenrijk en van de primitieve diervormen. Vandaar gaat de stof, die in de werkplaats van de natuur is vermalen, *zielloos* terug naar haar moederbron; terwijl de *ego's* die van hun droesem zijn gezuiverd, in staat worden gesteld opnieuw voorwaarts te gaan. Hier is het dat de achterblijvende *ego's* bij miljoenen omkomen.

Heeft dit betrekking op de leer van de verloren zielen of op een andere leer?

Het verbaast me helemaal niet dat deze passage u in verwarring brengt want ze is heel compact, buitengewoon diepzinnig en slaat op zijn minst op twee dingen. Eerst schrijft de meester hier over stoffelijke substantie die, vanwege de neiging omlaag te gaan, niet langs de klimmende boog omhoog kan gaan. Ze zet de weg omlaag voort en valt tenslotte uiteen in haar samenstellende elementen. Dat gebeurt in de 'planeet van de dood', als u me begrijpt. Dit heeft betrekking op stof die 'geheel van de geest is losgemaakt', met andere woorden stof in haar laagste hiërarchische of grove vorm. Dan zegt de meester verder dat de stof die zo van de geest is losgemaakt of, met andere woorden die *zielloos* is geworden, d.w.z. die zich heeft losgerukt van de leidende invloed van de belichaamde zielen, terugkeert naar haar primitieve aard of element; de ego's of 'zielen' daarentegen die zo zijn bevrijd van hun te grove stoffelijke gehechtheid, hervatten hun vooruitgang, maar moeten dat doen door nieuwe voertuigen of omhulsels van bewustzijn te ontwikkelen tussen zichzelf en de grove stof die ze na het verbreken van de band met de oude voertuigen niet meer hebben.

De stof die op deze wijze op weg is zich los te maken van de leidende energie van de geest of 'ziel' valt, als het ware, op haar omzwervingen of rondgangen in lagere rijken: als bijvoorbeeld de stof het mensenrijk verlaat, zich zo losmaakt van de geest, wordt ze aangetrokken tot de dieren-, planten- en delfstoffenrijken, en de monaden die deze stof die zo is losgemaakt samenstellen, monaden die in hun eerste of elementaire stadia van evolutie zijn, keren terug naar de moederbron, zoals hierboven gezegd, waar ze hun eigen omzwervingen omhoog weer beginnen.

Als naar de stofzijde wordt verwezen, zoals hierboven is beschreven, heeft dit betrekking op de levensatomen of monaden in het levensatoomstadium die niet kunnen opstijgen of hun contact met de geest kunnen handhaven. Hun verdere evolutionaire neiging is naar omlaag; en bedenk in dit verband dat alle materiële substantie essentieel uit levensatomen bestaat. Het hout van de tafel vóór mij bestaat uit levensatomen die door deze bijzondere fase van hun evolutionaire pad gaan. Het goud in mijn zegelring bestaat eveneens uit levensatomen in een minerale fase; de levensatomen die de stof van mijn kleding samenstellen, evenals de levensatomen van mijn vlees of van mijn beenderen – en ook die van u – zijn levensatomen die door die bijzondere fase van hun myriaden omzwervingen gaan.

Er zijn echter menigten levensatomen die in vorige manvantarische manifestaties voldoende zijn vergeestelijkt of ontwikkeld zodat ze, als ze in dit manvantara het laagste punt van evolutie bereiken, dat veilig kunnen passeren en verder de weg omhoog kunnen gaan – *bezield*. Maar vele miljoenen, miljarden, biljoenen, quadriljoenen – ja, een ontelbaar aantal levensatomen – hebben dat veilige punt in hun evolutie nog niet bereikt waarop ze hun ontwikkeling in *dit* manvantara, verbonden met de geest, kunnen voortzetten; en het zijn *deze* levensatomen – of monaden in deze toestand – die de materiële substanties vormen die in de lagere gebieden afdalen, daar worden vermalen in de werkplaats van de natuur en *zielloos* verder gaan 'terug naar de moederbron'. Niettemin hadden de ego's of 'zielen' die evolueerden en een verzameling van *deze* levensatomen gebruikten als voertuigen of lichamen, allang het veilige punt in hun evolutie bereikt en voelden ze niet langer de aantrekking naar de stof zoals deze afdalende monaden of levensatomen; daarom passeren die ego's, omdat ze quasi-geestelijk zijn, het keerpunt of gevaren-punt volkomen veilig en vervolgen ze hun evolutie, hoewel ontdaan of bevrijd van hun onwaardige atomaire voertuigen.

Vervolgens zegt de meester: 'Hier is het dat de achterblijvende *ego's* bij miljoenen te gronde gaan.' Deze zin heeft betrekking op bepaalde menigten achtergebleven of onontwikkelde levensatomen of monaden of 'ego's die, omdat ze niet voldoende zijn vergeestelijkt om het gevarenpunt te passeren, in de maalstroom terechtkomen, omlaag worden getrokken en daar voor dat manvantara te gronde gaan. Deze laatste ego's zijn niet de eerdergenoemde ego's waarover werd gesproken als 'gezuiverd van hun droesem', en die opnieuw hun weg omhoog vervolgen. Deze ego's die bij miljoenen te gronde gaan zijn de hoogste klasse van materiële monaden, maar nog niet voldoende vergeestelijkt, zoals eerder gezegd, om het gevarenpunt te passeren en langs de opgaande boog omhoog te klimmen.

Als we onze aandacht richten op de menselijke ego's zien we een derde klasse die bestaat uit de minst gevorderden van de hierboven besproken eerste klasse. Ik heb het nu over dat betrekkelijk kleine aantal vertraagde of onontwikkelde menselijke ego's die op een bepaald punt van de opgaande boog achter beginnen te raken en vermoeid worden van het klimmen, bij wijze van spreken; en langzaamaan worden ze achtergelaten tot ze tenslotte niet verder kunnen en geleidelijk terugzakken naar de stof. Dit zijn voorbeelden van wat theosofen 'verloren zielen' noemen.

Het zijn de ego's die zo in de stof zijn verzonken, zo beneveld door de uitwasemingen, als het ware, van de laagste rijken van de aarde dat, wanneer ze in hun evolutie langs de neergaande boog tenslotte onze planeet D, deze aarde, bereiken, ze niet ver kunnen gaan of ver kunnen opstijgen met de rest van het leger van voortgaande ego's die meer vergeestelijkt zijn; en dit komt omdat ze nog te zwaar stoffelijk zijn en daarom hun aantrekking niet naar omhoog maar naar omlaag is; en dat zijn wat we 'verloren zielen' noemen. Het zijn heel zeldzame gevallen; ze komen bij de mensheid even zeldzaam voor als de meesters aan de andere pool van het zijn in het mensenrijk. Niettemin is het aantal verloren zielen, door de eeuwen heen en in totaal, betrekkelijk groot.

Deze vraag is dus, zoals u gemakkelijk kunt zien, heel diepzinnig en moeilijk te beantwoorden, omdat ze zoveel overeenkomstige, maar toch verschillende aspecten van leringen behelst. Ik zal proberen twee voorbeelden te geven die de kwestie in uw geest misschien zullen ophelderen. Elk systematisch heelal, hoewel *per se* een organisch wezen, d.w.z. een eenheid of een individualiteit, is niettemin samengesteld, d.w.z. bestaat uit verschillende delen, ja uit verschillende elementen, vanaf het hoogste van zo'n heelal tot het laagste. Elk heelal is een kosmische hiërarchie die een enorm aantal ondergeschikte hiërarchieën omvat; maar boven zo'n heelal of kosmische hiërarchie staan andere kosmische hiërarchieën in opgaande richting, en onder zo'n kosmische hiërarchie zijn andere kosmische hiërarchieën die lager staan. Al deze kosmische hiërarchieën, kleine of grote, bestaan uit scharen of menigten evoluerende, levende entiteiten, vanaf goden in de hoogste gebieden tot evoluerende monaden of levensatomen in de laagste gebieden. Daarom zijn deze menigten levende wezens in vele verschillende toestanden van evolutionaire ontwikkeling.

Deze hiërarchieën voeden elkaar. Ik bedoel hiermee dat als we bijvoorbeeld hiërarchie A nemen, deze hiërarchie de daaronder staande hiërarchie B voedt met de mislukkingen in de hiërarchie daarboven. De mislukkingen van hiërarchie A die in evolutie niet verder kunnen als zij het gevarenpunt of keerpunt omhoog bereiken, vallen dan omlaag in de lagere sfeer, dat is in hiërarchie B en daar vormen ze bepaalde eenheden van de evoluerende menigten van hiërarchie B. Op overeenkomstige wijze voedt de hiërarchie die boven hiërarchie A staat, hiërarchie A met de mislukkingen van eerstgenoemde hiërarchie. Er is dus een voortdurende stroom levens van de ene hiërarchie naar een andere hiërarchie.

Het tweede voorbeeld zal het eerste verduidelijken en zal ook, hoop ik, mijn algemene antwoord duidelijker maken: wij mensen zijn in één opzicht in de meest ware zin 'mislukkingen' van de hiërarchie boven ons en namen het pad omlaag op het laagste punt van onze evolutie in de hiërarchie boven ons toen we dat laagste punt hadden bereikt; en dat kwam omdat we toen onvoldoende waren vergeestelijkt om langs de opgaande boog omhoog te gaan. Dit betekent kennelijk dat we ons niveau in het kosmische leven hebben bepaald en onze evolutie voortzetten in en op ons nieuwe niveau of gebied. We evolueren nu in deze hiërarchie, stijgen omhoog en maken gezamenlijk natuurlijk deel uit van deze huidige hiërarchie; en daarin groeien we, leren we, vorderen we, evolueren we; en de tijd komt in de verre toekomst dat we alle lessen die de materie, d.w.z. de stof en de energieën van deze hiërarchie ons kunnen leren, zo goed hebben geleerd, dat deze materie en deze energieën ons niet langer omlaagtrekken, want we zijn die aantrekking dan ontgroeid, voorbijgestreefd, d.w.z. we zullen voldoende zijn vergeestelijkt zodat onze aantrekking of neigingen omhoog zijn gericht; dan keren we terug naar ons verheven thuis, de hiërarchie boven ons.

Het is onder andere om deze reden dat in sommige oude mystieke geschriften mensen 'gevallen engelen' zijn genoemd, gevallen goden, want dat zijn we inderdaad! We zijn geestelijke monaden die zijn gevallen of gezonken in de gebieden en draaikolken van de stoffelijke werelden. Verwar deze leer van gevallen goden of gevallen monadische levensatomen niet met het andere feit of de andere leer van de zogenaamde 'verloren zielen'. De verloren zielen behoren tot onze huidige staat van evolutie en zijn de 'mislukkingen' die nu onder ons zijn: dat zijn die ongelukkige wezens die de schakel met de innerlijke god hebben verloren of hebben verbroken. Een 'verloren ziel' is iemand met een innerlijke constitutie die in ontbinding is, die uiteenvalt; en in het geval van een 'verloren ziel' moet de monade of de innerlijke god die zo'n verloren ziel had bezield, opnieuw in haar eigen gebieden beginnen een 'nieuwe' menselijke ziel op te bouwen waarin ze kan werken en evolueren in menselijke sferen in de verre, verre toekomst.

TWIJFELACHTIGE WAARDE VAN BEPAALDE VISIOENEN

Ik heb soms prachtige ervaringen op innerlijke gebieden en ontvang innerlijke visioenen. Soms voel ik me angstig of ben ik verontrust. Betekent dit dat ik geestelijk vorderingen maak?

Deze zogenaamde 'innerlijke visioenen' zijn niet ongewoon in het geval van heel toegewijde mensen en betekenen gewoonlijk dat ziel en geest veranderingen in het innerlijke leven ondergaan en dus in aanraking komen met gebieden tussen ons gewone aardse gebied en het geestelijke gebied, en daarom gewoonlijk met psychische gebieden; maar men moet in deze dingen heel voorzichtig zijn.

Het zou in feite veel beter zijn als u zich kunt afwenden van deze dingen, omdat ze zo verwarrend zijn voor de rust en vrede van het geestelijke leven. Probeer rust – aangename, plezierige rust – en een geestelijke levensvisie en goddelijke schoonheid in uw denken te brengen; en als dan deze 'visioenen' komen, wend dan resoluut uw ogen af en weiger in alle rust en vrede ze te zien, probeer steeds hart en ziel te verruimen met gedachten en gevoelens van liefde voor al wat is, zowel groot als klein, ver en nabij, hoog en laag. Dan zal het gezegende licht geleidelijk uw hart binnenkomen, eerst weinig en heel stilletjes, maar naarmate u deze 'yoga van de geest' beoefent zal het licht langzaam maar zeker sterker worden.

Het geheim is deze innerlijke rust die tot de geest behoort, deze innerlijke vrede van de ziel, te cultiveren en dan ontstaat er een kalme en rustige en ritmische trilling, en kunnen geen krachten van buitenaf ons beroeren. Dan *weten* we dat we onder de hoede staan van de grote wet waarvan de 'beschermende armen' zoals Katherine Tingley gewoonlijk zei, voortdurend om ons heen zijn. Dan zullen ook de goden zelf en onze innerlijke strijder met ons zijn en we zullen hun aanwezigheid voelen.

DRIE SOORTEN DOOD

In het algemeen gesproken zijn er drie soorten dood: Ten eerste, de natuurlijke dood als gevolg van ziekte of ouderdom. Ten tweede, die door een ongeval. Ten derde, die door eigen hand. Ik heb gehoord dat theosofen zeggen dat deze drie soorten mensen verschillende ervaringen hebben na de dood, maar ik heb nooit een bevredigende verklaring gehad waarom dat zo zou zijn, of een gezaghebbende bron voor die leer.

Ik zou de vraagsteller willen adviseren onze theosofische leringen te

bestuderen. Er zijn inderdaad in het algemeen gesproken drie soorten dood: dood door ziekte of natuurlijke oorzaken, als het lichaam is versleten als een machine – want het is in zekere zin een machine die verslijt; dood door geweld of een ongeval; en dood door zelfmoord. Dat zijn drie manieren van doodgaan. De eerste vindt plaats als de natuur zelf de ziel rustig terugtrekt uit het versleten lichaam waarna de gebruikelijke processen plaatsvinden. Dat is de algemene regel. Dan volgt de dood door geweld of een ongeval, en die verschilt van dood door zelfmoord; want hoewel zelfmoord ook geweld betekent, is daarbij sprake van een heel belangrijk element in de dader zelf, een ethisch element dat bij de dood door een ongeval niet speelt. Daarom is het logisch en duidelijk dat zelfdoding, waarbij een ethische factor meespeelt, verschilt van dood door geweld of door een ongeval. Een soldaat die op het slagveld wordt gedood, of iemand die door een of andere gek of misdadiger wordt gedood, ondergaat niet dezelfde dood als iemand die zichzelf doodt uit lafheid – want alle zelfmoordenaars zijn lafaards, wat men ook zegt.

Laten we proberen dit te illustreren aan de hand van de slaap, de broeder van de dood, de andere kant van de dood. Als iemand heel vermoeid is valt hij in slaap door de werking van de natuur zelf, hij valt eenvoudig in slaap. Iemand kan ook een middel krijgen om te slapen, al is het lichaam niet vermoeid. Dit lijkt op dood door geweld. Een bedwelmend middel is een gewelddadige manier om in slaap te komen. Het kan zelfs de dood veroorzaken als het middel in een te grote hoeveelheid wordt toegediend. Vervolgens het geval van iemand die voortdurend slaapmiddelen neemt, niet één keer, maar herhaaldelijk. U ziet dat dit drie verschillende manieren zijn om in slaap te geraken: de manier van de natuur zogezegd, die van de arts om een zieke wat slaap te geven die hij nodig heeft, en die van iemand die aan slaapmiddelen is verslaafd. Het is duidelijk dat de natuur hier op drie verschillende manieren werkt, die echter alle de slaap veroorzaken.

Zo is het ook met de dood. Een mens die op de manier van de natuur sterft, gaat door alle veranderingen van kāmaloka tot hij devachan bereikt, rustig, eenvoudig, zonder pijn, zonder bewustzijn, zoals iemand die vermoeid is en in slaap valt. Iemand die wordt gedood zoals de soldaat op het slagveld, sterft natuurlijk omdat hij wordt gedood; maar hij is nog niet gereed om te sterven. Zijn tijd om te sterven volgens de wetten van de natuur is nog niet gekomen. Hij blijft daarom misschien jarenlang onbewust in de astrale wereld totdat na jaren de tijd aanbreekt waarop de

dood op de gebruikelijke manier zou zijn gekomen. En dan sterft ook hij in de innerlijke werelden en gaat devachan binnen; de reden is dat ieder mens als het ware een bepaalde hoeveelheid levenskracht heeft, en voor deze hoeveelheid levenskracht is uitgeput, opgebrand, voordat de machine is versleten, kan een mens niet sterven, ik bedoel volledig sterven. De man die op het slagveld wordt gedood blijft in volmaakte vrede, maar onbewust, in de innerlijke werelden tot de tijd is aangebroken waarop hij, als hij niet op het slagveld was gedood, zou sterven. Dan gaat ook hij devachan binnen.

Maar degene die zichzelf doodt doet dat omdat hij bang is. Hij is ergens benauwd voor. Misschien is hij bang voor schande; het kan ook zijn dat hij bang is het leven en zijn problemen als een man tegemoet te treden en hij doodt zich. Zijn bewustzijn is vol van deze gedachten, vol van deze dagdromen, angst, angst, angst, tot hij het niet langer uithoudt. En omdat de mens in beginsel bewustzijn is, volgt er, als hij zichzelf doodt, een korte periode van bewusteloosheid; en dan ontwaakt de ongelukkige zelfmoordenaar in de astrale wereld en leeft hij daar als het ware in een boze droom, hij ervaart in zijn bewustzijn, telkens en telkens weer, misschien jarenlang, niet alleen de verschrikkelijke gedachten, de laffe gedachten, de verschrikkingen, de angsten die hem ertoe brachten zich te doden, maar ook de daad van het zichzelf doden, net als de drugsverslaafde; want de drugsverslaafde heeft vreselijke dromen, de drugsverslaafde wordt gek van zijn dromen.

Bedenk dat de mens in beginsel bewustzijn is; en daarom is het proces dat op de dood van het stoffelijk lichaam volgt voor elk van deze drie manieren van sterven anders.

DE DODEN EN ONZE GEBEDEN

Is het goed voor de doden te bidden?

Ik hoop dat ik de gevoelens van niemand kwets als ik zeg dat het volgens mij niet verkeerd is, maar ik geloof ook niet dat het enige zin heeft! De natuur, in haar wonderbaarlijk mededogen, in haar harmonie, in de verheven muziek die in het hart van de dingen aanwezig is, weet veel beter dan wij mensen wat goed is voor onze dierbaren die sterven. Er wordt goed voor hen gezorgd.

Het is niet slecht om voor de doden te bidden, maar tot wie wilt u bidden? Wilt u de grote geest van het heelal vertellen wat u, arme man of

vrouw, denkt dat goed is voor onze dierbare doden? De natuur weet dat oneindig veel beter dan wij. Als u voor de doden bidt en het maakt u gelukkig en het geeft u troost, dan kunt u bidden. Maar iets wezenlijk goeds zit er niet in. Vergeet niet dat er oneindig goed voor de doden wordt gezorgd. Belangrijk is dat we het leven zo goed mogelijk leven zolang we leven; dan hoeven we geen angst te hebben voor de dood. De dood is mooi, heel mooi.

Liefde, zuivere volmaakte liefde kan zelfs verder reiken dan de grenzen van de dood en onze geliefden bereiken; maar het moet geen zelfzuchtige liefde zijn, want die belemmert het werk van de natuur in de onzichtbare werelden. Onze liefde voor onze dierbare doden zou onpersoonlijk moeten zijn; en ons beste gebed voor onze doden is deze liefde. Ze helpt, doet onszelf goed en we worden er beter door.

HET LEVEN VERGELEKEN MET EEN SPEL KAARTEN

Kortgeleden hoorde ik van een theosoof dat we vlak voor de geboorte de keus hebben wat betreft het leven dat op aarde gaat beginnen, maar ik heb altijd begrepen dat we geen keus hebben, omdat we het resultaat zijn van alles wat we in vorige levens hebben gedaan, en dat ons leven al voor de geboorte vaststaat, zoals een spel kaarten in handen van de gever?

Beide uitspraken zijn juist: ten eerste, dat ons lot in het leven kan worden vergeleken met een spel kaarten, als men deze beeldspraak wil gebruiken; ten tweede, dat we een vrije wil hebben. Is het een tegenstrijdigheid als we zeggen dat een mens het kwaad dat hij deed ongedaan moet maken? Hij doet dat omdat hij een vrije wil heeft.

Er is ook niet slechts één leven dat voorafgaat aan dit leven waarin we maar één enkele weg van handelen zouden kunnen volgen, om in de beeldspraak te blijven van een spel 'uitgezochte kaarten'; maar we hebben ontelbare levens gehad vóór dit leven; en in geen enkel leven in het verleden was iemand in staat alle oorzaken uit te putten die toen in beweging werden gezet – alle zaden die toen werden gezaaid te doen rijpen en het is juist door deze verzamelde karmische schat dat we in leven na leven, na leven moeten leven om deze oorzaken uit te werken.

In elk leven spelen we een nieuw spel, maar als we dat spel spelen gebruiken we het stel kaarten dat we kiezen uit een vorig gebruik en nemen dat stel, zoals we het vroeger hebben geschud. Het spel kaarten is het leven; en voor de ziel zich wederbelichaamt, geleid door de innerlijke

godheid, dat wonderlijke vermogen van de vrije wil, het vermogen om te kiezen, heeft ze dus het vermogen die bepaalde bij elkaar passende oorzaken uit te kiezen en samen te brengen, die ze in het leven dat dan begint het beste kan uitwerken; met andere woorden ze speelt het stel kaarten dat ze weer in een nieuw spel opneemt in overeenstemming met haar intelligentie. Dit is aan het begin van een nieuwe geboorte op aarde eenvoudig het werk dat ieder normaal mens zijn leven lang doet. Hij kiest van moment tot moment het pad dat hem het beste lijkt; en er zijn misschien wel een miljard zijwegen of zijpaden die hij op elk moment van keuze had kunnen kiezen; precies zoals hij met de kaarten in zijn hand naar zijn beste oordeel speelt. Begrijpt u de gedachte? De kaarten zijn uitgezocht, maar wanneer ze door het leven aan de speler zijn uitgedeeld, speelt hij ze door zelf intelligent keuzes te maken.

We hebben een oneindige hoeveelheid ervaringen achter ons; en als elk nieuw leven begint, als we op het toneel verschijnen om onze nieuwe rol te spelen, een nieuw spel, doen we dat overeenkomstig de rol die we uit het boek hebben gekozen – in dit geval het boek van herinnering en inzicht.

Die oorzaken die we niet hebben gekozen zullen we moeten opnemen in een volgende keuze wanneer we in een toekomstig nieuw leven weer beginnen. Maar in elk leven zijn er bepaalde omstandigheden, ligt er een bepaalde weg van handelen voor ons, bepaalde beschavingen, bepaalde gezinnen – en het wachtende hogere zelf ziet het gebied van keuze, dit pad en dit pad en dat pad, precies zoals iemand handelt die zijn auto bestuurt. Als hij bij een splitsing komt, en de weg niet kent, zegt hij: 'ik geef aan dit pad de voorkeur boven die andere twee of drie of vier die op dit punt uiteengaan'. Hij had een andere weg kunnen kiezen; maar in alle gevallen is het zijn keuze.

BEWIJS VAN TOESTANDEN NA DE DOOD

Er zijn veel filosofische leringen over de toestand van de mens na de dood, maar mij schijnen ze allemaal heel willekeurig toe omdat ze niet kunnen worden gesteund door rationele bewijzen. Gelooft u werkelijk dat we iets kunnen weten over de toestanden na ons heengaan?

Deze vraag is niet goed overwogen en steunt op een verkeerd uitgangspunt. De theorie in deze vraag is dat wat onze zintuigen ons niet vertellen niet bestaat; waar zouden onze moderne wetenschappers zijn als

alles wat ze van het heelal wisten alleen was wat we konden zien, aanraken, voelen, proeven, horen of ruiken! Geen wetenschapper heeft ooit een atoom gezien, of een elektron of een proton. Geen wetenschapper heeft ooit het centrum van de zon gezien. Geen wetenschapper kan het menselijke gevoel verklaren. Zoals Kant, de grote Duitse filosoof, in dit verband zei, heeft niemand ooit met succes het gevoel voor ethiek dat in het hart van de mens woont, tot niets herleid. Er is een manier om achter de sluier van de uiterlijke schijn te gaan; en als een mens zich oefent en het leven leeft, zal hij de leer kennen, er niet slechts over denken maar haar kennen.

De vraag lijkt op deze: Een blinde zegt dat er geen musea zijn waarin grootse en prachtige voorbeelden van kunst of archeologie zijn tentoongesteld, omdat hij niet kan zien. Maar anderen, minder blind dan hij weten dat zulke musea bestaan. En weer anderen, helder van blik, bouwen die musea, maken de schilderijen en scheppen de kunstwerken. Leef het leven en u zult de leer kennen!

Deze vraag is niet goed overdacht, is niet erg zinvol, want ze kan worden teruggebracht tot dit: Wat ik niet met mijn stoffelijke zintuigen ervaar, bestaat niet; en we weten allen dat dit een leugen is, want de mooiste dingen in het menselijk leven zijn onzichtbaar, onhoorbaar en niet voelbaar. De menselijke intuïtie, zijn gevoel voor schoonheid, zijn gevoel voor goed en kwaad, rechtvaardigheid, harmonie en zuiverheid: zij vormen de grote drijfkracht achter menselijke beschavingen en zijn de dingen die hart en geest van de mens in beweging brengen. Het zijn ideeën die mensen groot maken en het zijn ideeën die beschavingen doen ontstaan en opbouwen. En het zijn ideeën die ze te gronde richten. Plato had gelijk: Ideeën regeren de wereld. En de grootsten van onze moderne wetenschappers hebben de gedachte van onze jongste voorvaderen dat stoffelijke materie de enige werkelijkheid in het heelal was, losgelaten. Nu zeggen ze met de theosofen dat stoffelijke materie een illusie is en dat het wezen van het heelal geest-stof is, bewustzijn. De hele theosofische stellingname wordt hiermee erkend. We zijn opgebouwd uit geest-stof, uit bewustzijn. De atomen waaruit een berg bestaat, zijn in wezen atomen geest-stof, atomen bewustzijn. Het lijkt mij dat de vraagsteller niet op de hoogte is van de moderne wetenschappelijke ontdekkingen. Zijn of haar denken ligt in een verleden van vijftig of honderd jaar geleden.

De mysteries na de dood! We leven voortdurend temidden van de dood. Het is iets dat ons het meest vertrouwd is. Het is even vertrouwd als

het leven omdat de dood een aspect van het leven is. Er zou geen dood kunnen zijn als er geen leven bestond. De dood is een gebeurtenis, zoals wetenschappers het tegenwoordig uitdrukken, een gebeurtenis in het leven, in het bewustzijn. Als een mens slaapt sterft hij gedeeltelijk. De slaap is een onvolkomen dood, de dood zoals wij mensen erover spreken, is een volkomen slaap. Dood en slaap zijn broeders, zeiden de oude Grieken; maar ik zeg u dat ze meer zijn: slaap en dood zijn één. Als de mens dat eens wist; telkens als we slapen, telkens als we 's nachts in bed liggen voor rust en herstel van lichaam en geest, sterven we gedeeltelijk en daardoor rusten we. En als we dromen hebben, mooie dromen of boze dromen, heilige dromen of nachtmerries, komt dat omdat we in ons leven mooi, groots hebben geleefd of onwaardig hebben geleefd. Zo is het ook met de dood!

REÏNCARNATIE EN DE WERELDBEVOLKING

Hoe verklaart u de bevolkingstoename op aarde in verband met de leer van reïncarnatie? In Nederland bijvoorbeeld is nu een grote bevolkingsaanwas.

Kijk naar de wereld. Men ziet het ene volk toenemen in aantal en het andere volk afnemen in aantal. Kijk naar het Romeinse Rijk, de rijken van Babylon en Perzië, Egypte en het Verre Oosten. Daar bevolkten miljoenen en miljoenen eens hun land. Egypte is nu niet meer dan een historische herinnering; Babylon bestaat uit grafheuvels, heuvels van de doden; maar ons westen bevat volkeren die elke honderd jaar in aantal zijn toegenomen. De verklaring ligt voor de hand. Als het ene volk of de ene natie sterft of in aantal afneemt, gaan de reïncarnerende ego's naar elders, naar steeds nieuwere, jongere volken die groeien en toenemen en de delen van de aarde bevolken waar ze hun woonplaats hebben.

Kijk naar het Mexicaanse rijk en de rijken van de Inca's in de tijd van Cortez en Pizarro – herinneringen! Kijk naar de bevolking van Europa in de Middeleeuwen. Er is op gewezen dat de bevolking van Nederland, naast andere landen, snel toeneemt; maar dat betekent dat enkele honderden jaren geleden zijn bevolking kleiner was – net wat ik zei. Kijk eens naar Europa in de Middeleeuwen. Men kon dagenlang reizen en nauwelijks één dorp aantreffen. Waar waren de menselijke ego's die daar nu zo talrijk zijn? In andere delen van de wereld. Er vindt voortdurend een wentelen van het levenswiel plaats. In de ene periode voert de ene groep volkeren de scepter van macht en beschaving en groeien hun aantallen

aan met de binnenkomende menigten van reïncarnerende ego's. Dan komt hun tijd om met het levenswiel omlaag te gaan; de bevolkingen nemen af en worden kleiner en kleiner; maar de bevolking van naties in opgaande lijn neemt in aantal toe.

De waarheid is dat volgens onze leer de bevolking van de aardbol beperkt is. De huidige geïncarneerde bevolking bestaat uit ongeveer twee miljard mensen, iedereen inbegrepen, primitieve volkeren, barbaren en beschaafde mensen. Twee miljard! Maar er zijn veel meer dan deze twee miljard die in de innerlijke werelden de tijd afwachten om een menselijk lichaam aan te nemen. Ik durf niet te zeggen hoeveel reïncarnerende ego's er zijn die naar de aarde zullen komen. Ik zou zelfs niet willen proberen het te schatten. Misschien tien miljard, ik weet het niet, maar wat ik wel weet is dat de bevolkingen van de aarde geografisch verschuiven. Soms is het Azië, soms is het Amerika. Op het ogenblik laten het Europese schiereiland en de Amerika's een stijgende lijn zien. Azië is tijdelijk stabiel maar het heeft er alle schijn van dat de komende grote bevolkingscentra van het westen in de Nieuwe Wereld zullen zijn. Maar nu nog niet; misschien over duizend jaar.

DE NACHTMERRIE VAN DE OORLOG

Is een grote oorlog nodig om alle mensen beter te maken en hen de fouten te doen inzien die ze hebben gemaakt?

Mijn antwoord is: nee; het is een verderfelijke leer. Het is een leer uit de hel. Beslist niet. Als mensen verstandig genoeg zijn en hun hart en hun verstand gebruiken, zal men oorlog gaan zien als een nachtmerrie uit het verleden. Vraag aan artsen of een mens hoge koorts nodig heeft om gezond te worden. Hoge koorts verzwakt hem, put zijn voorraad levenskracht uit en het lichaam is daarna voor altijd, zolang het leeft, zwakker.

Aan de andere kant komt uit kwaad het goede voort. Lijden en verdriet zijn onze beste vrienden. Dat is de keerzijde. Maar als me wordt gevraagd of lijden en verdriet, in de vorm van oorlog die dwaasheid is, nodig zijn voor de ontwikkeling van de mens, dan is mijn antwoord: nee; het is een duivelse leer.

DENKEN EN FANTASEREN

Wat is het verschil tussen denken en fantaseren?

Denken is de activiteit van dat deel van onze innerlijke constitutie dat we het verstandelijke noemen, het mānasische om het Sanskrietwoord te gebruiken. Fantasie is het product of resultaat van de activiteit van dat deel van onze constitutie dat we de lagere menselijke ziel noemen. We houden ons met fantasieën bezig als we dromen – 's nachts dromen of dagdromen als we wakker zijn. Dat is inbeelding, dat is fantasie. We maken gebruik van het denken als we ons intellect aanwenden bij het logisch redeneren, bij het intuïtief waarnemen en bij het functioneren van het hogere menselijke bewustzijn.

DE GEESTELIJKE TOESTAND VAN NIRVĀṆA

Er is ons geleerd dat om ons geestelijk te ontwikkelen we ons van de 'persoonlijkheid' moeten bevrijden. Als we werkelijk onpersoonlijk worden en 'het gevoel van afgescheidenheid' overwinnen, verliezen we dan elke eigenschap die ons van een ander onderscheidt en worden we dan gelijk als twee druppels water? Betekent de theosofische leer van nirvāṇa het uitwissen van de individualiteit? Ik hoop van niet.

Nee, beslist niet! Niemand kan zich meer geprikkeld voelen dan ik over de misvattingen omtrent nirvāṇa die gangbaar zijn in het westen, dat vol is van zulke misvattingen over diepzinnige leringen van filosofische of esoterische aard. De misvatting over nirvāṇa is eenvoudig de gedachte dat, wanneer alle wezens in de loop van een mahāmanvantara zijn geëvolueerd en individueel nirvāṇa hebben bereikt, daarna de hele natuur, als wezens, *ex hypothesi*, wegzinkt in een doodse uniforme gelijkheid van bewustzijn. Dit is absoluut en volkomen onjuist.

Men zou zich kunnen afvragen: Wat is het nut van alle evolutionaire inspanningen van het heelal en van zijn enorme menigten individuen, als zij alleen maar uit de homogeniteit voortkomen om daarin tenslotte weer terug te vallen? Nirvāṇa is niet één uniform ding of één uniforme toestand voor elke monade. Nirvāṇa betekent een toestand waarin de evoluerende menigten monaden al het lagere hebben uitgewist, of liever eraan zijn ontstegen. Maar elke monade bereikt, omdat ze individualiteit heeft verkregen, de nirvāṇische toestand van kosmische vrijheid als een goddelijk wezen; en iedere monade is, vanuit het standpunt van individualiteit,

geestelijk gesproken daarom sterker geïndividualiseerd dan ze aan het begin van haar kosmische evolutie was als niet-zelfbewuste godsvonk, hoewel nirvāṇa, als een algemene term, natuurlijk betekent het bereiken van die geestelijke toestand door allen.

Neem devachan als een illustratie op een veel lager gebied. Devachan betekent niet dat elke geëxcarneerde monade dezelfde, absoluut dezelfde visioenen en dromen heeft. Helemaal niet! En zo is het ook met nirvāṇa. Nirvāṇa betekent het uitstijgen boven alle gedifferentieerde en dus beperkende elementen van de lagere sferen. Het *proces* is voor allen hetzelfde, maar het nirvāṇa is uniek voor elke jīvanmukta of bevrijde monade.

Denk er zelf verder over na en beoordeel de theosofie niet verkeerd – en ook niet de ware leringen daarover van de Boeddha – omdat sommige mensen die u misschien ontmoet de diepzinnige en subtiele aspecten van deze diepere leringen, die zo suggestief en verhelderend zijn, niet begrijpen.

HET DENKEN, DE VERNIETIGER VAN DE WERKELIJKHEID

Mij wordt voortdurend de vraag gesteld waarom H.P.B. in De Stem van de Stilte *zegt dat 'het denken de vernietiger is van de werkelijkheid'. Ik zou u willen vragen mij daarop enig licht te geven zodat ik kan reageren op hen die, in deze eeuw van bewondering van het verstand, van het stoffelijk intellectuele een god maken.*

Is dat dan niet zo! Wat veroorzaakt onder mensen de verschillende gevoelens of meningen? Het denken, het verstand. Wat verhindert ons een grotere waarheid te ontvangen dan die we nu bezitten? Vooropgezette meningen, vooroordelen, gevoelens tegen dit of tegen dat, het denken, het verstand. Wat verhindert de intuïtie in een gestadige stroom naar ons menselijke bewustzijn te vloeien? Het denken dat ze moet passeren. Het denken is maar een tussenorgaan of -vermogen, en houdt zich met het hogere of het lagere bezig en de meesten van ons mensen leven helaas in het lagere denken.

Ziet u niet waarom het denken de vernietiger is van de werkelijkheid? Het woord 'vernietiger' is natuurlijk maar beeldspraak. Men kan het anders uitdrukken en zeggen dat het denken, dat vol warrelende, nutteloze, vluchtige, dwaze gedachten is, alle hogere intuïties, alle hogere gedachten, alle hogere dingen buitensluit. Met andere woorden, er is

daarvoor geen plaats. U weet wat Bernard van Clairvaux, een Fransman, daarover eens schreef: Ledig het denken van alles wat het heeft en is, en de geest van waarheid zal binnentreden. Dat is de kern van wat hij bedoelde. Reinig het denken van alle kleine lagere, hartstochtelijke dingen en de geest van waarheid zal binnenkomen.

Op deze manier kan men, denk ik, gemakkelijk de uitspraak in *De Stem van de Stilte* verklaren, dat het denken, bedoeld wordt het verstandelijke denken, de vernietiger is van al het werkelijke; en toch moet het verstand het instrument zijn van het werkelijke, het moet het orgaan zijn waardoor het werkelijke in ons werkt, het ontvangende orgaan, dat al het edelste dat in ons is doorgeeft, zelfs tot in ons gewone leven.

MAANPITRI'S VÓÓR DE VIERDE RONDE

Het eerste ras van deze (vierde) ronde werd geschapen door wezens die bekend staan als de maanpitri's of vaders – de verst ontwikkelde wezens van de maanketen. Wat deden en waar waren de maanpitri's vóór de vierde ronde?

De maanpitri's waren, voor de vierde ronde begon, in hun nirvāṇa, tussen bol G of de laatste van de voorgaande derde ronde, en bol A of de eerste van de daaropvolgende vierde ronde. Dit verklaart 'waar ze waren' en 'wat ze deden'. Als echter met de vraag dit wordt bedoeld: 'Wat deden en waar waren de maanpitri's vóór hun binnenkomst op deze vierde bol D tijdens deze vierde ronde?' – dan is het antwoord als volgt: Zij bevonden zich en evolueerden op bol C van deze planeetketen; met andere woorden, op bol C van de vierde ronde. Toen ze hun werk op bol C in deze vierde ronde hadden beëindigd, gingen ze over naar bol D of de vierde bol van deze vierde ronde.

MĀNASAPUTRA'S VÓÓR DE VIERDE RONDE

Tijdens het laatste deel van het derde ras vond die wonderlijke, mystieke gebeurtenis plaats – de incarnatie van de mānasaputra's – de zonen van het denkvermogen – in de tot dan toe verstandeloze wezens. Wat deden en waar waren de mānasaputra's vóór de vierde ronde, en ook tijdens de eerste, tweede en derde?

Het antwoord is geheel gelijk aan het antwoord op de vorige vraag, alleen gaat het hier om mānasaputra's in plaats van maanpitri's. Met andere woorden, ook de mānasaputra's waren in hun nirvāṇa, na aan het

einde van de derde ronde bol G te hebben verlaten en vóór ze hun evolutie op bol A van de vierde ronde begonnen. Als de vraag echter betekent: 'Wat deden en waar waren de mānasaputra's vóór de vierde ronde begon op deze bol D, dan is het antwoord hetzelfde als voor de maanpitri's van de vorige vraag: ze evolueerden op de bollen B en C of de bollen die aan bol D of onze aarde voorafgingen.

Deze vraag gaat ook over de 'eerste, tweede en derde', waarmee vermoedelijk ronden worden bedoeld en dit laatste gedeelte van de vraag vereist een ander antwoord. Tijdens de eerste, tweede en derde ronde, evolueerden de mānasaputra's op hogere geestelijke gebieden, op en in bewustzijnsgebieden boven de zeven bollen van onze planeetketen. Ze wachtten totdat de zeven bollen van de planeetketen en de maanpitri's die op deze zeven bollen tijdens de eerste, tweede en derde ronde evolueerden, goede, geschikte lichamen hadden gereedgemaakt waarin de mānasaputra's konden incarneren en waarin ze konden werken. Deze lichamen kwamen tenslotte gereed tijdens de vierde ronde, zoals blijkt in H.P. Blavatsky's *De Geheime Leer*.

Bedenk dat zowel de mānasaputra's als de maanpitri's op alle bollen van de planeetketen evolueren, en ook dat de maanpitri's vanaf het allereerste begin met deze evolutie een aanvang maken en de bollen opbouwen en de lichamen op deze bollen opbouwen, als voorbereiding voor de incarnatie van de mānasaputra's, die gedurende diezelfde lange tijdsperiode ook evolueren, maar op gebieden hoger dan die waarop de maanpitri's evolueren.

Zelfs tijdens de eerste ronde op bol A, aan het einde van zijn bolmanvantara, waren er bepaalde mānasaputra's die toen verschenen en de toenmalige mensheid van bol A vormden. Dat waren mānasaputrische voorlopers. De hele kwestie van de ronden en rassen is bijzonder ingewikkeld, hoewel de algemene beginselen eenvoudig en duidelijk zijn.

DE BETEKENIS VAN FOHAT

Kunt u ons iets vertellen over de diepere betekenis van fohat?

Ik vraag me af of u in uw theosofische studie ooit hebt gedacht aan de diepgaande en verhelderende kennis die zo vaak kan worden geput uit de studie van de oorsprong en etymologie van woorden of namen. Fohat kan worden beschouwd als een voorbeeld daarvan, want het is in feite een term van Mongoolse oorsprong. De werkwoordswortel is *fo*, of beter

gezegd *foh*. Het is de Mongoolse term voor het woord boeddha of ook buddhi, of vaak ook voor boeddhawijsheid. Het wordt zo genoemd om de volgende reden: fohat, in wezen kosmische levenskracht, bewerkt, verricht en voltrekt zijn vele wonderen met het weven van het web van het universele zijn, omdat de kosmische buddhi – mahābuddhi genoemd – zich daardoor beweegt, erdoor werkt en er leiding aan geeft. Fohat is het ros, het denken is de ruiter. Aan deze kosmische levenskracht, die als het ware de prāṇa van het heelal is, en in het heelal vertegenwoordigt wat de prāṇa's in ons eigen lichaam zijn, gaven de Mongolen en Tibetanen de naam fohat, die we, zoals hierboven gezegd, misschien mogen parafraseren door deze weer te geven als boeddhaleven, boeddhavitaliteit.

Let wel, ik probeer u hier de reden te geven waarom de Mongolen over de kosmische levenskracht spreken in verband met gedachten die eigenlijk slaan op de termen buddhi, boeddha, bodha, bodhi. Hun visie weigerde in de prachtige, symmetrische, mathematische en harmonische structuur van het heelal dat zuiver denkbeeldige spel van blinde en zielloze krachten op dode stof te zien, dat de vloek is van het westerse wetenschappelijke denken in de laatste honderd jaar of meer. Voor deze oude oosterlingen was het heelal een uitdrukking van kosmische wijsheid, van de kosmische buddhi, van mahābuddhi; die de elementen of materies van het heelal leidde, d.w.z. bereed, zoals een ruiter zijn levende paard berijdt, leidt en richting geeft. Vandaar dat zij deze kosmische levenskracht, die in hun geest onveranderlijk was verbonden met de inwonende intelligentie, aanduidden met de term fohat, die kan worden geparafraseerd zoals ik hierboven deed. Voor hen was fohat niet wat kosmische energieën voor de meeste westerlingen zijn, niets anders dan natuurkrachten zonder enige occulte, mystieke en dus werkelijke betekenis; maar zij gaven er de naam aan die wij hier bespreken, want hun bewustzijn zag in de kosmische levenskracht, die in het universele zijn steeds in haar ware betekenis werkzaam is – boeddhaleven, de intelligente grondslag van het gemanifesteerde heelal; het kosmische leven, bereden door het universele bewustzijn, universele wijsheid en daarom terecht gezien als het universele leven, belichaamd en geleid door universele intelligentie. Fohat is het ros; het kosmische denken is de ruiter.

RASBOEDDHA'S

Is Gautama de Boeddha de enige boeddha die tijdens dit wortelras onder de mensen verschijnt?

Er verschijnen in elk wortelras twee boeddha's, één kort voor het begin, één tegen het midden of het einde, afhankelijk van de omstandigheden; maar een van deze twee wijdt zich in het bijzonder aan het wortelras als ras. Dezelfde boeddha-invloed, die door de speciale rasboeddha werkt, manifesteert zich ook in een vrij groot aantal bodhisattva's, die allen tot hetzelfde ras behoren en lagere boeddha's kunnen worden genoemd; en deze verschijnen met regelmatige tussenpozen tijdens het ras. Gautama de Boeddha was zo'n bodhisattva in en door wie de rasboeddha zijn alles overtreffende kracht manifesteerde.

Er is aan dit alles een echt esoterisch mysterie verbonden dat veel meer toelichting vereist dan deze enkele regels; maar wat er is gezegd is tot op zekere hoogte juist en geeft tenminste een kort antwoord op de vraag.

Laat ik het herhalen: één boeddha of buddhische geest voor en gewijd aan elk wortelras. Toch verschijnen er in elk wortelras twee boeddha's, één kort voor het begin ervan en één ongeveer in het midden of tegen het einde, afhankelijk van de omstandigheden. Daarnaast zijn er in elk wortelras een vrij groot aantal bodhisattva's, zeer geestelijke en intellectueel hoogontwikkelde mensen, die op weg zijn eens zelf boeddha's te worden en die de invloed van de rasboeddha in het ras waarin zij zelf verschijnen belichamen of manifesteren. Deze bodhisattva's zijn gewoonlijk ook de wezens die aan het begin van elke zogenaamde 'Messiaanse cyclus' verschijnen, die gewoonlijk 2160 jaar duurt.

De boeddha die, zoals gezegd, ongeveer in het midden of tegen het einde van een ras verschijnt, is de bijzondere boeddha van het volgende wortelras, die dus bij wijze van spreken iets vóór zijn eigen tijd verschijnt om, in samenwerking met de rasboeddha zelf, het einde van het ras te begeleiden om zich te verbinden en samen te smelten met het volgende wortelras.

EEN PLANEET EN HAAR SATELLIETEN

In De Oceaan van Theosofie *zegt Judge dat de levensgolven op deze aarde van de maanketen kwamen. Dit verklaart enigszins de relatie van de maan met onze aarde. Hoe moeten we dan de relatie begrijpen van Jupiter met zijn vele satellieten?*

Als de vraagsteller de verschillende plaatsen bestudeert waar ik naar deze zaak heb verwezen, ik geef toe in min of meer gesluierde termen, zal hij het, denk ik, begrijpen. Elke planeet van het zonnestelsel heeft maar één maanouder, en die maanouder is, gezien als een volledig wezen, een planeetketen. De ouder van de aardketen was de maanketen; en de ouder van bol D, onze aarde, was bol D van de maan, waarvan wij het dode overblijfsel of de kāmarūpische schil aan de hemel zien.

Als een planeet meer dan één satelliet heeft, dan bestaan deze satellieten door verschillende oorzaken; maar ik zou er twee kunnen noemen. Ik noem er slechts één en wel de meest voorkomende. Met uitzondering van de maan, die de werkelijke ouder van zo'n planeet is, van bijvoorbeeld Jupiter, zijn de andere planeten 'ingevangen'.

DE STRAF VOOR AFGESCHEIDENHEID

Als we allen onscheidbare delen van het heelal zijn, wat is dan de straf als we ingaan tegen de fundamentele wet van het heelal en proberen ons uit die onscheidbare eenheid los te maken?

Als men probeert zich los te maken van het heelal, wat volstrekt onmogelijk is, is de straf dat men zich daardoor beperkter maakt dan men tevoren was. Het bewustzijn krimpt, wordt kleiner, minder omvattend en daarom gaat men wat vermogens en kracht betreft achteruit. Het hele doel van ontwikkeling, of het om een atoom, een mens of een god gaat, is het ontplooien van latente krachten en vermogens die in ieder aanwezig zijn; en vooruitgang in evolutie wordt gekenmerkt door uitbreiding of toename van sympathie in steeds ruimere sferen. Als men de blik naar achteren richt, in plaats van de fundamentele wet van vooruitgang van de natuur te volgen, wat neerkomt op een zich steeds uitbreidend bewustzijn en een zich steeds verder ontwikkelende kracht, dan zwemt men *in adversum flumen*, tegen de stroom in, en faalt men verhoudingsgewijs. Men gaat achteruit in plaats van vooruit. Het bewustzijn krimpt; en in plaats van vooruit te gaan en meer vertrouwd te raken met de goden, onze voorouders, wat de uiteindelijke bestemming van de mens is, gaat men achteruit, naar de dieren, naar de planten, naar de nog onontwikkelde oneindig kleine wezens die in de gesteenten wonen en hen vormen.

Dat is de straf als men ingaat tegen de fundamentele wet van de natuur. Men verliest geleidelijk alles.

DE BETEKENIS VAN DROMEN

Heeft elke droom een geestelijke betekenis, of zijn dromen eenvoudig het gevolg van wisselende gedachten tijdens de slaaptoestand?

Het is onmogelijk, denk ik, te zeggen dat alle dromen een geestelijke betekenis hebben, want dan zouden we moeten zeggen dat sommige verschrikkelijke nachtmerries die mensen hebben een geestelijke betekenis hebben. Er zijn veel soorten dromen: goede dromen, slechte dromen en neutrale dromen, heilige dromen en onheilige dromen, dromen van geestelijke aard en dromen van zeer stoffelijke aard. Sommige dromen kunnen geestelijk worden genoemd omdat ze, in die gevallen van geestelijke dromen, in feite voortvloeien uit het geestelijke deel van de menselijke constitutie, de wortel van zijn wezen, de fijnste energie in hem, die op het stoffelijke brein inwerkt, het benadert en raakt, slechts zwak omdat de afstand bij wijze van spreken enorm groot is tussen de geest en het stoffelijk lichaam. Maar als de goddelijke vlam van de geest het stoffelijk brein zelfs maar met een straal raakt, dan is de droom prachtig, zeer vredig, vol majesteit en profetisch.

Aan de andere kant zijn er dromen die niet meer zijn dan een reflexwerking van het dagelijkse verstand, half wakend en half slapend, dat als het ware dwaze sprongen maakt, omdat de innerlijke mens, het werkelijke ego, het stoffelijke brein met zijn continue stroom van wilskracht en vaste gewoontes niet langer beheerst. Deze laatste dromen waarover ik nu spreek zijn eenvoudig automatische herhalingen, gewoonlijk echter verwrongen, van wat de dag heeft gebracht. Ik zal proberen het duidelijk te maken. Neem een man die zijn leven lang in een fabriek werkt en spelden van koppen voorziet, week in week uit. Veronderstel dat die man op een nacht droomt dat hij aan zijn werkbank staat en spelden van koppen voorziet. Het is duidelijk dat dit slechts een reflexwerking is van wat zijn brein overdag in zich had. Daaraan is in het geheel niets spiritueels. Neem een andere soort droom. Iemand droomt dat hij iets slechts doet, het maakt niet uit wat, iets schandelijks. Ook dit is het gevolg van een verborgen deel van de constitutie van de man dat probeert de hersenen binnen te dringen, het gevolg van een of andere gedachte of daad in het verleden. Omdat de gedachte of daad op de hersenen werd afgedrukt, droomt de man dit die nacht, herhaalt hij het volmaakt of onvolmaakt.

U ziet dus dat er veel soorten dromen zijn. Dromen zijn eenvoudig de werking van het bewustzijn op de stoffelijke hersenen; en als een mens

niet volledig slaapt, als de hersenen nog een klein beetje wakker zijn, dan droomt hij: goede dromen of slechte dromen of neutrale dromen; en als deze dromen mooi en heilig zijn, dan zijn ze geestelijk omdat dan het hogere deel van het wezen van de mens dit halfslapende brein bereikt, en als het ware aanraakt. Maar wanneer de dromen boosaardig zijn, onedel, onzuiver, wat u maar wilt, dan zijn ze het gevolg van het dagelijks leven van de persoon – misschien niet van de vorige dag, ze kunnen het gevolg zijn van een gedachte of een daad die de man een maand of een jaar geleden had of deed. Maar wat een mens ook denkt of doet, het wordt onuitwisbaar op de hersenen afgedrukt.

DE THEOSOFISCHE HOUDING TEGENOVER HET SPIRITISME

Wat is de houding van de theosofie tegenover het spiritisme?

Theosofen hebben geen geloofsstellingen en geen dogma's. Daarom wordt iedereen die in universele broederschap gelooft, uitgenodigd zich bij de Theosophical Society aan te sluiten. We hebben in onze gelederen, denk ik, boeddhisten, brahmanen, taoïsten, christenen, spiritualisten, materialisten, agnostici en zelfs atheïsten! Iemand kan dus spiritist zijn en toch lid van de Theosophical Society. Als u mij vraagt wat *ik* van het spiritisme denk, dan zal ik zeggen wat ik denk. Ik waag me er niet aan te zeggen wat andere theosofen denken; want als ik zou zeggen wat andere theosofen denken, staat dat gelijk met het verkondigen van een dogma in de Theosophical Society; en dat kan en wil ik niet doen.

Maar ik zal u zeggen wat ik denk. Ik geloof dat de spiritisten in het algemeen een groep ernstige, eerlijke, goede mensen vormen, die ervan overtuigd zijn dat ze in contact kunnen komen met de geesten van hun geliefden die zijn heengegaan. Nu geloof ik dat dit volstrekt onjuist is. Ik denk dat het een volslagen misverstand is. Het is zeker waar dat er mediums zijn die goed zijn, die een psychische constitutie bezitten die min of meer onevenwichtig is, niet in balans zoals bij gewone mensen. Daarom kunnen zij dingen doen of voortbrengen die ongewoon zijn. Maar om te zeggen dat deze ongewone dingen het werk van geesten zijn van de andere zijde, is nooit bewezen.

Ik wil de gevoelens van geen enkele spiritist kwetsen. Maar ik zou de spiritisten deze vraag willen stellen: Hebben de spiritisten, sinds de eerste verschijnselen in Hydeville, in de staat New York, in 1848 geloof ik, hebben zij de wereld ooit iets gegeven dat van religieuze of filosofische of

wetenschappelijke waarde is voor de wereld? Een grote waarheid over de natuur verklaard? Niet één! Een grote religieuze waarheid toegelicht? Niet één! Een grote wetenschappelijke vooruitgang voorspeld of zelfs verklaard? Niet één!

Ik wil nog iets verder gaan – en ik vraag mijn broeders, de spiritisten, vergiffenis als mijn woorden hun gevoelens kwetsen; ik wil de gevoelens van niemand opzettelijk kwetsen; maar omdat de vraag aan mij is gesteld, is het mijn plicht te antwoorden. Ik heb deze vraag bestudeerd en heb ontdekt dat de zogenaamde mededelingen, die via mediums doorkomen en afkomstig zijn van wat zij 'geesten' noemen, in de regel uit gezwam bestaan. Dat heb ik ervaren. Deze mededelingen bevatten vaak gewone ethiek, maar ethiek die iedereen kent en bovendien slecht geformuleerd. De mededelingen zijn zo waardeloos omdat ze vaak alledaags en onzinnig zijn; en ik weiger te geloven dat mijn overleden vader bijvoorbeeld, schuldig zou kunnen zijn aan het onzinnige gebazel dat, zoals onze beste broeders de spiritisten zeggen, via de mediums van de andere zijde doorkomt!

Wat werkelijk gebeurt is het volgende – en dit is de leer van alle wijzen uit vroegere eeuwen die de mens hebben gewaarschuwd tegen deze praktijken die we necromantie noemen of voorspellen door middel van de doden. Zij zeggen dit: dat er in de astrale wereld, de wereld onmiddellijk boven de stoffelijke wereld, die bestaat uit minder fysieke stof dan de onze, minder materieel, iets etherischer, de schaduwen leven, de schimmen, de overblijfselen van de astrale lichamen van dode mensen, astrale lijken. Zoals het stoffelijk lichaam als de ziel het heeft verlaten, een stoffelijk lijk is, zo is het ook in de astrale wereld: als de ziel de astrale wereld heeft verlaten, laat ze deze astrale lijken achter. Wij noemen ze schillen; zoals ook het stoffelijk lichaam een schil is als de ziel het heeft verlaten. Het zijn deze astrale lijken of schillen die tot de seancekamer worden aangetrokken en zij hechten zich aan sensitieven die zulke bijeenkomsten vaak bezoeken; en zij beïnvloeden het denken, het brein, van het medium; en daarom gebeurt het soms dat er mededelingen worden ontvangen via mediums, die de naam noemen van een overledene of iets van weinig belang vertellen, gewoonlijk iets dwaas, voorvallen die de overledene heeft meegemaakt toen hij of zij nog leefde.

Maar deze astrale overblijfselen zijn niet de glorierijke geesten van mensen. Als de dood komt vliegt de geest van een mens als een bliksemflits naar zijn ouderster, sneller dan de bliksem. Wat in de stoffelijke wereld overblijft is het kadaver, het lijk. Al wat in de astrale wereld over-

blijft is het liṅgaśarīra of het astrale lichaam, een astraal lijk. Begint u het nu te begrijpen? Ik wil liever niet meer zeggen want ik wil de gevoelens van niemand kwetsen en ik zou willen voorstellen dat, als men belangstelling heeft voor wat de theosofie zegt over het spiritisme, men onze boeken bestudeert, vooral de werken van H.P. Blavatsky die aan de behandeling van dat onderwerp speciale aandacht schonk.

Tot slot moet ik nog zeggen dat veel van de zogenaamde echte mededelingen die in seancekamers worden ontvangen in werkelijkheid, en natuurlijk zonder dat het medium zich daarvan bewust is, psychische gegevens zijn, ontleend aan het brein van de aanwezigen, die zelf misschien volkomen zijn vergeten dat ze de voorvallen, die zijn ontleend aan wat nu algemeen, ten onrechte, het 'onderbewuste' wordt genoemd, ooit kenden of meemaakten of erover hebben gehoord.

MAGNETISCHE GENEZING OP AFSTAND

U heeft ongetwijfeld veel brieven over psychische zaken ontvangen en dat brengt mij tot de volgende vraag. Is het volgens u mogelijk dat er magnetische genezing op afstand plaatsvindt?

Ik kan alleen maar antwoorden, ja, natuurlijk. Maar ik doe dat met vrij veel tegenzin en ik zal u zeggen waarom. Ik geloof dat het heel gevaarlijk is als iemand, zelfs met de beste motieven, probeert zijn magnetisme op een ander mens toe te passen. Ik weet dat er goed kan worden gedaan. Maar ik weet ook dat er kwaad mee kan worden gedaan. Ik weet dat er edelmoedige mensen zijn die genezen; maar ik denk dat het bijzonder gevaarlijk is. Ik zou het op mij niet toelaten. En als ik van een vriend houd, zou ik hem nooit aanraden zich te onderwerpen aan het magnetisme van een ander mens. Moet u mij vragen waarom? Vraag het uzelf. Niemand is wijs genoeg om de geest, of zelfs het lichaam van een ander magnetisch aan te raken. Het is spelen met vuur.

Ik weet dat dit antwoord misschien wat impopulair is; maar het is niet mijn plicht naar populariteit te streven, maar om u te zeggen wat ik weet of, eventueel wat ik geloof dat waar is. Magnetische genezing is in werkelijkheid slechts een andere vorm van hypnotiseren of biologeren, noem het zoals u wilt; en dit kan duivels werk zijn en is dat vaak ook; zodat er zelfs nu in veel beschaafde landen wetten bestaan tegen het zonder onderscheid hypnotiseren, in het bijzonder in medische faculteiten.

KLEINERE PADEN NAAR DE WAARHEID

De vraag is gesteld of theosofen beweren de enige weg te zijn waarlangs men waarheid kan vinden. Kunt u dit wat toelichten?

Ik zal deze vraag beantwoorden door de woorden te gebruiken van de grote Fransman Victor Hugo: 'In de nacht aanvaard ik de leiding van toortsen, al weet ik dat er een zon is'. Als, ter verduidelijking, theosofie de formulering in menselijke taal is van de werkingen en wetten van de natuur, dan is ze waarheid en volstrekte waarheid; en hoe meer we van deze waarheid weten, des te meer zullen we onze theosofie kennen. Maar er zijn mensen met een bepaalde instelling van geest en hart voor wie de stralende zon te helder is. Zij houden van de leiding van toortsen. Zij houden van het kleinere licht, omdat een kleiner licht gemakkelijker kan worden gevolgd, hanteerbaarder is, gemakkelijker te begrijpen. Maar eens verlaten ze de schaduwen, waar de toortsen hun enige licht zijn, de grot waarover Plato sprak, waar men alleen de dansende schaduwen op de muur zag. Zij gaan naar buiten het zonlicht tegemoet. Dan worden de toortsen opzij gelegd.

OVER GROEPSZIELEN

Als dieren sterven lossen zij dan op in een algemeen 'zielenreservoir' en verliezen ze dan hun individualiteit in wat een 'groepsziel' kan worden genoemd, of heeft ieder dier zijn eigen afzonderlijke monade, en is het dus geïndividualiseerd?

Al is 'groepsziel' een ongelukkige term en niet helemaal juist, hij bevat niettemin een kern van waarheid. Als we bedenken dat het proces van individualisering continu doorgaat vanaf de elementalen tot de dhyānichohans, en dat alle monaden behoren bij, of verbonden zijn met een van de zeven of tien of twaalf zonnelogoi, of wat door sommigen 'stralen' worden genoemd, dan zien we onmiddellijk de ware leer achter dit idee van groepsziel. Niettemin is ieder dier altijd een uitdrukking van de inwonende monade evenals de mens, evenals een plant, evenals een chemisch atoom dat is. Maar hoe verder we teruggaan naar de chemische elementen, des te nauwer zijn zulke monaden in families met elkaar verbonden. We zien een voorbeeld daarvan in de mineralen die, al zijn ze verdeeld in verschillende soorten mineralen, veel meer op elkaar lijken dan de planten die, al zijn ze verdeeld in verschillende orden, geslachten, families, soorten, enz., op hun beurt weer veel meer op elkaar lijken dan de dieren.

En ook de dieren, hoewel verdeeld in verschillende rassen, lijken veel meer op elkaar dan mensen. Een beter woord dan groepszielen, of blokzielen, een term die in H.P. Blavatsky's tijd werd gebruikt, zou misschien rijken zijn.

De monaden in de lagere rijken zijn onderling veel nauwer verbonden en lijken veel meer op elkaar dan de meer geïndividualiseerde monaden in de hogere rijken. Maar het is geheel onjuist, volkomen fout om te zeggen dat de monade van een dier bijvoorbeeld wegzinkt in een zielenoceaan of in een groepsziel, en er nooit meer uit tevoorschijn komt, maar dat het slechts nieuwe differentiaties van de oceaan zijn die tevoorschijn komen, nieuwe druppels. Houd altijd voor ogen dat de monade steeds op reis is in ruimte en tijd, er voortdurend naar streeft zich vollediger tot uitdrukking te brengen naarmate haar voertuigen meer geïndividualiseerd worden, en dan heeft u de juiste leer. Maar de monade is een individu vanaf haar eerste verschijnen in een manvantara als een niet-zelfbewuste godsvonk, gezien vanuit ons standpunt. De monade is in feite nooit een elementaal dat zich omzet in een mineraal, zich omzet in een plant, in een dier en tenslotte in een mens. Dat is onjuist. Maar de monade manifesteert zich eerst in het delfstoffenrijk, en brengt haar eigen atomaire voertuig voort. Als ze haar zeven kringlopen in het mineralenrijk heeft voltooid, overschrijdt ze de grens en treedt ze het plantenrijk binnen. Na daar haar zeven kringlopen te hebben volbracht, komt ze tevoorschijn en manifesteert ze zich als een van de dieren van de laagste soort, zoals bijvoorbeeld een spons, of een soortgelijk schepsel, half-dier half-plant. En dan treedt ze tenslotte het dierenrijk binnen, enz.

Denk altijd aan de uitspraak die u in de *Gītā* vindt, en die wordt toegeschreven aan Krishṇa, als hij zegt: 'Ik schiep dit hele heelal uit een deel van mijzelf en blijf ervan gescheiden'. Precies zo is het met de individuele monaden in al hun onberekenbare aantallen. Elk schept, vanaf de tijd van haar eerste verschijning in een manvantara, haar eigen veranderende voertuig uit delen van zichzelf, en blijft toch voortdurend, door de eeuwen heen, van die voertuigen 'gescheiden'; ze manifesteert zich eenvoudig daarin, werkt erdoor, totdat tenslotte, zelfs na het vergevorderde dhyāni-chohanschap, de zich ontwikkelende ziel weer de monade wordt: de boeddha of christus wordt opnieuw zijn 'Vader in de Hemel', en dat is de monade.

EEN VERKEERDE OPVATTING OVER TWEELINGZIELEN

Wilt u ons iets zeggen over de leer van de tweelingzielen.

Deze leer heeft in het verleden onheil veroorzaakt in de Theosophical Society. Veel mensen hebben haar verkeerd begrepen en er hebben zich in feite gevallen van immoreel gedrag voorgedaan, omdat deze leer verkeerd werd begrepen. Ik houd niet van de term 'tweelingzielen', want alle mensen zijn niet alleen zonen van vader zon, maar zoals het mensenras is verdeeld in families, zo behoren bepaalde delen van de mensheid als het ware tot bepaalde geestelijke energieën of krachten, die samen de geestelijke zon vormen.

Sommige theosofen noemen deze energieën stralen. Dat is niet zo'n goed woord omdat het doet denken aan de stoffelijke stralen van de zon en daarmee plaatst men de gedachte op het stoffelijke vlak; maar als men wil kan men 'stralen' gebruiken. Ik geef de voorkeur aan het woord 'energieën' of 'krachten'. Bepaalde rassen van de mensheid of bepaalde groepen mensen behoren tot dezelfde energie, tot dezelfde straal; andere groepen mensen behoren tot andere krachten of stralen. Er zijn tien hoofdkrachten of stralen en we kunnen de mensheid dus in tien hoofdfamilies verdelen. Dit zijn dezelfde als de tien klassen van monaden waar H.P.B. over spreekt. En op deze wonderlijke, mystieke gedachte, een feit in de natuur, berust de verkeerde opvatting over tweelingzielen.

Hoe ontstond deze opvatting over tweelingzielen? Eenvoudig uit dit feit, dat tussen twee mensen die tot dezelfde energie van de zon, dezelfde zonnekracht behoren, er sprake is van een snelle en onmiddellijke sympathie, een gevoel alsof ze elkaar altijd hebben gekend. En als het om dingen uit ons gewone menselijke leven gaat kunnen we zeggen dat de gevallen van echte, werkelijke liefde tussen een goede man en een goede vrouw op dit feit zijn gebaseerd.

Dat is alles wat er in de leer van tweelingzielen aan waarheid zit. Zoals deze gewoonlijk wordt opgevat is ze een heel gevaarlijke leer, omdat er zo gemakkelijk misbruik van kan worden gemaakt. Maar als men haar begrijpt is ze, zoals u ziet, een leer vol diepe waarheid.

GEEN HISTORISCHE GEGEVENS OVER JEZUS

Wat is er uit historische bronnen over de persoon Jezus bekend?

Er is uit historische bronnen absoluut niets over de persoon Jezus

bekend – als we de christelijke evangeliën buiten beschouwing laten. Zelfs de verwijzing in Josephus, de joodse historicus, naar het feit dat er een zeker iemand, Christus genaamd, in Jeruzalem leefde kort voor zijn eigen tijd, wordt nu bijna algemeen door geleerden, buiten de christelijke kerk, en ook door veel christelijke geleerden, gezien als een inlassing in de werken van Josephus, mogelijk door Eusebius. Er bestaat absoluut geen enkel historisch gegeven in een 'heidens' historisch werk over zijn werkelijke bestaan, behalve de vage uitspraak in Tacitus en bij een of twee andere schrijvers; en deze uitspraken zijn kennelijk gebaseerd op alleen maar geruchten, die ongetwijfeld afkomstig zijn van vroege christenen. Daarom zijn tientallen geleerden tot de conclusie gekomen dat het hele verhaal over Jezus eenvoudig een oude 'zonnemythe' was – maar dat accepteren theosofen niet. Ongetwijfeld leefde er in een tijd, die we het begin van de christelijke jaartelling noemen, of in de eeuw voorafgaand aan de algemeen aanvaarde datum van het begin van de christelijke jaartelling, een wijze, een ziener, die in Palestina leefde en werkte, die waarschijnlijk Yēshūa' werd genoemd, wat het Hebreeuwse woord is voor 'Heiland'. Dit is de oorspronkelijke vorm van de naam die Iēsoûs werd in het Grieks en Iēsūs in het Latijn. Hij is degene naar wie theosofen verwijzen als de avatāra.

Ik geloof niet dat de mensen weten hoe volstrekt ongefundeerd veel van de geaccepteerde verhalen over het christendom zijn. Er is absoluut geen bewijs, volgens de gebruikelijke maatstaven voor bewijs, dat Jezus ooit leefde. De christenen zijn veelvuldig uitgedaagd om met een nauwkeurig bewijs naar voren te komen, en ze zijn daarin niet geslaagd. Maar toch beweren ze terecht dat er een oorspronkelijke figuur moet zijn geweest om wie de mythen, verhalen, legenden zich hebben gegroepeerd, die later in de verschillende geschriften werden belichaamd, zoals in de vier evangeliën die nu canoniek worden genoemd, en in de twintig of meer geschriften die we nu de apocriefe evangeliën noemen.

Als men denkt aan de verbitterde conflicten, theologische en andere, de eeuwen van strijd die de vroege christenen onder elkaar voerden, een voortdurende strijd in de eerste vijfhonderd jaar of meer, beseft men dat er nauwelijks iets bewaard kan zijn gebleven dat in oorsprong waar was. Wat wel bewaard bleef was het resultaat: de christelijke theologie; en ook deze viel uiteen in verschillende scholen; zoals bijvoorbeeld de Grieks-orthodoxe Kerk, de Roomse, zogenaamd Katholieke Kerk, de Armeense Kerk, de Nestoriaanse Kerk, de Koptische Kerk, de Syrische Kerk en

andere kleinere sekten. En daarnaast waren er de grote christelijke theologische groeperingen, zoals de zogenaamde Orthodoxe en de Ariaanse.

De tegenwoordige christelijke theologie is eenvoudig het resultaat van een mengelmoes van theologisch gekrakeel gedurende de eerste vijfhonderd jaar en de veertienhonderd jaar die volgden.

DUISTERE OORSPRONG VAN DE EVANGELIËN

Wat is er bekend over het geknoei met oorspronkelijke teksten om ze beter te laten passen bij de ideeën van de kerkvaders? Ik herinner me in The Theosophical Path *gelezen te hebben over een zekere Lactantius, die uit de school klapte over de manier waarop hij met teksten goochelde, maar ik kan dit artikel nu niet vinden.*

De verwijzing naar Lactantius is in dit verband, denk ik, onjuist. Lactantius was een van de latere christelijke apologeten, die in het begin van de vierde eeuw van de christelijke jaartelling leefde, toen de vier evangeliën waarschijnlijk al waren geaccepteerd als min of meer canoniek. Niemand *weet* met zekerheid wie degenen waren die met de evangeliën knoeiden, als er al mee werd geknoeid, zoals waarschijnlijk het geval is – met sommige meer, met sommige minder. Het is zonder meer een feit dat het enige wat geleerden werkelijk *weten* over de evangeliën – los van meningen en hypothesen – is, dat deze vier, die nu canoniek worden genoemd, tenslotte zegevierden over vele andere en omstreeks de vierde eeuw van de christelijke jaartelling de aanvaarde vier canonieke evangeliën of geschriften van de christelijke kerken werden. Dit is alles wat met zekerheid kan worden gezegd. Al het overige is duister en bestaat uit meningen en giswerk.

Het is voor iedereen die de vier evangeliën leest duidelijk dat het geschriften moeten zijn, geschreven naar, d.w.z. in overeenstemming met andere, die de originele waren en die zijn verdwenen: want de huidige evangeliën bevatten voldoende overeenkomsten en gelijkheid van inhoud om tot die conclusie te komen. Ze bevatten ook genoeg onderlinge tegenspraken om te bewijzen dat verschillende handen eraan hebben gewerkt of ze hebben geschreven. Van de christelijke kerkvaders leefden sommigen later en sommigen eerder dan de evangeliën.

WAARSCHUWINGEN IN DROMEN

Waar komen waarschuwingen in dromen en visioenen vandaan? Komen ze van ontlichaamde geesten?

Nee, niet van ontlichaamde menselijke 'geesten'. Het is het innerlijke ego, het geestelijke ego van degene die het visioen ziet of de stem hoort of de inspiratie krijgt. In veel zeldzamer gevallen komen zulke waarschuwingen van de beschermers van de mensheid die, als karmische verdienste van de persoon die dat in een ander leven heeft verdiend, een waarschuwing geven of een visioen of een droom zenden.

PRAJĀPATI'S, AMSHASPENDS, KABIRI, ENZ.

Zijn de prajāpati's dezelfde als de amshaspends? H.P.B. schijnt beide termen te gebruiken en ik zie niet veel verschil tussen beide.

Prajāpati's is een samengesteld Sanskrietwoord dat betekent 'ouders van het nageslacht', 'beginners van rassen', waarvan het aantal gewoonlijk wordt gerekend op 7 of 10; feitelijk 12. Wat in India prajāpati's worden genoemd, heetten onder de Perzen amshaspends. In de joodse theosofie, de kabbala, werden ze sephīrōth genoemd. In de orfische occulte leer van het oude Griekenland en Klein-Azië werden ze kabiri genoemd, die in de mysteriescholen van Samothrace bijzonder werden geëerd. Ze zijn alle praktisch identiek met wat in het christendom aartsengelen werden genoemd; en als u de oorspronkelijke christelijke leer over de aartsengelen begreep, dan zou u de functies van prajāpati's, sephīrōth en kabiri begrijpen. Een andere naam voor de prajāpati's, als alleen op de mensheid wordt gedoeld, is *manu's*; en die zijn praktisch identiek met de rishi's.

De prajāpati's, de sephīrōth, de kabiri, de aartsengelen, de amshaspends en dergelijke wezens of entiteiten in andere oude stelsels, zijn dus de beginners van rassen; en op kleinere schaal de beginners van beschavingen, de manu's en de śishṭa's als we het in het bijzonder hebben over ons mensenras of onze menselijke levensgolf. Elke prajāpati correspondeert, volgens één heel interessante beschouwingswijze, met één kosmisch gebied; of, om het anders te zeggen, elke prajāpati is het hoofd van één klasse van monaden en er zijn 7 of 10 of 12 klassen van monaden, afhankelijk van de manier van tellen.

Het is goed deze overeenkomsten of equivalenten te onthouden, want u zult H.P.B.'s *Geheime Leer* met veel meer inzicht in wat ze schreef kun-

nen lezen. Ze had de gewoonte, in zekere zin een verbazingwekkende gewoonte voor iemand die een echte geleerde was, illustratief materiaal overal vandaan te halen waar ze het maar kon vinden, en het bij elkaar te voegen zonder altijd duidelijk te maken dat het om vergelijkbare dingen ging. Vandaar dat sommige lezers van *De Geheime Leer* die prajāpati's en sephīrōth en kabiri en amshaspends en aartsengelen bij elkaar aantroffen, dachten dat het om heel verschillende dingen ging. Het waren dezelfde grote wezens, maar met verschillende namen, afhankelijk van het deel van de aarde of het ras waar het om ging.

DE LOGOS ALS INDIVIDU EN HIËRARCHIE

Is de kosmische logos een individu van waaruit alle kleinere monadische individualiteiten waar deze uit bestaat, uitstralen? Of is de logos slechts de verzamelde totaliteit van alle monaden?

Laat ik als antwoord de vraag formuleren door middel van een voorbeeld: Is een boom slechts een verzameling atomen die zich groeperen tot wortels, stam, bast, takken, twijgen, bladeren, bloemen en vruchten, zonder zelf een wezenlijk bestaande individualiteit te zijn? Of is het een wezenlijk bestaande individualiteit, opgebouwd uit deze kleinere levens, zoals de levensatomen het lichaam vormen? Het lijkt gemakkelijk dit even te beantwoorden en te zeggen dat een boom een entiteit is die uit kleinere levens bestaat en dat antwoord zou volkomen juist zijn. Maar toch is het niet helemaal bevredigend, want het is duidelijk dat een wortel van de boom of de bast of de stam, een tak of een blad of een bloem daarvan, niet de hele boom is.

Nog een voorbeeld: Is de tafel waaraan ik zit een wezenlijk bestaande individualiteit op onzichtbare gebieden, die door tussenkomst van duistere karmische krachten uit verschillende bomen is gehakt, door verschillende mensenhanden is bewerkt, gepolijst en gemaakt tot het samenstel van verschillende houtsoorten dat nu voor me staat, terwijl deze verschillende houtsoorten zelf weer bestaan uit moleculen en atomen? Mijn antwoord is weer dat beide juist zijn. De tafel voor me zou niet kunnen bestaan als ze niet tevoren in het astrale licht bestond, dat wil zeggen een eigen bestaan als entiteit had, wat voor ons mensen moeilijk is te begrijpen, maar niettemin juist is; maar toch, als we de tafel in detail bekijken, zoals we bij de boom deden, of als we naar de bijzonderheden van een logos zien, die uit de verschillende hiërarchieën bestaan die hem vormen,

zijn we geneigd te denken dat zich achter de tafel of de boom of de logos geen op zichzelf staande werkelijkheid bevindt, maar dat elk niet meer is dan een verzameling samenstellende delen; en dat is gedeeltelijk juist en gedeeltelijk onjuist.

De logos, de boom, de tafel en in feite elke andere entiteit die zich in het heelal voordoet, of zijn bestaan lang of kort duurt, is een karmische reproductie in belichaamde vorm van, als we ver genoeg teruggaan, een wezenlijk bestaande individualiteit in de onzichtbare werelden, noem ze de geestelijke werelden.

Ja de logos is een entiteit, een individualiteit, van hoge geestelijke aard, die talloze kleinere hiërarchieën omvat die daaruit voortkomende radiale groepen zijn, ofwel groepen die uit zijn stralen zijn ontstaan. Als we daarom de zaak van bovenaf bezien, moeten we zeggen dat de logos een individu is dat bestaat uit zijn hiërarchische monaden of levensatomen; en als we de zaak van onderaf bezien zijn we geneigd te zeggen dat de logos niet meer is dan een verzameling of het volledige samenstel van ontelbare individuen waaruit het heelal bestaat.

Tot slot vraag ik me soms af of deze interessante vragen van waarde zijn, behalve voor filosofen, en toch ben ik geneigd te denken dat ze dat zijn, omdat ze de gedachten van de mens wegvoeren van de grove en stoffelijke aspecten van het leven en hem ideeën en ingevingen bezorgen van grotere dingen. Het verlies van de ziel wordt in het begin gewoonlijk veroorzaakt door het verlies van idealen; en om dezelfde reden ben ik altijd een groot voorstander geweest van de studie van de structuur van de kosmos, en dus van de planeetketens, van ronden en rassen en soortgelijke fundamentele dingen, want zij voeren het denken weg van de stof, wekken gevoelens op van een gemeenschappelijke eenheid of een universele broederschap en blijken daarom een grote en sterke ethische of morele waarde te hebben, met een daaruit voortvloeiende invloed op ons.

NATIES EN RASSEN ALS ENTITEITEN

Is het juist om naties en rassen als werkelijk bestaande entiteiten te zien?

Deze vraag is niet zo gemakkelijk te beantwoorden. In zekere zin wel, omdat elke eenheid, groot of klein, raciaal, nationaal, regionaal of op kleinere schaal zoals steden en dorpen en zelfs een gezin, een svabhāva vertegenwoordigt dat de belichaming is van een soort eenheid op geestelijke gebieden. De Grieken en Romeinen gingen zover dat ze van abstracties

wezens maakten, en spraken over een godin Deugd en een godin Geduld, enz., en een godin van Strijd en soortgelijke goden, enz., die alle enige abstracte werkelijkheid hadden, omdat geduld en strijd en liefde en sympathie en deugd eigenschappen zijn die voortvloeien uit de kosmische hiërarchie en dus in zekere zin tot wezens en tot individuen kunnen worden gemaakt. Maar het moet niet zover worden doorgevoerd dat we ze gelijkschakelen met een incarnerend en reïncarnerend menselijk ego, hoewel ze veel groter zijn dan deze.

Dus nogmaals, is een bijenvolk de uitdrukking van een innerlijke monade of entiteit? Of is een bijenvolk niet meer dan een verzameling kleine bijenmonaden? Antwoord: het is beide. Er zijn beslist bijenmonaden en deze zijn elk geïndividualiseerde, zich wederbelichamende entiteiten. Maar het bijenvolk als een verzameling van zulke monaden vertegenwoordigt de collectiviteit van de monaden, verenigd in een gemeenschappelijke svabhāva of kleinere logos, die in zijn hoogste aspect een entiteit is, maar als bijenvolk niet meer dan een collectieve en kwantitatieve uitstraling daarvan.

De Amerikanen als volk, bijvoorbeeld, zijn een groep menselijke monaden. Hun bestemming of karma brengt hen bijeen, en na verloop van tijd zullen ze sterker worden en zullen hun aangeboren eigenschappen duidelijker uitkomen, wanneer de assimilatie van zoveel immigrerende volkeren in de Verenigde Staten is voltooid. Wat is het Amerikaanse volk of wat zal het zijn? Wat is het nu, wat zal het dan zijn? Kunnen we zeggen dat er een geestelijk wezen, of een geestelijke entiteit of monade bestaat in de geestelijke sferen, die zich een tijdlang, door middel van zijn uitgestraalde kwaliteiten, op deze aarde tot uitdrukking brengt als het Amerikaanse volk, dat bestaat uit monaden die door wederbelichaming komen en gaan binnen deze geestelijk-astrale uitstralingsvorm? Het antwoord is ja. Maar men moet dat niet zien als een zich wederbelichamende entiteit die zich telkens weer op stoffelijk gebied belichaamt, want daardoor zou het – ik bedoel hier het volk – slechts een wederbelichamende monade worden.

Aan de andere kant is het volkomen juist dat wat eens was na lange manvantarische tijdsperioden cyclisch opnieuw wordt geproduceerd, maar cyclisch iets hoger dan de vorige verschijning ervan. Dit is een oude stoïcijnse leer; zodat alles wat nu bestaat, ook in een manvantarisch ver verleden heeft bestaan op een iets minder geëvolueerd gebied dan nu, omdat de astrale modellen toen een zekere vorm aannamen en dat in de

verre toekomst weer zullen doen, maar op een iets hoger gebied. Maar wij als individuele monaden die nu hieraan deel hebben, zullen ons naar hogere sferen hebben begeven. We zien dus dat deze abstracte geestelijke entiteit zich weer als een volk zal manifesteren, maar dat zal manvantarische tijdperken na nu gebeuren en met nieuwe monaden die, bij wijze van spreken, zijn levensatomen vormen.

We kunnen dus zeggen dat ieder volk de uitdrukking is van een nationaal karakter, dat wil zeggen een nationale geest, en dat geldt voor ieder volk, ieder ras, iedere algemene bevolking van een bol; en op kleinere schaal geldt dat evenzo voor elke abstractie: een natie, een stad of dorp of zelfs een gezin. Het hele onderwerp is subtiel en moeilijk te verklaren, maar het wordt voldoende duidelijk (a) als we bedenken dat elk van deze eenheden zich op aarde tot uitdrukking brengt omdat ze een manifestatie is van innerlijke onzichtbare geestelijke oorzaken, innerlijke geestelijke eigenschappen die uitstralen van een geestelijk brandpunt; en (b) als we er ook aan denken dat dit analoog is aan, maar niet identiek met, een wederbelichamend ego zoals een menselijk ego. Verder moeten we nooit vergeten dat iedere plaatselijke of nationale eenheid de zuster of broeder is van alle andere lokale of nationale eenheden, zoals mensen broeders zijn, want alle zijn geboren uit één gemeenschappelijke bron; en wanneer we dit laatste allerbelangrijkste feit onthouden, dan verliezen we ons fanatieke nationalisme, onze neigingen onze eigen natie of ons eigen volk te zien als superieur aan alle andere op aarde, en beseffen we dat wij als menselijke individuen in ons volgende leven misschien worden geboren in het volk waarvan we nu een afkeer hebben, mits natuurlijk onze wedergeboorte niet te lang wordt uitgesteld, want dan zou die natie tijdelijk kunnen zijn verdwenen.

DE TOREN VAN BABEL

Heeft het verhaal van de Toren van Babel een diepere betekenis?

Er is geen historische basis voor het verhaal van de Toren van Babel, en dat er een echte toren heeft bestaan. De Toren van Babel zoals daarover in de Hebreeuwse bijbel wordt verteld is een allegorie, op joodse wijze verhaald, van de late Atlantische magiërs, die ernaar streefden zelfs de 'hemel' met hun menselijke magie te veroveren. In de allegorie bouwden de Atlantische magiërs een 'toren van denken', maar omdat deze aards en niet geestelijk was, typisch Atlantisch van aard, bracht de evolu-

tie, de gewone menselijke evolutie of de evolutie van de mensheid, nadat die toren een zekere hoogte in de bouw had bereikt, volgens de allegorie, verwarring teweeg in dit streven 'de hemel te beklimmen' door menselijke magie. De spraakverwarring betekende dat de Atlantische rassen zich verdeelden in verschillende menselijke families, en daardoor ontstonden verwarring en afgescheidenheid.

De ingewijden van het pad van de rechterhand bouwden ook een 'toren van oneindig denken', zoals de meester vertelt in *De Mahatma Brieven*, maar hun toren is gegrond op geest in plaats van stof en is daarom overal één, waardoor verwarring onmogelijk is. Daar zijn verwarring en misverstanden niet mogelijk, zoals wel het geval is bij zuiver menselijke pogingen, menselijke magie, om het 'bolwerk van de hemel' te beklimmen.

PYTHAGORISCHE GEBODEN

Waarom werd de pythagoreeërs gezegd geen bonen te eten?

Ik vraag me af of Pythagoras erg welkom zou zijn geweest in een bepaalde stad in New England – witte bonen en bruinbrood! Is er iets slechts of misdadigs aan het eten van bonen, of bruinbrood en bonen ook al zijn ze soms wat onverteerbaar? Maar dat is niet de ware betekenis. Er was, weet u, een bepaalde kleine vroegchristelijke sekte die meende dat de vijg de vrucht was van die bijzondere boom in de Hof van Eden waarmee moeder Eva vader Adam verleidde om daarvan te eten. En waarom koos men de arme vijg en maakte men die zo heilig dat het degenen van datzelfde geloof was verboden vijgen te eten? Net zo'n geval als met 'bonen', omdat men redeneerde dat de kleine zaden van de vijg de levenszaden symboliseerden en daarom maakte men van de vijg een symbool; en men maakte er iets heiligs van, een taboe, zoals men in het Zuiden zegt. Dus – eet geen vijgen: ze zijn te heilig om te eten! En ongetwijfeld verwezen ze naar die bepaalde zinnen in het Hebreeuwse boek Genesis waarin de engel met het vlammende zwaard Adam en Eva verjoeg, omdat ze van de verboden vruchten aten.

De pythagoreeërs hadden dus een leer met precies dezelfde strekking, en zagen bonen – ze hadden erwten kunnen kiezen, of appelpitten of iets anders dat zaden bevat, maar zij kozen nu eenmaal bonen – als een symbool van het leven, als monaden, voortbrengers van een hele toekomst, een plant die andere zaden voortbrengt, bonen, erwten, wat al niet. En

later, toen de school haar vroegere hoge opvattingen had verloren, vatten de pythagoreeërs het verbod zo op dat het slecht was bonen te eten omdat ze onrein zijn, wat het tegengestelde is van de oorspronkelijke betekenis.

Ik geloof ook niet dat Pythagoras zou hebben gezegd dat een van zijn leerlingen geen bonenschotel zou mogen eten. Ziet u niet hoe volstrekt belachelijk het is als men tot de kern van de zaak doordringt? Voor hen waren bonen een soort wachtwoord, dat verwees naar een verbazingwekkende geheime occulte leer die niet eetbaar, dat wil zeggen niet verteerbaar was, behalve voor degenen die sterk genoeg waren om haar te verdragen, te begrijpen, te verteren. Dus werden bonen verboden.

Elke leer die niet tot een beter leven leidt is verschrikkelijk. Ze is niets waard. Als een leer uw leven niet in alle opzichten verbetert, dan zou ik zeggen, om het oude Engelse woord te gebruiken 'eschew it' [mijd haar], verfoei haar.

Hoe komt het dat de pythagorische leringen het karakter van hen die ze bestudeerden zo radicaal veranderden? Als gevolg van bekering, de oude christelijke term, het veranderen van het denken, het veranderen van het denken aan dingen hier beneden in het denken aan hogere dingen; en dat is precies wat de wereld van nu mankeert. Ze heeft bijna vergeten hoe nodig het is om te denken en om juist te denken opdat de mens op de goede manier kan leven. En om juist te denken moet men regels hebben, regels waarin men gelooft, moet men van de waarheid ervan overtuigd zijn en van deze waarheid wordt men zich bewust als men door studie geestelijk en intellectueel overtuigd raakt. Daarom kan de studie van religie, van filosofie, van wetenschap, het leven van een mens veredelen, hem verheffen uit de sfeer waarin het leven zoals hij het ziet slechts een strijd is tegen andere mensen, die al het dierlijke in hem naar buiten brengt, waarbij hij zijn gevechtskwaliteiten tegen zijn medemensen gebruikt. Juist denken veredelt het karakter van een mens omdat het zijn opvattingen verrijkt en verruimt en hem andere ideeën over zijn medemensen geeft.

Waarom schreef Pythagoras vijf jaar zwijgen voor aan zijn discipelen?

Ik geloof niet dat er zo'n regel bestond. Ik denk dat het betekende dat geen leerling, een uiterlijke of innerlijke, mocht onderwijzen, spreken, voor hij voldoende was getraind; en vijf jaar werd gezien als de tijd waarin men kon afstuderen, zoals wij nu zeggen, zijn diploma kon halen en zijn vak mocht uitoefenen. En dat was inderdaad een heel verstandige regel,

want kijk in deze tijd eens naar het sentimentele gebazel, het zinloze gepraat, allerlei volstrekt onbeschrijflijke rommel waarvoor men moet betalen, alleen om het te lezen – geschreven zonder enige opleiding, zonder enige kennis en vaak zonder fatsoen. Ieder die dat wil kan het woord nemen en bijna alles zeggen en als zijn stem luid genoeg is en zijn vindingrijkheid groot genoeg, kan hij ongestraft zijn gang gaan. De regel van Pythagoras voorkwam zoiets.

EVOLUTIE EN HET BEHEERSEN VAN DE LEVENSATOMEN

Hoe is het mogelijk dat wij, die heersers over een zonnestelsel waren, d.w.z. in de tijd toen de atomen ons thuis vormden, nu de samenstellende delen van ons lichaam niet kunnen beheersen? We hebben ons ontwikkeld vanuit de atomen en in de toekomst zullen we een zonnestelsel in de macrokosmos beheersen. Is onze bewustzijnstoestand nu lager dan in de tijd van ons leven als levensatoom?

Wij mensen vinden het in dit stadium van onze evolutionaire pelgrimstocht moeilijk de lagere elementen van ons lichaam, waaronder atomen en elektronen, te beheersen, omdat we ons in het midden van onze evolutiereis bevinden, want we zijn verzonken in de stoffelijke werelden, hoewel we nu beginnen ons weer op te werken naar de geest. Deze situatie betekent dat de stoffelijke delen van ons wezen, waaronder de atomen, enz., zich natuurlijk meer in hun eigen sfeer bevinden en daarom een grotere individuele kracht bezitten dan ze in de hogere sferen hebben; daardoor handelen ze krachtiger op hun eigen individuele manier dan wanneer ze zich weer in de geest bevinden, of in de geestelijke werelden en meer onder de goddelijke invloed in die geestelijke werelden zijn. Daarom kan de zon, de godheid in en achter de zon, de lagere elementen en lagere atomen veel beter beheersen dan wij, omdat deze godheid, die ons zo ver vooruit is, een meer geestelijke soort atomen aantrekt dan wij, omdat wij natuurlijk veel minder geestelijk ontwikkeld zijn dan de zonnegodheid.

Daarom kunnen we in de toekomst niet alleen onze eigen stoffelijke delen volmaakt beheersen, maar ook de atomen, enz., die deze stoffelijke delen van ons samenstellen, omdat we na verloop van tijd aan geestelijke kracht zullen winnen; en zelfs deze stoffelijke delen van ons zullen hoger zijn gestegen naar de geest, en wij zowel als onze samenstellende lagere elementen en atomen zullen dan meer aan elkaar gelijk zijn geworden, geestelijker dan we nu zijn. Daarom zal er meer harmonie zijn, zullen we

gemakkelijker op broederlijke wijze samenwerken op onze reis terug naar de geest.

U heeft de voornaamste gedachte goed weergegeven toen u zei dat de mahātma's hun lagere elementen en atomen veel gemakkelijker kunnen beheersen dan wij, en daarvoor zijn twee hoofdredenen die ik zojuist heb genoemd: de mahātma's zijn verder geëvolueerd en daarom sterker dan wij; en zij trekken voor hun lichaam meer vergeestelijkte atomen aan dan wij. Daarom is er daar een grotere harmonie tussen het hogere en het lagere dan bij ons.

DE PRAKTISCHE BETEKENIS VAN FILOSOFISCH DENKEN

Is het voor de mens van nu nuttig of praktisch om zich bezig te houden met gedachten van abstracte schoonheid zoals die in de technische theosofie worden geleerd? Bereiken we iets door grote figuren uit de geschiedenis te bestuderen zoals de Boeddha, of bijvoorbeeld wat in de theosofie bekend is als de stille wachter?

Wat kan, in de naam van de heilige waarheid, praktischer zijn in het menselijk leven dan de mens ertoe te brengen na te denken, hem gedachten en idealen van schoonheid te geven, van wet en orde, en het overkritische en oneerbiedige denken dat nu zo algemeen is te doordringen van idealen en van menselijke grootsheid en verhevenheid, als voorbeelden die iedereen kan navolgen? De betekenis ervan ligt in het feit dat we door zo te handelen de ziel en het hart van de mens wakker roepen en steriele gedachten en onvruchtbare ideeën en idealen vervangen door geestelijke zaden en ideeën die, als ze tot bloei komen, het menselijk leven edeler maken en inspireren tot moed en hoop om de vele problemen van het leven het hoofd te kunnen bieden. Dat is precies wat de leringen van de theosofie doen: ze maken de mens tot een waarachtiger mens: ze schenken hem inspiratie, zelfs voor het doen van zijn dagelijkse taak, inspiratie om de zogenaamde levensproblemen het hoofd te bieden door een visie op de toekomst, waardoor de mens in staat is de problemen op grootse wijze te boven te komen. Ze leren de mens edel te leven en edel te sterven.

Zit daarin iets 'praktisch'? De man die zijn hele leven een geldwolf is geweest en die, als hij dood gaat met een lege ziel, sterft en alles achterlaat wat hij in zijn leven heeft verworven – want dit 'alles' bestaat alleen uit stoffelijke dingen – is iemand die geen blijvende indruk van zichzelf achterlaat in de sfeer waarin hij leefde; beslist geen indruk die bewijst dat

hij zijn medemensen ten goede heeft beïnvloed; en ik zou graag de vraag willen stellen of zo'n man iemand is die terecht een 'praktisch mens' kan worden genoemd? Volgens mij is hij heel wat anders. Hij is misschien een harde werker geweest: wellicht heeft hij gemak en vrede en menselijk geluk opgeofferd om zijn materiële bezittingen te vergroten; maar volgens mij heeft hij, als het om al die eigenschappen gaat die een mens werkelijk tot mens maken, helemaal niets bereikt en sterft hij als een menselijke mislukking. Ik denk dat zo iemand een heel onpraktisch mens was, want hij heeft alles opgegeven wat in het leven werkelijk de moeite waard is en verruild voor alles wat de bijbel van de joden en de christenen een 'schotel linzen' noemt. Hij kan zijn geld, zijn land, zijn aandelen en obligaties of stoffelijke bezittingen van andere aard niet meenemen; hij laat ze alle achter om gewoonlijk te worden verkwist door hen die ze in handen krijgen.

Dit betekent in geen enkel opzicht dat ik denk dat een mens in het leven niet zijn plicht moet doen op deze zogenaamd 'praktische' manier. Integendeel. Een mens moet zijn plicht doen in de levenssfeer waarin hij zich bevindt en moet dat op een voor hem zo oprecht, menselijk en humaan mogelijke wijze doen. Ik bedoel dat het concentreren van al zijn verstandelijke, psychische en materiële energieën op alleen zogenaamd 'praktisch werk' tot gevolg heeft dat de ziel in hem sterft. De uitgebreide gebieden van zijn innerlijke bewustzijn hebben nooit de kans gehad in zijn leven een rol te spelen. Daarom noem ik hem iemand die heeft gefaald.

Daar staat tegenover dat iemand die zich 'schatten in de hemel verzamelt', zoals het christelijke Nieuwe Testament zegt, wat wil zeggen in het gebied en de sfeer van zijn eigen innerlijke wezen, die in zijn ziel een schat aan machtige en grootse gedachten heeft opgebouwd, verheven en universeel weldadige gedachten, die niet alleen zijn eigen leven beheersen en groot maken, maar ook het leven van anderen die met hem in aanraking komen en door zijn voorbeeld worden beïnvloed – zo iemand, zeg ik, heeft niet gefaald en ik zie hem als iemand die heel praktisch heeft geleefd in de juiste zin van het woord, omdat zijn leven anderen, zelfs op stoffelijk gebied, krachtig ten goede heeft beïnvloed. Hij is voor anderen een voorbeeld geweest, een ideaal om naar op te zien en te volgen – kortom te kopiëren; en dat komt omdat hij een volledig leven heeft geleid: elk deel en elke functie van zijn samengestelde constitutie heeft een rol gespeeld, en is actief geweest. Zijn leven is als het ware universeel geleefd;

hij heeft zijn hele bestaan niet beperkt tot slechts één hoekje of één aspect van het menselijk leven. Tijdens zijn leven is hij op alle gebieden van zijn wezen gegroeid, omdat hij idealen en ideeën liefhad, bestudeerde en dus volgde. Het zijn inderdaad ideeën die de wereld regeren; en beslist niet de jacht op materiële bezittingen. Wie zijn degenen die beschavingen opbouwen en afbreken? Dat zijn de denkers! Het zijn die mensen die anderen beïnvloeden en het is vooral de theosofie die de mens leert zowel meer te denken als te *zijn* door aan de verschillende mogelijkheden tot handelen, die in de constitutie van alle mensen latent aanwezig zijn, meer ruimte te geven.

We komen nu tot nog diepzinniger gedachten: het zich oefenen in een subtiele manier van denken, het zich oefenen in het denken van onpersoonlijke gedachten zodat de eigen innerlijke denkprocessen meer en meer onpersoonlijk van aard worden; het voortdurend ernaar streven zijn gevoelens en emoties op een steeds hoger plan te brengen is een geestelijke oefening van de eerste orde en dat is, naast andere heel praktische resultaten, wat de studie van onze theosofische leringen voor ons doet. Leringen over ronden en rassen, en de onderlinge relatie tussen de verschillende boeddha's en bodhisattva's – om deze twee gevallen slechts als voorbeeld te noemen – al lijken ze onpraktisch voor de gewone man die in het leven niet verder kan zien dan de punt van zijn neus, voeren ons niet alleen weg uit de gewone, alledaagse dingen van het menselijk leven, verkwikken niet alleen onze ziel met moed die op hoop is gebaseerd, maar wekken in ons ook een eeuwige geestelijke bron waaruit inspirerende en intuïtieve ideeën stromen.

LENGTE VAN HET VERBLIJF IN KĀMALOKA

Wat is het verschil in tijd die een sterke jongeman die aan longontsteking overleed, een lichamelijk weggeteerde jongeman die aan tuberculose stierf en een gemiddelde oude man in kāmaloka moeten doorbrengen?

Al zijn de stoffelijke begeerten in het geval van de sterke stervende jongeman waarschijnlijk nog heel krachtig, men zou aan de andere kant kunnen redeneren dat, als het zijn karmisch lot zou zijn dan te sterven, dit het 'natuurlijke' einde van zijn leven is.

Waar het bij de vraag om gaat is vast te stellen hoe lang de perioden zijn die in de kāmalokatoestand worden doorgebracht door verschillende personen die op aarde sterk waren, of door ziekte lichamelijk wegkwijn-

den of op hoge leeftijd zijn overleden. Het antwoord is eenvoudig: ieder mens blijft na de dood zo lang in kāmaloka als voor het uitputten van de nog ongebruikte hoeveelheid levenskracht nodig is – levenskracht betekent hier natuurlijk wat men de gewone astraal-stoffelijk-vitale energie zou kunnen noemen.

Laat ik proberen een voorbeeld te geven: laten we de hoeveelheid of voorraad levenskracht of levensenergie van iemand bij de geboorte X noemen, want ieder mens wordt met een bepaalde levenskracht geboren, net als een gewone machine die voor een bepaald werk is geconstrueerd zo lang of zo kort werkt als de levensduur waarvoor ze werd gebouwd; een sterke machine gaat vanzelfsprekend langer mee dan een zwakke die voor hetzelfde doel wordt gebruikt. We noemen dus de voorraad levenskracht bij de geboorte X. Als de man sterft, heeft hij van zijn levenskracht een hoeveelheid gebruikt die we Y kunnen noemen. Laten we zeggen dat het verschil tussen X en Y, Z is, dat is het saldo of het onverbruikte deel van zijn levenskracht. X min Y is dus Z. Z is de onverbruikte levenskracht die in kāmaloka moet worden uitgeput.

Oude mensen hebben gewoonlijk het grootste deel van hun vitaliteit verbruikt, en praktisch alles als ze door hoge ouderdom sterven, zodat in hun geval Y gewoonlijk bijna net zo groot is als X, of even groot; en in dat geval is het verblijf in kāmaloka, als het om gewone mensen gaat en niet om een bijzonder slecht mens, heel kort – misschien niet meer dan een onbewuste gang door kāmaloka. Een jonge sterke man of vrouw die door een ongeluk of een snel verlopende of plotselinge ziekte sterft, zoals bijvoorbeeld longontsteking, heeft nog niet veel van zijn levenskracht of X gebruikt, zodat in zo'n geval de factor Y klein is; en als we dezelfde vergelijking toepassen als hierboven, X min Y is Z, dan is deze factor Z tamelijk groot zodat er heel wat onverbruikte energie over is om in kāmaloka, of in het astrale licht, of de astrale wereld te worden uitgeput vóór devachan kan beginnen.

Neem anderzijds het geval van mannen of vrouwen die misschien in het begin van hun volwassenheid, of zelfs in hun jeugd, langdurig worden geteisterd door een slopende ziekte die hen volkomen heeft uitgeput en tot een vroegtijdig einde leidt. In deze gevallen wordt de factor Y groot en als we weer de vergelijking toepassen van X min Y is Z, zien we dat Z of het resterende saldo betrekkelijk klein is en misschien bijna nihil, zodat de vergelijking dan neerkomt op X is gelijk aan Y, of X min Y is nul.

We zien dus dat het in alle gevallen afhangt van de hoeveelheid levens-

kracht of levensenergie die werd verbruikt toen de persoon op aarde leefde; was dit verbruik groot, dan wordt Z heel klein, misschien nul; is deze kracht of Y heel klein, dan blijft de onverbruikte energie of Z groot, misschien bijna gelijk aan X, zoals in het geval van doodgeboren of jong stervende kinderen. Behalve dat we dus een algemene regel kunnen geven voor de oorspronkelijke hoeveelheid levensenergie waarmee een mens wordt geboren, kan men de vraag niet anders beantwoorden dan door te zeggen dat het in alle gevallen van de persoon zelf afhangt.

Verder moeten we bedenken dat schijn vaak bedriegt, zodat iemand die jong en ogenschijnlijk fris en gezond is, in werkelijkheid zijn oorspronkelijke hoeveelheid levenskracht misschien snel verbruikt zonder het te beseffen, zodat hij met het verstrijken van de jaren, deze hoeveelheid meer en meer uitput, hoe langer hoe meer vatbaar wordt voor ziekten en de ziekte hem of haar misschien jong of in het begin van de middelbare leeftijd wegneemt. Het bovenstaande wordt bedoeld als theosofische schrijvers het hebben over 'wat de natuurlijke levensduur op aarde zou zijn', als de mens niet om een of andere reden voortijdig sterft, zoals in het geval van ongelukken, zelfdoding of ziekte, enz. Het is in alle gevallen karma dat de dood veroorzaakt, dat iemand geboren doet worden, en dat de periode in kāmaloka voortbrengt.

De vraag ging niet over het *bewustzijn* in kāmaloka, maar misschien had de vraagsteller dat wel in gedachte; als dat zo is, dan is er onnodige verwarring en over deze kwestie heb ik op veel plaatsen geschreven en uitleg gegeven. Het bewustzijn in kāmaloka hangt ervan af hoe materieel de man of vrouw tijdens het leven op aarde was ingesteld of gericht. Als de aantrekking tot de stof sterk was tijdens het leven in het lichaam en als de dood komt vóór de levenskracht is uitgeput, zoals hierboven beschreven, dan is er een zeker vaag en voorbijgaand bewustzijn in kāmaloka. Als de man of vrouw heel spiritueel was op aarde, dan is het bewustzijn in kāmaloka, na de dood door welke oorzaak ook, een ongeluk of wat ook, of een slopende ziekte, bijzonder zwak, nauwelijks dat van een vage droom, en misschien is er helemaal geen bewustzijn, want hoe geestelijker iemand is tijdens het leven op aarde, des te minder heeft hij de neiging zich bewust te worden van het droomachtige bestaan in kāmaloka.

HET VORMEN VAN HET KĀMARŪPA

Wilt u alstublieft uitleggen wat Judge bedoelt met de uitspraak in de Oceaan van Theosofie, *blz. 54, dat het astraal lichaam, (d.w.z. liṅgaśarīra) samensmelt met het kāmabeginsel van de overleden entiteit en dat dit astraal lichaam aan kāma zijn rūpa geeft, bij wijze van spreken, en het kāmarūpa vormt? Hoe moet deze uitspraak worden begrepen in het licht van de andere uitspraak op verschillende plaatsen, maar in het bijzonder door u op blz. 96 van uw* Occulte Woordentolk *dat het liṅgaśarīra pari passu verdwijnt met het stoffelijke omhulsel?*

Hier is denk ik sprake van verwarring in de geest van de vraagsteller. Judge gebruikt de term 'astraal lichaam', op de bladzijde van zijn *Oceaan van Theosofie* waarnaar wordt verwezen, op een tamelijk vage manier, geheel naar de gewoonte of in de stijl van die begintijd, toen er veel moeite werd gedaan onze technische Sanskriettermen uit te leggen en er altijd werd gezocht naar de eenvoudigste manier van spreken. Maar het is, denk ik, duidelijk dat Judge met de term 'astraal lichaam' het liṅgaśarīra bedoelt, hoewel 'astraal lichaam' natuurlijk betrekking kan hebben op alle blijvende of tijdelijke voertuigen die het ego in de astrale gebieden zou kunnen gebruiken, zoals bijvoorbeeld het māyāvirūpa, dat wordt gevormd uit de hogere astrale substantie en dus in zekere zin een 'astraal lichaam' is dat door een adept op het stoffelijke gebied zichtbaar kan worden gemaakt.

Ik heb vaak gezegd, strikt in navolging van H.P.B., dat het liṅgaśarīra zich *pari passu* en bijna molecule voor molecule ontbindt met het uiteenvallen van het stoffelijke lichaam of *sthūlaśarīra*; en die uitspraak is juist. Maar het kāmarūpa bestaat uit astrale substantie die oorspronkelijk, tijdens het leven op aarde, in hoofdzaak voortkomt uit het aurisch ei van de persoon en die, bevrijd van het stoffelijke omhulsel, na de dood het kāmarūpa vormt; en omdat een groot deel van de lagere of grovere gedeelten van het kāmarūpa bestaat uit astrale levensatomen, ontleend aan het ontbonden of ontbindende liṅgaśarīra, zien we dus dat Judge volkomen gelijk had toen hij, op zijn algemene en tamelijk vage wijze zei dat het 'astrale lichaam' van de overledene en het beginsel van hartstocht en begeerte 'beide het fysieke lichaam verlaten en samensmelten'. Natuurlijk is dat zo; maar al heel gauw bevrijdt het kāmarūpa zich van het ontbindende liṅgaśarīra, al neemt het enkele van de levensatomen van het liṅgaśarīra met zich mee, omdat deze levensatomen nog sterk zijn gehecht aan het begeertebeginsel in het kāmarūpa.

De woorden van Judge zijn volkomen terecht en juist. Maar het is niet correct om te zeggen dat het 'astraal lichaam *kāma* zijn *rūpa* geeft en zo *kāmarūpa* vormt'. Het is de onverbruikte levensenergie van de mens die, door astrale atomen en levensatomen van het ontbindende liṅgaśarīra en van elders aan te trekken, een omhulsel of rūpa vormt rond het centrum van begeerte en zo het kāmarūpa maakt zoals het na de dood als een vorm verschijnt. Als het ego tenslotte het kāmarūpa afwerpt bij de tweede dood wordt het kāmarūpa slechts een lege schil – zoals ook gebeurde met het liṅgaśarīra en het sthūlaśarīra bij de dood en heel kort na de dood van de mens op dit gebied.

Om te herhalen: (a) Het liṅgaśarīra verdwijnt *pari passu* met het stoffelijke omhulsel; (b) bepaalde atomen of levensatomen van het liṅgaśarīra worden door het begeertebeginsel aangetrokken naast andere astrale atomen ontleend aan het astrale licht en brengen samen de vorm of het rūpa voort van kāmarūpa; (c) bij de tweede dood, als het ego de devachanische toestand begint in te gaan, wordt het kāmarūpa afgeworpen en begint dan, in het geval van normale mensen, uiteen te vallen, te ontbinden, molecule voor molecule en atoom voor atoom, net zoals het stoffelijk lichaam doet als het is begraven of zoals met het liṅgaśarīra gebeurt. (d) Natuurlijk zijn er de gevallen van tovenaars, dugpa's, die door hun grove hartstochten en stoffelijke begeerten in het astrale licht worden gehouden en naar een onmiddellijke of heel snelle wederbelichaming in een stoffelijk lichaam worden gevoerd; en dan nog die andere sporadische gevallen zoals van kinderen die jong sterven, zwakzinnig geborenen en enkele andere.

DE MAAN, EEN ZEVENVOUDIG KĀMARŪPA

De maan, die een kāmarūpa is, heeft zeven bollen. Ze is dus een zevenvoudige entiteit. Is, naar analogie, het kāmarūpa van een mens een zevenvoudige entiteit?

Ja, het kāmarūpa van een mens is zevenvoudig; dat geldt voor ieder beginsel, kosmisch of menselijk. De maanketen als geheel is een kāmarūpische entiteit en iedere bol van de maanketen is een kāmarūpische entiteit. Met andere woorden elke maan – elke bol van de aardketen heeft zijn overeenkomstige maan van de maanketen – elke maan is een kāmarūpa voor de ermee corresponderende bol van de aardketen. De zeven kāmarūpische bollen van de maanketen bevinden zich op de vier

kosmische gebieden waarop onze aarde zich bevindt. Deze gebieden worden door H.P.B. in *De Geheime Leer* (1:228) genoemd en zijn, gerekend van de hoogste van de vier naar de laagste: (1) het archetypische, (2) het verstandelijke (3) het astraal vormende, (4) het stoffelijke. Dat wij het kāmarūpa van bol D van de maanketen zien komt omdat onze bol D van onze aardketen zich op een *sub*gebied hoger dan bol D van de maanketen bevindt; op overeenkomstige wijze zijn alle bollen van de aardketen één subgebied van hun respectievelijke kosmische gebieden hoger dan de overeenkomstige bollen van de maanketen. Elk van de beginselen van een mens of van een bol is, zoals gezegd, zevenvoudig.

NIET ALLE PLANETEN HEBBEN KĀMARŪPA'S

Hebben alle planeten kāmarūpa's of wachters op de drempel tijdens hun vroegere ronden?

Nee. Sommige planeten hebben kāmarūpische wachters evenals sommige mensen; maar die zijn in feite niet erg talrijk.

ENKELE PROBLEMEN BETREFFENDE DEVACHAN

Ik herinner me in De Mahatma Brieven *te hebben gelezen dat K.H. ergens spreekt over het periodieke devachan dat de adept kan ingaan, zelfs tijdens het belichaamde bestaan.*

Ja, dat geldt echter niet voor de hoge adepten, maar voor de hoge chela's die nog niet volledig zijn uitgestegen boven de behoefte aan devachan. Er bestaat een aan adepten bekende occulte wet dat een mens zijn devachan kan verkorten door tijdens een belichaming bepaalde rustperioden in acht te nemen, devachanische rustperioden zo u wilt, een bepaald aantal weken of maanden of zelfs jaren in een belichaming te gebruiken om een tijdelijk maar intensief devachan in te gaan.

Dat kan voor een hoge chela een heel goede methode zijn. Als hij bijvoorbeeld een bepaald werk te doen krijgt, een werk dat hem misschien verschillende jaren achtereen bezighoudt, heeft hij zijn devachanische rust nodig voor er weer een beroep op hem wordt gedaan. Hij profiteert als het ware van die tijd, door dan min of meer devachan in te gaan, en een tijdje uit te rusten. Wanneer hij daaruit komt is hij in hetzelfde lichaam, sterk en innerlijk hersteld en gereed om weer verder te gaan. Maar dat is natuurlijk het geval voor chela's of adepten die de

rust, of enige devachanische rust, nog nodig hebben.

Deze kwestie van devachan is heel merkwaardig. Ik heb mensen ontmoet, mannen en vrouwen, die hun gewone beroep uitoefenden maar in feite in een devachanische toestand leefden. Ze droomden, ze waren traag. Misschien heeft u allemaal wel van zulke mensen gehoord, mensen die zich geen zorgen schijnen te maken. Zij gaan hun gang in een soort halve slaaptoestand. Ze leven niet werkelijk. Ze zijn tot op zekere hoogte nog steeds in devachan. Ze willen lang in bed blijven, bij wijze van spreken, zoals kinderen soms doen. Ze hebben de devachanische toestand nauwelijks verlaten. Ze zijn er voldoende uit om een lichaam aan te nemen, maar hun geest is nog gedeeltelijk in de devachanische droom.

Ik heb ook theosofen ontmoet, waar ik grote eerbied voor heb, die devachan hebben verlaten om aan ons werk deel te nemen vóór hun devachan feitelijk was geëindigd. Ze zijn als mensen die uit de slaap zijn ontwaakt vóór het lichaam voldoende slaap heeft gehad om uit te rusten. Ze zijn fijnbesnaard, nerveus, actief, vlug, dat soort mensen. Dit zijn twee uitersten die men in het leven tegenkomt: zij die nog min of meer in devachan zijn, hoewel belichaamd – ik bedoel niet volledig in devachan, maar in een devachanische droomachtige toestand en daarom niet volledig aan het werk, of zich bewust van waar het leven om vraagt; en degenen die niet lang genoeg in devachan zijn geweest; en ik merk op dat enkelen van onze beste werkers onder die groep vallen en ze hebben een moeilijke tijd omdat ze moeten vechten tegen een innerlijke, psychische toestand van innerlijke vermoeidheid die bijna onmogelijk kan worden omschreven tenzij men die heeft meegemaakt. Gewoonlijk zijn ze lichamelijk niet sterk, het zijn fijnbesnaarde nerveuze mensen, maar ze doen een groots werk. Ze hebben een deel van hun rust opgegeven, halfbewust als het ware, om snel weer deel te nemen aan het verwezenlijken van de bestemming van de mensheid.

HET BEKORTEN VAN DEVACHAN

Is het voor iemand van ons mogelijk zijn devachanische periode te bekorten?

Dat is heel goed mogelijk als men dat wil. Ieder mens die bereid is zijn rust op te geven, de volstrekte vrede en kalmte waar de vermoeide menselijke ziel het meest naar verlangt en die zich oefent voor deze verzaking kan zijn devachan automatisch bekorten. Maar alleen hoge chela's kunnen het werkelijk zonder devachan stellen, omdat zij zijn uitgestegen boven

het niveau waarop het menselijke ego rust nodig heeft en ernaar verlangt.

In de verre toekomst zullen niet alleen alle menselijke ego's op aarde de behoefte aan devachan na de dood zijn ontgroeid, maar ze zullen ook de behoefte aan de huidige soort slaap voor het lichaam te boven zijn gekomen. Wat nu onze grofstoffelijke lichamen zijn, zullen in die tijd praktisch lichamen van gecondenseerd licht zijn geworden, prachtige lichamen, stralend, lichtend. Die zullen geen rust nodig hebben zoals onze grofstoffelijke lichamen van nu.

Maar ik zou iedere toegewijde leerling willen aanraden zorgvuldig na te denken voor hij probeert de devachanische rust te bekorten, want hij kan ingewikkelde en mogelijk rampzalige karmische gevolgen over zich halen. Het lijkt op iemand die, omdat hij een of ander heel belangrijk werk op het oog heeft, vrijwillig zijn slaap opgeeft, of bekort, elke nacht opnieuw. Hij kan het doen, maar hij kan op die manier ook zijn gezondheid ruïneren; en dan bereikt hij tenslotte toch niet zijn doel.

Het beste is bij zichzelf te denken: 'Ik hoop dat mijn devachan slechts zo lang zal duren als voor mijn rust absoluut nodig is. Ik hoop dat het niet zoiets wordt als langer in bed blijven slapen dan nodig is, alleen omdat men het prettig vindt in bed te slapen en te rusten.' Die houding is volkomen juist en veilig.

VERERING VAN DE INNERLIJKE GODHEID

Welke gedachte zit er achter de afbeelding in Egyptische hiëroglieven van de koning die zichzelf vereert of aanbidt?

Er is hier geen sprake van zelfaanbidding zoals westerse egyptologen ten onrechte zeggen – geen aanbidding van een persoon, geen koninklijk individu die zichzelf vereert als hoofd van een beschaafde gemeenschap. Dat zou smakeloos, goedkoop zijn. We hebben hier te maken met een man die zichzelf ziet als vertegenwoordiger van de godheid in hem en als de plaatsvervanger op aarde van zijn innerlijke god en door deze is bekleed met geestelijke waardigheid en macht, iemand met een zware verantwoordelijkheid op zijn schouders – de gids en herder van zijn volk.

De aanbidding en verering van die godheid geschiedde als het ware symbolisch, als een vorm van het gebed: 'Niet mijn wil' – die van deze zwakke mens, de koning van Egypte – 'geschiede, maar de uwe' – die van de Vader in de Hemel. 'Maak mij tot een volledig voertuig van uw koninklijke majesteit en macht, opdat ik op mijn beurt mijn plicht kan

doen jegens mijn volk, mijn schapen, mijn broeders, mijn kinderen.' Dit was tenminste de oorspronkelijke gedachte, hoeveel die later misschien ook is ontaard. Het was een echt vorstelijk en koninklijk gebeuren, verheven in zijn priesterlijke waardigheid – de koningpriester, de priesterkoning, zoals zij in langvervlogen eeuwen vóór de val van Atlantis bestonden.

Want tijdens het derde wortelras, toen de mens zelfbewustzijn kreeg, vereerde ieder zijn eigen individuele godheid, vereerde die als een schitterende en stralende god tot wie hij opzag: mijn zelf, mijn god in de hemel, mijn schakel met het oneindige; zoals Jezus de Christus deed tot zijn 'Vader in de Hemel'. Met het verstrijken van de tijd, toen het besef, het diepe besef van de eenheid van de mens met de innerlijke god, verdween, verviel, verloren ging, begon de mens zichzelf te aanbidden in de lagere zin, het zelfzuchtige zelf in plaats van het goddelijke zelf en aanbad hij zelfs beelden van het menselijk lichaam die hij in zijn tempels plaatste. Niet dat zij de oude verering lieten vallen, maar ze degradeerden deze, maakten de tempel van het goddelijke tot een plaats waar misbruikmakers een thuis vonden. Dezelfde gedachte moet hebben geleefd in de geest van de schrijver van het christelijke Nieuwe Testament waar hij de avatāra voorstelt als iemand die de tempel ingaat en de geldwisselaars en ontvangers van belastingen verdreef.

Ik kan u zeggen dat iedere ingewijde, iedere adept zijn 'Vader in de Hemel' kent, hem erkent en hem 'vader-zon', of 'vader-vlam', of 'vader-vuur', of 'vader-ster', noemt en zichzelf, de mens zelf, niet alleen ziet als een emanatie van deze innerlijke godheid, maar als zijn kind, zijn vertegenwoordiger hier op aarde, die werkt aan het uitvoeren van de opdrachten en voorschriften van de innerlijke god. En de oude ingewijden – en de koningen van Egypte in de tijd van Egypte's roem waren dat allen, waren allen zonen van de zon – wisten dat nog, zelfs toen het verval al gaande was.

Als ik vanaf een podium in het openbaar spreek en mijn gehoor voor me zie zitten en besef dat zich achter die uiterlijke gezichten en die helder stralende ogen levende goden bevinden, breng ik mezelf in die geestesgesteldheid en richt ik me – of probeer me te richten – tot dat in hen dat, naar ik weet, door een enkel woord begrijpt. O, konden wij, wij mannen en vrouwen, maar de levende werkelijkheid beseffen van de god in ieder van ons, ieder met zijn eigen 'vader-vlam', 'vader-vuur', 'vader-zon', 'vader-ster'! Dit is de stille wachter van ieder van ons. Als een mens zich

daarop richt, of daarnaar streeft, richt hij zich op, of streeft hij naar zijn eigen stille wachter – die stralende en lichtende godheid die met oneindig geduld het hele zonnemanvantara aanwezig is, wacht en wacht, weigert verder te gaan, wacht op zijn eigen kind – op mij, op u: de christus en het christuskind: ādi-boeddha, mānushya-boeddha; eerste, oorspronkelijke wijsheid, liefde, mededogen – de menselijke vertegenwoordiger daarvan, de menselijke boeddha.

Dat is de ware betekenis van de Egyptische koning die zichzelf vereert; en degeneratie van die dingen kon natuurlijk alleen plaatsvinden toen de mens zijn oorspronkelijke staat van inzicht had verlaten, de oorspronkelijke toestand waarin de intuïtie niet door het verstand was verduisterd omdat het verstand nog niet tot alleen maar intellect was uitgegroeid. Eens gebeurt dat, maar toen was dat nog niet het geval. Ieder van u die eenmaal de aanraking van de innerlijke god heeft gevoeld is daarna nooit meer dezelfde. U kunt nooit meer dezelfde zijn. Uw leven is veranderd; en dat ontwaken kan elk moment plaatsvinden, elk moment dat u ervoor openstaat.

DE LAMAÏSTISCHE OPVOLGING IN TIBET

Zit er enige waarheid in de gangbare opvatting dat de tashi lama in Tibet altijd een reïncarnatie van de Boeddha is? Is dit een echte opvolging of niet meer dan een traditie zonder betekenis?

De opvolging in de Tibetaanse lamaïstische hiërarchie sinds de tijd van Tsong-kha-pa in de veertiende eeuw is een werkelijkheid en vindt plaats via verschillende individuele personen. We moeten bedenken dat het beginsel erachter tot dat diepere boeddhisme behoort dat in feite esoterisch boeddhisme is – wat onze westerse geleerden er ook over zeggen.

Noch de tashi lama noch de dalai lama is een reïncarnatie of wederbelichaming van de bodhisattva Śākyamuni; maar bij de opvolging die begon met Tsong-kha-pa is wel sprake van het overbrengen van een 'straal' in elk individueel geval van de reeks tashi lama's die voortkomt uit de geestelijke mahāgoeroe die door H.P.B. de stille wachter van deze bol wordt genoemd.

Er moet een belangrijk onderscheid worden gemaakt tussen de opeenvolgende reïncarnaties van Gautama en de opeenvolgende belichamingen van stralen uit eenzelfde bron in de hiërarchie van mededogen die ik zojuist de mahāgoeroe heb genoemd. Dit is precies het punt waar-

over alle theosofen en ook alle esoterici struikelen en waar ze van de feiten afdwalen.

Het is inderdaad een overdracht, in een reeks, van een straal van de 'boeddha'; maar de 'boeddha' is in dit geval niet de bodhisattva Gautama, ook al bereikte hij het boeddhaschap, wat een toestand is, maar de dhyāni-boeddha, waarvan de bodhisattva Gautama zelf een geïncarneerde straal was, en wel de edelste, meest complete en volledige sinds het begin van ons vijfde wortelras. Daarom bereikte de verhevene, Gautama, later het boeddhaschap.

Zelfs de Tibetanen van bijna alle klassen, mogelijk met uitzondering van de tashi en dalai lama's zelf, zien in deze overdracht via een reeks zich herhalende en elkaar opvolgende belichamingen van de 'boeddha', de herhaalde incarnaties van Gautama Boeddha in de twee hoofdlama's van de Tibetaanse hiërarchie. Maar dat is onjuist; en dit is precies het punt waar men struikelt, zoals al is gezegd.

De hogere leden van de Tibetaanse hiërarchie, waaronder de khutuktu's, en naar ik stellig geloof de tashi lama zelf en naar alle waarschijnlijkheid ook de dalai lama, zijn in dit geval evengoed bekend met de esoterische feiten als H.P.B.; en zij weten heel goed dat deze reïncarnaties van 'levende boeddha's', zoals westerlingen ze noemen, niet, zoals hiervoor gezegd, de zich herhalende wederbelichamingen van Śākyamuni zijn, maar herhaalde belichamingen van identieke stralen of van een identieke straal, die de ene tashi lama na de andere bezielt en verlicht; en een soortgelijke straal bezielt en verlicht in herhaalde belichamingen de ene dalai lama na de andere. Dat is het geval sinds de tijd van Tsongkha-pa. Zo is het tot nu toe geweest en er behoeft, naar het schijnt, redelijkerwijs niet aan te worden getwijfeld dat de boven beschreven opeenvolging zal doorgaan, tenzij en tot het moment dat menselijke voertuigen te onvolmaakt zijn om deze esoterische lijn van opvolging voort te zetten.

Als men de ware betekenis zou begrijpen van de leringen van het Tibetaanse boeddhisme over de dhyāni-boeddha's en hun menselijke vertegenwoordigers op aarde, zou men de sleutel bezitten tot dit blijvende mysterie van de opvolging van levende stralen van 'boeddha' in de hogere leden van de Tibetaanse hiërarchie; en dat is precies waarop H.P.B. doelde toen zij, zo openlijk als ze toen durfde, erover schreef.

Om het met andere woorden te zeggen die met de feiten kloppen en niet in strijd zijn met het gezonde verstand: Elke tashi lama sinds de tijd

van Tsong-kha-pa was de wederbelichaming van een identieke straal van buddhi, die uitging van de dhyāni-boeddha van deze bol, met andere woorden, het mysterieuze wezen of personage, dat volgens de esoterische traditie in Śambhala leeft, het mysterieuze land waar elke Tibetaan, hoog of laag wel iets over heeft gehoord; toch waren deze verschillende tashi lama's mensen, mensen met zeven beginselen, en waren ze dus allen afzonderlijke individuen die verschilden van hun voorganger en van hun opvolger, en toch was elk het voertuig of het kanaal voor overdracht van een identieke boeddhakracht, die ik hiervoor de straal van de mahāgoeroe heb genoemd.

Er is dus sinds de tijd van Tsong-kha-pa een opvolging van een identieke geestelijke boeddha-individualiteit in een lange reeks van verschillende mensen die worden herkend voor wat ze zijn en worden aangewezen of bevorderd tot opvolgers in de hiërarchie van de tashi lama's.

Terwijl dit wonderlijke feit zich tot op heden in Tibet heeft voortgezet, bestond er in vroegere eeuwen een identieke opvolging van ware leraren in andere delen van de wereld, wat de basis vormde voor de mysterieuze verhalen die algemeen de ronde deden in de oude literatuur over hiërarchieën van ingewijden die zich door de eeuwen heen voortzetten omdat ze verbonden waren met de meesteradept waarnaar H.P.B. in *Isis Ontsluierd* en elders soms verwijst als de 'mahā' of de 'mahāgoeroe'.

GEEN VERGEVING VAN ZONDEN

Wat is de betekenis van de volgende aanhaling uit Johannes (20:23)*?*

Indien gij de zonden van wie maar ook vergeeft, zijn ze hun vergeven; indien gij [de zonden] van wie maar ook behoudt, zijn ze hun behouden.

Deze woorden zijn een toevoeging door de geestelijkheid aan het oorspronkelijke thema van het evangelie, de hemel weet door wie en de hemel weet wanneer. Ze hebben hoegenaamd geen werkelijke betekenis, maar geven de geestelijkheid het bevredigende gevoel dat ze over speciale door God geschonken vermogens beschikken en zijn daarom kennelijk met dat doel door iemand ingelast of oorspronkelijk geschreven. Op zichzelf beschouwd zijn ze volstrekt in strijd met de leer van karma – dat een mens verantwoordelijk is voor zijn eigen goede en slechte daden. Zonden kunnen niet worden vergeven noch door God, noch door de duivel, noch door de mens. Het is alsof we zeggen dat het karakter van een mens kan

worden vergeven. Als men dat deed zou men de mens vernietigen.

Als ze al enige morele betekenis hebben is dat eenvoudig het gebod te vergeven als iemand onrecht is aangedaan en het niet erger te maken en voort te laten duren door haat of wraak.

We moeten begrijpen dat veel dingen in de christelijke evangeliën geen heilige waarheid zijn, of natuurwetten; de christelijke evangeliën werden niet door grote ingewijden geschreven, en zelfs nadat de eerste schrijvers hun werk hadden voltooid, vonden er later inlassingen plaats die nu zelfs door christelijke geleerden als zodanig worden erkend. Daarom vindt men in de christelijke evangeliën veel dingen waarbij we niet hoeven stil te staan, omdat het vaak min of meer onbetekenende inlassingen zijn, soms zelfs in de manuscripten aangebracht door fanatici die het voor het zeggen hadden: maar er is een ondergrond van echte waarheid in alle evangeliën.

HIËRARCHIEËN BINNEN HIËRARCHIEËN

Niet alleen heeft ieder mens zijn eigen innerlijke god, maar deze innerlijke goden vormen samen het lichaam waardoor een hogere godheid werkt. De hogere godheid is op zijn beurt slechts één van een nog verhevener leger of menigte die onder een nog verhevener godheid vallen; enz. ad infinitum. Is deze opvatting juist?

Elke individuele entiteit is een uitdrukking van een goddelijke monade, wat slechts een andere term is voor 'een innerlijke god'. Elke monade is in het hart van zijn hart een geïndividualiseerde godheid; daarom is ieder mens, en iedere andere entiteit, hoe hoog of laag ook, een uitdrukking van een goddelijk zaad dat een innerlijke god is.

Deze enorme kosmische verzameling innerlijke goden of goddelijke monaden vormt het lichaam van een hiërarchie, de hiërarchie van de kosmos; en deze hiërarchie heeft een verheven hiërarch, die al deze menigten van innerlijke goden omvat, zoals het lichaam alle levensatomen bevat die het samenstellen. Omdat deze hiërarchieën oneindig in aantal zijn in de grenzeloze ruimte, is er dus vanzelfsprekend een oneindig aantal kosmische hiërarchieën.

Een verdere conclusie uit deze premissen is dat ieder wezen, zoals een mens, niet alleen een uitdrukking is van een geïndividualiseerde godheid, zijn 'innerlijke god' genoemd, maar dat al deze 'innerlijke goden' worden beheerst door, leven in en deel uitmaken van een hogere godheid, die op

haar beurt als godheid deel uitmaakt van een nog groter geheel, dat is verzameld binnen de levenssfeer van een nog veel verhevener godheid; enz. *ad infinitum*. Zodat we bij elke stap de woorden kunnen gebruiken van Paulus van de christenen die zei 'Want in Het leven wij, bewegen wij ons en hebben wij ons bestaan.'

IEMAND VAN HET LEVEN BEROVEN

Is het ooit gerechtvaardigd iemand van het leven te beroven, zoals bijvoorbeeld bij het verdedigen van het vaderland of om je kind tegen mishandeling te beschermen?

Helaas wel. In het huidige evolutiestadium en in de omstandigheden van de wereld waarin we leven, kan het soms op de weg van onze plicht liggen, omdat we nu en dan worden geconfronteerd met twee manieren van handelen, twee soorten plicht. Ideaal gesproken moet het antwoord nee zijn. Het is verkeerd een mens of dier van het leven te beroven. Maar het is ook juist en onze plicht ons land te verdedigen en ons huis en gezin te verdedigen. Omdat iedere burger van een land deel uitmaakt van het volk waartoe hij behoort, is het in tijd van oorlog zijn plicht de wetten van de regering of het land waar hij thuishoort te gehoorzamen.

Ik heb dit beantwoord vanuit mijn eigen standpunt en zoals ik meen volgens mijn plicht te moeten handelen in elk van de in de vraag genoemde gevallen. Wat ik hierboven heb gezegd heeft echter niets te maken met de doodstraf, die volstrekt fout en onnodig is en uiteindelijk geen afschrikwekkend middel is tegen misdaad. De doodstraf moet absoluut worden veroordeeld.

ZELFBEWUSTZIJN IN DE DERDE RONDE

Waren wij tijdens de derde ronde op deze aardketen ooit zelfbewuste mensen?

Ja, tegen het einde van het bolmanvantara toen het manas-vermogen zich, zo goed als in de omstandigheden van de derde ronde mogelijk was, begon te manifesteren. Dit vermogen was toen echter niet zo volledig gemanifesteerd als nu.

EEN GEVAL VAN SNELLE REÏNCARNATIE OF HELDERZIENDHEID

Wilt u uw mening geven over de volgende zaak: In verschillende tijdschriften en kranten heeft men kunnen lezen over een zogenaamd 'ondubbelzinnig

bewijs' van reïncarnatie. Het gaat om het geval van een jong hindoemeisje en haar opvallende uitspraken over haar 'vroegere incarnatie' die zijn beschreven en onderzocht; we krijgen daar vragen over. U heeft er ongetwijfeld over gelezen. Volgens de leringen van de theosofie zijn zo'n snelle terugkeer van een mens in een volgende wedergeboorte en zulke vreemde 'herinneringen' onmogelijk. Kan dit een geval van zelfmisleiding zijn of iets dergelijks?

Ik denk dat u ongelijk heeft als u zegt dat volgens de leringen van de theosofie, 'zo'n snelle terugkeer van een mens in een volgende wedergeboorte' onmogelijk is. U heeft bijna gelijk, maar niet helemaal. Zulke snelle reïncarnaties zijn heel, heel zeldzaam, vergeleken met de honderden miljoenen normale mensen; maar ze vinden wel plaats; en als men deze zeldzame, heel zeldzame uitzonderingen zou kunnen verzamelen, dan zouden ze nog tamelijk talrijk *schijnen*.

Uit wat ik heb kunnen opmaken uit de krantenverslagen over dit hindoemeisje, dat weinig meer is dan een kind, zijn er volgens mij twee mogelijkheden om haar geval te verklaren; en omdat ik niet over alle feiten beschik en ik ook niet erg was geïnteresseerd in dit geval, geef ik u beide mogelijkheden en als u er belangstelling voor heeft kunt u daaruit zelf kiezen.

(a) Het is waarschijnlijk een van die zeldzame gevallen van onmiddellijke reïncarnatie van een menselijk ego die, ondanks hun grote zeldzaamheid, vergeleken met de honderden miljoenen normale mensen, niettemin, als men die zeldzame uitzonderingen als groep beschouwt, niet zo vreselijk ongewoon zijn. De hele leer over reïncarnatie en het verblijf in kāmaloka en devachan, waarvan elke leergierige theosoof de bijzonderheden kent, spelen hierbij een rol; en deze leringen kunnen in het kort zo worden samengevat dat hoe spiritueler een man of vrouw in het leven is, des te langer is devachan en dus ook de tijd tussen twee opeenvolgende incarnaties. Hoe materiëler daarentegen of hoe groter de liefde voor het stoffelijke bestaan van een man of een vrouw is, des te korter is devachan en dus des te korter de tijd tussen twee incarnaties.

Dan zijn er ook gevallen van zwakzinnig geborenen, van kinderen die jong sterven en van verloren zielen – drie heel verschillende soorten mensen weliswaar – die, omdat ze geen kans hebben gehad geestelijk te evolueren, dat wil zeggen in een tamelijk lang leven, bijna onmiddellijk reïncarneren. (Zie H.P.B. over dit onderwerp van onmiddellijke reïncarnatie in *Isis Ontsluierd*, Deel 1, blz. 467, en haar artikel 'Theorieën over

reïncarnatie en geesten' [*Collected Writings*, 7:176-99], waarin ze extra licht werpt op het onderwerp.)

Nu is het heel goed mogelijk dat dit hindoemeisje tot deze laatste *algemene* klasse behoort, wat *niet* betekent dat ze een verloren ziel is of dat ze in haar vorige leven als een jong kind stierf of dat ze zwakzinnig is; maar alleen dat ze niet tot een van de meer geestelijke typen mensen behoort, maar waarschijnlijk iemand is die houdt van of in haar laatste leven hield van de materiële omstandigheden, iemand in wie de hogere verstandelijke en geestelijke vermogens nog niet waren ontwaakt. Het zijn die vermogens die devachan lang of kort maken, al naar gelang van de kracht van die vermogens in het leven van een man of een vrouw. Het gevolg is dat ze maar een geringe devachanische kracht heeft opgebouwd en omdat ze waarschijnlijk in haar vorige leven een goede jonge vrouw was – ze zegt heel jong te zijn gestorven – was het verblijf in kāmaloka om gelouterd te worden niet lang.

(b) De andere mogelijkheid is er een die ik zelf niet als de echte verklaring zou kiezen, en ik noem deze alleen omdat het een mogelijkheid is – en waar kan zijn. Er zijn nu en dan enkele mensen die worden geboren met een ongewoon helderziend vermogen en een sterke en levendige verbeeldingskracht; deze combinatie van helderziendheid en een ontzaglijk sterke verbeeldingskracht veroorzaakt dat deze mensen werkelijk dingen 'zien' die tijdens hun leven op andere plaatsen op aarde bestaan; en als ze deze dingen 'zien', is het hun levendige verbeeldingskracht en hun vermogen zich mentale en denkbeeldige voorstellingen te vormen, waardoor ze zich allerlei mogelijkheden voor de geest halen. Als dit meisje zo'n natuurlijke helderziende is, tenminste soms en met een bepaalde vorm van helderziendheid, dan zou ze echte visioenen kunnen hebben gehad van deze andere plaats waar deze man en zijn huidige vrouw in India wonen en dan kan haar fantasierijke geest, en haar romantische gevoelens, rond dit beeld of die helderziende beelden die tot haar komen, allerlei vrouwelijke denkbeeldige, emotionele visioenen hebben geweven over de man die in een vroeger leven haar echtgenoot was, enz., enz.

Dit laatste geval komt vrij algemeen voor, vooral bij jonge meisjes. Deze groep is zo goed bekend dat artsen zulke gevallen in hun praktijk veel tegenkomen en veel van deze artsen spreken erover als gevallen van ongewone hysterie. Zulke mensen zijn altijd abnormaal; ze zijn bijzonder fantasierijk; ze hebben altijd 'dromen' en 'visioenen' en als ze ook nog helderziende vermogens hebben, sterke of zwakke, gaan deze mensen

door de combinatie van het helderziende vermogen en de verbeeldingskracht denken dat ze de helden of heldinnen zijn in allerlei romantische dromen.

Het zijn juist deze psychische zaken die, door hun schijnbaar mysterieuze aard en de moeilijkheid ze te verklaren, 'de gewone man' fascineren en die in het algemeen gesproken niet zoveel nadruk moeten krijgen.

DE TOESTAND NA DE DOOD BIJ ZELFMOORD

Wat is precies de toestand na de dood van iemand die zelfmoord pleegt om de huidige omstandigheden te ontlopen? Blijft hij in een tijdelijke toestand vóór hij de rust ingaat die iemand krijgt die een natuurlijke dood is gestorven?

Ja, een tijdelijke toestand en het hangt af van het karakter van de persoon die zichzelf doodt, van welke aard deze tijdelijke toestand is. Zoals ge zaait, zult ge oogsten. Alle zelfdoding is verkeerd, ethisch en in elk ander opzicht, want het is lafheid, een poging zich aan dingen te onttrekken en u weet wat er met zulke mensen tijdens het leven gebeurt. Zoals ik al vaak eerder heb gezegd, wordt ieder mens geboren met een bepaalde voorraad of hoeveelheid levenskracht; en het samengestelde wezen dat de mens is, blijft bijeen tot het reservoir aan levenskracht is uitgeput. Dan valt het samenstel uiteen. De geest gaat naar vader zon; het reïncarnerende ego gaat naar zijn devachan of hemelwereld van onuitsprekelijke vrede en geluk; en de lagere delen vallen uiteen en ontbinden zich in hun samenstellende atomen.

Maar in het geval van zelfdoding gaat het om iemand, een ongelukkig mens die, mogelijk gekweld en gemarteld door leed en pijn, zo dwaas is zich van het leven te beroven, in de mening, arme blinde, dat hij de plannen van de natuur kan tegenhouden. Hij vernietigt eenvoudig het lichaam, en de mens zelf blijft in de astrale wereld in omstandigheden die op hun allerbest het tegengestelde van plezierig zijn; en in het geval van slechte zelfmoordenaars – mensen die zelfmoord plegen en tegelijk bijzonder slechte mensen zijn geweest – is de toestand waarin ze verkeren verschrikkelijk, want hun hele bewustzijn brandt van alle onheilige hartstochten, gevoelens van haat, liefde, vrees, verschrikkingen, angsten, waardoor hij zelfmoord ging plegen. Zij hebben geen uitweg; door zich van het leven te beroven, maakten ze de toestand duizendmaal erger.

Maar er is zelfmoord en zelfmoord en in elk individueel geval hangt de toestand af van het individu dat deze daad verricht. Dat is alles wat erover

te zeggen valt. De mentale toestand waarin de zelfmoordenaar zich bevond vóór hij de daad deed, zet zich voort in de astrale wereld, maar in hoge mate versterkt. Natuurlijk komt het moment dat de voorraad levenskracht is uitgeput; en wat er aan schoonheid, grootsheid en geestelijk licht in de ziel van de zelfmoordenaar aanwezig was, ontvangt dan zijn beloning in devachan. Maar zelfdoding is lafheid en dat moet men niet vergeten.

DE RELATIE VAN DE MENS TOT HET TWAALFVOUDIGE ZONNESTELSEL

Omdat we in feite kinderen van het hele zonnestelsel zijn zouden we dan niet kunnen zeggen dat we evengoed aardewezens als Venuswezens of Mercuriuswezens of wezens van andere planeten zijn?

Juist. Alleen gedurende het tegenwoordige manvantara zijn we tot de aardketen aangetrokken, en dat is het geheim van de buitenronden.

Zijn wij dan zonnewezens die in verschillende voertuigen evolueren op alle twaalf planeten van de zonnefamilie?

Als we over twaalf planeten van ons zonnestelsel spreken heeft dat alleen betrekking op onszelf. Voor ons zijn er slechts twaalf heilige planeten in het zonnestelsel. De zon is onze gemeenschappelijke chef. Dat is de reden – en hier krijgt u enig idee over de dertien – dat is het geheim waarom Jezus twaalf discipelen had, terwijl hijzelf de dertiende of de leraar was.

TROOST BIJ DE DOOD

Ik heb de technische theosofische literatuur bestudeerd en heb begrepen dat de mens een samengesteld wezen is. Ik heb ook gelezen wat er met de zevenvoudige hiërarchie 'mens' gebeurt als hij sterft, maar heeft de theosofie met betrekking tot de dood niet ook een ethische kant, met liefde en mededogen?

Mijn vraag is: Welke troost voor het hart, welke inspirerende hoop en moed geeft de theosofie aan hen die bang zijn voor de dood, aan de stervenden, aan hen die hun dierbaren hebben verloren?

Theosofie leert dat men voor de dood *per se* niet bang hoeft te zijn. Het is een verandering in een betere toestand, maar alleen als de dood op een natuurlijke manier komt. Deze vraagsteller heeft kennelijk niet veel van onze theosofische literatuur gelezen, waaruit hij had kunnen ver-

nemen dat ethiek tot het wezen van elke theosofische leer behoort. Op ethiek is het heelal gebouwd, want het betekent harmonie: dat goed goed en verkeerd verkeerd is, en dat juiste dingen juiste dingen zijn, wanneer en waar ook; en ook dat eerlijk eerlijk is, wanneer en waar ook.

De ethiek van onze leer over de dood is zoals ik vaak heb gezegd: Dat ze niet hoeft te worden gevreesd; dat ze onuitsprekelijk zoet is, want ze betekent onbeschrijflijke rust, vrede, geluk. Als een mens sterft gaat hij de grote stilte binnen, zoals ook gebeurt wanneer hij in slaap valt en later ontwaakt. Deze weinige woorden vertellen u het hele verhaal, maar zonder de bijzonderheden van het verhaal.

Herinnert u zich wat Robert Louis Stevenson in zijn *Requiem* schreef? Men zegt dat hij dit voor zijn eigen graf schreef:

Onder het weidse sterrenheer
Graaf mij een graf en leg mij neer;
'k Heb blij geleefd en sterf in vree,
En leg mij gewillig in mijn stee.

Schrijf op mijn grafsteen dit gedicht
'Dit is de plek waar hij gaarne ligt.
Weer thuis is de zeeman die de zee verliet,
En de jager is thuis van zijn jachtgebied.'

Ja, heel mooi, want hierin spreekt de geest van Robert Louis Stevenson; maar waarom zei hij: 'Graaf mij een graf en leg mij neer'. Ziet u hierin niet de oude verschrikkelijke gedachte dat de mens zijn stoffelijk lichaam is? Ik zou hebben geschreven: 'Graaf mij een graf en laat mij vrij'. Ik, een belichaamde kracht van het heelal – kan men mij vasthouden in een graf? Ik, een vlammende intelligentie, een belichaamde geest, kan men mij ketenen in een kist? Zelfs de ketenen van de wereld zijn te zwak voor mij. Mijn ziel is thuis bij de sterren en of het Canopus of Sirius is, of de Poolster, daar ben ik vertrouwd. Daar hoor ik thuis. Laat mij vrij! ''k Heb blij geleefd en sterf in vree en leg mij gewillig in mijn stee. Schrijf op mijn grafsteen dit gedicht. Vanhier ging hij naar groter licht.'

Neem het geval van iemand die veel van iemand anders op aarde hield en degene die liefheeft sterft: Blijft de dode die liefhad doorgaan met liefhebben?

Inderdaad een heel natuurlijke vraag. De ware betekenis, de essentie van de toestand van de hemelwereld, of devachan, is geluk en liefde, want geluk en geestelijke verlangens hebben als voornaamste drijfkracht die

abstracte onpersoonlijke werking of energie van de menselijke geest die wij mensen liefde noemen. Devachan houdt alles in wat mooi, goed, lieflijk en heilig, waar, schoon en zuiver is. Liefde is onsterfelijk; ze gaat altijd door; en, let wel, hoe meer men liefheeft, onpersoonlijk natuurlijk, hoe edeler men wordt. Ik bedoel hier niet de gewone, grove, hartstochtelijke liefde, want die kan zelfs zijn als hellevuur. Ik bedoel die onuitsprekelijk lieflijke, goddelijke vlam die het leven met schoonheid vult, die gedachten oproept van zelfopoffering voor anderen. Een dergelijke, onpersoonlijke liefde is het hart van het heelal. Daarom zeg ik dat degene die liefhad en stierf, nog steeds liefheeft, want dat behoort tot het wezen van zijn ziel.

DE DOOD OP HET SLAGVELD OF DOOR EEN ONGEVAL

Wat gebeurt er met hen die tijdens de strijd worden gedood?

Ik denk dat de vraagsteller meent dat er enige overeenkomst moet zijn tussen wat er gebeurt met hen die in de strijd worden gedood en zelfmoordenaars, en wel omdat in beide gevallen de dood snel intreedt; maar dat is niet zo. Bij elke gewelddadige dood, hetzij bewuste zelfdoding of moord, de dood in de strijd of door een ongeval, wordt de postmortale toestand beheerst door het motief. Zij die op het slagveld worden gedood raken in een toestand van volstrekte onbewustheid, want er is in hen geen spoor van lafheid om zich aan hun plicht te onttrekken zoals in het geval van zelfdoding en daarom is er geen sprake van kwellende angst, geen kwellende en verterende vrees voor het leven zelf. Zij die in de strijd omkomen gaan eenvoudig over in een toestand van gelukzalige onbewustheid en blijven daarin tot de voorraad astraal-stoffelijke levenskracht is uitgeput. Dan gaan ze devachan binnen, de hemelwereld. De natuur is uiterst rechtvaardig in al haar regels en werkingen, omdat ze volstrekt meedogend is. Vergeet niet dat mededogen wetmatigheid en harmonie betekent, de ordelijke werkingen van oorzaken en gevolgen. De kern van het wezen van de natuur is mededogen. Degene die in de strijd sterft en iemand die zijn leven geeft om het leven van een broeder te redden lijken veel op elkaar. Wat zij ervaren is een onbewustheid die droomloos en onuitsprekelijk zoet is, tot de voorraad levenskracht is uitgeput; dan gaan zij devachan of de hemelwereld binnen en blijven daar in een toestand van onuitsprekelijk schone en gelukkige rust tot de volgende wederbelichaming op aarde.

HOE OUD ZIJN DE FILOSOFISCHE SCHOLEN VAN DE HINDOES?

Kunt u mij een aanwijzing geven over de ouderdom of de tijd van ontstaan van de zes darśana's of filosofische scholen van de hindoes? Wanneer leefden Kapila en Patañjali werkelijk? Er is zoveel verschil van mening over deze twee figuren en wanneer zij leefden.

U vraagt ten eerste naar de oorsprong en ten tweede naar de ouderdom van de zes grote darśana's of filosofische gezichtspunten, ofwel filosofische scholen in India; en daarnaast vraagt u naar de tijd waarin de verschillende stichters, zoals Kaṇāda, Kapila, Gotama (natuurlijk niet de Boeddha), Patañjali, enz., leefden.

Eerst iets over de tijd van de stichters: het is een feit dat alle tijden of liever dateringen die de Europese oriëntalisten hebben gegeven, weinig meer zijn dan speculaties; ze zijn nooit bewezen, zelfs al worden ze misschien algemeen aanvaard. Daarom weigeren theosofen die te accepteren. Ze zijn bijna onveranderlijk te laat in de tijd, te dicht bij onze tijd. Dat zou ik zeggen.

Aan de andere kant zou ik met veel meer eerbied een datering accepteren die men kan vaststellen op basis van wat er door een eminente hindoe uit de oudheid zelf daarover is gezegd. Ik weet natuurlijk dat dit een enorm werk is, het schiften van het materiaal, en ik vermeld dit alleen om te laten zien dat ik de voorkeur zou geven aan de hindoe-overlevering die zegt wanneer die en die leefde, boven het getheoretiseer van moderne westerlingen die allemaal zijn gebiologeerd door de wetenschappelijke opvattingen over de recente ontwikkeling van de denkende mens, enz., enz.

Vroeger nam men aan dat de wereld slechts ruim zesduizend jaar geleden werd geschapen en dat was toen een christelijke opvatting; daarom moest ieder jaartal zo dicht mogelijk naar onze tijd worden verschoven. Dit wat betreft de tijd van de stichters van deze scholen. Ieder van deze stichters was niet een echte stichter in de zin van iemand die een nieuwe school begint, maar iemand die slechts voortzette, misschien vernieuwde, misschien wijzigde, wat de hemel weet hoeveel eeuwen vóór hij leefde al bekend was: ongeveer op de manier waarop H.P.B. de archaïsche theosofie naar onze tijd bracht en in haar moderne vorm weergaf, hoewel ze zo oud is als de tijd.

Dit brengt me op de oorsprong van deze zes darśana's. Westerse oriëntalisten, die, zoals ik al aangaf, proberen binnen de grenzen van hun nieuwe feiten te blijven, zeggen dat elk van deze scholen waarschijnlijk

door de genoemde filosoof werd begonnen. Maar ik heb er zojuist op gewezen waarom dit niet zo hoeft te zijn.

Ik ben van mening, ben er eigenlijk van overtuigd, dat elk van deze zes darśana's enorm oud is. Het feit dat het zulke natuurlijke producten van het menselijke intellect zijn, toont aan dat ze eeuwen en eeuwen geleden bij andere filosofische geesten moeten zijn opgekomen. Ik denk dat ze wat hun ouderdom betreft zelfs teruggaan tot Atlantische tijden, niet in hun huidige weergave of vorm, maar ik bedoel de filosofische grondgedachten die deze scholen respectievelijk vertegenwoordigen. De verschillende zogenaamde stichters zijn van betrekkelijk recente tijd – waarmee ik bedoel lang na Atlantis, maar niet uit onze tijd – hindoefilosofen, die zelf door een van deze scholen werden aangetrokken en elk had zoveel succes met het interpreteren en propageren van zijn eigen bepaalde keuze of filosofische voorkeur, dat hij na verloop van tijd de stichter van deze of die school werd.

Neem bijvoorbeeld de yogaschool van Patañjali. Ik denk dat die eeuwen vóór de tijd van Patañjali bloeide, wanneer hij ook mag hebben geleefd, omdat yoga sinds onheuglijke tijden in het denken van de mens een rol speelt. Patañjali heeft deze niet ontdekt. Hij handelde slechts zoals hierboven aangegeven. Hetzelfde geldt voor de Nyāyaschool voor logische filosofie van Gotama, of de Vaiśeshika, de atomistische school van Kaṇāda. Gedachten als deze moeten de menselijke geest sinds Atlantische tijden hebben beziggehouden. Zo is het ook met de Vedānta, in het bijzonder de Advaita. De Advaita-vorm ervan werd op schitterende wijze weergegeven en geformuleerd door de grote Śaṅkarāchārya en dit is slechts een voorbeeld. Sommige westerse geleerden noemen hem nu de stichter van de Advaita-Vedānta, alsof vóór Śaṅkarāchārya niemand ooit de gedachten van de Advaita-Vedānta kende. Hij nam eenvoudig dit aspect van de Vedānta, gaf er een andere vorm aan overeenkomstig de ideeën van zijn tijd en deed dat zo prachtig dat hij bekend werd als de grote leraar ervan. Maar Advaita-Vedānta is zo eigen aan de menselijke geest, dat hij eeuwen en eeuwen moet hebben bestaan, vóór de heersende goden zelfs van Śaṅkarāchārya droomden.

Volgens theosofen vertegenwoordigen de zes darśana's de zes verschillende vormen of methoden waarin de menselijke filosofie door de eeuwen tot uitdrukking is gebracht, en ze verenigen ze alle in de hoogste of zevende, die de wijsheidsreligie of theosofie is – of, beter gezegd, uit de godswijsheid of wijsheidsreligie zijn al deze zes verschillende darśana's

voortgekomen als zes speciale vormen of zes specialisaties van de filosofie, elk op haar eigen manier, de wetenschappelijke, de mystieke, de logische, de wetenschappelijk-mystieke, de objectief-idealistische, noem ze zoals u wilt.

GENEESMETHODEN EN KARMA

Wat is uw mening over de verschillende geneesmethoden door middel van vitale of zogenaamd 'magnetische' processen, hetzij door 'handoplegging' of magnetische bestrijkingen of wat sommige halfonwetende scholen 'genezing op afstand' noemen, enz.? Volgens mij is dit iets van wezenlijke betekenis geworden omdat het zich zo heeft verspreid, zelfs geestelijken maken er gebruik van in een poging het voetspoor van hun meester Jezus te volgen die, zoals zij zeggen, genas 'door geloof' en geestelijke kracht.

Al deze verschillende geneesmethoden, afgezien van de normale medische en chirurgische behandelingen, hangen af van het innerlijke, d.w.z. het aangeboren of inherente vermogen van de 'genezer' of beoefenaar, om gezonde levenskracht van zichzelf op de zieke over te dragen. Dat is de sleutel tot succes of het gebrek aan succes, in alle gevallen en bij alle geneesmethoden van welke zogenaamde 'school' ook.

Als iemand een geboren 'magnetiseur' is, zoals kolonel Olcott enigszins was, of zoals Mesmer in hogere mate was, dan kan zo iemand genezen door magnetische of zogenaamde 'mesmerieke' bestrijkingen van het zieke orgaan of lichaamsdeel, soms zonder enige beweging te maken, maar door zich er mentaal intens op te concentreren.

Is de 'genezer' of beoefenaar niet zo'n geboren of begiftigd 'magnetiseur', dan is zijn succes nihil of gering. De hele verklaring ligt in het met succes overbrengen van prāṇa of levenskracht van het eigen gezonde lichaam op het zieke lichaam of het zieke orgaan of deel daarvan, en deze gezonde vitaliteit of levenskracht 'drijft' de disharmonische trillingen van het aangetaste deel uit, of verandert die, herstelt daarin de harmonie en brengt de gezondheid terug. Zulke genezingen *kunnen* blijvend zijn; gewoonlijk zijn ze tijdelijk en duren ze enkele dagen, weken, maanden of misschien een jaar of twee, drie. Al deze methoden en processen waren aan de Ouden goed bekend. Voor de moderne westerling vallen ze gewoonlijk, uit onwetendheid, in categorieën zoals 'genezing door hypnotisme', 'genezing door mesmerisme', 'genezing door magnetisme' en soms, als er geen gebruik wordt gemaakt van bestrijkingen, 'genezing

door geloof', zoals de Christian Scientists doen en de geloofsgenezers.

Dit is de sleutel tot al die processen, alle successen en alle mislukkingen.

Hoe zit het in dit verband met karma? Is het verkeerd op die manier te genezen of is het goed? En 'dringt men het karma niet terug', waardoor het in de toekomst met toegenomen kracht tevoorschijn komt en een ernstiger ziekte teweegbrengt dan de tijdelijk tot staan gebrachte of gestopte?

Als de magnetiseur – en dit is belangrijk – lichamelijk gezond is, mentaal evenwichtig en, wat het belangrijkste van alles is, moreel en intellectueel zuiver, dan steekt er geen enkel gevaar in deze genezingen door mesmeriek magnetisme, maar alstublieft niet door hypnotisme; als de beoefenaar moreel onzuiver, intellectueel ongezond is, zelfs in zijn opvatting van goed en kwaad, of als de beoefenaar zelf lichamelijk niet echt gezond is, dan kunnen ziekten zelfs in kiem worden overgeplant of overgebracht, en kan zelfs de dood worden veroorzaakt door op die wijze toegepaste verderfelijke magie, en dit laatste geval is zonder meer moord en moeilijk na te speuren. Maar er zit niets verkeerds in het genezen van zieke en lijdende mensen, door de normale chirurgische en medische behandelingen of door een edele, gezonde en meedogende 'vitale genezer', zelfs als de laatstgenoemde handelt in onwetendheid over de filosofische achtergrond. In dit laatste geval is er geen sprake van 'terugdringen van karma', omdat het karma zich al in de zieke persoon uitput en het genezen niets anders is dan de natuur helpen het herstel van de gezondheid teweeg te brengen en de normale toestand in de patiënt te herstellen.

Maar karma wordt wel teruggedrongen, waardoor het genezen in een of andere vorm wel schadelijk en verkeerd wordt, in die gevallen waarin de genezer probeert op de wil, het geweten of de morele integriteit van de zieke, de patiënt, de persoon die lijdt, in te werken, door het denken, de wilskracht en het geweten van de patiënt zo te hypnotiseren dat hij gelooft dat ziekte niet bestaat of dat hij een slachtoffer is van het noodlot, in plaats van iemand die lijdt door zijn eigen slechte verleden. Ik vraag me af of ik mijn bedoeling duidelijk heb gemaakt. Als de ziel, in het bijzonder de wilskracht of de morele integriteit van de patiënt, door de beoefenaar wordt aangetast, dan wordt dit onmiddellijk zwarte magie, en heeft dit de neiging in de patiënt verkeerde ideeën te wekken en zo de ziekte terug te dringen, hoewel deze praktijk een tijdelijke genezing kan brengen door

de hypnotische toestand van de wilskracht en de ziel, in de patiënt teweeggebracht op grond van een bedrieglijke, quasi-filosofische, verkeerde leer. Zo wordt in dit laatste geval karma dat bezig is uit te werken teruggedrongen bij zijn bron, de ziekte wordt teruggedreven in de constitutie; het lichaam kan er baat bij hebben, maar de ziekte blijft latent want uiteindelijk hebben alle ziekten hun oorsprong in verkeerde gedachten die verkeerde gevoelens en verkeerde daden voortbrengen; en dat wordt bedoeld met het terugdringen van karma. Maar iemand die alleen magnetiseert doet dat niet. Hij behandelt alleen het zieke lichaam, zoals een gewone arts en chirurg, hij helpt de harmonie te herstellen in de prāṇische stromen van het lichaam van de patiënt maar hij tast de wilskracht of de morele aard van de patiënt niet aan; daarom is zijn werk niet slecht – ik bedoel in het geval van een oprecht goed mens die dit beoefent en geneest, zoals hierboven uiteengezet.

Tenslotte dit. Tot de beste van al deze medicijnloze therapieën of genezingsprocessen, meestal aangeduid met 'vitale genezing' of een soortgelijke term, of genezing door bestrijkingen, enz., behoren die waarbij de patiënt in een geestestoestand wordt gebracht van hoop, zelfvertrouwen, die hogere soort van berusting die vrede en innerlijke rust met zich brengt; en dit alles draagt ertoe bij dat het lichaam weer in een toestand van harmonie komt, waardoor de natuurlijke genezingsprocessen in het lichaam van de patiënt worden bevorderd. Daarom zijn sommige vormen van genezing door geloof de beste omdat die de wil of het denken niet beïnvloeden, maar wel innerlijke rust veroorzaken, aanvaarding van het onvermijdelijke, de patiënt hoop geven, hem levenskracht schenken en een optimistischer kijk op het leven, en dit alles heeft de neiging het lichaam van de patiënt te helpen. De beste geesteshouding voor een zieke is die van hoop en het aankweken van innerlijke vrede en zelfvertrouwen; en die komen het best tot stand op grond van een gezonde filosofie, waarop in het christelijke Nieuwe Testament wordt gedoeld als er wordt verwezen naar de verschillende genezingen door Jezus die berusten op herstel van het 'geloof' van de patiënt, het woord dat in het Nieuwe Testament wordt gebruikt, en het gebod: 'Ga heen en zondig niet meer', en zonde betekent hier slechte gedachten, lage gevoelens en de daaruit in het dagelijks leven voortvloeiende daden, zoals allerlei vormen van ondeugd.

De hele situatie is bijzonder ingewikkeld. Men kan geen grotere fout maken dan te denken dat het allemaal eenvoudig is en in een enkele zin

kan worden beantwoord. Zelfs een zwarte magiër kan een lichaam genezen als het in het voordeel van de zwarte magiër is; maar in dat geval wordt het lichaam genezen ten koste van de ziel, bij wijze van spreken, en worden er mogelijk nieuwe ziekten in kiem- of zaadvorm in het lichaam van de patiënt geplant, omdat het denken en de wil worden ontwricht, waardoor er vanuit de patiënt mentale stromen ontstaan, die de prāṇa's van de patiënt zelf vergiftigen.

Het geheim zit dus, zoals u ziet, in het opwekken van de aangeboren weerstands- en levenskrachten, enz., van de patiënt zelf, waardoor deze gaan overheersen en het lichaam zichzelf geneest; en *niet* in het beheersen van de wil van de patiënt of zijn verbeeldingskracht, of morele instincten, wat tot gevolg heeft dat ze teruggetrokken, verdoofd raken of gaan sluimeren. Het eerste is goed en wit, het laatste slecht en zwart.

Dit is niet meer dan een haastige schets van een bijzonder ingewikkelde situatie; de verwarring ontstaat door de volstrekte onwetendheid van de meeste mensen over de samengestelde structuur van de menselijke constitutie. Sommige genezingen zijn goed, sommige genezingen zijn slecht, sommige genezers zijn goed, sommigen zijn slecht, sommigen zijn bedriegers.

STRALINGSOCTAVEN OP DE KOSMISCHE SCHAAL

Werken licht en radio via verschillende overdrachtsmedia en als dat zo is, wat zijn dan die media?

De vraagsteller meent dat alle energie, als één kracht, van de ene vorm van manifestatie in een andere kan worden omgezet, en hij schijnt te geloven dat licht en radio niet kunnen worden gecombineerd in genezingswerk, omdat ze via verschillende media werken.

Ik denk dat hier sprake is van verwarring in het denken. Lichtgolven, radiogolven, warmtegolven en die andere golven die we röntgenstralen noemen, kosmische stralen, enz. – zijn verschillende delen, of verschillende octaven van de grote schaal van de natuur; en hoewel ze alle stralingen zijn of golfvormen (om de moderne wetenschappelijke terminologie hier te gebruiken) verschillen ze, als gevolg van hun verschillende energieën of frequenties, evenzeer van elkaar als bijvoorbeeld een mijl van een duim of een centimeter.

Radiogolven bijvoorbeeld zijn heel lange golven. Dan volgen warmtegolven die korter zijn. Dan komen lichtgolven – d.w.z. het zichtbare licht

– die nog korter zijn. Dan komen ultraviolette golven, weer korter; dan, na een interval, komen röntgenstralen die heel kort zijn. Vervolgens, weer na een interval, komen andere golven tot aan de kortste bekende stralingen, waaronder gammastralen en kosmische stralen. Golven met een heel hoge frequentie, zoals röntgenstralen en kosmische stralen, worden 'harde' stralen genoemd, eenvoudig omdat ze van een zo hoge frequentie zijn, d.w.z. een zo enorm hoge trilling bezitten, dat ze op enorme stoten of schokken lijken. Bij de lange golven daarentegen, zoals radiogolven, is de frequentie zo klein, d.w.z. de trilling of golflengte zo lang, dat we ze 'zachte' golven kunnen noemen.

Dit is dus het antwoord op de vraag, een antwoord dat, tussen haakjes, aan alle wetenschappers bekend is. Het is waar dat alle krachten in het heelal zijn terug te brengen tot één kosmische kracht, maar deze ene kosmische kracht valt tijdens de manifestatie in een kosmisch manvantara in haar lagere vormen uiteen in deze talrijke verschillende stralingen of golflengten die alle hun specifieke individuele kenmerken bezitten.

Om een voorbeeld te geven kunnen we eventueel zeggen dat de gezondheidsgolven een zekere lengte hebben, een bepaalde frequentie; de ziektegolven hebben een andere frequentie. Toch zijn het beide golven en het enige onderscheid ertussen is het verschil in frequentie of trillingsgetal. Het is dus theoretisch mogelijk, heel goed mogelijk, de harde, korte ziektegolven te veranderen in de langere, zachtere, vriendelijker golven van gezondheidsstraling. Natuurlijk is het bijzonder moeilijk om dat te doen, maar gedachten kunnen het doen, de geest kan het doen omdat gedachten en de geest boven deze golven staan en ze daarom kunnen beheersen; de kracht van gedachten en het denken is betrekkelijk geestelijk en gezond en de ziektegolven zijn betrekkelijk stoffelijk. Terwijl er dus één kracht is die aan alle ten grondslag ligt, de kosmische kracht, de grote geestelijke kracht van het heelal, zijn er verschillende andere ondergeschikte krachten: licht, radio, warmte, elektriciteit, enz., enz., die verschillende octaven zijn van de ene kosmische stralingsschaal. Het is dus in theorie heel goed mogelijk om de een in de ander om te zetten, maar het blijft een feit dat het omzetten van bijvoorbeeld een lange radiogolf in een röntgenstraal enorm moeilijk zou zijn, want het zou erom gaan een golfstraling met een lengte van een of twee mijl of van een aantal mijlen, in een golfstraling, de röntgenstraal, om te zetten die een oneindig klein deel van een centimeter lang is. Alles welbeschouwd is het een bijna kosmische moeilijkheid zo'n kracht in een andere om te zetten.

De manier om ziekten door straling te genezen zou zijn door de ziekte-frequentie te bewerken met een andere frequentie of trillingsenergie van een zachter, vriendelijker type, die sterker is omdat ze harmonischer is. Laten we, om een andere beeldspraak te gebruiken, zeggen dat de gezondheid van een menselijk lichaam een bepaalde grondtoon of hoofdtoon heeft. Als een bepaald deel van dat lichaam, laten we zeggen het hart of de lever of de hersenen, ziek is, betekent het dat dat speciale orgaan in opstand komt tegen de grondtoon van het lichaam en een eigen kleine grondtoon produceert; en dit veroorzaakt disharmonie in het lichaam, en dat noemen we ziekte. De manier om die ziekte te genezen is op een of andere wijze die hardere trilling of frequentie van het zieke orgaan te veranderen in de grondtoon van het hele lichaam, om daardoor de grondtoon van het lichaam te herstellen en het weer gezond te maken. Toekomstige wetenschappers zullen leren hoe ze dit moeten doen zonder het lichaam letsel toe te brengen; maar het is heel goed mogelijk dat het lichaam ernstig wordt verwond, zo niet gedood, door in onwetendheid te experimenteren, want het zieke orgaan zou kunnen scheuren of worden vernietigd als niet de juiste straling of frequentie wordt toegepast.

Bij het antwoord op uw vraag zou u dus het volgende moeten bedenken: Deze verschillende bovengenoemde krachten: radio, warmte, licht, röntgenstralen, kosmische stralen en alle tussenliggende frequenties, behoren alle tot de kosmische schaal, en elk is slechts een klein octaaf van die grote kosmische schaal. Tegenwoordig behoort dit zelfs tot de gewone wetenschap. Al deze krachten of vormen van straling zijn inderdaad niets anders dan dat: verschillende stralingsvormen, zoals in een octaaf in een piano do, re, mi, fa, sol, la, ti, do verschillende geluidsfrequenties zijn die tot dat ene piano-octaaf behoren. Als men zo'n toon van een piano-octaaf in een andere toon verandert, of liever dat probeert te doen, is dat heel moeilijk, want men vernietigt één toon door de frequentie te verhogen, of de frequentie te verlagen om een nieuwe toon te maken.

Om dus licht in stralingswarmte om te zetten, moet men de frequentie 'verzachten' of verlagen. Of, in de andere richting, om zichtbaar licht in ultraviolet licht te veranderen, zou men de frequentie van de trilling moeten verhogen of 'verharden'. Elk van beide zou ware magie zijn. Niettemin is het, zoals gezegd, volstrekt juist dat al deze verschillende frequenties in wezen stralingen zijn die tot de kosmische schaal behoren en al is het theoretisch mogelijk de ene in de andere om te zetten, er zou

een magiër voor nodig zijn om dat te doen. Daarom zou een genezer die dit met radio of licht of elektriciteit of geluid probeert, moeten weten hoe hij de genezende frequentie moet toepassen op de ziektefrequentie van een ziek orgaan.

THEOSOFISCHE OPVATTING OVER DICHTHEID

Wat is dr. De Puruckers opvatting over dichtheid? Hangt die af van en is ze af te meten aan het trillingsgetal van de intra-atomaire deeltjes of van de atomen zelf of van een combinatie van beide?

Hangt dichtheid, zoals dr. De Purucker het woord gebruikt, op enigerlei wijze af van het aantal elektronen of andere deeltjes in het atoom?

De vrager schijnt te veronderstellen, of liever te suggereren, dat ik het woord 'dichtheid' heb gebruikt of gebruik op een manier die iets afwijkt van de betekenis die men er gewoonlijk aan hecht. Ik betwijfel of dat zo is. Voorzover ik me kan herinneren gebruik ik het woord 'dichtheid' altijd zoals het door de meeste ontwikkelde mensen gewoonlijk wordt gebruikt; ik weet dat het woord een algemene betekenis heeft, maar ook vele bijzondere toepassingen op verschillende gevallen; en ik merk op dat deze enigszins vage manier waarop de term 'dicht' of 'dichtheid' wordt gebruikt door bijna iedereen wordt gevolgd. Dichtheid wil in het algemeen zeggen de mate van onderlinge nabijheid van samenstellende delen, of we nu spreken over elektronen of atomen of moleculaire groepen.

Dichtheid is gedefinieerd als 'de massa of hoeveelheid stof per eenheid volume'. Zo vat ik het woord op; en ik veronderstel dat we in het algemeen gesproken dichtheid kunnen meten aan de hand van het gewicht van een eenheid volume of door de specifieke zwaartekracht. Met andere woorden, dichtheid is dus de hoeveelheid stof in of de massa van een stoffelijke eenheid. Andere wat vagere definities van dichtheid zijn compactheid of de toestand of gesteldheid van dicht bijeenliggende deeltjes.

Ik denk dat er enige verwarring is ontstaan in het denken van hen die mijn verschillende uitspraken over dichtheid, enz., hebben gevolgd, door de in de westerse wereld al eeuwenlang heersende opvatting dat hoe groter de activiteit van eenheden in een systeem is, des te spiritueler het is; terwijl juist het tegenovergestelde het geval is; en dat is precies wat ik bij veel gelegenheden heb proberen aan te tonen, al besefte ik heel goed dat ik daarmee in conflict kwam met de heersende opvatting.

Toch moet het duidelijk zijn dat als deeltjes met een intense en bijna

onvoorstelbare frequentie of snelheid trillen, en dat doen als een eenheid-entiteit, het moeilijker is de daarbij betrokken krachten te veranderen en in beweging te krijgen dan wanneer de trillingen zwak zijn en verspreid en min of meer los voorkomen; en het zijn juist deze compactheid van trillingen en hun nauwe wisselwerking die de massa of hoeveelheid stof produceren.

Als we dus verschillende dichtheden van chemische elementen vergelijken, vinden we bijvoorbeeld dat die van platina op 21,4 kan worden gesteld, van goud op 19,3, kwik op 13,6, lood op 11,3, koper op 8,9, ijzer op 7,8, de aarde in het algemeen op 5,6, diamant op 3,5, gewoon gesteente op ongeveer 2,7, magnesium op 1,7, het menselijk lichaam in het algemeen op 1,1, lithium op 0,6, lucht op 0,0013 – en dit zijn wat we desgewenst de moleculaire dichtheden kunnen noemen; maar als het gaat om de chemische aantrekking in deze verschillende stoffen, of het nu chemische elementen of chemische samenstellingen zijn, dan krijgen we te maken met een ander gebied van eigenschappen en kwaliteiten met hun eigen dichtheden; toch schijnen de dichtheden in beide gevallen afhankelijk te zijn van het aantal en de activiteiten van de samenstellende delen van de eenheden.

Eigenlijk geloof ik dat de vrager mijn woorden enigszins verkeerd heeft begrepen door te denken dat ik het woord 'dicht' of 'dichtheid' wat willekeurig gebruik en anders dan men gewoonlijk doet; en op het ogenblik dat ik dit schrijf ben ik me niet ervan bewust dat ooit te hebben gedaan.

MARIE CORELLI

Was Marie Corelli een echte mysticus?

Ik denk van wel. Sommige van haar boeken zijn bijzonder interessant en tonen een intuïtieve ontvankelijkheid voor flitsen van licht uit de bron van de waarheid, wat in haar geval betekende uit haar eigen hogere zelf, die als het ware haar literaire brein raakten. Toch had ze aan de andere kant veel last van enkele dingen uit deze wereld, zo had ze bijvoorbeeld, naar ik begrijp, een heel jaloers temperament, was ze jaloers op andere letterkundigen, en geneigd kritiek te hebben, zelfs op haar eigen vrienden. Maar dat behoort bijna altijd bij een artistiek temperament en daar kunnen we aan voorbijgaan.

Ik denk dat Marie Corelli tot op zekere hoogte goed werk deed door-

dat ze velen tot het besef bracht van het bestaan van mystiek en magie, die nooit zouden zijn wakker geschud, zelfs in de geringe mate waarop zij hen beïnvloedde, behalve door middel van een pen als de hare, die beeldend was, boeiend en de verbeeldingskracht van dergelijke mensen aanwakkerde; en zo zijn er miljoenen. Ze was een onbewust soort theosoof in één helft van haar wezen.

HET VOORSPELLEN VAN DE TOEKOMST

J.B. Priestley zegt dat het verleden, het heden en de toekomst coëxisterende verschillende trillingen zijn die tegelijk en op dezelfde plaats bestaan, maar dat onze geest alleen met het heden kan meetrillen, omdat het verleden een stoffelijk effect op ons denken heeft gehad en het veranderde en we het ons daarom herinneren. Met andere woorden, het is een deel van ons geworden. De toekomst is geen deel van ons geworden en daarom kunnen we die niet begrijpen behalve door te zien wat het verleden deed met het heden en het heden met de toekomst. Hij zegt ook dat er eigenlijk geen heden bestaat, maar dat het niet meer is dan onze waarneming van het onontwikkelde op dit gebied (hoewel ontwikkeld op een ander), en dat het onontwikkelde het ontwikkelde wordt.

Iets hiervan lijkt mij vreemd. Ik kan begrijpen dat de helderziende teruggaat in het verleden en het ziet zoals H.P.B. deed, omdat het is gebeurd en een afdruk heeft nagelaten. Maar hoe kan een helderziende in de toekomst gaan en die zien? Als men een supergeest bezit kan men de toekomst voorspellen zolang die een uitbreiding van het heden is. Ik bedoel dat iemand kan afleiden wat er zal gebeuren als alle feiten bekend zijn, zoals een bouwer de toekomst kan voorspellen van een huis dat hij bouwt. Maar voor het zien van de toekomst met deze methode is een brein nodig, groter dan alle bibliotheken in de wereld en een nauwkeurig apparaat om aan alle kennis haar ware graad van betekenis te geven, en de kennis hoeveel en hoe snel karma zich gaat ontvouwen. Algebraïsche vergelijkingen met vier onbekenden zijn al moeilijk genoeg, maar een vergelijking met een oneindig aantal onbekenden in combinatie met een oneindig aantal methoden is veel te moeilijk, zelfs voor de verst gevorderde combinatie van manas en buddhi. Ik zie dus nog steeds niet hoe iemand de toekomst kan voorspellen.

De vraag over 'het zien van de toekomst', enz., schijnt verschrikkelijk moeilijk te beantwoorden, en dat is in zekere zin ook zo, en het is in het bijzonder moeilijk voor iemand die geen enkele training in theosofie heeft gehad. Maar dit is het antwoord:

In de occulte filosofie smelten verleden, heden en toekomst samen

in de eeuwigheid, of wat het EEUWIGE NU wordt genoemd, want de eeuwigheid kent geen verleden, heden of toekomst, omdat het een EEUWIG NU is. De eeuwigheid is bovendien het fundamentele – of, zoals we zouden kunnen zeggen, de eeuwigheid en de oneindigheid zijn twee kanten van dezelfde uiteindelijke werkelijkheid, het fundamentele, het AL.

Wat de geestelijke ziener doet is, als het ware, opstijgen uit dit gebied, waar verleden, heden en toekomst ons zo positief en werkelijk toeschijnen, naar de gebieden van zijn eigen geestelijke wezen die zich bij wijze van spreken baden in het eeuwige nu; en op deze manier ontrolt zich het verleden voor zijn ogen en wordt het heden gezien als slechts een vervolg daarvan in wat we de toekomst noemen en beide worden gezien als een eeuwig drama waarvan de grondtoon 'nu' is. Zo moeten we ook karma zien, het karmische verleden, het karmische heden, de karmische toekomst; en op die manier voorkomen we te vervallen tot de dwaling van fatalisme aan de ene kant en tot de even grote dwaling van karmisch indeterminisme aan de andere kant.

Laat ik een voorbeeld geven vanuit een andere hoek: een atoom in mijn lichaam bevat elektronen, zoals elk atoom. Laten we zeggen dat op deze elektronen bewoners zijn die hun eigen nietige leven leiden, maar in een enorm tempo, vergeleken met onze tijd. Zo kan dus, bij wijze van spreken, een heel kosmisch zonnestelsel van atomaire afmeting, vele duizenden malen in één menselijke seconde ontstaan, zijn ontelbare eeuwigheden leven en verdwijnen. Met andere woorden, één van onze menselijke seconden duurt bijna 'eeuwig', vergeleken met de tijd voor een elektron.

Stel u een bewoner voor op zo'n elektron, die leeft in dat enorme tempo dat voor ons mensen onvergelijkelijk veel sneller is dan een bliksemflits. Toch gaan er voor de elektronbewoner vele jaren voorbij. Voor hem is er een toekomst die wij, met onze langzamere tijd, niet anders kunnen zien dan als een nu. De elektronbewoner zou dus door zijn hoge tempo, immense snelheid, zijn verleden, heden en toekomst ondergaan, terwijl wij, met onze veel statiger tijd met zijn langzame ritmische trillingen, het nauwelijks zouden beseffen behalve met ons intellect. Voor ons zou het eenvoudig nu zijn.

Op precies dezelfde manier zien de goden, die een tijdtempo hebben dat onvergelijkelijk statig is en door ons mensen langzaam zou worden genoemd, *ons* verleden, heden en toekomst, die ons zo werkelijk voorkomen, als nauwelijks van elkaar verschillend, omdat onze tijd, vergeleken met die van hun, zo snel is. Wij kennen volgende week, volgend jaar,

een miljard jaar na vandaag, maar dat zijn onze korte, nietige menselijke jaren. Voor een van de hogere goden zou het volledige manvantara van ons zonnestelsel nauwelijks een miljardste deel zijn van één seconde van die god, van de tijd van die god. Wij in ons zonnestelsel zouden dus miljoenen jaren vooruit en miljoenen jaren terug in het verleden zien, terwijl voor het bewustzijn van de god de hele levensperiode van het zonnestelsel nauwelijks een fractie van een moment duurt.

Ziet u nu hoe het mogelijk is de toekomst te lezen? De ziener, de geestelijke ziener, niet de aanmatigende en halfbakken helderziende, maar de geestelijke ziener, verheft eenvoudig zijn bewustzijn tot een ander tempo, tot een ander, hoger gebied, waarin verleden, heden en toekomst voor hem zichtbaar worden als een NU. Dit vereist natuurlijk een training door inwijding. Maar iedere adept is getraind, afhankelijk van zijn graad in de hiërarchie, op zijn minst enigermate getraind.

Nu iets anders: vergeet nooit dat er vrijheid van wil bestaat voor iedere monade in de oneindigheid, groot of klein. De nietige elektronbewoner heeft dus, net als de mens op onze grote bol, zijn eigen deel vrije wil, bij wijze van spreken, als we tenminste op die manier de vrije wil kunnen verdelen! Vrije wil is in feite de hoeveelheid geestelijke levenskracht en intellect die de evoluerende mens door innerlijke groei zich eigen heeft gemaakt. De vrije wil kan dus in belangrijke mate toenemen, maar hij bestaat zelfs in het nietigste atoom, zij het natuurlijk op de schaal van die gebieden. Wat ook de tijdschaal is, of iemand de toekomst kan zien in het groot of in het klein, de entiteit, die zijn deel vrije wil bezit, kan altijd met zijn vrije wil zijn toekomstige koers wijzigen, dat betekent niet dat hij in strijd met de toekomst kan handelen, want dat zou onmogelijk zijn, maar hij kan zijn eigen gedrag wijzigen met betrekking tot de toekomst of ervan afzien dat te doen, naar gelang zijn vrije wil sterk of zwak is.

HET MYSTERIE VAN DE GROEIENDE PLANT

Wat is er in het bewustzijn van een plant dat haar de impuls geeft naar het licht te groeien en daarin te slagen, welke obstakels haar groei ook belemmeren?

Het bewustzijn van een plant en ook dat van een dier of zelfs van een mens – en we mogen daaraan toevoegen het bijna latente bewustzijn van het delfstoffenrijk – is het geestelijke fluïdum, in combinatie met het astrale, in de constitutie van een plant, bij wijze van spreken, dat het onsterfelijke instinct of die honger bezit vooruit en omhoog te gaan; en

het is dit instinct om te groeien, of het licht te zoeken zoals wij zeggen, dat de stimulerende oorzaak is of de sterke drang achter alle evolutie naar betere en hogere dingen.

Als dus het zaad van een plant toevallig op een ongeschikte plaats terechtkomt, waar het licht moeilijk doordringt, zal het wanneer het gaat groeien, op grond van dit monadische fluïdum dat het aanspoort te groeien en omhoog te reiken naar wat het nodig heeft, om een steen kronkelen of door plaveisel gaan, totdat het zijn eerste nietige groene blaadje naar het licht stuwt. Het is iets bijzonder moois om over na te denken en het gade te slaan en is voor de wetenschap al tweehonderd jaar of langer een probleem.

Theosofie geeft een antwoord zoals ik dat heb geprobeerd weer te geven. Ik heb gezien hoe een stenen plaveisel brak of barstte door een teer plantje, dat door zijn monadische instinct wist dat er aan de andere kant van de steen of het asfalt daarboven licht was; en in plaats van te groeien en te groeien onder het asfalt of de steen tot het aan de rand zou komen, om dan zijn weg naar het licht te vinden, dringt het zich met zijn tere bladpuntjes tussen de deeltjes van het plaveisel en duwt die langzaam uiteen, totdat het tenslotte, zoals het kuikentje om uit het ei te komen de schaal doorboort, zijn neus uitsteekt in het licht van de wereld daarboven. Het monadische fluïdum, of het vitaal-astrale fluïdum – hetzelfde in lagere vorm – dat instinct plus intuïtief bewustzijn is, brengt de plant ertoe of spoort deze aan precies het juiste te doen om het licht te bereiken.

INDIVIDUALITEIT EN PERSOONLIJKHEID

Leert de theosofie dat we onze individualiteit altijd behouden in alle toestanden van bewustzijn?

Ja, inderdaad, mits we 'individualiteit' gebruiken in de technische theosofische betekenis. Bedenk dat de individualiteit iets heel anders is dan de persoonlijkheid. De individualiteit is ons onsterfelijke deel, het *individuum*, dat wat niet kan worden gedeeld. Anders gezegd, het is de monadische essentie, het is de innerlijke god, de goddelijke vonk in ons, die vonk van het kosmische vuur van bewustzijn-leven-substantie waaruit onze innerlijkste essentie bestaat. Die is in zijn wortel ātman, het ondeelbare zelf, onsterfelijk, smetteloos, en in haar eigen essentie zonder begin en zonder einde; want ze is van hetzelfde substantie-bewustzijn als het heelal.

De persoonlijkheid is iets heel anders; ze is niet meer dan een weer-

spiegeling van de individualiteit. De persoonlijkheid is als het maanlicht, weerkaatst licht van de zon; en deze persoonlijkheid is altijd sterfelijk – en dat is maar gelukkig! Denk eens hoe het zou zijn om eeuwig in onze tegenwoordige persoonlijkheid te leven: onvolmaakt, onontwikkeld, zwak, onbekwaam, niet in staat tot grote vooruitgang, een slecht verstaander, een armzalig strever naar edele dingen, niet in staat het beste wat in ons is gedurende een bepaalde tijd te ontvangen en vast te houden.

Toch is de persoonlijkheid een prachtig instrument of voertuig door middel waarvan de individualiteit werkt. Ik denk dat we in het algemeen kunnen zeggen dat de individualiteit de geest is en de persoonlijkheid ons sterfelijk breinverstand; ze verandert met iedere geboorte.

Daarom is het duidelijk dat de individualiteit dezelfde blijft en dat we haar 'behouden' in alle toestanden van bewustzijn, want deze verschillende toestanden van bewustzijn, in al hun vele en vaak verbijsterende stadia en veranderende kwaliteiten en eigenschappen, en teruggevoerd tot hun uiteindelijke of oorspronkelijke bron, zijn licht-stof van de ātman. Het bewustzijn houdt veel mysteriën in; en het werkelijke deel van ons is bewust zelfs in die stadia van bewustzijn waarin de persoonlijkheid onbewust is – een merkwaardige woordspeling die toch een diepe waarheid bevat en verwijst naar dezelfde gedachte als in het Sanskriet-aforisme: *Ātmānam ātmanā paśya*, 'Ken het zelf door het Zelf'.

ONSTERFELIJKHEID EN GOED EN KWAAD

Ik heb het verslag gelezen van de innerlijke groep van H.P.B. in het Forum van deze maand (januari 1941), en in een 'noot van de redactie' wordt gezegd dat men alleen door actief goed of slecht te worden de onsterfelijkheid kan verkrijgen. Het gewone volk, noch heel goed noch slecht, houdt op te bestaan. Als ik dit goed lees lijkt het mij verschrikkelijk en al lijkt een terugkeer naar deze veelbewogen wereld nu niet precies benijdenswaardig, men heeft toch het gevoel dat degenen die zich niet helemaal aan het kwaad hebben overgegeven meer recht hebben door te gaan dan de volstrekt slechten.

Het lijkt ook niet in overeenstemming met de leer dat ALLEN *tenslotte tot het hoogste moeten evolueren.*

Misschien redeneer ik niet duidelijk, want ik ben nog maar een beginneling in het theosofisch denken. Ik lees en herlees de artikelen in het Forum en ontdek vaak dat na veel studie het licht daagt. Maar dit laatste probleem gaat mijn begrip te boven.

Het verbaast mij helemaal niet dat de vrager in verwarring raakte door de taal die in het artikel in *Leaves of Theosophical History* wordt gebruikt in een aanhaling uit H.P.B.'s innerlijke groep, en dat komt omdat de leer zoals die hier is belichaamd, is geformuleerd in de speciale taal van de Franse kabbalist Éliphas Lévi, die berucht was om zijn extreme uitspraken aan de ene kant (want dat was zijn tactiek), en om de unieke aard van zijn paradoxen aan de andere kant. Maar omdat hij in sommige opzichten intuïtief was, werd hij door H.P.B. vaak aangehaald, letterlijk of naar de inhoud.

Let goed op de volgende feiten: De *monaden* van goden of van mensen of van dieren of van planten of van stenen of van elementalen, zijn onsterfelijk, want het zijn geestelijke bewustzijnscentra. *Maar* de verwijzingen in de passage waarmee de vrager moeite heeft doelen niet op de monaden, maar op de verschillende zielen van de verschillende hiërarchieën van levens of de verschillende rijken van levens, die of moeten opklimmen tot onsterfelijkheid en tot 'god' door zich te verenigen met de innerlijke geest, met andere woorden met de geestelijke kant van de monade, of onsterfelijkheid bereiken in wat wij het 'kwaad' noemen, door af te dalen en zich te verenigen met wat theosofen de absolute stof noemen. Op deze manier is er, filosofisch gesproken, onsterfelijkheid; en dit is hier het belangrijke woord, *zelfbewuste* onsterfelijkheid, verenigd òf met het goddelijke òf met het absoluut stoffelijke: absolute geest aan de ene kant, of absolute stof aan de andere kant – dat wil zeggen voorzover het om ons eigen heelal gaat.

Wij mensen, hoewel onsterfelijk in onze monaden, kunnen niet onsterfelijk worden genoemd in onze ziel, want ons bewustzijn wordt door de dood onderbroken. En dit is een punt om te onthouden: een mens is niet onsterfelijk als er lange onderbrekingen in zijn bewustzijn volgen, al is hij onsterfelijk in die andere zin van een nooit eindigend innerlijk of monadisch bewustzijn. Wij mensen zijn dus onsterfelijk in onze monade, voorwaardelijk onsterfelijk in onze ziel en sterfelijk in ons lichaam, omdat dit laatste verandert en onze stroom van bewustzijn door de dood wordt onderbroken. De ziel heeft, als ze het verdient, haar dromerige, gelukzalige toestand in devachan en belichaamt zich daarna opnieuw; maar het is duidelijk dat dit geen onsterfelijkheid is van de *zelfbewuste ziel*, omdat dit bewustzijn verandert. Onsterfelijkheid betekent een zich niet wijzigend bewustzijn, zonder veranderingen of variaties, een ononderbroken voortgezette stroom van denken, als het ware.

Als deze stroom van denken of bewustzijn door de dood wordt onderbroken, kunnen we die niet onsterfelijk noemen. We moeten deze sterfelijk noemen, zelfs al zet die stroom van denken zich voort wanneer de wederbelichaming plaatsvindt, omdat hij in de monade is geworteld. De moeilijkheid zit in de vreemde manier waarop het woord 'onsterfelijk' werd gebruikt door Éliphas Lévi en door H.P.B. in dit extreme geval dat is geciteerd.

De goden zijn dus onsterfelijk vanaf het begin van een manvantara tot het einde ervan, wat miljarden jaren omvat; maar wij mensen, en minder ontwikkelde monaden dan de goden, kennen vele onderbrekingen vanaf het begin van een manvantara tot het einde ervan; en daarom kunnen we niet onsterfelijk worden genoemd, op grond van deze onderbrekingen. Niettemin zijn we wel onsterfelijk in onze geestelijke monade; als wij als mensen of zielen ons hebben verbonden met onze geestelijke monaden, en boeddha's of bodhisattva's of christussen zijn geworden, dan zullen we onsterfelijk worden volgens deze bepaalde manier van spreken.

Het hele probleem zit dus in het begrijpen van de bepaalde technische betekenis waarin het woord 'onsterfelijk' in deze passage wordt gebruikt. Vandaar dat theosofen vaak over de ziel spreken als sterfelijk, d.w.z. voorwaardelijk, of als onsterfelijk, ook voorwaardelijk, zoals H.P.B. doet in *De Sleutel tot de Theosofie*. De ziel wordt onsterfelijk als ze zich verenigt met de boeddha of bodhisattva of christus in zichzelf, haar 'Vader in de Hemel', of met andere woorden als de ziel zich verenigt met de monade. Dan geniet ze de onsterfelijkheid van de monade, een ononderbroken bewustzijn.

CENTRA VAN DE OUDE MYSTERIELERINGEN

Kunt u ons de centra noemen waar zich in de oudheid mysteriescholen bevonden?

De fout van alle geleerden en mystici is dat ze teveel nadruk leggen op mysteriescholen als *plaatsen*. Daarom wordt in de occulte literatuur – bijvoorbeeld de onze – betrekkelijk weinig gezegd over de ligging en de plaats van mysteriescholen.

Sinds onheuglijke tijden bestaan er scholen van de mysteriën, sommige min of meer algemeen bekend, zoals die van Eleusis en Samothrace in Griekenland, van andere dacht men dat ze bestonden, of men fluisterde erover, maar de massa wist niets ervan. Deze scholen van de myste-

riën hadden altijd twee aspecten, het exoterische en het esoterische. Die scholen die sterker de nadruk legden op het exoterische aspect – wat een edel werk was in zijn soort omdat het de aandacht trok van het gewone volk en zijn blik richtte op hogere dingen – waren plaatsen zoals het Griekse Eleusis en Samothrace, Abydos en Thebe in Egypte, Efese in Klein-Azië.

Eleusis en Samothrace waren bijna geheel aan de mysteriën gewijd en daarom werd er zo vaak over gesproken en werden ze dikwijls ten onrechte beschouwd als het type mysterieschool zoals ze elders in de wereld bestonden. Dat is niet juist. De meeste van deze mysteriescholen waren als geheime lichamen verbonden met de voornaamste tempels in de verschillende landen. Met andere woorden, elke *grote* tempel had zijn eigen of geheime mysterieschool die aan de menigte onbekend of gedeeltelijk bekend was. En dat geldt voor alle oude landen. Het betekent niet dat elke oude tempel een mysterieschool had, want dat is niet zo. Alleen in de belangrijkste centra van religieus onderricht waren de plaatsen waar de geheime mysteriescholen bestonden – niet altijd, maar gewoonlijk wèl. Dit lijkt me volkomen duidelijk en ik hoop dat u het begrijpt.

Soms waren de mysteriescholen, zoals gezegd, verbonden aan de grootste van de tempels; maar de grootste mysteriescholen schonken geen aandacht aan gebouwen van welke aard ook, hoofdzakelijk omdat gebouwen onmiddellijk opvallen en de aandacht trekken van het publiek in het algemeen, en dat is nu juist wat deze meer geheime, meer esoterische scholen probeerden te vermijden. Als de tempels niet meer waren dan centra voor exoterisch ritueel, werden de mysteriescholen soms, los daarvan, in het geheim gehouden, en hielden ze hun samenkomsten, ontmoetingen, inwijdingen en inwijdingsriten gewoonlijk in zorgvuldig gereedgemaakte grotten, verborgen voor het publiek, soms zelfs in de openlucht zoals de Druïden deden tussen de eiken in wat min of meer oeroude bossen waren in Engeland en Bretagne; en in enkele gevallen was er zelfs geen vaste plaats of lokatie; de ingewijden kregen bericht waar ze elkaar van tijd tot tijd konden ontmoeten om hun inwijdingsfuncties te vervullen.

De lokaties werden zorgvuldig voor iedereen verborgen gehouden behalve voor de ingewijden. De geheime mysteriescholen van bijvoorbeeld het druïdisme, mithraïsme en judaïsme, werden vaak gehouden in ondergrondse vertrekken; of zelfs, zoals bij de eerste twee, midden in een bos – zoals bijvoorbeeld in Stonehenge in Engeland, Carnac in Bretagne,

verschillende plaatsen voor het mithraïsme in het Romeinse Rijk en verschillende plaatsen in Judea, enz.

In India waren bepaalde grote grottempels zoals Karli en een of twee die door H.P.B. werden genoemd, mysteriecentra. Soortgelijke centra waren er in Ceylon en Zuid-India.

Memphis, Abydos, Thebe, Abu-Simbel en Karnak in Egypte waren mysteriecentra. Sippar in Assyrië, Ecbatana in Medië, Babylon en Ur en Lagash waren dat ook. Maar het zou verkeerd zijn te zeggen dat alle verschillende landen die plaatsen voor exoterische erediensten bezaten ook centra van esoterische inwijdingen waren, want dat was niet zo.

EEN REEKS ZARATHUSTRA'S

Er bestaan verschillende verwijzingen naar een reeks Zarathustra's, sommige geven dertien als het juiste aantal, andere twaalf of veertien. Kunt u ons zeggen hoeveel Zarathustra's er werkelijk waren?

Over het aantal Zarathustra's, die van tijd tot tijd zijn verschenen, bestaat verwarring, zolang we menen, en ten onrechte, dat deze Zarathustra's wederbelichamingen zijn van één enkel ego, in plaats van verschillende ego's die de 'Zarathustrageest' belichamen, zoals we die uit de occulte aantekeningen begrijpen. De waarheid is dat in de leer en de terminologie van Zarathustra, elk wortelras en onderras, en elk subras van het laatste, hun eigen Zarathustra of Zarathustra's hebben. De term Zarathustra betekent praktisch hetzelfde als de term boeddha in het boeddhisme, of avatāra in het brahmanisme. Er waren dus grote Zarathustra's en lagere Zarathustra's – waarbij het beperkende adjectief afhangt van het werk dat door elke Zarathustra werd gedaan en van zijn werkterrein. We kunnen daarom zeggen dat er vanuit één standpunt dertien Zarathustra's zijn, of vanuit een ander standpunt veertien; of we kunnen, evenals de manu's in het brahmanisme, of als de boeddha's in het boeddhisme elk van deze met zeven vermenigvuldigen, of zelfs met veertien als we rekening houden met elke kleine rasaftakking, die door zijn Zarathustrageest wordt geleid.

DE MYSTERIESCHOLEN VAN NU

Is het waar dat er mysteriescholen zijn die nu actief zijn en lijken op die van de Ouden? – en als dat zo is, waar zijn ze dan en waarom zijn ze niet beter bekend?

Mensen willen concrete feiten, maar er schuilt een gevaar in het geven van concrete feiten. Dynamiet is een concreet feit, maar we kunnen veilig over explosies *spreken*.

Als ik u openlijk vertelde waar enkele van de mysteriescholen zijn gevestigd, dan zouden die plaatsen overlast ondervinden en worden overstroomd, niet zozeer nu, want het zou jaren kunnen duren voor de mensen erin geloven, maar in de toekomst. De mysteriecentra van nu in Tibet bijvoorbeeld worden grotendeels op geheime plaatsen in de bergen gehouden, maar er is een mysterieschool in Shigatse, al zal ik om begrijpelijke redenen niet precies de plaats noemen!

Evenals in het verleden *bestaat er ook nu* hetzelfde algemene stelsel van exoterische en esoterische aspecten in het onderricht van het eeuwenoude occultisme, met andere woorden, *hetzelfde stelsel van mysteriescholen*. Maar in deze tijd is de exoterische vorm voor een groot deel vervangen door de verschillende activiteiten van de theosofische beweging, die als beweging zelf exoterisch is.

De esoterische groepen van de mysteriescholen zijn op het ogenblik misschien talrijker dan ze gedurende duizenden jaren zijn geweest, maar ze worden op meer geheime wijze geleid en zorgvuldiger verborgen.

U vraagt waar deze geheime centra bestaan. Mijn antwoord is, in het algemeen gesproken, in elk groot land één; al slaat 'groot' vanzelfsprekend niet op grenzen of op het aantal vierkante kilometers land, maar op invloed. Een klein land, zoals Nederland, zou het centrum kunnen zijn van een geheime mysterieschool, waarvan de vertakkingen en de invloed zich over half Europa uitstrekken – 'groot' in de zin van in een toestand van vrede en rust zijn, enz. Elke afzonderlijke nationale eenheid op deze bol heeft inderdaad haar eigen geheime geestelijke beschermers, die als lichaam een echt esoterisch centrum vormen. We kunnen hen de occulte bewakers van een volk noemen. Engeland heeft ze, Duitsland en Rusland, ook Zwitserland, Frankrijk, Italië, Spanje, Portugal, China, India, Japan, de Verenigde Staten, Mexico, Canada, Brazilië, enz., enz.

Deze zaak heeft nog een derde kant die ingewikkelder is dan de gewone man zou denken. Er bestaan werkelijk groepen die als enige taak

hebben de vorming van occulte inwijdingscentra, het voorbereiden van leerlingen op esoterisch werk in de wereld, en het bewaren van kostbare schatten, de erfstukken van de mensheid, intellectuele zowel als materiële schatten. Het hoofd van die groepen leeft in wat theosofen Śambhala noemen. Het is het centrum van de occulte broederschap van Tibet en wordt daarom 'van Tibet' genoemd omdat dat op het ogenblik het land is dat door hen is gekozen omdat het het gemakkelijkst kan worden bewaakt. Er is nog een andere tak van de broederschap, verbonden met de hoofdbroederschap van Tibet, in Syrië, nog een andere in Egypte en weer een andere in Zuid-Amerika. Er is er één in Mexico en één in de Verenigde Staten. Er is ook één in Europa.

Al deze kleinere groepen zijn verbonden met en ondergeschikt aan de moedergroep van de occulte hiërarchie in Śambhala. Begrijp wel dat Śambhala niet meer is dan de oude Sanskrietnaam die al sinds onheuglijke tijden aan dit occulte centrum is gegeven. Het woord Śambhala zelf heeft geen belangrijke occulte betekenis, ik bedoel in numerologische zin of zoiets. Men had het evengoed de Brahma Vidyā Āśrama, kunnen noemen of iets dergelijks, maar de Ouden noemden het Śambhala, en wij blijven eenvoudig diezelfde oude naam gebruiken.

Verwar deze occulte centra waarover ik het zojuist had niet met de eerder genoemde nationale bewakers. Deze nationale bewakers bemoeien zich nooit met politiek. Men zou bijna kunnen zeggen dat zij proberen het kwaad ongedaan te maken dat nationale en internationale politieke combinaties en activiteiten aanrichten. De nationale bewakers zien toe op het geestelijke en intellectuele welzijn van het volk dat ze bewaken, voorzover karma en de natuurlijke intuïtieve vermogens van de verschillende volkeren dat toelaten, maar ze houden zich nooit met politiek bezig. Ze veroorzaken nooit oorlogen of revoluties of iets van die aard. Hun werk is zuiver geestelijk, moreel, intellectueel en volkomen weldadig en ook universeel, en is een stille gids voor de intuïtieve zielen van de verschillende rassen. Al deze nationale bewakers zijn als het ware afgezanten of afgevaardigden van een van de hierboven genoemde occulte centra.

HOE OUD IS HET INDO-EUROPESE RAS?

In uw artikel over 'De bakermat van ons ras', in The Theosophical Forum, *juni 1937* [zie blz. 16 in dit boek], *wordt de tijd van de geboorte van het Indo-Europese ras uit Atlantische stammen gesteld op 7 à 8 miljoen jaar*

geleden (blz. 18). Op blz. 21 wordt tweemaal gezegd dat er 4 à 5 miljoen jaar zijn verstreken sinds de oorspronkelijke kiemtoestand van het vijfde wortelras, hoewel het als een ras 'sui generis' ongeveer 1 miljoen jaar oud is. Waar ik mee zit is het verschil tussen de 7 à 8 miljoen en de 4 à 5 miljoen jaar als de ouderdom van wat volgens mij hetzelfde ras is. Doelt het grotere getal op die aanwijzing in De Geheime Leer *dat de Indo-Europese volkeren hun afstamming kunnen terugvoeren tot Lemurië-Atlantis?*

Bij het behandelen van tijdsperioden in een algemeen artikel is het natuurlijk moeilijk woorden in onze taal te vinden die precies het beeld oproepen dat de schrijver wil schetsen. Vandaar dat ik bij het lezen van uw opmerking zie hoe mijn woorden verkeerd konden worden begrepen; toch denk ik dat men kan zien waaraan ik dacht, als men het artikel in *The Forum* zorgvuldig leest en vergelijkt met het diagram dat ik in *Beginselen* gaf op blz. 287 en dat aangeeft hoe een ras wordt geboren, of zijn oorsprong vindt, halverwege de periode van het ouderras. Ik zal dat nu proberen te verklaren.

Elk ras, ik bedoel wortelras, elk groot stamras, vindt zijn oorsprong, zijn begin, zijn genesis, d.w.z. zijn geboorte als een gedifferentieerde, dat wil zeggen afwijkende, stam van zijn ouder ongeveer in het midden van de levensduur of de tijdsperiode van die ouder. Dit kunnen we met recht de geboorte van het nieuwe ras noemen, te vergelijken met de geboorte van een kind. In het geval van het Indo-Europese ras was dit vier à vijf miljoen jaar geleden. Het Atlantische wortelras heeft van zijn geboorte tot zijn huidige tijd, alles bijeen, ongeveer acht miljoen jaar geduurd, dat wil zeggen vanaf zijn kiemperiode tot aan de primitieve volkeren die nu uitsterven en als de overblijfselen ervan verspreid voorkomen. We kunnen dus terecht zeggen dat het Atlantische ras, met inbegrip van zijn kiemperiode en alle volgende eeuwen tot zijn nu verspreid voorkomende overblijfselen, acht miljoen jaar oud is; maar ons eigen zogenaamde Indo-Europese ras is slechts ruim vier miljoen jaar oud vanaf zijn geboorte, die plaatsvond halverwege het Atlantische ras, zeg vier à vijf miljoen jaar geleden.

Als we aan de andere kant bedenken dat een ras, vóór het wordt geboren, d.w.z. voor het een ras wordt dat zich duidelijk van zijn ouders onderscheidt, zijn kiemperiode moet hebben en zich langzaam door de eeuwen heen van zijn ouder gaat onderscheiden, kunnen we begrijpen dat we de kiemperiode van een ras, zoals ons Indo-Europese ras, bijna tot het begin van het Atlantische ras kunnen terugvoeren. Ons eigen Indo-Europese

ras is dus vanaf zijn kiemperiode tot nu ongeveer zeven miljoen jaar oud.

De kenmerken van een ras in zijn kiemperiode lijken natuurlijk zo sterk op die van de ouderstam, dat in het geval dat u voorlegt de Indo-Europese volkeren in hun kiemperiode nauwelijks verschilden van de Atlantiërs. Deze kiemen bleven doorgroeien in de loop van de eeuwen en na zo'n drie miljoen jaar, ongeveer in het midden van de periode van Atlantis, gingen ze zich duidelijk als Indo-Europees ras onderscheiden.

Neem het geval van een mens: de mens wordt als baby gewoonlijk niet geboren tijdens de jeugd van zijn ouders, maar wanneer zijn ouders, laten we zeggen hun meerderjarigheid hebben bereikt, zo ongeveer tussen hun 20ste en 40ste levensjaar. Van de kiem van een kind kunnen we zeggen dat deze, zolang ze zich in het lichaam van de ouder bevindt, zo op het lichaam van de ouder lijkt, zelfs op het lichaam van de ouder in haar vroege jeugd, dat ze nauwelijks van die ouder verschilt. Deze analogie is niet zo sterk, maar maakt duidelijk wat ik probeer te zeggen over de rassen. Daaraan dacht ik toen ik het artikel schreef.

Samenvattend: (a) ons Indo-Europese ras is vanaf zijn begin als kiem in het vroege Atlantis ongeveer zeven miljoen jaar oud, al is dit niet een juiste manier van rekenen. Het is bedoeld om een volledig beeld te geven. Deze kiemen in Atlantis gingen zich in de loop van de eeuwen van de bloei van Atlantis, langzamerhand meer en meer onderscheiden als een afzonderlijk ras, en dat vond ongeveer in het midden van de periode van Atlantis plaats en was de echte geboorte of het echte begin van het Indo-Europese ras als zodanig.

(b) De natuur werkt in deze dingen echter zo langzaam dat ons eigen Indo-Europese ras, bij wijze van spreken, sterk Atlantisch was tot ongeveer 1.000.000 jaar geleden, toen het duidelijk en in alle opzichten het Atlantische karakter afschudde en een echt ras *sui generis* werd. Ons eigen Indo-Europese ras is nu in zijn kaliyuga, het begint eraan, en het nieuwe zesde wortelras bevindt zich al onder ons in miljoenen verspreid levende individuen, die zich langzaam beginnen te differentiëren en de kenmerken van het zesde wortelras beginnen te vertonen; en over zo'n driehonderdduizend jaar, als wij Indo-Europese volkeren ons kaliyuga beëindigen, kan men zeggen dat het zesde wortelras definitief als wortelras is geboren, maar toch nog miljoenen jaren Indo-Europese kenmerken blijft vertonen, tot ons eigen Indo-Europese ras nog slechts wordt vertegenwoordigd door gedegenereerde overblijfselen; dan wordt het zesde wortelras zelf een typisch ras *sui generis*.

HET BEWUSTZIJN NA DE DOOD

Ik heb gehoord dat het bewustzijn na de dood in kāmaloka eigenlijk niet meer is dan een droombewustzijn, hoe levendig ook. Is het, terwijl men in kāmaloka is, ooit mogelijk zich bewust te zijn van wat er op aarde gebeurt?

Of de menselijke ziel na de dood zich bewust is van wat op aarde, of onder geliefde vrienden gebeurt, is lang niet zo'n eenvoudige zaak als de spiritisten zich voorstellen. Zij kennen de leringen van de godswijsheid niet en voor hen is het heel natuurlijk te denken dat het menselijke bewustzijn na de dood ononderbroken doorgaat met misschien een geringe onbewustheid op het moment van het sterven zelf. Zij houden volstrekt geen rekening met de verschrikkelijke, werkelijk afgrijselijke marteling die een dergelijke bewuste toestand na de dood in bijna elk geval zou betekenen, als de dode kon terugblikken op de aarde, kon zien wat er met de achtergeblevenen gebeurt en beseft dat het volkomen onmogelijk is te helpen; ziekten zou zien, ellende, misschien verdorvenheid en misdaad, zonde, ongeluk, naast de goede dingen.

De natuur is oneindig veel rechtvaardiger en vriendelijker. En dat is de reden dat voor alle normale mensen, dat wil zeggen degenen die noch heel hoog noch heel laag staan, met andere woorden die noch ingewijden, noch tovenaars zijn, bij de dood onbewustheid intreedt en dat kāmaloka is zoals ik het vaak heb beschreven.

Maar, en dit is een interessant punt, er is over kāmaloka en devachan gezegd dat hoe geestelijker de man of vrouw is die sterft, hoe geringer de kāmalokische ervaring zal zijn. De ziel van zo'n edel, geestelijk persoon schiet als een meteoor door kāmaloka, en is zich daarvan en van de dingen op aarde niet bewust. U ziet dus dat als we uitstijgen boven de gewone goede mannen en vrouwen en tot de categorie van iets edeler zielen gaan behoren, onze aard zo is dat er totaal geen postmortaal bewustzijn ontstaat, we ons niet bewust zijn van de verschrikkingen of angsten van kāmaloka, maar dat die toestand van onbewustheid onmiddellijk overgaat in een heel gelukkig devachan na de tweede dood.

Als we nog hoger gaan en de graad van de ingewijden bereiken, dan hebben we geleerd niet alleen in de slaap bewust te blijven, maar ook na de dood. Maar zij doen dat zelfbewust en de toestand na de dood kent in hun geval geen angsten of verschrikkingen voor hen, behalve misschien de afkeer die ze voelen voor astrale beerputten.

Tovenaars of uitgesproken kwaadaardige en slechte personen moeten

natuurlijk een lang kāmaloka ondergaan, heel intens, en omdat hun bewustzijn nog zo aards is, kunnen ze zelfs door magnetische sympathie in veel gevallen als het ware zien of voelen, als in een soort dagdroom, wat er op aarde gebeurt, niet in alle bijzonderheden maar, afhankelijk van het individu, krijgen ze een min of meer duidelijk 'beeld' ervan.

DE OCCULTE LEER OVER HET EGO

Op blz. 402 van het Forum, *juni 1938, wordt te kennen gegeven dat de ziel in de christelijke betekenis eeuwig statisch is, en dat haar essentiële karakter niet verandert (?) en er wordt beweerd dat onze theologie geen onderscheid maakt tussen 'onsterfelijk' (niet doodgaand) en 'onveranderlijk'. Dat is niet zo; en het is onrechtvaardig te suggereren dat de tegenwoordige theologen zo dom zouden zijn. In de vorige eeuw waren er misschien onnadenkende mensen die op een vage manier half veronderstelden dat het onsterfelijke leven een toestand was zonder vooruitgang of evolutie. Ernstig ingaan tegen zo'n absurd begrip alsof het in onze eigen tijd bestaat, lijkt op 'de sporen geven aan een dood paard'.*

Het echte verschil tussen de theosofische en de christelijke opvatting over onsterfelijkheid met vooruitgang, is eerder dat de laatste de neiging heeft die niet-eindigende evolutie te zien als doorgaand in een rechte lijn omhoog – terwijl de eerste het waarschijnlijk ziet als golvend of een evolutie in opeenvolgende golven.

Een nadere uiteenzetting van de opvatting van de schrijver over het onderscheid dat tussen 'onsterfelijk' en 'onveranderlijk' moet worden gemaakt, zou de waarde van dat uitstekende en verhelderende artikel verhogen.

Dit is zowel interessant als suggestief en ik verwelkom de gelegenheid het subtiele punt in de boeddhistische filosofie dat ik in het artikel waarnaar wordt verwezen uiteenzette, nader toe te lichten, want het is me duidelijk geworden dat het precies dit punt is waarmee het christelijke denken totaal onbekend is of dat het geheel verkeerd begrijpt.

Het is te betreuren dat, als het gaat om de christelijke opvatting van een blijvende en niet veranderende egoïteit van de ziel, onze correspondent, evenals de meeste christenen, van mening blijft – hoe geëvolueerd hun gedachten ook mogen zijn vergeleken met de christelijke ideeën van voorheen – ik herhaal, nog steeds van mening blijft dat het ego essentieel onveranderlijk is in zijn individualiteit of egoïteit. Dit is precies het hierboven genoemde subtiele punt en daarop doelde ik toen ik sprak over de 'onvergankelijke, onsterfelijke ziel in christelijke zin, die eeuwig statisch

is en dat haar essentiële karakter niet verandert'. Want dit is ongetwijfeld precies wat het christendom van de ziel zegt, namelijk dat haar individualiteit onvergankelijk is; en dat is het punt waar het om gaat. Individualiteit moet zich ontwikkelen zoals alles, anders kan ze nooit van het kleinere in het grotere overgaan. De occulte leer zegt dat deze individualiteit of haar egoïteit, met andere woorden het ego, zich in de eeuwigheid ooit moet uitbreiden tot iets dat onvergelijkelijk veel grootser is, waarmee dus de kenmerken van haar egoïteit veranderen, omdat ze anders altijd in betrekkelijke zin dezelfde beperkte egoïteit of individualiteit blijft.

Ik ben me er wel van bewust dat men in moderne christelijke beschouwingen, theologische of andere, bereid is toe te geven dat de ziel, in christelijke zin, haar opvattingen verruimt, haar ideeën over het leven en over eeuwige waarheden uitbreidt. Maar daar gaat het hier niet om. De occulte leer zegt dat het het ego is, de individualiteit zelf, die overgaat van persoonlijke egoïteit in haar lagere stadia in een ruimere individuele egoïteit in haar hogere stadia, en zich nog verder ontwikkelt tot een onpersoonlijke individualiteit in nog hogere stadia, enz., feitelijk *ad infinitum*. Voor ieder die filosofisch is ingesteld is het dan duidelijk dat deze voortdurende verandering van individualiteit niet alleen betekent maar aantoont dat het ego uit de beginstadia niet het ego uit de tussenstadia is; en voorts dat het ego uit de tussenstadia overgaat in het meer uitgebreide ego van de verder gevorderde stadia, enz. Met andere woorden de occulte leer stelt en bewijst, op logische en natuurlijk op filosofische wijze, dat het ego niet alleen een verruiming van begrippen ervaart, maar zelf verandert en dus niet een eeuwig gelijkblijvende, onveranderlijke individuele entiteit is. Hier ligt het subtiele punt dat praktisch alle christelijke schrijvers die mij bekend zijn niet kunnen begrijpen of opzettelijk verkeerd begrijpen.

Laat ik het samenvatten: Toegegeven dat moderne christenen erkennen dat de ziel, zoals zij die zien, tot ruimere opvattingen komt, dat ze meer gaat begrijpen, dat haar bewustzijn zich verdiept, enz., enz., wat bovengenoemde schrijver schijnt te beweren, en wat de typisch moderne christelijke opvatting is, denk ik; toch is dat precies het punt waarvan de occulte leer zegt dat het volstrekt onvoldoende is, want de occulte leer verkondigt niet slechts een verandering van eigenschappen en functies van de egoïteit, maar ze zegt dat de egoïteit of individualiteit zelf voortdurend verandert, altijd evolueert tot iets groters; de draad van de individualiteit zet zich voort maar wordt steeds iets anders omdat hij groeit.

Laat ik een voorbeeld geven: een pasgeboren kind wordt niet een volledige ego-entiteit door alleen zijn opvattingen te verruimen en ervaringen op te doen als hij via zijn jeugd volwassen wordt; er vindt een feitelijke verandering plaats van een baby in een jongeman en van een jongeman in een volwassene. Theosofen zeggen dat dit het gevolg is van het feit dat de geestelijke individualiteit in steeds toenemende mate incarneert *pari passu* bij het groeiende kind, de groeiende jongere. Maar we voegen eraan toe dat gedurende de kosmische eeuwen zelfs deze individualiteit op de geestelijke gebieden in iets groters overgaat. Zo niet, dan zouden we moeten zeggen dat de individualiteit of het ego van een miljard jaar geleden precies in dezelfde staat of toestand van bewustzijn was *in essentia* als dat ze over tien miljard jaar zal zijn, en dat het enige verschil zou zijn dat haar ervaringen zijn toegenomen en dat haar opvattingen ruimer zijn; en deze gedachte verwerpt de occulte leer als absoluut onvoldoende.

De christen vooronderstelt een geschapen ziel – dat zegt tenminste de orthodoxe theologie – die *in wezen* is geschapen als een individualiteit, een ego dat van alle andere ego's verschilt, en verklaart dat deze geïndividualiseerde egoïteit onveranderd en eeuwig als dat ego blijft bestaan. Dat ontkent de occulte leer. Ten eerste ontkent ze de 'schepping' van de ziel, en ten tweede verklaart ze dat ieder ego *in wezen* een vonk of straal is van de godheid zelf, maar dat haar egoïteit op haar eigen gebieden net zo verandert, d.w.z. evengoed is onderworpen aan geleidelijke groei, zij het over ontzaglijk lange tijdsperioden, als de verschillende stoffelijke lichamen of reïncarnaties, waarin en waardoor het evoluerende ego zich van leven tot leven manifesteert. Zoals dus Caius of Marcus uit het oude Rome herboren kunnen worden als Jan Smit of Willem de Bruin, twee verschillende lichamen en twee verschillende lagere persoonlijkheden, beide het gevolg van karma of daden uit het verleden, met andere woorden, het in het verleden veroorzaakte lot, zo wordt de individualiteit van het ego zelf, de geestelijke straal van het goddelijke, gekleurd door het bewustzijn dat in de evolutie in de loop van lange tijdsperioden aan verandering onderhevig is; wat in feite hierop neerkomt dat het *jonge* ego, d.w.z. wanneer dit voor het eerst verschijnt uit de schoot van het goddelijke in een groot kosmisch manvantara, één kant van de zaak is, maar dat de essentie ervan weer zal verschijnen aan het einde van die kosmische tijdsperiode als dezelfde goddelijke vonk, maar met een volkomen gewijzigde of gesublimeerde egoïsche individualiteit. We kunnen hem in feite logischerwijs

een andere individualiteit noemen, maar hij is het product van dezelfde goddelijke essentie. We zeggen dus dat de egoïteit van iemand van aard verandert in de loop van de kosmische eeuwen; elk van deze veranderingen is echter als een parel aan het goddelijke draadzelf of sūtrātman.

Men ziet onmiddellijk de enorme reikwijdte van dit occulte begrip als men nagaat hoe het onze kijk op onszelf en het heelal om ons heen wijzigt. We zijn geen onveranderlijke individuele ego's, eeuwig van elkaar gescheiden door onze individueel verschillende egoïteiten, maar hebben individueel één goddelijke essentie, ofwel we zijn stralen uit de kosmische bron, en daarom is er in ons allen een bewustzijn dat één en identiek is, ons hoogste deel. We zijn op weg terug naar deze goddelijke bron en ieder evoluerend ego voert zijn verzamelde wijsheid en ervaringen met zich mee; en eens als de tijd daar is, zal hij in staat zijn zich zijn hele immense en ingewikkelde verleden te herinneren en toch deze volstrekte essentiële eenheid met andere ego's voortdurend blijven ontwikkelen.

Het moet nu duidelijk zijn dat het subtiele punt van dit betoog van het hoogste belang is, want we zijn niet, zoals de christenen zeggen, slechts broeders in de geest en zonen van de almachtige God, maar in feite broeders in gemanifesteerde vorm en *identiek* in ons hoogste aspect.

Daarom zeggen boeddhisten terecht dat de ziel als een onvergankelijke, onveranderlijke individualiteit in haar egoïteit slechts een droom is, want zelfs de zielen veranderen in hun egoïteit en klimmen op van lagere naar hogere wezens. En toch, en dat is een wonderlijke paradox omdat het een wonderlijke waarheid is, blijft de draad van bewustzijnspunten, die wij de monade noemen, door al deze veranderingen heen bestaan; en als een schat aan ervaring draagt die monade alle verschillende zielen of ego's waar ze in haar eonenlange evolutiereis als fasen doorheen is gegaan, met zich mee.

In enkele woorden: de christelijke theorie, van vroeger of nu, verkondigt het bestaan van een onvergankelijk, maar misschien wel lerend, persoonlijk ego, dat in zijn ego-persoonlijkheid onveranderlijk en eeuwig blijft bestaan, terwijl de esoterische filosofie dit als onfilosofisch en onwetenschappelijk verwerpt, en daartegenover de steeds in stand blijvende maar evoluerende geestelijke *individualiteit* stelt die zich met periodieke tussenpozen manifesteert in en door ego-persoonlijkheden.

Ik heb mezelf hier opzettelijk herhaald in een poging het occulte standpunt in wat gevarieerde taal tot uitdrukking te brengen.

Tenslotte is het juist, zoals de schrijver hierboven schijnt te willen zeg-

gen, dat de christelijke opvattingen over de menselijke ziel zo veranderen, dat ze meer en meer gaan lijken op de archaïsche gedachte van de occulte filosofie, en dat is inderdaad goed nieuws en moet worden verwelkomd als een enorme vooruitgang vergeleken met de middeleeuwse theologische dromerijen.

DE PLAATS VAN HET MAHĀBHĀRATA EN HET RĀMĀYAṆA

Ik ben met mijn groep begonnen aan de studie van de Indische heldendichten, het MAHĀBHĀRATA *en het* RĀMĀYAṆA, *en zou hen graag meer willen vertellen over de overeenkomsten tussen vele van de persoonlijkheden en de verschillende kosmische gebieden en beginselen. Het lijkt er bijvoorbeeld op dat de vijf Pāṇḍava prinsen in het* MAHĀBHĀRATA *een speciale symbolische betekenis hebben en dat geldt ook voor Rāma en Sītā en hun vrienden en vijanden in het* RĀMĀYAṆA. *Kunt u meer licht werpen op dat onderwerp?*

In antwoord op uw vraag over de respectieve posities van de vijf Pāṇḍava prinsen, waarvan wordt verondersteld dat ze overeenkomen met de kosmische gebieden, elementen, enz.: Als ik u was zou ik daarover mijn hoofd niet breken. Laten we eens nagaan hoe de zaak precies zit. Het *Rāmāyaṇa* en het *Mahābhārata* zijn de twee grote heldendichten van India, zoals de *Ilias* en de *Odyssee* de twee grote heldendichten van Griekenland waren en nog steeds zijn, of de grotere en kleinere *Edda*, die we de twee grote heldendichten van Scandinavië kunnen noemen; en er zijn soortgelijke heldendichten, één of twee of drie die tot andere landen behoren.

Laten we ons alleen richten op de heldendichten van India en deze beschouwen. Dit zijn geen werken die geheel en al en uitsluitend mystiek of occult zijn. Laat dat volkomen duidelijk zijn. Dat is evenmin het geval met de joodse bijbel, de *Ilias* en de *Odyssee*, enz. Het *Mahābhārata* en het *Rāmāyaṇa* bevatten in wezen oude geschiedenis en legenden van India gehuld in alle nevelen en glans van de oudheid en bevatten daarnaast een groot aantal prachtige, echt mystieke en occulte leringen; en enkele, werkelijk schitterende kleinere episoden, zoals de *Bhagavad Gītā* en de *Anugītā*, die in het heldendicht zijn ingevoegd, in overeenstemming met de smaak van de hindoes.

Het *Rāmāyaṇa* bijvoorbeeld gaat hoofdzakelijk over de strijd van Rāma tegen zijn vijanden, vooral uit het zuiden, in Lankā, de Rākshasa's, enz., wat niets anders is dan een moderne, Indo-Europese versie van de geschie-

denis van de strijd van het vroege vijfde ras, in zijn Indiase tak, met de Indo-Europees geworden Atlantiërs van Lankā, een eilandcontinent dat nu is verzonken met uitzondering van zijn noordelijke landtong: Ceylon.

Ook het *Mahābhārata* is, wat ik me ervan herinner, een legendarisch episch verhaal, dat in een poëtische, soms bijna sprookjesachtige stijl, de strijd weergeeft van vroege Indo-Europese vestigingen in India, waarin Indo-Europeanen elkaar bevochten, en ook streden tegen de zogenaamde inheemse bewoners van het grote schiereiland.

Dit is in enkele woorden een schets van wat het *Mahābhārata* en het *Rāmāyaṇa* in werkelijkheid zijn, en feitelijk ook wat de *Ilias* en de *Odyssee* zijn voor de Griekse legenden of geschiedenis. Deze grote heldendichten zijn deels geschiedenis, deels legende en deels religieus onderricht. Als ik religieus zeg bedoel ik filosofisch en mystiek en ook occult.

Nu is het voor een knap schrijver heel goed mogelijk in zo'n overwegend romantisch en mystiek werk als het *Mahābhārata* of het *Rāmāyaṇa* overeenkomsten te zien tussen de vijf Pāṇḍava prinsen aan de ene kant of tussen Rāma en Sītā aan de ene kant, en iets of iemand anders aan de andere kant, misschien overeenkomsten met kosmische gebieden of beginselen. In de begintijd van de T.S. was dit een geliefde bezigheid of ontspanning voor theosofische schrijvers. Er is echter alle reden om naar overeenkomsten te zoeken in deze episoden ontleend aan het *Mahābhārata*, zoals de *Bhagavad Gītā*, of de *Anugītā*, want deze episoden zijn niet zozeer het historische of legendarische deel, maar zijn weloverwogen geschreven, halfocculte, religieus-filosofische verhandelingen, die hier en daar in het legendarische, historische materiaal zijn ingelast, omdat die werkwijze bij de hindoes erg geliefd is.

Als ik u was zou ik me over die dingen niet het hoofd breken, en zou ik uw groep duidelijk vertellen waarom. Men zou hetzelfde kunnen proberen met het Hebreeuwse Testament of het christelijke Nieuwe Testament. Iemand die handig is in het vinden van occulte overeenkomsten, of die denkt ze te vinden, kan heel veel echte of denkbeeldige overeenkomsten vinden tussen bijvoorbeeld de patriarchen van het Oude Testament en de gebieden of beginselen van de natuur, of tussen Jezus en zijn discipelen en de gebieden of beginselen van de natuur. Maar al is er voor zulke overeenkomsten enige reden, ze zijn altijd onzeker en zijn eerder een plezierig tijdverdrijf dan een echte, degelijke esoterische studie.

Ik herhaal daarom dat als ik u was, ik mijn hoofd niet zou breken over eventuele overeenkomsten tussen de vijf Pāṇḍava prinsen en iets in de

natuur; u kunt zich een beeld vormen van wat ik hier schrijf en dit duidelijk voor ogen houden en als u dan vragen worden gesteld door mensen die niet weten wat het *Mahābhārata* en het *Rāmāyaṇa* zijn, kunt u dit voor hen uitleggen door erop te wijzen dat geen enkel van deze grote heldendichten, uit welk land ook, hetzij Azië, het oude Europa of het oude Amerika, een volmaakte, typische, uitsluitend occulte verhandeling over esoterische overeenkomsten is, enz. Alle vertegenwoordigen echter legendarische geschiedenis die op feiten berust die in het duister van het verleden verloren zijn gegaan, maar die door veel latere schrijvers, die wat de feiten betreft gelijk hebben, door de vertekenende bril van de legende worden gezien en die, zoals alle schrijvers van legenden, weloverwogen hun thema versieren en volkomen zuivere religieuze leringen toevoegen, zoals in de *Bhagavad Gītā* en de *Anugītā*, in het hindoeheldendicht.

DE BETEKENIS VAN AUM

Kunt u verklaren wat de betekenis is van de passage in De Stem van de Stilte *waar wordt verwezen naar Kalahansa*:

De lettergreep A wordt als zijn rechtervleugel (van de vogel, hansa), de U als zijn linker, de M als zijn staart en de ardhamātrā (het halve metrum) als zijn hoofd beschouwd.

Het is de ardhamātrā (het halve metrum) die voor mij een raadsel vormt.

Ook hier heeft u een van de minder belangrijke dingen uitgekozen wat u, denk ik, zelf wel beseft. Net als bij alle religies is er altijd een bepaalde groep die een bijzondere mystieke betekenis ziet in een of ander klein onderdeel, dat heel interessant en belangrijk kan zijn, op kleine schaal, maar niet behoort tot de fundamentele, uitzonderlijke of door en door belangrijke dingen – dat is het geval met de zogenaamde heilige lettergreep OM of AUM, waarover niet alleen door hindoes eeuwenlang boekdelen vol zijn geschreven, maar zelfs door Europeanen. Het is eenvoudig verbazingwekkend hoe dit ene woord een beroep heeft gedaan op de vindingrijkheid en de mystieke gevoelens van letterlijk eeuwen en eeuwen van generaties hindoes die tot bijna alle scholen behoren.

Het woord is een heilige naam op grond van zijn karakteristieke trilling; het werd in de ceremoniële magie gebruikt en luid uitgesproken, zij het in het diepste geheim. En dit ene feit, in samenhang met de eerbied die men gewoon was te betonen voor het Hebreeuwse en christelijke

AMEN, deed deze uitgebreide, mystieke en halfmystieke, op giswerk berustende literatuur ontstaan.

H.P.B. spreekt in *De Geheime Leer*, *De Stem van de Stilte*, en elders zoveel erover om een soort beroep te doen op hen die in dit soort dingen zijn geïnteresseerd en om hen in aanraking te brengen met haar werkelijk diepzinnige leringen. Daarom maakte ze er zoveel werk van.

Maar, en dit is van belang: Kalahansa is natuurlijk de vogel van de tijd, wat betekent de vogel van de cyclussen en de vogel is een symbool voor het reïncarnerende ego dat door tijd en ruimte, vooral tijd, zijn vlucht maakt. Hetzelfde kan worden toegepast op de heelallen en de kosmische logos die in het heelal als het ware het wederbelichamende ego is.

De hindoes van nu beschouwen dit woord natuurlijk als zo heilig, of het nu OM of AUM is, dat zij het zelf zelden of nooit uitspreken, behalve fluisterend, en het meestal alleen in het hoofd uitspreken, als het ware, zonder de stem te gebruiken. Tot hier dit aspect.

AUM vertegenwoordigt dus de Kalahansa; en uit deze mystieke gedachte is het mystieke gezegde ontstaan dat A de ene vleugel betekent, U de andere vleugel, de M de staart en de ardhamātrā, of korte halve-lettergreep, zijn kop. De ardhamātrā betekent hier niet een lettergreep of eigenlijk een halve lettergreep, maar de verbinding tussen de klanken A U, en ook tussen de klanken U M, die aan de hele uitspraak van het woord een innerlijke richting en doel geeft; daarom wordt het zijn kop genoemd omdat de kop van een vogel het belangrijkst is en zijn vlucht leidt. De vogel maakt zijn vlucht op de vleugels die hem dragen. De staart dient als een gids wat de richting betreft en de kop geeft daaraan leiding.

De mystici zeggen van dit woord dat het het symbool, de ardhamātrā, van het bewustzijn is dat de uitspraak leidt; of, om andere beeldspraak te gebruiken, dat de ardhamātrā of halflettergreep het bewustzijn is dat de karmische voorwaartse beweging van de mystieke vlucht van het ego of de vogel leidt, omdat ze het bewustzijn is dat aan de uitspraak van de lettergreep klank verleent. Een zanger die een lied zingt gaat dus niet alleen over van de ene noot naar de andere, maar juist in die overgang tussen twee noten is er een soort bewustzijnsklank, waarin het vermogen van de zanger indruk te maken, wat zijn levenskracht zou kunnen worden genoemd of zijn individualiteit, tot uitdrukking komt. Hij wordt een halflettergreep genoemd omdat hij zo kort is. Maar toch, omdat hij het punt is waar het bewustzijn binnentreedt, meegaat van noot tot noot en daarom aan de klank leiding geeft, wordt hij de kop van de vogel

genoemd. Zo ziet u hoe uit zoiets kleins deze uitgebreide literatuur over het heilige woord van de hindoes is voortgekomen.

DE TERM PĀRAMITĀ

Zou u de afleiding van het woord PĀRAMITĀ *willen geven?*

Dit is een samengesteld Sanskrietwoord en bestaat uit *pāram*, wat 'de andere oever' betekent in de technische zin van dit woord en volgens de mooie boeddhistische manier van spreken betekent dat de andere oever, of over de rivier van het leven heen, in plaats van *deze* oever, die het stoffelijke bestaan vertegenwoordigt, waar leed en pijn en zoveel andere dingen bestaan. 'De andere oever' betekent dus het bereiken van volmaakte verlichting omdat het bewustzijn vanuit alle illusies van de stoffelijke wereld is overgestoken naar de andere oever van geestelijke glorie, vrede, vrijheid, wijsheid en liefde.

Het andere deel van het samengestelde woord *pāramitā* is *itā*, dat is afgeleid van een voltooid deelwoord van een Sanskriet werkwoord dat 'gaan' betekent; het kan dus worden vertaald met 'gegaan': gaan, gegaan; *ita* is dit Sanskriet voltooid deelwoord, dat 'gegaan' betekent. Vervolgens wordt dit voltooid deelwoord omgezet in een zelfstandig naamwoord en dan wordt het *itā*; en als zelfstandig naamwoord betekent het dus met andere woorden het 'succesvol gaan', of 'succesvol bereiken'.

De hele samenstelling betekent dus 'het met succes bereiken van de andere oever'.

Merk ook op – en dit maakt de zaak voor u iets duidelijker – dat *pāramita* betekent 'iemand die met succes de andere oever heeft bereikt', terwijl, zoals boven gezegd, pāramitā het samengestelde zelfstandig naamwoord is dat dit beschrijft en dus moet worden vertaald met 'het met succes bereiken van de andere oever'.

WAS HET CHRISTENDOM VERANTWOORDELIJK VOOR DE DUISTERE MIDDELEEUWEN?

Sommige mensen zeggen – na slechts een oppervlakkige studie van de zaak, vrees ik – dat het christendom verantwoordelijk is voor de duistere Middeleeuwen in Europa die zo snel volgden op de vestiging van het christendom als staatsgodsdienst. In die zin citeren ze ook H.P. Blavatsky. Is dit het erkende theosofische standpunt?

De uitspraak die afkomstig is van H.P.B. luidde geloof ik dat de neerwaartse cyclus waarop de vraagsteller doelt, ongeveer vijfhonderd jaar vóór de christelijke jaartelling begon, en dat is juist. Maar u moet op grond daarvan niet aannemen dat alleen het christendom, of het begin van de christelijke jaartelling, verantwoordelijk was voor de komende duistere Middeleeuwen, want dat is niet juist, dat is niet waar. Het is echter wel waar – en ik reken erop dat christelijke vrienden zullen vergeven dat ik dit ronduit zeg – dat, als het christendom volkomen trouw was gebleven aan de leringen van zijn grote meester, het werk dat het christendom zich ten doel stelde veel beter zou zijn gedaan en dat de duistere Middeleeuwen het westen misschien nooit zouden hebben getroffen zoals in feite gebeurde.

De waarheid is als volgt: enkele honderden jaren vóór wat nu het begin van de christelijke jaartelling wordt genoemd, begon er een neerwaartse cyclus. Het was een cyclus die zich omlaag bewoog, wat Plato het begin zou hebben genoemd van een cyclus van geestelijke onvruchtbaarheid: en de christelijke beweging, toen een theosofische beweging in de landen rond de Middellandse Zee, werd begonnen als een poging om de verschrikkingen te stuiten die zeker zouden komen en een nieuwe golf van spiritualiteit in het gedachteleven van de mensen in het westen op gang te brengen. Het oosten had dat niet nodig, maar het westen wel. En honderden jaren lang werkte ze als een rem, een rem op de last van het menselijk leven dat bergafwaarts ging. En in zekere zin werkte dat goed. Maar hoeveel gelukkiger zouden de resultaten zijn geweest als het leven en de leringen van hun grote meester een voorbeeld waren geweest voor zijn volgelingen wat hun gedrag in hun eigen leven betrof. Het was een geestelijke beweging die werd begonnen om de mensheid te helpen tijdens een omlaaggaande cyclus vóór die weer omhoog begon te gaan.

Niettemin is het beslist verkeerd en onrechtvaardig, zoals sommige mensen hebben gedaan, namelijk diegenen die diep zijn geraakt door wat zij hebben gezien van de wandaden van de christelijke kerk in het verleden – het is onrechtvaardig tegenover die kerk en het christendom *als christendom*, deze de volle schuld te geven van de duistere Middeleeuwen. Er waren edelmoedige en goede mensen onder de eerste christenen en ze deden nobel werk. Het is jammer dat er niet meer waren die hun best deden de mens te verheffen in die cyclus, waarvan op zijn minst enkelen wisten dat ze in neerwaartse richting ging.

Theosofen hebben nu een soortgelijk werk te doen, maar op een andere manier: een cyclus die zijn opwaartse fase aanving, begon enige

tijd vóór H.P.B. in de westerse wereld verscheen; en een omhooggaande cyclus – nu heel langzaam, maar hij blijft nog een tijd klimmen – is begonnen. En hier zijn de gevaren in hun soort even ernstig, misschien subtieler, moeilijker te hanteren, dan de gevaren die mensen treffen of bedreigen als de cyclus omlaaggaat. Het grootste gevaar waar wij nu in dit tijdperk van algemene veranderingen en omwentelingen voor staan en die een kosmische oorsprong hebben, vormt het toenemen van psychische uitbarstingen uit het astrale licht, iets dat de meesters hebben voorspeld en waarvoor H.P.B. ons waarschuwde. We hoeven maar in de wereld om ons heen te zien om dit te begrijpen.

Wat mij betreft, ik zou willen dat we de steun hadden van een grote verlichte christelijke organisatie, vol van de geest van hun avatāra-meester, die, met onze eigen organisatie, de gevaren die de mens bedreigen kon zien en begrijpen. Met haar macht en rijkdom en vermoedelijk aanvaarde orde en misschien innerlijke discipline, en als ze zou kunnen worden bezield door een nieuwe visie van de geest van hun meester Jezus, zouden deze christenen van het type van hun meester, hand in hand met ons kunnen samenwerken, want onze bewegingen zouden dan werkelijk één zijn. Maar helaas, helaas, waar kunnen theosofen zo'n toegewijde organisatie vinden van wat ik oorspronkelijke christenen zou willen noemen, vol van de geest van hun grote meester?

DE TIEN AVATĀRA'S VAN VISHṆU

Ik heb me het hoofd gebroken over een lijst van de tien avatāra's van Vishṇu, zoals die in de brāhmaanse geschriften worden vermeld en heb me afgevraagd of er niet enig verband bestaat tussen deze en de wetenschappelijke opvatting over evolutie. Kunt u daarop enig licht werpen? De lijst is als volgt: 1. Matsya, de vis; 2. Kūrma, de schildpad; 3. Varāha, het everzwijn; 4. Narasiṃha, de leeuw; 5. Vāmana, de dwerg; 6. Paraśu-Rāma, Rāma met de bijl; 7. *Rāma, held van het* RĀMĀYAṆA*; 8. Krishṇa, de geestelijke leraar van Arjuna; 9. Boeddha; 10. Kalki, het witte paard.*

Deze lijn van avatārische neerdalingen komt overeen met de lijn van progressieve groei zoals zelfs de Europese wetenschap die leert. Eerst krijgt men de vis, het reptiel, het zoogdier, het begin van de mensheid, de jonge mensheid, als zodanig min of meer ontwikkeld maar niet spiritueel; dan Rāma van de maan, chandra, die het begin toont van de werking van het denken en dan Krishṇa; de avatārische ingewijde Gautama de

Boeddha en tenslotte de kalki-avatāra, de top of de hoogste van alle. Ik zou hieraan willen toevoegen dat al deze namen niet betekenen en ook nooit zo waren bedoeld, dat de brāhmaanse esoterische leer de neerdaling onderwees van godheden in de respectievelijke hier genoemde levende wezens. Deze namen van verschillende dieren en mensen zijn technisch en werden, zoals altijd in de zoölogische mythologie, gekozen op grond van bepaalde eigenschappen die deze verschillende levende wezens bezitten.

Deze avatārische neerdalingen hebben niet alleen betrekking op een ras of een wortelras, noch op alleen een bol, een keten of een zonnestelsel. Maar omdat de natuur zich op analoge wijze herhaalt, om de eenvoudige reden dat het kleine in zich moet hebben en moet voortbrengen wat zijn ouder, het geheel, bevat, vindt men dezelfde weg van toeneming van begrip, van evolutionaire ontwikkeling, in alle sferen, *mutatis mutandis*. We kunnen dus deze avatārische neerdalingen in verband brengen met het zonnestelsel, de planeetketen als geheel, met een ronde, een bol, een wortelras, en een onderras daarvan.

Het is ook heel interessant dat, al is deze reeks van tien punten, tien avatārische neerdalingen, typisch hindoes, hetzelfde schema, dat wijst op groei in kennis, wijsheid en macht, met alle daaruit voortvloeiende en ermee samenhangende geestelijke en andere eigenschappen en vermogens, niettemin wordt en werd gevonden in andere stelsels van religieus filosofisch en mystiek denken dan dat van de hindoes, bijvoorbeeld in het mithraïsme. De mithraïsten kenden zeven graden – eigenlijk tien of twaalf – zeven graden van steeds verdergaande kennis en groei van het inzicht. Wij zouden zeggen zeven esoterische graden in de esoterische cyclus, beginnend met de laagste en opklimmend via verschillende graden naar de hoogste. Zo leerden zij bijvoorbeeld dat de neofiet zijn pad van ervaring begon en dat hem een naam werd gegeven, de naam van een vogel, herinner ik me. Ik herinner ze me niet alle in het mithraïsche stelsel, maar de eerste graad werd *corax* genoemd, de kraai of de raaf, en de neofiet die met succes die graad doorliep werd technisch een kraai genoemd. Het betekende niet dat hij een kraai was. Het was een technisch woord (de raaf in de mithraïsche mythologie was de dienaar van de zon) en gaf het stadium van zijn groei, van zijn evolutionaire ontwikkeling aan. Zoals ook in de avatārische lijst de evolutionaire groei wordt aangegeven vanaf het lagere naar het hogere, van de vis, via het reptiel en het zoogdier naar het hoogste, de mens, enz., enz.

De tweede graad in de hiërarchie van de mithraïsten was *cryphius*, occult, hoger dan de kraai. De derde graad was die van de soldaat. De vierde graad was die van de leeuw; enz. tot de hoogste, die *pater* was, de vader of hiërofant. Dit waren technische termen die steeds hogere graden van inwijding aangaven. We kunnen wijzen op een nog grotere overeenkomst met dit schema; de mithraïsten zeiden dat deze zelfde zeven of tien graden van groei of vooruitgang duiden op de stadia van de reis na de dood van het geëxcarneerde wezen langs de planeten – hun levensladder, waarvan elk een stadium is.

Ongeveer hetzelfde vond men in het christendom. Christelijke neofieten werden vissen genoemd, zodat ze zelfs van zichzelf zeiden: 'Wij zijn kleine vissen. Onze grote vis is onze meester Jezus'. Waarom kozen ze zo'n merkwaardig en akelig diertje om zichzelf mee aan te duiden? Om hun eigen bijzondere redenen die we ons gemakkelijk kunnen voorstellen. Vissen konden in het water zwemmen, zijn voortdurend hongerig en bewegen zich door het water – het astrale licht – dat de stoffelijke wereld en haar verlokkingen voorstelt en al dergelijke dingen; ze hongeren voortdurend naar licht. Als u de gedachte begrijpt ziet u de reden waarom de vroegste christenen zich visjes noemden.

In verband met de hoogste van deze avatārische graden, die van de kalki avatāra, gekenmerkt door een wit paard, en die een wit paard berijdt, zou ik hieraan kunnen toevoegen dat het paard een symbool is voor de zon, en de stier of koe een symbool is voor de maan; u zult zich herinneren dat in Egypte en Perzië, India, Babylonië en andere plaatsen, deze dieren werden gebruikt als symbolische aanduidingen. Afbeeldingen van Egyptische gebouwen, tempels, heiligdommen en die van andere volkeren, tonen de heilige koe, de heilige stier, het heilige paard, enz. Omdat het paard de zon vertegenwoordigt, zou de tiende avatāra een avatāra zijn van Vishṇu of Mahāvishṇu, van de zon.

Wat kunnen we hieruit leren? Behalve dat dit schema de namen noemt die door mensen aan de avatāra's zijn gegeven, van de eerste tot de tiende, vertegenwoordigt het ook de technische namen die in esoterische scholen aan neofieten worden gegeven. De laagste chela werd een vis genoemd, zoals hij in het mithraïsme met de naam van een vogel werd aangeduid. De chela die met succes de tweede graad had gehaald werd een schildpad genoemd. Als hij voor de derde slaagde werd hij een everzwijn genoemd; en de hoogste van allen werd een incarnatie van de zon genoemd, technisch een zoon van de zon, hij werd een wit paard

genoemd of een schitterend paard, een verblindend paard.

We kunnen, weet u, nog iets anders afleiden uit deze reeks avatārische neerdalingen. Bij zorgvuldige bestudering zult u na verloop van tijd tot de ontdekking komen dat deze verschillende punten van de klimmende lijst van een tot tien, de tien onderrassen vertegenwoordigen in een wortelras; gewoonlijk wordt het aantal op zeven gesteld. Feitelijk zijn er twaalf.

IS HYPNOSE OOIT GERECHTVAARDIGD?

Na onvoorwaardelijk zo'n 90% van alle hypnotische verschijnselen en praktijken te hebben veroordeeld, is er daarvan dan tenminste nog iets gerechtvaardigd, in de eerste plaats in de therapie? Zulke zaken als plaatselijke verdoving door hypnose, het voorkomen van weeën door hetzelfde middel, schijnbare genezing van kleine psychische gebreken en slechte gewoonten. Dit wordt tegenwoordig op grote schaal toegepast en schijnt in twee hoofdcategorieën te kunnen worden verdeeld: (a) onder hypnose en (b) zonder de hypnotische slaap en alleen door mentale suggestie. Mijn vraag slaat niet op magnetiseren dat natuurlijk een grote hulp kan zijn als het wordt gedaan door weldenkende, onzelfzuchtige mensen.

Hypnose is bijna altijd verkeerd, zelfs al zijn er nu en dan bijzondere successen, ongeveer zoals bij bloedtransfusie. Ze lijkt op het spelen met een gevaarlijke springstof. Ze is in beginsel en in het algemeen slecht omdat ze de wil van de persoon die haar ondergaat verzwakt in plaats van deze op te wekken tot handelen, van binnen naar buiten, om zo een innerlijk leven en innerlijke kracht op te bouwen. Elke herhaling van hypnose verslapt hem nog meer, maakt hem nog negatiever, nog zwakker en veroorzaakt dat hij nog meer gaat steunen op dingen buiten hem in plaats van zijn eigen innerlijke krachten op te roepen.

Nu is het natuurlijk als een abstracte theorie denkbaar, zoals bij alles, dat een adept, een mahātma bijvoorbeeld, die de wetten van de natuur en alle streken, eigenaardigheden en bijzonderheden van de psychische natuur van de mens en het astraal lichaam kent, in bepaalde minder belangrijke gevallen met gunstig gevolg van hypnose gebruikmaakt. Maar dit is niet meer dan een theorie en ik kan u verzekeren dat geen enkele mahātma of adept zoiets ooit zou doen, omdat het in beginsel fout is. Zij willen de wilskracht en de innerlijke levenskracht van de mens ontwikkelen en hypnose brengt laatstgenoemde dingen in slaap,

verzwakt ze, en vermindert de innerlijk aanwezige krachten.

Toch zou een adept, puur theoretisch gesproken, veilig gebruik kunnen maken van hypnose.

Als het om plaatselijke handelingen gaat, zoals het strijken met de hand over een aangetast deel van het lichaam om de pijn te verlichten, zoals hoofdpijn, is dat natuurlijk niet zozeer een hypnotische slaap van lichte graad, dan wel een soort mesmerisme of dierlijk magnetisme, waardoor de zenuwen worden gekalmeerd en de wil niet wordt verzwakt, het gezonde lichaam tot rust komt, en de geprikkelde en pijnlijke zenuwen van de patiënt worden gekalmeerd. En dat is niet verkeerd als er, zoals gezegd, geen poging wordt gedaan de wil van de persoon of zijn lichaam als geheel te beïnvloeden wanneer het om iets plaatselijks gaat; in de eerste plaats is dit geen zuiver hypnotisme, zoals dit woord gewoonlijk wordt begrepen en in de tweede plaats is het zuiver plaatselijk en worden de gunstige gevolgen ontleend aan het zuivere, sterke magnetisme van de beoefenaar. In deze laatste gevallen gaat het in feite om dierlijk magnetisme en als het dierlijke magnetisme gezond en zuiver is, wordt er vermoedelijk geen kwaad aangericht en kan de patiënt er tijdelijk baat bij hebben, al is het niet blijvend omdat de oorzaak niet wordt weggenomen.

Ik wil in dit verband nog zeggen dat zelfs autohypnose of zelfhypnose, waarbij de persoon zichzelf hypnotiseert met verschillende middelen die al eeuwenlang bekend zijn, zoals staren naar een lichtvlek of een helder licht of een stuk kristal of glas, of zelfs zich concentreren op de punt van de neus, of op de navel: al die dingen die zo goed bekend zijn, zijn nadrukkelijk niet goed omdat ze erop neerkomen dat de persoon zelf, gebruikmakend van zijn wil, zijn hogere wil omhoog stuurt, buiten beeld, en in het lagere deel van de constitutie een valse rust of kalmte oproept met bijna mechanische middelen. Met andere woorden, in plaats van de zenuwen tot zuivere, heilzame, gezonde activiteit op te wekken, waarmee de innerlijke wil kan werken, worden ze in slaap gesust, gehypnotiseerd (wat in slaap brengen betekent), en zinken het brein en het zenuwstelsel tot onder de drempel van het gewone bewustzijn, in de trillingsgraad van het glas of een ander voorwerp waarnaar wordt gestaard. Het leidt tot rust, maar het is de rust van de dood, van het delfstoffenrijk.

Al is dus zelfhypnose niet zo slecht als hypnose door anderen, het is nadrukkelijk niet goed en wordt niet door ware adepten gebruikt maar alleen door magiërs, sjamanen en medicijnmannen van primitieve stammen. Juist dit vermogen geeft aan het starende niet-knipperende oog van

de slang zijn hypnotische macht over een vogel of een konijn of een muis, wat in het algemeen biologering wordt genoemd. Het glanzende oog van de menselijke hypnotiseur vormt door eenzelfde proces het begin van de hypnose. Het is allemaal ongelukkig en al is het misschien in zijn betere vorm niet echt slecht, goed is het beslist niet.

Daarom moeten al deze dingen worden vermeden. Ze zijn ongezond. Ze verlagen het trillingsniveau tot dat van het lagere rijk in plaats van de frequentie van het bewustzijn te verheffen tot de hogere, psychische, verstandelijke en geestelijke gebieden.

TRILLING, COHESIE EN AANTREKKING

In The Theosophical Forum, *januari 1936, wordt op blz. 35 en 36 het volgende gezegd (zie blz. 219 in dit boek):*

> . . . het is volkomen juist dat hoe sneller de trilling is, hoe hoger de frequentie van een kleur is, des te dichter ze bij de stof staat; want wat wij stof, fysieke stof, noemen, is intensiteit van trilling, van kracht . . . Hoe groter de trillingssnelheid, des te dichter is de stof.

Wat we niet kunnen begrijpen is dat bij vergelijking de moleculaire trilling van stof, zoals bijvoorbeeld in ijs, water en stoom voor ons precies het tegenovergestelde schijnt te vertonen van wat hierboven is gezegd. Een toelichting wordt erg op prijs gesteld.

Een interessante vraag die het bewijs levert van studie en goed nadenken. Het is ook een goede illustratie van de werking van māyā, in haar filosofische betekenis, in ons brein. Er is echter geen sprake van tegenstrijdigheid en de vragers zouden de kwestie heel goed begrijpen, denk ik, als ze zich herinnerden dat ik in de aangehaalde passage doelde op de sfeer van de atomen, op de trillingsgetallen in de atomaire sfeer, en daarbij horen natuurlijk wat de moderne wetenschap die oneindig kleine lichamen noemt, elektronen geheten. Dat hebben de vragers kennelijk vergeten en hun moeilijkheid ligt op de gebieden van *moleculaire cohesie* – met andere woorden, op het terrein van de moleculen; zoals gezegd had ik het over *chemische aantrekking*, de wereld van de atomen.

Verder doelde ik in het bijzonder op de verschillende schakeringen van licht die wij mensen kleuren noemen, maar het beginsel waarop ik wees is natuurlijk universeel van toepassing. In de eerste plaats is het verschil tussen ijs, water en stoom, het verschil tussen een vaste stof, een

vloeistof en een gas, en de laatste is losgemaakt uit de vloeistof, water, door toedoen van een kracht 'van buiten' – in dit geval warmte. Het is duidelijk dat we, bij verhitting van een lichaam, vast of vloeibaar, het kunnen verdampen als de warmte voldoende is en de bevrijde watermoleculen dus in een toestand van tijdelijke en snelle moleculaire trilling zijn; maar deze moleculen zijn niettemin van dezelfde substantie als de vaste stof of de vloeistof, waaruit ze zijn losgemaakt als deeltjes damp of gas. De analogie van de vragers is niet volmaakt.

Sta hier een ogenblik bij stil: de deeltjes of moleculen water-gas of waterdamp, stoom genoemd, zijn in een toestand van betrekkelijk grote individuele beweging, vergeleken met het water waaruit de stoom of deeltjes water zijn losgemaakt. Neem de warmte weg, met andere woorden koel het gas of de damp, stoom genoemd, af en we krijgen weer moleculen water die samen druppels vormen en zich weer verenigen om een hoeveelheid water te worden. In het geval van stoom hebben we de moleculaire cohesie van de waterdeeltjes verbroken en hebben we ze dus bevrijd en tot damp of gas gemaakt door aan het water een energie of kracht 'van buiten' toe te voegen, te weten warmte. Maar de moleculen waterdamp die met elkaar botsen, laten we zeggen in een vat, als stoom of water-gas, en wel met wat ons een hoge bewegings- of trillingsgraad toeschijnt, bewegen zich niettemin uiterst langzaam als individuele moleculen, als we ze vergelijken met de bijna onbegrijpelijke trillingsfrequentie van de elektronen in een atoom, die, naar wetenschappers ons vertellen, zich rond de atoomkern bewegen met een bijna onbegrijpelijke snelheid, enkele quadriljoenen omwentelingen per menselijke seconde.

Neem het geval van ijs: het trillingsgetal van de elektronen in deze ogenschijnlijk trage, betrekkelijk starre substantie is ontzaglijk veel groter dan de individuele bewegingen van de deeltjes of moleculen waterdamp of gas die we stoom noemen; in het eerste geval hebben we te maken met trillingsgetallen, die we golflengten noemen, van de atomen en elektronen die door chemische aantrekking verenigd blijven; in het laatste geval hebben we te maken met relatief veel langzamere bewegingen van waterdeeltjes die als eenheden zijn bevrijd door aanwending van een kracht van buiten, namelijk warmte.

Wat we moeten onthouden is wat ik probeerde aan te geven in het aangehaalde citaat van mij, namelijk dat hoe hoger de frequentie waarmee elektronen of atomen trillen, d.w.z. hoe hoger het trillingsgetal van en in de atomen is, des te korter de lichtgolven en des te groter dus de verdich-

ting of dichtheid is van de betreffende deeltjes, waardoor stof wordt voortgebracht waarvan de dichtheid groter is naarmate het trillingsgetal hoger is. Dat moet duidelijk zijn, vooral als men bedenkt dat de hoge frequenties van de atomen en elektronen gelijk blijven in stoom, in ijswater, of in ijs in vaste vorm.

De vragers hebben zich, zoals gezegd, met hun analogie vergist, want ze hebben geprobeerd *moleculaire cohesie* en *chemische aantrekking* tegenover elkaar te stellen; en hoewel zowel chemische aantrekking als moleculaire cohesie uitingen zijn van elektromagnetische kracht, zijn ze daarvan niet dezelfde soort voortbrengselen, en het is op dat punt dat de veronderstelde analogie tekortschiet.

Dit moet allemaal vrij duidelijk zijn en als de vragers nadenken over de bovengenoemde feiten zullen ze gemakkelijk inzien dat ze proberen twee verschillende dingen met elkaar te vergelijken en daarin een analogie te zien. Ze moeten chemische aantrekking vergelijken met chemische aantrekking, of moleculaire cohesie met moleculaire cohesie om een volmaakte analogie te vinden. IJzer kan tot een gas verdampen; maar de elektronen en atomen in vast ijzer of in ijzer-gas hebben in beide gevallen hetzelfde trillingsgetal; wat ik heb gedaan is niets anders dan het beïnvloeden of wijzigen van de samenhang van de ijzermoleculen door toevoeging van een element 'van buiten', warmte.

PLATO OVER REÏNCARNATIE

Kent u een duidelijke uitspraak van Plato waaruit blijkt dat hij reïncarnatie aanvaardde? Ik worstel me door enkele van zijn boeken heen, maar heb niets gevonden dat daar direct op slaat.

In niets dat Plato heeft geschreven staat: 'Ik aanvaard de leer van wederbelichaming', maar er zijn een aantal passages in zijn dialogen die niets anders kunnen betekenen dan een dergelijk geloof. Maar we moeten bedenken dat in die tijd in Griekenland en in de hele Griekse wereld de volledige leer van reïncarnatie alleen in de mysteriën werd gegeven.

Anderzijds is het zo dat de volgelingen van Pythagoras een leer onderwezen die metempsychose werd genoemd, waaraan reïncarnatie ten grondslag ligt; maar het betekende nog heel wat meer. De hele oudheid geloofde in wederbelichaming, maar deze werd op verschillende wijzen, op verschillende manieren en in verschillende vormen tot uitdrukking gebracht; maar om als theosoof zonder meer te zeggen dat Pythagoras of

Plato of een andere grote filosoof uit de Griekse wereld 'reïncarnatie onderwees', betekent voor de gewone man van vandaag dat zo'n filosoof reïncarnatie onderwees zoals een theosoof het openlijk en min of meer nadrukkelijk onderwijst; en dat is niet zo.

Er zijn heel wat Griekse toespelingen daarop. Empedocles bijvoorbeeld zegt hierover in een van zijn overgebleven fragmenten: 'Eens was ik een struik; eens was ik een jongen; eens was ik een meisje; eens was ik een vis in de glinsterende zee.' Dat is niet onze leer van reïncarnatie zoals die nu wordt onderwezen; en toch is het wel onze leer als men de betekenis erachter begrijpt.

We moeten voorzichtig zijn; we kunnen ons niet veroorloven slordig te zijn zoals sommige theosofen in het verleden zijn geweest die boudweg beweerden dat de hele oudheid 'reïncarnatie leerde', wat voor het publiek wil zeggen dat ze reïncarnatie leerde zoals theosofen deze leer nu brengen; iedere geleerde kan zo'n uitspraak bestrijden. De oude ingewijden kenden de leer, wisten wat al die verschillende uitspraken betekenden; en als onze moderne theosofen reïncarnatie beter begrepen, zouden ze weten dat wat de oude filosofen leerden volstrekt waar was, dat ze verschillende aspecten van de algemene leer van wederbelichaming onderwezen; maar de moderne, scherpomlijnde, duidelijk omschreven leer van de wederbelichaming van het reïncarnerende ego is ontoereikend om haar volledig tot uitdrukking te brengen.

De hele oudheid onderwees wederbelichaming; en dat is een van de redenen dat ik in mijn lezingen en in mijn boeken blijf hameren op het verschil tussen reïncarnatie, wedergeboorte, transmigratie, metempsychose en metemsomatose, wat allemaal verschillende opvattingen over of aspecten van de ene algemene leer van wederbelichaming zijn. Het is niet alleen maar een kwestie van woorden. Ik probeer orde op zaken te stellen, nauwkeurig te zijn; en de geleerden van de toekomst zullen dat op prijs stellen. Het is net als de leer over het absolute of de juiste spelling van karman*: we moeten nauwkeurig zijn, duidelijk en precies.

DE INGEWIKKELDE AARD VAN DE MENS

Volgens de theosofische leringen is de mens een zevenvoudig wezen en heeft bij naast zijn stoffelijk lichaam zes andere beginselen als deel van zijn constitu-

*Noot. vert.: We gebruiken overal 'karma', zonder *n*, omdat het woord nu in die vorm in de Nederlandse taal gangbaar is.

tie. (a) Is het juist dat de mens, behalve dat zijn tegenwoordig stoffelijk lichaam zich op deze stoffelijke aarde manifesteert, zich gelijktijdig ook op zes andere stoffelijke bollen of planeten manifesteert in een geschikt stoffelijk lichaam of voertuig, en dat alle zeven stoffelijke voertuigen op de zeven stoffelijke bollen hun eigen zes andere beginselen hebben die in hun respectievelijke sferen functioneren en alle bijdragen aan het monadische centrum? (b) Als dat zo is, zouden dan alle zeven stoffelijke voertuigen gelijktijdig sterven en weer reïncarneren, of elk op een andere tijd, afhankelijk van de karmische energieën van elk voertuig?

Deze vraag is beslist van diepe betekenis; en door twee woorden door andere te vervangen – die hier niet kunnen worden genoemd omdat ze esoterisch zijn – is het een vraag van een typisch esoterisch karakter, die verband houdt met de zevenvoudige constitutie van de mens. Om echter een zo kort mogelijk antwoord te geven, gezien de ingewikkelde aard van de betrokken factoren en de intuïtieve gedachte achter de vraag, zou ik de vraagsteller het volgende willen zeggen (a) : Nee, als met het woord 'stoffelijk' stoffelijke lichamen worden bedoeld op andere stoffelijke planeten – de bollen D van hun respectievelijke ketens – van ons zonnestelsel.

Het is nu eenmaal zo dat de mens in zijn zevenvoudige constitutie maar één 'stoffelijk' of liever 'fysiek' lichaam heeft; en omdat hij zich nu manifesteert op onze eigen planeetketen en op bol D daarvan in de vierde ronde, is dit stoffelijk lichaam het stoffelijk lichaam dat we allen kennen – het uwe, het mijne, het stoffelijk lichaam van welke man of vrouw ook op deze aarde.

Toch schuilt er achter deze vraag een intuïtieve gedachte, die worstelt om tot uitdrukking te komen, of liever om woorden te vinden waarin ze zich kan kleden; en ik denk dat verdere studie de vrager zal bewijzen dat deze opmerking van mij juist is.

De intuïtie van de vrager duidt rechtstreeks op het feit dat de menselijke aard samengesteld is en op verschillende manieren kan worden verdeeld; bijvoorbeeld onze gebruikelijke exoterische methode die H.P.B. ons schonk en er bestaat geen betere voor dat doel; dan is er nog de manier waaraan de Vedānta en de Tāraka-rāja-yoga meer de voorkeur geeft en waarnaar H.P.B. ook goedkeurend verwijst in haar *De Geheime Leer* (1:186-7) en die meer in het bijzonder betrekking heeft op de verschillende monaden die de samengestelde constitutie van de mens vormen. Als we bedenken dat elk van deze verschillende monaden groeiende en evoluerende entiteiten zijn, dat elk eens in de verre toekomst een indi-

vidu met een zevenvoudig karakter zal worden, dan zien we niet alleen de intuïtieve gedachte achter de vraag van de vraagsteller, maar ook de diepe waarheid van de beroemde oude uitspraak die we overal in de mystieke literatuur aantreffen, dat de mens een microkosmos of een kleine kopie van de macrokosmos of het grote origineel is; en volstrekt analoog redenerend is elk van de monaden in de mens een nog onvolmaakt ontwikkelde microkosmos van de volledige mens zoals wij die kennen.

Met betrekking tot vraag (b) kan men uit het voorgaande deel van mijn antwoord zien dat er op elk moment voor de mens niet meer dan één stoffelijk lichaam bestaat en dat dit stoffelijk lichaam zich nu op onze bol D, de aarde bevindt; en daarom is het antwoord op vraag (b) eveneens: nee. Maar hier moet ik een voorbehoud maken en erop wijzen dat dezelfde hiervoor genoemde intuïtieve gedachte ook hier worstelt om zich tot uitdrukking te brengen en het lijkt me alsof de vrager een flauw vermoeden had van een bepaalde esoterische en heel moeilijke leer over de buitenronden. Hoe het ook zij, mijn antwoord blijft juist; de zevenvoudige constitutie van de mens werkt altijd slechts door één stoffelijk lichaam en dit stoffelijk lichaam is in het huidige stadium van menselijke evolutie het enige waarin wij, als individuen, op deze aarde zijn geïncarneerd.

VLEES ETEN VERSUS VEGETARISME

Er bestaan in onze loge verschillen van mening over het onderwerp vlees eten. Sommige leden zeggen dat we de dieren een grote dienst bewijzen door ze te doden en op te eten, waardoor wij ze in een hogere toestand brengen en helpen met hun ontwikkeling. Ze gaan zelfs zover dat ze zeggen dat als we de dieren niet doodden en opaten hun evolutie onmiddellijk zou eindigen. Ze wijzen op de beschaving van India: hoe die is gedegenereerd en dan halen ze een zin aan uit De Mahatma Brieven *over een vogel die een vlinder eet, waarop de vlinder de vogel wordt.*

Anderen zeggen dat er andere manieren zijn om de dieren te helpen: door bijvoorbeeld van ze te houden, zoals een moeder haar hulpeloze baby liefheeft en koestert, niet vanwege de geestelijke kwaliteit waaraan hij uiting geeft, maar omdat hij dat nodig heeft en hulpeloos is. Ze zeggen dat vlees eten neerkomt op onverschilligheid voor het lijden van ontelbare onschuldige dieren, waarover Meester K.H. zo vriendelijk spreekt als 'kindwezens'. Ze wijzen er ook op dat de dieren na onze stoffelijke dood gebruik kunnen maken van onze menselijke levensatomen.

Deze verschillen van mening zijn soms aanleiding tot een pijnlijke graad van disharmonie in onze logebijeenkomsten. Ik zou graag willen weten hoe deze tegenstrijdige opvattingen kunnen worden verzoend.

Dat is inderdaad een vraag die in ons theosofisch leven vaak en bijna overal opduikt. We hebben honderden en honderden vegetariërs in de T.S., hoewel we misschien een nog groter aantal leden in de T.S. hebben die denken een beetje vlees nodig te hebben, maar die waarschijnlijk in hun hart wensen dat het niet zo zou zijn, want geen enkele theosoof wil er ook maar aan denken dat een schepsel zijn leven opgeeft om andere wezens te voeden.

Het is zo moeilijk deze vraag te behandelen zonder de gevoelens van duizenden theosofen diep te kwetsen, dat we altijd de houding hebben aangenomen dat het onze plicht is rechtvaardig te zijn tegenover anderen en geen kritiek te hebben op anderen omdat ze met ons van mening verschillen. Ik ben er zeker van dat als er ergens een dergelijke kritiek bestaat dat komt door een diep moreel gevoel dat al onze leden hebben over deze en andere vragen, of ze vlees eten of niet. De vleeseters vinden het niet prettig dat hun broeders, de niet-vleeseters, onvriendelijk over hen spreken, of hen ervan beschuldigen wreed te zijn, enz., en aan de andere kant zijn onze leden-vegetariërs natuurlijk ontstemd over de beschuldiging die sommige vleesetende leden uiten dat de vegetariërs bekrompen en eenzijdig zijn in hun opvattingen.

Omdat mijn sympathie naar beide kanten uitgaat, ik het goede aan beide kanten zie (ik bedoel het goede in de mensen aan beide kanten), en ik ook zie hoe oprecht beide kanten zijn, kwam ik allang geleden tot de conclusie dat, wanneer over zo'n onderwerp mijn advies wordt gevraagd, ik openhartig zou zeggen dat geen theosoof het recht heeft een andere theosoof te bekritiseren. Een theosoof dus die vlees eet heeft niet het recht kritiek uit te oefenen op een broeder-theosoof die vegetariër is; en natuurlijk omgekeerd; de vegetariërs moeten de vleeseter niet bespotten of hem het gevoel geven dat hij grof en ontheosofisch is. Met andere woorden, leven en laten leven in dit opzicht.

Ik denk dat abstract gesproken het waarschijnlijk juist is om te zeggen dat iedere theosoof zou willen dat de gewoonte om vlees te eten nooit was ontstaan en dat hij beseft dat geen vlees eten natuurlijk beter is dan wel vlees eten. Maar aan de andere kant is het helaas waar dat bij de westerse mens, van wie de voorouders duizenden jaren lang zich hebben volge-

propt met vlees, het lichaam – van de meeste westerlingen – het gevoel heeft dat het vlees nodig heeft om 'fit' te blijven zoals men dat noemt.

Maar ik heb wat dit betreft hoop, want de vegetarische beweging groeit over de hele wereld, misschien niet zo snel maar ze groeit; en hoe langer hoe meer mensen eten ieder jaar steeds minder vlees en ontdekken combinaties van plantaardig voedsel die in alle behoeften van het lichaam schijnen te voorzien.

Maar deze zaken moeten niet onzorgvuldig of op een revolutionaire manier worden aangepakt in een poging alles in één dag omver te werpen; al dergelijke bewegingen moeten langzaam ingang vinden.

Ik merk dat mijn lichaam wat vlees of gevogelte of vis nodig heeft, maar ik eet het niet veel en in de loop van de jaren eet ik er hoe langer hoe minder van. Er was een tijd dat ik jarenlang een strikte vegetariër was; jarenlang vegetariër zodat ik beide kanten van de zaak ken en voor beide zijden sympathie voel.

Daarom raad ik alle leden van onze loges aan hun best te doen het onderwerp te mijden, tenminste in al hun logebijeenkomsten van welke aard ook. Ik vraag niemand zijn of haar overtuiging op te geven want dat zou ontheosofisch zijn. Maar probeer alleen te vermijden dat het onderwerp wordt besproken.

Iedere theosoof is van nature, door training en studie meedogend van aard en wil ieder jaar meer en meer meedogend worden. Maar geen enkele theosoof houdt ervan beledigd te worden, of kritiek te krijgen op zijn gewoonten. De beste gang van zaken is daarom de mooie theosofische regels te volgen niet over anderen te oordelen, en om in zaken als deze elke verdere discussie daarover met wederzijds goedvinden te vermijden, tenminste op logebijeenkomsten.

Ik heb de grootste sympathie met de zachtmoedigheid en de geest van mededogen die theosofische vegetariërs hebben; maar ik begrijp ook het andere standpunt van die theosofen die, tenminste op het ogenblik, de behoefte voelen wat vlees te eten; en ik veroordeel nooit en oordeel ook niet. Als iemand mij iets vraagt over het vegetarisme, beveel ik het altijd aan en zeg ik dat het goed is; en ik voeg eraan toe: 'Ik hoop dat de mensheid het vlees eten eenmaal zal zijn ontgroeid wat volgens mij in de toekomst zeker het geval zal zijn.'

Nu over die andere kant van de zaak in uw vraag: de uitwerking ervan op de dieren zelf. Ik ben bang dat zelfs onze eigen dierbare T.S.-leden zich volkomen vergissen als ze beweren dat, als wij mensen vlees van die-

ren eten, de evolutie van deze dieren wordt versneld. Er bestaat zo'n leer in de wereld, maar ik kan u zeggen dat die absoluut onjuist is. De zielen van de dieren die we voor voedsel doden en die door dit doden zeker niet in hun evolutie worden geholpen, worden hier verward met de levensatomen van het lichaam van die dieren. Als we dus zeggen dat de dieren, dat wil zeggen de zielen van de dieren, versneld evolueren als we hun lichaam eten, is dat volstrekt onjuist. Het is echter waar dat de levensatomen van het lichaam van de dieren iets kunnen groeien door het lichaam van mensen binnen te komen. Maar dit feit, dat H.P.B. al in 1879 verkondigde, moet niet worden gebruikt als een argument om vlees te eten, want dan wordt het andere feit vergeten namelijk dat het dier, dat wil zeggen de ziel van het dier, zijn lichaam verliest als het wordt gedood en dus tijd verliest; en dan wordt zijn evolutie, in plaats van versneld, in feite iets vertraagd door het tijdverlies en dit ondanks het feit dat dieren, als ze sterven, vlug, heel vlug incarneren. Niettemin verliezen ze wat tijd en dat heeft enige betekenis.

Probeer dit te begrijpen. Het is niet waar dat de evolutie van dieren wordt versneld als we ze doden en hun lichaam als voedsel gebruiken. Maar het is waar dat de levensatomen van deze dode dierenlichamen iets worden geholpen wanneer ze in het menselijk lichaam worden opgenomen. Maar de hulp die ze krijgen is zo gering dat het monsterlijk zou zijn te beweren dat we de dieren moeten doden, opdat we de levensatomen van hun lichaam kunnen helpen door hun lichaam te eten.

Hoe staat het met de zielen van de dieren die moeten sterven als ze hun lichaam opgeven? Dat is vreselijk hard voor de ziel van deze arme dieren. Ik kan eerlijk gezegd niet geloven dat een van onze theosofen het serieus meende toen hij het argument gebruikte dat de evolutie van de dieren wordt geholpen door ze te doden. Zo'n geloof is het gevolg van onnadenkendheid, dat is zeker, en van een verkeerd begrijpen van de leer zoals die, bijvoorbeeld, in *De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnett* op een of twee plaatsen wordt gegeven.

Als laatste woord dit. Laten we, tenminste op logebijeenkomsten, elke discussie over dit onderwerp van vegetarisme of vlees eten staken. We hebben zoveel theosofisch werk te doen, de wereld wordt zo gekweld en is zo angstig dat ze dringend behoefte heeft aan enig theosofisch licht. De miljoenen om ons heen die lijden in hart en geest en hongeren naar waarheid, zouden ons energiek en actief moeten maken in ons logewerk en in het uitbreiden van de invloed daarvan, zodat we wijsheid aan anderen

kunnen doorgeven, hun de hulp kunnen verlenen die wij hebben ontvangen. We hebben echt geen tijd voor ruzies in een loge. Ik denk dat het bijna misdadig is om zulke onenigheden te laten doorgaan en de logeleden het gevoel te geven dat hun logezaal niet langer een theosofisch thuis voor hen is, waar iedereen elkaar kan ontmoeten in broederlijke liefde en wederzijdse hulpvaardigheid. *Zo moet een logezaal zijn.*

DE MONADE EN DE MONADISCHE ESSENTIE

Wat is de relatie tussen de monadische essentie en de beginselen die H.P.B. noemt: ātmabuddhi?

Ātman en buddhi vormen samen wat theosofen de monade noemen. Wanneer de mānasische oogst van vorige levens eraan wordt 'toegevoegd', ontstaat wat het reïncarnerende ego wordt genoemd. Ātman betekent 'zelf'; en zoals een vonk afkomstig is van een vuur, zo is ook de ātman, die een mens bezielt, een vonk van het vuur van universeel bewustzijn – de paramātman of brahmātman om de Sanskrietwoorden te gebruiken; en die essentie die in de monade werkt, namelijk ātmabuddhi, is de monadische essentie, het hart van de monade.

Om het met andere woorden te zeggen: ātman is het zelf; maar al behoort hij tot het goddelijke deel van de constitutie van een mens, hij is als het ware beperkt en dus niet de absolute oneindigheid, omdat deze menselijke entiteit een gemanifesteerde entiteit is, hoe groot ook in zijn manifestatie. Maar die essentie die in ātman is en die het essentiële wezen van ātman is, is de kosmische paramātman. De monadische essentie is als het ware een goddelijk atoom of goddelijk deeltje van paramātman. Daarom is de monadische essentie het hart van ātman, de kern ervan.

SOORTEN DEVACHAN

In De Sleutel tot de Theosofie *zegt H.P.B. dat de methodist na de dood een methodist zal zijn, de moslim een moslim, althans voor enige tijd, in een volmaakt paradijs van illusies dat ieder mens zelf schept en vormt. Is dat in kāmaloka of devachan? Ik zeg het laatste, omdat er in kāmaloka geen bewustzijn is en H.P.B. zelf devachan beschrijft als een paradijs van illusies.* De Mahatma Brieven *(blz. 112) spreken over 'de genoegens die een indiaan zich voorstelt in zijn 'gelukkige jachtvelden' in dat land van dromen.'*

Het antwoord op deze vraag is in het algemeen ja, bevestigend. H.P.B.

doelde zeker in hoofdzaak op devachan, want dat is slechts een weerspiegeling van de geestelijke visie, en wel een onvolmaakte en povere, van de zojuist gestorven mens: al wat die mens in geestelijke zin was, blijft hij daarna in devachan. Zo zal bijvoorbeeld de onvolmaakte visie van een methodist of van een rooms-katholiek of een moslim – onvolmaakt vergeleken met die van een boeddha, omdat een *volledige* innerlijke visie, innerlijke geestelijke groei ontbreekt – zich in devachan voortzetten, op een soort gesublimeerde wijze in het 'paradijs van illusies', zodat de methodist een methodist zal zijn, maar een verbeterde methodist, de rooms-katholiek dito, de moslim dito, enz. Tot zover wat dit deel van de vraag betreft.

Het is duidelijk dat de kāmaloka, de toestand die aan devachan voorafgaat, het karakter van de pas overleden mens niet verandert; en als hij, toen hij stierf, vervuld was van gedachten aan de islam, of het methodisme, of het baptisme of het rooms-katholicisme, zal hij dat blijven in het quasi-bewustzijn van kāmaloka. We kunnen dus zeggen dat hij, terwijl hij het louteringsproces van kāmaloka ondergaat, toch methodist blijft, of rooms-katholiek of moslim; en daarna gaat het beste deel van de mens devachan binnen, het 'paradijs van illusies', waarin hij nog steeds zijn dromen heeft van een verheerlijkt methodisme of rooms-katholicisme of islam, of judaïsme, of wat zijn quasi-spirituele gedachten op aarde ook waren. Als dit wordt begrepen steekt er dus toch een zekere waarheid in de andere uitspraak, dat zelfs in kāmaloka het karakter van een mens niet wordt veranderd.

Ik zou hieraan willen toevoegen dat het ego natuurlijk niet van *alle onreinheden* wordt gezuiverd en dus volmaakt wordt vóór het devachan binnengaat, want dan zou het de graad van een boeddha hebben bereikt. Ik bedoel ook niet dat iemand beslist van een 'onreinheid moet worden gezuiverd' om een methodist te zijn of een andere gelovige. Als een mens zich door evolutie geestelijk zo heeft ontwikkeld dat hij op aarde een bodhisattva wordt of een boeddha, zal hij natuurlijk, bijna onbewust, door de toestanden van kāmaloka en devachan heengaan, omdat hij daarboven staat en een lager of hoger nirvāṇa ingaat overeenkomstig zijn ontwikkeling. En nirvāṇa betekent het zien van de werkelijkheid.

KUNNEN WIJ EEN ENTITEIT IN KĀMALOKA HELPEN?

Is het voor een levende mogelijk hulp te verlenen aan een menselijk wezen in kāmaloka in zijn strijd zich te bevrijden op het moment van de tweede dood? Is het waarschijnlijk dat de levende de invloed ondergaat van die strijd van iemand die in het leven nauw met hem was verbonden, in het bijzonder op innerlijk gebied?

De natuur is te barmhartig om ook maar het geringste psychische of emotionele contact toe te staan tussen de levenden en hen die in kāmaloka zijn. Als het anders was zou ons leven een hel zijn.

In de regel zijn de entiteiten in kāmaloka halfbewust of onbewust. Alleen de zwarte magiërs, de slechtste tovenaars of de wezens die toen ze nog belichaamd waren het meest grofstoffelijk waren, bezitten, als zij kāmaloka bereiken, een bewustzijn dat we waakbewustzijn kunnen noemen. Vandaar dat alle processen van kāmaloka, behalve in enkele hierboven genoemde gevallen, automatisch plaatsvinden en als het ware onbewust of als in een droom, misschien een nachtmerrie, misschien voor de meeste mensen in volstrekte onbewustheid; maar voor tovenaars en in hoge mate grofstoffelijke wezens wordt het een ware hel van gevoelens. Maar dat zijn er tenslotte maar weinigen.

Natuurlijk is het waar dat geestelijke liefde van de kant van de overlevenden zelfs tot in devachan kan reiken als kāmaloka is geëindigd; ja, en zelfs als het ware kan helpen in de tussenliggende bardo-periode in kāmaloka. Maar het moet om geestelijke liefde gaan die tot gevolg heeft dat ze een vrediger atmosfeer brengt aan de kāmarūpa's in kāmaloka; en hetzelfde is het geval als degenen die in kāmaloka zijn het kāmarūpa hebben afgelegd en de toestand van devachan zijn ingegaan. Ja, geestelijke liefde, geen emotionele, helpt de wezens in kāmaloka tot op zekere hoogte, vooral als die wezens aardige, zuivere, fatsoenlijke gewone mensen zijn en geen tovenaars of grove materialisten.

Het belangrijkste om te onthouden is dat degenen die zich in kāmaloka bevinden aan zichzelf moeten worden overgelaten. De natuur is verreweg het meest humaan. De ervaringen in kāmaloka zijn voor de meeste mensen als een droom of zelfs zuiver onbewust. Ze bevinden zich als het ware in een onbewuste slaap; en elke poging met hen in aanraking te komen, zelfs met emotionele liefde of emotionele gedachten, kan soms, als de gedachte en de magnetische impuls sterk genoeg zijn, voor hen een tijdelijk denkbeeldig ontwaken betekenen en dan voelen ze zich ongeluk-

kig, want ze zijn half wakker en omgeven door een atmosfeer die ze niet begrijpen en ze hebben het gevoel een nare droom te hebben.

Het is dus veel beter de entiteiten in kāmaloka volledig met rust te laten, zelfs als het om onze beste vrienden gaat. Natuurlijk doet een vriendelijke, warme stroom van onpersoonlijke vriendschap geen kwaad en kan zelfs, zoals hierboven verklaard, enig goed doen omdat ze ertoe bijdraagt de atmosfeer te zuiveren rond de kāmalokī's, als ik een term mag bedenken.

NATUURRAMPEN ALS MIDDEL OM HET EVENWICHT TE HERSTELLEN

In De Geheime Leer, *Deel 2, aan het eind van Afdeling 1, geeft H.P. Blavatsky ons een beschrijving van de verschrikkelijke rampen die zullen plaatsvinden tijdens de overgangsperiode van het vijfde naar het zesde wortelras. Het lijkt mij dat de natuur nogal ruw te werk gaat. Is het niet mogelijk voor de grote geestelijke leiders van de evolutie op deze planeet om de gevolgen van deze verschrikkelijke rampen, waarin miljoenen mensen en dieren omkomen, zo niet te verhinderen, dan toch te verzachten? Is dit niet alleen het gevolg van kosmisch maar ook van individueel karma?*

Ja, van beide, van beide soorten karma; en ook van het raskarma en het planetaire karma. De vraagsteller is een heel intelligent man, maar achter zijn vraag gaat het oude gevoel schuil dat 'de natuur niet is zoals ik vind dat ze moet zijn'. De gedachte is vermoedelijk dat als iemand anders het vormen of opstellen van de natuurwet, van het natuurbestaan, tot taak had gehad, hij dit knapper en vriendelijker zou hebben gedaan. Dat is maar de vraag! Het hart van de natuur is absoluut mededogen omdat mededogen absolute harmonie is. De natuur werkt op kosmische schaal en daarmee vergeleken is ons gewone verstand microkosmisch, maar het heeft een kleine mogelijkheid iets te begrijpen van de grote kosmische problemen die daarbij een rol spelen en, wat het raskarma van een wortelras of onderras betreft, een geringe mogelijkheid te begrijpen waarom ze in catastrofale of gewelddadige activiteiten miljoenen dieren en miljoenen mensen wegvaagt.

Hoe staat het met de miljoenen mensen en miljoenen dieren die dagelijks sterven en die soms zelfs, misschien niet met miljoenen, maar met honderdduizenden worden gedood, vermoord en moedwillig afgemaakt? Al deze zaken, al deze catastrofen en rampen behoren tot de middelen van de natuur om het evenwicht te herstellen; zoals een ziekte in het mense-

lijk lichaam een zuivering betekent, een zuivering en ontgifting van het gestel. Deze catastrofen en rampen zijn op dezelfde manier voor de natuur een middel om zich te zuiveren.

De zogenaamde 'leiders van de evolutie' waarover deze vrager schrijft, streven er in de loop van de eeuwen inderdaad voortdurend naar om pijn en smart te verzachten, de zware last van het lot te verlichten, als dat mogelijk is, of tenminste zoveel mogelijk het getij van intellectueel en psychisch verval in te dammen. Maar ze werken nooit tegen de wetten van de natuur. Dat kunnen ze niet. Ze zijn in feite de dienaren van de wet en daarin ligt hun enorme kracht.

Rampen en catastrofen vinden voortdurend plaats. Hoe staat het met deze verschrikkelijke oorlog? Hoeveel miljoenen zijn tot nu toe door directe of indirecte oorzaken omgekomen? Kijk eens naar de dieren die dagelijks in bijna ontelbare aantallen overal op aarde sterven – sommige moedwillig gedood, andere door ongelukken.

De wereld is vol ellende en pijn, voortgebracht door onwetendheid, verwrongen mentale opvattingen en tomeloze hartstocht; en dan komt tenslotte de tijd dat deze zich zo ophopen dat de natuur het niet langer kan dulden; dan volgt de klap. Is het niet overal zo in het hele bestaan in de natuur? Een menselijk lichaam kan een bepaalde mate van misbruik, van spanning, aan en geeft het dan op. De natuur werkt net zo op grotere schaal. Het is allemaal karmisch. Maar de wezens die bij wijze van spreken van de aarde worden weggevaagd, die in een uur of een dag of een week of een maand of duizend jaar of tienduizend jaar verdwijnen, leren erdoor – leren de karmische lessen.

Denk nu eens aan de andere kant van het beeld. Zie naar de schoonheid, de verhevenheid van de zonen van licht die door de eeuwen heen hun werk doen en die met hun sterke handen het opgehoopte karma ervan weerhouden de mensheid in één klap te vernietigen; zij vormen de 'beschermende muur' rond de mensheid. Denk daar goed over na.

Zie de lichtzijde van de natuur en ook haar automatische, vergeldende of zogenaamd duistere zijde. De natuur is in twee delen verdeeld, in twee fasen bij wijze van spreken en in deze twee aspecten of delen bevinden zich aan de ene kant de zonen van licht en aan de andere kant de broeders van de schaduw: het ene is het gebied van de geest, het andere het gebied van de stof.

KARMA EN ZWAKZINNIGHEID

Is het mogelijk dat gewone mensen worden 'gestraft' met een incarnatie als idioot, om in een volgend leven de toestand voort te zetten die hij vóór zijn leven als zwakzinnige had?

In The Esoteric Tradition *(blz. 974) staat in een voetnoot dat zich gevallen kunnen voordoen van letsel of verwonding, voor of na de geboorte, die een toestand van zwakzinnigheid kan veroorzaken. Zelfs in dit geval moet die toestand het gevolg zijn van karma, anders kon het toch niet gebeuren? Men zou denken dat als een mens zijn karma* IS, *zo'n wezen een omlaag gerichte aantrekking moet hebben ondergaan, waaruit hij zich weer zal moeten opwerken, of nog verder zal zinken en een verloren ziel wordt. Is het mogelijk dat iemand die heel wreed is geweest tegen een zwakzinnige, wordt gestraft door die toestand zelf mee te maken? Nauwelijks, denk ik, want omdat zijn tussennatuur afwezig is, kan er dus niets op worden afgedrukt zodat zijn leven zonder meer een straf is en niet een les om van te leren.*

Al deze gevallen zijn inderdaad het gevolg van karma. Al is het theoretisch mogelijk dat een door en door normaal mens een onbetaalde karmische schuld moet vereffenen door bijvoorbeeld zwakzinnigheid in het volgende leven, het is zo uiterst onwaarschijnlijk dat het bijna zeker niet gebeurt.

De gedachte is als volgt: enerzijds berust karma niet op toeval en evenmin staan delen ervan los van de algemene karmische structuur of situatie; het is daarom bijna zeker dat zwakzinnigheid haar schaduwen in een voorafgaande incarnatie heeft vooruitgeworpen, in de vorm van een algemene karakterzwakheid, een min of meer duidelijke degeneratie, die tenslotte culmineert in zwakzinnigheid. Maar al is dit logischerwijs de regel die door ieder die nadenkt duidelijk kan worden gezien, ik zou niet zover willen gaan dat ik zeg dat een door en door normaal mens onmogelijk karma zou kunnen hebben uit een leven in een ver verleden dat nog niet is uitgewerkt en dat betrekkelijke zwakzinnigheid of idiotie zou kunnen voortbrengen. Het is mogelijk maar zo uiterst onwaarschijnlijk dat het bijna zeker is dat een normale toestand niet door een abnormale wordt gevolgd. De hele situatie hangt af van het feit dat een mens zijn karma *is*, zoals de vrager zegt.

Nu over het laatste deel van de vraag: als ik de vraag goed begrijp zou ik als volgt willen antwoorden: We moeten bedenken dat karma niet een redeloos automatisme betekent. De morele beginselen achter karma zijn

van wezenlijk geestelijke aard. Als we dat in gedachte houden kunnen we begrijpen hoe karma zou kunnen werken in het geval van iemand die wreed is tegen dieren, die betrekkelijk verstandeloos zijn vergeleken met de mens (wat echter niet betekent dat ze geen denkvermogen bezitten), of in het geval van een mens die wreed is tegen een zwakzinnige, omdat hij het gebrek aan denkvermogen van de arme zwakzinnige minacht. We kunnen begrijpen, gezien de geestelijke en morele karmische oorzaken die werken in en ten grondslag liggen aan de constitutie van de wreedaard, dat juist deze wreedheid *langzaam* de deuren van intellectuele en geestelijke inspiratie in die wrede mens sluit, zodat zijn gebrek aan sympathie voor dieren of voor de zwakzinnige er geleidelijk toe leidt dat de wreedaard zelf langzaam, in de loop van zijn incarnaties, hoe langer hoe minder 'bezield' wordt als het ware, omdat hij steeds minder beschikt over het ziende, doorgrondende mānasische vermogen. Zo wordt een mens in zekere zin gestraft door de manier waarop hij anderen onrecht aandoet of wreed behandelt. Maar die dingen gebeuren niet plotseling. Het is een proces van degeneratie. Wreedheid die een heel leven of twee of drie levens wordt volgehouden is een proces van achteruitgang, het afbreken van het morele karakter en van geestelijk en verstandelijk inzicht. En wat betekent dit anders dan een langzaam en geleidelijk verlies van de geest, door zich blijvend aan wreedheid over te geven?

Zo redenerend kunnen we zeggen dat na lange tijd – twee, vier, zes levens, de hemel mag weten hoeveel – iemand die een ander minacht omdat hij een zwakzinnige is, of die wreed is tegen de betrekkelijk verstandeloze dieren, langzaam bij zichzelf een begin van zwakzinnigheid veroorzaakt; en zo worden we gestraft door de terugslag van de krachten die we oorspronkelijk zelf in beweging hebben gezet. Dat wordt bedoeld met het gezegde dat iemand die naar het zwaard grijpt door het zwaard zal vergaan. Hij die wreed is zal aan zijn eigen wreedheid ten onder gaan en anderen zullen wreed zijn tegen hem. Tijdens het proces wordt de les geleerd. Het is natuurlijk duidelijk dat een idioot geen lessen kan leren zoals een met verstand begiftigd mens. Maar het proces dat tot zwakzinnigheid leidt stelt de ziel in staat de lessen van lijden en berouw te leren, zodat de mens, als hij voldoende is ontwikkeld om de waarschuwing tijdig ter harte te nemen, zelfs de uiteindelijke idiotie bespaard blijft. Als hij daarna zijn wreedheid omzet in zachtheid en vriendelijkheid, en het kanaal naar boven weer opent, zal het lijden dat hij ondergaat en het gevaar dat hij voor zich ziet zijn karmische vergelding zijn, wat de

vrager de 'straf' noemt, en hij kan vreselijk lijden tijdens dit proces, waardoor een morele en intellectuele regeneratie tot stand wordt gebracht.

PYGMEEËN, TODA'S, ESKIMO'S, NEGERS

Tot welk ras behoren de pygmeeën – de 'dwergvolkeren van de polen'? De Geheime Leer (2:374) *zegt over het derde 'ras':*

'Omdat ze hun goddelijke toestand hadden verlaagd, vermengden ze zich met *dierenrassen*, *en huwden met reuzen en pygmeeën* (de dwerg geworden rassen van de polen).'

Bezitten de pygmeeën geen hogere manas?

Wat een wonderlijk verwarde vraag – de verwarring ten top! 'Pygmeeën' schijnen, volgens de vrager, de pygmeeën van de tegenwoordige aarde te zijn; en deze pygmeeën die nu op aarde zijn, zijn eenvoudig de gedegenereerde vertegenwoordigers van wat zelfs in Atlantische tijden gedegenereerde stammen waren. Maar de passage uit *De Geheime Leer* verwijst naar pygmeeën met een lengte van zes à zeveneneenhalve meter en waren de laatste vertegenwoordigers van de gedegenereerde mensheid uit het laatste deel van het derde wortelras. Zij werden 'pygmeeën' genoemd omdat ze zo in lengte waren afgenomen, vergeleken met hun voorouders; en ze leefden in de noordelijke delen van de aarde.

Zelfs toen de Atlantiërs niet meer in hun eerste periode waren, maar het midden van hun ras naderden, waren ze zeveneneenhalve meter lang en misschien langer. De mensheid van het derde wortelras waren reuzen in afmeting, zelfs groter.

Natuurlijk hebben de pygmeeën een hogere manas, ook de pygmeeën van nu in Afrika. Deze vraag is een uitstekend voorbeeld van een intuïtief brein dat woorden te letterlijk opvat. Zoals gezegd waren de 'dwerg geworden rassen van de polen' de gedegenereerde overblijfselen van het derde wortelras, die toen Atlantisch waren geworden. Elk wortelras heeft zijn gedegenereerde, zogenaamde minderwaardige rassen; en dit woord 'minderwaardig' moet niet in absolute zin worden gebruikt, maar alleen betrekkelijk. Elk ras heeft ook zijn hogere onderrassen. Elk wortelras heeft zijn primitieve volkeren en zijn hoogbeschaafde naties, dat wil zeggen, elk wortelras na het midden van het derde wortelras.

De pygmeeën die nu in Afrika leven, bijvoorbeeld, en de pygmeestammen die men elders op aarde vindt, zijn slechts de gedegenereerde

vertegenwoordigers van wat zelfs in Atlantische tijden gedegenereerde stammen waren.

Zijn de Eskimo's afstammelingen van de pygmeeënrassen die zich met het derde ras vermengden?

De Eskimo's zijn afstammelingen van noordelijke Atlantische volkeren, afstammelingen van enkele van de allerlaatste van die noordelijke Atlantische stammen die waren gestrand of geïsoleerd in het verre noorden, zoals de pygmeeën waren gestrand in Afrika. De Eskimo's gaan niet zover terug als het pygmeeënras waarover hierboven in het citaat uit *De Geheime Leer* werd gesproken, behalve in de algemene zin dat elk mensenras het kind is van het voorafgaande wortelras. Als de Eskimo's afstammelingen waren van het derde wortelras, zijn wij dat ook. Maar wat we nu Eskimo's noemen zijn de uitstervende overblijfselen van bepaalde kleine stammen uit de Atlantische tijd die zelfs toen als stam ver over hun hoogtepunt waren.

Maar dat geldt niet voor alle primitieve of onbeschaafde volkeren die nu op aarde zijn. Sommige primitieve of onbeschaafde stammen worden bewaard en bewaakt als het zaad – de zaadmensheid – voor komende eonen. En ik kan u één voorbeeld geven dat u zal interesseren. Dat is het Todavolk in India, waarover H.P.B. haar reeks artikelen schreef onder de titel, 'Een vreemde stam uit het land van de blauwe bergen'.

De negers zullen op aarde een vooraanstaande rol spelen vóór hun tijd komt om heen te gaan, maar dan zijn ze niet langer wat wij nu negers noemen. Als wij trotse westerlingen onszelf konden zien zoals we vier à vijf miljoen jaar geleden waren, zouden we niet graag erkennen dat ze onze eigen voorouders zijn. En ik kan u zeggen dat als de Atlantiërs ons – mensen van het tegenwoordige vijfde wortelras – zouden kunnen zien, ze ons voor echte monsters zouden houden: zwakke lilliputters, zonder sterke verstandelijke vermogens en lichamelijke kracht, bezocht door erfelijke en andere ziekten, niet in staat onszelf in liefde of haat te beheersen.

Dat is het beeld dat wij hun zouden geven. En wij van het vijfde ras zien onze voorouders uit de Atlantische tijd als zondige monsters, zwart van zonde – en dat waren ze ook. Wij zijn tenminste geestelijk vooruitgegaan. Wij hebben iets bereikt, en dat is een enorme winst. En als men het zesde wortelras zou kunnen zien dat na ons komt, zou men vermoedelijk zeggen: 'Wat een vreemde en onaantrekkelijke schepsels!' Zo is het.

Wij hebben nog niet het juiste vermogen voor verhoudingen ontwikkeld om de schoonheid van het komende zesde wortelras te kunnen waarderen; en zelfs in het vijfde weten we nauwelijks wat echte schoonheid is. Zelfs in de kunst is schoonheid een onderwerp van discussie.

Wat zou u ervan zeggen kaal te zijn, twee ruggegraten te hebben, één oog en geen tanden? Wat zou u ervan zeggen als u elk jaar uw huid en de nagels van vingers en tenen afwierp: uw huid afwierp zoals een slang nu geregeld doet? Hoe zou u het vinden niet langer een man of een vrouw te zijn, maar een geslachtloos 'ding' zoals u nu waarschijnlijk minachtend zou zeggen? Als onze huidige wetenschappers een van deze wezens van het toekomstige zesde wortelras zouden kunnen vangen, zouden ze hem in een glazen kast opbergen en hem voor de beschaafde wereld van nu tentoonstellen als een monster, een teratologische curiositeit. De schitterende geestelijke en andere vermogens die zo'n wezen van het zesde wortelras te zien zou geven, zouden totaal verkeerd worden begrepen.

DE OORSPRONG VAN DE SŪRYA-SIDDHĀNTA

In Beginselen van de Esoterische Filosofie *wordt gezegd dat de* Sūrya-Siddhānta *een ouderdom zou hebben van 'iets meer dan twee miljoen jaar, volgens de algemene interpretatie'. – blz. 143. Is hij ouder dan de* Rig-Veda *en is er iets definitiefs over zijn oorsprong bekend?*

Er is niets definitiefs bekend, of door westerse geleerden als definitief aanvaard, over de ouderdom van de *Sūrya-Siddhānta*, behalve zijn eigen getuigenis of uitspraken; en dit getuigenis wordt door moderne Europese oriëntalisten regelmatig verworpen als later aangebrachte toevoegingen zoals ze die noemen. Er is absoluut geen bewijs voor deze stelling. Er is geen reden te twijfelen aan de oorspronkelijke echtheid van deze uitspraken in de *Sūrya-Siddhānta*; maar Europese oriëntalisten willen niet toegeven dat het mogelijk is, gezien de moderne Europese evolutietheorieën over de ouderdom van de mens, dat de beschaving twee miljoen jaar geleden een boek heeft voortgebracht zoals de *Sūrya-Siddhānta*; ze ontkennen het zonder meer; dat is aanmatigend, willekeurig, onredelijk, niet gebaseerd op enig bewijs en eens zal men erom lachen als een voorbeeld van wat men nu westerse negentiende- en twintigste-eeuwse 'kritiek' noemt.

De *Sūrya-Siddhānta* verklaart op zijn schilderachtige en zinnebeeldige wijze dat hij door de zon zelf, door middel van een geprojecteerde solaire vertegenwoordiger, werd gedicteerd aan de grote wijze Asuramaya, die

H.P.B. in *De Geheime Leer* noemt, en wel precies aan het einde van de satya-eeuw van ons tegenwoordige mahāyuga, waarvan wij nu in het kali-yuga gedeelte zijn. Asuramaya ontving het dictaat omstreeks het begin van de tretā-eeuw, aan het einde van de satya-eeuw, en schreef het op; en dat is de inleiding tot de *Sūrya-Siddhānta*. Deze verklaart te zijn geschreven vóór het begin van de tretā-eeuw, die, terugrekenend vanuit onze tijd, omdat wij aan het begin staan van kali, een periode is die de dvāpara beslaat die wij juist hebben beëindigd, en de tretā-eeuw die aan de dvāpara voorafging, te weten 864.000 jaar plus 1.296.000, wat uitkomt op iets meer dan twee miljoen jaar.

De *Sūrya-Siddhānta* is een van de meest bekende astronomische werken uit het oude India, en geeft blijk van een werkelijk bewonderenswaardige wiskundige kennis en bekwaamheid en benadert heel nauw en klopt in sommige gevallen geheel met de huidige tijdsperioden van de astronomie die onze meest bekwame westerse wiskundigen en astronomen hebben ontdekt. In sommige gevallen zijn er verschillen, waarschijnlijk als gevolg van veranderingen van allerlei aard. Hij behandelt ook andere zaken zoals yuga's of tijdsperioden van verschillende duur, het verdelen van de tijd zelf in oneindig kleine hoeveelheden, en algemene astronomische onderwerpen, waaronder niet alleen de tijdsperioden van de zon, de maan en de planeten, maar ook onderwerpen zoals eclipsen, de seizoenen van het jaar, enz., enz. Hij is in het Engels vertaald door iemand die Burgess heette, een vertaling die later werd herzien door de beroemde prof. Whitney van Yale.

Dan de vraag of hij ouder is dan de Veda's; er zijn daarover geen gegevens, behalve interne. Mijn eigen mening is van wel, om de volgende algemene redenen: De *Rig-Veda* die de belangrijkste Veda is, en waar de andere in feite van zijn afgeleid, schijnt in de afgelopen eeuwen het belangrijkste religieuze en mystieke boek of geschrift te zijn geweest van de oudste Indo-Europeanen, die nu de Indo-Europese hindoes (Ārya's) worden genoemd; hij is waarschijnlijk niet veel ouder dan het Indo-Europese ras zelf, als duidelijk onderscheiden ras, laten we zeggen ongeveer een miljoen jaar. Hij vertoont veel tekenen van een primitief soort mensen maar bevat niettemin, als men weet hoe hij moet worden gelezen, een grote hoeveelheid esoterische verwijzingen en wordt door alle klassen van hindoes gezien als hun meest heilige boek. Uiteindelijk wordt bij alles verwezen naar de Veda's als bewijs, dat wil zeggen als er problemen ontstaan. Staat het bij wijze van spreken in de Veda's, dan

houdt de discussie op, dan eindigt de tegenstand.

De *Sūrya-Siddhānta*, die twee miljoen jaar geleden naar eigen zeggen aan Asuramaya werd gedicteerd, is kennelijk, als mijn eerstgenoemde veronderstelling juist is, ongeveer tweemaal zo oud als de Veda; de *Sūrya-Siddhānta* was dus een laat Atlantisch werk, klaarblijkelijk het product van bekwame Atlantische astronomen uit de tijd dat Atlantis ten onder ging. H.P.B. spreekt over Asuramaya als een van de beroemde oude astronomen en wetenschappers van Atlantis, in zijn laatste dagen natuurlijk. Dat zou betekenen dat de *Sūrya-Siddhānta* ongeveer twee miljoen jaar geleden werd samengesteld, toen Asuramaya vermoedelijk leefde en toen het Indo-Europese ras in zijn eerste begin 1.728.000 jaar oud was; maar dit heeft betrekking op de tijd van het Indo-Europese ras in zijn kindsheid, voor het een afzonderlijk ras werd, een ras *sui generis*. In zijn kindsheid was het praktisch een deel van de Atlantische beschaving. Ons eigen Indo-Europese ras is op dit moment nog maar ongeveer een miljoen jaar een echt Indo-Europees ras of een ras *sui generis*.

Men moet altijd in gedachte houden dat wortelrassen, en ook alle ondergeschikte rassen, elkaar in hoge mate overlappen, en in *Beginselen van de Esoterische Filosofie* staat een diagram van de manier waarop elk ras ongeveer in het midden van de periode van het voorafgaande ras ontspringt aan of wordt geboren uit het vorige. Elk nieuw ras verkeert dus enkele miljoenen jaren in zijn embryonale of kinderlijke staat en treedt langzaam op de voorgrond naarmate het voorafgaande ras geleidelijk in het duister verdwijnt.

Men zou met bijna evenveel recht kunnen denken dat Asuramaya, de Atlantische astronoom en geleerde, tot het eerste begin van het Indo-Europese ras behoort. Maar het is beter hem Atlantisch te noemen, omdat het Indo-Europese ras in die tijd niet de 'toplaag' vormde, om een moderne uitdrukking te gebruiken, maar min of meer kan worden vergeleken met onze achtergebleven en primitieve rassen van nu, met als enige uitzondering dat onze achtergebleven en primitieve rassen van nu de gedegenereerde overblijfselen zijn van vroegere grote beschavingen. De negers van nu zouden in hun onontwikkelde staat enigszins overeenkomen met wat het Indo-Europese ras was in zijn kinderlijke toestand.

NAAR BINNEN ZIEN

U raadt ons voortdurend aan naar binnen te zien. In welk opzicht is het theosofische 'naar binnen zien' te vergelijken met de introspectie van de psycholoog?

Het lijkt mij dat de psychologen een deel van de waarheid zien; maar de leer van theosofische introspectie gaat veel verder. Te vaak betekent introspectie, als ik dat woord van de moderne psychologie mag gebruiken, nadenken of peinzen over de vluchtige en warrelende gedachten van het lagere denken, over verlangens en verwachtingen, kleine liefdes- en haatgevoelens – een morbide zelfonderzoek van onze lagere kanten en vermogens; en ik denk dat dit heel ongezond is. Daarvan is al teveel.

We moeten ons *bevrijden* van ons lagere deel, de blik opslaan naar de geestelijke Olympus, ons verheffen uit het duister en het slijk, de modder en het stof, de boeien om onze ledematen verbreken en de vleugels uitslaan naar de innerlijke gebieden van de geest. Zegt de moderne psychologie ons dat we ons moeten wijden aan de inspiratie van almachtige wijsheid en van onpersoonlijke geestelijke liefde? Nooit! Ze heeft onvoldoende kennis; maar ze meent genoeg te weten om te vertellen wat de werkelijkheid is, maar wat in veel gevallen volslagen verdraaiingen ervan zijn. Sommige richtingen van de moderne psychologie zeggen ons dat als een stout kind bepaalde ondeugende dingen doet, dat komt door een nog niet tot uitdrukking gebracht sexcomplex. Ik vind het een morele misdaad zulke gedachten in de ziel van een onschuldig kind te brengen, omdat het een kind op de gedachte brengt iets te doen wat misschien nooit in het kind opkwam. Het is monsterlijk.

Maar leer een kind zichzelf te vergeten, naar binnen te zien op de hogere manier, zijn motieven te onderzoeken, zijn eigen verlangens nauwkeurig na te gaan en te beheersen, en u helpt het en geeft het leiding. Dat is de psychologie van de archaïsche school, die de onze is, die theosofie is. Psychologie betekent in werkelijkheid wat het woord zegt: de studie van de *ziel* van de mens, in plaats van de studie van de fysiologisch-mentale reacties van het lichaam, zoals die in moderne psychologische instituten plaatsvindt, meestal volgens de leringen van Freud uit Wenen.

Kinderen reageren op gedachten die hun geest worden binnengebracht en de enige juiste manier om een kind op te voeden is het te omringen met gedachten en invloeden, en als dat kan een omgeving te bieden, van harmonie, schoonheid, vrede en liefde, het vriendelijkheid

en zelfvergetelheid te leren, in plaats van het te leren al zijn gedachten te concentreren op de dierlijke impulsen van de dierlijke mens.

HEEFT JEZUS GELEDEN?

Betekende het lijden van Jezus dat hij een of andere fundamentele wet had overtreden?

Nee, dat zou ik niet willen zeggen. U heeft een heel esoterisch onderwerp aangeroerd. Als u wist wat theosofen hebben te zeggen over de avatāra Jezus en zijn leven en leer, zou u het niet nodig hebben gevonden mij deze vraag te stellen. In de eerste plaats – en ik hoop dat ik niet op gevoelige tenen trap – geloven theosofen niet dat Jezus leed op de manier waarop de legende dat vertelt. Het verhaal van Jezus, zoals het in de christelijke evangeliën voorkomt, is een mysterieverhaal, een verhaal waarin bepaalde ervaringen uit de inwijdingskamers worden uiteengezet en waarin Jezus de centrale figuur vormt om wie de mystieke lessen werden geweven.

Laat ik proberen te illustreren wat ik bedoel. Een van de graden van inwijding werd theopathie genoemd, van twee Griekse woorden *theos*, 'god', en *pathein* 'lijden', 'dulden'. Het betekent het 'dulden' of 'verdragen' van een god – niet dat het een god is die lijdt, maar dat een wezen het binnentreden van een goddelijke invloed in hemzelf toelaat. Hij ondersteunt de god in zijn wezen, hij wordt het voertuig van de god en draagt de god, geeft tijdelijk zijn eigen individuele identiteit of karakter op, om een manifestatie, een avatāra als het ware, van de god te worden. Hij laat toe dat de god door hem werkt. Dat was het geval bij Jezus.

Verder zegt onze leer dat Jezus, de Christus genoemd, nooit werd gekruisigd, nooit aan het kruis leed op de manier zoals de legende het ons vertelt. Het hele verhaal van Jezus, zoals we dat in het christelijke Nieuwe Testament bezitten, is een mysterieverhaal. Rond de uitzonderlijke figuur van een groot wijze en ziener, Jezus genaamd, de avatāra, werd een inwijdingsmythe geschreven. Rond de individualiteit van de grote edele wijze en ziener werd een reeks verhalen en legenden geweven die in mystieke en als het ware esoterische en geheime vorm een deel weergeven van wat in de inwijdingskamers plaatsvond.

DE PURĀṆA'S EN DE GROTE HELDENDICHTEN VAN INDIA

Ik heb geprobeerd de Purāṇa's in verband te brengen met andere Sanskriet-literatuur. Sommige schrijvers zeggen nu dat ze van veel latere datum zijn dan de Veda's en de Upanishads, maar toch betekent hun naam 'oud'. Hoe sluiten ze aan bij de Veda's, Upanishads, Vedānta, enz.? Met andere woorden, zijn zij een heel afzonderlijk stel werken, zoals het geval schijnt; als dat zo is, waren ze dan uit dezelfde tijd of ouder of jonger dan bijvoorbeeld de Veda's?

De Purāṇa's zijn uit een veel latere tijd dan de Veda's als we deze beschouwen als samengestelde of in literaire vorm voltooide werken – hetzij opgetekend of uit het geheugen herhaald als exacte tradities; en iedereen weet hoe opmerkelijk het geheugen van de hindoes is. Ze worden 'Purāṇa's' genoemd, een woord dat 'oud' betekent, omdat het archaïsche legenden zijn, verhalen, overleveringen, die een grote hoeveelheid zowel exoterische als esoterische waarheid bevatten, die eeuwenlang, gedurende het eerste deel van het Indo-Europese ras, van generatie op generatie als legenden, historische verhalen, halfmystieke vertellingen, enz., enz., werden doorgegeven. Toch was de overdracht bijzonder nauwkeurig. Wat dus hun oorsprong als legenden betreft is het waarschijnlijk volkomen juist en terecht als we zeggen dat ze even oud zijn als de *Rig-Veda* als samengesteld werk en misschien zelfs ouder, teruggaand tot Atlantische tijden als legenden over goden en helden en mensen. Maar als samengestelde werken, met verschillende namen zoals het *Vishṇu-Purāṇa* en het *Liṅga-Purāṇa* en het *Skanda-Purāṇa*, enz., enz., zijn ze waarschijnlijk van latere datum dan de *Rig-Veda*, maar toch van veel en veel grotere ouderdom dan Europese oriëntalisten er altijd aan proberen te geven. Ze zijn waarschijnlijk enkele honderdduizenden jaren oud, zelfs in hun tegenwoordige volledig vastgelegde literaire vorm, wat niet wil zeggen in hun geschreven vorm. Maar ik bedoel als samengestelde literaire verhandelingen, oorspronkelijk overgeleverd via het brein en het buitengewone geheugen van de hindoes van leraar op leerling, en zo door de eeuwen heen.

Ze zijn veel ouder dan de Vedānta, zelfs als samengestelde werken, al moeten we bedenken dat de Vedānta als gedachtestelsel, los van haar formulering tot een filosofisch stelsel – ik bedoel dat de filosofische beginselen van de Vedānta – waarschijnlijk zo oud zijn als wat ook ter wereld, en teruggaan tot ver in het glorierijke beste deel van Atlantis – en met best bedoel ik hier het geestelijk deel, zoals dat bestond; want de Vedānta, wat

betekent 'het einde van de Veda's', in de zin van 'de volledige betekenis van de Veda's', bevat filosofische beginselen die identiek zijn met de esoterische filosofie. Als geformuleerd stelsel echter wordt de Vedānta gewoonlijk geacht te dateren uit de tijd van Śaṅkarāchārya, die enkele honderden jaren, laten we zeggen ongeveer vijfhonderd jaar, vóór de christelijke jaartelling leefde.

De heldendichten van India, zoals het *Mahābhārata* en het *Rāmāyaṇa*, noemen de hindoes *itihāsa* – een Sanskrietwoord dat 'aldus gebeurde het' betekent, wat aantoont dat de hindoes deze boeken zien en altijd hebben gezien als historische werken, ongeveer zoals de Grieken de *Ilias* en de *Odyssee* van Homerus beschouwden. Deze heldendichten zijn historisch van veel latere datum dan de *Sūrya-Siddhānta*, of de legenden van de Purāṇa's, d.w.z. de Purāṇa's in hun vroegste vorm, en waarschijnlijk veel later dan de *Rig-Veda*, omdat zij op hun legendarische, halfhistorische wijze, verschillende luisterrijke perioden weergeven uit de geschiedenis van het Indo-Europese hindoeras, die in feite in het kort een beschrijving geven van hun strijd als het nieuwe Indo-Europese ras tegen de afnemende macht van de Atlantische volkeren. Zo groot was de minachting van de vroege Indo-Europeanen voor de gedegenereerde Atlantische tovenaars, dat ze hen beschrijven met termen als rākshasa's, of yaksha's, enz., wat sommige moderne Europese oriëntalisten die de situatie niet begrijpen, duiveltjes, kabouters of boze geesten noemen; in zekere zin waren de Atlantiërs dat ook, want het waren gedegenereerde tovenaars, maar het waren niettemin mensen, en geen onbelichaamde natuurgeesten.

Kort samengevat zou ik zover willen gaan – al geef ik toe dat het zonder meer moeilijk is geschriften aan te voeren die Europese geleerden als bewijsmateriaal zouden beschouwen – en zou ik willen zeggen dat de Purāṇa's, zoals hun naam 'ouden' aantoont, tot de alleroudste overblijfselen behoren uit een archaïsche en nu vergeten oudheid, die het behoudende genie van het hindoevolk door de eeuwen heen heeft kunnen overdragen tot in onze tijd; en ik bedoel niet de Purāṇa's zoals ze nu bestaan in de vorm van een min of meer volledig literair werk, maar in hun oorspronkelijke toestand als groepen of verzamelingen van legendarische en mythische en inderdaad historische verhalen die door de eeuwen heen van generatie op generatie zijn overgeleverd, totdat verschillende denkrichtingen, vertegenwoordigd door verschillende mensen die aan deze grote hoeveelheid legendarisch materiaal werkten, ze bijeenbrachten en in de verschillende Purāṇa's verdeelden, met de welomschre-

ven en verschillende namen zoals die nu bestaan en waartussen zulke enorme overeenkomsten en ook merkwaardige verschillen bestaan. Maar zelfs dit 'samenstel' of deze verzameling en splitsing van de Purāṇa's in verschillende verhandelingen is bijzonder oud, en dateert waarschijnlijk uit een tijd die enkele honderdduizenden jaren achter ons ligt. Dat is tenminste mijn weloverwogen mening, na ongeveer veertig jaar studie gewijd aan dit en verwante onderwerpen.

De grote moeilijkheid waarmee Europese oriëntalisten hebben te kampen, wat inderdaad een zeer betreurenswaardig struikelblok is dat ze zelf schiepen en voor hun eigen voeten blijven werpen, is dat ze zich onderwerpen aan de onjuiste moderne wetenschappelijke evolutie-ideeën, dat de mensheid maar enkele honderdduizenden jaren of hoogstens één of twee miljoen jaar oud is, en dat ze zich in deze bespottelijk korte periode langzaam heeft ontwikkeld uit een dierlijke of halfdierlijke toestand tot in de tegenwoordige *homo sapiens*. Omdat zij niets van de universele geschiedenis weten behalve fragmenten en omdat hun historische horizon gewoonlijk beperkt is tot Griekenland en Rome, Egypte en Perzië, enz., hebben ze geen idee van beschavingen die elkaar periodiek opvolgden, en slechts een flauw vermoeden van het verzinken van continenten onder de wateren van de voortdurend veranderende oceanen, terwijl andere continenten verrijzen. Deze Europese geleerden persen dus moedwillig alles samen in de enkele honderdduizenden jaren die ze toekennen aan de mens tussen zijn oorsprong en het heden; en in dit procrustesbed willen ze even moedwillig alles laten passen en als het niet past en er geen aanpassingen mogelijk zijn, is het constante antwoord aan nieuwsgierige vragers, 'mythen', 'bijgelovige mensen in hun kindsheid', enz., enz. Maar de antropologie, etnologie en archeologie hebben grote vooruitgang geboekt sinds de tijd waarin H.P.B. schreef; en op het ogenblik zijn de vertegenwoordigers van deze en andere wetenschappen niet meer zo zeker van hun zaak als vroeger, en over de hele linie beginnen er twijfels te rijzen. Het geheel onjuiste en simpele 'beeld', zoals de Europese geleerden uit H.P.B.'s tijd zich dat voorstelden, van de vroege mensheid die werd geboeid door natuurverschijnselen zoals zonlicht en stormen, de wind en de bliksem, enz., enz., en in verwondering hierover mystieke en religieuze hymnen zongen die later de *Rig-Veda* werden, en waaruit naarmate de tijd voortschreed dichters en geschiedschrijvers opstonden, astrologen en quasi-astronomen, en mytheschrijvers die alle latere literatuur deden ontstaan – heel dit onzinnige 'beeld' valt in stuk-

ken uiteen; wetenschappers zijn nu veel bescheidener en daarom beslist deskundiger dan hun voorgangers van vijftig of honderd jaar geleden. Nu beginnen ze de mogelijkheid te erkennen en in sommige gevallen zelfs de waarschijnlijkheid, dat de mensheid in haar verschillende vertakkingen op aarde, veel ouder is dan werd verondersteld, en mogelijk beschavingen heeft voortgebracht waarvan alles dat is overgebleven slechts bestaat uit herinneringen en legenden van de volkeren op aarde.

HET SCHEIDEN VAN DE SEKSEN

Mag ik weten wat er precies wordt bedoeld met de leer over het scheiden van de seksen in een vroeg wortelras. Heeft dit iets te maken met het idee van 'tweelingzielen'?

Deze vraag betreft het scheiden van mensen in verschillende geslachten, die min of meer tijdens het derde wortelras plaatsvond: deze scheiding van ieder individu kwam tot stand door de natuurlijke gang van de vroeg menselijke evolutie en berust op de tweevoudige aard van het denken, het mānasische deel in ons. Toen in het tevoren 'verstandeloze' ras het denken zijn intrede deed, werd het tweevoudige karakter van het denken onmiddellijk merkbaar in het hele lagere viertal en als ik 'onmiddellijk' zeg, bedoel ik vanaf die tijd. Zo gebeurde het dat het tweeslachtige ras van die tijd zich langzaam splitste in de afzonderlijke individuen zoals die nu bestaan, met andere woorden in mannen en vrouwen; en de dieren en zelfs enkele planten volgden dat voorbeeld doordat de mensheid zo'n sterk psychisch stempel drukte op het astrale model van onze wereld.

Deze scheiding was dus een volkomen natuurlijke zaak, in wezen gebaseerd op wat men de positieve en negatieve kant van het denken kan noemen; of anders uitgedrukt, gebaseerd op het bipolaire karakter van manas in ons. Het geslacht is dus eigenlijk maar heel weinig hoger dan de lagere delen van manas, en dus in het geheel niet iets geestelijks, niet meer dan een voorbijgaande fase in de evolutie. Als de mensheid evolueert en opstijgt van het lagere denken naar het hogere, zullen de geslachten verdwijnen.

Laat ik in dit verband een waarschuwend woord spreken: de gedachte van sommige nogal sensuele mensen dat de hogere vorm van menselijke evolutie moet worden verwezenlijkt door 'de vereniging van tweelingzielen' is volstrekt onjuist. Het geheim ligt in de persoon zelf, want in ieder mens liggen beide polen. Wat gebeurt is dat een mens twee of drie

of meer keren incarneert als man of als vrouw; en omdat karma in deze dingen aanpassing bevordert en uitersten vermijdt, begint zo iemand langzaam te neigen of over te hellen naar de andere helft van de mensheid, zoals ik al vaak heb uitgelegd, en als dat een zeker punt bereikt, dan worden de incarnaties van de man vrouwelijk en de incarnaties van de vrouw, zoals hiervoor verklaard, mannelijk. Zo slingert ons lot ons van incarnaties als man naar incarnaties als vrouw, dan weer terug naar een man en weer terug naar een vrouw; en dit duurt totdat de geslachten langzaam en onvermijdelijk verdwijnen.

Het idee van een tweelingziel is heel gevaarlijk en in wezen volkomen onjuist. Waar we naar moeten streven, zowel in ons denken als in onze gevoelens, is om uit te stijgen boven sekse en onze inspanningen te richten op het geestelijke in ons, dat noch sekse noch een van de eigenschappen daarvan kent.

KABBALISTISCHE EN THEOSOFISCHE BEGINSELEN

Ik zie in hoofdstuk twee van Beginselen van de Esoterische Filosofie *dat de mens in vieren wordt verdeeld: (a) neshāmāh, (b) rūahh, (c) nephesh, en (d) gūph. Boven al deze vier beginselen staat het onuitsprekelijke, het grenzeloze 'ēin sōph genoemd. Zou de schrijver van* Beginselen *zo vriendelijk willen zijn mij zijn mening te geven over de overeenkomsten of verschillen tussen deze vier beginselen en de kabbalistische triade die bestaat uit de drie hoogste sephīrōth: (a) kether (de kroon), (b) hhochmāh (wijsheid), en (c) bīnāh (intellect) – elk een emanatie van 'ēin sōph, het grenzeloze.*

Deze weloverwogen vraag geeft veel te denken; het feit alleen dat de vraagsteller naar overeenkomsten of verschillen zoekt tussen het kabbalistische viertal, zoals dat in *Beginselen* is gegeven en de kabbalistische hoogste kosmische triade van sephīrōth, bewijst dat hijzelf in feite zijn vraag heeft beantwoord, al is hij zich waarschijnlijk niet volledig daarvan bewust.

De vier menselijke beginselen zoals die door mij in *Beginselen* zijn gegeven, zijn als het ware afspiegelingen of 'projecties', van alle negen sephīrōth van de kabbalistische kosmische levensboom; en de verschillen in de manier waarop de kosmische beginselen en de menselijke beginselen worden opgesomd of verwoord hangen af van het feit dat de menselijke beginselen, zoals hierboven gezegd, afspiegelingen of 'projecties' zijn van de kosmische sephīrōth. De drie hoogste sephīrōth, zoals in de

vraag vermeld en juist vermeld, zijn de oorspronkelijke beginselen die in de mens in de theosofische filosofie overeenkomen met ātman, buddhi en manas; kether correspondeert met ātman, hhochmāh met buddhi en bīnāh met manas.

In een ander opzicht correspondeert neshāmāh met de goddelijke monade, ātmabuddhi; rūahh met de geestelijke monade, buddhi-manas; en nephesh met de menselijk-astrale monade of kāma-manas-prāṇa. Gūph is in beide gevallen, kosmisch of menselijk, slechts het voertuig van alle andere hogere beginselen en correspondeert in het geval van de mens met het stoffelijk-astrale lichaam.

Alle kosmische sephīrōth komen voort uit de schoot van 'ēin sōph, of het grenzeloze, en hangen als het ware daaraan als een pendant; dit komt overeen met de hoogste drie beginselen in de mens, ātman, buddhi, manas die worden geboren uit de schoot van het grenzeloze; ze zijn eeuwig daarin en zijn daarmee verbonden als een hanger; de vier lagere beginselen van de mens hangen als een tweede groep aan deze hogere, zoals de zes lagere sephīrōth als een hanger verbonden zijn met de hoogste drie sephīrōth.

We zien dus dat, als we het goed begrijpen, er heel nauwe overeenkomsten bestaan, zoals ik ze in de vorige alinea's kort heb geprobeerd te beschrijven.

ANDROGYN EN HERMAFRODIET

Door mijn studie van De Geheime Leer *en andere geschriften van H.P. Blavatsky ben ik geneigd te concluderen dat de woorden 'androgyn' en 'hermafrodiet' eerder betrekking hebben op de dualiteit van geest en stof in het heelal, dan op een dualiteit van geslachten, mannelijk en vrouwelijk. Is dat juist?*

Volkomen juist. Het woord 'androgyn' wordt door de theosofie, en in de regel door H.P.B., niet gebruikt in de betekenis van 'tweeslachtig', behalve wanneer het heel duidelijk om belichaamde wezens gaat. Als het wordt gebruikt voor geestelijke entiteiten, ik bedoel dingen of wezens, die geen geslacht hebben – want geslacht is in onze aardse evolutie voor ons en de dieren en de planten een voorbijgaande fase – wordt het alleen gebruikt om aan te duiden wat in de filosofie dualiteit wordt genoemd, het dualistische karakter van de gemanifesteerde natuur. Soms wordt dit het positieve en negatieve, soms het vrouwelijke en mannelijke genoemd, en deze laatste twee woorden, die aan het menselijk leven zijn ontleend,

betekenen niet dat één kant van het heelal in feite mannelijk en de andere in feite vrouwelijk is, wat belachelijk zou zijn, maar het betekent alleen dat op een bepaald punt, en wel tijdens de manifestatie, tweevoudigheid overheerst. Meer betekent het niet.

Als we het over belichaamde wezens hebben, is het natuurlijk volkomen juist om over de mensheid te spreken als androgyn, tweeslachtig, waarvan de rudimentaire organen zich nog als overblijfselen uit een grijs verleden in het lichaam bevinden. Als *androgyn* voor het heelal wordt gebruikt, duidt het alleen op de dualiteit van geest en stof, bewustzijn en voertuig, geest en substantie – of een ander stel woorden als u wilt. En dit androgyne of tweevoudige karakter van alle gemanifesteerde werelden begon inderdaad met de kosmische buddhi of mahābuddhi; het begon zich echter pas duidelijk te tonen op het gebied waarop fohat in het bijzonder werkt, en dat is het gebied van de kosmische kāma. Daarboven gaan de twee stralen uit het ene omhoog om zich te verenigen; u heeft een voorbeeld in uzelf: het individuele ego, of de individuele geest, splitst zich gedurende de belichaming in de zevenvoudige constitutie, waarvan men de ene kant geestelijk, en de andere kant voertuiglijk kan noemen; de ene kant bewustzijn, de andere voertuig; de ene kant kan men wil noemen en de andere bewustzijn. Het maakt niet uit hoe men ze noemt: er is dualiteit.

Maar de dualiteit komt voort uit ātman, de fundamentele egoïteit of monade in de mens, en de mens kopieert eenvoudig in zijn constitutie en structuur wat het heelal is. Volgens het axioma van Hermes: 'zo boven, zo beneden'. Bestudeer hier beneden wat u ziet en u krijgt de sleutel tot de kennis van het goddelijke. Het goddelijke weerspiegelt zich in zijn verre voortbrengselen, in zijn verre voertuigen – in zowel het belichaamde heelal als de mens. Ātman weerspiegelt zich zwak in de mens als gevolg van onze onvolmaakt ontwikkelde voertuigen; en evolutie bestaat niet zozeer uit de groei van deze geestelijke werkelijkheden tot iets groters, als wel uit het vervolmaken van de voertuigen, zoals het denkvermogen waar de goddelijke straal doorheen gaat, zodat deze voortdurend kunnen groeien naarmate de evolutie voortschrijdt met haar verfijnende en zich ontplooiende krachten – zodat de goddelijke straal zijn licht in steeds grotere pracht kan laten schijnen. Dat is de betekenis van alle evolutie: van binnen naar buiten. Zoals het zaad de plant voortbrengt, de plant de knoppen, de knoppen de bloemen en de bloemen het zaad: het zaad, de plant, de knop, de bloem, het zaad, de plant, de knop, de bloem. De

natuur herhaalt zich zonder ophouden. Ze belichaamt zich telkens en telkens opnieuw.

DE VERLEIDING VAN JEZUS

Ik dacht dat we alleen vóór we iets hebben geleerd er in onszelf mee moeten worstelen maar dat, als we in vorige levens een bepaalde verleiding hebben weerstaan, die verleiding zich nooit meer bij ons voordoet en we zelfs niet aan de mogelijkheid ervan zouden denken. Ik dacht dat we op die manier de verschillende deugden een voor een moesten verwerven. Wilt u alstublieft uitleggen waarom Christus in de verleiding kwam van zijn grote taak ontheven te willen worden. Waarom zou hij hebben gezegd, 'Laat deze beker mij voorbijgaan', en in smart hebben moeten bidden om de verleiding te kunnen weerstaan? Ik dacht dat hij op dat ogenblik dat stadium wel te boven moest zijn gekomen.

Deze vraag gaat ervan uit dat de over Jezus in het Nieuwe Testament van de christenen vertelde legende historisch is. Dat is ze *niet*; het 'evangelie'-verhaal is geïdealiseerde fictie, door christelijke mystici geschreven naar het voorbeeld van esoterische mysteriën van de 'heidenen', waarin de inwijdingsbeproevingen van de kandidaat die wil worden ingewijd worden beschreven; en het is niet al te best gedaan, want er staan veel fouten en vergissingen in de 'evangeliën'.

Een man, Jezus genaamd – de Hebreeuwse naam is Jeshua of Joshua – heeft werkelijk geleefd; hij was een groot en goed mens; ook een ingewijde in de geheime leer van zijn tijd; en na zijn dood ontstonden rond zijn persoon veel legenden en verhalen, die in latere tijden – laten we zeggen een eeuw na zijn dood – werden verweven tot de zogenaamde 'evangeliën'.

Ja, de vraagsteller heeft gelijk als hij zegt dat als we eenmaal een verleiding ten volle hebben weerstaan, we veilig zijn voor toekomstige aanvallen daarvan, maar alleen als we *waakzaam en eeuwig op onze hoede* zijn.

HET LOT VAN HET DIERENRIJK

Over het dierenrijk: Er sterven nu veel soorten uit. Eens – als de levensgolf zich naar bol E heeft begeven – zullen er op bol D alleen śishṭa's zijn achtergebleven. Zijn er nog dieren in de vijfde ronde? Velen zijn daarover in verwarring; ik ook. Als er in de vijfde ronde dieren zijn, betekent dat dan het dierenrijk zoals wij het nu kennen (maar hoger ontwikkeld) of alleen enkele van de hoogste soorten?

Als een levensgolf, elke levensgolf: van mensen, dieren, planten, mineralen, elementalen of dhyāni-chohans overgaat van onze bol D naar bol E, laat ze śishṭa's achter op deze bol D. Wat zijn deze śishṭa's? Zij wachten tot eenzelfde levensgolf, die op de opgaande boog alle bollen zal zijn gepasseerd, langs de neergaande boog omlaaggaat langs de bollen in de vijfde ronde; en als ze bol D, onze aarde, bereikt, beginnen deze śishṭa's in aantal toe te nemen als gevolg van de binnenkomende monaden van de levensgolf, en in deze zelfde levensgolf – in het geval van uw vraag de levensgolf van de dieren met haar ondergeschikte levensgolven of orden en variëteiten en soorten, enz. – ontstaat dan een tendens zich uit te breiden. Daarom zullen er in de volgende ronde dieren zijn.

Een heel interessant punt is het volgende: de dieren vertonen meer en meer de neiging een toestand van nirvāṇische rust in te gaan, ik bedoel dat hun monaden dat doen vanaf nu tot aan het einde van ons ketenmanvantara. Elke ronde zal minder dieren te zien geven, en dat komt omdat, naarmate de tijd verstrijkt en de treden langs de opgaande boog een voor een worden bestegen, hoe langer hoe minder dieren in staat zullen zijn de opgang met succes te volbrengen. De aantrekkingskracht van de stof is te sterk. Aan het einde van de vijfde ronde op bol D zullen de śishṭa's van zulke dierlijke levensgolven dus veel kleiner in aantal zijn dan in de vorige ronde op deze bol, omdat de monaden hun nirvāṇa ingaan om bovengenoemde redenen. Anders gezegd, de individuen van die levensgolven van dieren zullen voor een groot deel op dit gebied zijn uitgestorven omdat de monaden nirvāṇa zijn ingegaan; en gedurende de zesde ronde zullen de dieren, hoewel veel verder geëvolueerd dan nu, bijzonder klein in aantal zijn; en vóór de zesde ronde is geëindigd zijn ze volkomen uitgestorven, met uitzondering van de mensapen en mogelijk enkele hogere apen. De mensapen zullen dan niet langer mensapen zijn, al blijven hun meer ontwikkelde lichamen nog bestaan, maar zeer lage mensen in half-antropoïde lichamen, maar toch mensen van een lage graad. Tijdens de zevende ronde zullen ook zij zijn verdwenen, maar hun monaden zullen in het volgende ketenmanvantara mensen van een lage graad zijn in voor hen passende lichamen.

In het algemeen gesproken hebben de diermonaden op de opgaande boog meer en meer de neiging nirvāṇa in te gaan. Omdat er geen monaden meer zullen zijn om te incarneren, zullen hun lichamen uitsterven.

De oorzaak daarvan is dat de deur naar het mensenrijk (dat betekent het bereiken van zelfbewustzijn), zich sloot in het midden van de vierde

ronde; en de dieren houden het als het ware slechts vol door de stuwkracht, de impuls die ze ontvingen op de neergaande boog. Deze stuwkracht bracht ze tot hier, en zal ze nog verder brengen zelfs tot in de vijfde ronde waarin ze, zoals eerder gezegd, voor een groot deel zullen uitsterven omdat ze niet verder omhoog kunnen klimmen. De geestelijke zelfbewuste aard is nog niet uit hun monade ontwikkeld; daarom is er in hen niet voldoende aantrekkingskracht omhoog en daarom vallen zij in deze voortgang terug en sterven uit.

Met andere woorden de dieren zullen zich niet langer voortplanten. De monaden van veel dieren zijn al hun nirvāṇa ingegaan, zelfs tijdens deze vierde ronde – de grofste van hun soort. Sommige van hen, die aanwezig blijven, handhaven zich hoofdzakelijk als gevolg van de stuwkracht waarover ik sprak en door het ontwakende denkvermogen in hen dat hen nog hier houdt.

BOEDDHISME EN THEOSOFIE

Kunt u iets zeggen over het verschil tussen theosofie en boeddhisme zoals dat in deze tijd aan de mensen wordt geleerd?

Dat is een goede vraag, een vraag waar ik van houd, want als ik geen theosoof was zou ik nadrukkelijk de leringen van Gautama, de Boeddha, hebben aanvaard als de meest humane, de meest filosofische, de meest edelmoedige, de meest koninklijke, niet alleen door hun instelling tegenover de mens, maar ook door de uitwerking die ze op de mens hebben.

Het verschil is hetzelfde als tussen de moeder en een lieftallige dochter. De verheven moeder is de theosofie, de lieftallige dochter het boeddhisme. Ik zou willen zeggen dat het boeddhisme, zelfs zoals het in deze tijd wordt beoefend, zo'n 2500 jaar na het heengaan van zijn grote stichter, nog steeds de meest theosofische van alle bestaande religies is, de meest edelmoedige, de meest tedere in het begrijpen van menselijke problemen; en het behandelt deze zonder een spoor van iets dat wreed is, onvriendelijk of gekleurd door haat in een of andere vorm. Het kent geen leer van willekeurige bestraffing. Zijn leer van vergelding, gebaseerd op de kosmische wet of karma, betekent oneindig rechtvaardige vergelding. Het kwaad dat u doet zal na u blijven leven en uzelf, de dader ervan, zult het eens onder ogen moeten zien en zolang u het kwaad dat u heeft gedaan niet ongedaan maakt, blijft het bestaan – een wonderlijk logische, bevredigende en vertroosting gevende gedachte.

Zie eens hoe dit op een mens inwerkt. De ware boeddhist zegt van iemand die hem onrecht aandoet: 'Hij heeft mij vreselijk gekrenkt. Ik heb medelijden met hem. Ik wil geen wraak. Daarmee zou ik slechts mijn kracht toevoegen aan het gedane kwaad, want eens zal het kwaad dat hij mij aandeed op hem, machteloze man, vallen en daarnaast ervaart hij het kwaad dat het kwaaddoen in zijn eigen karakter teweegbracht. Een dubbel kwaad. Ik, zijn slachtoffer in dit leven, ontvang vergoeding, een dubbele vergoeding voor het kwaad, het onrecht dat mij is aangedaan, want ik krijg vergelding voor het kwaad en, omdat ik op mijn beurt de kwaaddoener niet terugsla, versterkt dat mijn karakter, als gevolg van het mij aangedane kwaad, en dat betekent voor mij die heeft geleden een dubbel voordeel. Ik word in mijn eigen ziel beloond omdat ik weet dat ik geduldig moet zijn en niet moet slaan, niet terugslaan.'

Het ademt het goddelijke. Dat is het wezen van medelijden, van mededogen. En dat is zuivere theosofie. Met andere woorden, het boeddhisme is slechts een lieftallige dochter van een nog lieftalliger moeder. Het christendom is haar dochter, het brahmanisme is haar dochter, het taoïsme, alle religies van India, Perzië, China, Egypte, van het oude Europa en van beide Amerika's. Zij alle kwamen voort uit deze ene bron, onze godswijsheid, zoals we haar noemen, bewaard onder de hoede van de mahātma's, hoogontwikkelde mensen. Maar ik denk dat het boeddhisme de lieftalligste dochter is, want ze is de meest waarheidsgetrouwe. Trouw heeft haar gekroond. Rechtvaardigheid volgt in haar spoor.

HOE KAN MEN ZIJN GOEROE VINDEN?

Judge zegt in Brieven die mij Hebben Geholpen*: 'Iedereen die innerlijk heeft besloten het pad te betreden heeft een goeroe.' Wilt u me zeggen welke goeroe dit is en hoe men die goeroe kan vinden?*

Het is volkomen juist dat iemand die innerlijk besluit het pad te betreden een goeroe heeft, zoals Judge zei. Maar deze goeroe kan een van de volgende twee dingen zijn of beide: ten eerste zijn eigen hogere zelf, en er bestaat voor een mens op aarde geen hogere goeroe; en ten tweede, ook een van de leraren die op grond van geestelijke en psychologische sympathie, aangeboren of inherent, de natuurlijke leraar is voor zo'n aspirant; en dat is een feit of de aspirant dat weet of niet. Eens als hij voldoende is gegroeid om openlijk instructies te kunnen ontvangen, dan gebeurt dat, maar het *kan* eeuwen duren voor hij bewust rechtstreekse instructies ont-

vangt. Maar het feit blijft dat ieder mens als het ware door de occulte sympathie van de natuur is verbonden met een groot leraar; en hij moet gereed zijn voor de tijd dat hij rechtstreeks in contact komt met zijn eigen hogere zelf of met de uiterlijke leraar of goeroe die hem zal helpen met zijn eigen hogere zelf in contact te komen. Maar bedenk dat de innerlijke mens, de geestelijke mens, het hogere zelf, de meest verheven leraar is die een mens kan hebben.

INCARNEREN WIJ OOIT ALS DIEREN?

Wat is, gezien de lering van de theosofie: 'Eens een mens, altijd een mens', de verklaring van sommige oosterse leringen die zeggen dat een mens op aarde terugkeert als een tijger of een olifant, enz. – en ook van de vele overleveringen in westerse landen dat een dier is bezeten door een menselijke geest?

Geen mens incarneert ooit als een dier. Dat is een ondubbelzinnig feit waarop geen uitzondering bestaat. En de reden daarvan is dat er beslist een barrière bestaat, van mentaal-psychische aard, die een menselijke ziel verhindert een dierlijk psychovitaal organisme binnen te gaan. Dat zou natuurlijk wel door een magische handeling kunnen gebeuren, door een zwarte magiër, en vandaar het ontstaan van verhalen over weerwolven, lykantropie, enz. Maar deze daad van zwarte magie bewijst de algemene en onveranderlijke wet: dat een mens normaal gesproken nooit in een dier kan incarneren.

Als aan de andere kant een tovenaar of iemand die onafgebroken een slecht leven leidt, in de loop van vele, vele incarnaties in een voortdurend neerwaartse richting, hoe langer hoe minder menselijk wordt, totdat de breuk met de geestelijke en menselijke monade plaatsvindt – en in dat geval is er niet langer een mens, maar alleen het lagere viertal met enkele zwakke indrukken of psychische afschaduwingen van menselijkheid – als dit plaatsvindt is de entiteit niet langer een menselijk ego maar als het ware een in de steek gelaten lager viertal of een menselijke machine, in feite niet meer dan een menselijke schil, die al zo is gedegenereerd dat hij zich praktisch op het niveau van het dierlijke bevindt. Maar het menselijke, het ego, de mens ervan is allang vertrokken.

Zo'n verlaten voertuig wordt, door de natuurlijke aantrekking tussen gelijken, op een nog lagere graad van afdaling en ontbinding van het lagere viertal, aangetrokken tot dierlijke lichamen en zelfs tot plantenlichamen. Maar let wel, dit is niet de incarnatie van een mens, omdat zo'n

gedegenereerd, uiteengevallen, halfvernietigd menselijk viertal niet langer echt menselijk is. Een analoog geval is het menselijk lichaam dat, bezield door een menselijke ziel, een mens vormt. Als het lichaam bij de dood terzijde wordt gelegd, is de mens weg, maar de vorm van de mens is er nog, de levensatomen van de mens die uiteenvallen en hun weg vervolgen. Het lichaam vergaat tot stof en veel van de levensatomen, zelfs die van het lichaam van een waarachtig mens, incarneren in dieren, door de natuurlijke aantrekking tussen gelijken, van dier tot dier, zoals al is toegelicht. Ik hoop dat dit duidelijk is.

Men moet echter bedenken dat zulke gevallen van gedegenereerde menselijke viertallen, al zijn ze in feite tamelijk talrijk, niettemin uiterst zeldzaam zijn, dus zelden voorkomen, vergeleken met het ontzaglijke aantal wezens waaruit de mensheid bestaat.

CYCLUSSEN IN CHINA

In De Oceaan van Theosofie *kwam ik een uitspraak tegen in hoofdstuk 14, blz. 144-5: 'De Chinezen waren altijd een volk van sterrenkundigen en hebben lang voor de christelijke jaartelling hun waarnemingen opgetekend; maar omdat zij tot een oud ras behoren dat gedoemd is uit te sterven – hoe vreemd deze bewering misschien ook klinkt – zullen hun gevolgtrekkingen niet opgaan voor de Indo-Europese rassen.' U heeft, geloof ik, ergens gezegd dat China zich op de opgaande boog van de huidige cyclus bevindt. We hebben gezocht naar die verwijzing maar hebben die niet kunnen vinden. Wat is nu juist? Judge heeft misschien in een ruimer verband geschreven dan u, die misschien dacht aan een kleine speciale cyclus.*

De vraagsteller heeft mijn bedoeling heel goed begrepen. Het gaat hier om twee korte uitspraken, die hoewel beide correct, op verschillende zaken doelen; en lezers die te vlug zijn bij het doorlezen en niet voldoende nadenken, zeggen onmiddellijk: O, een tegenspraak! Maar die is er niet. De feiten zijn als volgt:

De Chinezen, dat wil zeggen de echte Chinezen of zij die als ras zo goed als zuiver zijn, zijn de gedegenereerde afstammelingen, zelfs nu, van het zevende onderras van het Atlantische wortelras. Daarom hebben ze, de ontzaglijk lange geologische tijdperken in aanmerking genomen, bijna hun einde bereikt en zijn ze, weer denkende aan de ontzaglijke tijdsperioden, spoedig 'gedoemd om uit te sterven'; maar als we het over kleinere tijdsperioden hebben, die wij mensen gemakkelijk kunnen begrijpen, dat

wil zeggen enkele duizenden jaren, wat geologisch gezien kort is, hebben de Chinezen nog een schitterende toekomst voor zich en gaan ze nu in opwaartse richting. Er zullen nog duizenden jaren Chinezen zijn, al vermengen ze zich gestadig en hebben ze de neiging als zuivere Chinezen uit te sterven.

Dus Judge heeft gelijk omdat hij als het ware doelde op lange geologische perioden. Ik had gelijk omdat ik, toen ik sprak, verwees naar de kortere tijdsperioden van enkele duizenden jaren of een flink aantal honderdtallen van jaren. De Chinezen van nu streven ernaar als nationale eenheid naar voren te komen en dat zullen ze ook op korte termijn doen, misschien binnen honderd jaar en hebben dan een betrekkelijk korte periode van kracht en roem, en dan gaan ze weer omlaag, om later misschien weer voor een nog kortere periode omhoog te gaan en daarna weer omlaag; en dit blijft doorgaan tot ze tenslotte als raseenheid verdwijnen. We kunnen dus met Judge zeggen dat ze 'gedoemd zijn om uit te sterven', om bovenvermelde redenen; en we kunnen met evenveel recht zeggen dat ze in een kleine cyclus omhooggaan. Wat met de Chinezen gebeurt of zal gebeuren, gebeurt met alle andere raciale eenheden. Elk op haar beurt; elk heeft haar begin, haar groei, haar hoogtepunt wat kracht en glorie betreft, haar ouderdom en verval, om dan te verdwijnen.

SPIRITISME

Wilt u me zeggen hoe deze twee aanhalingen met elkaar in overeenstemming kunnen worden gebracht: '. . . de golf van spiritistische verschijnselen . . . is geholpen door de nirmāṇakāya's'. (Laatste alinea, hoofdst. 11, Echoes from the Orient*) en '. . . het krankzinnigste en noodlottigste bijgeloof . . . – het spiritisme'.* (De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnett, *blz. 314.*)

Dit lijkt inderdaad een tegenstrijdigheid maar is daarentegen een paradox en kan gemakkelijk worden opgelost. Ik spreek uit mijn geheugen want ik heb het boek niet voor me liggen, maar zoals ik me de passage herinner uit *Echoes from the Orient* van Judge, heeft hijzelf, als men het ziet in het hele verband waarin het werd gezegd, de paradox opgelost. Het gaat daarbij om twee dingen, ten eerste dat het spiritisme zoals het meestal wordt opgevat, een 'bijgeloof' is en een heel 'noodlottig', dat wil zeggen zoals het in het algemeen wordt opgevat door spiritisten, die mensen na de dood beschouwen alsof ze slechts een verlenging of voortzetting zijn van de gewone menselijke aardbewoners in een zuiver

mythisch zomerland, waar ze in een soort zinloze en dwaze atmosfeer van zelfbehagen schijnen te leven. Het is in feite niets anders dan een droomtoestand en houdt geen rekening met de zevenvoudige constitutie van de mens of met de verschillende delen van zijn constitutie, en het lot dat deze verschillende delen na de dood respectievelijk ondergaan.

Het is de oude dwaze gedachte van het eeuwigdurende persoonlijke, niet veranderende ego, zoals de christenen die in een andere vorm hebben aangenomen; en de spiritisten zien niet in wat de waarheid is. Vandaar dat het spiritisme, zoals dat wordt opgevat, inderdaad een 'noodlottig bijgeloof' is.

Maar in een wereld die typisch materialistisch was toen H.P.B. verscheen om haar werk te doen in het westen, die in het algemeen, met uitzondering van de goede kerkgemeenschap, niet geloofde in het overleven van iets in de mens, en die de mens zag als weinig meer dan een lichaam en zijn denken en emoties en zijn ethisch gevoel als een soort etherisch uitvloeisel van de zuiver materiële krachten die in de menselijke hersenen werken – in zo'n wereld, herhaal ik, waren de leringen van de spiritisten, die zeiden dat er in de mens iets meer is dan alleen een stoffelijk lichaam, zelfs al was het alleen een soort verlenging van het ego in een droomwereld, ideeën die toch iets meer vertegenwoordigden dan de grofmaterialistische opvattingen van de geleerden en de even materialistische opvattingen van de kerkgemeenschap.

Het was dit gevoel, niet zozeer van spiritualiteit, maar van het uitzien naar iets dat het stoffelijk lichaam te boven gaat, dat als deel van het spiritisme door de nirmāṇakāya's werd gekoesterd, omdat het in het denken van het materialistische westen de gedachte bracht dat een mens iets meer is dan het stoffelijk lichaam dat, zo dacht men in het westen, vertegenwoordigd door zijn wetenschap, de alfa en omega van de mens was.

Deze spiritistische verschijnselen, die voor de materialistische wetenschap van die tijd volkomen onverklaarbaar waren, brachten inderdaad de gedachte dat er in de mens iets meer was dan alleen zijn lichaam, onbekende krachten van psychische en mentale aard, die echter ten onrechte 'geestelijk' werden genoemd; en het voorgaande was nu juist de reden waarom H.P.B., toen ze voor het eerst met haar openbare werk begon, onder de spiritisten begon te werken, omdat die probeerden, hoe verkeerd de methode ook was, zich te bevrijden van de overheersende materialistische gedachten, leringen, neigingen en de zielsvernietigende uitzichtloosheid van die tijd. Het was op deze kleine schaal dat de

nirmāṇakāya's de spiritistische verschijnselen als het ware hielpen en steunden, voorzover die echt waren en geen bedrog.

U ziet dus dat de twee aanhalingen niet met elkaar in tegenspraak zijn, maar samen een paradox vormen en op bovengenoemde wijze gemakkelijk kunnen worden verklaard.

Samenvattend kunnen we zeggen dat het spiritisme in het licht van ware kennis, een 'noodlottig bijgeloof' is; niettemin zijn de spiritistische verschijnselen, als ze echt zijn en geen bedrog, waar en ze leerden en leren de materialisten nog steeds dat er in de mens krachten, vermogens en eigenschappen zijn die de materialisten niet kunnen verklaren door alles aan het stoffelijke voertuig van de mens toe te schrijven. Vandaar dat deze echte verschijnselen toen werden gesteund en zelfs werden bevorderd, al doen de nirmāṇakāya's dat nu niet meer.

EUTHANASIE

Welk licht werpen de theosofische leringen op het probleem van de euthanasie?

Euthanasie is een Grieks woord dat 'gemakkelijke dood' betekent. In een poging het denken van de onbekende vraagsteller te peilen, neem ik aan dat hij of zij doelt op de moderne zienswijze bepaalde mensen, die volgens anderen gereed zijn om heen te gaan, op pijnloze wijze te doden?

Is het nodig mij zo'n vraag te stellen? Denkt u echt dat een mens, wie ook, wijs genoeg is en een voldoende diep inzicht heeft, om binnen en boven en verder dan het gepijnigde lichaam te zien? De meerderheid van de voorstanders van dit systeem om het lijden van geliefden weg te nemen, ziet nog niet eens in dat er iets is buiten het gefolterde lichaam. Hun hart doet pijn en zij voelen zich gemarteld door het leed dat ze zien.

Het is vaak uit mededogen dat mensen deze theorie aanhangen. Maar ik behoor daar niet toe. De moderne medische wetenschap is ruimschoots in staat pijn te stillen. Zolang er leven is, leert die ongelukkig gekwelde, karmisch ongelukkig gekwelde, ziel. Hoe zouden we misbruik kunnen tegengaan, dat ongetwijfeld zou plaatsvinden als de praktijk van euthanasie in een beschaafd land werd gelegaliseerd? Denk eens aan de deur die erdoor wordt geopend voor criminele praktijken van allerlei aard onder het huichelachtig mom van een meedogende daad! Euthanasie is veel te gevaarlijk. Denk er eens over na. Er zou geen afdoende bescherming mogelijk zijn rond het bed van onze geliefden, die hulpeloos en in goed vertrouwen zijn, als een dergelijk voorstel wet werd. Ik ben ertegen op

ethische en geestelijke gronden uit een diep gevoel van mededogen. Ik zou het nooit wagen het leven van een medemens te nemen, zelfs niet als dit uit medelijden zou gebeuren.

EVOLUEREN WIJ IN DE EEUWIGHEID?

Een van de gedachten die aan de theosofische leringen ten grondslag ligt is dat we eeuwig in de eeuwigheid evolueren. Dit lijkt niet bepaald een logische uitspraak. Eeuwigheid komt ongetwijfeld neer op een statisch begrip van alles wat eronder valt. Men kan alleen in de tijd evolueren – men kan niet in de eeuwigheid evolueren omdat eeuwigheid de afwezigheid van tijd inhoudt en als er geen tijd is waar kan de mens dan in evolueren? Is het logisch aan te nemen dat we van oneindigheid tot oneindigheid in de eeuwigheid evolueren? Het lijkt mij dat als een entiteit een dynamisch evoluerend iets is, hij dan een statische achtergrond moet hebben om tegen te evolueren. Aan de andere kant moet hij, als hij een statisch iets is, een dynamische achtergrond hebben om daartegen statisch te zijn. Het woord evolutie betekent ongetwijfeld groei IN DE TIJD. *Als die groei in de tijd is, kan hij niet in de eeuwigheid zijn. Als hij niet in de eeuwigheid is, moet hij een begin hebben gehad en moet hij naar een eind werken?*

Iemand die nadenkt en een diepgaande vraag. Hij heeft gelijk met zijn opmerkingen over evolutie als een eindig proces, dat niettemin plaatsvindt binnen de schoot van de eindeloze duur, of wat westerlingen de eeuwigheid noemen; en het lijkt of hier sprake is van een logisch klinkende ongerijmdheid, maar dat is een schijnbare en geen werkelijke, om de volgende algemene redenen: Alle evolutie vindt plaats in periodieke, zich herhalende wereldperioden, manvantara's genoemd, van elkaar gescheiden door even lange wereldperioden van rust, pralaya's genoemd. Deze perioden van manvantara en pralaya volgen elkaar eeuwig en regelmatig op, dat wil zeggen in de eindeloze duur, want het is onmogelijk zich een begin ervan voor te stellen of zich voor te stellen dat ze ooit kunnen eindigen. Als we ons dat wèl kunnen voorstellen, dan zouden we ons moeten afvragen: Waardoor bestaan ze nu? De eeuwigheid is niet een wezen dat handelt. Ze kan geen dingen voortbrengen, want de eeuwigheid kan alleen eeuwigheden voortbrengen; en geen enkel manvantara of pralaya, hoe lang deze tijdsperioden ook zijn, is meer dan een oogwenk in de eindeloze duur.

Als we deze gedachtegang volgen blijkt dat juist omdat deze elkaar opvolgende perioden bestaan en we nooit kunnen aantonen dat ze ooit

niet bestonden en evenmin kunnen aantonen dat ze eens in de toekomst zullen ophouden te bestaan, we logisch redenerend tot de conclusie moeten komen dat ze elkaar in de eeuwigheid voortdurend opvolgen. Maar de evoluerende *wezens*, die we de monaden noemen, zijn alle als het ware in de eeuwigheid geworteld; d.w.z. dat de essentie, de hoogste, meest verheven, meest goddelijke essentie of substantie van elk van deze monaden, de eeuwigheid, de oneindigheid zelf is. Alleen de uiterlijke aspecten, het kleed of de sluiers of wat de hindoemystici het 'dromen' van Brahman noemen, evolueren dus in de elkaar regelmatig opvolgende manvantara's en pralaya's. Het *proces* van evolutie is dus eindig, want dat gaat over eindige en evoluerende wezens en dingen. Maar het hart of de essentie of het innerlijkste van het innerlijke van deze wezens is het volstrekt goddelijke, is het eeuwige, is het oneindige; en de hindoes brengen dit op een prachtige manier tot uitdrukking, en dat doen ook de theosofen, met de Sanskrietwoorden: Tat tvam asi – DAT zijt gij!

DE HOUDING VAN THEOSOFEN TEGENOVER DE MILITAIRE MACHT

Wat is de algemene houding van theosofen tegenover een gewapende macht, landmacht of zeemacht?

De eerste gedachte die opkomt bij een theosoof, die zijn medemensen liefheeft, is dat hij nadrukkelijk en met zijn hele hart een tegenstander is van oorlog en geweld van welke aard ook. Maar we zijn gezond denkende mensen en ik geloof niet dat een verstandig mens nu zover zou willen gaan en zeggen dat de gewapende macht van de Verenigde Staten op meedogenloos geweld of een slachtpartij uit is. Voor mij zijn ze een soort nationale politie; en zij doen in de wereld politiewerk, soms inderdaad heel goed; en de ideale strijdkrachten van welk land ook staan hetzelfde voor. Als er geen politie was die in onze straten patrouilleerde, wat zou er dan gebeuren, met ons leven, met hen die we liefhebben en met onze eigendommen!

Wordt macht misbruikt, dan veroordelen we dat nadrukkelijk; maar wat we niet veroordelen – als verstandige, eerlijke, ernstige mensen die hun medemensen liefhebben – is de juiste toepassing van kracht, als alleen kracht vrede en orde tot stand zal brengen, en als ze alleen eerlijk wordt gebruikt ter bescherming van de zwakken en hulpelozen. De gewapende macht van een land kan ongetwijfeld verkeerd worden gebruikt en kan worden misbruikt en dat is een misdaad; en dat is telkens en telkens

weer in de geschiedenis van de wereld gebeurd. Maar we moeten de gewapende macht van ons land, of een ander land, niet veroordelen, want ze beoogt, in theorie en gewoonlijk in de praktijk, de orde te handhaven, het recht en de wet in stand te houden en eerlijke en vredelievende mannen en vrouwen de zekerheid te geven dat hun dagelijkse bezigheden worden bewaakt en beschermd.

Militarisme is iets anders; dat is misbruik. Het handhaven van wet en orde, zelfs met de gewapende macht als dat nodig is, is geen misbruik. Een krankzinnige die eropuit is een gebouw in brand te steken of een of andere afschuwelijke misdaad te begaan – moeten we die zijn gang laten gaan omdat hij een mens is en we onze medemensen liefhebben? Welk verstandig mens zou dat zeggen? Men moet hem beletten dat te doen, zelfs met geweld en beheerste machtsmiddelen als daarop een beroep moet worden gedaan. Maar dat is geen meedogenloos gebruik van kracht; het is fatsoenlijk gebruik van kracht.

Een theosoof is een voorstander van liefde, broederlijke liefde; maar liefde is soms sterk, ze is nooit zwak. Ze houdt het recht hoog, beschermt de zwakken, dringt aan op rechtvaardigheid, zal zelfs haar sterke arm opheffen als dat daarvoor nodig is en er geen betere manier is. Dit laatste geval is misschien te betreuren – maar we moeten de feiten onder ogen zien.

Eens zal de mensheid uitgroeien boven de behoefte aan een gewapende politiemacht om haar te beschermen, uitgroeien boven de behoefte aan geneeskunde, aan geneesmiddelen tegen ziekten en andere kwalen van de mens. Maar zolang wij mensen, waarvan er miljoenen in de gevangenis zitten als blijk van de bestaande toestanden, ons niet kunnen beheersen, met geweld optreden tegen anderen als we de kans krijgen, of misschien omdat we soms te zwak zijn aan verleiding en kwaaddoen het hoofd te bieden, moet de maatschappij worden beschermd en dat is juist. We betreuren dit maar we zijn verstandige mensen en zien de feiten zoals ze zijn.

DE JUISTE BETEKENIS VAN PANTHEÏSME

Zijn theosofen pantheïsten?

Nee, maar toch, in zekere zin, ja. We aanvaarden niet het pantheïsme zoals dat in het westen wordt geleerd, en met geleerd bedoel ik niet iets om in te geloven, maar wat in het westen onjuist wordt geleerd en ver-

keerd voorgesteld, namelijk als iets dat filosofisch onjuist is en vanuit de oudheid tot ons is gekomen – een veronderstelling die geheel fout en willekeurig is. De westerse ideeën over pantheïsme zijn in het westen ontstaan en het zijn juist die ideeën die we verwerpen. Het westen zegt dat pantheïsme betekent dat elke stok en steen, elke plant en bloem, elke zon of elk stukje materie 'God' is. Dat is het pantheïsme zoals het in het westen verkeerd wordt begrepen. Dat aanvaarden we niet. Dit is niet het pantheïsme van het archaïsche oosten of uit archaïsche tijden waar ook ter wereld. Het westerse pantheïsme moeten we een materieel pantheïsme noemen.

Het andere, het ware geestelijke pantheïsme, aanvaarden we wel, evenals het grootste deel van de mensheid: alles, hoog of laag, is van goddelijke oorsprong en keert tenslotte tot het goddelijke terug, alles komt voort uit het volstrekt onbegrijpelijke, naamloze MYSTERIE, dat door een mens niet is te begrijpen en daarom niet in menselijke taal is weer te geven. Toch heeft de mens uit HET zijn onuitblusbare intuïties, want hij komt uit het voort, leeft eeuwig in het, keert tot het terug en het is zijn eigen diepste wezen – de bron van alles, die alles omvat en alles te boven gaat! Vandaar dat de oude vedische wijzen het eenvoudig DAT noemden.

Omdat DAT overal volstrekt grenzeloos is, onbeperkt, zowel in ruimte als in duur, en het de bron is van alle intelligentie en liefde, van alle krachten en vormen, van alles, noemden zij deze leer pan-theïsme, al-goddelijk, alles uit het goddelijke. Het ware pantheïsme zegt dus niet dat elke stok en steen, bloem of stukje hout, elk hemellichaam en elke komeet, zon, dier en boom, reptiel en insect 'God' is; maar dat het goddelijke, het volstrekt goddelijke, het supergoddelijke, para-parabrahman, DAT, de volkomen onbegrijpelijke bron en het alomvattende leven van alles is. Daaruit komt alles voort; zelfs de aardbol en de zon en de ster komen daaruit tevoorschijn als hiërarchieën, die andere hiërarchieën bevatten, en zelf weer zijn opgenomen in nog grotere. Daarom is alles *in essentie* goddelijk, maar natuurlijk niet als vorm; zodat de steen of de bol of het dier of het hout of de bloem of de zon of de planeet, of wat ook, niet God is, maar als het ware een klein deeltje van de sluier of het kleed van het onbegrijpelijke. Zoals wanneer ik mijn hand op iemand leg, ik hem niet aanraak. Ik raak alleen een deel van zijn stoffelijke vorm aan. De ware mens is onzichtbaar, erbinnen, erboven, en het hoogste in hem is onbegrijpelijk, subliem. Dat is het pantheïsme dat het westen niet kent; als u dus in westerse boeken over pantheïsme leest, moet u niet ten onrechte

denken dat het om het echte pantheïsme gaat, maar om wat men abusievelijk meent dat pantheïsme is.

JEZUS EN BOEDDHA

Wie vindt u, in uw Society, de grootste meester, Jezus Christus of Gautama-Boeddha?

Onze Society heeft een platform dat breed en vrij is en vrijheid van mening biedt aan al haar afdelingen, die praktisch autonoom zijn onder onze constitutie. Het is daarom een zaak van weinig belang of de ene theosoof meent dat Jezus Christus de grootste meester is en of een andere theosoof denkt dat Gautama-Boeddha of een andere leraar van de mensheid de grootste meester is. Voor mij is zo'n vraag van ondergeschikt belang, want van werkelijk groot belang is de verheven boodschap van de theosofie die wij, als ware theosofen, aan de wereld moeten brengen, en het zijn beslist niet onze persoonlijke meningen of gevoelens over de Groten die ons officiële standpunt of gedrag moeten beheersen.

Voor ons was Jezus, de avatāra, uit Palestina, een van de grote theosofische meesters, en dat geldt natuurlijk ook voor Gautama de Boeddha en andere geestelijke en intellectuele reuzen uit de geschiedenis; voor mij persoonlijk is het van gering belang welke van de grote leraren van de wereld door verschillende mensen de grootste wordt geacht. Voor mij is het allerbelangrijkste aan de lijdende mensheid en onze in duisternis verkerende wereld de levengevende, lichtgevende, helende geest van de theosofie te brengen, de verheven wijsheid van de goden.

HET ONEINDIGE ALTIJD IN BEWEGING ZIJNDE LEVEN

De eerste grondstelling is, zo zegt ons De Geheime Leer, *'Een alomtegenwoordig, eeuwig, grenzeloos en onveranderlijk* BEGINSEL*'. In hetzelfde verband lezen we: 'Deze oneindige en eeuwige oorzaak . . . is de wortelloze wortel van 'alles dat was, is, of ooit zal zijn.'' Als dit 'onveranderlijke beginsel' dat zelf wortelloos is, de wortel is van al wat is, d.w.z. de wortel van het veranderlijke, steeds aan verandering onderhevige bestaan op alle gebieden van manifestatie, dan zou men denken dat het in zijn schoot de zaden van veranderlijkheid met zich voert en dus niet 'onveranderlijk' is. Ik zou graag zien dat u deze voor mij schijnbare paradox ontrafelt.*

Het is een vraag die een eeuwig raadsel is voor de westerse filosofie

en religie en in feite geheel onnodig.

In de eerste plaats dit: toen H.P.B. *De Geheime Leer* schreef had ze woorden nodig. Ze moest woorden gebruiken die begrepen zouden worden. Het gevolg was dat, door begrijpelijke woorden te gebruiken voor ongeoefende mensen, ze de oneindigheid een etiket, etiketten, opplakte. Maar de oneindigheid heeft geen kenmerken, geen eigenschappen, geen omschrijvende termen, die de meest spirituele verbeeldingskracht van de mens eraan zou kunnen geven en niemand wist dat beter dan H.P.B. zelf. Elke poging om te definiëren is een beperking. Definiëren betekent een grens trekken. Dat is voor de oneindigheid onmogelijk. Dit woord betekent grenzeloos. Niettemin moest ze woorden gebruiken om haar gedachten enigszins duidelijk te maken, want haar idee was christenen en christelijk opgevoede theosofen te leren dat het grenzeloze niet een schepper is, niet een demiurg is, geen stuwende oorzaak, dat het, noch gedeeltelijk noch in zijn geheel, iets doet om scheppingen voort te brengen. Daarom zei ze 'onveranderlijk'. Toch is dit onveranderlijke eenvoudig het steeds in beweging zijnde oneindige leven, altijd in beweging: het leven zelf, oneindig, grenzeloos, zonder begin, zonder einde, zonder woorden, dat niet kan worden omschreven binnen de grenzen of het kader van een menselijk adjectief of menselijk zelfstandig naamwoord. We kunnen alleen maar zeggen dat het het altijd oneindige leven is, van eeuwigheid tot eeuwigheid, onophoudelijk in beweging en deze beweging zelf is. Ik hoop dat dit enig licht op de zaak werpt.

Dit leven bestaat naar onze menselijke opvatting uit ontelbare hiërarchieën van druppels geest bij wijze van spreken, zoals de grote oceaan uit druppels water bestaat, één en toch vele – altijd één, nooit bewegend als een volledige oceaan, maar eeuwig in beweging in al zijn delen, in bewegingen. Terwijl het ene deel in rust is, beweegt een ander deel. Het deel dat in rust was begint te bewegen, maar het deel dat in beweging was stopt zijn bewegingen en wordt kalm. Dat zijn de heelallen die verschijnen en weer verdwijnen in zijn grenzeloze schoot: Hetzelf, vruchten van zijn schoot; zelf, zelven, van Hetzelf; en zo in de eeuwigheid op alle gebieden.

Westerlingen kunnen niet begrijpen dat de oneindigheid, zoals wij die zien en opvatten, nooit beweegt of kan bewegen als een oneindige eenheid of één, want dat maakt dat ze niet langer de oneindigheid is, maar een één. De oneindigheid wordt weergegeven door het symbool nul, dat alle enen omvat. Met andere woorden, ze is niet een oneindige schepper.

Was ze dat wel, dan zou ze een oneindige schepping voortbrengen. H.P.B. probeerde aan te tonen dat het parabrahman van de occulte filosofie geen scheppende, actieve, bewegende, veranderlijke god is. De christelijke theologie zit vol tegenstrijdigheden omdat ze probeert te definiëren en dus af te bakenen, te omsluiten wat grenzeloos is, 'zonder lichaam, begaafdheden en hartstochten' zoals zij zeggen – en toch een Schepper! Een tegenspraak.

Denk aan iets in de oneindige schoot van het kosmische leven: u, mij, een zon, een planeet, op welk gebied ook, supergoddelijk, goddelijk, spiritueel, verstandelijk, astraal, stoffelijk of lager dan het stoffelijke. Elke entiteit waar ook, elke monade waar ook, die het kroost, een kind is van het kosmische leven en voor altijd daartoe behoort, kan zich nooit daaruit verwijderen, bevindt zich altijd daarin, van eeuwigheid tot eeuwigheid; en toch is die monade voortdurend in beweging omdat haar hart van het hart, de kern van de kern van het hart van het hart van de kern van de kern ervan de oneindigheid is.

Zo verschijnen en verdwijnen de heelallen als 'vonken van de eeuwigheid'. In hun uiterlijke vormen van manifestatie zijn ze māyāvisch, illusies; maar het hart van elk, de essentie van elk, is het kosmische leven in al zijn eindeloze gebieden en uitgestrektheden. En daarom is het hart van elk de oneindigheid: het hart van mij, het hart van u, de kern van mij, de kern van u is de wortel van mij, de wortel van u, die eindeloos reikt tot in het oneindige kosmische leven.

Dat oneindige kosmische leven is nooit *als individu* bezig om voort te brengen; maar toch, als een oneindig aantal monaden, zoals de oceaan uit een oneindig aantal waterdruppels bestaat, is de essentie van dat kosmische leven 'voortbrenging'. Elektriciteit bijvoorbeeld, om een huiselijk beeld of analogie te nemen, is universeel, is kosmisch. Gezien als een eindeloze essentie is ze onveranderlijk, maar in een oneindig aantal delen of gedeelten van zichzelf is ze onophoudelijke activiteit. Het leven is oneindig en toch, zo beschouwen wij mensen het tenminste, is het oneindige leven bij wijze van spreken opgebouwd uit een oneindig aantal levens, en elk van deze is een monade, waarvan het hart het hele kosmische leven is, maar is als monade een druppel daarin. Het kosmische leven is dus onveranderlijk omdat *het geen individu is*; het handelt niet, of beweegt niet of functioneert niet *als een individu*, dat wil zeggen als een monade. Het is het alomvattende leven van alle monaden, hun moeder, de eeuwigheid, het grenzeloze, waaruit alles tevoorschijn komt en waarin alles terugvalt

wanneer zijn loop is volbracht, om weer te verschijnen voor een nieuwe manvantarische opgang naar grotere glorierijke hoogten, om daarna weer in rust te verzinken; zoals wij mensen sterven om weer herboren te worden.

Er is dus geen tegenspraak; de twee uitspraken vullen elkaar aan, verklaren elkaar. De 'onveranderlijkheid' waarover werd gesproken, is dat alleen voor ons heel beperkte menselijke begripsvermogen, zoals het kortstondige leven en het nietige denkvermogen van een mug in de beweging van de zon aan de hemel in het geheel geen beweging zou zien, maar onveranderlijkheid en beweginloosheid. Wij mensen, die binnen het terrein van ons zwakke verstand of zelfs van onze intuïtie de eerste en laatste en grootste functie van de oneindigheid, die oneindige BEWEGING zelf is, niet kunnen omvatten, spreken er dus over als 'onveranderlijkheid'. Aan de andere kant zou het even verkeerd zijn het 'veranderlijk' te noemen, omdat 'veranderlijk' niet meer is dan een menselijk adjectief dat bepaalde menselijke en andere natuurlijke aspecten van gemanifesteerd leven beschrijft.

DE LEGENDE VAN LAO-TSE

In één artikel in uw tijdschrift wordt voor de baarmoederperiode van Lao-Tse 81 jaar opgegeven en in een ander 72. Wat is juist en wat is de occulte betekenis van deze legenden? 9 x 9 = 81. 9 x 8 = 72. Zijn laatste avatārische verschijning wordt zijn negende genoemd.

Tweeënzeventig en eenentachtig zijn beide heel mystieke getallen in de oude berekeningen. 72 is dus 6 x 6 x 2, ofwel 6 x 12. Of men kan het zien als 60 + 12, wat 5 x 12 is plus nog eens het grondtal 12. En 5 x 72 is 360, en dat is 3 x 10 x 12. Men kan vele andere soortgelijke getallen krijgen, die alle een astronomische en occulte grondslag hebben. Dus nog eens met 81; dat is 3 x 3 x 3 x 3, of 3 tot de 4de macht; ofwel het is 9 x 9, negen wordt algemeen beschouwd als het getal van verandering en 9 zelf is 6 + 3 of 6 + 6/2. Of ook, 81 is 3 x 27, een van de maangetallen; en 81 is 72 + 9, 72 zelf is 8 x 9. We zien dus dat de beroemde oude wortelgetallen, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 12 en hun veelvouden telkens weer terugkeren en een rol spelen. De Hebreeuwse bijbel zegt 'de dagen onzer jaren, daarin zijn zeventig jaren', een afronding van 72? De hartslagen van een gemiddeld mens, staand of liggend, variëren van ongeveer 60 tot 72 per minuut.

Als antwoord op bovengenoemde vraag: noem het 72 als u wilt. Bovengenoemde lange periode van de groei in de baarmoeder was de archaïsche, mystieke manier van spreken als het ging om het aantal jaren dat hij in de schoot van zijn mystieke moeder werd gedragen: beproeving, ervaring, leren als een chela, vóór hij tenslotte werd 'herboren', of wat de Indiërs *dvija*, 'tweemaal geboren' noemen. Dat is alles. Het betekent niet dat zijn moeder hem als lichamelijk embryo 72 jaar droeg. Dat is belachelijk en een uitstekend voorbeeld van de manier waarop de Ouden esoterische feiten hulden in de taal van dagelijkse gebeurtenissen en die gebeurtenissen vaak zo geweldig overdreven, dat ze bijna van de daken schreeuwden dat het maar verhullingen, beeldspraak, allegorieën waren. Daarom ook geldt dezelfde verklaring voor verhalen over maagdelijke geboorten, heilanden die uit maagden werden geboren. De heilanden zijn de grote adepten, geboren uit de goddelijke sophia of wijsheid, of uit de geest zoals soms wordt gezegd.

DE OUDE PĀLI-TAAL

Wat kunt u me zeggen over de Pāli-taal?

Pāli is feitelijk een Prākrit-taal uit het oude India en was ongetwijfeld de gecultiveerde vorm van die taal die waarschijnlijk in een groot deel van India werd gesproken in de tijd dat de Boeddha leefde. Pāli zelf had zijn minder gecultiveerde vormen die door de massa werden gesproken, de onontwikkelden, zoals ook nu voorkomt in bepaalde Europese landen of in Japan, of in China. Er is een taal van de geletterde klasse en de populaire volkstaal van de massa. Taalkundig is Pāli verbonden met het Sanskriet, dat feitelijk de heilige taal was van de brahmanen, die door hen min of meer voor eigen gebruik werd bewaard of werd geheimgehouden. Zelfs in die oude tijd was het Sanskriet de taal voor de archaïsche wijsheidsleringen van de Indo-Europese volkeren van India, zoals in de Veda's en de Purāṇa's en de Upanishads en de grote heldendichten, het *Rāmāyaṇa* en het *Mahābhārata*. Maar Pāli was één van verschillende andere cultuurtalen van het oude India, die alle een zogenaamd Prākrit karakter hadden, hoewel er heel weinig bekend is van deze andere literaire talen. Pāli is merkwaardig genoeg tot nu toe blijven bestaan omdat het als taal het voertuig werd waarin de leringen van het boeddhisme werden bewaard, d.w.z. het zuidelijke boeddhisme, zoals het Latijn is bewaard gebleven omdat de leringen van het middeleeuwse christendom

erin werden vastgelegd. Zoals er in het oude Italië vele andere Italische talen bestonden, elk met haar literaire of cultuurvorm en ook haar volkstaal, was dat ook het geval in het oude India.

Pāli is niet een 'verwaterd Sanskriet'. Sanskriet was veeleer een mysterietaal die door ingewijden van de heilige tempels werd 'samengesteld' of 'opgebouwd' en vervolmaakt; en omdat op die wijze een bijna volmaakt uitdrukkingsmiddel voor het menselijke denken werd geconstrueerd, tenminste voor die tijd, werd het *saṃskrita* genoemd, wat 'samengesteld', 'geconstrueerd' betekent. Pāli is dus niet een echt kind van het Sanskriet, maar is en was de literaire vorm van een van de oude talen van India, die door het volk kennelijk in grote delen van het Indiase schiereiland werden gesproken, en die om bovengenoemde redenen bewaard is gebleven.

BOEDDHISME, BRAHMANISME EN DE ADVAITA-VEDĀNTA

Hoe komt het dat het boeddhisme na de dood van de Boeddha voor een groot deel uit India verdween en in naburige landen wortel schoot en bloeide? Kan Śaṅkarāchārya een boeddhist worden genoemd?

Wat het boeddhisme betreft: deze edele religieuze filosofie maakte grote opgang in en verspreidde zich over bijna heel India, en vierde zijn hoogtij in de tijd van Chandragupta en Aśoka, twee grote boeddhistische vorsten; en zij waren het voornamelijk die boeddhistische zendelingen aanmoedigden en steunden, d.w.z. diegenen van hen die het boeddhisme overbrachten naar Noord-Azië en naar de landen ten oosten en zuiden van India. Dat was tijdens de bloei van het boeddhisme in India. Het brahmanisme, met verschillende andere Indiase stelsels, bleef natuurlijk tijdens die honderden jaren van boeddhistische glorie bestaan voornamelijk omdat het boeddhisme in wezen verdraagzaam en mild is. Maar na de boeddhistische bloeitijd in India kreeg het brahmanisme langzamerhand de overhand en wel om verschillende redenen; één reden was het gedeeltelijke verval van het oorspronkelijke boeddhistische enthousiasme bij de boeddhisten zelf; gedeeltelijk ook omdat het brahmanisme een vorm van verheven religieus en filosofisch denken vertegenwoordigt dat inheems en dus de Indiase geest eigen is; en gedeeltelijk ook omdat het boeddhisme, zoals H.P.B. en ikzelf hebben gezegd, oorspronkelijk eigenlijk een soort brahmanisme van het heilige der heiligen was dat de Boeddha aan ieder doorgaf die het kon en wilde aanvaarden, en dat het in zijn

diepere aspecten moeilijk was te doorgronden, en dus de massa in het algemeen minder aansprak dan de eredienst en de ceremoniën, de praal en de vormen en de mythologische literatuur van het brahmanisme. En zo verdween het boeddhisme langzamerhand uit India, maar kreeg tegelijk meer en meer invloed in China, in Tibet en in alle landen ten noorden van India, zowel als in Siam [Thailand] en Birma, Ceylon [Sri Lanka] en Java, de landen ten zuiden en oosten van India, waardoor tenslotte de twee grote boeddhistische filosofische en geografische verdelingen ontstonden die tot op heden zijn blijven bestaan.

Het boeddhisme van het noorden was vanaf het begin heel mystiek, filosofisch en typisch esoterisch van aard. Het boeddhisme van het zuiden was vanaf het begin heel filosofisch maar minder mystiek in zijn presentatie en veel pragmatischer van geest dan het boeddhisme van het noorden. De meeste aspecten van de ware leer van de Boeddha kan men vinden, althans exoterisch, door het mahāyāna van het noorden samen met het hīnayāna van het zuiden te beschouwen.

Dat Europese oriëntalisten, zoals wijlen prof. Rhys Davids, het verval van het boeddhisme in India aan oorzaken toeschrijven die voor deze Europese oriëntalisten logisch en waarschijnlijk zijn, is begrijpelijk; en zij moeten voor die veronderstelling niet scherp worden bekritiseerd, want ze hebben geen andere middelen om te beoordelen waarom het boeddhisme het tenslotte in India niet haalde. Maar de waarheid is dat het boeddhisme, dat afkomstig is uit de innerlijke heiligdommen van het brahmanisme zelf, en in die tijd als het ware een esoterische kant van het brahmanisme was, over het land streek als een geestelijk vuur zolang de Boeddha en zijn arhats en zijn onmiddellijke discipelen aanwezig waren om er leiding aan te geven; de latere Indiase boeddhisten verloren echter dit geestelijk vuur van enthousiasme en de helderheid van inzicht en zonken geleidelijk terug in de verschillende vormen van het brahmanisme. Dat is het hele verhaal in een notendop.

Tenslotte is er een heel belangrijke, hoewel typisch occulte en esoterische reden voor het verdwijnen van het oorspronkelijke boeddhisme uit het Indiase schiereiland, en die lag in een situatie die bijzonder moeilijk op bevredigende wijze kan worden beschreven en die toch de hoofdoorzaak was die bijdroeg aan de boeddhistische achteruitgang daar. De feiten zijn als volgt: In zijn ontzaglijke liefde voor de mensheid en zijn medelijden, zijn verlangen bepaalde fundamentele geheime leringen uit het heilige der heiligen onder de aandacht van de menigte te brengen als een

geestelijke hulp en voor hun intellectuele en morele gezondheid, gaf Gautama, de Boeddha, een over het geheel genomen zo goed als volmaakt beeld van de filosofische en ethische kant van de oude wijsheidsreligie; maar kort voor zijn nirvāṇa besefte hij dat de mystieke en religieuze aspecten of delen van de wijsheidsleringen op onvoldoende wijze waren uitgewerkt, behalve voor de onmiddellijke kring van de Boeddha en zijn arhats. Om dit tekort te corrigeren bracht Gautama de Boeddha, ongeveer vijftig jaar na zijn heengaan, de geboorte en het bestaan teweeg van de avatāra, de grote Śaṅkarāchārya, en de Boeddha zelf verschafte het psychische gestel van deze grote hindoeleraar van de Advaita-Vedānta. Hoewel geboren in het zuiden van India, en zo'n vijftig of meer jaar na het heengaan van Boeddha, was Śaṅkarāchārya, bij wijze van spreken, dus een 'wederverschijning' als Śaṅkarāchārya van het menselijke deel van Boeddha Gautama. Theosofen zullen onmiddellijk begrijpen wat er hier wordt bedoeld als zij zich de theosofische leer van de avatāra's herinneren. Toen Śaṅkarāchārya tot man opgroeide en zijn werk begon, verspreidde zijn leer, die bijna vanaf zijn tijd tot nu toe de Advaita-Vedānta wordt genoemd, of de non-dualistische Vedānta, zich als een lopend vuurtje over het Indiase schiereiland; en deze werkelijk grote leraar bracht het merendeel van de meest intuïtieve en filosofische geesten in India van alle eeuwen sinds zijn tijd binnen de kring van zijn leer, zodat zelfs in onze tijd de Advaita-Vedānta misschien de meest geliefde en algemeen aanvaarde vorm van het filosofische en mystieke brahmanisme is die we kennen.

De filosofische en mystieke leer en instelling van de Advaita-Vedānta van Śaṅkarāchārya zijn inderdaad zo nauw verwant aan en lijken zo op de mahāyānaleringen van het noordelijke boeddhisme, dat vooringenomen critici van beide de Advaita-Vedānta beschrijven als een 'versluierd boeddhisme,' en op eenzelfde manier het noordelijke mystieke boeddhisme aanduiden als een 'versluierde Advaita-Vedānta'. De kritiek is in feite volkomen juist, want de Advaita-Vedānta en het esoterische boeddhisme van Gautama waren zo goed als identiek. Zo kwam het dat de avatāra Śaṅkarāchārya, de 'wederverschijning' zoals hierboven gezegd van het 'menselijke deel' van de Boeddha-Gautama er de oorzaak van was, misschien meer dan iets anders, dat het filosofische en ethische boeddhisme uit de vroegste periode van het toneel verdween – een vreemde paradox die tot diep nadenken stemt.

Het is ook waar dat het mystieke mahāyānaboeddhisme van het

noorden over het geheel genomen een beter beeld gaf van de volledige leringen van de Boeddha zoals hij die aan zijn arhats leerde dan de meer formeel filosofische weergave van het oorspronkelijke boeddhisme zoals we die zelfs nu nog belichaamd vinden in de leringen van de zuidelijke school, het hīnayāna geheten.

Vandaar dat als men de Advaita-Vedānta van Śaṅkarāchārya combineert met de schitterende mystieke en occulte filosofie en verheven ethiek van het vroege boeddhisme, welk laatste nu vooral is belichaamd in het mahāyāna, men niet alleen de oorspronkelijke leer krijgt van Boeddha-Gautama zoals deze die onderwees aan zijn arhats en zijn rechtstreekse leerlingen, maar ook zal ontdekken dat de samenvoeging van die twee identiek is met de archaïsche esoterische en occulte wijsheid van de eeuwen, nu theosofie genoemd.

DE POSITIE VAN MOHAMMED

Ik was bijzonder geïnteresseerd in uw uitspraken over Mohammed, maar kan die niet helemaal verenigen met een passage uit De Oceaan van Theosofie. *W.Q. Judge spreekt over Mohammed als een minder grote avatāra. De passage waarop ik doel komt voor in hoofdstuk 14, blz. 139: 'Mohammed was een minder grote avatāra, gekomen voor een bepaald deel van het ras, en was wereldlijk, militair en religieus.'*

Wat W.Q. Judge over Mohammed zegt als een 'minder grote avatāra' is volkomen juist, maar er moet sterk de nadruk worden gelegd op de woorden 'minder grote'; de waarheid is dat Mohammed een avatāra kan worden genoemd, maar alleen als we de betekenis van het woord 'avatāra' aanzienlijk uitbreiden. Mohammed deed een bepaald raciaal werk beïnvloed door een straal van de planeetgeest, maar was zich niet bewust van zijn zending in die betekenis van het woord en was, in feite, maar heel weinig hoger dan welke andere in het oog vallende figuur die een instrument van karmische activiteit wordt. Alleen in die zin was Mohammed een minder grote avatāra en hij behoorde inderdaad, zoals Judge zegt, tot het 'wereldlijke, militaire en religieuze' type.

KWAAD, HET CONFLICT TUSSEN WILLEN

Wat is uw mening over de oorsprong van het kwaad? Er is geen twijfel aan dat we een integrerend deel zijn van het heelal; maar wanneer we bedenken dat

het plan van de schepping overal berust op het doden van elkaar, op pijn en angst, dan kan ik als iemand die gelooft dat ons leven een vredige overgang zou moeten zijn van jeugd naar ouderdom en dat ons leven een periode van vreugde en geluk zou moeten zijn, het niet meer begrijpen. Deze ontzagwekkende intelligentie, deze wonderlijke macht, deze verschrikkelijke kracht die het heelal beheerst, wat die ook mag zijn, is voor mij duivels. Zij vormt de tijger en geeft de ongelukkige dieren geen gelegenheid het gevaar dat hen omringt te ontlopen. Wat geeft aan de slang het vergif en aan de tijger de grote hoektanden, wat geeft de mensen de gedachte dat ze elkaar moeten bevechten en doden, ware het niet dat wij slechts een tegenstrijdige hiërarchie van tegenstrijdige idealen zijn, bestemd om eens uit te stijgen boven deze kosmische onrust en hemelse vreugde te genieten?

Waar u op wijst is natuurlijk iets dat iedereen die het leven en de dingen om ons heen bestudeert, overkomt. Ik herinner me dat toen ik een jongen was dit de eerste ernstige vraag was die bij me opkwam, en pas toen mijn ogen werden geopend begreep ik dat geluk zonder tegenstelling niet kan bestaan; dat er geen vrede is die niet is verdiend. Hoe vaak heb ik niet als kind, als jongeman tegen mezelf gezegd: Men spreekt over de almachtige God, een barmhartige Vader, en toch is het heelal vol strijd en pijn! Het kwaad overheerst soms het goede, althans tijdelijk; wat een monster moet God zijn, de maker van alles, om de dingen zo te hebben gemaakt!

Uw gedachten zijn inderdaad heel natuurlijk en hebben mijn diepste sympathie; maar we moeten de dingen aanvaarden zoals ze zijn en de verklaring van het probleem is als volgt: geen 'God' is de maker of schepper van de onrechtvaardigheden waarover u spreekt. Naast het gif bestaat zijn tegengif; naast wanorde is er orde; oneer wijst op het bestaan van eer; duisternis zou niet kunnen bestaan zonder licht. Wij kunnen ons deel van het stoffelijke heelal met al zijn kwalijke aspecten niet in één klap veranderen; maar dit zijn niet meer dan gebeurtenissen in het marcherende leger van wezens die in ruimte-tijd voorwaarts en opwaarts trekken. Door te lijden, leren we; en de onsterfelijke goden zij dank dat het heelal zo in elkaar zit dat we kunnen leren. Stel dat een heelal zo was gevormd dat er niets anders in bestond dan vrede en geluk, saaie inactiviteit en traagheid die tot in eeuwigheid voortduren! Dat zou een hel zijn. Er is iets in me dat er vurig naar verlangt licht te brengen aan hen die het niet bezitten; er is iets in me dat ernaar verlangt de hand in mededogen uit te steken; er is iets in me dat kostbaarder is dan mijn eigen wezen, dat me doet verlangen

mijn medemensen te helpen. Bedenk eens wat het zou betekenen als ik werd beroofd van deze verheven vreugde het mijne te doen om de last van de wereld te verlichten.

We kunnen het heelal niet anders maken dan het is en het is wat het is op grond van karma – het ingewikkelde en verstrengelde karma van ontelbare menigten wezens die door groei en pijn en lijden leren deel te nemen aan het kosmische werk, geleid door mededogen, oneindige sympathie en liefde voor al wat is, en zich aan te sluiten bij de gelederen van de verheven goden. De verschrikkingen waarover de vraagsteller spreekt bestaan inderdaad; maar er bestaat ook onuitsprekelijke schoonheid. Waarom spreken we niet ook over de mooie dingen in de natuur? Waarom niet gesproken over haar geordendheid, haar wetten, vrede, groei en uitbreiding van bewustzijn die alle wezens ondergaan in alle elkaar cyclisch opvolgende tijdsperioden? Waarom spreken we, behalve over de verschrikkingen van het natuurlijke bestaan, niet ook over de schoonheid ervan? Er bestaan inderdaad ziekten, maar gezondheid bestaat toch ook. Er bestaat misdaad, maar er bestaan ook mensen die geen misdadigers zijn. Er bestaan verschrikkingen, maar ook die hebben als tegenhanger dingen in het leven die mooi, harmonieus, welgevormd en heilig zijn en eeuwige vreugde betekenen.

Het heelal is zoals het is; en deze verschrikkingen zal ik nu verklaren door u de theosofische leer van de oorsprong van het kwaad uit te leggen. Kortom, al deze dingen bestaan in en door evoluerende schepselen, onvolmaakte wezens, in ontelbare menigten, die allen, door lijden, door leed en pijn, leren om ordelievend te worden, liefdevol, meedogend, vredelievend, innerlijk en uiterlijk mooi te zijn – in de oorspronkelijke betekenis van het woord mooi.

Dit alles doet me denken aan het oude christelijke idee van de hemel. Ik herinner me wat mijn dierbare vader, die geestelijke was, me over de hemel vertelde: Als ik een heel goed jongetje was zou ik als ik stierf beslist naar de hemel gaan, aan de rechterhand van God zitten en eeuwig liederen zingen. Zo'n bestaan trok me helemaal niet aan. Het beantwoordde aan niets in mijn eigen wezen; en toen ik ouder werd en de argumenten hoorde die mensen te horen kregen, en ook de filosofische ideeën die onder mensen gangbaar waren over de zogenaamde onsterfelijkheid, verwierp ik die onsterfelijkheid zoals die werd voorgesteld, want deze onsterfelijkheid was niets anders dan een speculatieve onsterfelijkheid van de persoonlijke mens met al zijn vele en soms monsterlijke onvolmaakt-

heden; en ik kon de gedachte niet verdragen dat als die leer waar was, ik zou zijn voorbestemd eonenlang, eindeloos, een onvolmaakt wezen te zijn; hoe ik ook zou veranderen, ik werd geacht altijd hetzelfde egoïsche wezen te blijven. Nee, ik wilde op een andere manier groeien; ik wilde groter worden en ruimte en uitdrukking geven aan de in mij besloten geestelijke, verstandelijke en andere krachten. Ik ontdekte dat er voor de persoonlijke mens geen onsterfelijkheid bestaat; was dat wel zo dan zou de persoonlijke mens betrekkelijk onveranderd *moeten* blijven. Als hij veranderde, hoe weinig ook, dan was hij niet langer dezelfde – en zou de veronderstelde onsterfelijkheid verdwijnen. In plaats van onsterfelijkheid voor de persoonlijke mens, zeggen theosofen dat er een eeuwige, eindeloze evolutie bestaat, een eindeloze groei, eindeloze uitbreiding van vermogens, van krachten, waardoor er voortdurend meer en meer naar buiten wordt gebracht van wat innerlijk is opgeslagen, een overgang vanaf de lagere en onvolmaakte gebieden van het heelal naar de hogere en dat, daar gekomen, men zich omwendt en een helpende hand van mededogen uitstrekt naar hen die zich in de lagere duisternis bevinden. Ik leerde de grootse en diepe waarheid dat zelfs het ego verandert, dat zelfs de geest zich ontwikkelt tot grotere dingen, zodat de onsterfelijkheid van het ego, of wat de persoonlijke mens wordt genoemd, slechts een ijdele droom was van een vertroebelde verbeeldingskracht.

Ongetwijfeld bestaat het kwaad in de wereld, maar het komt voort uit het feit dat de wereld vol onvolmaakte wezens en entiteiten is – zoals er ook ontelbare hiërarchieën van betrekkelijk vervolmaakte en goddelijke wezens bestaan. Omdat de eerste onvolmaakt zijn, handelen ze ook op een verwrongen manier en op een wijze die men slecht noemt. Dat brengt disharmonie voort, het azen van het ene wezen op het andere en de pijn en het lijden die daaruit voortvloeien. Denk verder na over deze diepe leer. Zoals gezegd bestaan er boven deze menigten die in de lagere gebieden worstelen, de verheven gebieden van de goden. Het is heel goed mogelijk dat ook zij hun problemen hebben en persoonlijk denk ik dat ook; maar het zijn gebieden die voor ons mensen onvergelijkelijk licht, heilig en majestueus zijn en onze innerlijke geestelijke en verstandelijke natuur is daar thuis. Vandaar komen in ons hart en hoofd onze edelste impulsen om goede daden te doen; onze edelste intellectuele aspiraties worden geboren in deze innerlijke goddelijke en geestelijke gebieden. Daar is onze geest werkelijk thuis.

DE ONZICHTBARE METGEZELLEN VAN KINDEREN

Wat is de verklaring van de 'onzichtbare metgezel' waarover sommige kinderen voortdurend spreken alsof hij bijna een deel is van henzelf?

Een interessante vraag en een die ook aantoont hoezeer wij volwassenen het intuïtieve vermogen hebben verloren om geestelijk gezelschap te herkennen, een vermogen dat kinderen, tenzij ze zijn bedorven door ouders die hen op overdreven wijze liefhebben en vertroetelen, nog hebben behouden.

Het zou geheel onjuist zijn, denk ik, te veronderstellen dat deze lieve kinderen zelfbewust, zoals volwassenen dat zouden kunnen doen, de aanwezigheid ervaren van een onzichtbare metgezel; wat ze wel hebben is een duidelijk 'gevoel' of een innerlijk besef van de geestelijke aanwezigheid van het innerlijke zelf; aan deze 'aanwezigheid' geeft het kind vaak een naam, en voor elk van deze kinderen geldt dat ze daarvan de menselijke uitstraling zijn.

Omdat de straal die op weg is naar incarnatie en zich gaat belichamen op de manier die ik in mijn *The Esoteric Tradition* en elders probeerde te beschrijven, nog maar betrekkelijk kortgeleden uit de devachanische toestand is gekomen waarin deze geestelijke aanwezigheid van het innerlijke zelf een levende werkelijkheid was, hoewel toen niet ervaren als iets afzonderlijks – wat ze ook niet is – bezit hij nog de intuïtieve kennis van die geestelijke aanwezigheid; en de kinderziel, die instinctief deze aanwezigheid voelt, maar nog niet het ontwikkelde verstand bezit om het te beredeneren of te analyseren, herkent het feit en praat over wat wij volwassenen 'een onzichtbare metgezel' noemen of zouden kunnen noemen of met een soortgelijke naam aanduiden.

Het is een feit dat hoogontwikkelde mensen, die ook esoterisch zijn getraind, deze geestelijke aanwezigheid zelfbewust ervaren, en wel in die mate dat adepten en ingewijden het feit kennen in zijn juiste verhoudingen en dit innerlijke zelf dat door hen werkt met verschillende termen aanduiden, zoals 'vader-vlam', 'vader in de hemel', 'vader-vuur', enz., enz. Met andere woorden de adept kent en herkent zijn innerlijke zelf als de 'onzichtbare metgezel', en plaatst zich onder zijn voortdurende en nooit falende leiding en inspiratie. Kleine kinderen, pas terug uit de geestelijke gebieden, voelen dat feit ook, zoals hierboven gezegd, hoewel niet met de zelfbewuste analyse van de adept; maar ze herkennen hem onbewust, bij wijze van spreken, als een 'gevoel'; en het onbedorven kind zal vaak zo

onder de indruk zijn van dit onzichtbare gezelschap dat het er met anderen over wil spreken.

In het geval van de adeptziel, is de onzichtbare metgezel precies wat de avatāra Jezus bedoelde toen hij over zijn 'Vader in de Hemel' sprak.

CYCLUSSEN BINNEN CYCLUSSEN

Op welke manier worden de grote cyclussen in de evolutie van een wortelras op kleinere schaal herhaald in de ontwikkeling van de verschillende onderverdelingen daarvan? Overlappen ze elkaar niet in belangrijke mate?

U zegt daar iets dat voor u misschien een heel eenvoudige vraag lijkt, maar na enige overweging zult u inzien dat het een buitengewoon ingewikkelde vraag is, die het nodig maakt de ingewikkelde aard van de cyclische werkingen van de natuur en de wijze waarop het grote het kleine omvat, volledig toe te lichten of te verklaren. Dat is een geweldige taak! Een heel boekdeel is nodig om die ene vraag te beantwoorden, een vraag die bij velen opkomt, en juist omdat ze zo ingewikkeld is, is er altijd aan voorbijgegaan sinds de tijd van H.P.B. Er zouden letterlijk honderden bladzijden nodig zijn om een volledige uiteenzetting te geven en dagen en dagen van hard werken om het te dicteren.

Maar er zijn altijd algemene regels en tot de goden mij een paar jaar of meer de tijd geven, zult u, denk ik, daarmee tevreden moeten zijn. De algemene regel is – en het is een prachtige sleutel – dat het kleine het grote herhaalt, dat kleine yuga's niet alleen door grotere yuga's worden omvat, maar die op hun eigen kleine schaal herhalen. Bijvoorbeeld: Het huidige vijfde wortelras, als een geheel gezien, waaronder al zijn ondergeschikte onderrassen vallen, grote of kleine, is nu in zijn kaliyuga, dat ruim vijfduizend jaar geleden begon, bij de dood van Krishṇa, en nog ongeveer 427.000 jaar zal blijven bestaan. Let wel, dit is het kaliyuga van het hele wortelras, het grote kaliyuga.

Van alle ondergeschikte cyclussen of yuga's van dit vijfde wortelras zullen sommige omhooggaan en sommige omlaag; ze zijn alle met elkaar verweven, en toch onderworpen aan het grote kaliyuga van het wortelras, dat pas is begonnen. Een ondergeschikt yuga of ras kan dus in zijn jeugdperiode zijn, omhooggaan naar zijn bloeiperiode, maar toch, omdat het wordt omvat door het grote neergaande kaliyuga, hoewel het een scherpe stijging meemaakt, niettemin onderworpen zijn aan de algemene achteruitgang van het grote kaliyuga.

Elke ondergeschikte cyclus, groot of klein, behorend tot het wortelras, is op zijn beurt zevenvoudig en heeft daarom zijn eigen kleine kaliyuga en zijn numerieke verhoudingen zijn ongeveer dezelfde. Zoals het grote kaliyuga 432 duizend jaar duurt, duurt een klein kaliyuga misschien slechts 432 jaar of wellicht 4.320 of zelfs 43.200 jaar. Het hindoe- of Indo-Europese ras dat een van de allereerste onderrassen van ons eigen vijfde ras was, is nu in zijn eigen raciale kaliyuga, maar behoort ook tot het vijfde wortelras en dus natuurlijk ook tot het grote kaliyuga van het wortelras. Maar het streeft naar omhoog om weer tot bloei te komen en zal dat ook in de toekomst doen.

Op kleine schaal gezien is Spanje in zijn korte kaliyuga, evenals Portugal. Italië heeft juist een kort kaliyuga beëindigd en streeft weer naar omhoog.

Omdat ons vijfde wortelras een heel materialistisch ras is, d.w.z. diep gedompeld in de stof als gevolg van onze vierde ronde, zijn deze opgaande bewegingen helaas hoofdzakelijk op materialistisch gebied. Verder beweegt onze eigen Europese algemene stam van rassen, die we het Europese onderras of misschien familieras kunnen noemen, gestadig in opgaande richting sinds de val van het Romeinse Rijk, en zal, met verschillende kleinere schokken en neergangen en opgangen, nog ongeveer zes- à zeven- of mogelijk achtduizend jaar blijven stijgen. En dan zal er een snelle neergang zijn totdat hun kaliyuga is bereikt, een klein kaliyuga, en er een grote Europese natuurramp zal plaatsvinden. Dat zal over ongeveer zestien- à achttienduizend jaar gebeuren, misschien over vijftien- of mogelijk over zeventienduizend jaar. Ik heb nooit tijd gehad het exacte cijfer te berekenen. Maar men kan zeggen 'ongeveer' 16.000 jaar na heden. In die tijd zullen de Britse eilanden worden overspoeld. Het grootste deel van Frankrijk zal onder water staan, evenals Nederland, een deel van Spanje, een flink deel van Italië en andere plaatsen. Natuurlijk gebeurt dat alles niet in één nacht. Er zullen voortekenen zijn, zoals langzame dalingen van de kust en grote aardbevingen, enz.

ACHTERGRONDEN VAN HET PRECIPITEREN VAN DE BRIEVEN VAN DE MEESTERS EN DE AANVAL OP H.P.B. DOOR DE GEBROEDERS HARE

Ik heb een kortgeleden verschenen boek gelezen, Who Wrote the Mahatma Letters? *van de gebroeders H.E. Hare en W.L. Hare. De algemene lijn van kritiek die de schrijvers volgen lijkt mij heel onrechtvaardig maar toch heb ik me*

ook zelf het hoofd gebroken over het feit dat bepaalde brieven uitdrukkingen bevatten die gelijk zijn aan die van H.P.B. Ik weet natuurlijk uit wat ik over De Mahatma Brieven *heb gelezen, dat sommige ervan door H.P.B. werden overgebracht. Is het mogelijk hiervan een verklaring te geven?*

Alle verschillende eigenaardigheden van taal en stijl enerzijds, alle verschillende gallicismen anderzijds en de verschillende onvolkomenheden in interpunctie, spelling, grammatica en wat al niet, waar de kritische gebroeders Hare triomfantelijk op wijzen als en waarvan ze veronderstellen dat deze voor een groot deel aan H.P.B.'s brein zijn ontsproten – waren het gevolg, en zijn als zodanig begrepen sinds H.P.B.'s tijd, van de mentale en psychische eigenaardigheden van tussenpersonen of chela's, d.w.z. discipelen, door wie de meeste van de brieven van de mahātma's werden overgebracht.

Wat zouden we anders kunnen verwachten? Een straal zonlicht die door gekleurd glas valt zal de muur of de vloer waar de straal op valt de kleur geven van het glas waar hij doorheen gaat; niettemin bestaat de oorspronkelijke straal.

De volgende feiten moeten goed worden begrepen, zoals serieuze theosofen al zo'n veertig jaar of langer hebben gedaan: (a) Alleen in hoogst zeldzame gevallen schreven de meesters zelf brieven met hun eigen hand en daarom kunnen die, als ze er inderdaad zijn, waarschijnlijk op de vingers van één hand worden geteld; ze vormen dus het kleinste aantal van alle; (b) bijna even zeldzaam, maar talrijker dan de onder (a) genoemde zijn wat algemeen 'precipitaties' zijn genoemd, of mededelingen die 'neervielen' of door de ontvangers op onverwachte plaatsen werden gevonden; ook deze zijn dus betrekkelijk klein in aantal; en (c) de grote meerderheid van alle brieven die in die begintijd door bepaalde personen van de meesters werden ontvangen kwamen via verschillende tussenpersonen of overbrengende chela's (discipelen), tot wie we, zoals we heel goed weten, H.P.B. zelf moeten rekenen, Damodar, Bavaji, Bhavani-Rao in een of twee gevallen en een of twee anderen, en daartoe behoorde waarschijnlijk de welbekende en erudiete hindoetheosoof en geleerde Subba-Rao.

Het belangrijke punt dat we in dit verband in het oog moeten houden is dat al deze overdrachten van berichten, met andere woorden al deze verschillende brieven of mededelingen, waaronder de verschillende notities en kleine briefjes enz., werden overgebracht via het brein van de

chela's die ze ontvingen en naar hun verschillende bestemmingen brachten en vaak via het heel prozaïsche en gewone middel van de posterijen.

De gebroeders Hare lopen ver bij hun tijd achter door zich niet bewust te zijn van het feit dat de vele experimenten met wat nu algemeen telepathie of gedachteoverbrenging of gedachtelezen wordt genoemd, begeleid door serieuze mensen die ontegenzeglijk bevoegd en van onbesproken reputatie zijn, hebben aangetoond dat een dergelijke telepathische overdracht van berichten niet alleen mogelijk is maar in feite veel vaker voorkomt dan de meeste mensen beseffen; maar in de begintijd van de Theosophical Society, toen het materialisme van Haeckel, Huxley, Tyndall, Moleschott en van alle andere hoge heren uit die tijd hoogtij vierde, werd zelfs zo'n gewoon feit als telaesthesie [het op afstand waarnemen], of telepathie, of gedachteoverbrenging of gedachtelezen, niet alleen niet aanvaard maar zelfs belachelijk gemaakt – en dit tegen de eeuwenlange getuigenis en algemene ervaring van de mensheid in; want het is een van de gewoonste feiten uit het leven van de mens dat menselijke gedachten zonder woorden of onuitgesproken kunnen worden overgebracht.

Een dergelijke overdracht van berichten van meester naar leerling of chela is praktisch hetzelfde als wat nu gedachteoverbrenging wordt genoemd of telepathie of gedachtelezen, zo u wilt, alleen in een veel volmaaktere vorm omdat de overbrenger een mahātmische intelligentie is en het ontvangende brein van de chela goed geoefend is; telepathie of gedachteoverbrenging, enz., zijn slechts lagere voorbeelden van de algemene regel. De experimenten die in de laatste veertig of vijftig jaar werden gedaan met gedachtelezen of gedachteoverbrenging hebben duidelijk aangetoond dat het *ideeën* zijn die worden overgebracht en ontvangen, maar dat ze bijna altijd worden verminkt of verdraaid door het ongeoefende brein van de ontvanger en bijna altijd min of meer worden gekleurd door het brein of het psychische gestel van de ontvanger; hoewel de essentiële gedachte vaak wordt ontvangen, wordt ze veelal verminkt of vervormd.

Precies hetzelfde, maar met een mindere mate van verminking of vervorming, zal natuurlijk plaatsvinden wanneer de overbrengende chela de essentiële ideeën min of meer duidelijk ontvangt, en zo nu en dan of zelfs vaak in de taal van het brein en het denken van de overbrenger; maar omdat de oorspronkelijke ideeën via het psychische gestel van de chela binnenkomen, worden ze bij het doorgeven min of meer beïnvloed door

de kenmerken of mentale vormgeving van de chela zelf. Het zou dus eigenlijk verbazingwekkend zijn geweest als er in H.P.B.'s overdracht van de essentiële oorspronkelijke gedachte die duidelijk werd ontvangen geen gallicismen waren aangetroffen; maar omdat de boodschap kwam via het brein van H.P.B., met haar uitstekende kennis van de Franse taal en haar bekendheid met amerikanismen, was het zo goed als zeker dat ze nu en dan met een min of meer Franse inslag of spreekwijze werd overgebracht, of met een Amerikaanse spelling waaraan H.P.B.'s denken gewend was.

Dat geldt eveneens voor boodschappen die door andere chela's werden ontvangen en doorgegeven – ieder schonk er zijn eigen 'atmosfeer' aan of voegde in meerdere of mindere mate iets van zijn of haar eigen mentale karakter toe aan de boodschap zoals die werd doorgegeven; maar de oorspronkelijke gedachte, de essentiële gedachte, de fundamentele taal en begripsinhoud waren altijd aanwezig en dat verklaart de grootsheid en diepte van die overgebrachte boodschappen.

Dit voert ons rechtstreeks naar ons tweede punt, dat de kritische Hare's volkomen negeren. Dit tweede punt is de kwestie van het individueel karakteristieke van de literaire vorm of inhoud, gewoonlijk de literaire stijl genoemd. Het is bijzonder vreemd dat de twee schrijvers van dit boek met geen woord rechtstreeks of in het bijzonder hebben gezinspeeld op de enorme verschillen in *literaire stijl* van M. aan de ene kant en K.H. aan de andere kant, en geen van deze twee is wat betreft literaire stijl of kwaliteit zelfs maar vergelijkbaar met H.P.B.'s eigen stijl, wanneer ze rechtstreeks uit haar eigen geest schreef. Het stempel van een literaire stijl alleen al wordt door elke bevoegde geleerde of student zo duidelijk gezien als een van de allerbeste middelen om de echtheid van documenten te beoordelen, dat het verzuim van de gebroeders Hare enige toespeling te maken op de enorme verschillen in stijl, een heel ernstige tekortkoming is in hun poging tot kritiek. De stijl van M. bijvoorbeeld munt uit door zijn directheid, zijn mannelijke kortheid, zijn gebruik van aforismen, enz.; terwijl de stijl van K.H., hoewel gelijk wat diepzinnig denken betreft, duidelijk anders is: vloeiend van aard, vlot en gemakkelijk in verteltrant, vaak halfhumoristisch verhalend, en, wat kort en bondig 'vriendelijk' werd genoemd, vergeleken met wat men de 'ruwe' stijl van meester M. noemde.

Als H.P.B. zelf schreef, schreef ze nooit iets dat wat diepte betreft vergelijkbaar was met het literaire materiaal van de beide meesters, of met de kracht ervan, hoe mooi en verbazingwekkend haar eigen geschriften

ook waren; en haar stijl verschilt enorm van die van hun, al bezit deze ongetwijfeld een eigen charme en aantrekkelijkheid. Men hoeft slechts de literaire stijl en atmosfeer van de twee boeken, (a) *De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnett* en (b) *The Letters of H.P. Blavatsky to A.P. Sinnett*, te vergelijken om te zien hoe zwaar dit argument van literaire stijl en atmosfeer weegt.

Tot slot kom ik terug op het feit dat de berichten van de meesters via hun chela's werden ontvangen. Zoals hierboven gezegd, noemde ik dit betrekkelijk volmaakte telepathie, gedachteoverbrenging of gedachtelezen – noem het zoals u wilt. Het is heel belangrijk dit in gedachte te houden omdat, als men dat doet, en de criticus is ook oprecht, hij zal inzien hoe absurd en onbelangrijk het is te blijven hameren, alsof het om iets nieuws gaat, op wat theosofen al zo'n veertig of vijftig jaar weten en wat ook als een feit is bewezen door het onafhankelijke onderzoek van wetenschappers en anderen – gedachteoverbrenging – waardoor de Mahatma Brieven als geschreven documenten werden voortgebracht. De geoefende geest en wil van de meester richtte zijn denken, dat uit heldere, scherp geformuleerde ideeën bestond, op en in de geest van de ontvangende maar geoefende middelaar, die de *ideeën* min of meer duidelijk ontving naar gelang van zijn training en ontwikkeling, en die ideeën zo getrouw als het hem of haar mogelijk was, overbracht; maar omdat de overgebrachte boodschap het brein van de middelaar passeerde, moest die wel worden gekleurd door de mentale kenmerken van de middelaar – het brein van de discipel – waar ze doorheen ging. Vandaar de aanwezigheid van gallicismen en zo nu en dan van een amerikanisme als H.P.B. de overbrengende chela was; en datzelfde geldt, *mutatis mutandis*, als andere chela's dan H.P.B. de overbrengende middelaars waren.

HET LEVEN VAN DE LERAREN IN DUISTERNIS GEHULD

Waarom is het voor ons zo moeilijk achter het ware verhaal te komen van het leven van de grote leraren en filosofen in de wereld? Er schijnt daarover altijd zoveel duisternis en onzekerheid te bestaan.

Ik vraag me af of juist die duisternis, die het leven en het werk omhult van mensen zoals Cagliostro, Apollonius van Tiana, Saint-Germain en Jezus, waarvan geen authentieke gegevens bestaan, niet bewijst dat het buitengewone mannen waren, gezien het feit dat hun leven de mensen zo enorm interesseert en boeit? Zij komen, niemand weet vanwaar. Ze leven

en doen hun werk, niemand weet hoe. Ze slagen en verdwijnen uit het gezicht van de mens en niemand weet wanneer of waar ze sterven. Hetzelfde kan worden gezegd van de vier mannen die ik hierboven noemde.

Wat is uiteindelijk de betekenis van het leven van zulke grote mannen? De plaats van hun geboorte of de plaats waar ze stierven? Het verhaal van hun leven zoals we dat bezitten? Wat maakt de geschiedenis van Jezus zo dierbaar voor het menselijk hart? Niet het feit dat hij in een bepaalde plaats zou zijn geboren, heeft geleefd en elders is gestorven. Zelfs niet het zogenaamde historische verhaal van zijn leven zoals wij dat kennen – op heel onhistorische wijze! verlucht met legenden – maar dat wat hij leerde, wat hij deed, het leven van de man zoals dat was, zoals het sprak tot het hart van de mens.

Persoonlijk denk ik dat er in dit alles van enige opzet sprake is. Zoals u weet bestond er onder de vroege christenen een sekte die door haar tegenstanders de Docetisten werd genoemd, met andere woorden 'zij die in verschijningen geloven', en die leerden dat het niet de echte Jezus was die aan het kruis stierf als gekruisigde, maar een verschijning. 'Ketters' noemden de orthodoxen hen. Maar ik vraag me dat af!

Natuurlijk zou het prachtig zijn als we alles wisten over Saint-Germain en Cagliostro en Jezus en Apollonius van Tiana, maar het probleem is dat er geen beschrijvingen bestaan. Dat is de moeilijkheid. Ik wil niet zeggen dat het verkeerd is deze persoonlijke dingen te willen weten, maar ze zijn niet vastgelegd; ze zijn verborgen of worden achtergehouden. Ze kunnen dus niet worden gevonden; en elk verhaal dat voorgeeft een verslag van hun leven te zijn is volgens mij grotendeels verzonnen.

HET NALATEN VAN DADEN VAN BARMHARTIGHEID

In welke mate moet hulp en genezing worden gegeven aan een andere ziel die lijdt zonder dat we ons mengen in de noodzakelijke ervaringen van die ziel? – van degene die hulp ontvangt?

Het lijkt me dat uw vraag ervan uitgaat dat het verkeerd is iemand te hulp te komen die hulp nodig heeft, omdat hij een karmische ervaring ondergaat die hij zelf over zich heeft gebracht en die hem dus een noodzakelijke les leert! Die gedachte van het nalaten van daden van barmhartigheid, is een verkeerde gedachte. Als we die denkwijze volgen worden we hardvochtig. We zeggen, of zouden kunnen zeggen: 'Wat gaat

het mij aan? Hij ondergaat eenvoudig de ervaringen die hij zelf heeft opgeroepen. Laat hem daaruit leren, en hoe eerder hij de les heeft geleerd, hoe beter voor hem.' Nee, zo is niet de ware leer. De leer is liefde en mededogen, dat het onze heilige plicht is elkaar te helpen en dat men zelf niet kan groeien en zich niet kan ontwikkelen zonder gebruik te maken van de krachten van liefde, mededogen en wijsheid die innerlijk aanwezig zijn. Door haat worden ze niet geoefend. Door onverschilligheid worden ze niet geoefend.

We *mengen* ons nooit in het karma van een ander als we hem helpen. Nooit! We maken eenvoudig goed karma voor onszelf; en verder is het, als we iemand helpen, kennelijk zijn karma om door ons te worden geholpen. Het doen van barmhartige daden verandert de majestueuze krachten tot herstel van de natuur niet, want deze krachten zijn in wezen gebaseerd op harmonie en sympathie en dat zijn precies de elementen van wat zich in de mens als broederlijke liefde openbaart. Als u uw broeder helpt, is het kennelijk zijn karma door u te worden geholpen. Als de gelegenheid zich bij u voordoet is het uw karma en ook zijn karma dat hulp wordt verleend, gegeven en ontvangen.

Bedenk wel, al wat is, is karma. Al wat is zijn karmische gevolgen. Een van de schakels in de keten van oorzaken bracht die tijdige hulp en de helpende hand. In beide gevallen werkt degene die ervan afziet hulp te verlenen of degene die toesnelt om te helpen, karmisch; en hij die ervan afziet brengt de gevolgen over zich van zijn zelfzuchtig kwaaddoen; het nalaten van een barmhartige daad wordt het doen van een doodzonde, want barmhartigheid is ethisch, is rechtvaardig, is harmonisch, het evenwicht wordt erdoor hersteld, de vrede bevorderd. Onrechtvaardigheid en wreedheid zijn onharmonisch. Ze veroorzaken disharmonie. Er wordt nieuw en slecht karma door gemaakt. Herinner u de wet: Het nalaten van een barmhartige daad wordt het doen van een doodzonde.

SYMPATHIE DOOR LIJDEN

Voor de gewone man in de straat lijkt het soms vreemd dat een mens al het leed dat hij heeft moet ervaren om volmaaktheid te bereiken, en dat het zolang moet duren. Ik zou van u graag een antwoord ontvangen om het door te kunnen geven.

Hoe komt het dat er leed en lijden in de wereld zijn en dat ze voortduren? Mijn antwoord klinkt misschien wat hard, maar sommige dingen

in het leven lijken wat hard op het eerste gezicht; toch zien we dat als ze worden begrepen, dat de 'hardheid' niets anders is dan de sterke hand van de wet die onze voetstappen leidt. De verklaring is als volgt: Alle groei gaat gepaard met groeipijnen; een verandering van toestand is een verandering van houding en bewustzijn en de menselijke natuur is in haar zwakkere delen, zoals wij mensen die hebben, zo gebouwd dat ze tegen veranderingen in opstand komt; ze wil liever in het oude spoor blijven, langs de vertrouwde paden lopen die de mensheid al eeuwenlang heeft gevolgd. Maar smart, pijn, lijden en zelfs ziekte zijn onze beste vrienden.

Nu lijkt dit een hard, een duister gezegde; maar hoe waar is het! Ga uw eigen leven na. Wat heeft uw karakter kracht gegeven? Wat heeft uw hart, dat misschien door voorspoed en gemakzucht hard en onvriendelijk is geworden, geopend voor mededogen? Dat zijn de schokken en slagen van tegenspoed. Door leed ontwikkelen we medegevoel, sympathie, medelijden en mededogen, leren we anderen te helpen, waardoor we nu hun beproevingen begrijpen zodat, nu we zelf hebben geleden en pijn hebben gehad, we begrijpen wat zij moeten doormaken. Het zijn leed, pijn en lijden die ons louteren. We zijn als erts dat in de hitte van de smeltoven wordt geworpen; en leed en pijn louteren ons zodat we als stralend en glanzend goud eruit komen.

Wees niet bang voor leed; wees niet bang voor beproevingen. Ze zijn onze beste vrienden; zie eens wat een manhaftige leer het is. Het is een leer van mededogen; ze is ruim van geest, ze is menselijk, ze is humaan, ze is sympathiek en vol wijsheid en kalme vrede. Een hart dat nooit door leed is gekweld, heeft voor anderen geen medegevoel. Een brein dat nooit door leed en twijfel is gemarteld, is door een sluier omgeven. Leed en twijfel schudden ons wakker, vuren ons intellect aan, openen ons hart en breiden ons bewustzijn uit; en leed, lijden, ziekte en pijn behoren tot de welwillende instrumenten, de barmhartige dienaren van het evolutieproces. Iemand van wie het hart nooit door leed is gekweld, kan het leed van anderen niet begrijpen. Iemand die nooit smart heeft gekend, kent geen grootsheid. Hij is noch groot van hart, noch groot van ziel. Grootsheid, ethische majesteit, geestelijke en intellectuele kracht worden geboren uit beproevingen.